

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
СОЮЗ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ
ПОВІТОВИЙ МУЗЕЙ САТУ МАРЕ**

МИКОЛА ВЕГЕШ, СЕРГІЙ ФЕДАКА

**ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В
КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ (1938–1939).
ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ. БІБЛІОГРАФІЯ**

(Видання третє, доповнене і виправлене)

**До 85-ї річниці проголошення
незалежності Карпатської України
і 150-річчя від дня народження
Августина Волошина**

**УЖГОРОД – САТУ МАРЕ
2024**

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY
UNION OF THE UKRAINIANS OF ROMANIA
SATU MARE COUNTY MUSEUM**

MYLOLA VEHESH, SERHIY FEDAKA

**STATE-BUILDING PROCESSES IN
CARPATHIAN UKRAINE (1938-1939).
CHRONOLOGY OF EVENTS. BIBLIOGRAPHY**

(The third edition, supplemented and corrected)

**To the 85th anniversary of the declaration
of independence of Carpathian Ukraine
and the 150th anniversary of the birth
of Avgustyn Voloshyn**

**UZHHOROD – SATU MARE
2024**

Рецензенти:

Ірина Люба Горват

кандидат історичних наук, д-р., генеральний секретар
Союзу Українців Румунії, завідувач відділу мистецтв
Повітового музею Сату Марє,
Почесний доктор Ужгородського національного університету
(Сату Марє, Румунія)

Василь Марчук

доктор історичних наук, професор Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника,
Почесний доктор Ужгородського національного університету
(Івано-Франківськ, Україна)

Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія. До 85-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України і 150-річчя від дня народження Августина Волошина / Видання третє, доповнене і виправлене. Ужгород – Сату Марє, 2024. 791 с.

До книги докторів історичних наук, професорів Ужгородського національного університету Миколи Вегеша і Сергія Федаки увійшли хронологія державотворчих процесів на Закарпатті напередодні Другої світової війни (передісторія Карпатської України; становлення автономної державності; зміцнення автономної держави; творення передумов незалежності; проголошення незалежності Карпатської України та її оборона) і найповніша на цей час бібліографія історії Карпато-Української держави (6713 позицій), у якій вміщено опубліковані документи, мемуари очевидців і активних учасників подій, монографії, науково-популярні книги та статті українських і зарубіжних дослідників.

Видання розраховане на науковців, які досліджують державотворчі процеси в Україні.

© Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси в
Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій.
Бібліографія. Видання третє, доповнене і виправлене. 2024.

Reviewers:

Iryna Liuba Horvat

Candidate of Historical Sciences, Dr., General Secretary
Of the Union of the Ukrainians of Romania, head of the art department
of the Satu Mare County Museum,
Honorary doctor of Uzhhorod National University
(Satu Mare, Romania)

Vasyl Marchuk

Doctor of Historical Sciences, professor of Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University,
Honorary doctor of Uzhhorod National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)

Vehesh M., Fedaka S. State-building processes in Carpathian Ukraine (1938–1939). Chronology of events. Bibliography. To the 85th anniversary of the declaration of independence of Carpathian Ukraine and the 150th anniversary of the birth of Avgustyn Voloshyn / Third edition, supplemented and corrected. Uzhhorod – Satu Mare, 2024. 791 p.

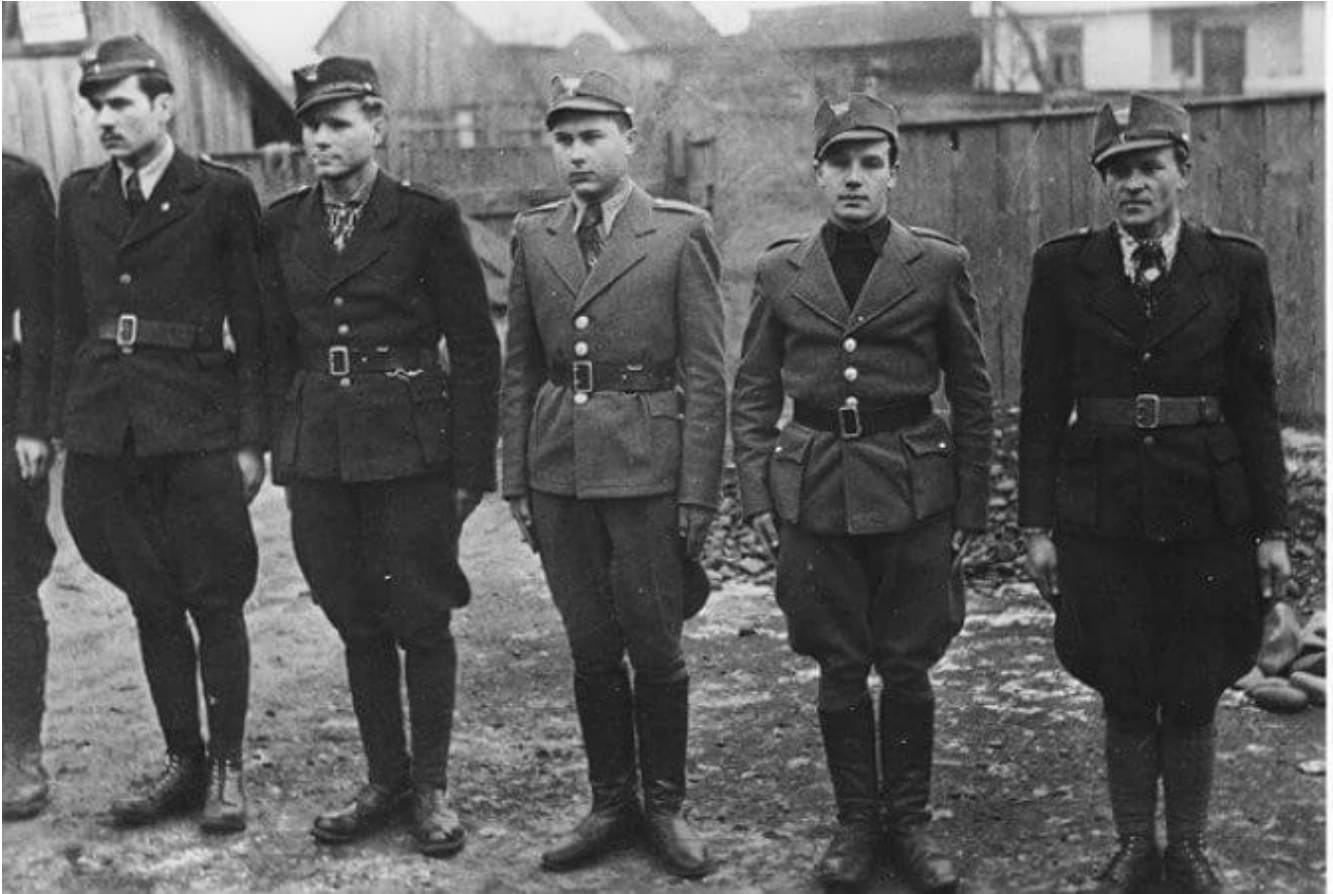
The book by doctors of historical sciences, professors of the Uzhhorod National University Mykola Vehesh and Serhiy Fedaka includes the chronology of state-building processes in Transcarpathia on the eve of World War II (the background of Carpathian Ukraine; the formation of an autonomous statehood; the strengthening of an autonomous state; the creation of prerequisites for independence; the declaration of independence of Carpathian Ukraine and its defense) and the most complete bibliography of the history of the Carpatho-Ukrainian state at this time, which includes published documents, memoirs of eyewitnesses and active participants in the events, monographs, popular science books and articles by Ukrainian and foreign researchers.

The publication is intended for scientists who study state-building processes in Ukraine.

© Vehesh M., Fedaka S. State-building processes in
Carpathian Ukraine (1938–1939). Chronology of events.
Bibliography. Third edition, supplemented and corrected. 2024.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА. 1938 – 1939. ХРОНОЛОГІЯ ПОДІЙ

ПЕРЕДІСТОРІЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

1937 рік

9 березня

Керівництво обох народних рад Підкарпаття (української і русофільської) вислало до чеського прем'єра М. Годжі делегацію в складі М. Бращайка, А. Бродія, Й. Камінського, яка передала тому меморандум з вимогою автономії краю. Годжа повідомив, що уряд готує два законопроекти по впровадженню першого етапу автономії. У випадку, якщо ради представляють інтереси чужої держави, автономію буде скасовано.

28 травня

Надзвичайна нарада вищого керівництва Рейху. Гітлер заявив: «Моє незмінне рішення – стерти Чехословаччину з карти».

14 вересня

Уряд ЧСР провів на Підкарпатті так званий підручниковий референдум: якою зі східнослов'янських мов слід викладати у народних школах?

Кінець вересня

Орест Чемеринський уклав «Платформу Закарпаття» з 10 пунктів. Головна ідея: «Політична проблема Закарпаття не може бути відірваною проблемою. Вона належить до цілості ідеалів і змагань 45-мільйонної української нації. Цього мусить бути свідоме Закарпаття, і це воно мусить дати недвозначно зрозуміти світові. Тільки в рамках розв'язки майбутнього всієї України лежить майбутнє Закарпаття. Так само і доля Закарпаття найближчий час мусить вирішитися по лінії інтересів всієї української нації. Отже, включити себе повністю в широко розгорнутий фронт всеукраїнських змагань. Це перша передумова успішності і правильності поставлення питання Закарпаття».

1 жовтня, п'ятниця

Українські організації краю («Просвіта», перша Руська Народна Рада, Учительська Громада, педагогічне товариство Підкарпатської Русі, Товариство українських письменників і журналістів, Робітнича Академія та ряд інших) звернулися до населення краю із закликом взяти активну участь у Всепросвітянському з'їзді 17 жовтня в Ужгороді. «В день з'їзду старинний

Ужгород, це історичне місто князя Лаборця, цей наш культурний, економічний і політичний осередок, – має привітати тисячі й тисячі достойних потомків наших славних предків.

В той день мають замаяти тут сотнями наші синьожовті краєві прапори, під якими разом з державними прапорами будемо походити вулицями Ужгорода, мов дисципліноване народне військо, готове до бою маніфестувати нашу єдність, нашу незломну сил та нашу волю... ».

17 жовтня, неділя

Тридцятитисячний Всепросвітянський з'їзд в Ужгороді. Маніфестація на площі Корятовича. На заклик І. Рогача учасники склали присягу бути вірними синами українського народу і боротися за повну державну незалежність: «Ми всі тут присягаємо перед Богом і світом, що не зречемося ні крихітки наших національних прав, за свою українську мову і культуру і за правду радше дамо розіп'ятись, ніж би мали зрадити свій нарід». Степан Росоха заявив: «Дотепер ми боролися за автономію Закарпаття, але тепер ми вже не хочемо автономії від чехів, бо ми хочемо Самостійну і Соборну Українську Державу, за яку будемо боротися до останньої краплі крові!». У прийнятому з'їздом «Маніфесті до українського народу Підкарпаття» було сказано дипломатичніше, але по суті те ж саме: «Ми добровільно прилучилися до Чехословацької республіки і є відданими громадянами нашої демократичної держави», але «в мовних і культурних справах ми були й будемо частиною великого 50-мільйонного українського народу і цієї нашої народної та культурної єдності ніколи нізащо не зречемося... Ми, підкарпатські українці, маємо повне право голоситися до нашого народу за границею». Петро Стерчо, будучи учасником з'їзду, дав таку йому оцінку: «Сьогодні закарпатські українці втішають пробудника своєї вужчої батьківщини, Олександра Духновича, що вони «оставили глибокий сон», а перед Великим Тарасом присягають на готовність «рвати кайдани».

Великий день. Наш день змагань блискучих,
що впишеться в історії рядки
і світлом збарвить поступ неминучий,
що прагне вгору, хоч гуляють тучі
і запливають злом роки.

(Іван Ірлявський «Великий день – 17. X. 1937»)

Та ні, не пімсти, ні, а прав своїх жадаєм,
Щоб по–своєму жити на землі своїй!
Ми іншого закону днесь уже не знаєм,
Лише вогнисто кинутись в одчайний бій.

(Зореслав «17 жовтня 1937»)

Шуміть, як гнів, у дужі крила,
Колони серць, живі вогні,
Сталева міць, лицарська буйна сила
Хай знищить кривду наших днів.
(Ю. Боршош-Кум'ятський «Просвітянській молоді. 17.10.1937»)

Жовтень

Набув чинності Закон ЧСР №172/1937 «Про тимчасове коригування правового становища губернатора Підкарпатської Русі і пов'язані з цим організаційні заходи», який розглядався як перший етап запровадження автономії для Підкарпаття. У ньому «признано більші права для губернатора, і постановив, що треба скликати губерніальну раду, Губернатор є головою Крайового заступництва і губерніальної ради, він підписує всі акти Крайового заступництва» (Юлій Брацайко).

5 листопада, п'ятниця

А. Гітлер оголосив генералітету програму майбутніх агресій під гаслом «Розширення життєвого простору через застосування сили».

14 листопада, неділя

Реорганізація Першої Руської (Української) Центральної Народної Ради. Питання автономії краю поставлено у практичній площині.

19 листопада, п'ятниця

За дорученням промислових магнатів Англії лорд Галіфакс зустрівся з Гітлером і схвалив його політику щодо Данії, Австрії, ЧСР. В результаті різко посилюється агресивність Німеччини.

21 листопада, неділя

Засідання Першої Руської (Української) Центральної Народної Ради. Вирішено відзначати 20-річчя ЧСР і 20-річчя Гуцульського повстання.

Листопад

Провідник ОУН Є. Коновалець скликав нараду, на якій запропонував створити окремий провід українських націоналістів для Закарпаття. До нього

увійшли: сотник Р. Ярий – зовнішня політика, Я. Барановський – організаційні справи і внутрішня політика, О. Чемеринський – преса й інформація, М. Колодзінський – військові справи.

1 9 3 8 рік

20 лютого, неділя

Міністр закордонних справ Англії А. Іден іде у відставку через профашистську політику прем'єра Н. Чемберлена. Його місце посів герmanoфіл Галіфакс.

9 березня, середа

Гетьман України у вигнанні П. Скоропадський відповідає на лист свого львівського прихильника О. Назарука, котрий писав: «Річ у тім, що по опануванні Австрії прийде черга на розмову Німеччини з чеським урядом, подібну до розмови, яку канцлер Гітлер мав з канцлером Шушнігом. Думаю, що Чехословаччина скоріше або трохи пізніше опиниться в подібнім відношенні до Німеччини, як колись була Чехія в середніх віках. Значить, Німеччина матиме великий вплив на укладення внутрішніх відносин Чехословаччини... Для закріплення Чехословаччини як німецького, передовсім торговельного, помосту до будучої України аж проситься здійснити закріплення і передовсім прискорення автономії Підкарпатської Русі. Чим вчасніше Ваша Світлість могли б звернути на це увагу кому слід на Заході, тим ліпше було б для української справи». Гетьман відповів: «Що торкається справи Німеччини – Підкарпаття, думаю, що Ваша думка правильна, і я це питання підніму. Це треба робити повільно й при нагоді. Я зараз за останні часи часто бачуся з деякими панами, що їх погляди в такому питанні можуть мати велике значення».

11 березня, п'ятниця

Зустріч А. Гітлера з австрійським канцлером Куртом Шушнігом. Прийняття Шушнігом вимог про амністію австрійським фашистам і призначення Артура Зейса-Інкварта членом уряду.

12–13 березня, субота – неділя

Аншлюс Австрії Німеччиною. Виникнення реальної загрози територіальній цілісності ЧСР. Докорінна зміна геополітичної ситуації навколо Підкарпатської Русі.

15 березня, вівторок

СРСР заявляє Чехословаччині про свою рішимість послідовно виконати свої зобов'язання за договором про взаємодопомогу. Виникнення загрози радянської окупації ЧСР.

1 квітня, п'ятниця

Угорський посол у Берліні Деме Стояї подав німецькому урядові територіальні домагання на Словаччину і Підкарпатську Русь.

3 квітня, неділя

Франція де-факто визнає аншлюс Австрії.

6 квітня, середа

США визнає аншлюс Австрії.

9 квітня, субота

Газета «Українське слово» опублікувала статтю В. Гренджі-Донського «Дванадцята година (Чи дійдемо врешті до згоди?)».

19 квітня

Заснований А. Волошином тижневик «Свобода» чітко стає на позиції українського націоналізму і відповідає газеті підкарпатських соціал-демократів «Вперед»: «Так, інтернаціональні панове, ми будемо войовничим органом всіх нас об'єднуючого здорового українського націоналізму».

14 травня, субота

Протест чехословацького уряду проти англо-французьких вимог подальших поступок судетським фашистам Конрада Генлейна і Німеччині. Відхилено проект автономії Судетської області.

20 травня, п'ятниця

Начальник німецького генштабу Кейтель розробив план окупації ЧСР «Грюн».

У ЧСР оголошено часткову мобілізацію, повістки вручено трьом призовним вікам.

21 травня, субота

Вільгельм Кейтель у своїх споминах, написаних в Нюрнберській в'язниці після оголошення вироку, написав: «21 травня 1938 р., після неочікуваного і невмотивованого оголошення мобілізації чехословацьким урядом – відвертого ворожого акту, направленого проти Німеччини, – Гітлер повернувся в Берлін... Він оголосив головним завданням швидке приведення військ до стану повної боєготовності та вимагав змінити текст «вказівки ОКВ», який віднині звучав наступним чином: «Я прийняв рішення вже в найближчому майбутньому завдати удар по Чехословаччині й розбити армію противника в ході військової операції. Політичне керівництво Рейху залишає за собою право вибору найбільш сприятливого у військово-політичному відношенні часу і місця нанесення удару» (Кейтель Вильгельм. 12 ступенек на эшефот).

22 і 29 травня, неділі

Муніципальні (сільські) вибори на Підкарпатській Русі. У більшості сіл перемагають старости-українці.

23 травня, понеділок

У Роттердамі чекіст П. Судоплатов вбиває провідника ОУН Євгена Коновальця. Організація лишалася неочолоною до 2 жовтня. Загибель авторитетного провідника негативно позначилася на ситуації в ОУН, в тому числі на Підкарпатті.

Газета «Українське слово» (Ужгород) від 15 червня 1938 року (стаття «Життя й значення Полковника Коновальця»): «Вибух пекельної машини в Роттердамі, що розшматувала тіло Євгена Коновальця, відбився луною тяжкого болю в українських серцях. Полковник Коновалець так уложив своє життя, що здобув безперечний авторитет так серед молоді, як і серед старших громадян. Всі вони знали, що він – людина, яка ціле своє життя присвятила для служби нації та її великих ідеалів. За націю та її великі ідеали боровся як командант Січових стрільців, і за те ж боровся далі, ставши на чолі націоналістичного руху. Вступив він на дорогу особистого самовідречення. Гонений із держави до держави, зазнає всіх тортур політичного вигнання. Однак все палає глибокою вірою в свою ідею та непереможною волею до її здійснення. Свій вогонь передавав молодій українській генерації, що готували йому чільне місце, на яке своїми подвигами здобув він безсумнівне право. Його довголітні досвіди представляли неоцінену вартість у боротьбі за здійснення ідеалів

українського народу, а крім того, мав він особисті знайомства з рішачими політичними провідниками деяких держав, і це мало величезне значення для справи в майбутності та головно в рішачий момент».

«Це все добре знав ворог і звичайною в нього підлістю та підступом позбавив український нарід великого борця й провідника. Смерть Коновальця є великою втратою не лише для націоналістичної організації, але також і для цілої нації. Отже не диво, що на вістку про його смерть українські установи в Галичині, а також і в інших краях установили національну жалобу й повідкликували всі імпрези, забави, театр. вистави й т. ін. З повним правом можна сказати, що за цим славним героєм і борцем вся Україна плаче. Ця нова велика жертва не пропаде марно. Вона закликатиме націю до помсти, до безпощадної боротьби з лютим ворогом до остаточної перемоги!».

29 травня, неділя

В Ужгороді, у Народному Домі «Просвіти» відбулося засідання Першої Руської (Української) Центральної Народної Ради з нагоди 20-річчя ЧСР. Головний доповідач С. Клочурак підкреслив, що українці стоять на сторожі цілості республіки, але домагаються реалізації своїх прав на автономію. Водночас прийнято резолюцію, в якій констатовано, що закон Чехословаччини № 172/37 про перший етап автономії Підкарпатської Русі не втілено у життя, хоч минуло вже 11 місяців від його прийняття.

30 травня, понеділок

А. Гітлер підписав план воєнної операції проти ЧСР «Грюн» (нім. *Fall Grün* – *Зелений план*), початок якої призначено на 1 жовтня.

30–31 травня

Спільне засідання лідерів Першої Руської (Української) Центральної Ради братів Бращайків, С. Клочурака, А. Волошина, Ю. Ревая. З боку русофілів були присутні А. Бродій, С. П'єшак, Ю. Фелдешій, О. Геровський та ін. Кілька разів спільні наради довели нарешті до узгодження позицій. На зібраннях проголошували традиційні автономістські лозунги: створення Підкарпатського міністерства у Празі, підпорядкування місцевої адміністрації губернатору, приєднання до Підкарпатської Русі всіх територій заселених Русинами. Цей чисто тактичний маневр Першої ЦР(У)НР цілком вдався і вийшов на користь Підкарпаття. Президія ПЦР(У)НР висунула уряду Чехословаччини вимоги широкої автономії, проведення виборів до Сойму Підкарпатської Русі до 30 листопада, організація міністерства в

справах Підкарпаття та ін. Це супроводжувалося жвакими акціями по містах і селах усього краю. Відповідна активність тривала до самого отримання автономії.

Травень

Степан Росоха в журналі «Пробоем» констатував: «Дійсно, ми непереможні, бо ми маємо за собою всю молодь Закарпаття: від селянської аж до високошкільної, молодь, що не заломлюється й під найсильнішими ударами ворогів українського народу, ворогів чуженаціональних, своїх ренегатів і бувших австро- й угро-русинів і хитрих малоросів; молодь, що цілковито стала на службу ідеї, яку віками виконував український народ... Українська молодь, що стала на службу лише своєму українському народові та його ідеї [зі] всією рішучістю ставиться проти чужих ідей: безбожного соціалізму, московського комунізму й усяких інших інтернаціоналізмів і їхніх пропагаторів-запроданців; вона доказує це чином: своїми виступами, поведженням, творчістю; доказує журналами, що їх видає, редагує, пише й малює, почавши від ужгородської «На стійці», через мукачівську «Тису», берегівські «Карпати», хустський «СКОБ», аж по бедевлянську «Ватру» й нересницькі «Мочари». З тих юнацьких часописів дише ... ідея великої любові до Української Нації. Бо українська молодь хоче, щоб кожен з нас «під бурі, громи й блискавиці боровся за здійснення ідеалів Української Нації» («На стійці»)....; вона хоче «піднести на вершок слави український народ, спричинитися до його заділення між інші щасливі народи Європи... й щоб над Карпатами ген-ген високо замаяв український прапор» («Карпати»). І молодь осягає свою ціль, бо вона є «на правильній дорозі, незважаючи на перешкоди, бореться аж до перемоги, вірить у власні сили українського народу» («СКОБ»). Не зложить рук, щоб спокійно дивитися, хоч би вони себе називали й українцями. «Ми не будемо чекати, щоб наші вороги самі відступили, але будемо працювати як тілом, так і душею, щоб вони чимскоріше щезли з лиця української землі» («Ватра»). Будемо «працювати для добра свого народу, щоб дійти до щастя, слави і свободи» («Мочари»).

11 червня, субота

50-тисячна демонстрація у Празі під гаслом «Ми не здамося!»

15 червня, середа

Ужгородський тижневик «Нова Свобода» (орган Християнської Народної партії) починає виходити як щоденна газета (крім понеділка). Редакцію очолювали Василь Фірцак (до 31. 07. 1938), Віктор Желтвай (3. 08 – 13. 09. 1938), Федір Ревай (14. 09. 1938 – 25. 01. 1939), В. Гренджа–Донський (до 16. 03. 1939). У першому ж числі опубліковано програмну статтю С. Ключурака «Перед новим історичним

завданням», в якій заявлено, що перший щоденник в історії українців Закарпаття буде твердо й непохитно стояти в обороні прав свого народу, боротися за автономію Закарпаття в рамках демократичної Чехословаччини. Газета захищатиме державний суверенітет ЧСР, але й криткуватиме її уряд за помилки, допущені в національній та соціальній політиці.

16 червня, четвер

У 61 населеному пункті Підкарпатської Русі відбулися комунальні вибори. Напередодні О. Геровському вдалося об'єднати в «Русский блок» Автономно-Землеробський союз і Аграрну партію. До блоку увійшли А. Бродій, Ю. Фельдешій, П. Косей, П. Жидовський. Однак на виборах українофільські кандидати від Першої ЦР(У)НР перемагають, хоча і з незначним відривом.

17 червня, п'ятниця

Пластове свято у Хусті з кількадечним табором у Буштині.

22 червня, вівторок

Закарпатський крайком КПЧ розіслав своїм партійним організаціям циркуляр «За яку автономію борються комуністи?», в якому йдеться про відстоювання найширших демократичних прав і свобод для народу, проведення великих господарських реформ, а також «далекосяглих реформ для ліквідації голоду і нужди», забезпечення культурного розвитку.

26 червня, неділя

Просвітянський з'їзд у Перечині. Несанкціонована демонстрація. Виступи братів Брацайків, Ю. Ревая, С. Клочурака, І. Рогача (від імені А. Волошина), А. Добея, Гопка та інших.

29 червня, середа

«Нова Свобода» опублікувала статтю І. Рогача: «На Підкарпатті вже був здійснений єдиний український фронт, на З'їзді «Просвіти» 17 жовтня 1937 року. Тепер, у вирішальнім моменті всього українського народу, українці повинні створити єдиний український фронт, щоб раз назавжди забезпечити українську політичну гегемонію в нашій країні». Під «нашою країною» тут малася на увазі розшматована Україна. Символічно, що публікація вийшла рівно за шість років до возз'єднання Закарпаття з великою Україною.

11 липня, понеділок

Угорський уряд прийняв рішення про заснування спеціального органу пропаганди, який би психологічно готував громадськість до ревізії кордонів і можливої війни.

26 липня, вівторок

Великобританія оголошує про поїздку лорда Уолтера Ренсима (1870–1949) у Прагу як посередника.

6 серпня, субота

Просвітянський з'їзд у Великій Копані. Головний промовець – Ю. Ревай. Виступили також С. Росоха, І. Рогач, М. Вайда, М. Мельник та інші. С. Росоха заявив: «Тип старого русина-раба перетворюється в новий тип свідомого русина-українця, свідомого своєї національної єдності і сили. Русин мусить навчитися бачити, хотіти, жити й думати!».

13 серпня, субота

Просвітянський з'їзд у Рахові. Тут з ініціативи С. Росохи і В. Кузьмика вперше за чехословацької влади співали «Ще не вмерла Україна» як національний гімн. Освячення Народного Дому в Рахові.

20 серпня, субота

Просвітянський з'їзд у с. Невицьке. Голова – Іван Росул, помічник – Юрко Попович. Висвячено український прапор. Учасникам маніфестації роздавалася випущена ОУН медаль з написом: «Царице Україно, з'єднай і визволь нас». Це призвело до арешту І. Рогача, С. Сабола та інших.

21–23 серпня

Конференція Малої Антанти. Угорщина офіційно отримує дозвіл на переозброєння.

28 серпня, неділя

У Мукачеві на Чернечій горі багатотисячна конфесійна і національна маніфестація на честь Успіння Богородиці.

3–5 вересня

У США відбувся Восьмий з'їзд Організації Державного Визволення України. З його резолюцій: «Вітаємо ідею створення української держави на Закарпатській Україні, яка у відповідну хвилину зіллється воедино з Українською Великодержавою в Києві! Кожне зазіхання на Закарпатську Україну будь-ким з її сусідів стріне рішучий спротив усіх українців».

4 вересня, неділя

Конгрес (з'їзд) Першої Руської (Української) Центральної Народної Ради. До Ужгорода прибуло 1100 делегатів.

Голова Ради А. Волошин сказав: «До політичної боротьби маємо іти організованим фронтом. Наша програма ясна і чесна. Нікому не хочемо робити кривди, хочемо, щоб у нашій країні запанували правда, право й справедливість! Хочемо, щоб перестала біологічна політика нищення всього, що є наше, українське».

Ю. Ревай вказав на загрозу, яка нависла над українцями Закарпаття і гостро критикував шкільні порядки під чехословацькою адміністрацією.

С. Клочурак, поставивши запитання «Як нам поступати», відповів на нього: «Інтерес народу понад усе!».

С. Росоха стверджував, що «українське питання на Закарпатті є частиною загальноукраїнського питання. Не віримо далі в жодні обіцянки!»

Конгрес прийняв резолюцію, щоб уряд ЧСР на вимогу населення Підкарпатської Русі заявив гострий протест проти утиску 7 мільйонів українців у Польщі.

І. Рогач підкреслив необхідність об'єднання всіх українських політичних сил.

Молоді учасники конгресу започаткували перший загін Української Народної Оборони, який очолили Василь Івановчик, Іван Рогач, Степан Росоха. Військовий штаб очолили полковники Аркас, Стефанов і сотник Клименко. Упродовж місяця було створено штаби УНО по всій території Карпатської України.

У Нью-Йорку відбулася багатотисячна Всеукраїнська Національна Маніфестація за участю українців Нью-Йорка, Філадельфії, Пітсбурга, Клівленда, Чикаго, Міннеаполіса, а також представників з Канади, Європи і Південної Америки.

7 вересня, середа

До Праги відбула делегація Першої Руської (Української) Центральної Народної Ради (А. Волошин, Ю. Ревай, С. Клочурак, Д. Попович, М. Попович, С. Росоха, В. Приймак, Ю. Гуснай, В. Свереняк, І. Чобан). На аудієнції у прем'єра ЧСР Мілана Годжі делегація рішуче ставить вимогу автономії.

В Ужгороді відбулися установчі збори організації молодих українців «Українська Національна Оборона», яка співпрацюватиме зі всіма українськими організаціями, що не йдуть в розріз з українським національним ідеалом, і під час виборів до сойму чи парламенту підпиратиме акцію Першої Української Центральної Народної Ради, яка стоятиме виключно на українському ґрунті.

У англійській газеті «Таймс» опубліковано статтю головного редактора Даусона, де він рекомендує уряду Чехословаччини «прийняти пропозицію, яка підтримується у деяких колах і має на меті зробити Чехословаччину більш однорідною державою шляхом відділення від неї чужого їй населення, яке живе по сусідству з народом, з яким воно пов'язане расовими узами».

9 вересня, п'ятниця

Повернення української делегації з Праги без конкретної відповіді.

Центральна рада видала комунікат, в якому відзначала необхідність подальших переговорів.

12–13 вересня

Збройний путч генлейнівських фашистів з метою захоплення влади у Судетській області.

12 вересня, понеділок

У Мукачеві відзначено «День русской культуры», скликано крайовий з'їзд товариства ім. Духновича, москвофільського студентства, скауту і тому подібних організацій. У демонстрації взяло участь 190 осіб. Водночас українські юнаки вийшли на вулиці у вишиванках. С. Фенцик особисто кинувся на них із погрозами і почав бійку. «Нова Свобода» від 13 вересня різко назвала дану маніфестацію «похороном русской культуры».

Гітлер в промові на партійному з'їзді НСДАП заявив, що «... право на самовизначення судетських німців буде реалізоване силою, якщо не буде погоджене мирним шляхом».

13 вересня, вівторок

Лорд Ренсимен, повернувшись з ЧСР до Англії, висловився за передачу Судетів Німеччині.

У Празі делегація Карпатського Союзу з США (І. Поп, О. Геровський, І. Янчишин) передала меморандум прем'єру М. Годжі з вимогами: 1) автономію для Підкарпаття на зразок тої, яку мала Хорватія в Угорщині до 1918 р.; 2) вибори до крайового сойму до 20 листопада 1938 р.; 3) заміщення посад губернатора, віце-губернатора, президента головної фінансової дирекції, начальників суду, начальника дирекції пошт, дирекції залізниць, директора поліції тощо – русинами; 4) усунення до 24 годин віце-губернатора Мазніка; 5) організація вищого суду, дирекції пошт, адвокатської палати; 6) організація міністерства у справах Підкарпаття; 7) забезпечення прав меншин для русинів, які не були прилучені до Підкарпатської Русі. Невдовзі О. Геровського видворено за межі ЧСР.

Ужгородський часопис «Нова Свобода» публікує звернення президента Чехословаччини Едварда Бенеша, в якому окреслюється суть політичної кризи: «Практично мали й маємо одну проблему, яка є й була на нашій території по цілі століття трудною проблемою, цілком нові форми рішення вимагаюче: питання народностей!».

14 вересня, середа

Після повідомлення делегації Першої ЦР(У)НР про неуспішність поїздки ширша крайова конференція Першої ЦУН Ради в Ужгороді приймає постанову не вести подальших переговорів і не висилати більше делегацій до Праги доки центральна влада не запропонує конкретний проект закону про введення автономії Підкарпатської Русі в життя. Після цього міністр Задіна виголосив прокламацію уряду ЧСР, в якій празький уряд обіцяє провести вибори до Сойму автономної Підкарпатської Русі.

Нота уряду Угорщини до великих держав про його стурбованість долею угорської меншини в ЧСР.

15 вересня, четвер

Зустріч прем'єра Великобританії Н. Чемберлена з А. Гітлером. Англія погодилася на передачу Німеччині частини Судетської області.

«Попольо д'Італія» опублікувала відкритий лист Б. Муссоліні до лорда Ренсима, де вказано, що в ЧСР існує не лише німецька, а «також угорська, польська і словацька проблеми; стільки проблем, скільки є національностей, якими була набита Бенешова республіка у Версалі».

Начальник канцелярії міністерства закордонних справ Угорщини І. Чакі дав телефоном інструкцію своєму послу в Німеччині Д. Стояї: «Якщо при ліквідації чехословацької справи буде допущено дискримінацію на шкоду Угорщині, то угорський уряд буде готовий на все, і в цьому випадку він розраховує на підтримку Німецького рейху».

16 вересня, п'ятниця

Провід ОУН розповсюдив заяву: «Українське Закарпаття в цій хвилі захищає ідею незалежної Української Закарпатської держави, яка з хвилинного вибуху повстання на всіх українських землях проти всіх окупантів України стихійно об'єднається в одну державу всіх українців!»

У Відні заходами штабу ОУН для закарпатських справ розпочало роботу українське радіомовлення.

17 вересня, субота

Остаточено сформовано провід Української Народної Оборони: голова – С. Росоха, заступник – І. Рогач, секретар – В. Деха, оргреферент – В. Івановчик, скарбничий – А. Гелетка.

Арешт І. Рогача, переховування С. Росохи у Мукачеві. Чеські власті заборонили проведення зборів і засідань, посилили цензуру.

Угорський посол у Берліні Д. Стояї в листі до міністра закордонних справ Угорщини К. Кані передав пропозиції Г. Герінга, за якими Угорщина «має офіційно вимагати права самовизначення для угорської меншини в Чехословаччині, звернутися до чеського уряду і відповідно до інших урядів зі зверненням, подібним до того, яке зробив Генлейн, провокувати збройні сутички, страйки, відмови від явки на призовні пункти, бо тільки серйозні інциденти можуть привернути увагу західних держав до угорських вимог, зробити все, щоб зарубіжна преса більше займалася угорським питанням».

19 вересня, понеділок

Англійський прем'єр Н. Чемберлен і французький Е. Даладье після взаємних консультацій запропонували ЧСР поступитися Німеччині у судетському питанні. Франція тим самим відмовилася від своїх союзницьких зобов'язань щодо ЧСР. Е. Бенеш звернувся з листом до Сталіна, яким запитував, чи дотримається СРСР своїх союзницьких зобов'язань. Послідувала відповідь: «СРСР надасть Чехословаччині військову допомогу навіть і без участі Франції за умови, що сама Чехословаччина буде захищатись і попросить у нього допомогу».

18–19 вересня

Міністр закордонних справ Ж. Бонне та прем'єр Франції Е. Даладье в переговорах з англійським прем'єром Н. Чемберленом запропонували Празькому уряду віддати Судети.

19 вересня, понеділок

Лондон і Париж передали ультиматум Празі, в якому закликають союзників «звільнити» для нацистів ті райони країни, де німецьке населення складає понад 50%.

20 вересня, вівторок

Чехословаччина відхилила англо-французький ультиматум.

У Львові ЦК УНДО вітає «закарпатських українців у їх змаганнях до здійснення повноти своїх прав на всіх українських етнографічних землях Закарпаття, що лежить в інтересі цілого українського народу».

21 вересня, середа

Англія і Франція удруге вимагають, щоб Бенеш пішов на поступки Гітлеру.

На асамблеї Ліги Націй Максим Литвинов висловив офіційну засторогу: «... Цієї миті Чехословаччина страждає від втручання у свої внутрішні справи з боку однієї сусідньої держави. Чехословаччині публічно і гучно погрожують нападом. Один із найдавніших, найкультурніших і найпрацьовитіших європейських народів, що здобув свою незалежність після сторіч гноблення, сьогодні чи завтра може бути змушений взяти зброю на захист цієї незалежності... Коли кілька днів тому я їхав до Женеви, французький уряд уперше запитав про нашу позицію в разі нападу на Чехословаччину, і я від імені свого уряду дав таку абсолютно чітку і недвозначну відповідь: «Ми маємо намір виконати наші зобов'язання згідно з договором і разом із Францією надати допомогу Чехословаччині способами, доступними для нас. Наше міністерство оборони готове негайно взяти участь у конференції з представниками французького і чехословацького міністерств оборони, щоб обговорити заходи, доречні цієї миті...».

Вперше в історії Підкарпатської Русі представники обох політичних орієнтацій підписали спільну декларацію, яку її представники в чехословацькому парламенті (депутати Павло Коссей, Андрій Бродій, Юліан Ревай, Петро Жидовський, Степан Фенцик, сенатори Едуард Бачинський, Юлій Фелдешій)

вручили уряду ЧСР та дипломатичним представникам західних держав у Празі. Правда, Е. Бачинський цей меморандум подав від імені «Русского блока». У цьому документі були вимоги персональних змін на керівних посадах у краї, представництва Русинів у центральному уряді в Празі, приєднання Пряшівщини та надання допомоги населенню Верховини: «Ми, представники руського народу, усвідомлюючи свою відповідальність перед історією нашого народу і бажаючи забезпечити його свободу та краще майбутнє і саме його існування на його національній території, заявляємо, що наш народ ніколи не відмовлявся від свого права на самовизначення і від права управляти сам собою, і що ми вимагаємо в даний час здійснення цього права в нинішній доленосний час, коли вирішується не тільки доля Чехословацької республіки, але і доля нашого руського народу».

22 вересня, четвер

Угорський посол у Римі Ф. Віллані проінформував міністра закордонних справ Італії Г. Чіано про наявність в Угорщині 20 батальонів бійців для збройної боротьби за Підкарпаття. 4000 цих бійців перебувало у штаті армії.

Друга зустріч Н. Чемберлена з А. Гітлером, який вимагає всієї Судетської області і задоволення претензій Польщі й Угорщини щодо ЧСР. Чемберлен погодився обговорювати територіальні домагання Польщі та Угорщини до Чехословаччини нарівні з розв'язанням питання з судетськими німцями.

23 вересня, п'ятниця

Нота угорського уряду до ЧСР вимагає: «1) Повернення Угорщині заселених угорцями територій теперішньої Чехословаччини. 2) Практичну гарантію права самовизначення для словаків і русинів, що включені в теперішню Чехословаччину».

Відставка М. Годжі, уряд ЧСР очолює генерал Ян Сирови. Через кілька хвилин після цього президент ЧСР Е. Бенеш оголосив о 22-й годині загальну мобілізацію.

Радянський посол у Варшаві повідомив польську сторону, що вступ польських військ до Чехословаччини викличе розірвання радянсько-польського договору від 25 липня 1932 р.

24 вересня, субота

Німецький ультиматум до ЧСР з вимогою передати всі Судети до 1 жовтня. Ультиматум відхилено.

До Праги виїхала делегація підкарпатських політиків на чолі з губернатором Грабарем.

Ю. Химинець виїхав до Відня, де невдовзі створив Закордонну делегацію Карпатської України. Її члени: Євген Скоцко – директор Української пресової служби у Нью-Йорку, Юрій Габовда з Детройта – заступник голови Організації української молоді в Америці, Микола Беньо, професор – член проводу Комітету оборони Закарпаття у Нью-Йорку.

У Львові маніфестація студентів на підтримку українців Закарпаття.

23–25 вересня

М. Горті гостював у Гітлера на військовому кораблі «Принц Еуген» біля м. Кіль. Тут проводилися розмови щодо ЧСР, де угорські представники запевнили Гітлера, що у випадку німецько-чеського конфлікту Угорщина виступила б проти ЧСР збройно. Забезпечивши підтримку Муссоліні й Гітлера Угорщина в тісній співпраці з Польщею, почала концентричну акцію проти Підкарпатської Русі й Словаччини.

25 вересня, неділя

Офіційна Прага відкидає адресований їй німецький ультиматум.

Радянський посол у Парижі поінформував французьку сторону, що радянські війська готові до захисту Чехословаччини. До західних кордонів висунуто 30 дивізій, частини поповнено резервістами. Про Підкарпатську Русь у заяві нічого не сказано.

У Львові, у приміщенні організації «Сокіл», масове віче солідарності під гаслом «Хай живе Закарпатська Україна!»

30 радянських стрілецьких дивізій, танкові й авіаційні з'єднання сконцентровано на кордоні у готовності до маршу на ЧСР.

26 вересня, неділя

Гітлер виступив у Берліні. Він згадував про Англію і Францію люб'язними фразами, висловивши водночас жорстку і брутальну критику Бенеша і чехів. Він категорично заявив, що чехів слід прибрати з Судетської області, а коли це питання вирішиться, його не цікавитиме, що станеться з Чехословаччиною. «Це остання територіальна вимога, яку я маю поставити в Європі». Десь о восьмій годині того самого вечора містер Ліпер, тодішній голова відділу преси міністерства закордонних справ, подав міністру закордонних справ комюніке, суть якого зводиться до такого: «Якщо, незважаючи на зусилля британського прем'єр-міністра, відбудеться напад Німеччини на Чехословаччину, негайним результатом має стати те, що Франція буде змушена прийти їй на допомогу, а Великобританія і Росія стоятимуть, безперечно, поряд із Францією». Лорд Галіфакс схвалив

комюніке і негайно видав. Здавалося, ніби настала мить протистояння, коли протилежні сили вишикувались у бойовій готовності. Чехи мали півторамільйонну армію за найміцнішою лінією фортець у Європі, чудово організовану і потужну промисловість. Французьку армію почасти мобілізували, і, хоч і неохоче, французькі міністри готувалися виконати свої зобов'язання перед Чехословаччиною (Черчілль Вінстон. Спогади про Другу світову війну).

27 вересня, понеділок

Уряди Югославії та Румунії повідомили Угорщину, що готові виступити проти неї у разі її нападу на ЧСР.

28 вересня, вівторок

Е. Бачинський, Ю. Фелдеші і губернатор К. Грабар повторили вимогу парламентаріїв від Підкарпаття про автономію від 21 вересня вже безпосередньо президенту Е. Бенешу.

Об 11. 20 ранку Адміралтейство віддало наказ про мобілізацію британців.

О другій годині ночі німецьке радіо передало офіційне спростування, що Німеччина має намір мобілізувати армію 29 вересня, а об 11. 45 того самого ранку таку саму заяву німецького офіційного агентства новин передали британській пресі.

29–30 вересня

Мюнхенська конференція за участю глав урядів Великобританії, Франції, Німеччини та Італії. Останніх вдалося умовити на участь у конференції за посередництва президента США Ф. Рузвельта. Конференція вирішила, аби ЧСР погодилася на плебісцит у спірній Судетській області. Це поклало початок розчленуванню ЧСР.

Конференція проходила «зі швидкістю кулеметної черги: вона почалася о першій годині дня і закінчилася о 2 годині 45 хвилин 30 вересня, включаючи час на сніданок, обід і інші необхідні перерви. Незадовго до 13 години доля Чехословаччини була вирішена. І не тільки доля Чехословаччини» (І. Майський).

Вінстон Черчілль так описав у своїх споминах рішення Мюнхенської конференції: «Меморандум підготували й підписали о другій годині ночі 30 вересня. Він полягав, по суті, у згоді з німецькими вимогами. Судетську область мали евакуювати п'ятьма етапами починаючи з 1 жовтня й закінчити евакуацію за десять днів. Міжнародна комісія мала визначити остаточні кордони. Документ вручили чеським представникам. Вони скорилися постановам. «Ми хочемо, – заявили чехи, – заявити перед усім світом про свій протест проти рішень, в підготовці яких ми не брали участі». Президент Бенеш подав у відставку, бо «тепер

міг би виявитись перешкодою на шляху розвитку подій, до яких доведеться пристосовуватись нашій новій державі». Він виїхав із Чехословаччини і знайшов притулок в Англії. Відбулося розчленування Чехословаччини. Однак німці були не єдиними грифами, які шматували труп країни...».

У доповненні до основного договору передбачалося, що ЧСР ще має сама вирішити територіальні питання, висунуті до неї Угорщиною і Польщею. І тільки коли «буде врегульоване питання про польську і угорську меншини в Чехословаччині, Німеччина і Італія зі свого боку нададуть Чехословаччині гарантію».

Вранці 30 вересня Гітлер і Чемберлен зустрілися на мюнхенській квартирі фюрера самі, якщо не брати до уваги перекладача. Чемберлен дістав проект декларації, який він підготував, заявивши, що «питання англо-німецьких відносин найважливіше для цих двох країн і для Європи» і що «ми вважаємо угоду, підписану вночі, і Англо-німецьку морську угоду за символи прагнення наших обох народів більше ніколи не воювати один з одним». Гітлер прочитав цей документ і підписав його без вагань. Чемберлен повернувся в Англію...

1 жовтня, субота

Німеччина окупує Судетську область. Від нового кордону до Праги лишається 37 км. «Чехословацькі війська почали уступати з визначеної судето-німецької смуги... Німецьке військо переступило одночасно границі Чехословацької Республіки. До Німеччини прилучаються: 1 і 2 жовтня – Воляри, Вищий Брод, 2 і 3 жовтня – Подмокли, Дечін, Фрідлянд, Великий Шанов, Шлукнов, Румбурк, Ворісдорф, 3, 4, 5 жовтня – Хеб, Карлові Вари, Кадань, Якилнов, Маріянські Лазні, Тахов, Ниден, Фалькнов, Аш, Краслице, Франтішкове Лазне, 6 і 7 жовтня – Крнов, Брунталь, Фривальдов, Яворнін» («Нова Свобода» від 4 жовтня 1938). Державним комісаром судетських земель призначено К. Генлейна.

«Відступлення частини Тешинської області. Розваживши всесторонньо польські домагання, чехословацький уряд не міг інакше поступити, як прийняти польські пропозиції з огляду на важке міжнародне становище Чехословаччини» («Нова Свобода» від 4 жовтня 1938 р.).

Міністр закордонних справ ЧСР К. Крофта звернувся до угорського посла в Празі Я. Ветштейна з нотою, в якій пропонував якнайскоріше створити змішану чехословацько-угорську комісію експертів для розгляду проблеми угорської меншини в Чехословаччині.

Прем'єр-міністр Угорщини Бейла Імреді таємно доручив колишньому міністрові внутрішніх справ М. Козмі (той свого часу був старшиною при державному жеребинці у Тур'ї-Реметі) сформувати диверсійні «Собо чопотош» (Вільні загони) для підривної роботи на Закарпатті (неофіційна назва цих загонів – «Рондьош гарда» – обідрана гвардія). Шукачам пригод давали 4–5-денний вишкіл у Вашарошнамені та Нірбаторі (10–20 км від кордону) і перекидали на Підкарпаття.

Переговори парламентаріїв від Підкарпаття з новим чеським прем'єром Я. Сирови. Він видав розпорядження № 206 про призначення губернатора Підкарпатської Русі, який водночас мав бути і керівником Крайового Уряду. Із 4 жовтня секретар-радник президента ЧСР у справах русинів мав бути призначений міністром у справах Підкарпаття.

1–15 жовтня

Організатор угорських диверсійних загонів Міклош Козма занотував у своєму щоденнику такі заходи щодо підривної діяльності угорських владних структур проти Підкарпатської Русі та їх здійснення: проведення інтенсивної пропагандистської кампанії в «Русинській області»: формування у Вашарошнамень та Нірбатор окремого батальйону із 600 чоловік для здійснення терористичних актів біля кордонів. Група угорських бойовиків-терористів, що переходила кордон, біля 300 чоловік, потрапила в полон.

2 жовтня, неділя

Головою Проводу ОУН став Андрій Мельник.

МЗС Угорщини передало ноту до ЧСР з вимогою негайно розпочати переговори у справі самовизначення усіх національностей ЧСР на рівних правах з судетськими німцями.

2–3 жовтня

Окупація Польщею Тешинської області ЧСР.

3 жовтня, понеділок

Заснування окремого міністерства ЧСР у справах Словаччини.

Угорщина висунула ультиматум до ЧСР: 1) негайно звільнити політичних в'язнів-угорців; 2) негайно демобілізувати і відпустити додому воїнів угорської національності; 3) створити місцеві загони для охорони життя і майна; командування загонів змішане; 4) ...передати Угорщині два-три чехословацькі прикордонні міста, які мають бути зайняті угорськими військами. На Заході такими містами мають бути Комарно, або Парканьана, або Упойшаг, або Чоп, або Берегово; 5) ...почати безпосередні угорсько-чехословацькі переговори в Комарно в четвер 6-го числа цього місяця о 4 годині пополудні.

4 жовтня, вівторок

Секретаря-радника президента ЧСР у справах Підкарпатської Русі Івана Парканія призначено міністром у справах Підкарпатської Русі.

Нота угорського уряду до ЧСР з домаганням «включення Словаччини і Підкарпатської Русі до Угорщини як найпрактичніше розв'язання проблеми», при цьому Словаччині обіцяно територіальну автономію, «Підкарпатській Україні, з іншого боку, з огляду на велику кількість угорського елементу, могла б бути дана тільки національна автономія».

5 жовтня, середа

Відставка президента ЧСР Едварда Бенеша. Він емігрує до США. Державою керує прем'єр Ян Сирови.

Керівник політичного відділу МЗС Німеччини Ернст Верман склав меморандум, в якому вважав за оптимальне збереження Чехословаччини (а в її складі Підкарпатської Русі) під егідою Німеччини.

Командування вермахту подало до міністерства закордонних справ Німеччини меморандум про небезпечність спільного угорсько-польського кордону, оскільки створення на сході замкнутого блоку держав, що контролюють комунікаційну мережу Східної Європи, суперечить інтересам рейху. МЗС Німеччини вважає найкращою з точки зору інтересів рейху перспективою для Підкарпатської Русі, аби вона приєдналася до майбутньої окремішньої Словацької держави під німецьким протекторатом. Сам Гітлер підтримував автономію Підкарпаття у рамках ЧСР. Про це повідомлено усі німецькі посольства.

Держсекретар міністерства закордонних справ Угорщини І. Чакі прибув до Варшави для узгодження диверсійних акцій проти Підкарпатської Русі з міністром закордонних справ Польщі Ю. Беком.

6 жовтня, четвер

Нарада лідерів політичних партій Словаччини у м. Жилині. Гостями наради були А. Бродій, А. Волошин, Е. Бачинський, Ю. Ревай і С. Фенцик, які погодилися з ідеєю претворення ЧСР на федерацію. Представники Словаччини і Підкарпаття відкинули пропоновані Прагою компроміси і поставили вимоги політичної автономії для обох земель.

Покровителі А. Бродія з Будапешта орієнтували його твердо домагатися на Підкарпатті плебісциту з самовизначення; А. Бродій просить через угорського дипломата Я. Вьорнле перерахувати гроші за його «послуги» Угорщині своїй дружині в Балатонкенеш (500 пенге), а відтак перераховувати йому, але не у Братіславу, а у Прагу.

Шеф політичного відділу МЗС Німеччини Е. Верман розробив меморандум з урахуванням точки зору Верховного Головнокомандування (ОКВ). Документ застерігав, що на випадок створення спільного польсько-угорського кордону можливе виникнення небажаного для Німеччини блоку держав. Найдоцільнішим рішенням пропонувалося збереження Словаччини і Підкарпаття у складі «чехословацького союзу» з встановленням над останнім сильного німецького впливу.

7 жовтня, п'ятниця

Нарада в Ужгороді. Прийнято постанову, що членами автономного уряду можуть бути лише депутати чехословацького парламенту.

Генерал Сирови призначив Й. Тісо прем'єром автономної Словаччини.

На Підкарпатті триває терор чеської жандармерії – обшуки, арешти. Заколото багнетом 24-річного українського націоналіста Юрка Купчика з Королева.

Директор політичного департаменту міністерства закордонних справ Німеччини Верман підготував для Гітлера меморандум, в якому він розглядав такі три можливості дальшої долі Карпатської України: 1) незалежна держава як орієнтаційна точка для українців в УССР, в Польщі та в Румунії, 2) автономна Карпатська Україна з орієнтацією на Прагу і Братиславу, 3) прилучення Карпатської України до Угорщини. Верман вважав першу розв'язку мало реальною, хоч і доброю, а третю відкидав. Залишалась, отже, друга як самотньо здійсненна. Наступного дня цей меморандум читав Гітлер і апробував сугестію Вермана щодо існування Карпатської України в рамках ЧСР, додавши від себе, що до справ Карпатської України німцям треба втручатися якнайменше.

Начальник Головного Штабу польського війська генерал В. Стахевич видав наказ підготовки диверсійної акції на Закарпатті, одночасно міністр закордонних справ Польщі Ю. Бек здійснив візит до Румунії і старався переконати короля Румунії дати згоду на окупацію Закарпатської Русі Угорщиною, але Румунія не прийняла пропозиції.

8 жовтня, субота

В Ужгороді, у будинку крайового уряду, відбулася спільна нарада представників обох Народних Рад у присутності депутатів і senatorів від Підкарпаття. Українську Раду представляли А. Волошин, С. Клочурак і Д. Німчук, русофілів – Й. Камінський, В. Гомічков, М. Демко. Одноставно схвалено склад майбутнього автономного уряду – А. Бродій, Е. Бачинський, І. П'ещак, А. Волошин, Ю. Ревай, С. Фенцик.

Утворено Народну Раду Підкарпатської Русі, яка першим меморандумом оголосила себе «єдиним законним представником всіх руських земель» (в тому числі і Пряшівщини).

У Львові ЦК УНДО зробив заяву на адресу прем'єра і міністра закордонних справ Польщі з приводу суперечливої позиції Польщі щодо Підкарпатської Русі.

Міністр закордонних справ Угорщини І. Чакі відвідав Варшаву, де спланував з польським колегою Ю. Беком стратегію боротьби за спільний угорсько-польський кордон.

9 жовтня, неділя

У ніч на 9 жовтня група угорських терористів перейшла чехословацький кордон в долині річки Боржави. 42 бойовики мали зруйнувати залізницю між Севлюшем і Чопом, решта 300 – дійти до Мукачєва, знищити там залізничну станцію і відступити до Польщі. Проте обидві групи висліджено і знищено чехами.

В Ужгороді о 17-й год. А. Бродій заявив з балкона будинку крайового уряду, що обидві Народні ради погодилися створити спільний уряд на чолі з ним, і проголосив автономію Підкарпатської Русі. Після нього виступив Ю. Ревай. Демонстрація в Ужгороді. Весь день велися телефонні переговори з офіційною Прагою.

У Празі на засіданні уряду І. Парканій подав інформацію про події на Підкарпатті. Сирови відправив у відставку губернатора К. Грабара і призначив натомість губернатором І. Парканія.

До Праги на переговори відбули Ю. Ревай і Е. Бачинський.

Закордонна делегація Карпатської України направила телеграму до урядів Англії, Франції, Німеччини, Італії та Чехословаччини: «Празький уряд і далі нехтує вияв волі українського населення до самовизначення. Тим часом польська і угорська влади мають намір анексувати країну угорським військом. Це викликає в українського населення великий неспокій і небезпеку кривавого повстання. Висловлюючи протест проти кожного наступу угорського війська, просимо через вислання міжнародних відділів уможливити українському населенню Підкарпаття вільний вияв його волі».

У м. Комарно почалася чехословацько-угорська конференція з територіальних проблем (9–13 жовтня). Делегацію Підкарпатської Русі очолював І. Парканій, до неї входили сенатор Е. Бачинський і шкільний інспектор Ю. Гуснай.

У Нью-Йорку відбулося віче емігрантів з Підкарпатської Русі. Головний промовець о. О. Невицький закликав: «Виконаймо обов'язок супроти свого народу і своєї землі. Не розбиваймося на різні партії і групи, але вступаймо всі до одного єдино-національного табору, під один провід». Віче вислало телеграми до урядів США, Англії, Німеччини, Італії і Франції за підписом голови віча Андрія Кістя і

секретаря Юрія Габовди з таким рішенням: «Що Чехословаччина не дотримала своїх міжнародних зобов'язань супроти поневоленого нею Закарпаття. Що створення Незалежної Закарпатської Української Держави включно з українською частиною Східної Словаччини – є єдиною розв'язкою, що кожні претензії на українську територію з боку Мадярщини та Польщі, гнобителів українського народу, стрінуть наш найрішучіший спротив. Що всі українські арештовані та політичні в'язні в Чехословаччині мають бути негайно звільнені. Що українці, вояки в чеській армії, мають бути безпроволочно виділені в національні частини під українською командою та вислані на Закарпаття і Пряшівщину для оборони їх прав».

У м. Філадельфія відбулося віче українців США, створено Комітет оборони Закарпаття (пізніше – Комітет оборони Карпатської України), започатковано збір коштів. Невдовзі комітет організував віча у Нью-Йорку, Детройті, Клівленді, Янгстоуні, Чикаго, Рочестері, Ньюарку.

Увечері празьке радіо повідомило, що уряд ЧСР погодився на федерацію трьох народів.

Ніч з 9 на 10 жовтня, з неділі на понеділок

Опівночі Я. Сирови має телефонну розмову з підкарпатським губернатором Грабарем, під час якої схиляє того до відставки. Новим губернатором прем'єр призначив І. Парканія. Запропоновано прислати до Праги делегацію підкарпатських політиків.

10 жовтня, понеділок

Переговори у Празі між центральним урядом і підкарпатськими представниками – Ю. Реваєм і Е. Бачинським.

О 4-й ранку – напад угорських терористів на Закарпаття. Його здійснено на боржавський міст біля станції Беня (Добросілля). Вбито вартового і начальника станції, забрано до полону кількох чехословацьких вояків. Угорське радіо оголосило, що це місцеві повстанці. Насправді під час допитів затриманих терористів встановлено, що терористи – виключно угорські громадяни, військовослужбовці дійсної служби або запасу.

Було встановлено, що на Підкарпатській Русі є дві терористичні групи: в лісовому масиві біля села Шаланки в лісах Лапошерде і Надьерде та в районі Ліскове – Дрисино.

Починається заглушування передач української радіостанції з Відня.

Телеграма Закордонної делегації Карпатської України до урядів країн-гарантів мюнхенської угоди: «Віримо, що Ви як гарант європейського правного

порядку будете готові вжити всі потрібні міри, щоб забезпечити Європу перед політичним бандитизмом».

Начальник генштабу польської армії запевнив військове відомство Угорщини, що терористичні акції на півночі Підкарпатської Русі здійснюватиме польська сторона і активізує їх з розгортанням подібних акцій угорською стороною.

СТАНОВЛЕННЯ АВТОНОМНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ (11 ЖОВТНЯ – 2 ЛИСТОПАДА 1938 р.)

11 жовтня, вівторок

Делегація Української Ради вимагає від підкарпатського віце-губернатора Мезника, щоб той передав Празі її вимоги про затвердження автономного уряду для краю. Водночас Рада вислала до Праги телеграму своїм представникам: «Українська Народна Рада домагається негайного іменування підкарпатської влади. В противнім разі вертайте додому! Президія чекає вашої відповіді до 14 години».

О 20-й годині Рада міністрів ЧСР призначила Раду міністрів Підкарпатської Русі: прем'єр-міністр і міністр шкільництва – А. Бродій (він же – міністр федерального уряду у справах Підкарпатської Русі), міністр внутрішніх справ – Е. Бачинський, міністр комунікацій – Ю. Ревай, міністр-уповноважений для переговорів зі словацьким урядом у справах кордону – С. Фенцик, статс-секретар з питань охорони здоров'я і соціального забезпечення – А. Волошин, статс-секретар з питань юстиції – І. П'ещак.

В Ужгороді побачила світ газета «Русская правда», яка відображала погляди бродіївців. Виходила до 30 жовтня.

Львівська газета «Новий Час» опублікувала статтю «Вітаємо державність українського Підкарпаття»: « – Сталося! Те, що продовж останніх днів тримало весь український загаль у такій напрузі, чим билися і тремтіли наші серця, вичікуючи його з невимовним хвилюванням, – сьогодні вже історичний факт: Підкарпатська Русь є правно-державним твором! Повноправним членом у сім'ї народів! Підметом на арені подій!».

У соборі св. Юра у Львові відправлено урочисту службу з приводу становлення української державності Підкарпаття.

У Львові Р. Шухевич організував 20-тисячний похід до угорського консульства по вулицях Міцкевича, Костюшка і Сиктуського.

У відповідь польські шовіністи побили шибки в українських установах Львова: Ревізійному Союзу, Центро-Банку, Народній Гостиниці, книгарнях НТШ та «Рідної школи», школі ім. Шевченка.

Сотня угорських терористів (командир Прем) малими групами просочилася через кордон, але була розгромлена чехословацькою охоронною службою. У с. Беня терористи висадили залізничний міст. У Берегові вбито

чеського жандарма української національності Андрія Ригана. У Берегівському і Севлюському округах оголошено стан облоги.

Генштаб Війська Польського видрукував тиражем 15 000 примірників античехословацькі листівки, які з провокаційною метою були у жовтні розповсюджені на теренах Підкарпатської Русі.

12 жовтня, середа

Підкарпатські міністри у Празі склали присягу.

А. Бродій, Ю. Ревай, А. Волошин та І. П'єщак збираються до Ужгорода. Е. Бачинський з Праги поїхав до Комарно на чехословацько-угорські переговори. С. Фенцик відправився до Пряшева – теж для вирішення територіальних питань.

Протест ЦК УНДО проти спільного угорсько-польського кордону: «Карпатська Україна прилучилася до Чехословаччини не внаслідок програної війни, але добровільно під умовою широкої самоуправи. Тепер, коли самоуправа здійснюється, нема причин відділяти Закарпаття від ЧСР. Для нас, українців, які живуть у Польській державі, не може бути байдужою доля Закарпаття. Ідея спільного угорсько-польського кордону противиться засадам самовизначення народів».

Прорив 300 угорськими терористами кордону біля с. Мужієво. У сутичці загинули чотири українці, а також залізничник і чеський вояк.

Таємна телеграма міністра закордонних справ Угорщини К. Кані до свого посла у Варшаві А. Горі: «Вдалося вживити 750–800 людей у Підкарпаття. Після ударів і саботажних акцій вчора та позавчора чехи майже герметично закрили кордони. Прошу знову переглянути подання військового аташе з понеділка та спробувати у польського уряду провести його план. Бо побоююсь, що коли неспокій, зорганізований великими видатками та самопожертвою, не дістане підтримки з півночі, тривкість руху буде в небезпеці».

О 15-й годині в Ужгороді десятитисячний мітинг зустрічі автономного уряду. На площі Корятовича збудовано широку трибуну, піднято сотню українських синьо-жовтих і кілька російських триколірних прапорів. О 17.30 приземляється літак з міністрами. «Над нами загучали мотори літаків: один великий, тримоторний, зелений, в ньому летять наші міністри, а в супроводі три малі військові аероплани. Почулося на площі «Слава!», літаки закружляли над містом, над самою площею і подалися в напрямку аеропорту» (В. Гренджа-Донський).

Мітинг почергово вели народовець В. Гренджа-Донський і москвофіл Чепинець. Виступили А. Бродій, Ю. Ревай, А. Волошин. Після мітингу відбулася демонстрація до будинку «Просвіти».

13 жовтня, четвер

По всій Підкарпатській Русі пройшли молодіжні демонстрації, на яких молодь скандувала: «Підкарпаття не дамо! Свою волю не дамо! Рідну землю ні полякам, ні мадярам не дамо! Не дамо!». На чолі усіх виступів ішли члени «Січі» і «Пласту».

На переговорах у Комарно угорська сторона висловила претензії на Ужгород, Мукачево, Братиславу, Нітру, Кошице. Переговори зірвано.

Німецький посол у Будапешті Ердмансдорф повідомив до Берліна, що Угорщина готова до наступу на Підкарпатську Русь і вже відмобілізувала п'ять призовних вікових категорій.

14 жовтня, п'ятниця

В Ужгороді багатотисячний похорон жандарма-українця Андрія Ригана, убитого в сутичці з угорськими терористами під Береговом. Ввечері труну відправлено до рідного села загиблого – Дубриничів.

У Празі відкрито представництва автономних урядів Словаччини і Підкарпаття при уряді Чехословаччини.

Представники угорської делегації на переговорах у Комарно офіційно заявили про припинення переговорів з вини ЧСР. Німеччина та Італія демонструють свою підтримку Угорщині. Після розриву переговорів справу мала вирішити арбітражна комісія (італо-німецька), засідання якої призначено на 2 листопада.

Угорський уряд ухвалив рішення про проведення мобілізації для «зміцнення безпеки Угорщини».

У Мюнхені колишній прем'єр Угорщини Калман Дарані зустрівся з Гітлером і заявив про наміри гортіївців приєднатися до «осі» і Антикомінтернівського пакту. У відповідь на вимогу Гітлера про вихід Угорщини з Ліги націй Дарані погодився з можливістю і цього кроку. Гітлер заявив про необхідність подальшого зближення Угорщини (і Польщі) з Німеччиною, натякаючи на можливість за це сприяти у переході Підкарпаття до Угорщини і встановлення спільного угорсько-польського кордону.

Біля села Шаланки оточено групу угорських терористів і 305 з них здалися. В результаті допитів було встановлено, що їх готували в учбовому таборі у Кішварді біля 30 офіцерів дійсної служби. У таборі 4 батальйони, у кожному по три роти, в ротах по три взводи.

15 жовтня, субота

Перше засідання уряду Підкарпатської Русі в Ужгороді. Розподілено функціональні обов'язки між міністрами, прийнято рішення про офіційний часопис «Урядовий вісник».

Засновано підкарпатські дирекції залізниці і пошти. Видано розпорядження про зміни у податкових книгах та про врегулювання продажу дров з державних лісів.

Дім «Просвіта» в Ужгороді перетворився на постійно діючий політичний штаб. З числа 70 студентів під керівництвом С. Ключурака і С. Росохи організовано цілодобове чергування біля телефону, радіоприймача, а також кур'єрська служба.

У Львові демонстрація солідарності із Закарпатською Україною переросла у зіткнення з поліцією. У наступні дні подібні виступи відбуваються в інших галицьких містах і селах.

Лист від деканату факультету права і суспільних наук Українського Вільного університету в Празі до ректора про надання А. Волошину звання доктора права Українського вільного університету в Празі *honoris causa*.

16 жовтня, неділя

«У найбільшій ужгородській залі кінотеатру «Уранія» відбулися великі демонстративні збори Української Народної Ради. Збори вирішили «післати телеграми амбасадорам чотирьох великих держав у Празі з нашим проголошенням, що ми хочемо жити в федеративній державі чехів, словаків і українців. Ми протестуємо проти всякого порушення наших границь, які загарантували 28 держав, між іншим і ті чотири великі держави, що тепер рішатимуть про нашу долю. Наші господарські і комунікаційні інтереси вимагають цілість нашої країни... Зі всіх сіл Підкарпаття подібні телеграми мають піти на адресу амбасадорів тих держав, щоб вони бачили, що цілий народ противиться всякому нарушенні границь... Наприкінці відспівано український гімн, і з тим народ, вище тисячі душ, розійшовся» (В. Гренджа-Донський).

Новий губернатор І. Парканій видав маніфест до населення Підкарпатської Русі з закликом до спокою і лояльності щодо ЧСР.

Українська демонстрація у Великому Бичкові.

Від імені Автономного Земледільського Союзу видано листівку, в якій закликало населення вбивати «українських бандитів».

17 жовтня, понеділок

Ю. Ревай поінформував міністра закордонних справ ЧСР Ф. Хвалковського про нелегальні зв'язки А. Бродія з Угорщиною. Внаслідок цього празький уряд заборонив А. Бродію і А. Волошину виїзд до Будапешта на переговори.

В. Гренджа-Донський, Ю. Перевузник і В. Одинський написали відкритого листа до А. Бродія з приводу антиукраїнської листівки Автономного Земледільського Союзу (листа опубліковано 18 жовтня у «Новій Свободі»).

У 23 селах Ужгородського округу створено українські комітети. Іноземний літак, що летів уздовж державного кордону у напрямку з Тячева до Хуста, розкидав листівки російською й українською мовами із закликами виганяти чехів і не платити податки.

У Галичині відбулися масові демонстрації проти планів спільного угорсько-польського кордону.

18 жовтня, вівторок

Друге засідання уряду Підкарпатської Русі. Заслухано звіт С. Фенцика, затверджено комісію для подальших переговорів зі словаками у складі: Микола Фаринич – з філології, Петро Сова – з етнографії, Степан Гойдич – зі статистики, Теодор Райкович – з питань релігії.

Затверджено звіт Ю. Ревая про його переговори з міністром закордонних справ ЧСР Ф. Хвалковским. Вирішено найближчим часом видати розпорядження про заборону вивозу з Підкарпатської Русі державного і приватного майна.

Заслухано А. Волошина про організацію центру соціального забезпечення.

Прийнято рішення про ліквідацію чеських шкіл у тих населених пунктах, де не було передбаченої законом кількості чеських дітей шкільного віку.

Зроблено жест у бік Німеччини (Е. Бачинський саме вів переговори у Німеччині), дозволено діяльність у краї Німецької партії і поширення книги А. Гітлера «Майн кампф».

19 жовтня, середа

Рішення бродіївців провести референдум на предмет приєднання краю до Угорщини. Підготовано тексти відповідних листів і телеграм на ім'я М. Горті, А. Гітлера, Б. Муссоліні.

«Нова Свобода» опублікувала вірш Олесья Бабія «Підкарпаття»:

«Ударте, вдарте в кожний дзвін
Від Тиси ген, аж ген до Дону:
Вже слухає Бескиду син
Лиш свого власного закону!»

У донесенні начальника відділу головного штабу чехословацької армії про підривну діяльність угорських терористичних банд зазначено, що банди почали нелегально переходити кордон на початку жовтня, їх кількість становить від 600 до 1000 вояків, діють дві великі терористичні групи. Банди озброєні пістолетами-кулеметами німецького виробництва, рушницями зразка 88, автоматичними пістолетами й ручними гранатами, мають вибухівку, а також, напевно, кулемети великого калібру. 11–14 жовтня проти терористів проведено кілька військових операцій, декілька терористів убито, поранено і захоплено. 14 жовтня біля Шаланок групу терористів захоплено – 305 вояків (26 офіцерів запасу, 62 унтер-офіцери запасу, 205 солдатів запасу угорської армії, 3 чехословацькі громадяни) здалися. Взяті в полон повідомили, що вони втягнуті у цю кампанію обманним шляхом – їм обіцяно, що на окупованій Підкарпатській Русі всі вони негайно одержать державні посади.

Польський генерал В. Стахевич видає наказ провести саботажну акцію на Закарпатті під таємною назвою «ЛОМ». Акція розпочалась 22–23 жовтня, її очолив підполковник Ф. Анкерштайн. Вона мала античеський характер, але по суті була антиукраїнською провокацією. Мадярска диверсійна акція на Закарпатській Україні зазнала поразки, а поляки 5 листопада мусили реорганізувати свою акцію, висилаючи на Закарпаття війська з кадровими офіцерами. Формально польську диверсійну акцію на Закарпатті «ЛОМ» було зупинено під кінець листопада, та насправді вона тривала довше.

20 жовтня, четвер

В Ужгороді вийшло перше число офіціозу «Урядовий вістник правительства Подкарпатської Русі».

Міністр закордонних справ Угорщини Каня повторив претензії на Ужгород, Мукачево, Нітру, Кошице і погодився на німецько-італійський арбітраж.

Женевська українська пресова служба передала заклик голови Проводу ОУН А. Мельника до українського народу, в якому, зокрема, йшлося про необхідність усіма силами стати «суцільною лавою на службу Нації й зокрема бути готовими під сучасну пору кинути максимум національної енергії для скріплення сил у боротьбі за Українську Карпатську державу».

21 жовтня, п'ятниця

Маніфест Першої Української (Руської) Центральної Народної Ради з 20 пунктами щодо розбудови української державності на Підкарпатті. Серед них – розбудова промисловості, земельна реформа, усунення всіх урядовців, які прогрішилися проти народу, запровадження як державної української мови, заснування свого університету та інших «високих шкіл».

Німецький Генштаб модернізував план окупації Чехословаччини «Грюн». Муссоліні погодився, щоб кордони ЧСР та Угорщини визначила німецько-італійська арбітражна комісія, з третім членом Польщею.

У Тересві чеські жандарми затримали групу бродіївців і вилучили тисячі бланків звернень до Горті, Гітлера, Муссоліні із завчасно підготованими прізвищами мешканців Рахова, Хуста і Тячева. В. Шагі признався, що всі папери отримано з Мукачева й Ужгорода.

Майор Папроцкі в рапорті Генеральному штабу Війська Польського інформував штаб про діяльність 6-х угорських терористичних груп, які були закинуті на Підкарпатську Русь через польський кордон 8–21 жовтня.

22 жовтня, субота

Третє і останнє засідання уряду, очолюваного А. Бродієм. Розглянуто політичну ситуацію в краї і навколо нього. Е. Бачинський поінформував про результати переговорів у Німеччині про кордони між ЧСР (зокрема, Словаччиною і Підкарпатською Руссю) і Угорщиною. Вирішено послати до Будапешта Е. Бачинського і С. Фенцика. Уряд Підкарпатської Русі звернувся через пресу до армії з закликом зберігати спокій. Серед рішень, прийнятих на засіданні уряду, наступне: «Область руських на півдні Карпат, відзначена мирними договорами як автономна одиниця, становить одне невіддільне ціле, частини якого міцно зв'язані як тисячолітньою історією, так і тисячолітніми економічними умовами і братерським співжиттям її корінного автохтонного населення... Цілість і невіддільність цієї області визнали також і великі союзні і співдружні держави в міжнародних і мирних договорах, змінити політичне становище і приналежність якої вважаємо можливим тільки в її цілості без відторгнення її південної частини від північної і навпаки, можна виключно тільки на основі права самовизначення всього корінного автохтонного населення по демократичним принципам: всенародним голосуванням».

Генконсульство Польщі у Відні повідомляє польському посольству у Берліні, що з Відня двічі на день ведуться українські радіопередачі, в яких часто звучать заклики про приєднання Західної України і Буковини до Закарпатської України.

Майор Війська Польського Анкерштайн у ніч з 22 на 23 жовтня відправив групу терористів у район села Оленьово, які на шосе Перечин – Свалява мали здійснити диверсію на телеграфній лінії зв'язку і мостах.

23 жовтня, неділя

Угорщина подала ультиматум уряду ЧСР з вимогою передачі спірних територій до 27 жовтня з проведенням плебісциту населення, реалізацією права русинів на самовизначення.

Продовження третього засідання Ради міністрів Підкарпатської Русі. Одноголосно прийнято рішення про проведення плебісциту.

Починає виходити друкований орган Української Народної Оборони «Наступ» – як додаток до «Нової Свободи».

Майор Війська Польського Анкерштайн у ніч з 23 на 24 жовтня відправив загін терористів з 22-х воїнів і одного провідника у район на північний схід від Перечина для здійснення диверсії.

23–25 жовтня

Перебування у Відні провідника ПУНу А. Мельника, де він мав розмови зі своїм заступником В. Курмановичем та закарпатцем І. Рогачем. У нараді брав участь представник ОКВ. Після віденської наради А. Мельник направився на Закарпаття, щоб скерувати дії членів ОУН на місці.

24 жовтня, понеділок

Меморандум членів «закордонної делегації Карпатської України» І. Рогача та Ю. Химинця до А. Гітлера з вимогою захистити цілісність Карпатської України: «Карпатська Україна – складова частина території українського народу. Тому її населення усвідомлює свої обов'язки, що постають перед ним у даний момент не лише щодо своєї країни, але також й усього українства...

З цієї причини ми ставимо такі вимоги:

а) Карпато-українська держава буде повністю незалежна і нею керуватиме виключно український уряд. Він готовий негайно взяти на себе всі урядові справи, які будуть йому передані теперішнім урядом, призначеним Прагою...

б) Для охорони країни уряд (український) створить національну міліцію, яка буде служити як місцева поліція.

в) Щоб перешкодити якійсь з сусідніх країн спровокувати конфлікт, Карпатська Україна, яка, чекаючи об'єднання з Україною, віддала себе під чеську охорону, тепер переходить під міжнародну охорону, тобто насамперед під захист чотирьох великих держав, котрі були представлені в Мюнхені... Символізуючи цей факт, Карпатська Україна пропонує чотирьом згаданим державам направити невеликі контингенти, яким було б доручено разом з українською національною міліцією охорону кордонів і внутрішнього порядку...

Це рішення означає для українського народу реалізацію свого права на самовизначення, чому досьгодні заважали; а також повернення довіри до проголошення міжнародних гарантій».

У Берліні відбулася зустріч польського посла у Німеччині Ю. Ліпського з Й. Ріббентропом. У відповідь на чергову заяву посла про необхідність приєднання Підкарпаття до Угорщини і перетворення спільного угро-польського кордону на «бар'єр проти комунізму» міністр запропонував спершу здійснити «загальне врегулювання» польсько-німецьких проблем (Данциг, екстериторіальні німецька автострада і залізниця, продовження угоди на 25 років, гарантування польсько-німецького кордону).

25 жовтня, вівторок

Обговорення федеральним урядом ЧСР за участю автономних урядів Словаччини і Підкарпаття чехословацько-угорського територіального конфлікту. Більшість присутніх висловилося за німецько-італійський арбітраж і проти плебісциту.

Міністр юстиції ЧСР подав голові парламентської комісії прохання про позбавлення А. Бродія депутатської недоторканності. На той час Прага мала безліч доказів античехословацької діяльності А. Бродія, який працював на Угорщину під кличкою «Бертолон».

Вице-губернатор Підкарпатської Русі А. Бескид видав розпорядження про припинення діяльності крайкому КПЧ.

У Франції Організація Українського Вільного Козацтва, очолювана І. Полтавцем-Остриницею звернулася до А. Волошина з вітальним листом, у якому зокрема сказано: «Приймаючи до уваги все вищесказане, гадаємо ми також, що сучасний Чехо-Словако-Український Уряд в Празі після того, коли він стався залишеним його союзниками на заході й сході, перестане плекати стару невдалу московсько-антантську політику, а стане на шлях добросусідського порозуміння з Німеччиною і подбає про те, аби якнайшвидше відродилась Самостійна Україна на всіх землях, на яку він може спертись у майбутньому і, вже доцільніше, ніж на Москву, та буде в стані переорати шлях тому прагненню Польщі, яка за рахунок Карпато-України воліє створити спільність кордону з Угорщиною, а тим самим і Дунайсько-Балтицький блок».

Газета «Лідове новини» висловлює побоювання, що Карпатська Україна може стати «зародком майбутньої незалежної України».

У Берліні міністр закордонних справ Німеччини Й. Ріббентроп заявив польському послу Ліпському, що Підкарпатська Русь може бути передана Угорщині (чого настійно домагалася Польща) у випадку більш поступливої позиції Польщі у питанні Данцига.

26 жовтня, середа

У Празі МЗС Чехословаччини відвідав тимчасовий повірений посольства Німеччини у Празі А. Генке (на той момент найвищий дипломатичний представник Рейху у республіці) – формально для отримання інформації про територіальну суперечку між Прагою і Будапештом. Генеральний секретар МЗС Чехословаччини Г. Масаржик повідомив, що його уряд виступає за арбітраж Німеччини й Італії у цьому питанні. Г. Масаржик згадував: «Генке прийняв це пояснення з очевидним задоволенням, але потім заявив, що хотів би цілком по-дружньому, у приватному порядку звернути мою увагу на важливу у даний момент для нас і Німеччини обставину. Він, за його словами, отримав інформацію про те, що ми хочемо на місце Бродія поставити депутата Жидовського; він і ми прекрасно розуміємо, кому служить Бродій і що це за людина. Але якщо ми хочемо в цей момент зберегти і посилити зацікавленість Німеччини у сприятливому для нас рішенні, то було би вельми бажаним замість Бродія призначити прихильника української орієнтації, при тому краще за все Волошина, з яким Генке особисто не знайомий, та на відміну від інших нічого поганого про нього не чув».

Арешт А. Бродія у Празі за звинуваченням у державній зраді. Бюлетень Пресової Служби Карпатської України повідомляв, що «у Бродія найшли мапу Карпатської України, на якій він сам розділив половину мадярам, а половину полякам та багато грошей». Одразу ж після арешту А. Бродій оголосив голодування. У тюрмі його відвідав Ю. Бращайко, передав листа, в якому тому пропонувалося прийняти угорське громадянство і виїхати з Чехословаччини, або ж залишитися в ній, але відмовитися від політичної діяльності. А. Бродій відхилив ці пропозиції. 11 лютого 1939 р. він був амністований президентом ЧСР Е. Гахою, який одразу ж прийняв його і запропонував співпрацю. Проте А. Бродій відмовився і поїхав лікуватися у санаторій у Татрах. 5 березня він виїхав до Ужгорода, де мешкала його сім'я.

Рішення уряду ЧСР про розпуск усіх парторганізацій на Підкарпатській Русі.

В Ужгороді нарада Першої Руської (Української) Центральної Народної Ради. Прийнято рішення: «1. Не противитися відданню мадярської етнографічної території Мадярщині, але 2. рішуче протестувати проти плебісциту».

О 16. 40 А. Волошин у приміщенні канцелярії міністра внутрішніх справ Підкарпатської Русі Е. Бачинського по телефону склав українською мовою присягу голови Ради міністрів Підкарпатської Русі, яку у Празі прийняв прем'єр Я. Сирови. Свідками церемонії були дивізійний генерал Ігор Сватек і віце-губернатор краю О. Бескид: «Протокол написаний дня 26. жовтня 1938 в канцелярії міністра Дра Едмунда Бачинського в Ужгороді з нагоди зложення урядової присяги телефонічною дорогою міністра для Підкарпатської Русі Мсгр. Августина Волошина до рук предсідника влади генерала Яна Сирового в заступстві президента

республіки на основі параграфу 60 конституційної грамоти республіки Чехословацької. Міністр для Підкарпатської Русі Мсгр. Августин Волошин точно о годині 16. 40 перечитав до телефону слідує формулю присяги: «Присягаю на свою честь и свідомість, що буду совісно и не сторонньо зповняти свої обов'язки и буду дбати про точне виконання конституційних и інших законів». При складанні присяги були присутні як свідки генерал дівізії Олег Сватек і віце-губернатор Підкарпатської Русі Др. Олександр Бескид». Тепер автономна Рада міністрів складалася з А. Волошина, Ю. Ревая і Е. Бачинського. С. Фенцик виїхав до Угорщини.

О 17-й годині в Ужгороді відбулася демонстрація від Дому «Просвіти» до крайового уряду: «До приміщення влади сходиться кількатисячна маса українців, щоб привітати українського прем'єра. Під бурхливі оплески і оклики: «Слава батькові Волошинові! Слава Україні!» прем'єр Волошин відповідає на привіти і коротко з'ясовує програму влади. Від Народної Ради вітає і говорить Федір Ревай. Кількатисячна маса маніфестантів формується у безконечний похід... Непереможною лавою похід суне повз польський консулят. Чути громові крики: «Ганьба окупантам! Слава Україні! Ні – полякам, ні – мадярам! Закарпаття не дамо! Україна для українців! Смерть зрадникам!» (С. Росоха).

З нагоди призначення Августина Волошина прем'єр-міністром автономного уряду пресовий бюлетень (ч. 20) подав його біографію – він за останні 20 років «провів дуже тяжку боротьбу з насаджуваним русофільством, мадяронством і взагалі з тими перешкодами, які клав старий режим... У кожен працю він вкладав себе цілого... Нарід карпатоукраїнський і взагалі весь нарід український його шанує і любить».

27 жовтня, четвер

У газеті «Нова Свобода» опубліковано звернення Української Ради «До всіх українців по цілому світі! До всіх українських партій, організацій, груп, товариств в Галичині, Буковині, Бессарабії, Наддніпрянській Україні, Канаді, Сполучених Державах Америки і взагалі до українців, де б вони не проживали», яке свідчило про чітку українську спрямованість уряду А. Волошина: «Ми віримо, – говорилося у зверненні, – що великий 50-мільйоновий український народ підійме й надалі своє велике слово і не допустить, щоб наші віковічні вороги, наклали на нас пута, знов садили нас в тюрми».

Спроба польських терористів висадити у повітря міст біля с. Жорнава.

В Ужгороді єпископ Олександр Стойка відправив службу за уряд А. Волошина.

28 жовтня, п'ятниця

Шкільний реферат Крайового уряду перетворено на Міністерство шкільництва і народної освіти, очолене Августином Штефаном.

Напад польських терористів на с. Вучкове. «...Напали на міст у Вічковому, 15 км від Волового в напрямі Хуста... Є це міст через Ріку, із стратегічного боку надзвичайно важливий. Перервати цей міст значило б замкнути цілу волівську Верховину, відірвати Волівщину від світу. Із гори в напрямі Волового зійшли польські терористи і почали шалено стріляти. Прийшли висадити так важливий міст в повітря. Міст стерегли два жандарми: українець Соляк і чех Калчік. Жандарми почали відстрілюватись. В цю хвилю переходив побіля мосту місцевий селянин (пенсіонований лісник) Йосип Лой, що був на місці польською кулею вбитий. Польські терористи налягали, наші жандарми боронились. Терористи підходили чимраз ближче і вже не тільки стріляли, але й ручними гранатами кидали. Смертельно поранили Калчіка, гранатою поламали ноги, до того ще й кулю дістав у груди. Соляка також поранили. Тепер терористи підійшли близько до моста, положили яких двадцять кілограмів екразиту, що вибухнув страшною силою, але міст не завалив, лиш пошкодив з одного боку» (В. Гренджа-Донський).

В. Гренджа-Донський занотовує у щоденнику: «Берегово вже два тижні евакує. Знаємо певно, що лінія Чоп – Берегово – Вилочків відпаде, бо це ж чиста мадярська околиця. Мадяри просять більше, але чей же не можуть вимагати наших сіл?! Либонь не позбавлять нас залізничної лінії?».

Митрополит Галицький Андрей Шептицький привітав Августина Волошина з обранням його прем'єр-міністром Підкарпатської Русі: «Ваша Ексцеленціє, Високопреподобний отче Прем'єре! Трудно представити Вам ентузіазм і радість, з якою ціла наша суспільність, увесь український народ у Галичині, а особливим способом Церква і Духовенство прийняли відомість, що Ваша Ексцеленція обняли владу в Карпатській Україні. Уважаємо премудрим зарядженням Божого Провидіння, що Вас вибрало на провідника народові Закарпаття. Тому народові потреба й апостольської любови священника і мудрого проводу педагога, який би його виховував. Такого апостола, християнського педагога дав тому народові, дав нам усім Всевишній у Вашій особі. Зо страхом Господнім і втримуючи нераз віддих, слідимо за кожним Вашим кроком, свідомі небезпек, якими Ви з усіх сторін оточені, і безконечно важкого Вашого завдання.

Пересилаючи Вам найщиріші мої побажання, запевняю Вас про щоденні мої молитви за Вашу Ексцеленцію і за підданих Вашій владі наших братів за Карпатами. Нехай Всевишній веде Ваші кроки і нехай наповнює Вас Божою премудрістю з неба, щоб Ви змогли повірений Вам наряд допровадити до повної свободи і всестороннього добробуту.

Прийміть вискази моєї найвищої пошани
Андрей, Митрополит».

29 жовтня, субота

Президія уряду Підкарпатської Русі провела зміни в уряді щодо розподілу функцій між його дванадцятьма ресортами (управліннями).

Фрідьєш Віллані надіслав з Рима кодовану телефонограму міністру закордонних справ Угорщини Калману Кані: Ріббентроп погодився на арбітраж у Відні в середу, 2 листопада, Каня повинен 30 жовтня відправити в Рим експерта, знавця етнографічних, географічних та економічних особливостей спірних територій, тоді у другій половині цього ж дня з його допомогою та Естергазі будуть дані необхідні пояснення Чіано. Калмана Каню застережено, щоб зміст телефонограми тримав у повній таємниці, про це просить його граф Чіано, який 2 листопада разом з Ріббентропом підпише текст арбітражного рішення у Відні.

30 жовтня, неділя

В Ужгороді сутички між українцями у вишиванках і бродіївцями-мадяронами у чорних сорочках. До бродіївців прибули на підкріплення загони з Концова, Холмка, Геєвців, до волошинців – з Дравців, Баранинців, Горян. З чехословацького гарнізону виведено на вулиці автомобілі з шістьма кулеметами і три броньовики. Патрульні армійські загони очолювали українці Яремчук, Мигалина та інші.

На малу станцію Ужгорода прибув поїзд підтримки з Великоберезнянщини під командою сотника Івана Романченка і братів Кедюличів.

Демонстрація Підзамковою вулицею до Дому «Просвіти». Велика бійка перед «Просвітою», чеська поліція на боці волошинців. Обстріляно другий поверх Народного Дому.

В Народнім Домі «Просвіти» відбулися збори, велася радіотрансляція. Збори відкрив А. Волошин, який заявив, що карпатські українці бажають жити у згоді з усіма сусідами, але своїх відвічних земель не уступлять. Це викликало скандування «Підкарпаття не дамо!». Головний промовець – Ю. Ревай; також виступили: д-р Галаган від української діаспори у Празі, Криванич від празьких студентів, Маснюк з Тячівщини, Е. Поляк з Гуцульщини, Добей з Перечинщини, Шелепець з Березнянщини, Козичар від Пласту.

У Мукачеві українською маніфестацією керував інженер Леонід Романюк. Колони сформувалися на площі біля Громадської асекурівні, пройшли головними площами. В районі гімназії, Греко-Католицької церкви і горожанської школи демонстрація була обкидана камінням з боку фенциківців. Але поява на вулиці чеських танків розігнала останніх. Збори відбулися у кінотеатрі «Скала», велася трансляція. Виступали Ю. Ревай, А. Штефан, І. Грига. Промови переривалися оплесками і скандуванням «Ні мадярам, ні полякам Закарпаття не дамо!», «Наш веселий гомін-спів хай несеться в Київ, Львів!».

У багатьох малих населених пунктах Підкарпатської Русі відбулися українські маніфестації, без найменших сутічок, у дуже піднесеному настрої.

А. Волошин у першому своєму прем'єрському інтерв'ю редактору газети «Нова свобода» заявив: «Завдань багато. Числимо на сили свої та на сили громадянства, яке мусить все зробити, щоб закріпити здобутки. Але перше завдання – це оборонити цілість нашого краю, забезпечити спокій і порядок, забезпечити добробут народних мас... Вже влада має 230 вагонів кукурудзи для бідних і безробітних... Думаю, що народні маси нашого краю здобудуть від своєї молодії держави все, що потрібно для усунення голоду... План публічних робіт маємо широкий... Після встановлення й закріплення наших границь негайно мусимо провадити планову розбудову нашої господарки. То вимагає великої кількості працівних сил та велику суму грошей. Але наші природні багатства є такі великі, що ми вдержимось та забезпечимо собі рівноправне співробітництво з іншими країнами, які нам допоможуть розбудувати промисел та інтенсифікувати хліборобство, скотарство, садівництво та огородництво. Будемо будувати фабрики, щоб зпрацьовувати наші сирівці, будемо зпрацьовувати мінеральні поклади, що стільки їх ховає в собі наша багата земля... Ми всіх шануємо, але вимагаємо, щоб і нас шанували, нікого не будемо кривдити, кожний громадянин без різниці народності й віри буде мати рівне право. Вибороли ми свободу не лише для себе, але для всіх, хто йде з нами й має добру волю до співпраці на нашій землі. Теперішня хвиля диктує нам всім виявити працівність і дисципліну, полишити національні, мовні та політичні суперечки і всім стати до творчої праці, якої вимагає від нас обов'язок перед рідним народом».

31 жовтня, понеділок

Ужгород патрується трьома броньовиками.

До Ужгорода прибула українська делегація з США: шеф української пресової служби у Нью-Йорку Євген Скоцко, священник Микола Беньо, делегат Українського Народного Об'єднання Юрій Габовда. Делегацію прийняв міністр Ю. Ревай.

З польського Ветліна згідно з розробленою поляками диверсійною операцією «ЛОМ» вирушив загін № 4 з метою знищення залізничного моста між селами Сіль і Кострино.

1 листопада, вівторок

А. Волошин, С. Клочурак, І. Рогач відбули на Віденський арбітраж у ролі гостей німецької делегації.

До Ужгорода прибули українці-емігранти з Берегова. Українська делегація з США відвідала молодіжного лідера Підкарпаття С. Росоху, а ввечері відбулися молодіжні збори.

2 листопада, середа

З 12-ї до 19-ї години у Бельведерському палаці Відня відбувся арбітраж. Його проводили лише представники Німеччини (Й. фон Ріббентроп, Е. Верман, П. Отто Шмідт та ін.) та Італії (міністр закордонних справ Г. Чіано ді Корелаццо, Б. Аттоліко, Магістраті). До Угорської делегації входили міністр закордонних справ К. Каня та П. Телекі. Інтереси Карпатської України та Словаччини представляли делегація у складі федерального міністра закордонних справ Ф. Хвалковського та І. Крно. Неофіційно інтереси Підкарпаття представляла делегація, очолювана А. Волошином, а Словаччини Й. Тісо. Текст першого Віденського арбітражного рішення від 2 листопада 1938 р., підписаного міністрами закордонних справ Німеччини та Італії, передбачав: «1. Області, які відходять від Чехословаччини до Угорщини, вказані на карті, яка додається. Встановлення кордону на місці повинна зробити угорсько-чехословацька комісія. 2. Евакуація відходящих областей Чехословаччини і їх передача починається з 5 листопада 1938 р. і повинна бути закінчена до 10 листопада 1938 р. Окремі етапи евакуації і передачі, як і інші формальності, повинні бути негайно визначені угорсько-чехословацькою комісією. 3. Чехословацький уряд повинен потурбуватися про те, щоб евакуйовані області були передані в повному порядку. 4. Окремі питання, які виникатимуть із територіального відступлення, особливо питання громадянства і оптації, повинні вирішуватися угорсько-чехословацькою комісією. 5. Угорсько-чехословацька комісія повинна також прийняти більш конкретні рішення про захист як осіб угорської національності, що залишаються на території Чехословаччини, так і осіб неугорського походження у відступлених областях... 6. Оскільки при передачі Угорщині може бути вчинена шкода і виникнуть труднощі економічного характеру і техніки зв'язку в областях, які залишилися за Чехословаччиною, угорський королівський уряд, зі свого боку, у домовленості з чехословацьким урядом зробить все можливе для усунення подібних труднощів».

Визначено передати Угорщині значні частини Словаччини і Підкарпатської Русі з грубими порушеннями етнографічного принципу кордонотворення. Із 12. 600 кв. км. і 725 тис. населення Підкарпатська Русь втратила 1500 кв. км і 173 тис. населення, в тому числі 85 тис. угорців, 40 тис. українців, 30 тис. євреїв і 18 тис. інших національностей. Арбітраж зачепив п'ять округів: Ужгородський, Мукачівський, Берегівський, Севлюський й Іршавський. З Ужгородщини відійшло 21 село, з Мукачівщини – 13, з Берегівщини – усі, Севлющини – 18, з Іршавщини – с. Шаланки.

В Ужгороді увечері – нарада проводу Української Національної Оборони за участю американських українців.

Начальник ужгородської поліції доповів у Прагу про здійснені обшуки в секретаріатах і на квартирах керівних діячів КПЧ в Ужгороді, Радванці, Доманинцях.

О 21-й годині Будапештське радіо передає рішення першого Віденського арбітражу, згідно з яким евакуація територій, що відходять з Чехословаччини до Угорщини, починається 5-го і закінчується 10 листопада 1938 року.

ЗМІЦНЕННЯ АВТОНОМНОЇ ДЕРЖАВИ (3 ЛИСТОПАДА 1938 – 12 ЛЮТОГО 1939 Р.)

3 листопада, четвер

В Ужгороді – урядова нарада під головуванням Ю. Ревая з питання, «куди переносити столицю. Були пропозиції на Сваляву, але вона надто близька до польського кордону і не лежить на головній лінії. Севлюш знову ж лежить на самій границі Мадярщини. Вирішено зробити столичним містом невеличке містечко в Мараморошині – Хуст» (В. Гренджа-Донський).

Початок евакуації Ужгорода та інших населених пунктів, що відходять до Угорщини. В Ужгороді численні інциденти навколо евакуйованого майна. В Мукачеві евакуація під керівництвом поручика Степана Вайди відбувається набагато спокійніше. Евакуація Мукачева здійснюється переважно силами студентів Торговельної академії до навколишніх сіл, куди відправлено майно самої академії та інших шкіл, «Просвіти», «Учительської Громади», етнографічного музею (останнього – до Мукачівського монастиря).

«Між іншим, почування серед моїх знайомих мадярів у Мукачеві, а зокрема серед моїх шкільних товаришів із Торговельної Академії, в ці важкі часи були поділені. Одні з них тріумфували, інші співчували нам втрату наших міст і в серцях своїх були вже ближче з нами, з нашою концепцією політичної свободи й пошани людської гідності, ніж з мадярським устроєм королівства без короля, кастовості й погорди до селянина, робітника, дрібного купця, ремісника... У розмовах деякі з них недвозначно це виявляли. А цікаво, що групою шовіністів верховодив чистокровний змадяризований русин, який гордився тим, що він родився в Будапешті, Отто Бачинський» (П. Стерчо).

Від імені Мукачівської Греко-Католицької єпархії та ряду політичних партій і об'єднань, був складений меморандум, переданий урядам Чехословаччини, Англії, Франції, Німеччини, Італії, Польщі, Румунії, Угорщини та Югославії, в якому Віденський арбітраж був засуджений.

У великій залі Мукачівської Греко-Католицької єпархії з 325 священників цієї церкви 200 висловлюються за приєднання до Угорщини усього Закарпаття.

Напад угорських терористів на с. Косино.
Мадяронські демонстрації в Ужгороді. Побито М. Аркаса.

«Цей день для нас гіркий, нещасний,
Хвилина ця важка, сумна.
Неначе грім із неба ясна
Наспіла вістка-новина:
Зійшлись міністри в місті Відні,
Юрба диктаторів-нікчем,
Кати-арбітри божевільні
Нас перекраляли ножем».

(В. Гренджа-Донський «3. XI. 1938»)

Заява Проводу ОУН: «Найближчий час мусить принести на Закарпатті Повну Державну Самостійність. Українська Нація вірить, що теперішній уряд Карпатської України свідомий завдань, які на ньому тяжать. І тому в цій вірі висказуємо Урядові Прем'єра А. Волошина наше довір'я й готовність активної допомоги».

Уряд Карпатської України оголосив маніфест у зв'язку з рішенням Віденського арбітражу від 2 листопада. Документ закінчується зверненням до населення Карпатської України і всього українського народу: «Єдність нашого народу, спокій і порядок стануть найпевнішою запорукою скорого розвитку нашої держави. Історія признає правду тим, що вміють за неї постояти, тому постоїмо й ми за свою правду, для всіх наших дальших дій, які ми підприймемо у виконанні наших обов'язків, очікуємо твердого морального опертя населення Карпатської України і всього українського народу. Боже нам допоможи сповнити наш відповідальний труд!».

Вночі біля с. Кам'яниці неподалік Ужгорода чехи вбили трьох польських диверсантів, що були закинуті сюди в ході польської диверсійної операції «ЛОМ».

4 листопада, п'ятниця

Видано циркуляр ради міністрів Чехословаччини про переведення органів влади Підкарпатської Русі з Ужгорода до Хуста.

Відставка губернатора Підкарпатської Русі І. Парканія.

«Комитет незалежності русинів» видав листівку, яка закликала до терору проти волошинців.

Напад угорських терористів на Карпатську Україну: «З нашої сторони три ранені, з мадярської кілька вбитих і ранених, яких терористи відволочили за собою» (В. Гренджа-Донський).

5 листопада, субота

«Нова свобода» опублікувала «Маніфест уряду Карпатської України до всіх громадян Карпатської України» з редакційним коментарем-зверненням громадян: «... Сумні вісті хай не кидають до зневіри свідомих синів Твоїх. Настануть часи, коли цілий народ наш з'єднається в одну державу й стане справжнім господарем на своїй землі... Наступає нова доба в Твоїй славній історії, доба будівництва тривких основ державності для цілого нашого народу. В найкоротший час розбудуємо наші міста й стануть вони європейськими осередками. Побудуємо дороги, мости, залізниці, закріпимо береги рік. Розбудуємо земледільство, лісове господарство, вибудуємо свої фабрики, поставимо нові пили, підсилимо скотарство, заведемо молочарство, розвинемо туристику... Будь гордий, що на тебе припадає завдання будувати початки нашої держави! Вір своєму проводові – Першій Українській (Руській) Народній Раді, вір своїй народній владі, яка, опираючись на силу хороброї армії, веде Тебе до славної майбутності. Світлом свободи вже осяяна наша дорога Батьківщина. Будь же сильним і гордим та працею своєю й жертвою на користь українського загалу докажи, що Ти виріс до ступеня державного народу, який здібний керувати своєю долею».

Серія збройних інцидентів на угорсько-чехословацькому пограниччі.

С. Росоха і В. Кузьмик організували відділ студентів, що допомагають евакуювати українські інституції Ужгорода. Сутички з угорськими дружинниками через евакуйовуване майно.

«Я був свідком, як енергійно і відважно евакував Гренджа-Донський майно, тобто архів, меблі, килими, заслони та образи з бібліотеки колишнього Краєвого Уряду в Ужгороді... Побили його і погрожували револьверами, але він, при допомозі кількох українських вояків та біля 50 ужгородських гімназистів безстрашно випорожнював поверх за поверхом у величезнім будинку Краєвого Уряду і рятував багатомільйонне майно новонародженої Карпато-Української Держави... Гренджа-Донський мав дуже тяжке завдання, бо з Краєвого Уряду майже всі чехи, старші й молодші, втекли до Чехії чи Моравії і лишилося там лише кілька українських урядовців» (А. Штефан).

Два члени Підкарпатського уряду виходять з нього: С. Фенцик лишається в Ужгороді, І. П'ещак повертається на Пряшівщину. В уряді застаються троє: А. Волошин, Ю. Ревай, Е. Бачинський.

6 листопада, неділя

У Будапешті відбулася урядова нарада за участю М. Горті, на якій розроблено план окупації усього Підкарпаття.

7 листопада, понеділок

З аеродрому в Ужгороді евакуйовано останні тренувальні літаки.

Евакуація бібліотеки та музею ужгородської «Просвіти». Ужгородську горожанську школу переведено до с. Невицьке, де вона проіснувала до кінця 1938–39 навчального року.

Секретар А. Волошина І. Рогач запросив телефоном до Хуста Д. Климпуша, запропонувавши йому очолити спортивне товариство «Січ».

8 листопада, вівторок

Міністр закордонних справ Польщі Бек у розмові з угорським послом у Польщі А. Хорі заявив про підтримку угорських претензій на Підкарпаття і порадив скористатися скрутним становищем Чехословаччини.

Два підрозділи польських диверсантів загальною кількістю 33 особи в формі чеських жандармів та цивільному одязі, озброєні автоматами, гвинтівками, двома ручними кулеметами, 42 кілограмами вибухівки зірвали два мости біля села Нижні Верецьки. Було також знищено лінію зв'язку та пошту, полонено і доставлено в Польщу 20 жандармів.

9 листопада, середа

У Хусті відбулися установчі збори Організації народної оборони «Карпатська Січ» (ОНОКС). Програма установчих зборів включала: а) створення зборів та вибрання председателя та протоколянта зборів; б) прочитання статуту та його прийняття; в) впис членів; г) вибір команданта; д) закриття зборів». Збори відкрив Д. Климпуш, головував на них М. Бандусяк, а протокол вів Ю. Шпілька. В Статуті так визначалася головна мета Карпатської Січі: «Оборона державних і національних інтересів Підкарпатської Русі та плекання оборонного духа в українському громадянстві... краю, поборювання протидержавної пропаганди та всестороння підтримка правительства Підкарпатської Русі, зокрема для удержування ладу та безпеки». Керівництво січовими відділами здійснювала Головна Команда, що перебувала в Хусті. За пропозицією С. Папа-Пугача командантом Карпатської Січі було обрано Д. Климпуша. До штабу організації ввійшли І. Роман, І. Рогач, С. Росоха. Д. Климпуш, Ю. Шпілька і С. Пап звернулися з листом до Міністерства внутрішніх справ: «Просимо о ласкаве затвердження приложеного Статуту організації Народної Оборони «Карпатська січ», яка була заложена 9 листопада 1938». На пропозицію Є. Кульчицького до статуту включено пункт, що член цієї організації може носити зброю. Команда Січі розташувалася на тодішній вул. Румунській, 1.

У м. Левоче (ЧСР) почав діяти Верховний Суд республіки, евакуйований туди з Кошице.

Напад угорських терористів на Косино і Холмець.

У кодованій телеграмі посол Угорщини в Польщі пропонує міністру закордонних справ Угорщини Кальману Кані вирішити питання «Русинської області» швидко і корінним чином. Однією з формул такого рішення, на його думку, могла б бути заява про те, що «русинське населення попросило ввести в Русинську область одночасно угорські і польські війська».

Польський аташе у Будапешті відправив у генштаб у Польщі шифровану телеграму, у якій ідеться, що для загарбання Підкарпатської Русі 12 листопада 1938 року Угорщина кине в бій армійський корпус і дві моторизовані бригади. Угорські військовики просять Польщу також надати для цього один їхній корпус. Якщо ж при цьому як протидія в боях візьме участь чеське військо, тоді буде задіяна вся угорська армія, і Угорщина проситиме Польщу підтримати її 3–4-ма польськими корпусами. Якби названа акція не здійснилася, Угорщина з 12 листопада продовжить диверсійні операції на теренах Підкарпатської Русі, в яких буде задіяно 1500 диверсантів, і просить Польщу теж з ночі 12 листопада задіяти 1000 своїх бойовиків.

10 листопада, четвер

Офіційна передача Ужгорода і Мукачева угорським властям. Останніми залишили Ужгород Ю. Ревай, С. Росоха, І. Рогач.

Статут ОНОКС затверджено Ю. Реваєм. Циркулярним листом міністр закликав місцеві органи влади співпрацювати з січовиками. У листі до Д. Климпуша Ю. Ревай констатував: «... Дозволяю, щоби товариство зачало нинішнім днем свою діяльність. Одночасно потверджую вибір команданта в особі п. Дмитра Климпуша, промисловця з Ясіня. Про основи поодиноких відділів маєте все сей час подати оголошення приналежному окружному урядови. Проти того рішення не має апеляційного средства інстанційним шляхом. Один примірник статуту з клявзулою «Міністерство внутрішніх справ» по згоді з предсідником правительства Підкарп. Руси рішенням з дня 10 листопада 1938 чис. 372/1938 вищенаведені статуту Народної Оборони «Карпатська Січ» – затвердило». Міністерство внутрішніх справ Підкарпатської Русі звернулося до окружних урядів автономного краю з приводу створення ОНОКС і сприяння в її роботі: «З огляду на це, що товариство має за завдання переводити консолідаційну працю для привернення та удержання ладу та спокою і скріплення державної думки, взиваю всі уряди, щоб і вийшли на зустрічу діяльності того товариства, в законних рамках підтримували его чинність та з тим товариством та складовими его організаціями тзв. «відділами» співпрацювали».

У Хусті видано урядовий «Маніфест до Українського Народу Підкарпаття».

Напад польських терористів на с. Вучково, Торунь і пошту в Прислопі. З українського боку загинув Іван Кость.

Загін польських диверсантів підірвав міст на шосе Перечин – Поляна.

Інший загін польських диверсантів підірвав залізничний міст на Воловеччині біля села Яблонево.

Міністр закордонних справ Угорщини Кальман Каня у шифрованій телеграмі своєму послу в Польщі Андрашу Хорі повідомив, що угорський генштаб просив Польщу, щоб вона підтримала введення угорських військ на територію Карпатської України чотирма польськими дивізіями. Польща відмовилася від такої акції, але натомість пообіцяла посилити дію диверсійних загонів і утримати Румунію від нападу на Угорщину.

11 листопада, п'ятниця

Напад двадцяти угорських терористів на с. Страбичово.

Початок інформаційної війни проти Карпатської України. «Сьогодні почули ми з Будапешта, що в Хусті була перестрілка «рутенських повстанців» з військом, причому було аж 200 мертвих... про що ми не знаємо, бо в нас панує спокій... «Кілограм хліба в Хусті коштує 25 корон», — каже мадярський спікер, а в нас стільки хліба за 2,60 що можемо й мадярів нагодувати...» (В. Гренджа-Донський).

12 листопада, субота

Видано ряд розпоряджень А. Волошина – про «організацію міністерств і компетенцію в адміністративних справах», про «уділення амністії та аболіції в дисциплінарних справах професорів середніх та фахових шкіл і народних учителів», про «підчинення всіх шкіл Підкарпатської Русі Міністерству шкільництва, культу, народної освіти та судівництва», про «зміну осідків та округів судів на Підкарпатській Русі», про «заставлення платні та пенсії особам, що постали поза границями Чехословацької республіки», про «зниження ціна на довіз кукурудзи в пограничних зносінах», про «зновуприняття до служби державних урядовців», про «святкування греко-католицьких (православно-греко-восточних) свят на Підкарпатській Русі».

МЗС Німеччини отримало інформацію про підготовку Угорщини до захоплення Підкарпаття. Шеф політвідділу МЗС Е. Верман опрацював записку на ім'я Й. Ріббентропа, де окреслено план дій Німеччини на випадок угорської агресії: спільний німецько-італійський демарш у Будапешті та Варшаві, посилення економічної і фінансової допомоги Карпатській Україні, відкриття генконсульства у Хусті.

13–15 листопада, неділя, понеділок, вівторок

Масові польські диверсії на Верховині.

14 листопада, понеділок

У Хусті створено Центральну руську народну раду, яку очолили В. Караман, П. Сова і П. Федор. Вона послала до Праги меморандум з вимогою, щоб уряд Волошина змінив кабінет, який би очолив Е. Бачинський і до якого б входили депутат Павло Коссей і колишній губернатор Августин Штефан.

Міністерство юстиції в Хусті отримало від управляючого Пежанського листа, в якому той повідомляв, що Крайовий суд перебрався з Ужгорода до В. Березного, туди ж прибула Державна прокуратурія, очолювана Тарасевичем. Ужгородський суд був евакуйований частково до Анталовців, де діяв під керівництвом Євгена Петрецького, а частково – до В. Березного. Всього з Ужгорода «було привезено 9 залізничних вагонів судового маєтку».

Рішення Президії Ради міністрів Підкарпатської Русі про створення служби безпеки. Додатковим розпорядженням ця служба виводилася із структури міністерства внутрішніх справ і підпорядковувалася напряму голові уряду.

Командант Карпатської Січі направив у Міністерство внутрішніх справ Підкарпатської Русі лист про дозвіл на проведення акції під назвою «Збірка на оборону держави», а також інший лист з проханням дозволити Карпатській Січі користуватися майном «Цивільної Протилетунської Оборони».

15 листопада, вівторок

Уряд Підкарпатської Русі оголосив українську мову державною на всій території автономії.

У Хусті створено управління поліції (Юрко Білей).

Хустським урядом заборонено «Русский Национальный Совет».

М. Горті намагається переконати німецького посла О. Ердмансдорфа у необхідності окупації Угорщиною всього Підкарпаття.

16 листопада, середа

Віце-губернатор Підкарпатської Русі і начальник її Крайового уряду О. Бескид звернувся до МВС автономного уряду в Хусті з пропозицією, «аби влада Підкарпатської Русі» розпустила крайове заступництво і його комітет (адміністративні органи, які діяли в рамках адміністративної реформи 1927 р. в ЧСР).

Міністр внутрішніх справ автономного уряду Е. Бачинський приступив до виконання своїх обов'язків, підписав розпорядження про реорганізацію свого відомства і утворення у ньому чотирьох відділів.

На світанку бій з польськими терористами на Чорній Ріці біля с. Синевир. «В Синевирській Чорній Ріці давали собі польські терористи сигнали електричними ліхтарями. Більший відділ наших оборонців границь розпочав перестрілку, що тривала до ранку. Диверсанти мали п'ятьох убитих, але всі трупи відволочили з собою. Як видно, напад терористів був задуманий поздовж цілого пограниччя, бо тієї самої ночі відбулась і у Прислопі страшна боротьба. Наші добре скрилися в одній селянській хаті і біля хати, та відбивали напад терористів, головню ручними гранатами. Надрано побачили прекрасний вислід: чотири вбиті польські терористи; з наших ніхто не був навіть зраний. Терористи озброїлись не лише наймодернішими «мавзерками» та набоями, але при них знайдено також масу летючок, що розкидали ночами серед населення» (В. Гренджа-Донський).

У Чопі побито 79-річного батька Андрія Ворона, який після побоїв помер.

Угорщина вислала до Волошина «надійних людей», щоб схилити його оголосити маніфест щодо приєднання Підкарпатської Русі до Угорщини.

«До Хуста приїхав секретар Фенцика, професор Фаринич. Цікаво, що проти нього виданий стежний лист, а він собі нічого з того не робить... Його органи безпеки арештували. Фаринич довго у в'язниці не задержався: переночував одну ніч і другого дня вибрався, його пустили. Але в канцелярії мусів підписати зобов'язання, що на Карпатську Україну більше не повернеться» (В. Гренджа-Донський).

У ніч з 16-ого на 17-те загін польських диверсантів розкидав листівки на Волівеччині.

17 листопада, четвер

Українська Народна Рада видала маніфест «Український народе Підкарпаття!», де в десяти пунктах викладено програму дій нового уряду.

Українська Народна Рада надіслала телеграму до чехословацького прем'єра Яна Сирови з проханням змінити крайову назву з Підкарпатської Русі на Карпатську Україну.

Ю. Ревай подав до парламенту ЧСР свій проект конституційного закону для автономного краю, виступив з цього приводу по радію.

Напад тридцяти угорських терористів на с. Страбичово.

М. Козма записав в особистий щоденник: «20-го вночі русинська область все ж буде нашою».

Наказ начальника урядової канцелярії М. Лацанича про всеохопне ознайомлення населення з рішенням уряду про «виплачення нагороди за зловлення чужих терористів».

Отець Діонісій Нярадї, призначений єпископом Карпатської України, виїхав з Рима до Хуста.

Українська Народна Рада направила Президенту Чехословаччини телеграму про назву краю – Карпатська Україна: «Є неспірним, що наш народ є народом українським, а не руським, то є великоруським. Тому назва Підкарпатська Русь не відповідає дійсності. Українська Народна Рада, яка проголосила р. 1919 прилучення нашого народу до республіки як народня репрезентантка українського населення в інтересі консолідації та спокійного розвитку цього краю домагається, щоб в новій Конституції була ужита урядова назва цього краю: Карпатська Україна. Тим буде нещасне язикове питання раз на все вирішене. Домагаємося того й тому, бо під плащем русскости провадилася і провадиться протидержавна чинність та малярська іридента».

У ніч з 17-ого на 18-те загін польських терористів знищив чеський пост поруч зі станцією Щербин. Інший подібний бойовий загін в той час, маючи завдання підірвати міст на південь від села Нижні Верецьки, вбив 3 чехів і, втративши 1 вбитого і 1 пораненого, повернувся до Польщі.

18 листопада, п'ятниця

Урядове розпорядження про організацію концентраційного табору на горі Думен під Раховом. Пізніше один із в'язнів цього табору, тоді затятий русофіл, згадував: «Жили ми дружно, годували нас майже досита, даючи тричі на день теплу страву. На роботу виганяли рідко. Хіба за потребою для очищення від снігу шосейної дороги. А в бараці, аби вбивати час, грали в карти і час від часу затягували: «Сижу за решеткой в темнице сырой...» (Ф. Іванчов). Інший очевидець тих подій, М. Бандусяк писав, що в таборі «охорони не було, ізольовані могли легко втекти». Отже, думенський табір важко назвати концентраційним, на зразок фашистських чи сталінських. Його створення було актом більш символічним, ніж місцем катування і знешкодження інакомислячих. Підтвердженням цієї думки є той факт, що на Думені не засвідчено жодного вбивства засланих туди порушників закону.

Уряд Волошина відвідала американо-українська делегація.

Напад польських терористів на станції уздовж залізниці Воловець – Гукливий – Скотарське – Бескид. Вбито кілька терористів на чолі з їхнім командиром капітаном бароном Подманицьким.

Угорський уряд закінчив приготування для окупації усього Підкарпаття. Міністерська рада прийняла рішення здійснити окупацію в ніч з 19 на 20 листопада. Мобілізовано 6-й армійський корпус (дебреценський), війська вторгнення зосереджено в районі Кошиць, Ужгорода, Мукачева.

Німецький уряд доручив О. Ердмансдорфу поінформувати угорський уряд, що Берлін вважає задуману окупацію небезпечним і невчасним кроком.

В. Гренджа-Донський занотує у щоденнику: «З Галичини стихійно переходять молоді люди, переважно селянські хлопці. Це спричинює урядові велику журбу, бо просто нема їх де помістити. Пишемо галицьким редакціям, щоб опублікували пересторогу. З одної сторони завдає ця масова еміграція труднощі нашій владі, – яка інакше ставиться до наших галицьких братів надзвичайно прихильно, – а з другої сторони наражаються ці втікачі на небезпеку, бо чеська жандармерія переловлює, і просто без нашого відома, в кращому випадку, відсилає назад. Були й такі випадки, що передають їх полякам, а ті втікачів карають дуже тяжко. Проти цього ми в Національній Раді виступили дуже гостро, і вимагаємо віддалення чеської жандармерії та передання її в українські руки. Польське радіо знову голосить про якісь бунти, про якісь пожари на Березнянщині, де мали вигоріти цілі села... говорить про неспокої в Перечинщині, але все брехня» (Історик Сергій Адамович у своїй монографії «На допомогу Карпатській Україні (1938–1939 рр.)» (Івано-Франківськ, 2020) опублікував «Дані про українців з земель, які окупувала Польща, що допомагали Карпатській Україні в 1938–1939 рр. чи яких переслідувала польська влада за сприяння добровольцям». Він налічує прізвища 634 галицьких українців, що свідчить про масовість нелегальних переходів польсько-чеського кордону).

Ніч з 18 на 19 листопада

Напад польських терористів на Нижні Верецьки: «...На фінансовій та жандармській станції не спали (до того було й кілька наших хлопців, що краще дбають про оборону рідного краю, як чехи...). Почалась гостра перестрілка, і сторожі відбили бандитів. Терористи залишили одного мертвого, а кількох ранених забрали з собою» (В. Гренджа-Донський).

19 листопада, субота

Перед світанком напад кількох десятків польських терористів на с. Нижні Верецьки. Польська спецгрупа екзгумувала похованого у Скотарському капітана-терориста Подманицького, винесла тіло через перевал до Лавочного, де на них чекав спеціальний поїзд.

У Хусті Українська Центральна Рада видала «Маніфест до українського народу».

Телеграма шефа політичного відділу МЗС Німеччини Е. Вермана до німецького посольства в Празі з вимогою «проявити стриманість у словацькому й карпато-українському питанні. З цієї причини пресі були дані інструкції нічого не публікувати про події в Карпатській Україні. Крім того, питання про створення

генерального консульства в Хусті відкладається. Виходячи з цього, однаково небажано в даний момент як втручатися в питання назви «Карпатська Україна», так і ставитися однаковим чином до Карпатської України і до Словаччини».

Угорський посол в Римі Л. Сабо проінформував Б. Муссоліні про підготоване вторгнення на Підкарпаття, той пообіцяв допомогу.

20 листопада, неділя

Спроба гортіївської Угорщини загарбати усю Карпатську Україну зірвалася через те, що не була підтримана А. Гітлером (і як наслідок цього – через саботаж германофільських офіцерів угорського генштабу). Позицію німецьких властей передано угорським властям Й. Ріббентропом через Б. Муссоліні: «Угорщина зіграє нерозважливу гру, якщо вона тепер пішла б на військову інтервенцію. Результат чехословацько-угорського конфлікту з невідворотними наслідками, сьогодні важко передбачити. Можливо, що й Німеччина була б змушена інтервенювати».

Польське інформгентство ПАТ передало дезінформацію: «Карпатська Україна перебуває напередодні перевороту. Частина Української Народної Ради в Хусті звернулася до угорського уряду, щоб покласти край пануючому хаосові і теророві. Угорський уряд ще не прийняв відповідного рішення. Розвиток подій у Карпатській Україні досягнув такого напруження, що сусідні держави не можуть спокійно та байдуже на це дивитися. Уряд Волошина, втративши всякий авторитет, не може дати собі ради з пануючим в краї хаосом».

21 листопада, понеділок

Німецька нота міністру закордонних справ Угорщини К. Кані про неможливість надання допомоги і застереження Угорщини щодо окупації Карпатської України, бо в такому разі на Угорщину ляже вся відповідальність за порушення умов Віденського арбітражу.

Італійська нота угорському міністру закордонних справ про неможливість надання воєнної допомоги Угорщині для окупації нею Карпатської України.

Заплановане на день св. Міклоша загарбання Карпатської України гортіївською Угорщиною відкладено.

Українська Народна Рада спростувала, що нібито вона зверталася до Угорщини з проханням прилучити до неї Карпатську Україну: «Мадярські офіційні кола послуговувалися способом підводу та містифікації... Закликаємо усіх людей доброї волі не вірити наскрізь брехливим і ганебним наклепам мадярської пропаганди».

Напад угорських терористів на с. Мале Давидково.

До Хуста прибув радник німецького посольства у Празі Гамількар Гофман, котрий пізніше стане німецьким консулом у Карпатській Україні.

Православний архієпископ Савватій (Врабец) прибув на святкування храму церкви Святого Михайла в с. Копашнево на Хустщині. У присутності біля 5 тисяч селян з навколишніх сіл та 10 священників архієпископ закликав молитися за «Богохраниму Карпатську Україну та її правительство».

22 листопада, вівторок

Національні Збори ЧСР внесли до чехословацької Конституції поправку у формі Конституційного закону про автономію Підкарпатської Русі, для якої передбачено свій уряд і сойм. Останній і мав прийняти остаточне рішення про назву краю. У промові міністра автономного уряду Підкарпатської Русі Юліана Ревая, виголошеній у Празі по радіо у зв'язку з прийняттям закону, зокрема зазначено: «Не хотів я, щоб нас хтось хрестив, я хотів, щоб ми самі охрестилися... щоб між нами хтось посередничав».

Річний ярмарок у Хусті.

Біля с. Шаланки застрелено двох угорських терористів, озброєних кулеметом і автоматичним пістолетом.

Меморандум МЗС Угорщини, згідно з яким Угорщина готова до співробітництва з Німеччиною, вступу до Антикомінтернівського пакту і виходу з Ліги націй.

23 листопада, середа

А. Волошин прийняв православного архієпископа Саватія, «розмова з яким тривала 40 хвилин і торкалася справ православної церкви на Карпатській Україні. Архієпископ Саватій після розмови з прем'єром прийняв редактора «Нової свободи» і висловив велике задоволення, що прем'єр з повним зрозумінням і прихильністю ставиться до потреб православної церкви на Карпатській Україні» («Нова Свобода» від 27 листопада 1938 р.).

Члени Синодального комітету, що був створений для керівництва священиками-савватіївцями, Яків Зозуля, Михайло Бойко та священник Михайло Кенез подали прохання до влади Карпатської України про визнання константинопольської юрисдикції та затвердження нових тимчасових статутів української православної церкви. До прохання додавався тимчасовий статут, підписаний вище названими особами. Згідно статуту планувалося реорганізувати українську православну церкву в «Українську Православну Митрополію» на основі томосу патріарха Мелетія (Метаксакис) від 6 березня 1923 р. Церква мала перебувати в канонічному єднанні з Константинополем. Українська православна митрополія в Карпатській Україні повинна була стати частиною чехословацької

архієпископії, підтримуючи зв'язок через митрополита, який повинен був обиратися на свою посаду пожиттєво.

Група закордонних журналістів разом з німецьким консулом Г. Гофманом відвідала села Вучкове, Присліп, Торунь, Синевирську Поляну, що найбільше постраждали від терористів. «Заграничні кореспонденти поїхали на Волівщину, щоб наочно переконатися про вандальні вчинки польських терористів. На власні очі побачити розбиті мости, станції жандармської та пограничної сторожі, розбиті школи та інші державні будинки. Вічкове, Торунь, Присліп, Синевирська Поляна... ось стації польських нападів. Вечором повертаються. Довідаюся, що й німецький консул Гофман усе оглянув, сфотографував не тільки місця нападів, але і речі та зброю терористів, яку залишили на місцях. Думаємо, що після цього Польща не буде відхрещуватися від своїх терористів, а коли й буде, то принайменше того культурний світ не повірить. Населення всюди щиро вітало спонтанними маніфестаціями. Д-р Гофман міг переконатися, що терористичні напади населення не здеморалізували... Той сам Торунь, де перед двадцятьма роками на шибеницях вішали мадяри наших людей, Торунь, який є центром злочинних польських бандитських нападів, є вірним своєму урядові, його не підбурили, не дезорієнтували, – навпаки... А поляки вміють підходити: то раз видаються за українців, то раз за «русинів», що хочуть злуки з мадярами, а вже й «рутенські повстанці» вони! У Стакчині зловлено вісімнадцять терористів: з них більш як половина вміє поукраїнськи... В Синевирській Полянці вбили нашого лісника Катеринюка, і біля вбитого бандити лишили напис: «Нехай живе Україна...» (В. Гренджа-Донський).

У Хусті побував співробітник німецького посольства у Румунії М. Мушинський, а також прес-аташе німецького посольства у Празі Г. Гофман і співробітник того ж посольства М. Шуберт. Останні пробули тут чотири дні, на їх честь влаштувалися урочисті прийоми. У телеграмі, яку Г. Гофман відправив до свого МЗС за результатами поїздки, зроблено висновок: «Карпатська Україна, особливо при іноземній допомозі, здатна до розвитку». Гофман вніс ряд конкретних пропозицій про німецьку тактику щодо Карпатської України.

Нота МЗС ЧСР до урядів Німеччини, Італії, Великобританії і Франції з приводу безперервної угорсько-польської кампанії проти Карпатської України.

Угорський уряд Імреді пішов у відставку. Міністерство закордонних справ замість К. Кані очолив германофіл граф І. Чакі.

Польський Генеральний штаб розробив план нової диверсійної акції на теренах Підкарпатської Русі.

24 листопада, четвер

Парламент ЧСР узаконив автономію Підкарпатської Русі – в першому читанні 147 голосами проти 23, в другому читанні 146 проти 23.

25 листопада, п'ятниця

Розпорядження уряду Карпатської України про «запровадження на її території державної української (малоруської) мови».

Розпорядження Міністерства культури, шкіл і народної освіти про мову навчання в школах Підкарпатської Русі.

Напад угорських терористів на с. Хлумець під Ужгородом та с. Ракошино.

«Італійський журналіст Гвідо Тонеллі, співробітник торінського часопису «Штампа», приїхав до Хуста і приніс із собою дві валізи харчів. В Будапешті йому сказано, що тут помре з голоду. Як побачив повні крамниці товарів за дешеві ціни, то обурився на мадярів. Журналіста прийняв наш прем'єр-міністр і розмовляв з ним досить довго» (В. Гренджа-Донський).

26 листопада, субота

Відкриття театру «Нова сцена» у Хусті виставою «Запорожець за Дунаєм» у присутності А. Волошина та інших урядовців.

Православний єпископ Володимир (Раїч) переїхав з Мукачева до Хуста, де поселився в будинку по вул. Великій Кіресьській, біля православної церкви. В Мукачеві він залишив свого адміністратора – ігумена Аверкія (Таушев), під керівництвом якого перебувала Архієрейська резиденція і єпархіальне майно, та номінально всі приходи й монастирі на окупованих територіях.

Відставка уряду в Угорщині, оголошення про демобілізацію армії.

27 листопада, неділя

Повідомлення газети «Нова Свобода»: «Влада Німеччини сьогодні вислала ноти мадярській і польській владам, у яких протестує проти висилання терористів польським генеральним штабом з Осмолоди на Карпатську Україну».

Фламандська газета «Нювсбладед» (м. Утрехт) подала статтю «Доволі брехні» зі спростуванням чуток, ніби А. Волошин смертельно поранений, та іншої дезінформації.

28 листопада, понеділок

А. Волошин прийняв нового єпископа православної церкви В. Раїча з Мукачева, який «зложив прем'єрові заяву лояльності до Карпато-Української держави та її влади».

До Хуста прибули фільмарі з «Актуаліта», відзнято кінохроніку.

О 14-й годині у Хусті похорони чиновника Йосифа Горта, вбитого польськими терористами у Синевирській Полянці.

Легаційний секретар Г. Гофман, повернувшись з Хуста, інформував німецьке посольство у Празі, що «в Карпатській Україні панує цілковитий спокій, за винятком нападів польських терористів на північних кордонах. Карпатська Січ знаходиться лише в початковій фазі розвитку і ще не має зброї. Відповідальні чеські політики не хотіли б бачити Січ озброєною. Мораль у національно свідомих українців висока. Вони бачать в Німеччині сильного союзника, який допоможе розв'язати їхні домашні проблеми. Плебісцит за об'єднання Карпатської України з Угорщиною тепер мав би дуже малий успіх. Карпатська Україна є життєздатною, головне, якщо закордонна допомога буде достатньою для перебудови».

Ніч з 27 на 28 листопада

Напад польських терористів на Присліп. «Поготівля Оборони Держави, що зорганізована з жандармів, фінансів і війська, і цей напад відбила і вони подалися в напрям «Чорної Рипи». Над вічківським мостом замітили більшу стежу польських терористів, але не відважились напасти на сторожу» (В. Гренджа-Донський).

29 листопада, вівторок

Приїзд до Хуста Греко-Католицького єпископа Д. Няраді (з Ватикану через Югославію). Владика Діонісій ось так розповідав про своє призначення до Хусту: «Дня 3 листопада ц. р. (1938) я, як Крижівський єпископ, поїхав до Риму «ад ліміна» (канонічна назва постійних звітів єпископів Папі – Авт.)... Там мене заскочили листопадові події на Закарпатті, тобто Віденський арбітраж і приділення Ужгороду й Мукачева до Мадярщини. Я вповні здавав собі справу про наслідки цих подій. Біля 400. 000 вірних лишалось без єпископа, без свого духовного проводу. У цій справі я зразу виготовив «Меморіал» і передав його на руки секретаря Священної Конгрегації для Східних Церков кардинала Євгена Тіссерана. Тоді мені призначили у Святішого Отця аудієнцію на 14-го листопада. На аудієнції, я очевидно представив Святішому Отцеві справи, які відносилися до моєї Крижівської єпархії. Тоді Святіший Отець заявив: «Я ще маю розглянути з тобою інші справи, які я вже обговорив з Секретарем Східної Конгрегації». Згадавши відтак про події в Карпатській Україні, Святіший Отець мене запевняв: «Ми негайно подбаємо про бідний народ Підкарпаття, що лишився без пастиря й інших потрібних засобів». Три дні пізніше я одержав грамоту, силою якої мене призначено Апостольським Візитарем для Карпатської України, з правами Апостольського Адміністратора. Одночасно мені поручено негайно вибратись на Підкарпаття. По дорозі я ще поступав до моєї Крижівської єпархії, щоб налагодити наполегливі справи. Вже на третій день я дістав телеграму, щоб негайно їхав на Підкарпаття. Ось повна історія мого назначення!».

Єпархіальне православне управління просило уряд в Хусті виплатити єпископу Володимиру (Раїчу) особисту дотацію за вересень–грудень 1938 р., вказуючи, що до кінця серпня 1938 р. платню отримував єпископ Дамаскин (Грданичка).

30 листопада, середа

Відставка чеського прем'єра генерала Я. Сирови. Чехословацький парламент обрав новим президентом ЧСР Еміла Гаху. А. Волошин не був присутнім на виборах через хворобу.

Команда Карпатської Січі утворила 9 військових округ: Березний, Волове, Свалява, Іршава, Перечин, Рахів, Тячів, Середнє, Хуст.

«Нова Свобода» опублікувала листа митрополита А. Шептицького до отця прем'єра А. Волошина.

1 грудня, четвер

Новообраний Національними Зборами ЧСР президент Е. Гаха затвердив центральний уряд Берана та уряд Підкарпатської Русі у складі А. Волошина і Ю. Ревая.

2 грудня, п'ятниця

Маніфестація у Хусті з приводу перезатвердження крайового уряду. А. Волошин виступив з промовою, в якій, зокрема, заявив: «Українська інтелігенція має перед собою велике завдання: навчити наш народ, щоб він піднісся на високий ступінь культури. Ще цісар Йосиф II сказав: «Коли народ від мене не захоче навчитись чогось мудрого, корисного для нього, то я його примушу...». Може, й нам прийдеться користатися таким приневоленням, але це робитимемо в інтересі самого народу, щоб очистити його хату від нечистоти і бруду».

Розпорядження автономного уряду про перевірку імігрантів.

4 грудня, неділя

Перший з'їзд «Карпатської Січі» у Хусті, у Слов'янському домі. Тут вперше січовики з'явилися у січових одностроях. З'їзд затвердив ідейні й організаційні основи та завдання Карпатської Січі. Його відкрив головний комендант Січі Д. Климпуш. С. Росоха виголосив ідеологічну промову, а адвокат Ю. Шпилька – організаційні основи. По цьому І. Рогач оголосив декларацію й усі присутні, повторюючи за ним, склали урочисту присягу.

Греко-Католицький єпископ Д. Нярадї провів першу Службу Божу в Хусті, проголосивши літургію «за самостійну Карпатську Україну, за її Народ, за Владу і за її добро – щоб були всі за одно! Одно: в католицизмі, в українській народності, всі в благородній праці, культурі: словом одні в житті і смерті!». Отже, уже з перших днів свого перебування в Карпатській Україні, Д. Нярадї зарекомендував себе відвертим прихильником української ідеї.

Ю. Ревай, перебуваючи у Празі, дав інтерв'ю Німецькому Інформаційному Бюро.

6 грудня, вівторок

Напад угорських терористів на с. Богдан, польських – на Вучкове.

У Хусті засновано комітет для утікачів з Угорщини, яких налічувалося близько 600.

В. Гренджа-Донський занотовує у щоденнику: «Від евакуації дотепер Хуст відвідало 24 журналісти, з того 12 німців, один швайцарець, два французи, один американець, чотири англійці, два італійці і два румуни. Злостимося на італійців — пишуть брехливо, неможливим тоном. Видно, що роблять це за мадярським підшептом. Італія відкрито підтримує мадярів, це видно з кожного її кроку, не тільки при віденському арбітражі, але і з голосів її преси».

Німецько-французька декларація про ненапад.

Повноважний представник СРСР у Великобританії І. Майський інформує Москву про свою розмову з Д. Ллойд Джорджем: «План Гітлера полягає у тому, щоб забрати «коридор» і Сілезію, відторгнути від Польщі її українську частину та приєднати її до Закарпатської України й створити з цих двох частин васальну Українську державу на зразок Чехословаччини. Такою є найближча мета. У більш далекому майбутньому, можливо, Гітлер думає здійснити акцію проти Радянської України, але в даний момент він на це не осмілиться».

«Нова Свобода» опублікувала пастирське звернення Діонісія Наряді, в якому Апостольський Адміністратор Карпатської України закликав: «Прошу всіх Отців, щоб Служба Божа серед тижня, коли не мають замовлених інтенцій, відправлялася по намірені Святого Отця: «Про мир всього світа», а крім цього про добро нашої держави. Одночасно дуже поручаю всім моїм Вірним, щоб у своїх молитвах випрошували благословення для цілого нашого народу, а передусім для тих, в чії руки Боже Провидіння поставило керму нашої держави і нашого народу».

7 грудня, середа

У Берліні Ю. Ревай (запрошений туди за посередництва колишнього члена Директорії А. Макаренка) підписав зі статс-секретарем МЗС Німеччини в особливих справах В. Кепплером угоду про поставки з Карпатської України до

Німеччини лісу, молокопродуктів, шкіри, хутра, вовни і вина, а також угоду з німецьким товариством з практичного використання надр «Гезельшафт» про пошуки і видобування мінеральних копалин у Карпатській Україні. Німеччина обіцяла надати одноразову фінансову допомогу Карпатській Україні у сумі 100 000 марок. Також планувалося прокладання автостради Берлін – Бухарест через територію Карпатської України.

Тридцять угорських терористів з Ужгорода напали на с. Довге.

У Хусті розвішано плакати художника Михайла Михалевича (чотири репродукції див.: Гренджа-Донський В. Твори. Т. 8. С. 98–100).

До Хуста прибув український письменник і журналіст Улас Самчук.

8 грудня, четвер

Ряд карпато-українських прикордонних пунктів обстріляно з території Угорщини.

Лондонська газета «Дейлі експрес» повідомила про «численні арешти серед вищих офіцерів-українців радянської армії». На початку грудня заарештовано 63 офіцерів, у тому числі трьох генералів – Тарасинського, Тисянку і Михайлова.

Повноважний представник СРСР у Франції інформує Москву «про серйозність приготувань і намірів Німеччини щодо України».

У Лондоні головний радник МЗС Англії Р. Вансітарт повідомляє радянському послу І. Майському, що в міністерстві «дуже популярна концепція, згідно з якою найближчий удар Гітлера буде на схід, зокрема проти Радянської України».

9 грудня, п'ятниця

Президія Верховного суду ЧСР у м. Левоче прийняла рішення про структуру окружних судів, переміщених з переданих Угорщині територій Словаччини і Підкарпатської Русі. Для останньої визначено три окружні суди: у В. Березному, Н. Верецьких й Іршаві. Як вищі інстанції для них створено два крайові суди: у В. Березному і Хусті.

У Варшаві українська парламентська репрезентація, очолювана В. Мудриком, подала на розгляд польського сейму «Проект конституційного закону Галицько-Волинської землі» про національно-територіальну автономію.

10 грудня, субота

При Карпатській Січі створено жіночу організацію на чолі з Тисовською і Химинець.

Напад угорських терористів на с. Довге.

12 грудня, понеділок

А. Волошин виїхав до Праги на засідання федерального уряду.

Напад угорських терористів на с. Горяни.

Напередодні вночі у Дравцях, що відійшли до Угорщини, вивішено синьо-жовті прапори. «Хлопці вивісили українські синьо-жовті прапори. Вивісили їх на високій тополі так, що мадяри мушили вивезти аж пожарну сторожу з Унгвара, щоб могли зібрати. Але і так вони маяли до полудня, бо не знайшлося нікого, хто б виліз так високо на тополі... Мадяри поздирали наші написи і завели мадярські. Хлопці розбивають щоночі мадярські таблиці».

13 грудня, вівторок

Напад шести угорських терористів на села Вербовець і Олешник.

Напад угорських терористів на Чорний Потік.

Помер Микола Аркас.

Розпорядження Міністерства внутрішніх справ Підкарпатської Русі про виготовлення публічних написів на крамницях, банках, публічних інституціях українською мовою.

14 грудня, середа

У Хусті відбулися установчі збори товариства «Українське фільмове мистецтво». Обрано провід: Ф. Агій, Ф. Іванецький, Н. Балицька, М. Никоряк, А. Мальницький, С. Росоха, М. Чирський, М. Михалевич, Д. Левицький.

Д. Няраді виклав свій план дій в інтерв'ю головному редакторові газети «Нова свобода» В. Гренджі-Донському. «Мій плян є такий, – сказав єпископ, – щоб кожний священик був взірцевим духовником своїх вірних і виконував свої обов'язки сумлінно і якнайточніше. Другим моїм пляном є запровадити наше духовенство до діяльності Католицької Акції ... Священик не сміє відтягатися від культурної праці між своїми вірниками, він повинен давати ініціативу й брати живу участь у цій праці. А такої праці скрізь є багато: а) праця релігійного змісту, організація релігійних кружків, католицької молоді і т. п.; б) праця в читальні «Просвіти», догляд і керування нею; в) харитативно-добродійна допомога бідним; г) організування і ведення антиалкогольних кружків ... Також було б бажаним, щоб священство запровадило освідомлюючу працю господарського характеру ... Відчити лекцій а також практичні вказівки, щоб піднести наш народ на вищий економічний рівень. Було б добре закладати при кожній парохії комітет, щоб дати можливість вишколення талановитих бідних хлопців через матеріальну допомогу ... На Карпатській Україні потрібно є видавати тижневик, де можна б містити крім

політично-культурного перегляду, також цінні господарські поради селян ... Для народу є конче потрібним видавати як найбільше дешевих популярних книжок».

15 грудня, четвер

В. Горбачевський, М. Різдофер, А. Бора, В. Сухомлинов-Золотницький, О. Приходько, О. Полянський запропонували створити товариство інтелектуалів Карпатської України, яке мало «зосередити, скоординувати та раціонально використати свої сили для всестороннього розроблення проблем, що стоять на порядку денному українського державного будівництва».

Відвідини Хуста японським дипломатом у супроводі Р. Ярого, Ю. Химинця і М. Химинець.

Французький посол у Берліні Р. Кулондр повідомив своє МЗС: «Що ж стосується України, то ось уже майже десять днів весь націоналістичний апарат говорить про неї. Дослідницький центр Розенберга, відомство доктора Геббельса, організація «Ост-Європа», очолювана колишнім міністром Курціусом, друге бюро старанно вивчають це питання. Шляхи і засоби, здається, ще не опрацьовані, але сама мета уявляється вже визначеною – створити Велику Україну, яка б стала житницею Німеччини. Але для цього треба зламати Румунію, переконати Польщу, відібрати частину СРСР; німецький динамізм не зупиняється ані перед жодною з цих проблем, і у військових колах вже говорять про похід до Кавказу на Баку... В оточенні Гітлера думають про таку операцію, яка повторила б у більш широких масштабах операцію в Судетах: проведення у Польщі, Румунії та СРСР пропаганди за надання незалежності Україні, у сприятливий момент дипломатична підтримка та акція з боку місцевих добровольчих загонів. І центром руху стане Закарпатська Україна». Протягом останніх чотирьох місяців 1938 р. в англійських газетах і журналах з'явилося понад 900 статей і заміток на українські теми. Аналогічна картина спостерігалася й у Франції. Лише у грудні 1938 р. в Парижі та багатьох провінційних містах було опубліковано понад 300 великих газетних і журнальних статей про Україну. Західна преса подавала «українські» плани Німеччини як вирішену справу.

Друга половина грудня

Приїзд до Хуста експедиції німецьких геологів на чолі з Цізарем для вивчення надр.

16 грудня, п'ятниця

Федеральний закон 328/29–38 про адміністративно-державний устрій Підкарпатської Русі. У населених пунктах замість раніше обраних народом

громадських Рад, старост, комісій встановлюється одноосібна влада «урядового комісара, якому належить засадниче самостійне виконання прав старости села, при цьому правительственный комісар не є зв'язаний з рішенням дорадчої комісії» .

Польський посол у Празі передав до МЗС ЧСР протест, яким звертається увага, нібито на території ЧСР відбуваються події, що можуть зашкодити взаєминам між Польщею та ЧСР.

17 грудня, субота

А. Волошин і Ю. Ревай виїхали до Праги на засідання федерального уряду. Німецький генштаб вніс додаткові зміни до плану окупації Чехословаччини «Грюн».

Радянський посол у Празі передав урядові ЧСР протест з приводу останніх подій у ЧСР.

У газеті французьких військових кіл «Франс-мілітер» видрукувана стаття генерала Кюльмана «Україна», підкреслюється, що після розв'язання Гітлером чехословацької проблеми, «напевне, постане проблема російської України, як одна з тих проблем, які завершують Дранг нах Остен».

Напад угорських терористів на с. Довге.

18 грудня, неділя

У Хусті відбулися установчі збори українського музичного товариства «Кобза» (голова – Ю. Гутник, секретар – З. Кульчицький, адміністратор – В. Яким).

У Хусті вийшло єдине число газети «Народня Воля» — «двотижневого часопису українського селянства й робітництва» (додатку до «Наступу»).

Єпископ Д. Няраді відвідав Перечин, де «закликав вірників стояти певно при вірі, що [в цьому] тільки у певній вірі наше спасіння й успіх нашого відродження та кращої майбутності нашого народу та державного визволення» («Нова Свобода» від 21 грудня 1938 р.).

Львівська газета «Нове Село» повідомляє про масові політичні арешти на Радянській Україні.

Відбулися вибори до Сойму Словаччини. 98 відсотків голосів одержали проурядові кандидати.

19 грудня, понеділок

Циркуляр МЗС Польщі до своїх посольств за кордоном: «Політичні події останніх місяців свідчать про активізацію української проблеми на міжнародній арені».

Нарком закордонних справ СРСР М. Литвинов у розмові з тимчасовим повіреним у справах Франції в СРСР Ж. Пайяром поставив під сумнів реальність планів Німеччини щодо Великої України: «Можливо, що ми маємо справу з пропагандистською диверсією, мета якої приспати і заспокоїти Англію і Францію і під цим прикриттям підготувати новий сюрприз для них».

21 грудня, середа

Августина Волошина відвідали сербський митрополит Йосиф (Цвієвич), єпископ Володимир (Раїч) та архімандрит Олексій (Кабалюк). Делегація передала вітання від сербського патріарха Гавриїла (Дожича) та митрополит Йосиф від імені Священного Синоду РПЦ запевнив Августина Волошина, що православна церква буде лояльною до влади Карпатської України і не буде втручатися у внутрішні національні справи автономного уряду.

Цілонічна перестрілка з угорськими терористами у Радванському лісі.

22 грудня, четвер

Православний єпископ Володимир (Раїч) звернувся до міністерства культур і народної освіти в Празі. У листі він вказував на необхідність перенесення єпископської резиденції з Мукачева до Хуста, у зв'язку зі зміною політичної ситуації. Єпископ просив міністерство надати єпархіальному управлінню субвенцію в розмірі 800 тис. крон для купівлі земельної ділянки та будівництва будинків для єпископської резиденції, єпархіального управління, богословської семінарії.

Надзвичайне засідання Сенату Українського Вільного Університету в Празі обговорило справу створення Державного Університету в Карпатській Україні.

23 грудня, п'ятниця

Розпорядження Міністерства культу, шкіл, народної освіти про вживання на державній службі української літературної мови.

У Празі створено Державну Господарську Раду у складі 65 чоловік, в тому числі п'ятьох представників Карпатської України – В. Тегзи, С. Клочурака, Л. Романюка, М. Баботи, В. Шандора.

Празький уряд розпустив усі політичні партії Підкарпатської Русі.

Напад угорських терористів на с. Горяни.

24 грудня, субота

У Хусті вийшло перше число журналу «Говерля».

Театр «Нова Сцена» почав гастрольний тур по селах і містечках Карпатської України.

Напад угорських терористів на с. Барвінкош.

У Рава-Руській депутат польського сейму українець Р. Перфецький, виступаючи перед активістами УНДО, висловив переконання, що незабаром настане визволення українського народу, «якщо Німеччина не відмовиться від своїх намірів, а Італія надасть Німеччині свободу рук у цій справі».

25 грудня, неділя

У Хусті Синодальний комітет (прихильники празького архієпископа Саватія) через газету «Нова свобода» закликав колишніх священиків та тих, які мають богословську освіту, зголоситися до комітету та вислати короткі біографії.

25–29 грудня

Угорські літаки кілька разів перетинали повітряний простір Карпатської України.

26 грудня, понеділок

Міністерство комунікацій, громадських робіт, здоров'я та соціальної опіки Підкарпатської Русі видало циркуляр про облік промислових підприємств на території краю. Перепис мав тривати до 5 січня 1939 р.

У Севлюші відбулися збори Крайового Дружнього Союзу (тобто кооператорів). Союз очолив Бартоломей Балтович. До президії увійшли: Е. Бачинський, Ю. Бращайко, С. Медвідь, Ю. Комаринський, І. Гнатенко, М. Боршош, В. Могіш, М. Москаль, І. Ревай, М. Мандрик, І. Климпуш. До назірної ради увійшли: М. Марущак, І. Деак, Д. Щадей, І. Грига, В. Беркет, Співак.

Бюлетень Пресової служби Карпатської України подав статистичні дані про населення Карпатської України та інформації про напади мадярських терористів.

28 грудня, середа

А. Волошин прийняв делегацію місцевих єврейських організацій, керівники яких заявили про свою лояльність до влади.

29 грудня, четвер

А. Волошин здійснив візитацію Головної Команди ОНОКС і у промові після огляду та розмов між іншим зазначив: «Свободу легше здобути, та важче є закріпити й вдержати. На вас, січовики, спочиває це почесне завдання оборони незахищених кордонів Батьківщини... Ми, Українське Закарпаття, є малою віткою українського народу. **МИ ЧУЄМО НЕРОЗРИВНУ СПІЛЬНОТУ З ЦІЛИМ УКРАЇНСЬКИМ НАРОДОМ**, для якого я взяв тягар уряду, й для нього всі ми живемо. Я вже старий, може, Бог не дасть мені світла Воскресення Соборної України. За це ви, молоді, працюйте так, щоб я ще міг це побачити».

У готелі «Корона» в Хусті відбулося перше пленарне засідання Синодального комітету (православних-савватіївців), на якому були присутні біля 100 осіб. Розглянуто питання: 1) розбудова церковної організації; 2) відношення до інших церков; 3) адміністративні справи; 4) бюджетні справи; 5) справи духовної освіти.

30 грудня, п'ятниця

Розпорядження уряду Підкарпатської Русі про вживання щодо Підкарпатської Русі назви Карпатська Україна.

Міністерство комунікацій, громадських робіт, здоров'я та соціальної опіки Підкарпатської Русі видало циркуляр про відкриття бактеріологічної лабораторії у с. Крива під Хустом.

Бюлетень Пресової служби Карпатської України подав статистичні дані про столицю Карпатської України, інформацію про передвиборчі настрої, культурні події у Хусті. Перебуваючи в цьому старовинному місті, Олександр Олесь написав невеличку збірку поезій «Цвіте трояндами», присвячену Закарпаттю, а також вірш «Хуст»:

«Так – Хуст... О Хуст, чудесне місто,
Як нам ти сяєш променисто!
Парижі, Лондони, Брукселі
Хай відміняють пустомелі,
А з українських щирих уст
Звучить єдине місто: Хуст».

30–31 грудня, п'ятниця – субота

Група угорських терористів здійснила кілька нападів на с. Макарьово.

31 грудня, субота

Лист наркома закордонних справ СРСР М. Литвинова до повноважного представника СРСР у Франції Я. Сурица: «Я не думаю, що Гітлер і його оточення дійсно вважають українське питання актуальною політичною проблемою. Астахов нам повідомив, що Гітлер висловив здивування у колі близьких друзів щодо цього галасу і заявив, що українське питання не буде вирішене раніше, ніж через п'ять – шість років мінімум і без війни. Навіть якщо він це не сказав, він, мабуть, так думає».

Друга половина грудня

У Карпатській Україні працювала експедиція німецьких геологів очолювана Цізарем, яка виявила в надрах краю чимало рідкісних металів та інших копалин, що практично представляли чи не всю таблицю Менделєєва. У районі Нересниця – Ганичі виявили поклади сировини для виробництва цементу. У долині Тересви відкрили поклади мармуру. Найцінніші глини із Синевира і Волового... На основі виявлених експедицією копалин можна було відкрити ряд нових для краю промислів. Для добування і первісної обробки (збагачення) багатьох копалин потрібно багато електрики. Тож німецькі інженери запропонували проект будівництва великої на той час електростанції між Рікою і Терблею, використавши перепад висот між цими ріками і збудувавши тунель між ними. При тому вода буде обертати турбіну електрогенератора. За їх розрахунками, то мав бути такий потужний водоспад, якого природно не існує у всій Європі. Згідно з розрахунками, ця електростанція могла освітлювати не тільки Карпатську Україну, а й половину Румунії, всю північну Угорщину і навіть східну Словаччину.

Тоді ж у Хусті створено товариство «Карпатські електрарні», яке мало малі електростанції у Ясінях і Воловому. Завдяки цьому товариству почалася електрифікація сіл Довге, Дубове, Поляна, Неліпино, Голубине, Ракошино, Давидково.

1939 РІК

1 січня, неділя

Скасування старих чехословацьких місцевих органів влади у Карпатській Україні. Багато службовців залишилося без роботи, в тому числі 820 вчителів з ліквідованих чеських шкіл.

Відозва Головної Команди ОНОКС до свідомого українського жіноцтва із закликом вступати до лав жіночих відділів Карпатської Січі.

В Хусті створено «Український Пластовий Уклад Карпатської України».

Початок реорганізації угорської армії. До всіх армійських велосипедних батальонів включено по танковому взводу (6 машин).

Єпископ Д. Няраді звернувся з «Батьківським зичливим словом до Впр. Отців Душпастирів», в якому закликав, щоб вони «свідомі своїх священних завдань, як найдалше держали себе від хоть якої протидержавної агітації так, щоб і найменша тінь не падала на їхню діяльність. І церковне право і сам природний закон вказують нам, душпастирям, яке має бути наше відношення до законної Влади на території, на котрій нам приходить розвивати нашу священнику діяльність. Супроти такої Влади треба нам зайняти впрост позитивне становище».

2 січня, понеділок

У Хусті відбувається нарада з економічним та адміністративних питань, ініційована урядом Карпатської України.

Напад угорських терористів на с. Барбово.

3 січня, вівторок

Приїзд до Хуста О. Олесья. У театрі на його честь поставлено драму «Над Дніпром» (режисер Лібовецький).

Великобичківські січовики, очолені П. Волощуком, затримали двох шпигунів – Андрія Бойду та римо-католицького священника з Румунії, які мали намір переслати до Будапешта прохання про приєднання Карпатської України до Угорщини.

4 січня, середа

Міністерство внутрішніх справ Карпатської України видало циркуляр про складання списку виборців для виборів до Союму Карпатської України.

Президія Ради Міністрів Карпатської України створила правничу комісію на чолі з доктором Бращайком для опрацювання законопроектів і вироблення української юридичної термінології.

В. Гренджа-Донський занотовує у щоденнику: «Відомий український режисер Деслав із Парижа надіслав нам листа, що хоче витворити фільм про Карпатську Україну. Вітаємо почин».

Німецький посол у Лондоні Г. Дірксен повідомляє своєму МЗС про готовність представників впливових англійських кіл примиритися з майбутньою експансією Німеччини на схід, а також, що в центрі політичних дискусій в Англії перебувають українські плани Гітлера, які вважаються цілком прийнятними за умови врахування економічних інтересів Англії.

5 січня, четвер

У Берхтесгадені А. Гітлер прийняв міністра закордонних справ Польщі Ю. Бека і заявив йому, що світова преса помилково приписує Німеччині певні плани щодо України: «У цьому відношенні Польща ані найменшою мірою не повинна боятися Німеччини. Німеччина не має жодних інтересів по той бік Карпат, і їй байдуже, що роблять там країни, зацікавлені в цих областях». Гітлер виправдовував свою політику щодо Карпатської України у зв'язку з Віденським арбітражем, давши зрозуміти, що це питання буде розв'язане у дусі польських побажань, і край увійде до складу Угорщини.

Серед актуальних проблем розбудови Карпатської України в інтерв'ю газеті «Нова свобода» прем'єр-міністр автономного уряду Августин Волошин виокремив і такі: «Ми хочемо жити власним життям, своєю українською культурою ... У шкільництві потребуємо багато шкіл та клас, будемо наше шкільництво поширювати ... Український Університет хочемо перенести з Праги до Хуста ... Будуємо нову Карпатську Україну та її головне місто, яким провдоподібно буде Хуст ... з весни розпочнемо будувати залізничну лінію впродовж Карпатської України через Перечин, Сваляву до Хуста...».

5–6 січня

Напад на Карпатську Україну 350 угорських терористів з Мукачева та його околиць.

6 січня, п'ятниця

До Хуста прибув син С. Черкасенка Віктор і почав працювати в «уряді пропаганди».

Зустріч Ю. Бека з Й. Ріббентропом, обговорення питання про співробітництво обох держав в українському питанні. Польщі запропоновано приєднатися до Антиконтинентального пакту. Бек не дав чіткої відповіді, але зазначив, що у Польщі ще жива концепція Київського походу 1920 року.

Завершення реорганізації угорської армії (оснащення танками).

О 3-й ночі прикордонний інцидент поблизу Мукачева. Чотири угорські роти спробували прорватися на територію Карпатської України. «В день Святвечора біля Росвигова (під Мукачевом) мадярські терористичні банди напали на нашу прикордонну сторожу, і вона відстрілювалась. Але тому, що терористів була хмара, вмішалось і військо з обох сторін, і розпочалась формальна фронтова боротьба. Радіо голосить з Будапешта, що наші гармати розбили в Мукачеві кільканадцять домів, між ними кав'ярню «Чілаг» і міський театр. Ранених багато,

мертвих десятки» (В. Гренджа-Донський). Головна радянська газета «Правда» кваліфікувала цей інцидент як «вогнище війни у Центральній Європі».

З вертепом ходять козаки по Україні,
Залята колядками гомонить земля:
– Вітай, Месіє наш, на закарпатським сіні,
І запануй на всю Україну звідтіля!
(Зореслав «Українське різдво»)

7 січня, субота

Напад угорських терористів на с. Довге і на Підмоностир (біля Мукачева). У зв'язку з цим інцидентом празький уряд вислав до Будапешта ноту протесту, де вказав, що від початку листопада його терористи здійснили 18 великих акцій на Підкарпатті, не рахуючи дрібних.

Львівська газета «Діло» публікує статтю Є. Пеленського «Зореслав. Талановитий сучасний поет Карпатської України».

8 січня, неділя

У Хусті відбулися установчі збори Українсько-німецького товариства (голова – Ф. Ревай).

Напад угорських терористів на с. Довге, кількогадинний обстріл.

10 січня, вівторок

А. Карабелеш оприлюднив листа, яким пориває з політичним русофільством.

11 січня, середа

Сутички між угорськими терористами і чеськими прикордонниками. Біля села Середнього угорський загін у кількості 60 осіб перейшов демаркаційну лінію, заглибився на територію Карпатської України на 1 км та атакував чеські прикордонні пости. Бій тривав 3 години, двох чеських вояків було поранено. Чеські війська атакували угорський кордон під Чорним Ардовом.

12 січня, четвер

Заява А. Волошина про вибори до Сойму Карпатської України рівно через місяць. Усі старі політичні партії розпускаються, а нові партії мають подати списки своїх кандидатів до 22 січня.

До Відня на екскурсію прибуло 14 старшин і підстаршин Карпатської Січі.
До Іршави прибув гарнізон з 40 січовиків на чолі з поручником О.
Свободою.

13 січня, п'ятниця

Створено політичну партію Українське Національне Об'єднання на чолі з Федором Реваєм. Текст програми УНО, який підписали 56 політичних діячів Карпатської України, був направлений на реєстрацію Міністерства внутрішніх справ. Ось деякі фрагменти з цієї програми: «1. Членом УНО може статися лише українець по крові та по походженню. 2. УНО заступає погляд, що Українська Нація являється безмежним паном усіх духових та матеріальних скарбів та життя поодиноких членів української народної спільноти в Карпатській Україні...3. УНО бореться за розбудову федеративної Карпатської України та за злуку всіх українців карпатської області. 4. УНО заступає погляд, що християнський світогляд є основою морального життя Нації, та що довкола нашої багатой національно-церковної традиції згуртується український народ, щоб плекати свої глибокі моральні чесноти. 5. УНО є того погляду, що вічне життя Нації опирається на основній біологічній організації людського життя – на родині... 6. УНО бореться за такий суспільний устрій в Українській Державі, який гармонізується із історичною місією Української Нації, та який відповідатиме загальним інтересам основних верств народної спільноти...7. Українська селянська верства є основною верствою української нації...8. Українське робітництво Карпатської України є творцем матеріальної культури нації і тому має велике культурне й просвітне завдання в українській народній спільноті...9. Український середній стан дістане всебічну підтримку з боку Української Держави...10. Українська Нація не визнає соціальних привілеїв. Вона визнає лише національні обов'язки та національну виконність...11. УНО вводить засаду особистої відповідальності на безіменній відповідальності колективної. Тому УНО відкидає фальшиву демократію, яка дозволяє несовісним демагогам вирувати серед Нації, ширити баламуцтво, деморалізацію та особисто при цьому збагачуватись...12. Чесноти лицарської та геройської Нації плекатиме українська національна спільнота у своїй військовій організації...13. Українська Держава старатиметься переселити всіх українців по крові та походженні, які собі цього бажатимуть, на матірню територію, тому що еміграція – це наслідок поневолення України та тяжких життєвих умов Української Нації...14. Духове життя нації не сміє бути затроюване чужими розкладними доктринами, які матимуть за ціль послабити моральну силу Нації та дезорганізувати українську національну спільноту...15. УНО вносить в Українську Націю елемент братської дисципліни та елемент абсолютної єдності політичної, етичної, національної та господарської...16. Тому УНО відкидає парламентарний устрій, який є виявом реакційної форми правління, та який поглиблює пропасть між Нацією та органом

правління. Одинокє право заступати національні інтереси визнає УНО за українськими національними радами, що мають за собою столітню традицію в українській Нації, та які завжди були виявом спільноти українських національних інтересів...».

Головна команда Карпатської Січі звернулася до президії Ради міністрів Карпатської України з проханням виділити січовикам зброю, яка конфіскована від приватних осіб у зв'язку з незаконним її зберіганням і тимчасово перебуває в окружних урядах і судах. Команда попросила також дозволу на закупівлю зброї.

«Нова свобода» повідомляла, що кошти на розбудову Карпатської Січі перерахували А. Волошин – 28000 крон, «Український Жіночий Союз в ЧСР» – 200, єпископ Д. Няраді – 300. У січні 1939 р. в Підкарпатському банку нараховувалося 34688 крон, висланих для розбудови Карпатської Січі.

Угорщина вступила до Антикомінтернівського пакту. Цим Німеччина негласно обумовлювала подальшу можливість окупації Угорщиною Карпатської України.

Львівська газета «Діло» повідомляє, що в Радянській Україні введено в дію вісім нових радіостанцій на чеських частотах для унеможливлення ведення «антирадянської пропаганди», зокрема з Карпатської України; встановлено покарання у вигляді 20 років позбавлення волі за порушення офіційної заборони слухати закордонні передачі.

15 січня, неділя

У Празі відбулися переговори чеської, словацької і карпато-української делегацій з німецькою делегацією про набір гастарбайтерів до Німеччини.

16 січня, понеділок

Е. Гаха призначив третім міністром Карпатської України чеха генерала Лева Прхалу, який раніше командував дивізією на Підкарпатті і орієнтувався на русофілів. Його дружина, російська дворянка, багато років організувала салон для підкарпатських русофілів і мадяронів. Тому відділ пропаганди Карпатської Січі видав листівку, якою закликав до масового протесту проти нового міністра.

Українською Центральною Національною радою організована масова маніфестація у кількості 10 тисяч осіб. З балкону Січової гостиниці перед присутніми виступив голова УНР Ф. Ревай. Він зазначив, що на відміну від словаків, українці не звільнили всіх чехів з урядової служби. «Але, – наголосив він, – нашу прихильність і ввічливість взяли за слабкість і накидають нам свого міністра». Промову переривали скандовані оплески: «Хочемо українського міністра!», «Україна-українцям!», «Чехів-геть!». Виступили командант «Карпатської Січі» І. Роман, відомий письменник і поет Гренджа-Донський, січовик

Кедголін, гуцул Клемпуш та ін. Січовик Тацинець прочитав присягу на вірність українському народові і Карпатській державі, яку за ним повторили всі присутні. Мітинг закінчився співом гімну «Ще не вмерла Україна».

Призначено голову Крайової виборчої комісії П. Калинюка і його заступника М. Лацанича.

Уряд Карпатської України видав чотири розпорядження про організацію судової справи, зокрема створення Вищого суду Карпатської України і «вищої державної прокуратури» (їх діяльність розпочиналася з 1 лютого).

Міністерство віросповідань та освіти Карпатської України видало розпорядження вивісити портрет прем'єра А. Волошина у всіх шкільних закладах.

У Хусті засновано Державне видавництво для друкування українською мовою урядових документів.

Напад 60 угорських терористів на с. Барвінкош біля Ужгорода.

У Брно при Верховному адміністративному суді створено окремий сенат для розгляду справ із питань Карпатської України. До складу сенату введено суддів-українців.

У Львові, у видавничому кооперативі «Нове село» вийшло друге (доповнене новими даними) видання книги Е. Храпливого «Карпатська Україна в числах». Перше видання розійшлося за кілька тижнів.

Зустріч з А. Гітлером міністра закордонних справ Угорщини І. Чакі, який від імені М. Горті заявив, що Німеччина може розраховувати на Угорщину як на «найвідданішого друга». Конкретизуючи цю фразу у розмові з Й. Ріббентропом, І. Чакі висловив готовність приєднатися до Антикомінтернівського пакту і назвав конкретний термін виходу Угорщини з Ліги націй – травень 1939 р. Також Угорщина зобов'язалася надати Гітлеру свої комунікації та виставити для бойових дій спільно з вермахтом свої війська.

16–17 січня

У Хусті відбулося засідання урядових делегацій Карпатської України, Чехії, Словаччини і Німеччини з питання трудової еміграції карпато-українців. Німеччина погодилася прийняти на роботу 4000 закарпатців.

17 січня, вівторок

У Хусті величезна демонстрація протесту проти призначення Л. Прхали міністром. Мітинг перед Січовою гостиницею в Хусті. З її балкона виступили Ф. Ревай, М. Бращайко, Д. Климбуш, І. Роман, І. Кедюлич. Ввечері демонстрація підійшла до урядового будинку. А. Волошин запитав з балкона, чи може після таких протестів Прхала приїхати до Карпатської України. Відповідь була: «Ні, ніколи!» А. Волошин заявив: «В моєму житті багато прикостей мені заподіяно, але такої

перфидії, як тепер з іменуванням міністра-чеха, я ще не переживав». Мітинг ухвалив резолюцію, в якій Українська Народна Рада заявляла перед Прагою і цілим світом, а головне перед українською спільнотою, що своїх законних прав добровільно не зречеться. До Праги надіслано телеграму протесту на ім'я президента Е. Гахи, федерального прем'єра Р. Берана і Л. Прхали.

Ясінянський відділ Карпатської Січі велично вшанував полеглих в бою під Мараморош-Сигетом у січні 1919 р. воїнів Гуцульської республіки.

Урядова делегація Карпатської України у складі доктора Ю. Брацайка, голови УНР Ф. Ревая, Д. Німчука та інших виїхала на урочисте відкриття Словацького сейму у Братиславі. Там вони висловили усні і письмові протести до присутнього празького прем'єра Берана проти іменування генерала Прхали третім міністром Карпатської України.

18 січня, середа

Міністерство внутрішніх справ Карпатської України публікує в «Урядовому віснику» оголошення про вибори до Першого Союму Карпатської України.

Масові протести проти Л. Прхали: у Бичкові 10 тис. учасників, у Терсві – 6 тис., у Рахові – 8 тис., у Квасах – 4 тис., в Ясині – 12 тис., в Богдані – 7 тис.

У Празі зустріч карпато-української делегації з прем'єром Р. Бераном з приводу призначення Л. Прхали.

19 січня, четвер

До Хуста прибув Л. Прхала у супроводі броньовика з кулеметами.

З ініціативи С. Клочурака фірма чеського взуттєвого короля Яна Баті подала прохання військовому відомству Чехословаччини про дозвіл на привласнення землі в районі Пасіки і Сваляви під будівництво великої взуттєвої фабрики. Частина потрібних Баті земель вирішила віддати фірма «Латориця».

Головна команда Карпатської Січі вирішує самостійно захопити зброю зі складів чеської жандармерії у Хусті.

Інцидент іршавських січовиків з чеськими жандармами.

Секретаріат УНО подав на реєстрацію до Міністерства внутрішніх справ Карпатської України текст своєї програми.

20 січня, п'ятниця

До Хуста прибуло 80 ясінянських січовиків для охорони уряду.

«Карпатська Січ» передала для преси комюніке про готовність стати до оборони незалежності країни.

Л. Прхала представився уряду. Його прийнято не як міністра, а лише як генерала. Увечері Прхала повернувся до Праги.

А. Волошин підтвердив чинність нещодавнього розпорядження чехословацького уряду про заборону діяльності в Карпатській Україні всіх давніше створених політичних партій і спортивних спілок.

Ухвалено Статут Українського Національного Об'єднання.

У документації британського кабінету міністрів відзначено: «У грудні перспектива створення незалежної України під німецьким васалітетом широко обговорювалася у Німеччині».

21 січня, субота

Ректор Українського Вільного університету в Празі повідомив листом міністра культу, шкіл і народної освіти в Хусті приблизний кошторис відкриття Державного Університету в Хусті.

22 січня, неділя

Офіційний орган Українського Національного Об'єднання «Нова Свобода» помістив передову статтю, в якій поінформував про утворення Президії УНО, його склад та характер діяльності політичного об'єднання. Стверджувалося, що Президія УНО «буде відігравати в Карпатській Україні таку роль, як націонал-соціалістська партія в Німеччині, або фашистська в Італії».

У м. Едсон (Канада, штат Альберта) відбулося віче «Лемко-Союзу», яке засудило «владу патера Волошина» і рекомендувало «приєднати Карпатську Русь до Радянської Росії».

У Хусті багатотисячна демонстрація до Дня соборності. «Це найбільші збори, які я під цими зеленими Карпатами бачив за останнє 20-річчя. Колись просвітянські збори в Ужгороді були справді величаві, але сьогоднішні збори – рекорд!» (В. Гренджа-Донський). Божа служба, тригодинна демонстрація, двогодинний мітинг. Антін Кущинський яскраво описав відзначення в Хусті Свята злуки ЗУНР і УНР та участь в цих заходах Д. Няраді: «Хустська катедра не могла вмістити січовиків і вони рядами заповнили не лише широкий майдан кругом церкви, а і всі бічні вулиці ген-ген далеко, аж до окраїн міста. Єпископ Діонісій Няраді, подібний своєю сивою маєстатичною головою і своїм способом триматися – до митрополита Шептицького, в асисті великого числа священників служив урочисту архієрейську Службу Божу в наміренні української державности, а потім благословив січове військо та чарував його своїм пастирським натхненим патріотичним словом». А. Кущинський писав, що за порадою Д. Няраді «на церковних вежах замаяв наш державний жовто-синій прапор».

У Білках 11-тисячна українська демонстрація. Подібні соборницькі демонстрації відбулися в Сваляві, Перечині, Данилові, Бичкові, Рахові.

В Ізі демонстрація за участю чеських жандармів на підтримку Прхали. Зіткнення між прибічниками і противниками Прхали у Драгові, Данилові, Білках, Рахові, Бичкові.

У Королеві напад чеських жандармів на січовиків.

Кривавий інцидент іршавських січовиків з чеськими жандармами.

Арешт січового командира О. Свободи і ув'язнення його у Хусті до 4 лютого.

Львівська газета «Діло» назвала двох лауреатів літературної нагороди за 1938 р. Товариства письменників і журналістів ім. І. Франка (голова журі Василь Щурат), зокрема закарпатця Івана Колоса за його збірку «Молоді мої дні».

23 січня, понеділок

Чеські періодичні видання поінформували громадськість про арешт 20 осіб, які намагалися внести окремий список на вибори до крайового сойму. Звільнено зі служби 60 чиновників чеської національності, яких замінено представниками українських національних організацій.

Звільнено з посади крайового коменданта жандармерії Віта за інциденти в Ізі та Королеві.

24 січня, вівторок

Розпорядження міністерства внутрішніх справ Карпатської України, яке завершило формування структури виконавчо-розпорядчих органів влади у Карпатській Україні. Згідно з ним, окружні начальники отримали повноваження розпускати сільські громадські заступництва на чолі із старостами повсюди, «де укажеться потреба», призначивши на їх місця урядових комісарів і дорадчі комісії.

У хустській оселі А. Волошина сформовано центральний провід УНО: «Сьогодні на помешканні прем'єра Волошина в колишній хаті Куртяка іменованій провід нової партії Українського Національного Об'єднання. Прем'єр, як голова найвищого всенаціонального форуму Української Національної Ради, перечитав і видав декрети функціонерам і всі ми відтак, за словами міністра Ревая, зложили присягу до рук президента Національної Ради, прем'єра Волошина» (В. Гренджа-Донський). Голова проводу УНО – Ф. Ревай, заступник – М. Тулик, генеральний секретар – А. Ворон, секретар – І. Рогач, редактор преси – В. Гренджа-Донський, референт пропаганди – В. Комаринський, контролери – М. Бабота і М. Бандусяк; члени проводу – А. Штефан, М. Бращайко, І. Невицький, С. Росоха, Ю.Пазуханич, М. Долинай, С. Клочурак, В. Лар, Д. Німчук, М. Марущак, Д. Попович, І. Климпуш, М. Гупаловський.

25 січня, середа

У Празі відбулася зустріч представників Карпатської України М. Баботи і В. Шандора з уповноваженим представником держсекретаря Німеччини Кепплером з приводу господарського співробітництва між двома державами.

25–27 січня

Офіційний візит Й. Ріббентропа до Польщі, в ході якого підіймалося і питання Карпатської України.

26 січня, четвер

На спеціальній нараді у Хусті за участі міністра Ревая, міністерського референта для середніх шкіл Чаплі та підполковника Нови обговорювалися питання довійськового виховання молоді. Командантом військового виховання карпатоукраїнської молоді призначено підполковника Нови.

Муніципальна влада Хуста окремим розпорядженням заборонила політичні зібрання і демонстрації, носіння усіх відзнак, крім української (жовто-блакитної). Ухвалено за порушення цього розпорядження накладати штраф у розмірі 10 000 крон.

Головна Виборча Комісія Карпатської України допустила до виборів лише один виборчий список кандидатів до Карпатоукраїнського союму – Українського Національного Об'єднання. Другий список за технічних та правових порушень було відхилено.

Зустріч у Варшаві міністрів закордонних справ Німеччини Й. Ріббентропа і Польщі Ю. Бека. Й. Ріббентроп прямо спитав Бека про ставлення польського уряду до питання Великої України і знову запропонував німецько-польську співпрацю. Але Бек у своїй відповіді обмежився тільки загальниками, вказуючи на труднощі такої співпраці з огляду на становище польської громадської думки. Бек навіть не дав ясної відповіді на питання, чи згодилась би Польща вступити до антикомінтернівського пакту.

27 січня, п'ятниця

Міністерство внутрішніх справ Карпатської України видає циркуляр про ведення державних метрик українською мовою.

Центральний провід УНО сформував список з 32 кандидатів у послы до Союму Карпатської України.

28 січня, субота

Преса Карпатської України оприлюднила список кандидатів до Союму, який очолили прем'єр А. Волошин та міністр Ю. Ревай. Крім видатних діячів Карпатської України до списку увійшли представники німецької, чеської і румунської національних меншин. Між кандидатами 9 селян, 5 священників, 4 учителі, 2 лікарі, 2 інженери, 2 судді, 2 журналісти та кілька представників інших професій. «Десятки тисяч гордих синів Карпатської України, – зазначалося у відозві Українського Національного Об'єднання до виборців, – підуть однією лавою до виборчих урн під гаслом, що його написала на своєму прапорі УНО: «Один Бог, один нарід, один національний провід!».

29 січня, неділя

Започатковано жіночі відділи «Карпатської Січі».
У В. Березному відбувся окружний з'їзд УНО.

30 січня, понеділок

Програмний виступ А. Гітлера у рейхстазі, жодного випадку на СРСР і комунізм, заперечено будь-які плани Німеччини щодо Великої України. Як зауважили тоді міжнародні оглядачі, ця промова була холодним душем для західних держав.

Ю. Ревай виїхав до Праги вирішити конфлікт навколо Л. Прхали.

В. Комаринський висунув ідею: та громада, яка подасть не менше 98 відсотків голосів за кандидатів від УНО може вивісити на сільському уряді білий прапор.

Бюлетень Пресової служби Карпатської України повідомляє про театр «Нова сцена», установчі збори «Організації Українських священників греко-католиків», електрифікацію Карпатської України.

Засідання проводу УНО: «До пізньої ночі тривало засідання УНО. Попризначували та найменували окружних провідників партії, обговорили інструкції та ухвалили правильник. Майбутнім послам попризначували округи, і послали їх кожного в свою околицю на цілі два тижні. Вороги не сплять також. Зачуваємо, що мадяри вислали на нашу територію кількасот вишколених агітаторів. Друкують неграмотні летючки в Мукачеві і перепачковують до нас ночами через кордон. У краю русотяпи та мадярони пустили вістку, що наш уряд погодився з генералом Прхалою та що він вже й урядує в одній будові з Волошином. УНО мусило аж випустити пересторогу проти провокаторів» (В. Гренджа-Донський).

Командування Карпатської Січі запропонувало Міністерству внутрішніх справ ЧСР співпрацю у формуванні жандармерії та фінансової сторожі (митної служби) на кордонах Підкарпатської Русі.

Упродовж січня

Розпущено сільські заступництва (муніципалітети) сіл Великі Лучки, Данилово, Терєбля.

1 лютого, середа

Міністерство господарських справ Карпатської України прийняло рішення про переведення фабрики дзвонів «Акорд» з Ужгорода на територію Карпатської України.

Німецький рейхстаг прийняв закон про створення нових консульств у ряді держав, в тому числі у Карпатській Україні.

2 лютого, четвер

А. Волошин підписав циркуляр, яким дозволялося створення німецької партії у Карпатській Україні.

3 лютого, п'ятниця

Ю. Ревай, повернувшись з Праги, доповів на засіданні Народної Ради, що Р. Беран заявив, нібито призначення Л. Прхали відбулося на вимогу німецького консула у Хусті Гофмана.

Міністерство внутрішніх справ Карпатської України видало циркуляр про припинення античеської агітації на території Карпатської України.

Ніч з 3 на 4 лютого

Січовики експропріювали зброю зі складу жандармерії у Хусті, проте швидко були викриті. «Викрадену зброю – було щось 60 крісів – мусили січовики віддати. Винних не покарав ніхто; один високопоставлений муж, недавно ще неприятель Січі, а тепер її гарячий протектор, боронив Січ, що це властиво винна жандармерія, яка не стерегла вночі складу зброї в будинку пана прем'єра... В зв'язку з тим опісля уряд змінив коменданта жандармерії, усунув полковника Віта, який домагався заведення порядку і мав конфлікти із Січчю. На його місце реактивували ще перед кільканадцятьма роками спенсіонованого сотника піхоти Ваху, надавши йому ступінь підполковника» (В. Бірчак).

4–5 лютого, субота – неділя

На демаркаційній лінії між Карпатською Україною та Угорщиною, на відтинку Ужгород з угорської сторони обстріляно територію Карпатської України.

5 лютого, неділя

У 54 населених пунктах Карпатської України відбулися передвиборні збори за участю кандидатів та їхніх довірених осіб.

6 лютого, понеділок

У Хусті відбулася передвиборча конференція священників-савватіївців, в якій взяло участь 13 священників і 6 мирян. Конференція прийняла рішення підтримувати на виборах УНО і видала відозву «Православному народу Карпатської України».

О. Кошиць на прохання Празького відділу Служби преси і пропаганди Карпатської України погоджується записати на грамплатівку гімн «Ще не вмерла Україна» за власним аранжуванням.

7 лютого, вівторок

У Хусті відкрито резиденцію американо-українського товариства, очолену професором Міннесотського університету Олександром Неприцьким-Грановським, головою Організації Державного Відродження України.

8 лютого, середа

Уряд Карпатської України звернувся до громадян у зв'язку з виборами до Сойму: «Від сойму залежатиме дальший політичний і господарський розвиток нашого краю. Спільна листа є, власне, запорукою, що цей розвиток піде добрим шляхом, в чому будуть нам і надалі допомагати лояльні меншини: наші брати чехи та щирі приятелі німці і румуни... Ми є федеративною частиною Чехо-Словацької республіки, і тим самим інтереси нашої держави є тісно зв'язані з інтересами нашої сфедеризованої цілоти. Найбільшим бажанням нашої Карпатської України з черги є, щоби така сама згода, взаємне зрозуміння та співпраця, до якої ми сьогодні в нашому краю між собою добилися, запанувала також між всіма сфедерованими державами республіки. Тільки тоді ми в такій атмосфері зрозуміння та взаємної допомоги будемо спільні, буде розвиватися і рости наша Карпатська Україна, а бажаємо, щоби розвивалися також і останні краї Чехо-Словацької республіки. Божа поміч та спільна любов всіх громадян допоможе нам і нашій республіці вийти

напевно на твердий шлях щасливої будучини. Всі разом, всі враз! У виборах голосуйте всі на одну спільну об'єднану листу! Хай живе нова федеративна республіка українців, словаків і чехів! Слава Україні!».

«Нова свобода» опублікувала звернення православних віруючих до населення із закликом голосувати за УНО: «Не забудьте, браття і сестри, що велика частина цілого українського народу є православна і в Карпатській Україні не може діятись жодна кривда православної вірі і Церкві. Карпатську Україну будуюмо для себе і своїх дітей, та для добра своєї Церкви. Фундамент під цю гарну будову кладемо дня 12 лютого, вибираючи свій перший національний Сойм. Всі православні, віддамо свій голос на єдину листу Українського Національного Об'єднання».

У белградському часописі «Політика» митрополит Йосиф (Цвієвич) стверджував, що православні мають в Карпатській Україні ті самі права що й греко-католики. «Прем'єр Волошин ставиться з політичною толерантністю до православної церкви».

Створено Німецько-українське товариство.

До Хуста прибув німецький консул В. Шплетштрассер.

9 лютого, четвер

До Хуста повертається генерал Л. Прхала, але до уряду не заходить, переночовує у гарнізонному містечку.

У Хусті відкрито німецьке консульство.

Угорський посол у Берліні Деме Стояї поінформував чиновника МЗС Німеччини, який курирував Карпатську Україну, що «згідно з достовірною інформацією, угорський уряд очікує вибуху серйозних заворушень у Карпатській Україні під час виборів, що мають відбутися в неділю 12 лютого 1939 р., і що в такому випадку Угорщина може бути змушена вчинити інтервенцію для охорони угорського населення Карпатської України».

10 лютого, п'ятниця

Центральна Національна Рада Карпатської України видала відозву «До всіх українців на рідних землях і в розсіянні суцях!» із проханням жертвувати до Хуста «всенародний національний даток» у розмірі піввідсотка річного доходу кожного.

УНО опублікувало заклик до українського населення Закарпаття: «В суботу, в передвечір історичних виборів до першого Сойму Карпатської України, о пів до шостої години ввечері нехай задзвонять дзвони у всіх церквах нашого краю, щоб сповістити, що наближається велике національне свято. У всіх вікнах запаліть свічки, що сповіщатимуть зустріч великого дня. На всіх горах-верхах хай запалають

в той же час вогні святої волі. Від тієї хвилини належить залишити всяку тяжку роботу... Прикрасіть ваші доми синьо-жовтими прапорами... При заході сонця в суботу одягніть на себе свою найкращу одягу та зберіться на головних місцях ваших сіл і міст. Здійміть шапки з голів і слухайте звуків дзвонів. Глядіть на вогні свободи, що горітимуть на горбах на верхах ваших гір».

По радіо було зачитано звернення Всеукраїнської народної ради до українського народу, яке завершувалося закликом: «Народе Український! Переживаємо момент історичний. Над нами зяяніла зоря свободи. Справа Українська вийшла на широкий форум політичний. На нас дивиться цілий світ. Будьмо ж мудрі, сильні, обережні. Менше слів, – більше діла! Кождий на своїй стійці виконуй свій обов'язок! А планова спільна праця, організованість та послух дадуть нам непереможену міць»

У Хусті створено «Товариство боротьби з комунізмом» (голова – Ю. Перевузок, заступник – М. Долина, секретар – Ю. Химинець).

Бюлетень Пресової служби Карпатської України повідомляє про завдання Сойму Карпатської України.

11 лютого, субота

Звільнення А. Бродія з ув'язнення, його зустріч з Е. Гахою і від'їзд на лікування до Татр.

Провід УНО провів 64 публічні акції в різних населених пунктах краю. Останній день передвиборної агітації – «вершок і корона всієї передвиборної пропаганди. До міст і сіл вирушили десятки агітаторів, в тому числі державних службовців і січовиків. Вже від ранніх годин будували вітальні брами для кандидатів на послів чи для інших головних промовців. На деяких місцях ці брами виглядали дуже «парадно», звичайно окрашені тризубами і великими написами різних гасел. Вони стояли через дорогу біля площі, на якій збудовано трибуну для промовців. Також вже наперед було приготовано місце на горбку чи горі біля села, з величезним стогом сухих дров, зложених у високу піраміду, де мав вечором загоріти «вогонь свободи». Це незабутнє свято розпочалося в суботу від полудня. Був то звичайний сірий і захмурений день. Вогкий і сирий. На долинах росив дрібний дощик, а на верховині ішов лепкавий сніг. Але незважаючи на це, з усіх вулиць і прогонів виливалися на головну вулицю хлопці і дівчата, жінки і чоловіки, старі і молоді, взаємно переганяючись з веселим сміхом і вигуками дівчата, кудись спішили. Всі спішили з розсвітленими радістю очима. Спішили під вітальну браму, щоб гідно і достойно прийняти старим українським звичаєм; хлібом і сіллю свого майбутнього представника в Першому Соймі Карпатської України або представника своєї української влади. Хоч знали, що там не будуть роздавати чоботи, як це робили колись чеські аграрники, чи може розділювати по фунтові кукурудзи, як це практикували комуністи. Також знали, що не почують там

бродіївсько-фенциківських масних обіцянок «білого хліба з солониною», який мала дати Мадярщина, як теж соціалістичних балачок про світове братерство, рівність і т. д. Але спішили всі, бо знали, що тут справа іде про довір'я до своєї української влади, яка і без обіцянок нікого не скривдить і не оскорбить, але однаково пригорне і приголубить всіх... Розпочинається віче... Сніг накриває всіх своїм білим покривалом, але промовець говорить далі; від тисячолітньої історії й високої української культури перейшов уже до багатства й краси української землі, сили й величі українського народу, значення української держави з власним законодавчим парламентом і своєю владою на чолі...

Віче, звичайно, затяглося аж до вечора. У всіх вікнах кожної хатини розсвітилися свічки, а на стінах видніли українські національні прапорці, тризуби і портрети прем'єр-міністра о. д-ра А. Волошина. На площі формувалася похід: шкільна молодь і доріст Карпатської Січі напереді з прапорами й портретами А. Волошина та тризубами. За ними відділи місцевої Карпатської Січі і населення – старі й молоді, жінки і чоловіки включно з жидами – походувало чвірками на означену гору, де уставилося у відповідний спосіб біля високої піраміди сухих дров. Головний промовець... підпалював «вогонь свободи». При ньому знову відбувалися промови, переплетені співами і танцями. На деяких місцях відбувалося це на високих горах і здавалося, що полум'я «вогню свободи» сягає аж до неба і було його видно на кілька миль.

Вже було пізно вночі з 11 на 12 лютого, коли розляглися широко-далеко могутні тони українського національного гімну «Ще не вмерла Україна!»...

«... В Буштині бачили ми в рядах походу кілька рядів... жидів, старих і молодих, пейсатих і бородатих, з лямпіонами, що підносили вгору руки і заєдно гукали:

– Слава Україні! Очевидно, сенсація для закордонних журналістів величезна. Для нас – річ зрозуміла: жидів завів у ряди маніфестантів трагізм їхнього положення в Європі, зокрема в Мадярщині, де протижидівські закони з дня на день загострюються і в парі з цим віра, що в українській державі їм пощастить. Бо Карпатська Україна одинока з потрійної федерації, що донині не видала протижидівських законів» (С. Росоха).

11–12 лютого

У Нью-Йорку відбувся Всеамериканський Карпато-руський Народний Конгрес, який засудив політику А. Волошина.

12 лютого, неділя

О 8-й годині почалися вибори до Сойму Карпатської України. «Вибори пробігали надзвичайно гладко і спокійно, не було якоїсь неприродної нервозності, замішань чи інцидентів» (С. Росоха).

Офіційні результати виборів: Мали право голосу – 284. 365. Взяли участь у голосуванні – 263. 202 або 92, 5 відсотка. Проголосувало за УНО – 244. 922 або 92, 4 відсотка. Проголосувало проти УНО – 17. 752 або 7, 7 відсотка. У 187 населених пунктах піднято білі прапори на знак того, що там не менш 98 відсотків учасників виборів проголосували за УНО.

На кордонах Карпатської України було сконцентровано угорські війська в очікуванні серйозних заворушень в окремих населених пунктах.

ТВОРЕННЯ ПЕРЕДУМОВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (13 ЛЮТОГО –13 БЕРЕЗНЯ 1939 Р.)

Ніч з 12 на 13 лютого

У с. Дравці і Баранинці, що належали Угорщині, вивішено білі прапори на знак єдності з Карпатською Україною.

14 лютого, вівторок

«Нова Свобода» опублікувала звернення А. Волошина: «Солодкий мій народде! Вже з перших вислідів голосовання бачив я щирі прояви Твоєї любові до тої великої Нації, з котрої Ти походиш. З великою утіхою, з невимовною радістю бачу, що Ти вже виробив у собі свідомість, що Ти не є вже тим пониженим рабом, тим нещасним рутеном, яким тебе колись з презирством прозивали чужі пани, але що Ти є сином великої Нації святого Володимира Великого і Ярослава Мудрого, що були першими основоположниками нашої рідної культури вже тоді, коли теперішні західні народи далеко були від цього. В цьому нашому великому успіху я бачу повну гарантію того, що наша країна, хоч мала, але на своєму місці постояла, є на міжнародному полі запевнена і що минуться за неї великі міжнародні спори. Тепер вже наша країна сконсолідована, і її чекає велика будучність... Особливо тішить мене те, що наша дорога була правильна, і ми тою дорогою ідемо далі, щоб вибудувати культуру, господарську і політичну самостійність для блага нашого народу, у згоді з нашими слов'янськими братами чехами і словаками у спільній федерації».

16 лютого, четвер

Розпущено сільське заступництво с. Липча.

17 лютого, п'ятниця

Відозва А. Волошина до українського народу про національний податок для розбудови Карпатської України.

А. Волошин видав циркуляр, адресований членам Президії Уряду Карпатської України, «щоби свої службові повинности совістно і точно виконували, щоби урядові години додержували та щоби в урядових годинах не ходили по канцеляріях і перешкождали совісним урядникам в праці».

18–22 лютого

У Празі відбулася міжнародна конференція у справі заключення торгового договору з Румунією. Делегацію Карпатської України очолював В. Шандор.

19 лютого, неділя

Другий з'їзд Карпатської Січі у Хусті. На ньому представлено 6700 січовиків. Промовці вимагали передати Січі службу безпеки, поліцію, озброїти Січ. На руїнах замку встановлено величезний синьо-жовтий прапор. «Ми дивилися з міста на Гору і любувалися, як в темряві яскраво освітлений величезною ватрою там же на Горі – цей Прапор маєстатично ніби «плив» зоряним небом до нашого неминучого пробудження, нашого Ранку» (М. Михалевич).

21 лютого, вівторок

Розпорядження уряду Карпатської України про уточнення територій судових округів.

Міністерство культу, шкіл і народної освіти Карпатської України видає циркуляр про організацію кваліфікаційних іспитів для вчителів.

В. Гренджа-Донський занотовує у щоденнику: «Нарешті відомі нам цифри самостійного бюджету Карпатської України. З початком квітня переходимо на самостійну господарку. Але цифри взагалі не потішливі для нас, бо виказують величезний дефіцит. Після цього, всі прибутки карпатоукраїнського господарення не виносять ані ста мільйонів, тоді, коли видатки перевищують триста мільйонів корон. Правда, бюджет складали чехи в Празі, деяких прибутків з державних підприємств не зачислили, не втягнули туди деяких родів податків, але зате у витрати чехи не забули начислити Карпатській Україні аж 20 мільйонів за військові вантажні самоходи, що перевозять з Пряшева до Хуста чеський товар».

Розпущено сільське заступництво с. Руське Поле.

22 лютого, середа

Повернення до Хусту Л. Прхали разом з двома фінансовими радниками.
До Хуста прибув колишній начальник генштабу УГА генерал Віктор Курманович.

Розпущено сільське заступництво с. Довге.

23 лютого, четвер

Угорщина приєдналася до Антиконтинентського пакту.

24 лютого, п'ятниця

А. Волошин написав текст «Закону про заснування Українського Державного Університету в Хусті», проведення якого покладалося на Сойм Карпатської України. На урядовому рівні обговорювалося питання про відкриття народного університету й перенесення з Праги до Хуста Українського вільного університету. Августином Волошином, наприклад, особисто були підготовлені «Проект організації Українського Університету в Закарпатській Україні», «Закон про заснування Українського Державного Університету в Хусті», «Меморандум в справі утворення на Підкарпатській Русі університету, а в першу чергу перенесення Українського Вільного Університету з Праги до Ужгорода». У «Проекті» вказувалось, що «Український Університет в Карпатській Україні складається з 4-х факультетів: 1) філософічного; 2) правничого; 3) господарчого; 4) медичного». Передбачалося створити кафедри загального мовознавства, класичної філології, слов'янської філології, української мови, української літератури, західно-європейської літератури, всесвітнього та слов'янського мистецтва, українського мистецтва, музикології, слов'янської археології, української археології та етнографії, історії Сходу, Греції і Риму, всесвітньої історії, історії слов'ян, історії України, історії церкви (всесвітньої і української), філософії, психології, соціології, педагогіки, педагогічної психології, школознавства, гігієни, загального законодавства. Однак розгортання політичних подій у Карпатській Україні не в позитивний бік не дало можливості втілити його в життя.

Міністерство для господарських справ Карпатської України видає циркуляр про ведення щомісячної статистики безробітних.

Поїздка Ю. Ревая на Волівщину (Міжгір'я).

Державний секретар німецької меншини у Словаччині інженер Кармазін запросив до Братислави на нараду представників карпато-українських організацій М. Тулика, І. Романа, Ю. Білея. Кармазін відверто заявив, що Словаччина проголосить самостійність, а на ізольовану Карпатську Україну нападе Угорщина, і запропонував подбати про оборону Карпатської України.

В. Гренджа-Донський занотує у щоденнику: «Поволі почав цікавитись Карпатською Україною і чужий капітал. Прибуло багато підприємців із-за кордону і шукають можливості рентабельного уложення свого капіталу. Найбільше цікавиться заграниця нашим деревом, сіллю й овочами. Німці хочуть поставити фабрики на целюлозу. Також у Хусті перебувають заступники великої німецької фірми з Відня і цікавляться концесією на поставлення кілька фабрик для обробки карпатоукраїнських овочів (яблука на мармеляду). Наміряють побудувати велику фабрику м'ясову і м'ясових консерв. Зокрема фірма «Батя» хоче поставити фабрику на вироблювання копит і дерев'яних закаблуків».

М. Горті оголосив про приєднання Угорщини до Антикомінтернівського пакту.

26 лютого, неділя

«Нова Свобода» почала друкувати списки платників національного датку. Січовий з'їзд у Сваляві за участю 1000 січовиків.

27 лютого, понеділок

Міністр закордонних справ Угорщини І. Чакі заявив Гітлеру, що Підкарпаття потрібне Угорщині не так для спільного кордону з Польщею, як для забезпечення Угорщини лісом.

Лютий

У лютому Хуст відвідали представники великого концерну «Густа Саш» із Відня, які запропонували збудувати три фабрики: дві з переробки фруктів в околицях Тячева або Буштина, а під Хустом – з переробки м'яса. Упродовж 1937 року лише із Тячева було вивезено 5000 вагонів яблук, що розійшлися по всьому світу, їх переробка дала б значно вищі прибутки та робочі місця, крім того, цей проект для крайового уряду мав стратегічне значення: після Віденського арбітражу гарантами кордонів Карпатської України були Німеччина та Італія і залучення іноземного капіталу стало б додатковою гарантією того, що Німеччина виконуватиме свої зобов'язання.

У лютому Ю. Ревай після поїздки до Праги і Берліна ініціював урядову нараду в кабінеті А. Волошина з участю С. Клочарука, братів Брацайків, М. Долиная, Ю. Перевузника і повідомив – як тільки Карпатська Україна проголосить незалежність і відокремиться від Чехословаччини, відразу ж отримає від німецького уряду десять мільонів рейхсмарок позички. Водночас Німеччина вимагала продати фірмі Геринга «Герман Геринг Верке» фірму «Латориця» – весь маєток графа

Шенборна-Бухгейма. Цей проект не було схвалено, а в разі згоди Рейх готовий був не на словах, а реально підтримувати Карпатську Україну.

1 березня, середа

Відкрито об'їзне шосе навколо Мукачева.

2 березня, четвер

Випущено поштову марку «Карпатська Україна».

4 березня, субота

До Берліна на економічні переговори відправилася делегація Карпатської України (голова – Ю. Ревай, члени – В. Комаринський, Л. Романюк, М. Бабота, Ю. Химинець).

Угорщина почала підготовку наступу на Карпатську Україну. Війська знімалися з західного кордону, 12 дивізій концентрувалися на північному сході.

Польща підтягує до карпатських перевалів 4 дивізії.

5 березня, неділя

До Хуста приїхав кінооператор з Брно українець Роман Мишкевич, щоб відзняти відкриття Союму Карпатської України. Він пожертвував на Карпатську Січ 5 тисяч крон.

На зустрічі А. Гітлера з міністром закордонних справ Польщі Ю. Беком фюрер підкреслив, що «світова преса приписує Німеччині деякі наміри стосовно України», проте Польща не має ані найменших підстав остерігатися Німеччини, оскільки та не має жодних інтересів на північ від Карпат і їй байдуже, що в цьому регіоні чинять зацікавлені держави. Ю. Бек підкреслив, що бачить в агітаторах, які активізуються у Карпатській Україні, своїх давніх ворогів, і непокоїться, що Карпатська Україна якоїсь миті може стати вогнищем тривоги для Польщі. Це головна причина, чому Польщі домагається спільного кордону з Угорщиною.

6 березня, понеділок

Е. Гаха реорганізував уряд Карпатської України. Головою знову призначено А. Волошина, але усунуто Ю. Ревая (замість нього призначено С. Клочурака), третім міністром знов затверджено Л. Прхалу, причому йому надано ключові міністерства внутрішніх справ, фінансів і комунікацій.

А. Гітлер прийняв остаточне рішення про ліквідацію ЧСР.

Уряд Карпатської України прийняв рішення про виготовлення 10 тисяч закордонних паспортів (в розрахунку на те, що Німеччина прийме карпато-українських заробітчан).

Циркуляр Міністерства культу, шкіл і народної освіти про дозвіл учням вступати до Товариства українських туристів у Хусті.

Словацький автономний уряд Й. Тісо бере курс на проголошення незалежності Словаччини.

Розпущено сільське заступництво с. Липецька Поляна.

6–11 березня

Співробітник МЗС Німеччини Е. Клейст, який перед тим виїжджав до Карпатської України, готує за дорученням Й. Ріббентропа меморандум для А. Гітлера. Згодом на пропозицію Е. Клейста зберегти Карпатську Україну фюрер дав негативну відповідь, заявивши, що вже саме рішення Віденського арбітражу означало небажання використовувати цей край як зародок «самостійної України». У газетному інтерв'ю Е. Клейст зазначив: «Гітлер, очевидно, пізніше має намір ввести в німецьку гру українську карту, коли будуть здійснюватися німецькі плани на Сході. Він думає, напевно, що українці знову приєднаються до нас, бо за будь-яких обставин вони залежать від німецької допомоги».

7 березня, вівторок

А. Волошин у розмові з німецьким консулом у Хусті висловився за те, щоб Карпатська Україна була проголошена незалежною і над нею був встановлений німецький протекторат.

До Хуста прибуло 10 вантажівок гуманітарної допомоги від Організації Державного Визволення України з США (400 тисяч одиниць одягу).

До Словаччини прибула делегація Карпатської України у складі посла Сойму М. Тулика і заступника головного команданта Карпатської Січі І. Романа. Їм повідомлено, що Гітлер в середині березня ліквідує ЧСР, Словаччина одержить незалежність, а Карпатська Україна відійде Угорщині.

У Празі генерал Прхала провів переговори з поляками.

7–8 березня

У Хусті засідання Української Народної Ради та УНО за участю послів Сойму. Збори протестують проти змін в автономному уряді. Натомість Прага погрожує, що не дозволить скликати крайовий Сойм.

8 березня, середа

Українська Народна Рада виступила з протестом, у якому з обуренням засудила порушення конституційних прав українського народу Карпатської України і вимагала відкликати Прхалу з посади міністра.

Представник Карпатської України при словацькому уряді Ю. Гуснай пише листа до А. Волошина з пропозицією, аби Карпатська Україна вийшла зі складу ЧСР і разом зі Словаччиною утворила Карпато-Словацьку федеративну державу під протекторатом Німеччини.

До Хуста прибув з США кінооператор українець Каленик Лисюк з сином. Він привіз кінофільм «Запорожець за Дунаєм».

9 березня, четвер

Е. Гаха реорганізував автономний уряд, додавши до трьох чинних міністрів ще міністра без портфеля Ю. Бращайка і двох державних секретарів – Ю. Перевузника і М. Долиная.

Німеччина відправила до Карпатської України нового консула Гамількара Гофмана.

Німецький підполковник К. Гребе повідомив директора Української пресової служби, оунівця В. Стахова, що через кілька днів будуть великі зміни в ЧСР і слід бути готовим до будь-яких несподіванок.

Відзначення Шевченкового свята у Карпатській Україні перенесено на 15 березня.

«Нова Свобода» опублікувала інтерв'ю з директором Севлюської лікарні О. Фединцем: «Політикою не займаюся, бо в нас є кому її вести... Перед нами, лікарями, велике завдання, та ж нас – українців – тут ще замало, нас жде велика праця. Севлюшську лікарню хотів би я змодернізувати, насамперед докінчити новий хірургічний павільйон. Проектуємо там павільйон на 120–140 ліжок, який через 2–3 місяці може бути не тільки лікарня, а просто санаторія серед прекрасного парку».

10 березня, п'ятниця

Працька влада розпустила автономний уряд Й. Тісо і запровадила у Словаччині військовий стан. Арештовані Ш. Маха, проф. Тука. Тісо і Юрчанський втекли до Відня.

Е. Гаха видав декрет про відкриття Сойму Карпатської України 21 березня.

Е. Гаха здійснив чергову реорганізацію уряду Карпатської України: Ю. Бращайка затверджено міністром без портфеля, а Юрія Перевузника і Миколу Долиная – державними секретарями. Питання про Л. Прхалу не знято.

Міністр закордонних справ ЧСР Хвалковський запросив до себе угорського посла Веттштейна і поінформував про неминучий розпад ЧСР.

Засідання Проводу ОУН. Я. Барановський прогнозував, що німецька армія стане на захист незалежної Карпатської України. Інші погодилися.

Штаб Карпатської Січі провів нараду старшин, на якій вирішено захопити зброю зі складу чеської армії у Хусті.

Циркуляр єпископа Д. Няраді до священників: «В особливіший спосіб поручаю і заряджую, щоб у день отворення Сойму – точна дата буде оголошена в радіо – у всіх парохіях нашої єпархії на автономній території Карпатської України всечестиві отці духовні відправили Службу Божу; наперед треба повідомити вірників і місцеві уряди».

Розпущено сільське заступництво с. Теремля.

Ніч на 11 березня

Загін січовиків на чолі з Р. Шухевичем і Ю. Лопатинським захоплює на чеському складі у Хусті 100 гвинтівок, 40 пістолетів і 3 ящики патронів. Всю зброю сховано за 15 км від Хуста. Л. Прхала поставив перед А. Волошином вимогу негайно повернути зброю. Той наказує зробити це начальнику української поліції Ю. Білею. О. Кандиба (Ольжич) вирішує повернути зброю, а безпосереднім учасникам акції рекомендує виїхати з Хуста.

11 березня, субота

Спільне засідання проводу УНО і соймових послів.

А. Волошин видав циркуляр до урядових службовців, де відзначає, що його попередній циркуляр від 18 лютого про дотримання дисципліни «не було додержувано, навпаки я переконався особисто, що службовці урядові години не додержують і що по канцеляріях збираються в урядових годинах...».

Й. Ріббентроп інформував угорського посла в Німеччині Д. Стояї про німецьке рішення ліквідувати ЧСР і передав німецьку ноту стосовно Карпатської України, в якій мовилося про можливість «деяких угорських акцій» у Карпатській Україні, четвертий пункт вимагав не переслідувати її державних та політичних діячів.

12 березня, неділя

А. Гітлер офіційно повідомив угорському послу в Німеччині Д. Стояї згоду Німеччини на окупацію Угорщиною Карпатської України.

На відтинку Ужгород – Мукачево сконцентровано угорську групу вторгнення: три піхотні бригади, дві кавалерійські, одну моторизовану. Західніше Ужгорода сконцентровано ще дві піхотні бригади.

Новий словацький прем'єр К. Сидор домагається, щоб чеські війська за 48 годин залишили територію Словаччини.

Е. Гаха і Ф. Хвалковський виїхали до Берліна, де підписали заяву, якою віддавали долю свого народу у руки Гітлера.

У Братиславі Л. Прхала запевнив Л. Естергазі, що під час вступу угорської армії до Карпатської України не проллється угорська кров.

Доповідь Й. Сталіна на XVIII з'їзді ВКП(б): «Лемент, що його зчинила британська, французька і північно-американська преса навколо Радянської України, характерний. Панове з тієї преси аж захрипли, волаючи, що німці от-от маршируватимуть на Радянську Україну, що вони тепер тримають в руках так звану Карпатську Україну з близько 700. 000 населення, та що не пізніше як цієї весни німці прилучать Радянську Україну з понад 30 мільйонами населення до так званої Карпатської України.

Виглядає так, немов би метою цього підозрілого лементу було збільшити злість Радянського Союзу на Німеччину, отруїти атмосферу і без жодної видимої причини спровокувати конфлікт з Німеччиною. Очевидно, цілком можливо, що в Німеччині є такі дурні, які мріють про анексію слона, тобто Радянської України, до козявки, тобто до так званої Карпатської України. А якщо в Німеччині справді є такі дурні, то ми напевно знайдемо достатню кількість гамівних сорочок для таких дурнів.

Але, якщо ми зігнуємо дурнів, а звернемося до нормальних людей, чи не стане ясно, що було би смішно і нерозумно говорити серйозно про анексію Радянської України до так званої Карпатської України!»

Командант Карпатської Січі Д. Климпуш виїхав у родинних справах до рідного Ясіня.

О 13.50 новопризначений міністр уряду Карпатської України С. Клочурак виступив з програмною промовою, яку транслювали усі чехословацькі радіостанції.

У Хусті створено Український олімпійський комітет на чолі з міністром охорони здоров'я М. Долинаєм.

13 березня, понеділок

Й. Тісо викликано до Берліна, де його поставлено перед вибором: або негайно відокремитися від Чехії і проголосити державу, що орієнтуватиметься на Німеччину, або бути окупованими Угорщиною.

А. Гітлер також викликав до себе угорського посла Д. Стояї і заявив про свою згоду на окупацію Карпатської України Угорщиною.

У Будапешті відбулася німецько-угорська нарада за участю М. Горті, німецького посла О. Ердмансдорфа, радника МЗС Німеччини Г. Альтенбурга, угорських державників. Обговорювалися деталі військової операції проти Чехословаччини. Вирішено почати наступ угорських військ 18, а німецьких – 19 березня. На 16 березня планувалося спровокувати прикордонний інцидент. Горті надіслав Гітлеру телеграму з подякою за дозвіл на окупацію Карпатської України.

В Ужгороді польський консул заявив, що в середині березня ЧСР розпадеться.

Розмова німецького дипломата П. Кляйста з німецьким журналістом: «У моїх меморандумах і повідомленнях, призначених для Гітлера, я весь час намагався захистити Карпатську Україну. Я вказав на значення, яке вона має для німецьких планів на Сході. Я підкреслював, що обурення українців Німеччиною буде величезне, якщо ми віддамо Закарпатську Україну Угорщині. Нарешті, я вказав, що ми не можемо раптово розірвати стосунки з українцями після того, як пробудили в них, особливо утворенням Закарпатської України, великі сподівання як на допомогу, так і на підтримку з боку Німеччини. Ці аргументи не справили на Гітлера ніякого враження. Як сказав мені Ріббентроп, Гітлер обмежився тим, що заявив у відповідь: «Це трагічно, але це неминуче». Ріббентроп каже, що Гітлер також спростував заяви, згідно з якими він був певною мірою замішаний в українській справі. Гітлер мав був сказати: «Якщо я був би пов'язаний з українцями та їх політичними планами, то у Відні не проголошували б арбітражного рішення, яке зробило Закарпатську Україну нежиттєздатною».

Збройний інцидент на Мукачівщині: «Чути було сильну гарматну стрілянину і вогонь скорострільів від сторони Мукачева. В той час я саме проводив зі січовиками практичну бойову вправу в терені села Собатина та вчив їх кидати гранати. В гарнізоні було тоді 14 пістолів... ; по селах подекуди 1–3 пістолі, рідко деякий кріс» (О. Свобода).

Командування Січі в особі І. Романа, І. Рогача, С. Росохи домовилася з А. Волошином про передачу січовикам зброї від жандармерії. А. Волошин дав письмове розпорядження підполковникові Ваці (своєму родичеві) видати січовикам зброю. Одночасно замовлено вантажні машини від залізничного відділу січовиків – для відправки на фронт. Але Л. Прхала, дізнавшись про це, підняв чехословацький гарнізон у Хусті і кинув його проти січовиків.

Ніч з 13 на 14 березня

Цілу ніч тривали бої між січовиками і чехословацьким гарнізоном у Хусті. Загинуло 107 січовиків (за даними М. Химинець) або 108 українців і 7 чехів (за даними Ю. Химинця) або 149 (за даними М. Бандусяка), ще більше було поранено.

О 2-й ночі січовики зайняли урядовий будинок, витіснили поліцію з центра міста, оточили жандармерію у складі півтори сотні чоловік. Л. Прхала був ізольований в домі біля урядової резиденції.

О 3-й годині до командира Хустського коша прибули В. Білей, О. Кандиба (Ольжич), І. Роман і відправили кіш до його казарми.

О 6-й ранку чехи підтягнули сили з сусідніх гарнізонів, напали на січові об'єкти в Хусті, здобули штаб та Січову гостиницю, примусивши січовиків відступити за Тису.

«Причиною цього антагонізму було то, що до січовиків у Хусті прийняли деяких із Галичини. Межи тими було і 12 поляків-провокаторів, котрі добре говорили по-українськи і видали себе за українців. Сі 12 вчинили з 12 на 13 вночі авантюру. Один просився на нічну інспекцію. Сей стрілив на одного жандарма-чеха і поранив його в руку. Сей зголосив це ад'ютантові Прхали, котрий также видавався за українця, а був, властиво, во службах поляків. Сей вже так оголосив справу генералові Прхалі по півночі, що січовики хотять забрати в руки всі державні будинки, напали на місто і вже поранили жандарма. Генерал, ще заспаний, видав розказ стріляти з скорострільів на січовиків у греко-католицькій школі і готелі «Корона» в Хусті і коло стації в бараках, і многих із них, около 200, смертельно поранили. Від сього часу настали неприятельські відносини між чеським військом і січовиками. На вияснення справи не було часу, а чеське військо і в Румунії таку погану рекламу робило січовикам, що і румуни були проти січовиків, як також і мадяре. Як мадяре заняли Тячево, січовики-поляки зійшлися на стації залізнодорожній в Тячеві, і польський консул відвіз їх до Польщі, і співали польський гімн «Єще Польська не згинула» (Юлій Бращайко).

ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОБОРОНА (14–18 БЕРЕЗНЯ 1939 р.)

14 березня, вівторок

Початок переговорів представників найбільших англійських монополій з німецькими колегами у Дюссельдорфі.

Й. Тісо скликав Сойм Словаччини, який проголосив її незалежність.

МЗС Італії висловило невдоволення з приводу того, що державу-гаранта нових кордонів ЧСР не інформували про реалізоване розчленування ЧСР і окупацію Карпатської України Угорщиною.

У відповідь на хустські події січовики відправили чотаря Граба до Торуня, Прислопа, Лопушного з наказом тамтешнім січовикам (чотар С. Дубик) роззброїти чеських вояків і жандармів на всій Волівщині (Міжгірщині). Волівські січовики підняли селян і до вечора взяли під контроль весь округ.

О 5-й годині – початок угорського наступу на Карпатську Україну уздовж усієї демаркаційної лінії (172 км). Першим перейшов кордон 12-й велосипедний батальон в районі Підгорян і взяв напрям на Чинадієво і Сваляву. Тоді ж почався перший бій гортіївців з січовиками під Горондою, яку було здобуто о 16-й годині.

Уряд Карпатської України запропонував чеському генералові, комендантові स्वाлявського гарнізону Я. Сватеку, очолити оборону Карпатської України. Той пересунув війська ближче до кордону, видав зброю січовикам, але невдовзі склав з себе повноваження, мотивуючи це наказом Праги про евакуацію.

О 14-й годині А. Волошин проголосив по радіо незалежність Карпатської України. Повідомлено новий склад уряду: Прем'єр-міністр – А. Волошин, міністр внутрішніх справ – Ю. Перевузнник, міністр закордонних справ – Ю. Ревай, міністр військових і господарських справ – С. Клочурак, міністр фінансів і комунікацій – Ю. Брашайко, міністр здоров'я і соціальної політики – М. Долинай.

А. Волошин вручив німецькому консулу Гофману текст телеграми, адресованої МЗС Німеччини, про проголошення незалежності Карпатської України. Представникові при уряді Чехословаччини В. Шандору було запропоновано «виконати акт незалежності в Празі, а ми тут зробимо, що буде треба». В. Шандор також повідомив дипломатичну місію США в Празі з проголошенням незалежності Карпатської України: «Після того, як Словаччина проголосила повну незалежність, Чехо-Словацька республіка перестала існувати. Тому Карпатська Україна проголосила себе повністю незалежною на основі Мюнхенських рішень, які торкаються права самовизначення карпато-українського народу, так само як і завдяки Віденському арбітражу. Карпато-український народ жадає Вождя німецької нації та уряд німецької держави не відмовити у виявленню суверенного захисту незалежності Карпатської України».

О 17.30 Л. Прхала оголосив наказ про «евакуацію чеських військових частин і державних службовців з Підкарпатської Русі».

О 19-й годині угорські дипломати вручили представникові Карпатської України в Празі В. Шандору ультиматум: «1) звільнити угорців, інтернованих у Карпатській Україні (Рутенії), 2) припинити переслідування угорців у Карпатській Україні та уможливити їм вільно організуватися, 3) видати зброю угорській місцевій гвардії, 4) влаштувати, щоб чесько-моравське військо вийшло з Карпатської України впродовж 24 годин, 5) гарантувати повну охорону життя і свободи угорців у Карпатській Україні».

О 20-й годині в хустському Слов'янському Домі відмінено урочисту інсценізацію «Гайдамаків» Шевченка у постановці В. Лібовицького. Хуст готувався до оборони.

Ввечері вздовж прикордонного каналу між Ужгородом і Доманинцями почалася перестрілка між гонведами, з одного боку, та чехословацькими прикордонниками і січовиками, з іншого.

Упродовж дня А. Волошин вислав три телеграми до Німеччини з проханням про допомогу.

Увечері А. Волошин підписав документ, яким Карпатську Січ оголошено армією Карпатської України. Він заявив М. Бажанському: «Я хотів це зробити давніше, 12-го січня, а потім 12-го лютого, але мені «віщі політики» відраджували. Деколи я був у прикрих стосунках з Головним штабом Карпатської Січі і самим собою, з моїм власним наставленням, що Держава має мати свою рідну Армію. Роблю це сьогодні й прошу це передати для історії».

15 березня, середа

Міністр фінансів Карпатської України Юлій Бращайко розпорядився, «аби платню на три місяці виплатили урядникам» (Ю. Бращайко).

«Нью-Йорк Таймс» вийшов зі статтею на першій сторінці «Війська чотирьох держав ведуть боротьбу за Рутенію».

«Мадяри напали на Севлюш 15 березня близько 2 години вночі. Місто боронили чехи панцирними автами й танками» (Я. Голота).

«Увесь день 15 березня сильно сніжить. Вулицями Хуста відступає чеська армія. З Будапешта надходить категоричний ультиматум, щоб до 8-ї вечора передати край під мадярську владу» (І. Рогач).

Л. Прхала отримав з Праги наказ вивести війська. Чеські частини були дислоковані у Хусті, Сваляві, Перечині, Великому Березному, Солотвині, Великому Бичкові. Головні сили 12-ї армії чехів почали відступати через Перечин у Словаччину, а з ними і 8 тисяч цивільних утікачів. Решта частин під командуванням полковника Вацлавка почала відходити до Румунії, де здала зброю.

«З хустських касарень чехи евакуюють. Хустський 45-й піший полк серед подвір'я палить рушниці, розбирає кулемети, а склад стрільного порошу чеські старшини висадили в повітря... Також на подвір'ї військової команди міста горять, крім документів, цілі купи рушниць... Творяться гуртки січовиків, спиняють і обеззброюють чеські відділи і жандармерію. Біля полудня команда вже мала стільки зброї, що могла озброїти одну сотню і вислати на фронт. Із Севлюша та Іршави телефонують, що деяку зброю від чехів вдалося видістати. В Севлюші озброїли семінаристів і учнів торговельної школи. Біля Головної Команди (при вул. Румунській) поставлено скоростріл і, не зважаючи на протести, січовики роззброюють чехів. Генерал Прхала зник із Хуста» (В. Гренджа-Донський).

О 8-й ранку – переговори поручика-січовика Івана Чучки з чеським комендантом Севлюша про озброєння січовиків: «Майор Маша сказав мені, що зброю скоріше дасть мадярам, ніж розбишакам, злодіям, січовикам: «Коли ми тут не будемо панами, будуть мадяри, а не ви – ви дурні. О 10 ранку, коли мадяри вже наблизилися до Севлюша, військова команда чехів відступила в напрямі Хуста... Я взяв 20 січовиків, озброїв їх і послав на позиції на кінці Севлюша, щоб загородити

вступ мадярам, доки прийде поміч з Хуста. З цими 20 крісами ми держали Севлюш проти 1000-разової мадярської переваги до 14 годин того самого дня. Потім уступили до Малої Копані. Один січовик поліг» (І. Чучка).

«З комендантами-чехами по різних місцевостях було легше зговоритись, як з Головною Командою. Так дістали ми зброю в Севлюші та Іршаві. В інших місцевостях, як, наприклад, в Торуні, Воловім, просто роззброєно чехів, причому не обійшлося очевидно без стрілянини і жертв. У Хусті справа представлялася зовсім погано. В середу 15 березня ми мали до диспозиції близько 50 крісів і 200 револьверів. Це була зброя, складена попереднього дня в помешканні прем'єра. Близько полудня в жандармів забрано 100 крісів і 6 ручних скорострелів. Цією зброєю озброєно сотню «Королево» і вислано на фронт (4 година пополудні)... Наші хлопці просто скеровували менші відділи чехів, що йшли з фронту, на подвір'я при вул. Румунській, ч. 1, і там мусили вони під загрозою скорострелів складати зброю. Викликало це протести чеської команди в уряді. Уряд давав суворі директиви штабові, штаб – черговому старшині при вул. Румунській, черговий старшина відповідав «офіційно» і «на позір», що справу прослідить, відповідь собі йшла урядовою дорогою, а чехів ми роззброювали далі. В той спосіб роздобуто кількасот крісів і кільканадцять ручних скорострелів» (О. Волянський).

Угорський посол у Берліні Д. Стояї телеграфував до Будапешта, що МЗС Німеччини наполегливо закликає до якнайшвидшого просування військ і створення ситуації «доконаного факту».

О 14-й годині угорські війська здобули Севлюш.

О 16. 20 у спортзалі Хустської гімназії відкрилося перше засідання Сойму Карпатської України. Його порядок денний: 1. Відкриття. 2. Присяга. 3. Вибори голови Сойму. 4. Вибори двох заступників голови. 5. Вибори двох секретарів і двох упорядників. 6. Вибори комісії. 7. Закриття. З 32 послів з'явилося 22: А. Волошин, М. Брацайко, Ю. Брацайко, І. Грига, А. Довбак, М. Долинай, М. Дрбал, А. Дутка, І. Ігнатко, В. Климпуш, М. Мандзюк, М. Марущак, Л. Романюк, Г. Мойш, Д. Німчук, Ю. Пазуханич, Ф. Ревай, С. Росоха, В. Щобей, А. Штефан, К. Феделеш, М. Тулик. Кілька чоловік було у відрядженні (Ю. Ревай, С. Клочурак, В. Комаринський), двоє хворі. Сесію відкрив найстарший депутат А. Волошин: «Світлий Сойме! З глибини душі відчуваю важність тих слів, якими ословив я Вас, як першу законно вибрану політичну репрезентацію нашого народу. При цій нагоді, переживаю найвизначнішу хвилину свого життя. Світлий Сойме! В цих словах криється величезна важність нинішнього історичного дня. Боже Провидіння дозволило мені відкрити Перший Сойм Карпатської України словами Тараса Шевченка:

«Встане Україна, світ правди засвітить
і помоляться на волі невольничі діти...»

Висловлюю глибоку вдячність Богові, що дозволив дочекатися цього великого нашого свята, що є святом цілого українського народу. Дозволив якраз нам –

найменшій частині українських земель – бути вільними. Від національної загибелі врятувала нас наша глибока віра у наше національне воскресіння. Почавши від XII віку, безупинно вів наш народ боротьбу за свої права із завойовниками і вже здавалося, що наші вороги зітруть нас із лиця землі. Після зруйнування Січі підняв своє могутнє слово Тарас Шевченко, як степовий буревій; задрижав царський трон; всенародного пориву більше не можна було здержати. В Карпатській Україні приготувлялася для нас неминуча загибель, щораз більше витискали нас у гори. Половина нашого народу приневолена була виемігрувати. Нашу мову витиснено з урядів, а навіть з церкви. В Карпатській Україні відносини були неможливі. Та хоч як нас переслідували, дух, ідею не можна в кайдани закувати.

Що ми діждалися цього часу, можемо завдячувати витривалості нашого народу. Не зважаючи на всі трагічні переживання, залишилися ми вірними синами свого народу, дух предків додавав нам творчої сили і почуття єдності. Дня 12 лютого ми доказали, що ми достойні бути між вільними народами. З цього місця сердечно дякую нашому народові за те велике довіря. Прирікаємо, що над своє життя будемо берегти його волю. Дякую всім братам-українцям за висловлення радості. Одночасно дякую і всім людям доброї волі, що тішаться нашими успіхами. Ми розбудуємо Карпатську Україну, з признанням повних прав і національним меншостям, щоб усі громадяни Карпатської України почувалися щасливими...».

Усе засідання проходить точно за програмою, абсолютно не можна було помітити на присутніх ні пригноблення, ні нервовості, хоч залогою пройшла вістка, що мадяри вже зайняли Севлюш, віддалений заледве 25 кілометрів від Хуста.

Секретар Сойму для першого засідання доктор М. Кочерган відчитує повідомлення Крайової виборчої комісії про підсумки виборів і приступає до прийому послів. Відчитують формулу: «Обіцяю, що буду вірний Карпатській Україні і що додержуватиму закони і свій мандат виконуватиму за своїми найліпшими знаннями і совістю»... А. Волошин проголошує, що Сойм має потрібний кворум до виношування правосильних постанов і приступається до виборів Предсідника Сойму. Посли обирають Предсідником Сойму А. Штефана, його заступниками доктора Росоху й Федора Ревая. Вибирають теж двох соймових письменників та впорядчиків і склад окремих комісій: конституційно-правної, культурно-освітньої, господарсько-фінансової, соціально-здоровельної та імунітетної» (І. Рогач).

О 17-й годині МЗС Німеччини надіслало телеграму своєму консулу у Хусті: «Прошу усно поінформувати уряд Карпатської України, що з огляду на те, що угорські війська на широкому фронті посунулися вже вглиб Карпатської України, уряд Німеччини радить йому не чинити опору. Уряд Німеччини вважає, що він неспроможний взяти на себе охорону».

О 17.38 відкрилося друге засідання Сойму. Його порядок денний: Перше читання Закону ч. 1.

Третє засідання Сойму. Його порядок денний: прийняття Закону ч. 1 у другому і третьому читаннях: «1. Карпатська Україна є незалежна держава. 2. Назва держави є КАРПАТСЬКА УКРАЇНА. 3. Карпатська Україна є республіка з президентом, вибраним Соймом Карпатської України, на чолі. 4. Державна мова Карпатської України є УКРАЇНСЬКА мова. 5. Барви Державного прапора Карпатської України є синя і жовта, причому барва синя – горішня, а жовта – долішня. 6. Державним гербом Карпатської України є дотеперішній краєвий Герб: медвідь у лівім червонім півполі й чотири сині та три жовті смуги у правому півполі, і ТРИЗУБ св. Володимира Великого з хрестом на середньому зубі. Переведення цього місця закону полишається окремому законові. 7. Державний гімн Карпатської України є «Ще не вмерла Україна...». 8. Цей закон обов'язує зараз од його прийняття».

«У залі настає велике зворушення, а водночас і напруження. На трибуну підіймається прем'єр доктор А. Волошин. Всі затихають і без віддику слухають. Прем'єр влади схвильованим голосом говорить: «На основі параграфу 1 і 3 прийнятого Соймом закону ч. 1, проголошую Карпатську Україну Вільною Суверенною Карпатською Українською Республікою!... «У залі зривається буря оплесків і лунає «Слава Україні!» Посли й публіка встають, піднімають правиці і могутньо співають національний і державний гімн» (І. Рогач).

Четверте засідання Сойму. Його порядок денний: вибори Президента. А. Штефан пригадував: «...присутніх було 22, більше як кворум 2/3 вибраних послів до вибору президента. При виборах президента постало таке запитання: прем'єр Волошин до д-ра Юлія Брацайка і до мене (А. Ш.): «Я не можу голосувати на себе». Ми обидва сказали: «Пане прем'єре, щоб кворум осягнути, ви мусите голосувати за себе». – «Як мушу, то буду». І так Президента Карпатської України обрано 22 голосами, кворум був 21 і 1/3».

П'яте засідання. Його порядок денний: перше читання Закону ч. 2, яким Президентіві тимчасово передавалися законодавчі повноваження Сойму.

Шосте засідання Сойму: прийняття Закону ч. 2 у другому і третьому читаннях.

Чехословацькому послу в Будапешті вручено ноту угорського уряду з вимогою негайно звільнити всіх інтернованих осіб угорської національності, видати зброю угорським організаціям, вивести упродовж 24 годин всі чеські війська з Карпатської України. Таку ноту угорський посол у Празі намагався вручити і представнику Карпатської України В. Шандору, але той відмовився її приймати, заявивши, що через військові дії не може зв'язатися з Хустом.

Вайцекер повідомив А. Волошину, що за обставин, які склалися, Німеччина не може брати на себе обов'язків протектора.

Б. Муссоліні привітав угорський уряд з нагоди вступу його військ на територію Карпатської України і закликав швидше окупувати край, обіцяючи свою дипломатичну підтримку.

Уряд А. Волошина звернувся до угорського уряду з пропозицією «вічної дружби» і «співробітництва» за умови визнання незалежності Карпатської України.

Уряд А. Волошина запропонував Румунії ввести до Карпатської України свої війська.

Румунський посол у Будапешті передав міністрові закордонних справ Угорщини ноту з пропозицією не окупувати східну частину Карпатської України, де певну кількість населення склали румуни.

У Бухаресті міністр закордонних справ Румунії Г. Гафенку заявив німецькому послу в Бухаресті В. Фабриціусу, що румунський уряд був готовий разом з іншими державами взяти участь у новому врегулюванні питання Карпатської України.

О 17-й годині січовики зайняли оборону у Великій Копані і Королеві.

У Білках між 18-ю і 20-ю годинами січовики роззброїли чехів і готуються до оборони.

«Близько сьомої години січовики привозять до Хуста з Іршавщини перших полонених малярських вояків. Між мадярами знаходяться і старші віком вояки – доказ, що Мадярщина провела в себе тиху мобілізацію. Іршавські січовики розповідають, що вони перестрілювалися від ранку з мадярами, бої дуже тяжкі, багато січовиків, головно білецьких молоденьких гімназистів, полягло біля Іршави. Надходять повідомлення, що малярський наступ відбитий і Севлюш в руках січовиків. Одначе через якийсь час маємо нові повідомлення, що мадяри наступають сильними моторизованими відділами й знаходяться вже під Великою Копанею – менше 2 км від Хуста. У той час ввечері в приватній квартирі Президента Волошина відбувається нарада. Під час наради січовики приводять з фронту малярського парламентаря. Мадярський офіцер передає... ультиматум, щоб до 8 години передати владу мадярам. За короткий час знов з'являється німецький консул й зазначає, що одержав з Берліна відповідь на вислану телеграму... Консул радить не проливати крові й добровільно піддатися мадярам. Знову відбувається коротенька нарада й западає рішення: не піддаватися добровільно мадярам, а провадити боротьбу далі, хоч і безвиглядно. Рівночасно посилається відповідь на малярський ультиматум, що уряд Карпатської України не погоджується добровільно віддати країну. Щоб протягнути час, вирішено вислати делегацію до Будапешта на переговори й запропонувати малярському урядові, щоб в часі перетрактацій припинити військові операції й не проливати крові. На цю пропозицію зараз телеграфічно відповів малярський уряд, що «з технічних причин не може припинити вже воєнних акцій, але зате готовий перетракувати з представниками уряду Карпатської України». На цю телеграму не вислали вже мадярам ніякої відповіді, але вирішили евакуювати уряд з Хуста до Великого Бичкова й продовжувати далі збройну боротьбу» (І. Рогач).

«По засіданні міністерської ради від'їхав Волошин автом за границю через Румунію, Югославію і Австрію до Праги, куди переселилося майже все урядництво Центральних урядів у Хусті і многи урядники із провінції» (Юлій Брашайко).

Увечері гортіївські війська зайняли Севлюш. «Чеське військо евакує; наші севлюшські оборонці просили, хай нам чехи дадуть хоч два панцирні авта – не схотіли, везуть з собою румунам... Тих кілька десятків семінаристів та гімназистів міста не могло вдержатися супроти малярської регулярної армії» (В. Гренджа-Донський).

«Вночі обсадили ми опущені чехами касарні, де була значна кількість зброї, ручної і машинової, причому ця остання понищена. При допомозі старих вояків і старшин змонтовано вісім важких скорострільів. У Тячеві окружний начальник Калинюк був у явній змові з мадярами і перешкоджав озброєнню січовиків. Врешті висланий з Хуста підхорунжий М. з місцевою командою силою забрав від чехів значну кількість ручної та машинової зброї. В цей спосіб ішло озброєння вночі з 15 на 16 березня швидким темпом» (О. Волянський).

16 березня, четвер

У Хусті поширено урядове оголошення про загальну мобілізацію: «При міністерстві війська в Хусті утворився ген. штаб під проводом полк. Єфремова. Формується армія Карпатської України. Всі бувші військові старшини, підстаршини й вояки, голосіться до головної команди армії, і тому нехай не буде ні одного вишколеного вояка, який би не заофірував свої прислуги своїй державі. Служили ми цісареві, всяким чужим президентам, то послужим тепер своєму народові».

«У четвер 16 березня від раннього ранку у владному приміщенні в Хусті кипить праця. В кімнатах складають кулемети, у коридорах набивають стрічки. На подвір'ї великий рух, переважно молодь... Озброєні відділи відходили на визначені становища в місті і поза містом» (І. Гуцул).

«Біжу до друкарні випускати святочне число «Нової Свободи» про історичне відкриття Сойму. Набор готовий, заломаний, тільки садити в машину і випускати. Але нема кому друкувати ... Друкар не прийшов. Коли б хоч машиніст зголосився, щоб випустити бодай ці найважливіші чотири сторінки про постанови та ухвалені закони нашого Сойму... Але машиніст – чех, а чехи повтікали ще вночі... Шкода моєї праці, мучився з рукописами до самої півночі і ось найважливіші закони в нашому житті відлиті, біліють в сріблястому олові, але вони вже не побачать світу... Серце мене болить, що найкраще, найважливіше число газети в моїй журналістичній практиці я вже випустити не маю спромоги... Рукою гладжу холодне олово і прощаюсь від нього з тяжкою душею» (В. Гренджа-Донський).

Вранці легкопоранених січовиків з Хуста повезено до Тячева, де мав відкритися госпіталь. Січовики вирушили на іршавський та севлюшський фронти.

Хуст вирішено здати: «Стало ясно, що нам залишається тільки відступ. Почалася підготовка до нього. Передовсім спалили всі акти й архіви Головної Команди. Почалося стягування підвод. Останніми двома автами поранених і жінок відіслано на Тячів» (О. Волянський).

Телеграма замміністра закордонних справ Німеччини німецькому консулу в Хусті Г. Гофману: «Я залишаю на Ваш розсуд, якщо це необхідно, надати охорону деяким особам на Карпатській Україні».

О 5-й годині – початок угорського наступу на Королево.

О 6-й годині – початок угорського штурму Хуста. А. Волошин виїхав з Хуста на схід, віддавши перед цим наказ січовикам не чинити опору окупантам.

О 10-й годині угорські війська здобули Королево. Уранці також загарбано Сваляву і Перечин. Далі бої розгорнулись по лінії Рокосово – Іршава, поступово наближаючись до Хуста.

«Коли шістнадцятого березня я вийшов в Хусті на вулицю, все в місті виглядало, як за стану облоги. Наше радіо ще все закликала людей до зброї, пустивши навіть вістку, що німці приходять нам на поміч... Мобілізовані люди приїжджали до столиці, їх озброювали на подвір'ї окружного уряду, деякі були в уніформі, інші в цивільному одязі. Їх приділювали до загонів, до сотень, і вони з рушницями на плечах відходили на фронт повздовж Тиси. Але для багатьох мобілізованих не стало зброї, не було ані харчів, вони тинялися голодні, нарікали. Їм нашвидко наші жінки приносили що могли. З фронту привозили і ранених – їх наші дівчата та жінки перев'язували, годували та доглядали. Зі шкіл поробилися тимчасові шпиталі, перед школою, де позавчора засідав Сойм, варилася в казані «дзяма» (гуляш) для голодних вояків, на подвір'ї окружного уряду військові кухні теж варили хоч ту скромну юшку для голодних. В отих «шпиталях» лікарів не було, їх просто витягалося з їх ординацій, щоб помагали в наглих випадках» (В. Гренджа-Донський).

«Уже близько 10 години перед полуднем почали обстрілювати Хуст. Все ж була надія вдержатися до вечора і відступати вночі. Вислано останній резерв на фронт. Відділ цей після більш як годинного маршу, пішов до протинаступу таки з маршевої колони і відбив залізничний насип на висоті Рокосова. Але вже за півгодини мадяри сфорсували насип обходом від Рокосова. Фронт почав відступати. Мадяри, наступаючи, були б, може, перебили всіх і сфорсували насип під Хустом вже в полудне, але наші застави зупинили їх біля мостів, одночасно даючи можливість розбитим січовим відділам відтягнутися за ріку. Відділи ці не числили більш як півсотні осіб. Бій між Кривою і Хустом тривав близько трьох годин» (О. Волянський).

Близько 10-ї години «Ю. Брацайко як делегат уряду, виїхав на переговори до Будапешта, то січовики на фронті біля Великої Копані, обстрілювані зі всіх сторін мадярами, завернули авто з д-ром Брацайком й заявили йому, що нема чого їхати переговорювати з мадярами, бо вони все одно пропустять мадярів у

Карпатську Україну тільки через свої трупи. Д-р Ю. Бращайко мусив завернути й тільки через Румунію дістався до Мадярщини» (І. Рогач).

Близько 12-ї години – завершено бій на Красному Полі. «На цьому Красному Полі велися рукопашні бої зі стократною перевагою людей і техніки. Могил героїв Красного Поля в Копані, в Хусті та інде замало, але принаймні п'ятдесяткрат стільки помандрували вони до Тиси» (В. Гренджа-Донський).

«Близько першої години стрілянина стала дуже густа. З фронту прибігли два зв'язкові з повідомленням, що фронт повністю розбитий, держаться ще тільки обидва скоростріли при мостах. Рівночасно дістали ми скорострільний вогонь з-за Тиси» (О. Волянський).

«О пів на третю вийшли з Хуста останні цивілі. Мадяри вже були під самим Хустом. На передмісті велися бої. Ще о 4 годині були наші прапори, аж коли входили мадяри до середини Хуста, вони зникли і були заступлені мадярськими триколорами. В три четвертини на п'яту дзвонили по всіх церквах дзвони, тоді саме ввійшли мадяри до середмістя» (М. Самчукова).

До 16-ї години 11 січових загонів боронили ключові об'єкти Хуста. Крім того, ще 50 січовиків утримували державні будинки та патрулювали вулиці. О 18-й останній з цих загонів, що обороняв хустські казарми, відступив до Нанкова і наздогнав головну колону відступаючих у Теремлі. Після падіння Хуста М. Колодзінський, що здійснював загальне командування загонами січовиків, наказав спалити архів Головної команди Карпатської Січі, організував евакуацію поранених та виїзд за кордон А. Волошина. Сам М. Колодзінський планував відступати зі своїми січовиками у гори, де розгорнути партизанську боротьбу.

В Іршаві «відбувався ярмарок, немовби нічого не мало статися. До канцелярії прибували різні люди з околиці в січових справах; з Білок доставляли автами зброю... Близько 12 години говорю з Хустом... Уряд вже виїхав до Бичкова. Це був для мене знак, що ситуація дуже грізна, в що я ще досі не вірив. Одначе одержую ще наказ: «Тримайтеся». А тим часом нова грізна вістка з лінії Свалява – Довге: «Мадяри вже зайняли Керецьки». Останній наказ з Хуста передав мені П.: «Перебирайтеся на Словаччину». Близько 3 годин пополудні телефонічний зв'язок з командою в Хусті і взагалі з Хустом перерваний; розійшлася звістка, що Хуст взятий мадярами» (О. Свобода). Гарнізон відступив на Білки, але шлях на Словаччину виявився переріганим, тому далі іршавські січовики пішли на Міжгірщину, а звідти на галицьку Гуцульщину.

Депеша французького посла у Німеччині Р. Кулондра до міністра закордонних справ Франції: «До найважливішого права народів – права на самовизначення – закликає тепер Німеччина, виступаючи за незалежність Словаччини, зрештою, досить ілюзорну, але в тому ж самому праві відмовляють карпатоукраїнцям, яких полишено Угорщині, так само, як і чехам, що були насильно приєднані до Рейху...

Зі свого боку, Підкарпатська Русь також проголосила 14 березня свою незалежність і домагалася підтримки Берліна. Але гітлерівське керівництво залишається глухим до закликів цієї країни, яка покладає на нього усю свою надію і якій свого часу відводилася роль «Українського П'ємонту».

Закарпатська Україна захоплена угорськими військами. У відчаї Хуст віддає країну Румунії. Прем'єр-міністр пан Ревай у телеграмі до посольства Франції в Берліні наполягає на втручанні французького уряду разом з урядом Будапешта для урегулювання долі країни дипломатичним чином, а не силою зброї.

17 березня, п'ятниця

В ніч на 17 березня останні чеські війська залишили Перечин і Великий Березний та відступили у Словаччину. Гонведи дійшли до Ужоцького перевалу.

О 5-й годині 600–700 січовиків перейшло румунський кордон біля міста Мараморш-Сигот.

Прорвано оборону Тисянського мосту біля Королева, який січовики утримували 48 годин.

«Найнещасливішою була доля одного партизанського відділу між Бедевлею і Тячевом 17 березня близько 7 години ранку. З великого партизанського відділу після кривавого бою, в якому мадяри використали гармати, майже ніхто не врятувався. Мадяри також зазнали поважних втрат. Другий більший відділ мадяри розбили під Тересою... В Нересниці 17 березня партизани позривали й знищили всі мадярські прапори і вітальну браму... Відділ подався в гори в напрямку Бичкова. В той час кілька партизанів зривали мадярські прапори в теребовлянській долині» (С. Вівчар).

Увечері разом з делегацією прибув до Будапешта Юлій Бращайко.

Угорські жандарми вивезли захоплених січовиків-галичан 7-8 колонами по 70-80 осіб у кожній до Верецького перевалу, де передали їх польським прикордонникам.

18 березня, субота

Польські власті розстріляли переданих їм напередодні січовиків-галичан у смузі обабіч новоутвореного угорсько-польського кордону.

Під с. Буштино загинули начальник генерального штабу Карпатської Січі полковник Михайло Гузар-Колодзінський та його побратим Зенон Коссак-Тарнавський.

«У Буштині нас зустріли вогнем, але інцидент швидко опановано. Там ми довідалися, що дорога на Тячів замкнена, бо обсадили її місцеві мадяри. Тому колону скеровано на Тереблю – Нересницю – Апшу – Бичків. Завдяки ночі і перерізанню телеграфічних стовпів встигли ми перебитися окружною дорогою до

Тиси. Румунську дорогу перейшли неспостережені понижче Бичкова 18 березня о 3 годині ранку. Близько 10 години румуни нас всіх віддали мадярам – разом 273 особи, з них 6 старшин. З тим моментом почалася наша мартирологія в мадярській неволі» (О. Волянський).

«18 березня партизани звели відважні бої з мадярськими військами вздовж середнього пасма Карпатської України, від Берегівщини через Волівщину, Хустщину аж на Гуцульщину. На Волівщині взяли участь і мадярські гармати... Партизанський відділ чисельністю 13 душ під проводом десятника О. позривав із жидівських хат мадярські прапори в селі Ганичах, а в полудневих годинах в селі Калинах під Дубовим розгромили місцевий «ершег» (сторожу) і жидівську банду, яка йшла вітати січовиків, думаючи, що то мадяри; позривано прапори і вітальну браму... Відділ подався в гори в напрямі Рахова» (С. Вівчар).

Юлія Бращайка з делегацією прийняв державний секретар Тібор Потокі і заявив, що територію Карпатської України зайняло угорське військо, і Карпатська Україна вже не існує, тому від її імені делегація не має права говорити.

Німецькому послу у Москві передано ноту наркомату закордонних справ СРСР: «Окупація Чехії німецькими військами і наступні дії німецького уряду не можуть не бути визнані самовільними, насильницькими, агресивними. Дії німецького уряду послужили сигналом до грубого вторгнення угорських військ в Карпатську Русь і до порушення елементарних прав її населення».

Гортіївці арештовують єпископа Діонісія Нараді у його хустській резиденції.

М. Горті відвідує Мукачево і Хуст.

О 23-й годині до Будапешта надійшла телеграма про завершення бойових дій на Підкарпатті.

19 березня, неділя

Розстріл у Солотвині 15 січовиків.

20–23 березня

«І так до 20 березня мадярські війська змогли окупувати тільки головні лінії, по яких ведуть залізничні лінії... Середню лінію вони (гортіївці – Авт.) зайняли лише 23 березня, коли були зайняли мадярські війська Косівську Поляну, Драгово і дальші села по тій лінії на захід. Горішню частину Карпатської України мадярські війська окупували далеко пізніше» (С. Вівчарик).

АВГУСТИН ВОЛОШИН: СТОРІНКИ БІОГРАФІЇ

ЗАМІСТЬ ВСТУПУ

У яскравій когорті визначних людей Закарпаття і України вагоме місце посідає світла постать Августина Волошина (17 березня 1874–19 липня 1945). З його іменем, зокрема, пов'язане піднесення рівня національної свідомості закарпатців, поступове самоусвідомлення угорських русинів закарпатськими українцями, частиною єдиного українського народу. Як Олександр Духнович уважається великим будителем закарпатських русинів-українців у ХІХ столітті, так Августин Волошин – найвизначніша постать «Срібної Землі» віку ХХ-го. «Паралельність рис А. Волошина та О. Духновича, – відзначав один із близьких соратників Волошина Августин Штефан, – показується не лише в тому, що їх обох народ назвав «Батьком», але й в інших прикметах і особливостях. Обидва були віддані своїй Церкві священники... Духнович був послом в мадярському Парламенті в Братиславі, Волошин – послом в чеськім Парламенті в Празі. Обидва були мучені, Духнович мадярськими і польськими вояками, Волошин – совєтськими смершовцями. Та понад усе – як А. Волошин, так і О. Духнович, були щирі й вірні патріоти і беззастережні оборонці карпатських українців. Двадцяте сторіччя дало поневоленим народам нові можливості. А. Волошин бачив і розумів це й став народним провідником тієї боротьби, яка веде Карпатську Україну на широкі шляхи свободи у вільній Соборній Українській Державі».

З іменем Августина Волошина пов'язані найвизначніші політичні й культурні здобутки закарпатських українців у перших чотирьох десятиліттях ХХ століття, народу, який, на його переконання, «є цілком так інтелігентний, як і інші європейські народи». Він спричинився до піднесення національно-визвольного руху в 1918–1919 рр., коли Всенародний конгрес угорських русинів-українців 21 січня 1919 р. ухвалив рішення про возз'єднання краю з Україною. Протягом усього міжвоєнного періоду перебування Закарпаття у складі Чехословацької республіки Августин Волошин відстоював інтереси закарпатців на різних посадах. З його іменем пов'язано утворення акціонерного товариства «УНІО» і розвиток видавничої справи та журналістики в Закарпатті, заснування товариства «Просвіта», «Педагогічного товариства», «Учительської Громади», першого в Закарпатті банку, кооперативного союзу, театру тощо.

Августин Волошин був всесторонньо розвинутою особистістю, високоосвіченою людиною. Його внесок як педагога, теоретика й практика педагогічної думки, організатора культурно-освітнього руху в Закарпатті, талановитого вченого, публіциста-видавця, письменника і, врешті-решт, визначного церковно-релігійного, громадсько-політичного й державного діяча важко переоцінити. Його зусиллями, наприклад, було виховано цілу плеяду свідомих учителів-народовців, які підносили культурно-освітній рівень закарпатських українців. «Для Закарпаття, – писав про А. Волошина відомий український учений-літературознавець, член-кореспондент НАН України Олекса

Мишанич, – впродовж майже півстоліття він був цілим педагогічним університетом, щедрою рукою невтомно сів зерно просвіти і науки, був гідним продовжувачем культурно-просвітньої національно-релігійної справи свого великого попередника – Олександра Духновича».

З ім'ям Волошина пов'язані найяскравіші, героїчні й водночас трагічні сторінки боротьби закарпатців за автономію в межах новоутвореної Чехословацької республіки, куди воно увійшло після Першої світової війни згідно з рішенням Паризької мирної конференції 1919–1920 рр., діяльність автономних урядів Підкарпатської Русі–Карпатської України в жовтні 1938 – березні 1939 р., оборона автономного краю від угорських та польських терористів, вибори до першого в історії Закарпаття крайового парламенту (Сойму) і проголошення ним 15 березня 1939 р. Карпатської України незалежною державою та визнання української мови державною на її території, затвердження синьо-жовтого прапора, герба «Тризуб» і державного гімну «Ще не вмерла Україна».

Значення постаті А. Волошина в історії Закарпаття і України несправедливо замовчувалося або відверто спотворювалося радянською історіографією, у якій якщо і згадувалося його ім'я, то лише в негативному контексті – як «буржуазного націоналіста», «запеклого ворога народу», «політичного авантюриста», «слуги кількох господарів» і т. п. Та і сьогодні з'являються публікації окремих закарпатських авторів – прибічників неорусинства, які голосливо твердять про «насильну українізацію корінного населення краю – русинів – чужими йому силами ззовні», що Карпатська Україна в 1938–1939 рр. – це «лише галицько-гітлерівський проект штучного пов'язання Закарпаття з Україною», що А. Волошин був призначений прем'єром другого автономного уряду Підкарпатської Русі–Карпатської України за наполяганням гітлерівської Німеччини, що взагалі до 1944 р. «Закарпаття не мало спільної з Україною історії», а закарпатці нібито особливий, окремішній від українського, русинський етнос тощо.

Утім, уже з кінця 1980-х років, коли почала відроджуватися незалежна Українська держава і відкривалися раніше заборонені фонди державних архівів, з'являються перші об'єктивні дослідження життєвого шляху, творчості й діяльності Волошина, видання/перевидання його педагогічних праць, художніх творів, а також документальних і мемуарних джерел з історії розбудови Карпатської України за його активної участі. За тридцять років завдяки цілеспрямованій й наполегливій науково-пошуковій роботі українських дослідників, насамперед істориків Закарпаття, перед нами постав «у всій своїй трагічній величчі один із найвидатніших борців за українську національну ідею за Карпатами, президент Карпатської України».

Нині українці шанують і цінують Августина Волошина як видатного культурно-національного і громадсько-політичного діяча Закарпаття, який в умовах іноземного панування зумів консолідувати закарпатських українців на боротьбу за свою державність, інтегрувати їх у загальноукраїнський національно-

визвольний рух і цим заявити перед усім світом про існування карпатоукраїнського народу та його державотворчі змагання. «Ці події, – писав у 2009 р. з нагоди 70-річчя проголошення Карпатській Україні Голова Українського інституту національної пам'яті академік Ігор Юхновський, – увійшли до нашої національної історії як зразок боротьби за право українського народу жити у власній незалежній державі бодай на малій частині українських етнографічних земель. Творили Карпатську Україну о. Августин Волошин та його оточення., а також сотні і тисячі українців...».

Блаженніший Любомир Гузар справедливо зауважив, що «у загальний контекст державницьких змагань ХХ століття вписуються також події на Закарпатті, на так званій Срібній Землі – частині української етнографічної території, котра, знаходячись під різними займанщинами, все ж таки зберегла свою національну ідентичність, що проявилось у другій половині тридцятих років ХХ століття. Провідником цього національного пробудження був отець Августин Волошин... У нашій історичній та церковній традиції небагато прикладів, коли духовні особи ставали на чолі політичних чи визвольних рухів. Але тут маємо неординарну постать, котра вартує на особливу увагу, щоб зрозуміти мотивацію його дій не тільки як окремої особи, але й через те, що він є уособленням мотивації усіх будителів Закарпаття періоду тридцятих років. Як особа та чільний представник того, що діялося, отець Августин є уособленням певних мрій і намагань, певного довготривалого процесу, який завершився і яскраво проявився під його проводом у ці часи... На підставі цих подій минулого ми можемо не тільки вчитися, але й прогнозувати, що могло би, і що повинно б статися у майбутньому розвитку нашої державності». До цих пророчих слів важко щось додати.

Лише в 1990 р. Августина Волошина і Карпатську Україну офіційно вшанували на Закарпатті. 12 вересня 1991 р. Прокуратура УРСР, розглянувши матеріали кримінальної справи президента Карпатської України, прийняла рішення про його реабілітацію.

Деяко пізніше в Ужгороді на будинку по вулиці А. Волошина, де він жив, встановлено кам'яну, а на стіні юридичного факультету Ужгородського національного університету – металеву меморіальні дошки. Його іменем названо Карпатський університет. 26–27 лютого 1993 р. Восьмий конгрес координаційного осередку українських громадських установ у Європі звернувся до кардинала І. Любачівського з проханням порушити перед Святим Престолом питання про канонізацію А. Волошина. У 2001 р. в Закарпатському краєзнавчому музеї в Ужгороді створена меморіальна кімната-музей А. Волошина, яка постійно поповнюється новими експонатами. 15 березня 2002 р. Указом президента України «за визначну особисту роль у боротьбі за утвердження української державності» Волошину Августина Івановичу присвоєно посмертно звання Герой України з удостоєнням ордена Держави. 22 серпня того ж року в Ужгороді на набережній Незалежності встановлено пам'ятник президенту Карпато-Української держави.

Теплі слова про Августина Волошина сказав тодішній єпископ Української Греко-Католицької Церкви Іван Маргітич: «Сьогодні наш духовний і громадський провідник і діяч дивиться на нас уже з вічності, як мученик за Божу віру й за свій український народ. Напевно, він там, у вічності, тішиться, що маємо Незалежність. У чому є і його особиста заслуга...».

15 березня 2021 року, у 82-гу річницю проголошення незалежності Карпатської України, у Києві, на Аскольдовій могилі, за сприяння «Товариства закарпатців в Києві», Блаженніший Святослав Шевчук освятив пам'ятник о. Августина Волошину. «Саме він, наш священник, показує, – сказав очільник Української Греко-Католицької Церкви, – що Церква в найтяжчі моменти історії завжди була для свого народу матір'ю і вчителькою. Наше духовенство вміло брати на себе відповідальність за долю українського народу. Наші священники не просто були хранителями душі народу, але зберігали і розвивали його духовну, культурну, національну спадщину. А на прикладі президента Карпатської України отця Волошина, вміли брати на себе відповідальність і за її держбудівництво». Нещодавно президент «Товариства закарпатців у Києві» Василь Лазоришинець звернувся з клопотанням до Київської міської державної адміністрації, Департаменту суспільних комунікацій та Комісії з питань найменувань із пропозицією про перейменування окремих площ і вулиць української столиці: «Пропонуємо провести наступні перейменування з метою вшанування пам'яті закарпато-українських патріотів, пов'язаних із національно-визвольними змаганнями в українському державотворенні на теренах західного порубіжжя, у тому числі в Карпатській Україні: 1) Карпатська Україна (українська незалежна держава в 1939 році); 2) Карпатська Січ (парамілітарна організація по захисту Карпатської України); імені Августина Волошина (Герой України, президент Карпатської України); 4) імені Василя Гренджі-Донського (український письменник, один з творців Карпатської України)».

2024-й рік на Закарпатті оголосили Роком Августина Волошина. Таке рішення схвалили 21 грудня 2023 року депутати Закарпатської обласної ради у ході пленарного засідання 13-ї сесії 8 скликання. Воно обґрунтоване тим, що 17 березня 2024 року виповнюється 150 років з дня народження першого Президента Карпатської України Августина Волошина. Протягом 2024 року планується проведення культурних, наукових та мистецьких заходів, присвячених цій постаті.

РОДИНА АВГУСТИНА ВОЛОШИНА. ДИТЯЧІ ТА ЮНАЦЬКІ РОКИ

Народився Августин Іванович Волошин 17 березня 1874 р. у невеличкому селі Келечин Волівського округу Марамороської жупи Австро-Угорщини (нині – Міжгірського району Закарпатської області України) в родині сільського священника. Уперше село згадується в 1457 році. Сучасні краєзнавці вважають, що

є щонайменше чотири версії щодо походження назви. Перша, найдостовірніша – цією територією колись володів угорський феодал Калайчині, на честь якого і назвали село Келечином. Інші версії популярніші серед місцевих жителів. Кажуть, тут раніше жила жінка, у якої було дуже багато дітей – Келюханя. От вона, мовляв, і дала селу не тільки назву, але й більшу частину населення. У третій гіпотезі згадуються лелеки, які весною масово летять у Келечин і облаштовуються біля річки. Тому село і прозвали – Бузьковим. А оскільки по-угорськи лелеки – келечі, то й село, відповідно, Келечин. Четверта ж версія більше схожа на легенду. Старожили кажуть, що село назвали в честь хороброї дівчини Келинки, яка попередила всіх жителів про те, що насувається орда¹.

Волошинський рід бере свій початок від лібертинів, тобто чогось середнього між вільними селянами і шляхтою. Дід Августина – Іван Волошин – у 1830 р. служив священиком у селі Великі Лучки (тепер Мукачівський район Закарпатської області). У 1867 р. священиком стає батько Августина – теж Іван. Одержавши цей сан, він, разом зі своєю дружиною Емілією Зомборі, переїжджає до села Келечин, де до останніх днів свого життя служив справі Бога. Його не стало в 1892 р. Емілія Андріївна Зомборі теж народилася в сім'ї греко-католицького священика. Її життя обірвалося в 1928 р.². Таким чином, батьки майбутнього президента Карпатської України були виховані у дусі християнської моралі, яку пізніше намагались прищепити своїм дітям. Незважаючи на те, що в останній чверті ХІХ ст. майже всі родини греко-католицьких священиків на Закарпатті були змадяризовані, у сімействі Волошинів свідомо трималися руської мови і звичаїв, розмовною мовою у сім'ї була місцева руська (українська) мова. З рідного дому Августин Волошин виніс знання говірки рідного бойківського села, якою потім користувався у своїй науково-педагогічній роботі³. Виховання в селянському оточенні, у національно-свідомій родині, де панували добрі народні звичаї і традиції, багатющій закарпатський фольклор, сформувало в талановитого хлопчика глибоко патріотичний світогляд.

Про родовід А. Волошина багато цікавих деталей наводить у своїх споминах його племінниця Емілія Дутка: «Батько о. А. Волошина, народився 5 січня 1838 в селі Стройно, де його батько був парохом. Мати Емілія Зомборі народилася 20 травня 1843 в селі Іаношієво, де її батько, Андрій Зомборі, теж був парохом. Батьки о. А. Волошина вінчалися 30 травня 1867 р. в селі Керецьки. Їхнє життя і життя їхньої родини пройшло на території теперішньої Закарпатської області України. Після того, як о. Іван прийняв священство, призначено його на парафію в село Келечин. Господь Бог благословив подружжя Волошинів – в них народилося семеро дітей: Євгенія, Корнелія, Елена, Августин, Ольга, Марія і Елеонора. Євгенія народилася в 1861 році, а про Корнелію не має точних даних. Елена народилася

¹ Отець Августин Волошин в документах та пам'яті народній / Автор-упорядник В. І. Матейко. Ужгород: Видавництво Гражда, 2017. С. 57.

²ЦАМГБ РФ. Н – 17681 (Личное дело А. И. Волошина). Л. 11.

³Див.: Мишанич О. В. Життя і творчість Августина Волошина. Ужгород, 2002. С. 6.

1873 року й померла в Празі в 1961 році. Августин народився 17 березня 1874 року, помер у в'язниці Бутирки в Москві 19 липня 1945 року. Ольга народилася в 1876 році й померла в Празі 1960 року. Марія померла 15-річною, невдовзі після похорону свого батька, який помер в 1891 році. Елеонора народилася 22 липня 1882 й померла 26 жовтня 1945 року в Сімерках. Всі діти народилися в селі Келечин.

Отець І. Волошин був побожною, скромною і розумною людиною. Своїх дітей він вчив сам, вдома на парафії. Як учитель він з ними пройшов увесь навчальний матеріал, який становили шкільні державні програми. Після вивчення матеріалу за четвертий клас основної школи, доньки поступили вчитися до горожанської школи, а хлопця батько повів до Ужгорода на приймальний іспит до четвертого класу. Завжди слухняний хлопець на іспиті показався іншим. Ані на одне запитання не відповів. Директор сказав батькові взяти хлопця додому, 114 обув ще малим, не мав відповідний вік. Повертаючись додому батько спитав сина, чому не відповів на запитання. Хлопець сказав: «Тому, бо я не хотів говорити по-мадярськи». Через рік поїхала з хлопцем в школу мама і найняла старшого студента, щоб той підучував її сина з мадярської мови. Син рішуче заявив, що йому не потрібен ніхто, бо і сам зуміє цю мову вивчити. В школі весь час був відмінником і одержував стипендію.

О. Іван Волошин став жертвою свого покликання. На Богоявлення (1891) він пішов у філію в Облаз на водохреща. Там похазнувся, впав у проруб і після того, як закінчив свої обов'язки, вернувся в Келечин, де відслужив св.Службу Божу і водохреща на річці. Простудився, захворів на легені й незабаром помер. На свято Петра й Павла його похоринили в Келечині.

Моя мама Елеонора часто згадувала останній день свого тата. Він вранці попросив до себе кураторів і дяка та сказав їм: «Я вже від вас відходжу й хочу з вами попрощатися». Далі попросив дяка, щоб прочитав йому уступ з Євангелія, де знаходяться слова: «Не печитесь, що будете їсти». Подивився на дружину й дітей, попрощався з ними і поблагословив їх. Зі словами на устах «А мені гаразд буде», навіки тихо заснув.

Августин у той час кінчав гімназійльні студії, а наймолодшій Елеонорі було дев'ять років. Елена кінчала горожанську школу, опісля пішла працювати на пошту в село Драгово. На пошті була урядова квартира, куди вона взяла маму, сестер і брата»⁴.

Отже, коли у подружжя Івана і Емілії Волошинів народився єдиний хлопчик, щасливі батьки дали йому ім'я Августин. Його сестри Ольга, Олена і Елеонора називали брата більш спрощено – Густі. Дитячі роки Августина пройшли у мальовничому гірському селі Келечин. Ось як він описав рідне село у невеличкій замітці «Моя родина»: «Я уродився в селі Келечин. Келечин – моя родина. Це село оточують високі гори з густими лісами. Через село тече невелика ріка, при котрій проходить дорога... В селі є около сто хат. Хати побудовані із смерекових дерев і

---

⁴Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. Ужгород, 2006. С. 74-75.

покриті по більшій часті соломою. Но суть і побивані хижі. В середині села єсть красна мурована церков, а недалеко од неї фара, де биває духовний отець, моя солодка мати, там я родився, там одержав першу науку. За то я все мило і благодарно згадую сесе святоє для мене місце, цілоє родное село, всіх жителів його»⁵.

До наших днів дійшов вірш «Родное село», підписаний «Іванович». Необхідно погодитися з твердженням закарпатського дослідника І. Сенька, «оскільки у розповіді про село та у вірші багато спільного, нема сумніву, що Іванович – це псевдонім автора читанки – Августина Волошина»⁶. Наведемо цей поетичний твір без скорочень:

«Под Бескидом красним
Єсть малое село,
З детських літ всей душой
Полюбив я єго.
Там жив отець милий,
Прощен би, і мати
Там я увидів світ,
Там мня виколисали.
Там із материних уст
Дан мні родний язык,
К материному слову
Там я кріпко привик.
Там мня научила
На «Отче наш» мати,
Як ся мні во світі
Нужно справувати.
Там во церков Божу
Я перший раз ходив,
Віру, обряд всігда
Любити ся учив.
Там я грамотним став
І читав о Христі,
Як Он воплотився
І страдал на Кресті.
Там я со друзьями
Борону волочив,
По берегах лісних
За грибами ходив.

---

⁵Весна. Ужгород, 1923. С. 2.

⁶Сенько І. Келечин – рідне село Августина Волошина. Історико-етнографічний нарис. Ужгород, 2007. С. 14.

Я не знаю, куди
Єще жити поїду,
Но рідного села
Вовік не забуду»⁷.

Під криптонімом «А.В.» Волошин опублікував також вірш «Що наймиліше»:

«Наймиліша рідна хата,
Отчина свята мені,
В кождом вижу свого брата
В дорогій мні отчині
Хочу жити і умерти
В нашій милой родині,
І той звон при смерті чути,
Що я чув весь вік в селі»⁸.

За переписом 1881 р. в с. Келечині (разом з присілками) проживало 869 осіб, усього було близько 230 дворів. Із загальної кількості 15 200 гольдів землі орних було близько трьох тисяч гольдів. Кільком багатіям належало майже 70 відсотків угідь, а всім іншим жителям – всього 1200 гольдів. Більшість жителів мали по 2-3 гольди землі, із чого аж ніяк неможливо було прожити. Пасовищ у Келечині було близько 12 тисяч гольдів, але вони також були в руках багатіїв. За випас худоби бідняки платили великі гроші багатіям. Селяни з Верховини в 1887 р. писали, що плата за випас за 5 років зросла в два рази і становила 6 форинтів за пару волів. На це треба було продати 15 центнерів зерна⁹. Про становище бідняків так писали сучасні угорські історики: «Хто вважався бідним в цій багатій країні? Той, у кого не було ні землі, ні майна, ні надійного джерела прибутку, хто жив з чужого урожаю... У 1900 р. такими неімущими були рівно два мільйони найманих робітників і поміщицької челяді, однак сюди можна спокійно зарахувати й п'ятдесят тисяч власників невеликих наділів землі, які не забезпечували їм прожитку. До бідних зараховували також сотні тисяч дрібних селян, які мали погані землі, перебивалися без худоби і машин. Життя сільських бідняків наприкінці минулого століття, під час великої європейської сільськогосподарської кризи, у зв'язку із низькими цінами на зерно і дедалі більшими боргами, дуже погіршилося...»¹⁰. Таких людей у Келечині проживала більшість.

---

⁷Там само. С. 15.

⁸Там само.

⁹ Кляп М. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина в міжвоєнний період (1919-1939). Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2001. С. 22.

¹⁰ Коротка історія Угорщини / Редактор Петер Ганак; редактор та упорядник українського видання Іштван Удварі. Ниредьгаза, 1997. С. 135.

У «Практичній граматиці руського язика для народних горожанських і середніх шкіл» (Ужгород, 1927) А. Волошин помістив також текст про рідні гори: «Гори, котрі ми щодня видимо, називаються Карпатами. Части тих гір мають різні назви. Ті, що біжать здовж границі Галичини, називаються Besкидами. Нижче біжать гори, котрі мають много полонин. Найважнійші полонини: Рівна і Боржава. На сході біжить пасмо гір Черногора з верхами: Говерла, Петрос і Поп Іван. Край, що лежить за Besкидами, називається Галичина. Там живуть також русини»¹¹.

24 травня 1945 р., відповідаючи на запитання слідчого МДБ СРСР майора Вайндорфа про свою діяльність до 15 березня 1939 р., А. Волошин навів деякі бібліографічні дані, а також розказав про членів своєї родини: «Народився в 1874 р. в сім'ї священика. Батько до дня смерті, тобто до 1892 р., був священиком греко-католицької церкви в селі Келечин Закарпатської України. В 1892 р. закінчив в м. Ужгороді 8-класну класичну гімназію. По закінченні гімназії поїхав до Будапешта, де поступив на богословський факультет Пазманського університету, а потім, в 1893 р. переїхав до Ужгорода і поступив у богословську академію, яку закінчив у 1896 р. У 1896 р. знову приїхав в м. Будапешт, де поступив на фізико-математичний факультет Вищої педагогічної школи, яку закінчив у 1900 році. По закінченні Вищої педагогічної школи в Будапешті повернувся в м. Ужгород, де поступив в учительську семінарію на посаду професора фізико-математичних наук... У 1896 р., тобто після закінчення в Ужгороді богословської академії, одружився на дочці професора Ужгородської гімназії – дівоче прізвище дружини Петрик Ірина Іванівна, яка в 1936 р. померла. Дітей не було»¹².

Августин Волошин розповідав, що в нього було три сестри: Олена Іванівна, яка проживає в Празі, вул. Подліпки, 16; Ольга Іванівна – м. Ужгород, вул. Ракоці, 26; Елеонора Іванівна – с. Сімерки Перечинського округу Закарпатської України. Про дочку сестри – Дутку Емілію-Терезу Михайлівну А. Волошин писав, що вона мешкала в його празькій квартирі і навчалася в Празькій консерваторії. Тоді (в 1945 р.) їй було 24 роки¹³. Такі короткі відомості про Волошина-людину та про членів його родини пояснюються тим, що мабуть це питання не дуже цікавило співробітників МДБ.

Втім сім'я відіграла важливу роль у вихованні та формуванні світогляду Августина. Неабияке значення мало і те, що його батько був високо інтелігентною людиною свого часу і розмовляв з сином тільки рідною мовою. Взагалі складається враження, що Мараморощина була відгороджена горами від мадяризації, яка особливо посилилася в 70-х роках ХІХ століття. На особливість цього регіону звернув увагу один із соратників і біографів А. Волошина, відомий закарпатський поет, письменник і публіцист Василь Гренджа-Донський (1897-1974), коли писав:

¹¹ Сенько І. Названа праця. С. 25.

¹²ЦАМГБ РФ. Н – 17681 (Личное дело А. И. Волошина). Л. 11.

¹³Там само.

«Верховина наша говорить чистісінькою літературною мовою й донині» і що «це на молодого хлопця мало вплив»¹⁴.

І все-таки, вирішальна роль у вихованні Августина належала сім'ї. Більшість греко-католицьких священиків свого часу змадяризувалися, пристосувалися до пануючої системи і забули не тільки свій край, народ, але і мову. Вище ми вже писали про думки щодо мадяризації закарпатського духовенства М. Драгоманова¹⁵. Батько Августина Волошина до цієї категорії не відносився. Він з дитячих років привив сину любов до рідної мови, українського народу, виховував його в душі християнської моралі. Тому не випадково, що багато педагогічних праць А. Волошина проникнуті глибокою релігійністю, любов'ю до Бога. А щодо мови, то «з рідного дому А. Волошин виніс знання говірки рідного села, якою потім користувався у своїй науково-практичній роботі»¹⁶.

За всю історію Келечина тут було три церкви. Причому про існування першої келечинці здогадалися лише тоді, коли знайшли золоту ложечку – нею священик причащав віруючих. Виявляється, тоді в ці краї забрели татарські орди, або песиголовці, як їх називали. Вони спалили церкву, а попа закатували. Що ж до золотої ложки, то вона тривалий час зберігалася в одній келечинській родині, а потім і зовсім загубилася. Інша церква була дерев'яна. Її теж знищив вогонь. Під час служби у священика з кадила випав жар. Але цього ніхто не заперимітив. Тому жаринки спокійно собі тліли, аж поки з них не виникло вогнище. Коли ж селяни побачили дим, то рятувати вже не було чого – церква згоріла дощенту. Третя ж церква була збудована у 1895 році. Причому пожертви на її зведення збирав саме батько Августина Іван Волошин¹⁷.

Незважаючи на те, що діти священика в ті часи вважалися привілейованими, Августин залюбки допомагав старшим односельчанам працювати на землі, не цурався ніякої фізичної роботи. Іван Волошин дотримувався постулату, що його діти не повинні бути дармоїдами. Як справедливо відзначив один із перших біографів А. Волошина Володимир Бірчак, «він вже виніс з дому... знання руської мови і любов до рідного слова», проте, це мало і свої мінуси, бо хлопчина «по-мадярськи мало знав, так, що коли прийшов до Ужгородської гімназії, з мадярською мовою мав труднощі»¹⁸. Малий Густі на вступному іспиті до гімназії «не хотів відповідати по-мадярськи й тому його прийняли лише до приготовної кляси»¹⁹. Необхідно було «підучити» угорську мову. Талановитий хлопчик з цим завданням чудово впорався, бо добре пам'ятав слова закарпатського будителя Олександра Павловича:

---

¹⁴Гренджа-Донський В. Т. ІХ. Публіцистика / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон, 1989. С. 189.

¹⁵Драгоманов М. П. Вибране. К., 1991. С. 292.

¹⁶Мишанич О., Чучка П. Августин Волошин (1874–1945). *Августин Волошин. Твори. Ужгород*, 1995. С.6.

¹⁷Отець Августин Волошин в документах та пам'яті народній. С. 57-58.

¹⁸Бірчак В. Августин Волошин его життя и діяльність. Ужгород, 1924. С. 8.

¹⁹Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. Торонто, 1977. С. 20.

«Кожний чоловік во свете
Мусить ся учити,
Працювати, чесно жити,
Злого ся хранити».

Коли Августину сповнилося дев'ять років, Іван Волошин відправив його на навчання в Ужгород. «Тоді не було ні машин, ні автобусів у Келечині, – розповідають брати Клепи – 93-річний Іван та 90-річний Михайло. – Тому отець Волошин найняв одного чоловіка з села, який на кочії щотижня возив малого на науку. Айбо той селянин бідний був, не мав у що вбратися. То священник і подарував йому пальто. У нас на то кажуть – лахман. І відтоді так чоловіка, що возив Волошина, і назвали Лахманом»²⁰. З 1883 до 1892 рр. Августин Волошин навчається в Ужгородській гімназії. Цей навчальний заклад нічим не відрізнявся від решти йому подібних у тодішній Австро-Угорській монархії. Що являла собою Ужгородська гімназія у 80-90-х роках ХІХ століття, добре видно з праці В. Бірчака, який з 1920 р., вже за чехословацької влади, 14 років викладав у ній руську (українську) мову, теологію та філософію. То ж надамо слово соратнику А. Волошина: «...Уся наука в ужгородській гімназії – як загалом у всіх мадяронських гімназіях – мала одну головну ціль: виховати добрих мадяров. До осягнення сеї ціли мали служити всі предмети, а в першій лінії історія, землепис и само собою розуміється – історія мадярської літератури.

По руськи учено в тих часах тільки релігію (учеников гр.-кат. Обряду) и руське тих, що добровольно хотіли вчитися тому предмету.

Але як в дійсности виглядала руськість тих обох предметів! Релігію могли ученики учитися по руськи, але котрі не хотіли відповідати по мадярськи... Що до науки руського в гімназії, треба не забувати, що под руським язиком не розуміли в тих часах в Ужгороді живої народної мови и нової руської літератури – а богослужбну, церковно-слав'янську, штучну мову. Плян науки руської мови був якби з розмыслом так уложенный, щобы учеников знеохотити и одстрашити од тої науки, тым більше, що й так було вже тільки половина а потому четверть таких, що по руськи хотіли релігію відповідати.

...Коли до того всего додати, що гімназійна бібліотека не мала жадної руської книжки, що дома не було також жадної – то ци мож дивоватися, що серед молодежи поступала мадяризація дуже скорым кроком, так скорым, що не довго по часах, як Волошин ходив до гімназії, не было вже кого учити руського – а то й релігії по руськи?»²¹.

Отже, у 80–90-х роках ХІХ століття мадяризація впевнено крокувала вперед. Починаючи з 1879 р. на Закарпатті «заведено до всіх учительських семінарій

²⁰ Отець Августин Волошин в документах та пам'яті народній. С. 58.

²¹ Бірчак В. Названа праця. С. 8-9.

мадярську мову, як обов'язковий предмет, а також приписано цю мову як обов'язковий предмет навчання у всіх публичних школах»: дійшло до того, що «учили вже нашу мову лише як предмет, а викладовою мовою стала мова мадярська»²². Незважаючи на посилення мадяризації, яка полонила ужгородську гімназію, А. Волошин, все-таки, не вважав роки навчання в ній втраченими. Перш за все тому, що в гімназії викладали відомі на Закарпатті вчені і педагоги: Євмен Сабов, Іван Медвідь, Вікентій Займус. Що стосується останнього, то його лекції з латині мали особливо значний вплив на молодого Волошина. Зокрема, професор В. Займус вчив, що слов'яни є древнім народом, а слов'янські мови стоять набагато вище за угорську. Пізніше ідея єдності всіх слов'ян буде проходити червоною ниткою через праці Волошина. Юнак «в гімназії вчився дуже добре і матуральний іспит склав з відзначенням», – писав Августин Штефан²³. Він досконало оволодів угорською, а також грецькою, латинською, німецькою, чеською, словацькою, сербською, російською та староболгарською мовами, адже тодішня система гімназійського навчання забезпечувала високий рівень знань іноземних мов, а також гуманітарних предметів²⁴.

Особливістю Ужгородської гімназії було те, що це був один із старіших навчальних закладів, якому на той час виповнилося 250 років. Необхідно погодитися із твердженням сучасної дослідниці М. Кляп, що тут склалися добрі традиції формування педагогічного й учнівського колективу. Наприкінці ХІХ ст. Ужгородська гімназія частково зберегла добрі традиції роботи з руською молоддю, закладені директором І. Чурговичем. Тут велика увага приділялася вивченню не лише гуманітарних, але і природничих наук. Незважаючи на заборони, в гімназії частково продовжували використовувати руську мову. Оскільки чимало гімназистів йшли на педагогічну роботу, то в гімназії приділяли велику увагу викладанню педагогіки і психології²⁵.

Ще під час навчання талановитого юнака запримітив єпископ Юлій Фірцак, який опікувався ужгородською гімназією, і запропонував йому продовжити освіту на теологічному факультеті Пазманського університету в Будапешті. У 1892 р. А. Волошин дав згоду. Цей престижний вищий навчальний заклад Угорщини був укомплектований на досить високому рівні і незважаючи на те, що Волошин провчився в ньому тільки рік (завадила хвороба), однак почув багато цікавого і корисного для себе. Додамо, що Будапешт славився своїми бібліотеками, які містили в собі рідкісні книги з різних галузей знань. Волошин зібрав велику кількість матеріалів про давні часи краю, які згодом використав у своїх працях. Опрацювавши чимало архівних документів, які зберігалися в архівосховищах Будапешта, А. Волошин дотримувався думки, що при викладанні історії в школі потрібно приділяти більше уваги моральним питанням, які вирішені історією, а

²²За рідне слово. Ч. 1. Полеміка з русофілами. Мукачів, 1937. С. 35-36.

²³Штефан А. Августин Волошин президент Карпатської України. Спомини. С. 21.

²⁴Див.: Дем'ян Г. Таланти Бойківщини. Львів, 1991. С. 187.

²⁵Кляп М. Названа праця. С. 27.

також доповнюватись розглядом розвитку мистецтва відповідних епох. «Завданням історії є: 1) пояснити, як дійшла наша нація і взагалі ціле людство до нинішнього рівня культури, як розвивається нинішній родинний, громадський і національний устрій; 2) розвивати любов до своєї батьківщини, викликати зацікавлення, співчуття і любов до заслужених історичних діячів нації й цілого людства, викликати захоплення до ідей та інституцій, які спричинились до піднесення добробуту рідного народу та цілого людства; 3) пояснити причини поодиноких поступів або упадків культурного розвитку»²⁶.

У 1893 р. А. Волошин переїхав до Ужгорода і тут у 1896 р. закінчив навчання в Ужгородському теологічному ліцеї. Серед викладачів цього богословського навчального закладу виділявся хорватський поет Спиридон Петранович, який у своїх лекціях закликав до спільних дій румун, хорватів і русинів у боротьбі проти мадяризації, проти винищення слов'янських народів. Саме під впливом цих ідей Августин Волошин пізніше писав: «Познавати історію народу і людства так, аби в дітях розвивалася любов народна і межинародна і аби... присвоїли собі на правду людське почуття (чутство) в напрямі тривалого поліпшення себе і людства»²⁷. Ці слова не втратили своєї актуальності по цей день.

Емілія Дутка так писала про освіту Августина Волошина: «Перше шкільне свідоцтво, яке він одержав, збереглося з четвертого класу початкової школи. Його дата була 27 червня 1884 р. Видане було в Ужгороді. Матурував (атестат зрілості здав) в ужгородській гімназії, в навчальнім році 1891-1892. Богословські студії проходив у 1892-1896 рр. в Ужгороді і в той самий час в Будапешті приватно студіював математику і фізику. 6 жовтня 1896 року заручився з Іреною Петрик, донькою професора гімназії і того самого року одружився з нею. Через рік, 21 червня 1897, одержав диплом учителя для початкових (основних) шкіл з мовами навчання мадярською і руською. Диплом учителя для горожанських шкіл здобув у Будапешті 26 квітня 1900 року. За викладача півцеучительської семінарії в Ужгороді був визначений 30 вересня 1901 року. 7-21 липня 1902 р. взяв участь у курсах в Будапешті (свідоцтво з 27 липня 1902). Директором півцеучительської семінарії в Ужгороді був іменований декретом від 5 березня 1902 р., виданим у Відні. Від Українського вільного університету в Празі 30 жовтня 1938 року одержав звання почесного д-ра прав (JUDr) honoris causa»²⁸.

ІРИНА – ДРУЖИНА АВГУСТИНА ВОЛОШИНА

Отже, після закінчення теологічного факультету А. Волошин одружується на дочці професора ужгородської гімназії Ірині Іванівні Петрик. На все життя вона стане надійним його помічником. Ірина Іванівна Петрик народилася 1878 р. в

²⁶Беднарджова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог, мислитель. Львів, 1995. С. 21.

²⁷Вегеш М., Турянця В. Короткий життєпис Августина Волошина (1874-1945). Ужгород, 1995. С. 6.

²⁸Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. Ужгород, 2006. С. 76.

Ужгороді і в деякій мірі була нащадком славного роду Олександра Духновича, бо дружина її прадіда була сестрою відомого будителя. Хоча Ірина не вважала себе професійним педагогом, вона все ж зробила свій внесок у розвиток освіти краю. У 1909 р. Ірина разом із сестрою Волошина Ольгою відкрила «Маріанську конгрегацію греко-католицьких дівчат». Емілія Дутка пригадувала, що «дружина о. А. Волошина, Ірена, успадкувала дім по батькові (вул. Ракоці, № 34). У його дворі знаходився ще один чотирикімнатний дім (№ 34/а) і загорода, яка простягалася аж до ріки Уж. Дім під числом 34 під час війни був значно пошкоджений і тому о. А. Волошин його розібрав. На його місці побудував новий одноповерховий дім. В домі ч. 34/а жила мама о. Августина та дві рідні сестри Елена і Ольга. В період 1928-1937 рр. протягом навчального року там перебувала і я»²⁹.

Заслугою Ірини Волошиної є і те, що в 1921 р. вона виступила ініціатором створення «Жіночого Союзу», який у міжвоєнний період провів низку просвітницьких і політичних заходів у краї. Ірина Волошин вписала своє ім'я до головних благодійників карпатського краю. У 1933 р. Ірина і Августин передали свій власний будинок на вулиці Ракоці під сиротинець. Вартість його становила близько 300 тисяч чеських крон. Цю подію яскраво описала Е. Дутка: «Після різних хлопотань сс. Василянки прибули до Ужгорода в 1924 році і почали піклуватися священничими та учительськими сиротами, які були поселені в двох інтернатах. Тоді в Ужгороді жила пані Анна Поганьова (Погань) і виявила бажання, щоб сестри опікувалися нею аж до смерті. Свою хату, великий город і поле вона дарувала сестрам з умовою, що вони, крім неї, будуть дбати і про сироти. Сестри піклувалися панею А. Погань, але бажання фундаторки могли виконати тільки в 1925 році, коли дім звільнили її далекі родичі.

Зі самого початку в сиротинець попало 15 дітей. Його відкриття було великим святом. Сам преосвященний єпископ Петро Гебей посвятив сиротинець, який знаходився на вул. Минайській, у присутності багатьох священників і мирян. Сестри з великим зусиллям дали до порядку занедбаний дім і загороду, але після смерті А. Погань її далекі родичі дали сестер до суду. Звинуватили їх, нібито вони примусили колишню власницю дому переписати її спадщину на сестер. Доки А. Погань лежала хворою, ніхто з її рідні навіть не заглянув до неї. Перший суд виграли сестри. Декілька років був спокій, але родичі померлої далі судилися і врешті найвищий суд присудив їм будинок, де жили сироти і весь інший маєток. Сестри мусили дім негайно залишити і сироти залишилися без стріхи над головою.

Та Господь Бог не раз за втрачене дає навіть щось краще. Якраз у той час мала іменини пані Ірена Волошин. З тієї нагоди сирітки прийшли привітати її. Одна з них розплакалася і сказала, що вони вже не мають свого дому і мусять вертати на села, звідки походять. Пані Ірена розплакалася і тоді зробилося в її душі шляхетне рішення – зайнятися долею сиріток. Домовившись з чоловіком Монс.

---

²⁹Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Названа праця. С. 76.

А. Волошином, наступного дня заявила матері ігумені, що вони вирішили дарувати свій дім на сиротинець. Пані Ірена сказала: «Бог не дав нам дітей, то від сьогодні Ваші сироти будуть моїми дітьми».

Посвячення сиротинця відбулось 5 листопада 1933 року. Здійснив його преосвященний єпископ Александер Стойка. У проповіді підкреслив велику заслугу родини Волошинів як фундаторів сиротинця. Газета «Свобода» так описала цю подію: «Дня 5. С. М. відбулося урочисте посвячення нового сиротинця СС. Василянок в Ужгороді на ул. Раковція ч. 34. Будову на сей сиротинець, який репрезентує вартість 300. 000 кч., подарували о. Августин Волошин і його пані Ірена Волошинова. Рано о 9-ій годині була відправлена Служба Божа в Катедральній Церкві, звідки о 19-ій годині процесією перейшло кілька тисяч громадянства на місце посвячення, де вже була приготовлена ціла будова до святочного акту. Над новим Сиротинцем маяли прапори, а вперед Єго Екселенція єп. Александер в супроводі капітули відслужив коротку молитву, по чім посвятив каплицю, будову, а і прапор, якому акту з великим одушевленням придивлялися кілька тисяч вірників і громадян.

Велику радість і одушевлення викликала присутність жертводавців і визначних чинників нашого публичного життя. Радо виділисьме присутність пані Розсипалової і пані Грабарової, котрі перебрали на себе опіку над новопосвяченим прапором сиротинця. Не дивлячись на велику зиму, вся публіка видержала на місці аж до кінця свята. На посвяченні були заступлені майже всі вищі уряди і реферати. Перед промовама були відспівані хорами державні гимни і «Тебе – Бога – хвалим!». Слід зазначити, що його Ексц. Єп. Александер з дуже теплими словами дякував за великий дар, що побудило велике признання в серцях усіх присутних. Перед закінченням відспівано жертводавцям «Многая літа». Вечером в домі СС Василянок була святочна академія з дуже богатою програмою, з котрої сирітська доля зворушила до плачу майже всіх присутних»³⁰.

Під кінець святкування з промовою виступив о. Мон. А. Волошин, який, крім іншого, сказав: «Може комусь дивно, що я роблю це завіщання тепер і не відкладаю його на пізніший час. Роблю це тому, бо тепер усім відомо, що я є при здоров'ї, бо по моїй смерті міг би знайтися адвокат, котрий би мене міг представити божевільним чи непричетним старцем, який не знає що робить і піддав би під сумнів моє рішення. Сестрам Василянкам я свій маєток заповів тому, бо вони вміють добре господарювати. Це є для мене запорукою, що моє майно в добрих руках». Діти-сироти Волошиних називали мамою і татом, часом і сестри зверталися так до них. Новий сиротинець був присвячений Св. Родині. 13 березня 1936 року раптово померла пані Ірена Волошин. О. Августин Волошин перейшов жити до своїх рідних сестер. Відтоді службу Божу служив у сиротинці і не ходив щодня правити її в кафедральний храм. В Ужгороді він жив і працював до історичних днів «арбітражу»

---

³⁰ Свобода. 1933. 5 листопада.

(1938), опісля переїхав у Хуст, де працював до окупації Карпатської України мадярським військом 15 березня 1939 року»³¹.

Подружжя Волошинів мало маєток і в Словаччині у с. Селешка (присілок с. Бодрог-Сердогель) округу Крал Хлумец, який купили від власника словака Юрія Андрашія з дозволу Поземного уряду. Там мали виноградник, сад, ліс, будови. Тут протікала р. Бодрог. Весь прибуток, який давав цей маєток, використовувався на потреби утримування сиротинця в Ужгороді. У своїх спогадах вихованки дуже тепло згадують про цей райський куток, куди сиротинець на період вакацій переселявся з Ужгорода. А за цей час у сиротинці Ужгорода проводилися ремонтні роботи і підготовка сиротинця до нового навчального року. Сирітки почувалися у цьому маєтку, як на курорті. Допомагали по господарству, збирали овочі, фрукти, допомагали консервувати на зиму для себе. Ходили у ліс по гриби, купалися і засмагали на річці Бодрог³².

Разом із сестрою Волошина Ольгою Ірина у 1909 р. відкрила «Маріанську конгрегацію греко-католицьких дівчат». Ця школа виконувала благородну місію: навчити дівчат писати, читати, ручній праці, катехизації, церковному співу, варити, пекти, основи гігієни в хаті для немовлят і хворих. Великою заслугою її є те, що в 1921 р. вона виступила ініціатором створення «Жіночого Союзу». У 1934 р. в Ужгороді відбувся Перший з'їзд Народоверхнього жіноцтва Підкарпатської Русі, на якому І. Волошин зробила звіт про проведену «Жіночим Союзом» роботу. Вона також була ініціатором створення «Народної кухні Жіночого Союзу», яка протягом 1932–1933 рр. організувала понад 300 тисяч безкоштовних обідів для дітей бідняків. Згодом «Народна кухня» стала самостійним товариством з окремою будовою, що видавала безкоштовно щодня 500-600 обідів. Необхідно врахувати й те, що саме на першу половину 30-х років припадає гостра економічна криза в країнах Центрально-Східної Європи. Не оминула вона і демократичну Чехословаччину. Ця мужня і енергійна жінка залишила після себе найкращі спогади. Августин Штефан з великою любов'ю писав про неї: «Ця середнього росту, повної круглової постаті, каштанового волосся і бурих очей, лагідної і скромної вдачі, добра і ошадна господиня була гостинна і толерантна...»³³.

Її передчасна смерть 13 березня 1936 р. від злжакісної пухлини вуха була великою трагедією для Августина Волошина³⁴. «Ірина Волошин, – пригадувала одна з вихованок, – постійно дбаючи про інших, не звернула належної уваги на застуду вуха і несподівано померла після двох днів важкої хвороби. Велелюдна панахида за видатною громадською діячкою жіночого руху та просто милосердною жінкою відбулася в Ужгородському кафедральному соборі. Від різних організацій

³¹Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Названа праця. С. 76.

³²Отець Августин Волошин в документах і пам'яті народній. С. 12.

³³Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. С. 38.

³⁴Свобода. 1936. 13 березня.

та діячів краю було півсотні вінків із синьо-жовтими стрічками. Усіх до сліз зворушували двадцять двоє дівчаток, які стояли при гробі названої мами»³⁵.

Президент Чехословацької республіки Т. Масарик надіслав Августину Волошину лист, у якому висловлював щире і глибоке співчуття з приводу важкої втрати. Документи з цього приводу опублікувала у своїй монографії відома чеська дослідниця життя і діяльності А. Волошина Тетяна Беднаржова. Наведемо їх: «Лани, 31 березня 1936. Шановний пане директоре, Пан президент Т. Г. Масарик згадав Вас, коли довідався про смерть Вашої дружини і прохав мене, аби я передав Вам його глибоке співчуття. З пошаною секретар». Того ж дня А. Волошин подякував за співчуття: «Шановний пане президенте! За висловлене співчуття до мого горя, викликаного смертю моєї дорогої дружини, прошу прийняти мою сердечну подяку. Вам відданий і вдячний Монс. Августин Волошин, директор»³⁶. Некрологи про смерть дружини А. Волошина надрукували усі тогочасні газети Чехословаччини. Він теж повідомляв про це від свого імені: «Переїнятий глибоким жалем та здаючись на св. волю Богу повідомляю, що найдорожча моя Дружина Ірина Волошинова рожд. Петрик в 59-ім році життя 40-ім супружжя, заосмотрена св. Тайнами по півночі дня 13-го березня 1936 р. упокоїлася в Господі. Похорон тлінних останків Дорогої мені Дружини відбудеться дня 15. Березня по полудні о 16 год. В ужгородській греко-католицькій кафедральній церкві. Заупокійна Служба Божа відправиться дня 14. Березня о 8 год. В тій же кафедральній церкві. Найбільшу приязнь і любов до Покійної окажемо молитвами за її душу. Ужгород, дня 13. Березня 1936. Монс. Августин Волошин, управитель учительської семинарії»³⁷.

Августин Волошин разом з дружиною виховували двадцять двох дітей. Одною з них була Анастасія Халахан, яка, як і інші вихованці приватного сиротинця, називала А. Волошина батьком, а Ірину Петрик мамою. Саме завдяки А. Халахан вдалося зберегти від руйнування місце поховання Ірини Волошинової. Відомий закарпатський журналіст і популяризатор науково-культурної спадщини А. Волошина О. Гаврош записав і опублікував її спогади у своїй книзі: «... 79-річна ужгородка Анастасія Халахан веде мене на могилу своєї «мамки». Саме тут, на території Закарпатського музею архітектури і побуту, похована Ірина Волошин. Колись це був відомий греко-католицький цвинтар, де знаходили спочинок церковні діячі. Але в 1960-1970 роках на цьому кладовищі під Ужгородським замком вирішили зробити скансен. Тепер тут – старі хати, корчма, млин та церква. Усі могили були зрівняні із землею. Щоправда, перед знесенням надмогильних плит дали оголошення в газету: хто має тут родину, може забрати небіжчиків на інший цвинтар. Однак ім'я Волошина в той час було під чи не найбільшим прокляттям комуністичної влади. Годі було мріяти про вшанування пам'яті його дружини.

³⁵ Гаврош О. Нескорена Карпатська Україна. Тернопіль: Богдан, 2019. С. 81-82.

³⁶ Беднаржова Т. Названа праця. С. 162, 163.

³⁷ Там само. С. 163.

За крайньою хижею під солом'яною стріхою ми деремося різко вгору. Я притримую стареньку жіночку. Нарешті ми опиняємося перед шістьма хрестами, що стоять на самому краю валу, за яким уже займаються замкові мури. Саме таке околичне розташування і врятувало кістки цих людей від посягання на їхній спокій. Надмогильних плит, ясна річ, уже нема. Їх, подекуди, використали під час чергового соціалістичного будівництва в Ужгороді. Натомість на могилі дружини Августина Волошина стоїть блаженський металевий хрест. Пані Анастасія на хвилику замовкає. Власне, якби не вона, цієї могили і не відшукали б. Пані Анастасія запам'ятала місце ще від часу похорону в 1936 році»³⁸.

АВГУСТИН ВОЛОШИН І ТОМАШ МАСАРИК

Ми щойно згадали про співчуття, висловлене президентом Чехословацької республіки Т. Масариком А. Волошину у зв'язку зі смертю його дружини. І це було не випадковим, і далеко не символічним жестом глави держави до звичайного директора Ужгородської вчительської семінарії. Річ у тім, що президент ЧСР був добре обізнаний зі справами й складною культурною ситуацією в Закарпатті після його приєднання до республіки і не міг не знати про довголітню педагогічну і культурно-освітню працю Волошина на благо рідного народу. З іншого боку, життя, погляди та діяльність визначного громадського і державного діяча, політика і публіциста, вченого-філософа, гуманіста і демократа Томаша-Гаррига Масарика (1850-1937), який по праву вважається батьком-засновником Чехословацької республіки, її «президентом-Визволителем» і який ще за життя здобув широке міжнародне визнання, а також його визначна роль у процесі приєднання Закарпаття до ЧСР були добре відомі Августину Волошину, який з великою повагою ставився до Масарика і, отже, не могли не справити вплив на формування його гуманістичних і національно-патріотичних поглядів та подальшу культурно-освітню й громадсько-політичну діяльність.

Протягом своєї багаторічної наукової, громадської й політичної діяльності Т. Масарик мав нагоду досить ґрунтовно ознайомитися з українським питанням, причому цьому сприяли як його наукові інтереси і пошуки, так і практична діяльність, в ході якої доля неодноразово зводила його з українцями й Україною. Зокрема, він визнавав суттєві відмінності між «малорусами» і «великорусами» та національну й етнографічну єдність «малорусів» і «русинів», розділених політичними кордонами, відносив українців до найбільших з числа поневолених народів, симпатизував їх національно-визвольним змаганням і з розумінням ставився до національно-культурних й політичних, самостійницьких вимог українського народу. Масарик у своїх численних працях і промовах завжди підкреслював, що українське питання – не тільки мовне, але також політичне і

---

³⁸ Гаврош О. Названа праця. С. 76-77.

культурне³⁹. Е. Бенеш звернув увагу на глибоке розуміння Т. Масариком геополітичної й стратегічної ролі Закарпаття: «Без Рутенії Мала Антанта була б неможливою, а організування Центральної Європи на основі мирних договорів правдоподібно, раніше чи пізніше закінчилось би крахом. І з цих причин Чехословаччина ніколи, за жадних умов не відмовиться від Рутенії і буде боронити її до останньої краплі крові, бо через Чехословацьку розв'язку її доля зв'язана остаточно»⁴⁰. На думку сучасних дослідників, Т. Масарик «усе, що він робив для Закарпаття, було спрямоване на реалізацію його проекту щодо створення цивілізованої держави»⁴¹. А зробив він для наших краян чимало. Все це не могло не викликати симпатій до нього з боку українців, у тому числі й Августина Волошина.

Уперше А. Волошин мав нагоду безпосередньо зустрітися з Т. Масариком 20 травня 1919 р. в Празі, коли в числі керівників чисельної делегації закарпатців був присутнім і виголосив промову при поданні президенту Чехословаччини рішення Центральної Руської Народної Ради про входження Закарпаття до складу ЧСР. Тоді Волошина, як він згадує у своїх споминах, особливо надихнули слова Масарика про те, що «Ви русини, стільки прав будете мати, скільки виборете для себе». Був присутнім А. Волошин і серед слухачів промови президента ЧСР Т. Масарика в Ужгородському жупанаті під час його відвідин Закарпаття 23 вересня 1921 р. Зокрема, не міг не вразити і спонукати до подальшої активної педагогічної, культурно-освітньої й громадсько-політичної праці Волошина заклик Масарика до закарпатської інтелігенції: «Культурне і господарське піднесення руського люду є... нагальним завданням. Відчувається потреба інтенсивної праці шкільної, виховної, гігієнічної і народногосподарської... Я апелюю до руської інтелігенції, щоб вона енергійно взялася за своє тяжке і почесне завдання для добра люду»⁴².

Згадував Августин Волошин Т. Масарика і в інших своїх виступах. Так, у виголошеній промові 8 травня 1929 р. з нагоди 10-літнього ювілею приєднання Підкарпатської Русі до Чехословаччини А. Волошин сказав: «Пан президент, перебравши протокол зборів наших народних рад і меморандум наш, заявив свою радість, що наш народ з таким довірям відноситься до республіки, говорив о кроках, які він робив для освободження Підкарпатської Русі за границею вже в первих роках війни, о ситуації на мировій конференції і бажав нам всего найкрасшого. Разом і напоминав нас, що чекає нас много праці, яка требує много любові до народу і лиш взаїмним довірям к другим чинникам державного життя можеме досягнути повних успіхів»⁴³. Високу оцінку діяльності Т. Масарика дав А. Волошин у промові 7 липня 1929 р. на з'їзді руської молоді: «Ся радісна обставина

³⁹ Див.: Віднянський С. В. Т. Масарик про Україну і українців. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Вип. 4. К., 1993. С. 132-147.

⁴⁰ Панов А. Масарик і Закарпаття. Ужгород: Ліра, 2010. С. 140.

⁴¹ Там само. С. 151.

⁴² Цит за: Бочковський О. І. Т. Г. Масарик: національна проблема та українське питання (Спрба характеристики та інтерпретації). Подєбради, 1932. – С. 194-195.

⁴³ Августин Волошин. *Вибрані твори* / Редактор Д. М. Федака. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2002. С. 109.

(входження Закарпаття до складу Чехословаччини – Авт.) викликує в нас обов'язок щирої і синовної вдячності к нашій отчизні, к нашій милій республіці, а особливо к тому славному мужові, котрий ще в первих роках світової війни думав про нас і трудився для нас, поки не забезпечив нашу свободу, і котрий своєю мудрістю і ідейністю є певним репрезентантом демократичного устрою нашої республіки, то є: славному президенту нашому, Т. Г. Масарику»⁴⁴. На глибоке переконання А. Волошина Т. Масарик «в своїй великій мандрівці скорше і краще подбав про нас, як ми самі»⁴⁵.

Закарпатці й Августин Волошин завжди з повагою ставилися до першого президента Чехословацької республіки. Ще при житті Масарика йому був зведений пам'ятник в Ужгороді – 28 жовтня 1928 р., коли в Чехословаччині широко відзначали десятирічний ювілей республіки. Постав він у центрі колишньої Орлиної площі, на тому місці, де нині пам'ятник Ш. Петефі. На жаль, той монумент не зберігся, адже на початку 70-х років за вказівкою комуністичної влади його переопрацювали. 26 березня 2002 р. у сквері на набережній Незалежності відкрили новий пам'ятник Томашу Масарику, а в 2013 р. сквер відреставрували й назвали його іменем. Президент-визволитель поступово повертається до Закарпаття. У 2010 р. на фасаді Мукачівського аграрного коледжу, який знаходиться на вулиці Т. Масарика, відкрили на його честь дошку-барельєф. Символічно, що міні-скульптура Т. Масарика розташована поблизу третьої ужгородської школи, яка була збудована саме за його сприяння. Нещодавно меморіальну дошку Масарику відкрили в Хусті, а пам'ятний камінь біля Буштинської гімназії-інтернату.

Томаш Масарик – один з небагатьох політиків найвищого рангу після Великої війни, якому вдалося втілити власні нові соціологічні ідеї в практику державотворення і в непростих умовах наростання тоталітарних тенденцій у міжвоєнній Європі утвердити парламентську демократію в молодій республіці та спрямувати її курсом внутрішньої стабільності та соціально-економічних реформ, які вивели цю відносно невелику країну до десятки передових держав світу⁴⁶. Ця демократичність Масарика приваблювала до нього Августина Волошина та найкращих представників тогочасної закарпатської еліти. Під впливом ідей Томаша Масарика формувався світогляд майбутнього батька української державності на Закарпатті. До речі, у своїй багатогранній діяльності Т. Масарик ніколи не виступав проти української ідеї, української державності. Він прагнув бачити Українську державу вільною, незалежною, усіляко підтримував «усе вільне українське» та людей, які боролися за це. Мало хто знає, що домовленість Т. Масарика з українськими лідерами полягала в тому, що Закарпаття перебуватиме в складі

---

⁴⁴ Там само. С. 117.

⁴⁵ Там само. С. 138.

⁴⁶ Віднянський С. Томаш Гарріг Масарик – один з батьків-засновників єдиної демократичної Європи. *Історичний часопис з Богемістики і Словакістики*. Матеріали наукових читань «Томаш Масарик – видатний учений, політик та державний діяч» (Ужгород, 21 грудня 2010 р.). Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. С. 35.

новоутвореної Чехословаччини тимчасово, до встановлення нормальних порядків в Україні⁴⁷.

АВГУСТИН ВОЛОШИН І МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ

Говорячи про формування світогляду Августина Волошина, слід сказати ще про один важливий фактор. Ще наприкінці XIX століття Волошин кілька разів побував у Львові. Зав'язалися стосунки з диригентом Львівського мистецького товариства «Боян» П. Губчаком. Як вважає В. Бірчак, саме Губчак запросив молодого педагога і священика до Львова. Перша поїздка до цього старовинного українського міста зробила справжній переворот у душі Волошина. Він побачив, яка велика різниця в рівні свідомості галичан і його земляків. А. Волошина шокувала та величезна маса українських газет і журналів, що видавалися в Галичині. Користуючись нагодою, він підписався на цілий ряд видань, не дивлячись на їх політичну спрямованість («Галичанин», «Діло», «Свобода» та ін.). Зав'язуються також дружні стосунки між А. Волошином і Гіядором Стрипським (1875-1946) – вихідцем із Закарпаття, майбутнім відомим вченим (з 1913 р. – член Румунської академії наук, з 1914 р. – член Наукового товариства ім. Шевченка у Львові), який у той час навчався у Львівському університеті. Можна без перебільшення сказати, що саме тоді у А. Волошина з'явилося бажання створити на Закарпатті організацію, яка була б подібною до галицької «Просвіти».

У 1920-ті роки встановилися також тісні стосунки між А. Волошином і митрополитом Галицьким Андреем Шептицьким, який неодноразова бував у Закарпатті й добре знав про релігійну та політичну ситуацію в краї. Погляди та діяльність цього видатного релігійного, культурного і громадсько-політичного діяча України, зокрема щодо захисту й розвитку української освіти і культури, не могли не вплинути на світоглядні переконання греко-католицького священика, культурно-освітнього та громадсько-політичного діяча Закарпаття Августина Волошина.

На сторінках тижневика «Свобода», який редагував А. Волошин, зустрічаємо чимало матеріалів про пастирську діяльність Галицького митрополита. У 1922 р. А. Шептицький здійснив поїздку до США і в Нью-Йорку зустрівся з представником Підкарпатської Русі за океаном о. Костянтином Рожковичем. Останній, будучи духовним управителем організації «Соединение», закликав до єдності закарпатців і галичан, бо, на його думку, «се родні браття, один народ, одна церков, одна мова, одна пісня і однакова доля». А. Шептицький, своєю чергою, «воззывал всех русинов до єдности, и тогда ми будем свободны, бо на свете є справедливость, яка мусить бити вимерена каждому народови ...»⁴⁸. Так передавала газета «Свобода» слова

⁴⁷ Панов А. Названа праця. С. 157-158.

⁴⁸ Свобода. 1922. 12 листопада.

митрополита. Саме «Свобода», яку очолював і визначав її ідейний зміст А. Волошин, зробила найбільший внесок у висвітлення діяльності Галицького митрополита. На її шпальтах ми знаходимо цілий ряд матеріалів з цього приводу. Так, 15 грудня 1927 р. у Львові проходила міжнародна конференція греко-католицького єпископату. Учасників її привітав і дав згоду взяти участь у ній митрополит Андрей⁴⁹. Один з квітневих номерів газети, перераховуючи видатних місіонерів Галичини, називав серед них і Шептицького. На думку редакції, він «вздвж і впоперек переїхав цілу Галичину, проповідуючи слово Боже...»⁵⁰. «Свобода» в цілому ряді своїх матеріалів писала про велику і щирю любов галичан до свого митрополита. Коли в Галичині святкували 30-ті роковини його пастирської діяльності, галичани вирішили «поставити у Львові шпиталь» на його честь. Газета писала, що для такої великої душі, такого пастиря по серцю Ісуса найдостойніший дарунок ювілейний, дійсно шпиталь⁵¹. Багато інформації про відносини між Галицьким митрополитом і закарпатцями можна почерпнути з релігійних видань «Душпастирь» та «Благовісник». Відомості про діяльність А. Шептицького, а також про становище на Закарпатті зустрічаються на сторінках «Українського Бескида», тижневика «Мета», газетах «Наша земля», «Нива», «Діло», «Український голос»⁵².

Високо оцінив діяльність А. Шептицького Августин Штефан. На його глибоке переконання «є чотири єпископи-василіяни, а саме: Павло Гойдич у Пряшеві, митрополит Андрій Шептицький у Львові, Йосафат Коциловський в Перемишлі і Василь Ладика у Вінніпезі»⁵³. «Щоб світ знав, що діється в Угорській Русі, – писав А. Штефан, – треба було приятелів мати. І ми їх мали. Перш за все в Галичині. Карпатські українці могли різними дорогами діставатися до Львова чи до Перемишля. Наприклад, о. Августин Волошин перед 1914 р. три рази був в Галичині і кожного разу відвідував єпископа чи пізніше митрополита Шептицького ... о. д-р. Юлій Гаджега в 1911 р. був у Галичині. Тяжче було дістатися галицьким інтелігентам до Угорської Русі, а коли дісталися і не мали спеціального доручення від мадярського уряду, то були визвані, щоб негайно вернулися додому. Для певности один добре одягнений пан відпровадив галицького гостя аж до колишньої галицько-мадярської границі»⁵⁴. Що стосується постаті А. Шептицького, то угорська влада навіть не наважувалася перешкоджати його приїзду: «В Успенському відпусті обов'язково брав участь владика й велике число єпархіального духовенства. 1928 р. на відпуст прибув також митрополит Андрей Шептицький, який виголосив зворушливу проповідь на тему: «Стійте у вірі!».

⁴⁹ Там само. 1927. 18 грудня.

⁵⁰ Там само. 1927. 20 квітня.

⁵¹ Там само.

⁵² Майороші М. А. Митрополит Андрей Шептицький і Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. 2012. Випуск 28. С. 19.

⁵³ Штефан А. За правду і волю: Спомини і дещо з історії Карпатської України. Книга перша. Торонто: Карпатський дослідний центр, 1973. С. 21.

⁵⁴ Там само. С. 195-196.

Натовп богомольців із захопленням слухав натхненні слова великого Митрополита, а відтак багато з них говорили: «Це наш правдивий Мойсей!». А були й такі, що щиро заявляли: «Теперь уже не дбаю, якщо й умру!». Так ото, як подав часопис Душпастир, «ім'я митроп. Шептицького записалося золотими буквами в серця усіх русинів (закарпат. Українців)»⁵⁵.

Діяльність Андрея Шептицького високо оцінювали директор греко-католицької дівочої учительської семінарії в Ужгороді о. Василь Лар, єпископи В. Такач і П. Гебей. В. Лар пригадував, що «чув про митрополита Шептицького вже в гімназії, опісля незабутнім зістав для нього вислів каноніка, виховника богословія в Ужгороді, сьогодні єпископа Американських Русинів Кир Василя Такача. Він високо цинив Митрополита Шептицького. Одного дня, під час Першої світової війни, зайшли богослови до свого духовника о. каноніка В. Такача і найшли його в кімнаті дуже сумного, майже зі сльозами в очах. На запит, що сталося, – о. В. Такач сказав, що дуже сумує і болюче переживав поступування Тіси Пішти, прем'єра Мадярщини, який своїм розпорядженням посягнув на душу нашого народу, на святі речі – обряд і церковну мову, домагаючись зміни календаря і заведення мадярської мови в Греко-Католицькій церкві, щоб Службу Божу відправляти мадярською мовою в церквах Мукачівської єпархії. «Одинокий наш рятунок – це Львів, Митрополит Шептицький, – сказав на кінець о. В. Такач, духовник богословської семінарії»⁵⁶. В. Лар констатував, що згодом він та ще кілька богословів почали більше цікавитися митрополитом та Греко-Католицькою церквою в Галичині, «хоч мадяри забороняли всякі зв'язки, а навіть згадки про Галичину. Та Бог так дав, що по Першій світовій війні наш край, наша Мукачівська єпархія визволилась з-під панування мадярів та під назвою Підкарпатська Русь прилучилася до ЧСР»⁵⁷.

Митрополит А. Шептицький був добре обізнаний із релігійною ситуацією в Закарпатті. «Розмовляючи з Митрополитом, – пригадував В. Лар, – я переконався, що він ліпше знає і нашу Мукачівську єпархію, як ми самі. Митрополит з любов'ю говорив про наш нарід, про його глибоку релігійність, чесноту та природню інтелігенцію... Митрополит Андрей сказав, що у своїх молитвах усе згадує Закарпатську Україну. Знав про закарпатські відносини як політичні, так і культурні»⁵⁸. Єпископ П. Гебей писав, що він разом з А. Волошином відвідав Львів, а коли вернулися, то із задоволенням оповідав, що «дуже вплинуло на нього це, коли у Львові почув, що вірні Мукачівської єпархії також українці, що ми один народ з однією мовою, обрядом і вірою»⁵⁹. А. Пекар відзначав, що ще в 1911 р. Андрей Шептицький на шпальтах газети «Нива» опублікував апеляцію до примаса

⁵⁵ Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття. Т. II. Рим – Львів, 1997. С. 363.

⁵⁶ Вегеш М. М. Андрей Шептицький. *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну* (Збірник наукових праць). Випуск другий. Ужгород, 1996. С. 84.

⁵⁷ Там само.

⁵⁸ Там само. С. 85.

⁵⁹ Там само.

Угорщини щодо антиукраїнських утисків у Закарпатті⁶⁰. Про відвідини А. Шептицьким Ужгорода і Пряшева ще наприкінці XIX ст. писав В. Шандор⁶¹.

Не випадково, що утворення Карпатської України одним із перших привітав Галицький митрополит. Митрополит Андрей Шептицький надіслав вітального листа Августину Волошину: «Ваша Ексцеленціє, Високопреподобний Отче Премере! Трудно представити Вам ентузіазм і радість, з якою ціла наша суспільність, увесь український народ у Галичині, а особливим способом Церква і Духovenство прийняли відомість, що Ваша Ексцеленція обняли владу в Карпатській Україні. Уважаємо премудрим зарядженням Божого Провидіння, що Вас вибрало на провідника народів Закарпаття. Тому народів потреба й апостольської любови священика і мудрого проводу педагога, який би його виховував. Такого апостола, християнського педагога дав тому народів, дав нам усім Всевишній у Вашій особі. Зо страхом Господнім і втримуючи нераз віддих, слідимо за кожним Вашим кроком, свідомі небезпек, якими Ви з усіх сторін оточені, і безконечно важкого Вашого завдання. Пересилаючи Вам найщиріші мої побажання, запевняю Вас про щоденні мої молитви за Вашу Ексцеленцію і за відданих Вашій владі наших братів за Карпатами. Нехай Всевишній веде Ваші кроки і нехай наповнює Вас Божою премудрістю з неба, щоб Ви змогли повірений Вам нарід допровадити до повної свободи і всестороннього добробуту. Прийміть вискази моєї найвищої пошани. Андрей, Митрополит»⁶².

Між А. Шептицьким і А. Волошином упродовж багатьох років тривало взаємне листування, про що засвідчив у своєму щоденнику В. Лар. Августин Волошин часто прочитував йому листи від Шептицького, у яких містилися «батьківські настановлення – якби то поживавити церковно-релігійне життя в Мукачівській єпархії та спинити наступ московського православ'я»⁶³. На жаль, на сьогодні опублікована далеко не вся епістолярна спадщина Великого митрополита. Відомо принаймні про два листи А. Волошина до А. Шептицького, які стосуються періоду Другої світової війни. 28 липня 1941 р. А. Волошин писав митрополиту щодо створення Українського Патріархату: «Ваша Ексцеленціє, Милостивий Отче Митрополите! Передовсім сердечно вітаю Вашу Ексцеленцію з нагоди 40-літньої архієрейської служби, а особливо, що добрий Ісус допоміг Вам перейти найгіршу неволю наших часів і визволив Вас з большевизму для дальшої праці душевного відродження нашого народу. При цій нагоді дозвольте мені піддати одну скромненьку думку. Для здійснення загального бажання релігійного об'єднання нашого народу, чи не могли б Ви, Милостивий Отче Митрополите, з дозволом св. Отця, звернутися до компетентних репрезентарів української автокефальної церкви

⁶⁰ Пекар А. Нариси історії церкви Закарпаття. Т. I. Рим, 1967. С. 105.

⁶¹ Шандор В. Закарпаття. Історично правний нарис від IX ст. до 1920. Нью-Йорк: Карпатський Союз, 1992. С. 123.

⁶² Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. Торонто: Карпатський дослідний центр, 1977. С. 193.

⁶³ Сергійчук В. Українські державники: Митрополит Андрей Шептицький. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2015. С. 289.

з пропозицією, притуплення їх до католицької церкви, так, щоб повстав наш український патріархат. Українсько-католицький патріархат міг би заспокоїти всі серйозні домагання автокефалістів, а свята єдність з католицькою церквою додала б нашому народові таку моральну силу і підпору, яка принесла б нам найкращі вигляди культурного розвитку і забезпечила б нашу самостійність. Працю церкви міг би значно підперти, крім інших інституцій, передовсім українсько-католицький університет, який мав би повстати у Львові, евентуально під веденням оо. Василіян. Молю Бога, щоб Вам дарував много сили і здоровля для здійснення Ваших ідей. Цілую Вашу руку з глибокою пошаною поздоровляю Вас Ваш Син в Христі Августин Волошин»⁶⁴.

Другий лист-привітання датований 11 грудня 1942 р.: «З нагоди дня св. Апостола Андрея прошу прийняти і від мене вирази глибокого поклону, теплового поздоровлення і щирого побажання всього найкращого. Молю Бога, щоб дарував Вам много ласки, тілесної і душевної сили, дочекався щасливого вирішення справ нашого народу, особливо же повної свободи для праці нашої Церкви між нашим добрим, але духовно занедбаним народом України. Вірую, що Ваша благословляюча рука ще виправить туди много здібних працівників на славу Божу, для ширення правдивої цивілізації, що й буде підвалиною щасливішої будучности нашого народу. Цілую руки і вручаюся св. Молитвам. Ваш покірний син в Христі Августин Волошин»⁶⁵. Про відвідини А. Волошина в часі Другої світової війни писав також у своїх споминах майбутній провідник УГКЦ Йосиф Сліпий: «У часі гітлерівської окупації помер в Празі ректор Українського вільного університету професор Горбачевський, і тамошня громада прохала Митрополита прислати єпископа на похорон. Митрополит післав о. Галянта до мене, щоби я вибрався до Праги, і я поїхав та відправив похорон. При тій нагоді стрінувся з новим ректором УВУ і професорами та був у президента Карпатської України отця-директора Августина Волошина, що мешкав у своїй віллі в Празі на Сміхові под. Ліпками»⁶⁶.

Однак ці події матимуть місце наприкінці життєвого шляху Августина Волошина. За ректором Українського Вільного університету, який мирно проживав і працював у Празі, уважно стежили агенти радянської контррозвідки. Для них він був, перш за все, «запеклим українським буржуазним націоналістом» і «запроданцем». А наприкінці XIX – на початку XX ст. Августин Волошин готувався до початку своєї релігійної та громадсько-політичної діяльності, яка буде багатогранною, плідною і дуже корисною для всього Закарпаття.

---

⁶⁴ Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність. Церква і церковна єдність. Документи і Матеріали. 1899-1944. Т. I. Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу; Видавничий Відділ «Свічадо», 1995. С. 446.

⁶⁵ Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність. Документи і Матеріали. Т. II. Церква і суспільне питання. Книга 2. Листування / За редакцією Андрія Кравчука. Львів: Видавництво отців василіян «Місіонер», 1999. С. 994.

⁶⁶ Сліпий Йосиф. Спомини / ред. Іван Дацько, Марія Горяча, видання 3-тє, виправлене й доповнене. Львів – Рим: Видавництво УКУ, 2017. С. 145.

В БОРОТЬБИ ЗА РІДНУ МОВУ

22 березня 1897 р. А. Волошин був висвячений і почав служити капеланом Цегольнянської Преображенської церкви в Ужгороді. Його релігійна діяльність припала на надзвичайно скрутний час для греко-католицької церкви в Закарпатті. Саме тоді почалась фанатична боротьба Еміла Меллеша, греко-католицького пароха в Будапешті, спрямована на обов'язкове запровадження угорської мови під час богослужінь. А. Волошину доводилося важко. Сили були явно не рівні. Можливо, саме тому сучасні дослідники по-різному трактують даний етап в діяльності А. Волошина. Професор М. Болдижар, наприклад, писав, що постать Волошина, «неоднозначна та суперечлива, еволюція його поглядів дивує, у молодості він виконує замовлення угорських властей на розробку мадяризації закарпатських русинів, а в 1939 р. кінчає кожний свій виступ гаслом «Слава Україні!»⁶⁷. Відразу відзначимо, що така оцінка діяльності А. Волошина була б зрозуміла для часів тоталітаризму, коли президента Карпатської України вважали «запеклим українським буржуазним націоналістом», але для березня 1990 р. це виглядало, м'яко кажучи, досить заангажовано, а головне – не відповідало дійсності.

У 1985 р. ужгородське видавництво «Карпати» опублікувало збірник документів, у якому під числом 10 вміщено лист комісії, яка в 1904 р. писала єпископу Мукачівської уніатської єпархії про ліквідацію кирилиці й заміну її угорською азбукою. Цей документ трактується окремими вченими як доказ того, що Волошин приклав максимум зусиль, щоб ліквідувати викладання української мови в школах і запровадити вивчення предметів угорською мовою. Хотілося б висловити кілька міркувань з цього приводу. У 1907 р. міністр культури Угорщини Апоні видав проект закону «Про народні школи». Головною метою цього закону була насильницька мадяризація неугорського населення. Однак, якщо науково об'єктивно вникнути в цю справу, то А. Волошина не можна звинувачувати. У разі невиконання цього закону могло йтися про закриття школи. Волошин вважав, що краще хай існує школа з окремими предметами угорською мовою, ніж її не буде взагалі. До того ж треба відзначити, що на угорську мову навчання, згідно з законом переходили тільки там, де 20% населення вважали угорську мову рідною⁶⁸.

У 1937 р. А. Волошин видав змістовну працю «Оборона кирилики. Як оборонялися підкарпатські русини проти останнього атакуючого мадяризації перед переворотом?» У ній він дуже детально описав усі основні етапи мадяризації Закарпаття. «Найдіяльніший з церковних мадяризаторів, – писав він, – був Еміл Меллеш, гр.-кат. парох в Будапешті. Він був душею цілої акції мадяризації руського обряду... Дуже небезпечним планом цих «гр.-кат. мадярів» було особливо акція домагання заведення Григоріянського календаря й викинення кирилики з церкви і

⁶⁷ Болдижар М. Політична драма чи авантюра? *Закарпатська правда*. 1990. 21 березня.

⁶⁸ Документи свідчать. Ужгород: Карпати, 1985. С. 17-18.

школи»⁶⁹. Невдовзі був створений «Комітет», перед яким ставилися такі завдання: а) установити тексти церковних книг; б) приготувати об'єднання календарів старого й нового; в) приготувати й провести реформу образования богословів; г) реформа чина Св. Василя Вел.; д) обговорення ще й інших питань... Цей комітет мав рішати остаточно в таких важних справах, які відносилися до розірвання історичних зв'язків нашого обряду з народним життям. Ясна річ, що подана програма крила в собі перспективу дуже хитрого нападу проти слов'янського і руського характеру нашого обряду і в наслідках могла викликати страшне обурення вірників»⁷⁰.

Мукачівський єпископ А. Папп сформував окрему комісію, до якої був також включений Августин Волошин. Члени комісії підготували «Меморандум», у якому «подрібно відповіли на примітки, подані проти церковних книг, указали ми на різниці обрядів грецького, руського, румунського, що помішання обрядів церков ніколи не дозволила і що здійснення бажань цих приміток цілком знищило би оригінальність, чистоту нашого обряду, який має за собою тисячолітній розвиток, що така насильна переміна служила би лише тенденціям центрифугальним, указали на небезпеку передрукування книг по малярській азбуці, яка абсолютно не є пристосована до руської мови. Протестували ми проти інсинуацій у схизмі і просили оборони проти нелегального вмішування світського уряду в наші чисто церковні діла»⁷¹. Позитивної відповіді не послідувало. Боротьба за кирилицю продовжувалася.

5 червня 1915 р. Августин Волошин взяв участь у нараді, організованій державним секретарем Угорщини Клебелсбергом. Його місія полягала в захисті кирилиці. А. Волошин пригадував: «У вступі подав я коротку історію уживання латинських букв у русинів у Галичині, де проби з латинкою зісталися безуспішними, а в Америці, де русини перебрали азбуку емігрантів словаків, і на Підкарпатті, де ще не виробилася певна система латинських букв в руській мові. Потім подав короткий перегляд різних азбук і способи писання слов'янських народів, що уживають латинки... Розбирав звуки нашої мови, різниці виговору від подібних звуків малярської мови, представив самозвуки, яких і нема в малярській мові, і так довів до висновку, що науково малярська азбука не спосібна до уживання в нашій мові і лише глибшою науковою аналізою і додатками може статися латинка спосібною для руської мови. Накінець перестерігаю всі чинники перед посяганням переписування церковних книг, бо народ уважав би це, як переслідування своєї релігії»⁷². Однак, як з'ясувалося, «єпископи вже вирішили, що

---

⁶⁹ Волошин А. Оборона кирилиці. Як оборонялися підкарпатські русини проти останнього атак маляризації перед переворотом? *Августин Волошин. Твори.* Ужгород, 1995. С. 187.

⁷⁰ Там само. С. 188.

⁷¹ Там само. С. 188-189.

⁷² Волошин А. Оборона кирилиці. Як оборонялися підкарпатські русини проти останнього атак маляризації перед переворотом? *Августин Волошин. Твори.* Ужгород, 1995. С. 189.

переписування має бути практичне, що без змін треба прийняти малярську азбуку, бо тоді не треба учити дві азбуки і т. д.»⁷³.

Августин Волошин доводив і переконував, що «противиться проект зміни нашої кирилики і засадам культурної свободи. Не можна дозволити, щоб на рахунок малярської свободи історія записала от таке насильство, а то саме проти цього народу, який ніколи не грішив проти вірності до держави, ні в минулості, ні в теперішній війні. Лиш завзяті вороги того народу могли подати вищим урядам таку пораду, що такими репресаліями треба уражати і заплямити вірність цілого народу. Хто вважає можливою цю вівісекцію на тілі нашого народу, без огляду на правду і справедливість, на інтереси церкви і народу, най іде далі по дорозі реакції, але нехай не жадає, щоб при такій ганебній ролі саме духовенство цього народу асистувало... Панове, – сказав я, – не розбиваймо основ тисячолітнього розвитку! Я апелюю до мудрости Вашої Еміненції в любові до народу, апелюю до чесного переконання всіх членів цієї комісії, коли передкладаю, щоб ми і не занималися питанням виникнення кирилики з церковних книг, як реформою недоцільною...»⁷⁴.

Нехай нам читач вибачить за досить розлогі цитати, але, роблячи це, ми переслідували єдину мету – довести, що не з своєї волі А. Волошин підкорювався маляризації. Що могла зробити одна людина проти державної політики тотальної маляризації? І хіба Волошин не доклав усіх зусиль, щоб перешкоджати цьому спланованому угорським урядом насильницькому процесу? Складний був час. Маляризація запроваджувалася такими швидкими темпами, що А. Волошин був дуже задоволений, як пригадував А. Штефан, що при виданні «Практичної граматики» йому вдалося «всунути кілька рядків Шевченка так, що цензор не доглянув і не викинув»⁷⁵. Необхідно погодитись з переконанням А. Волошина, що «акція малярів проти кирилики і нашого старослов'янського обряду розбудила національне почуття і в таких одиницях, які вже не мали надії на краще завтра народне. Ця обставина і пояснює одушевлення, з яким прийняв наш народ ідею американських братів: автономна Підкарпатська Русь в рамках слов'янської Чехословацької республіки»⁷⁶.

Отже, Августин Волошин як греко-католицький священник, усіма доступними йому засобами і як міг у тих складних історичних умовах, відстоював права і свободи автохтонного слов'янського населення Закарпаття та інтереси своєї народної церкви, боронив традиційний обряд, відігравав важливу роль в акціях збереження церковнослов'янської мови в богослужінні і кирилиці в друкуванні книжок. «Оборона кирилиці від угорського шовіністичного наступу, – писав О. Мишанич, – одна з великих заслуг А. Волошина перед своїм народом. Він не побоявся на всіх рівнях виступати проти тих священників, єпископів і представників

---

⁷³ Там само. С. 190.

⁷⁴ Там само. С. 190-191.

⁷⁵ Штефан А. За правду і волю: Спомини і дещо з історії Карпатської України. Книга перша. Торонто, 1973. С. 244.

⁷⁶ Волошин А. Оборона кирилики. С. 198.

влади з Будапешта, які намагалися запровадити на Закарпатті богослужіння угорською мовою і руські книжки друкувати латинським алфавітом. Спільними зусиллями патріотів Закарпаття ця антиукраїнська акція не була переведена в життя. За заслуги перед своїм народом і ревну багатолітню працю на користь Церкви папа римський Пій XII призначив А. Волошина своїм таємним камерарієм (папський прелат, монсиньор, шамбелян)»⁷⁷.

У той час Августин Волошин мав не тільки вищу теологічну освіту, але й добився значних успіхів у світській діяльності. У 1900 р. він одержав диплом професора математики і фізики після успішного складання екстерном додаткових іспитів у Вищій педагогічній школі в Будапешті. Це дало йому можливість і право викладати дані предмети в Ужгородській вчительській семінарії. Спочатку А. Волошин працював викладачем, а з 1912 до 1938 рр. – директором цього престижного в Закарпатті навчального закладу. Добре розуміючи потреби семінарії і зважаючи на відсутність підручників з багатьох дисциплін, йому довелося невтомно працювати і в царині видавничої справи: за період роботи в Ужгородській вчительській семінарії А. Волошин практично забезпечив учнів народних шкіл та студентів вчительських семінарій найголовнішими підручниками.

АВТОР ПІДРУЧНИКІВ І ВИДАВЕЦЬ

На кінець XIX століття, наприклад, припадає вихід у світ двох перших книг Августина Волошина. «Методическая грамматика карпаторусского языка для народных школ», написана в 1899 р., витримала три видання. Це стосується і його «Читанки для угрорусской молодежи», перше видання якої з'явилося в Ужгороді у 1900 р. Пройде якихсь 15-20 років і за його підручниками будуть навчатися всі закарпатські діти: як учні шкіл, так і студенти вчительських семінарій. Урахуймо і те, що на час виходу першої книги А. Волошина її автору сповнилося 25 років. Ось як про це писала Е. Дутка: «Що торкається шкільництва, о. А. Волошин найважливішою справою вважав дати дітям відповідні підручники. Сам був автором багатьох. Як я поступила в школу, від початкової школи аж до закінчення університетського навчання, вчилася з його підручників. Згадаю хоч би декілька з них: «Коротка руська граматика» (Ужгород, 1899), «Грамматика: вправи мішані мадярсько-руські» (Ужгород, 1907), «Наука о числах. I і II клас народної школи» (Ужгород, 1919). Молодь виростала з його книгами. Останньою книгою А. Волошина була «Педагогічна методологія» (Прага, 1943). Багато його праць залишилося в рукописах, однак їхня доля мені невідома. Крім того, батько Волошин редагував щорічні календарі (місяцеслови), починаючи 1903 роком (а може і раніше) аж до 1919 року. В 1921 році він почав видавати «Благовісник», у якому

---

⁷⁷ Мишанич О. В. Життя і творчість Августина Волошина. Ужгород, 2002. С. 10.

обороняв інтереси греко-католицької церкви, а через рік став видавати християнсько-політичну газету «Свобода»⁷⁸.

Період 1900–1938 рр. був найбільш плідним у житті Августина Волошина. Саме в ці роки він зарекомендував себе як видатний педагог, активний просвітянин, видавець книг, газет і журналів, чудовий господарник. Саме в цей час А. Волошин активно займається політичною діяльністю, утворюючи власну партію і представляючи інтереси виборців у Чехословацькому парламенті. Вся його різнобічна діяльність була спрямована на благо свого народу і завдяки їй Волошин здобув величезний авторитет в народі, з яким не могли не рахуватися навіть його недруги. Всенародна любов закарпатців до Августина Волошина проявилася в тому, що його називали «Батьком». До цього такої пошани удостоївся тільки Олександр Духнович – славетний будитель карпатських русинів у ХІХ ст., а також сучасник Волошина – «президент-визволитель» Чехо-Словаччини Томаш-Гарріг Масарик, гуманістичні праці та державотворча діяльність якого мали значний вплив на формування світогляду А. Волошина.

Ще у 1864 р. з ініціативи О. Духновича було засноване «Общество св. Василя Великого». Його діяльність пов'язана з такими членами як Іван Раковський та Іван Мондок. Хоч завданням товариства було проводити освіту серед широких верств населення і захищати край від мадяризації, однак у 80-х роках ХІХ століття воно почало занепадати. Справа зрушилася з місця тільки тоді, коли товариство очолили Василь Гаджега, Петро Гебей і Августин Волошин. Патріотично налаштовані священники вирішили продовжити славні традиції Духновича і товариства. Августин Волошин усвідомлював, що поширення знань в народі неможливе без друкованої продукції. Саме з його ініціативи товариство придбало у 1899 р. друкарню і почало видавати художні твори, молитовники та іншу богословську літературу. Вийшов з друку «Буквар», налагодився систематичний випуск газети «Наука». Представники москвофільства в краї, не говорячи вже про австро-угорські власті, зустріли ініціативу А. Волошина з великими побоюваннями. Один із головних русифікаторів краю Євмен Сабов, за словами В. Гренджі-Донського запеклий «україножер», відкрито заявив Волошину: «Если би русини наші жили не під Карпатами, не коло Галичини, но дагде коло Сегедина, тогда би я знав виробити із них одну образцеву народність, но під Карпатами, близь до Львівського митрополита, опасна є руська культура»⁷⁹.

Постійні залякування свідчили про намір властей закрити товариство. Соратник А. Волошина Августин Штефан писав у своїх спогадах: «Інженер Євген Бачинський, який довше жив у Росії, але 1874 р. повернувся додому, 1902 року був у Будапешті і випадково довідався, що мадярський міністр шкільництва барон Дюла Власіч плянує розв'язати «Общество», – відразу повернув до Ужгороду і повідомив про це пароха в Цигольні тит. каноніка Йосифа Саксуна. Ще цього ж дня

⁷⁸ Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Названа праця. С. 78-79.

⁷⁹ Волошин Августин. Спомини. *Августин Волошин. Твори*. Ужгород, 1995. С. 42.

кан. Саксун призвав до себе А. Волошина і повідомив його про наміри Власіча. Порадившись з о.Петром Гебеєм та з єпископом Юлійом Фірцаком, А. Волошин запропонував, що треба добровільно розв'язати «Общество» і майно його передати торговельному товариству. Бо в Мадярщині на культурні товариства не було закону і тому уряд міг з ними робити, що хотів. Але на торговельне товариство був торговельний закон і уряд міг діяти лише в рамках закону»⁸⁰. Так у 1902 р. виникло акціонерне товариство «УНІО», а при ньому друкарня і книгарня. Власниками «УНІО» були Віктор Камінський і Августин Волошин. Однак «за два роки тягнулася справа зареєстровання «УНІО». Сіє товариство, добувше з акціоним капіталом мало грошей, еще хосенніше могло працювати для народної просвіти, як колись Общество Св. Вас. Великого, котрє із членських вносів ледва знало видавати свій календар, – згадував Волошин. – Товариство «УНІО» в перших порах не много заробляло, ібо от державних або городських інституцій роботи ізовсім не діставало, а із книг своїх молитвенників і учебников, у котрі капітал свій і позичені гроші інвестіовало, лиш в дальших роках мало заробку. Єднако діло ішло все дальше вперед. Члени управи, директори друкарні, редактори газет і календаря, автори книг – всі працювали майже цілком безплатно для того, щоби подати інституції основи для ліпшої будучности»⁸¹.

Товариство видавало газету «Наука», а також різноманітну релігійну літературу, зокрема в 1911–1919 рр. виходило «Село» – додаток до «Науки». Починаючи з 1904 р. почали видаватися маленькі книжечки із серії «Поучительное чтение», які могли придбати навіть незаможні люди. Ці та деякі інші видання відігравали значну роль у поширенні освіти серед краян. «Наука», зокрема, закликала до створення кооперативів, читалень, вела постійну і цілеспрямовану боротьбу проти алкоголізму і розпутства. Без сумніву, завдяки саме «Науці» і А. Волошину, ще напередодні Першої світової війни діяли близько 420 кооперативів та близьких їм за напрямками роботи товариств.

Перше число «Науки» – органу «Общества св. Василія Великого», вийшло в 1897 р. під редакцією віце-ректора Ужгородської духовної семінарії Юлія Чучки. Членами редколегії були Є. Сабов, П. Гебей, Ю. Жаткович, Е. Рошкович, В. Гаджега, В. Матяцков, І. Легеза, Ю. Станканинець, І. Мигалка, В. Легеза, І. Гоцук, М. Немет, А. Волошин та ін. Наприкінці 1900 р. Ю. Чучка виїхав до США, і тоді обов'язки головного редактора виконував Августин Волошин. Лише незначний проміжок часу (з 6 червня 1901 р. до жовтня 1903 р.) редактором був Василь Гаджега.

Першим дослідником історії становлення і розвитку «Науки» був сам її редактор Августин Волошин. У своїх «Споминах», які були опубліковані в Ужгороді у 1923 р., він відзначав: «Статті «Науки» були по більшій часті релігійного і научного напрямку. Дописователі собирали твори народної поезії і сим

⁸⁰ Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. С. 37.

⁸¹ Волошин Августин. Спомини. *Августин Волошин. Твори*. С. 43.

указували на красоту рідного слова. Правда, що з початку не було ясного, виробленого граматичного напрямку в газеті, кожний писав, як знав... «Наука» з рока на рік росла, розвивалася. Собрала она около себе значительний круг дописователів, но головною задачею її було: увійти в народ, заінтересовати наших селян печатним рідним словом. Се і удалося, бо в «Науці» часто стрічаємося з дописами простих людей, селян»⁸². «Наука» видавалася в складних умовах, на що неодноразово звертав увагу А. Волошин: «Матеріально «Наука» стояла в тяжкім положенню. Передплатна ціна (річно 4 к.) була занадто низька, і понеже «Неділя», видавана мадярським правительством руська газета, була ще дешевша (3 к. на рік), протом велика часть грамотних людей не передплатила «Науку». Закон Апонія, прийнятий р.1907 і вповні проваджений в жите, для нас приніс дуже смутні наслідки. Школи сталися інституціями мадяризації, число руських шкіл упало майже на 0, в 1907 року було лиш 18. Наслідки сильної мадяризації почула і наша література. Було много таких інтелігентів, що на своє ім'я і не сміли приймати руської газети і із таких ліпші за один-два роки передплачували на газету під іменем якогось селянина або слуги»⁸³.

Утім з 1903 р. газета «Наука» завдяки зусиллям його редактора Августина Волошина стає не лише єдиною руською газетою, але й популярним виданням, яке відіграло велику роль у культурному й громадському житті краю. В ньому друкувалися численні матеріали про повсягденне життя закарпатців, засилля лихварів і безземелля селянства, поширювалися знання з різних галузей, зокрема, про культуру землеробства, важливість відкриття й відвідування читалень тощо.

З 1 січня 1919 р. «Наука» виходила під назвою «Руська Краина», а «з 21 числа 1919 р. дня 17 септ. оп'ять А. Волошин перебрав на себе редакцію газети і вернув газеті ім'я «Наука», котру до кінця 1921 року з поміччю А. Волошина издавало Акц. Т-во «УНІО». У другій половині 1921 р. повстали непорозуміння між «Унією» і редактором і протом в 1922 р. оп'ять сам редактор стався разом і видавateľом газети, котрій придав ім'я «Свобода»⁸⁴. Не можна не погодитися з твердженням закарпатського літературознавця Ю. Балеги, що «спочатку газета мала переважно культурницький характер, але поступово все більше втягувалася в політику, як і її видавець»⁸⁵.

«СВОБОДА» АВГУСТИНА ВОЛОШИНА

Аналіз матеріалів, опублікованих на шпальтах «Свободи» (газета виходила як тижневик до липня 1938 р.), цілком підтверджує цей висновок вченого. У 1923 р. Августин Волошин писав, що «Свобода» «є тепер незалежною політичною

---

⁸² Там само.

⁸³ Там само. С. 62.

⁸⁴ Там само. С. 63.

⁸⁵ Балега Ю. Він був сином свого народу і ... майбуття. Августин Волошин як культурно-освітній діяч. *Закарпатська правда*. 1991. 13 вересня.

газетою, котра підпирає християнський і народний напрям політики»⁸⁶. Разом з тим, на шпальтах газети постійно з'являлися матеріали про діяльність осередків «Просвіти», про різні культурні й політичні акції представників народовецького напрямку. Майже в кожному числі газети зустрічаються розлогі статті з «мовної проблеми», навколо якої постійно відбувалися запеклі дискусії серед культурних і політичних діячів Закарпаття, а також з актуальних загальнополітичних питань, наприклад щодо демократії, соціалізму тощо.

Неприятливе ставлення А. Волошина до соціалістичних ідей, що були привнесені у Закарпаття після Першої світової війни колишніми військовополоненими австро-угорської армії і дістали досить широке розповсюдження після заснування Комуністичної партії Чехословаччини (КПЧ) у 1921 р. і створення її крайової організації, прослідковується в багатьох його книгах і навіть підручниках. У цьому відношенні «Свобода» не була винятком, зображуючи радянську Росію, а потім СРСР як «імперію зла і безбожництва». У статті «Демократична шкільна система (До питання новелізації шкільних законів)», опублікованій у 1928 р., А. Волошин одночасно відзначав: «В новіших часах особливо дві крайності перешкоджають свобідному розвитку системи шкільної і то: 1. комунізм, 2. фашизм. Що диктатура комунізму є шкідлива для культури, то не треба доказовати, бо то доста ясно і смутно представляє страшний упадок моральності і господарського благобуту в так зв. совітських державах. Менше шкоди приносить, єднако також задержує розвиток шкільництва диктатура фашизму, котрий всі другі чинники культури піддає одному, і то національному»⁸⁷.

Більш детально про суспільно-політичний устрій в СРСР Августин Волошин писав у праці «Про шкільне право будучої Української держави», опублікованій у Празі в 1942 р. Наведемо окремі місця з цієї статті: «А супроти того, як виглядають обставини в державах Советського Союзу? Школа сталася там не засобом культури, але засобом одної партії, партії комуністів, яка веде завзяту боротьбу проти головних ділянок культури, особливо проти чинників моральної культури, як проти родини, проти церкви і т.д. Змагання шкіл до технічної освіченості будучих робітників понизило рівень наукового поступу так у нижчих, як у середніх школах, а особливо підупав рівень високих шкіл, які також мають служити партійним цілям комуністів і не мають жодної свободи, бо ще й свобода наукового дослідження є обмежена...

Родинне життя цілком знищили закони Советів, наповнені духом «вільної любови». Від боротьби проти подружжя очікували володарі комуністів підвищення популярності, але закони їх причинилися до зменшення числа приросту населення, а особливо причинилися до поширення розпусти та бандитизму... Ця система довела до того, що поліція мусіла вести карні експедиції проти злодійських банд дітей.

⁸⁶ Волошин Августин. Спомини. *Августин Волошин. Твори.* С. 64.

⁸⁷ Волошин А. Демократична шкільна освіта (До питання новелізації шкільних законів). *Августин Волошин. Твори.* С. 125.

Впала там і мистецька творчість: в Сове́тах проявили пропорціонально дуже малу мистецьку ініціативу. Взагалі система комунізму вбила в людях ідейність і понизила до нечуваної перед тим міри і саму продукцію. Багата земля України зажила за радянської системи роки голоду, що винищив мільйони населення. Колективні господарства витворили нові типи безправних і голодуючих рабів... Уряди Советів вибудували славу на весь світ над Дніпром електричну гідроцентралу, поставили великі фабрики на вироблення літаків, панцерних возів і т.д.; тим своїм поступом і хваляться, але правдивим є лише поступ культури, а техніка є лиш частина культури, яка і за свої досяги дякує духовності людини; ця духовність проявляється в науках, в мистецтві, в цивілізації, а передовсім в моральності. Два протилежні приклади Америка і Советія показують, що головною умовою культурного поступу є свобода культурної праці. Як повітря є конечно потрібне для дихання, так і свобода до вільного відсвіжування кровообігу культури»⁸⁸.

Відомий український історик С. Кульчицький, аналізуючи тогочасне радянське суспільство, відзначав: «Опановане комунізмом суспільство мало ще одну вражаючу особливість: воно не називало себе комуністичним. Щоб висловлювати невдоволення «чимось» чи спробувати це «щось» знищити, треба назвати його на ймення. Комунізм справді викликав незадоволення і диктаторською владою, що управляла репресивними методами, і надзвичайно неефективним господарським механізмом, який змушував громадян десятиріччями зазнавати матеріальних нестатків. Але вожді вчили, що в класовому суспільстві без репресій не обійтися, а нестатки – це тимчасове явище. Після знищення «ворогів народу» вони обіцяли масам світле майбутнє. Його й назвали комунізмом. Це слово увійшло в масову свідомість не як означення адекватної сучасності політико-економічної системи, а як синонім майбутнього суспільства загального благоденства»⁸⁹.

Яку оцінку радянському комунізму давала газета «Свобода», очолювана Августином Волошином? Обмежимося аналізом тільки тих статей, які торкалися голодоморів 1921–1923 рр., 1932–1933 рр. та ленінсько-сталінських репресій. Безперечно, злочини більшовиків цим не вичерпуються. Газета «Свобода» в цей період публікує багато матеріалів про голод в Росії та південній Україні. 2 лютого 1922 р. в цьому друкованому органі Народно-християнської партії сповіщалося про те, що «голод в Росії набуває все більших і більших розмірів». Публікація вражає читачів деталями про факти людодства⁹⁰. 5 лютого газета знову торкається цієї теми. Повідомлялось, що в Берліні створено «Комітет міжнародної допомоги трудящих», про активну діяльність у цій справі відомих учених і літераторів А. Ейнштейна, Б. Шоу, А. Франса⁹¹. «Свобода» 16 березня 1922 р. повідомляла про

⁸⁸ Волошин А. Про шкільне право будучої Української держави. *Августин Волошин. Твори*. С. 144-145.

⁸⁹ Кульчицький С. *Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928)*. К.: Основи, 1996. С. 3-4.

⁹⁰ Свобода. 1922. 2 лютого.

⁹¹ Свобода. 1922. 5 лютого.

візит до Москви норвежця Ф. Нансена. Те, що він побачив, привело його до шокового стану: «Стан московських лікарень є страшним. Труби позабивані і полагодити їх вже не можна. В кімнатах завжди повно хворих. Повітря сперте. Хворі, як скелети, чекають на смерть... Всюди цілі гори набираються з трупів. Були випадки, коли матері, одурівши з голоду, їли часом померлих»⁹². Подібна інформація, безумовно, не могла не зворушити серця тисяч закарпатців. 11 червня 1922 р. в Ужгороді був створений «Комітет допомоги голодуючим України», який очолили Олекса Гукалович, Гнат Стефанів і Микола Галезів. У зверненні до закарпатців, яке на сторінках газети опублікував А. Волошин, члени комітету писали: «Нести поміч охопленому голодом населенню земель України і зменшити наслідки голоду можна ось яким способом: 1) організувати грошові збори через листи, оголошення в газетах; 2) організувати благодійні концерти і вистави; 3) збирати харчі, одяг, медикаменти; 4) просити про допомогу гуманітарні організації в Чехословацькій республіці і співробітничати з ними; 5) організовувати дитячі оселі». Звернення завершувалося закликком: «Комітет звертається одночасно до всіх жителів Підкарпатської Русі без огляду на національність і віру чи політичні переконання та до всіх організацій з гарячим проханням: не відмовте в допомозі голодуючим! Кожна жертва Ваша буде записана в серцях тих, яких ви врятуєте для життя»⁹³. Закарпатці не лишилися байдужими до страждань своїх братів на Сході. Чехословацький уряд теж виділив 30 млн. крон.⁹⁴

У 1932–1933 рр. страшна трагедія знову спіткала український народ. У країні знову лютував голод. А чи знали про нього на Закарпатті? Яким чином доходила інформація про голод в цей край? На Закарпатті в першій половині 30-х років видавалися десятки газет, кожна з яких представляла інтереси окремої партії, певних політичних сил. З різних газет трудящі Закарпаття одержували неоднозначну інформацію про голодомор 1932–1933 рр. в Україні. Якщо, наприклад, соціал-демократична преса давала повідомлення про нього, то «Карпатська правда» – газета закарпатського крайкому КПЧ, замовчувала⁹⁵. Серед газет, які правдиво висвітлювали події 1932–1933 рр. в Україні, була і «Свобода» А. Волошина.

Більшість матеріалів про голод з'явилися на її сторінках в 1934 р., коли відчутними стали наслідки голоду. У таких статтях, як «Жахливе положення України»⁹⁶, «Великий злочин»⁹⁷ та деяких інших наводилися свідчення очевидців голодомору, розповідалось про страшні наслідки для українського народу цієї

⁹² Свобода. 1922. 16 березня.

⁹³ Свобода. 1922. 11 червня.

⁹⁴ Вегеш М. М. Голод 1921-1922 років у Росії очима закарпатців (За матеріалами «Свободи»). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск третій. Ужгород, 1998. С. 47.

⁹⁵ Вегеш М. М. Газета «Свобода» про голод 1932-1933 рр. на Україні. *У Всеукраїнська конференція «Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження (жовтень 1991 р.)»*. Тези доповідей та повідомлень. Київ – Кам'янець-Подільський, 1991. С. 317.

⁹⁶ Свобода. 1934. 16 серпня.

⁹⁷ Свобода. 1934. 27 квітня.

трагедії. На сторінках «Свободи» трапляються відомості про кількість жертв голоду, хоча точними їх вважати не можна. У різних публікаціях знаходимо інколи прямо протилежні дані. Так, 27 липня 1934 р. газета писала, що за свідченням американського професора Р. Селлета «в Полудневій і Східній Росії, на Україні та на Північному Кавказі з голоду загинуло до 10 млн. людей»⁹⁸. Така ж цифра наводилася і в публікації за 12 липня, але стосувалася тільки України⁹⁹. 30 серпня «Свобода» повідомляла, що протягом 1933 року «померло... не менше 3 млн. людей»¹⁰⁰. Така суперечливість щодо даного питання пояснюється перш за все відсутністю власних кореспондентів в Україні і передруком неперевіраних матеріалів зарубіжної преси.

Газета знайомила своїх читачів з тим, як питання про голод в Україні обговорювалося в парламентах різних країн, зокрема у Великобританії і США. Так, 21 червня вона опублікувала резолюцію конгресу США, яка була прийнята після довгих дебатів з цього питання. У ній прямо зазначалося, що «московський уряд знав про голод, але йому не намагався зарадити, а навпаки, вживав його для політичного утиску українського народу»¹⁰¹. Що стосується обговорення питання про голод в англійському парламенті, то «Свобода» про це детально написала в числі за 30 серпня 1934 р.¹⁰². Таким чином, незважаючи на окремі неточності, «Свобода», очолювана А. Волошином, досить широко інформувала закарпатців про трагедію в Україні. У той час, коли лідер закарпатських комуністів О. Борканюк замовчував голод і переконував читачів, що «розказні про голод» – видумка Волошина, «Свобода» рішуче заявила: голодомор є спланованою акцією сталінського уряду з метою знищення української нації. Сьогодні не потрібно проводити спеціальні дослідження, щоб встановити, хто писав правду про 1932–1933 роки в Україні.

Чи знали на Закарпатті про сталінські репресії? Якщо знали, то якими шляхами інформація про це антилюдське явище в історії цивілізації проникала до нашого краю? Чи вірили закарпатці в те, про що писали місцеві газети? Однозначну відповідь дати важко. Бо ж тогочасна преса Країни Рад видавала інформацію, вигідну сталінському режимові. Не хотілось Сталіну виглядати в очах цивілізованого світу кривавим диктатором. Однак певна частина правдивої інформації, все-таки, потрапляла в європейську і, звичайно, різнобічну пресу Західної України. Саме з неї передруковували статті й окремі закарпатські газети того часу, зокрема «Свобода» А. Волошина. Безумовно, читачі не завжди вірили в правдивість так званих націоналістичних газет¹⁰³. Августин Волошин, вихований в

---

⁹⁸ Свобода. 1934. 27 липня.

⁹⁹ Свобода. 1934. 12 липня.

¹⁰⁰ Свобода. 1934. 30 серпня.

¹⁰¹ Свобода. 1934. 21 червня.

¹⁰² Свобода. 1934. 30 серпня.

¹⁰³ Вегеш М. М. Газета «Свобода» про сталінські репресії 30-х років. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск третій. Ужгород, 1998. С. 48-49.

дусі християнської моралі, чітко протиставив правду кривді, надавав гласність волаючим фактам попраання елементарних прав людини в царстві більшовиків.

Газета «Свобода» 3 січня 1936 р. повідомляла: «В Московщині наслідком атентату проти Кірова винищено цілі родини...»¹⁰⁴. Цікаво, що в першій половині 1930-х років «Свобода» постійно проводила паралель між Гітлером і Сталіним: «Диктатура звичайно задержується лише страшним терором. В Німеччині і Совегах тепер знову захиталась влада диктатури. В Німеччині під час різдвяних свят загинуло 4000 осіб». В першій половині 30-х років ХХ ст. постраждали й закарпатці, які опинилися на території СРСР. 15 лютого 1934 р. «Свобода» констатувала: «...В СРСР арештовано комуністичного посла до Чехословацького парламенту Івана Мондока з жінкою»¹⁰⁵. Далі повідомлялося, що їм, мовляв, загрожує смертна кара, а І. Мондок загинув в одному з радянських концтаборів. «Свобода» стала своєрідним літописом репресій після вбивства С. Кірова: «...в Москві убито понад 200 чоловік, а на Україні упало 100 комуністів-українців»¹⁰⁶. Причину цього газета вбачала в тому, що диктатор Сталін вже «нікому не вірить і переслідує самих своїх бувших комісарів». В одній із статей йшлося про те, що Сталін божевільний. До речі, багато вчених й зараз дотримуються цієї версії. Знали на Закарпатті і про смерть дружини Сталіна: «Нагла і тайна смерть молоді жінки Сталіна зачала відбиватись на душі більшовицького тирана. Всюди видно тінь жінки. Тікає від людей і залишається до повної тишини». 7 лютого 1935 р. «Свобода» повідомила читачів про трагедію у сім'ї українського професора А. Крушельницького, відомого на Закарпатті своїми «Читанками»: «Впало під червоними стрілами і двоє синів знаного нами професора А. Крушельницького... Щоб батьківське серце за розстріляними синами так само трісло, розстріляли наперед синів, а батько в тюрмі жде свою чергу, де він здурів»¹⁰⁷. Писала «Свобода» про сутички між Сталіним і Троцьким, про судові процеси над радянськими військовими¹⁰⁸. Невідомий автор статті «Нищення нації», опублікованій у «Свободі» 14 грудня 1937 р., підкреслював: «...Правдивої інформації з російської преси не можна добути, бо там нічого не пишеться про великі процеси і масові розстріли»¹⁰⁹. Дійсно, газети в СРСР рясніли тоді вигідними сталінській зграї заголовками: «Смерть німецьким шпигунам!», «Ліквідовано кубло контрреволюціонерів!» та подібними іншими. Такий ідеологічний натиск спотворював істинність подій. Та якби там не було, але завдяки волошинській «Свободі» на Закарпатті знали про те, що творилося в сталінському СРСР та радянській Україні.

З 15 червня 1938 р. газета «Свобода» почала виходити під новою назвою – «Нова свобода». Вона стала першою українською щоденною газетою на Закарпатті

---

¹⁰⁴ Свобода. 1935. 3 січня.

¹⁰⁵ Свобода. 1934. 15 лютого.

¹⁰⁶ Свобода. 1934. 15 лютого.

¹⁰⁷ Свобода. 1934. 15 лютого.

¹⁰⁸ Свобода. 1934. 7 лютого.

¹⁰⁹ Свобода. 1937. 14 грудня.

і друкувалася до 16 березня 1939 р. – останнього дня існування Карпатської України. Спочатку як орган Народно-християнської партії, очолюваної А. Волошином, а згодом – Українського Національного Об'єднання. Однак про це йтиметься нижче.

Крім редагування і співпраці з газетами «Наука», «Свобода» і «Нова свобода», Августин Волошин був також одним із засновників і співпрацівників тижневика «Русин» (1920–1921) і щоденної газети «Русин» (1923), які виходили в Ужгороді етимологічним правописом, входив до редакційних комітетів і дописував до газети «Українське слово» (1923–1938), журналів «Підкарпатська Русь» (1923–1938), «Кооператива» (1921–1924), «Учительський голос» (1929–1939), «Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді» (1922–1938). За його редакцією в Ужгороді виходив щомісячний популярно-релігійний щорічний календар «Місяцеслов» (1901-1921), який виконував роль літературного альманаху та щомісячний журнал «Благовісник». Необхідно погодитись з думкою відомих літературознавців О. Мишанича і П. Чучки, що «у його власних кореспонденціях, замальовках, статтях, популярних науково-практичних порадах переважав морально-повчальний аспект, він виступав просвітителем свого народу, вчив його добру й праці, прищеплював йому високі релігійні і громадські принципи життя»¹¹⁰.

ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Уже наголошувалось, що велика заслуга Августина Волошина полягає у тому, що він пише і видає книги та шкільні підручники, вкрай потрібні рідному народу. І робить це, як правило, за власні кошти. Сьогодні відомо, що Волошин є автором 42 книг. Назвемо лише окремі видання підручників:

1. Методическая грамматика русского языка для народных школ (1899).
2. Читанка для угро-русской молодежи, часть I, II (1900).
3. Азбука (1904).
4. Азбука і перва читанка для I кл. народных школ на русскомъ языці (1905, 1913).
5. Малая библия для низших кл. народных школь (1904).
6. Наука о числахъ для 1 і 2 кл. нар. школь (1919).
7. Наука о числахъ для 3 кл. нар. школь (1919).
8. Наука о числахъ для IV кл. народныхъ школь (1919).
9. Физика (1923).
10. Наука стилізацій (1920).
11. О письменномъ языци Подкарпатських русинов (1920).
12. Педагогика и дидактика для учительних семинарій (1923).

---

¹¹⁰ Мишанич О., Чучка П. Августин Волошин (1874–1945). *Августин Волошин. Твори*. Ужгород, 1995. С.8.

13. Історія педагогіки для учительних семінарій (1923).
14. О соціальному вихованню (1924).
15. Мала читанка для II і III кл. народних шкіл (1930).
16. Коротка історія педагогіки для учительських семінарій (1931).
17. Педагогічна психологія (1932).
18. Методика народно-шкільного навчання (1935).
19. Логіка (1935).
20. Коротка історія психології (1937).

Августин Волошин також є автором цілої низки популярних і політичних праць. Серед них виділимо тільки окремі: 1. Що хоче угро-руський нарід (1918). 2. Дві політичні розмови (1923). 3. Релігійна ситуація в Підкарпатській Русі (1930). 4. Вступ до організації народного шкільництва в республіці Чехословацької (1932). 5. Про брехливість дітей (1935). 6. Оборона кирилиці (1936). 7. Про шкільне право будучої Української держави (1942). Перу А. Волошина належать біографії Євгена Фенцика та Івана Сільвая.

Августин Волошин писав також вірші, оповідання, п'єси, повісті. Деякі з художніх творів надрукувала «Свобода», інші вийшли окремими виданнями. Як письменник, А. Волошин видавав окремі свої твори під псевдонімами. Найбільш поширені з них: Іванович і Андрій Верховинський. До найкращих художніх творів і популярних книжечок А. Волошина відноситься «Робінзон», «Сорок казок», «Ілько-Яцько», «Празники», «Наш страшний ворог», «Разговор о векселях», «Фабіола», драма «Марійка-Верховинка» і драма на моральну тематику «Без Бога ні до порога». Необхідно відзначити, що А. Волошин в 1920–30-х роках вважався заслуженим авторитетом у драматургії. Не випадково В. Гренджа-Донський, представляючи різні літературні жанри краю того часу, відносив до провідних драматургів одного А. Волошина. І він мабуть мав рацію. Адже, наприклад, історична драма «Фабіола» ставилася не тільки на закарпатській сцені, але і в Празі. А. Штефан писав, що п'єса «Марійка-Верховинка» (1931)–«найкраща дотеперішня карпато-українська драма»¹¹¹.

Аналіз його книг дає підставу дослідникам творчості Августина Волошина стверджувати, що він не відривав історію і культуру Закарпаття від всього українського народу. Руська читанка «Весна» для I класу гімназійної і горожанської шкіл знайомила дітей з творчістю Тараса Шевченка й Івана Франка, Юрія Федьковича і Степана Руданського, Леоніда Глібова і Маркіяна Шашкевича, Льва Толстого і Василя Гренджі-Донського. У доступній для сприймання формі говорилося про перших київських князів, про Кирила і Мефодія, подавалася коротка історія Ужгорода і Мукачева. Збірник відкривався двома віршами Олександра Духновича «Я русин був» і «Подкарпатські русини». Поезія Василя Гренджі-Донського, включена до читанки, виховувала в дітей почуття любові до своєї Батьківщини, до рідної мови:

¹¹¹ Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. С. 34.

Люби рідне слово, милу руську мову
Єї не встидайся, за ню бийся в грудь.
За то родне слово будь готов до всього
І знай, що ти Русин, того не забудь!
Знай, що ти є сином великого роду
Його не встидайся, од него учись
Отці твої знали вмерти за свободу
Будь їх годним сином, за волю борись.

У 1920–30-ті роки Августин Волошин був яскравим символом єдності всіх українців. У виступі з нагоди свого шістдесятиліття він сказав: «Щиро дякую всім тим панам і паніям, товариствам і інституціям, котрі мене в моїх змаганнях порозуміли і підпирали, котрі тут зблизька і далека появилися. Їх праці можемо дякувати, що росте в нас народна свідомість, що народ наш вже сміло признаєся: я Русин, я Українець, що вже в кожному кутику знають чиї ми сини, куди належить наша нація»¹¹².

Усі ті десятки книг, які видав А. Волошин, були написані легко і доступно для читання. Саме тому вони користувалися таким великим попитом серед широких верств населення краю. Уже пізніше, будучи відомим педагогом і державним діячем, А. Волошин розповідав своїм учням: «Розкажу вам, які труднощі мав я, коли був менше-більше у вашім віці. В Центральній Семінарії в Будапешті, – 3 роки студював я там, – дали мені знати, що я не їх. Вже в Будапешті, де в бібліотеках є багато часописів і книжок, в яких писалося про Мукачівську єпархію, збирав я матеріяли про нашу давнину... На мою думку, найбільш заслуговує на подяку праця над розвитком рідної мови... Рідна мова – це життя народу»¹¹³. Цього постулату Августин Волошин притримувався до останніх днів свого життя.

В передмові до «Практичної граматики руського языка», виданої в 1926 р., говорячи про самобутність української мови і відмінність її від інших мов, Августин Волошин відзначив: «Ми говоримо по-руськи. Наш народ жиє не лиш на Подкарпатській Русі, на і за Карпатами: в Галичині і на Україні. Найбільше русинів жиє на Україні, зато наш народ зовеся і українським. Наш народ числить до 40 млн. душ. Язык наш належить до слов'янських. Крім нашого, слов'янські язики суть ще: білоруський, російський (великоруський), словацький, чеський, польський, хорватський, сербський, словінський і болгарський. Кождий язык змінєся поволі, з часом. Давні пам'ятки нашого языка не так легко нам розуміти, як нинішні твори. Предки наші тисячі літ тому назад зачали вперше по-слов'янськи писати. Святий Кирил і Методій переклали Святе письмо і другі церковні книги з грецького языка на слов'янський. Но тим язиком тепер уже ні один народ не говорить: він зоветься

¹¹² Августин Волошин: два ювілеї / Упорядник Ігор Ліхтей. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2017. С. 16.

¹¹³ Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. С. 34.

старослов'янським, або церковнослов'янським. Давні мови, якими нині вже ніхто не говорить, зовуться мертвими. Такий є, наприклад, і старослов'янський, або церковнослов'янський, латинський, старогрецький і інші. Русини, росіяни (москалі), серби і болгари уживали аж до XVIII століття церковнослов'янський мову. Тепер уже всі просвічені народи пишуть своїм рідним мовою, правила котрого беруть із усіх своїх мов. Ся граматыка подає правила нашого руського (малоруського) літературного мову»¹¹⁴.

Ці доступні та зрозумілі думки А. Волошина є гідною відповіддю тим, хто ще й сьогодні, на початку XXI століття, намагається піднімати «мовну проблему». Говорячи про відмінність української мови від російської, А. Волошин писав, що українська мова м'яка у її мовленні, зручна і легка¹¹⁵. А в фундаментальній праці «О письменном мові Подкарпатських русинів» педагог вже однозначно заявив, що «сторонництво к московщині є у нас 1) анахронізмом, 2) шкодить культурной роботі, 3) шкодить церкві і духовной житті, 4) шкодить економічним інтересам і 5) спиняє і політичну консолідацію, для того з силою глибокого убіждення кличемо кожного щирого друга правди, кожного іскренного слов'янина і русина, шtbodyи рука і руку став проти розбиваючого нас і нічим не обусловленого москвофілізма.

Борімся проти полонізмів, проти москалізмів або мадяризмів, но не борімся проти самого рідного мову, котрий нічим не винен в том, что не мог свободно на своей рідной землі розвиватися. Коли маємо вже своєї свободи, коли наша влада не може бути ворогом свого материнського мову, тогда не будьме ворогами йому ми самі, сини руського мову»¹¹⁶. Актуальність думок Волошина не викликає заперечень.

Часто вихідці з Росії мали певні привілеї, а тому не випадково журнал «Учительський голос» в 1937 році з обуренням констатував: «В державній горожанській школі в Севлюші дістав дефінітивне місце рускій емігрант, що мав ледви пару літ служби в ЧСР, а сотки наших на своїй землі хай беруть те, що зістанеться. Та ми не нарікаємо, бо наші брати дістають в батьківщині цих емігрантів теж гарні дефінітивні місця – на Соловках». Стаття завершувалася закликком: «Колеги-професори! Наші середні школи суть в небезпеці! Мусимо твердо боронити позиції рідного мову в цих школах. Най чують діти нашого мову рідне мову бодай з уст професорів – членів Учительського Товариства. Най учаться від нас любити своє рідне! Пишіть підручники нашою мовою...»¹¹⁷.

Коли в закарпатській пресі розгорілась дискусія про створення якоїсь нової мови для закарпатців, то Міністерство шкільництва і Народної освіти ще в 1919 році прийшло до висновку, що «творити штучно новий слов'янський мову

¹¹⁴ Волошин А. Практична граматыка руського мову. *Августин Волошин. Твори*. С. 217.

¹¹⁵ Волошин А. Передмова до першого видання «Практичної малоруської (руської) мови». *Августин Волошин. Твори*. С. 152.

¹¹⁶ Волошин А. О письменном мові Подкарпатських русинів. *Августин Волошин. Твори*. С. 185.

¹¹⁷ Вегеш М. Про мову, школу і національність: [Про культурне становище закарпатського населення в 20–30-х роках]. *Радянська Верховина*. 1992. 18 січ.

літературний для населення Підкарпатської Русі не лише трудно, але з погляду наукового цілковито хибно, а з погляду нашої і слов'янської політики не бажано... Тому, що місцеве руське наріччя... є безперечно наріччя малоруське, треба літературну мову малоруську, якої уживають його найблизкі сусіди й одноплеменці, то єсть галицьку українську мову». Чеська Академія Наук була переконана, що «з призначенням літературної української мови викладовою мовою в школах Карпатської Русі влекшиться засадниче закладання та вплив сих шкіл, бо буде можливим ввести книжки, а також і вчителів з Галичини»¹¹⁸.

Такої ж точки зору притримувався і президент Чехословаччини Томаш Масарик. В його «Словнику научнім» читаємо: «Русини, власне часть української вітки руського народу». Як бачите, президент ще коли був переконаний у тому, що русини Закарпаття є складовою частиною українського народу. А чи розуміли це корінні жителі Срібної землі? Однак, не будемо засуджувати наших предків за те, що не всі вони були в цьому переконані, бо не їхня вина. Тисячолітній гніт різних поневолювачів, довготривала денаціоналізація були цьому причиною. В. Шкоба, автор статті «Наш обов'язок» в «Учительському голосі» з болем у серці писав: «Хто днесь з чехів або словаків у республіці затаїть свою національну приналежність? Але в нас така аномалія знайдеться навіть між інтелігентами; знаю учителя, який сказав, що він не є українець, бо він не з Великої України. Питаю, а що ти є? «Я русин». Бідний руснак чи русин?! Не читав ще й того, що вже цілий світ трубить, що на Підкарпатті живуть українці. Питаєш такого руснака, де родився: «Та тут. Я тутешній». Тутешняк, руснак, що хочете. А перед війною, який був? Греко-католик. А земля, де народився? Та без імени». На думку автора, «це була вихова мадярської школи»¹¹⁹.

15 листопада 1936 року Августин Волошин виступив в Ужгороді з лекцією на тему «Наш правопис». Ознайомивши присутніх з історією розвитку української мови, він зробив висновок, що «одиноким науково обоснованим правописом нашої мови є український фонетичний правопис». Проте запровадження української мови до закарпатських шкіл переборювало численні перешкоди і, як не дивно, в основному з боку русофілів. У відповідь на це по Закарпаттю пройшли масові маніфестації протесту. Ось рішення маніфестаційного з'їзду в Тур'ї Реметах: «Домагаємося в інтересі культури й поступу, щоб у всіх школах був зроблений порядок і введена до них українська літературна мова та фонетичний правопис. Домагаємось, щоб компетентні чинники не підтримували москвофільство, бо це балканізує відносини на Підкарпатті. Введення російської мови до підкарпатських шкіл є не тільки протизаконним, але й протидержавним. Домагаємось, щоб наш національний провід не важився йти на ніякі згоди в мовній справі з москвофілами, бо на Підкарпатті не живе ніякий московський народ. Домагаємося проведення у

---

¹¹⁸ Там само.

¹¹⁹ Вегеш М. Про мову, школу і національність: [Про культурне становище закарпатського населення в 20–30-х роках]. *Радянська Верховина*. 1992. 18 січ.

нас в життя закону про районіві горожанські школи, шанування синьо-жовтого прапора, як офіційного й карання за його зневагу, як за зневагу державного прапора, шанування української мови в урядах і заснування українського університету в Ужгороді»¹²⁰.

Інша проблема, яка заважала українізації – це посилена в 30-х роках чехізація. Ми не маємо права її замовчувати. Один той факт, що на 450 тисяч українського населення уряд Т. Масарика утримував 3 гімназії, а на 34 тис. чехів і словаків, які проживали на території Закарпаття, аж 5, переконує в даному твердженні. З цього приводу цікавим буде повідомлення з Берегова: «Горожанська школа з чеською викладовою мовою в чисто українському селі, з чисто українською околицею в Іршаві і Тересві, відкриття нових чеських народних шкіл у Вишній і Середній Апші... це найновіші здобутки чеського шкільництва, а тим і чехізації нашого населення тут на Підкарпатті. А наші напрями б'ються. Б'ються й забувають, що де два б'ються, там третій користує».

Чеські володарі виділяли дуже мізерні кошти на утримання українських шкіл. І якби не «Просвіта», то становище було б просто-таки жахливим. Хоча б, як у Келечині. «Діти й учителі мучаться в мізерних сільських стайнях без лавок, без зшитника, без книги, – писав до «Учительського голосу» невідомий автор. – На Верховині школи запирають, бо нема чим топити в школі. Діти і учителі мерзнуть, а «ревний душпастир» (Юрій Ленджел, Келечин) будує 7-кімнатне помешкання». Не кращим було становище і вищої школи. Посол до чехословацького парламенту від соціал-демократичної партії Юліан Ревай у своєму виступі підкреслив, що з року в рік кількість закарпатців зменшується: «Я хочу вказати, – говорив він, – на дійсний стан підкарпатських студентів, який особливо на технічних школах є невідрадний. Найкраще нехай говорять числа. Візьму для приміру Прагу, бо в Празі є найбільше студентів із Підкарпатської Руси. Числа відстрашаючі. В році 1932 студіював на високих празьких школах 341 студент, в 1933 році тільки 320, в 1934 – 300, в 1935 – 283, а в 1936 тільки 264...». Ю. Ревай вніс пропозицію про відкриття українського університету в Ужгороді, однак цього так і не було зроблено¹²¹. Згодом ми детальніше зупинимося на проектах відкриття в Закарпатті українського університету, до яких спричинився Августин Волошин.

НА ЧОЛІ «ПРОСВІТИ» І «УЧИТЕЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ»

Відродження й розбудова незалежної Української держави супроводжувалося зняттям «табу» з цілого ряду проблем нашої історії. І швидко з'ясувалося, що існує чимало «білих плям», які необхідно заповнити. До них слід зарахувати, зокрема, діяльність товариства «Просвіта» на Закарпатті. Одним із перших, хто у своїх

¹²⁰ Там само.

¹²¹ Вегеш М. Про мову, школу і національність: [Про культурне становище закарпатського населення в 20–30-х роках]. *Радянська Верховина*. 1992. 18 січ.

виступах і статтях намагався висвітлити історію виникнення і діяльності цього товариства, був один з його головних засновників Августин Волошин. 17 жовтня 1937 р. на черговому з'їзді «Просвіти» в Ужгороді А. Волошин говорив, що «за перше наше завдання уважали ми оснувати товариство, яке би... розширяло культуру та національну свідомість нашого народу»¹²². На основі конкретних фактів Волошин доводив той значний внесок і роль «Просвіти» в культурно-освітньому житті наших країн. Історична правда вимагає констатувати і той факт, що вже тоді існувала прямо протилежна оцінка діяльності «Просвіти». Наприклад, секретар крайкому КПЧ О. Борканюк писав: «Просвіта» є фашистська організація, через яку українська буржуазія заносить свою фашистську політику до трудящих мас. Під час підготовки до просвітянського з'їзду орган закарпатських комуністів газета «Карпатська правда» застерігала трудящих краю, що в Ужгороді «готовиться з'їзд українських фашистів»¹²³.

Багаторічне панування однопартійної системи в СРСР призвело до того, що така оцінка надовго була взята на озброєння радянською історіографією. Заперечуючи позитивну роль «Просвіти», деякі автори свідомо перекручували факти. Один із них твердив, що «не маючи за собою будь-яких обґрунтованих засад... угруповання типу «Просвіти»... часто-густо існували недовго, розпадалися і сходили з політичної арени так само швидко, як і з'являлись». Таке твердження зовсім не відповідає дійсності, бо виникнувши в 1920 р., «Просвіта» активно діяла до березня 1939 р., коли в нашому краї встановився режим гортіївської диктатури. Інший автор доводив, що саме через клерикальну націоналістичну «Просвіту» духовні отці намагалися «підняти» українство, суть якого зводилася до «самостійної соборної України». Складається враження, що без дописування до «Просвіти» слів «клерикальна» чи «націоналістична» взагалі не можна було обійтися. І як не погодитися з М. Болдижаром, який відверто визнав, що «не допускалися ніякі інші барви, навіть півтони». Все мало зображуватися винятково чорною фарбою.

Як виникла «Просвіта», одним із ініціаторів заснування якої на Закарпатті, як свідчать джерела, був у кінці 1919 р. Августин Волошин? Сам Волошин згодом пригадував, як «нарід, що зібрався на перші загальні збори 29 квітня 1920 р. на 8-му годину рана в кафедральнім храмі на Службі Божій, потім рушив до жупанату, де мали відбуватися установчі збори. Але тоді не вдалося їх провести, бо около 20 напоєних людей, які під час Служби Божої заняли перші місця в залі жупанату і коли зачав говорити д-р. Ю. Бращайко, скоро накинулися на нього наємники, перебивали бесіду, кричали, свистіли, ще й крісла поламали. Комендант військової управи наказав розпустити збори»¹²⁴.

---

¹²² Волошин А. Заснування і розвиток «Просвіти». *Просвіта*. 1991. № 1.

¹²³ Турияница В., Делеган В. Діяльність «Просвіти» на Закарпатті в оцінці дослідників повоєнного часу. *Матеріали наукової конференції*. Ужгород, 1992. С. 265-268.

¹²⁴ Волошин А. Заснування і розвиток «Просвіти». *Просвіта*. 1991. № 1.

Друга спроба принесла успіх. 9 травня 1920 р. товариство було засноване. Цього дня на загальних зборах «Просвіти» в Ужгороді було затверджено статут товариства, обрано його правління. Його головою став Юлій Брашайко, заступником голови – Августин Волошин. Сам факт заснування «Просвіти» ще не свідчив про вирішення всіх проблем. Потрібна була посиленна і систематична робота. А. Волошин закликав: «Задач маємо много. Нараз много недостатков треба виповнити. Двигнути культуру, вирвати народ із господарського занепаду,.. підняти національну гордість і свідомість... В народі є сильна наклонність до науки, до освіти. Понесім в кожне село світло народної культури, подпоруйме школи, організує читальні, хори, театральні кружки, кооперативи. Все то потребує од нас много праці, повної самопосяти. Вже виходить із шкіл молодіж, повна ідеями й любов'ю до свого народу. Втягає її до народної праці, най розносить своє знання й свою одушевленість во всі кути нашого краю»¹²⁵.

Цікаві думки висловив А. Волошин про те, що повинна являти собою читальня «Просвіти». 30 червня 1922 р. він прочитав реферат на черговому з'їзді товариства на тему: «Яка праця чекає нас для поднесення освіти серед населення?». Волошин просив так поставити роботу читалень, щоб з них прості люди могли взяти якнайбільше користі. «Не доста, чтобы лиш для читання газет й книжок сходилися там члени. Головное є то, чтобы читальня была центром громадського життя і чтобы подавала ініціативу для кожного потребного народного, культурного чи економічного руху»¹²⁶. Борець проти алкоголізму і розпутства, А. Волошин вважав, що «читальня повинна заступити торговицю і корчму, чтобы не мав тот селянин потреби ходити в «товариство нечестивих»¹²⁷. Досвідчений педагог, яким був А. Волошин, не підмінював школу читальнею, але був переконаний, що вона має доповнювати роботу церкви і школи. Важливою була його порада, щоб читальня була «безпартійним містом обговорення громадських, господарських і всяких інших справ»¹²⁸. Численні документи свідчать про те, що читальні засновували переважно представники вчительства. І це закономірно. Але було чимало випадків, коли самі селяни були засновниками читалень. Саме цього бажав Волошин: «Як основати читальню?... Найліпше если читальню сотворять самі селяни, а ми середньо чи безпосередньо маємо їх лиш заохотити у тому. Не обіцяйте много, лиш то, что можеме дійсно ісповнити. Указувати на потребу и хосен самовиховання...»¹²⁹.

Виступаючи на відкритті Народного дому «Просвіти» в Ужгороді в жовтні 1928 р. Августин Волошин сказав, що «сей народний дом має быти сердцем дальшої культурної еволюції нашої, котра своїми органами розсилає кров народного життя,

---

¹²⁵ Волошин А. Промова з нагоди 10-літнього ювілею прилучення Підкарпатської Русі до Чехословацької Республіки. *Свобода*. 1929. 18 липня.

¹²⁶ Волошин А. Яка праця чекає нас для поднесення освіти серед населення? *Свобода*. 1922. 12 липня.

¹²⁷ Там само.

¹²⁸ Там само.

¹²⁹ Там само.

знанє самого себе, свого язика, своєї літератури, знанє народного генія, знань красот краю, знанє і любов до всего, что є наше, народне»¹³⁰.

Августин Волошин високо цинив участь жінок у культурно-освітньому житті краю. Виступаючи на жіночому конгресі 28 травня 1934 р., А. Волошин говорив, що «всегди, де жінки впливали на громадську думку, прийнято найкращі закони для оборони, проти п'янства, лихви, безморальності, проти розводів, для оборони молодших і слабших»¹³¹.

Цікавими є публікації і виступ Августина Волошина на захист українського національного прапора. У 1930-х роках, коли почалися численні нападки на синьо-жовтий прапор, Волошин написав статтю «Наш прапор», в якій роз'яснив, що він має давню історію. Ці його думки, у яких відчувається сильний виховний ефект, не втратили актуальності і тепер. «Наш синьо-жовтий прапор є символом наших найсвятіших ідей, наших найглибших засад і почувань, є нашою програмою. Барва синя, підносить нашу думку к ясному небу, в той Божий світ, де буває Отець всіх народів і пригадує нам вічний ідеал царства божого. А жовта барва розносить наші взори по нашим золотим нивам, по нашій рідній землі, де жили наші предки і де жиємо днесь ми самі... Синя барва спрямовує наші серця і уми до ідеалу людського життя, а жовта фарба напминає нас на наслідування ідеалів народних». У зв'язку з цим А. Волошин закликав: «Підносьте високо наш прапор... не позволіть ніколи щоби вороги зневажали його! Не забудьте, що вороги прапора суть ворогами самого народу»¹³². В телеграмі, надісланій Августину Волошину з нагоди 60-ліття, активісти волівської (міжгірської – Авт.) «Просвіти» писали: «За синьо-жовтий прапор бажаємо еше многа літа дожити про радість нашого українського народу нашому отцу Августину Волошинови»¹³³.

Отже, Августин Волошин по-праву вважається першим просвітянином ХХ століття в Закарпатті. Зокрема, йому належить велика заслуга у вихованні просвітянських кадрів, залученні до роботи в структурах «Просвіти» учительства, налагодженні тісних взаємин закарпатської і галицької «Просвіти», а також насамперед в тому, що Товариство «Просвіта» стало масовою громадською організацією, яка охоплювала всі здорові сили українців краю і діяльність якої спрямовувалась на популяризацію української культури, збереження рідної мови, утвердження української національної свідомості серед закарпатців. Про це самі за себе говорять такі цифри: вже у 1923 р. було 4 філії і 80 читалень «Просвіти», які нараховували 4000 членів, у 1935 р. було вже 10 філій, 235 читалень з 16550 членами, а також діяли Народний дом «Просвіти» в Ужгороді з бібліотекою у 7000 книг і 5 народних домів по селах, а на 1937 р. організаційна структура Товариства «Просвіта» включала, крім центрального органу в Ужгороді, 13 філій і 234 читальні, 135 театральних гуртків, 94 хори, 44 спортивно-молодіжні організації, 12 духових

¹³⁰ Волошин А. Промова з нагоди отворення «Народного дому» в Ужгороді. *Свобода*. 1928. 11 жовтня.

¹³¹ Волошин А. Жіноче питання. *Свобода*. 1934. 31 травня.

¹³² Волошин А. Наш прапор. *Свобода*. 1933. 27 липня.

¹³³ Августин Волошин. Два ювілеї. С. 220.

оркестрів. Протягом 1920-1937 рр. товариство видало 150 художніх творів і науково-популярних книг для народу загальним накладом 450 тис. примірників. Зокрема, А. Волошин особисто доклав великих зусиль для видання 14 томів «Наукового збірника товариства «Просвіти» (1922-1938), де публікувалися, зокрема, історичні дослідження В. Гаджеги, Д. Дорошенка, В. Пачовського, І. Кондратовича, М. Лелекача, В. Бірчака та інш. українських учених, які відіграли важливу роль в зміцненні української етнонаціональної орієнтації Закарпаття¹³⁴. До цього додамо, що «Просвіта» не одержувала жодної субсидії з боку чеських властей, а утримувалася своїми членами. Щоправда, в 1921 р. президент ЧСР Т. Масарик з особистих фондів виділив 150 тис. чехословацьких крон на заснування в Закарпатті українського театру, а в 1924 р. – 100 тис. крон на будівництво Народного дому «Просвіти» в Ужгороді. Загалом, двадцятирічне існування Товариства «Просвіта» в Закарпатті – приклад самопожертви її членів в ім'я освіти, науки і культури краю. Інакше ніж подвигом це назвати неможливо.

Вершиною діяльності закарпатської «Просвіти», як цідком справедливо наголошує О. Мишанич, став Всепросвітянський з'їзд, що відбувся в Ужгороді 17 жовтня 1937 р. Близько 30 тисяч просвітянських активістів з усіх сіл і містечок краю, які представляли 25 політичних партій (у тому числі впливову комуністичну), громадських організацій, редакцій періодичних видань виступили з «Маніфестом до українського народу Підкарпаття», в якому було здекларовано українську національну ідентичність населення Закарпаття і сформульовано його культурно-національні вимоги. Водночас, цей важливий документ спростовує звинувачення українського руху в Закарпатті часів Чехословацької республіки в його нібито ірредентистському, протидержавному характері. У ньому чітко й недвозначно було проголошено: «Ми добровільно прилучилися до Чехословацької республіки, ми є вірними громадянами нашої демократичної держави, – але в мовних і культурних справах ми були й будемо частиною великого 50-мільйонного українського народу і цієї нашої народної та культурної єдності ніколи нізащо не зречемося...»¹³⁵. Під цим «Маніфестом» серед перших є і підпис А. Волошина, який представляв на з'їзді Першу Руську Народну Раду і Педагогічне товариство Підкарпатської Русі.

Августин Волошин, як вже зазначалося, добре усвідомлював, що поширення в народі освіти і культури неможливе без участі вчителя. Закарпатські вчителі в 1921 р. були об'єднані в «Учительське Товарищество Подкарпатской Руси», яке поступово підпадало під вплив русофілів і наприкінці 1920-х років було центром антиукраїнства. Переконавшись у тому, що подальше співробітництво з товариством стає неможливим, А. Волошин засновує «Учительську Громаду». А. Штефан яскраво описав виникнення нової організації: «У травні 1929 р.

¹³⁴ Див.: Волошин А. Заснування і розвиток «Просвіти» *Просвіта*. 1991. № 1; Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси. К., 2012. С. 300; Зимомря М., Гомонай В., Вегеш М. Августин Волошин. Ужгород, 1995. С. 29; Ворон А., Заклинський Б. Президент Тома Масарик и наш народ. *Т. Масарик. 1850*. III. 1925. Видання товариства «Просвіта». Ужгород, 1925. С. 34.

¹³⁵ Цит. за: Мишанич О.В. Життя і творчість Августина Волошина. С. 12-14.

«Учительське Товарищество» мало свій «С'езд» у залях Мадярського Касина (цікава обставина) в Ужгороді. Було там около 300 учителів – «карпаторосів» понад 200 і коло 100 «народовців». По кількох промовах забрав слово й А. Волошин. Він говорив про завдання учителя і звернув увагу на те, що за мадярських часів український народ не мав і не міг мати належного рівня освіти, бо в школах його вчили мовою, якої він не розумів. «Чому вимагають тепер деякі особи, щоб в школах завести знову таку мову, яку дитина не розуміє. Навіщо робити нам експерименти з т.зв. «общерусским языком?». Його в нас знають лише московські та декотрі українські емігранти, а з наших ніхто не говорить, ані не розуміє «помосковськи». Тут настав крик: «Ми не москалі, ми рускі!» Інші кричали: «Ми українці!». Коли втихло, з президії хтось заговорив: «Господин директор, благодарим за Вашу річ, но ми стоим за общерусский язык!» Ці слова викликали бурю крику і численні учителі повставали, щоб залишити залю. Волошин так само встав і при дверях крикнув: «Народовці! За мною! До «Просвіти»! Коло 50 учителів вийшли за Волошином, а за ними постійно ще виходили. В будинку «Просвіти», у великім залі Волошин сказав: «Продовжую свою промову. Видно, що з нашими «карпаторосами» співпраця ще неможлива. Ми мусимо їм показати, що народ з нами, и тоді вони прийдуть до нас. Ми мусимо створити свою народницьку організацію, в якій без «язикових вопросів» в користь народу будемо працювати. Прошу підрахувати присутніх». Відповідь – 78. «Прошу вибрати організаційний комітет, який приготує основуючі загальні збори і статут»¹³⁶.

Так виникла «Учительська Громада», почесним головою якої був А. Волошин (1930–1938). Кількість її членів постійно збільшувалась. Так, якщо в 1930 р. вона нараховувала всього 220 членів, то в 1938 р. – 1631. Організація спрямовувала свої зусилля на утвердження, насамперед, української національно-культурної соборності. Ось як про це писалося в книзі «Полемика з русофілами», виданій Учительською громадою в Ужгороді 1937 р.: «Ми, підкарпатські українці, політично лишаємось вірними громадянами ЧСР, але ніколи не перестали і не перестаємо проголошувати нашу культурно-національну і етнографічну єдність з цілим українським народом. Робимо це свідомо, бо знаємо, що інакше не зможемо врятувати своє національне я... Ясно, що півмільйонний народ на Підкарпатті не може сам витворити стільки культурних цінностей, щоб він міг серед культурніших інших народностей успішно боронити свою народність»¹³⁷. Останній Конгрес «Учительської Громади» відбувся в липні 1938 р. А. Волошин закликав учителів до самоосвіти і самовідданості: «...Хоча наша організація є найбільшим товариством рідної інтелігенції, у нашій боротьбі більше значення має якість, ніж кількість, – тому закликаємо всіх до праці над собою».

Августин Волошин турбувався про українських дітей. За його ініціативи відкрито школи у Волівському окрузі (Колочаві-Горб, Прислопі, Синевирській

¹³⁶ Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. С. 51-52.

¹³⁷ За рідне слово. Полемика з русофілами. Частина перша. Передрук за виданням 1937 року. Ужгород, 1990. С. 75.

Полян). Уже наприкінці 1920 р. на Закарпатті працювало 475 початкових (народних) шкіл, у тому числі 321 з українською мовою навчання. В 1923 р. на Закарпатті діяли 532 школи. Із них 373 українські. Існували 14 українських горожанських шкіл, 4 гімназії (одна угорська), 3 учительські семінарії, одна торговельна академія, 2 українські торговельні школи.

Августин Волошин також був одним з організаторів і керівників «Педагогічного Товариства Підкарпатської Русі». У своєму виступі на II з'їзді цього товариства в 1926 р. А. Волошин переконував, що «наше товариство усилюється служити інтересам виховання нашої карпаторуської дитини. Задачею своєю постановило підпорувати так роботу правительства в ділі організації і ведення шкіл, як і родичів і саму дитину. Ми як робітники науки виховання своєю повинністю уважаємо: визволити дитину від всіх тих умов, серед котрих не міг би здорово розвинутися наш нинішній ідеал людини, і для того і хочемо переробити давню книжну школу на нову, діяльну, давню аристократичну на демократичну, школу формалізму на школу науково обосновану, на школу правди, на школу поправді практичну і руську. В нашім товаристві можуть родичі висловити свої погляди на роботу школи, один учитель може подати поради другому і так може ся витворити загальна картина цілої системи виховання і наuczання, котра указує на ошибки існуючих шкіл і на потреби дальших...Принцип виховання в природнонароднім дусі потребує передовсім, упознання самого себе, упознання рідного краю, упознання історії, землі, язика, літератури і потреб, упознання руської дитини»¹³⁸.

Про завдання Педагогічного Товариства А. Волошин також наголошував на III з'їзді, який відбувся 6 жовтня 1928 р.: «За нами лиш десять коротких років. Стоїме на початку культурного розвою. Але то сміло можемо твердити, що робота освідомлювання народу у нас почалася і розвиваєся. Маємо много несповнених надій і домагань. Але вже і сама тота обставина, що скарги наші публічно можемо підносити і обговорювати є доказом нашої свободи, є гарантією того, що інтенсивною нашою працею удасться нам побідити всі перепони нашого народного відродження. Наше П.Т-во основалося для того, щоби поширювало знанє виховання і знанє рідного краю, зв'язовало родину із школою, підпорувало школу, витворювало учебники і книги лектури, указовало на потребу основання нових шкіл. Днешня епоха і від школи вимагає більше і інтенсивнішої роботи. Круг виховання не скриваєся лиш за мурами школи, але має поширитися працею дальших чинників, помічників учителя» Августин Волошин вірив, що «наш народ путем просвіти встане із глибокого сну, піднесєся до ліпшого матеріального життя і так обезпечить собі кращу будучність»¹³⁹.

Наприкінці 1930-х років, у період існування Карпатської України, в усіх районах, де проживало українське населення, діяли українські школи. Все це було

---

¹³⁸ Волошин А. Виступ на II з'їзді Педагогічного Товариства Підкарпатської Русі 8 травня 1926 р. *Августин Волошин. Твори.* С. 120-122.

¹³⁹ Волошин А. Перегляд історії шкільництва Підкарпатської Русі. *Августин Волошин. Твори.* С. 136.

доказом що українська ідея, українська мова перемогли. Августин Волошин відіграв у цьому значну роль. Це визнавали не лише українські педагоги, але й чеські чиновники. Ось, для прикладу, думка щирого прихильника народовецького напрямку, очільника Шкільного реферату (управління) в Ужгороді Йозефа Пешека: «Коли нині з радістю можемо дивитися на поступ в нашом школьництві, на скорее поширювання культури серед найширшої верстви руського народа под Карпатами, то в том велика доля заслуги лежить у Вас Вп. Пане Директоре... Ви служили тому народови не лиш в школі але й поза нею. В школі Ви виховали молоде покоління народних працівників, виховали в серцях будучих учителів почуття обовязку для свого народа учити его родним его словом, подносити его економично і вести до ліпшого благобита а поза школою старатися и о найменшого брата, подавали ему до рук перші основи руського письма своєю Азбукою и Читанкою, учили его як має он жити численними статями в «Науці» і «Місяцесловах», котрі стали наслід одиноким прибежищем печатаного народного слова»¹⁴⁰.

Нарешті, неабияку роль відігравав Августин Волошин і в економічному відродженні Закарпаття, для добробуту народу якого він працював усе життя. Він розумів, що самостійність кожного народу залежить від економічно-господарської самостійності. Тому він був ініціатором створення, а почасти і керівником численних спілок, товариств, фабрик, сприяв створенню та роботі кооперативів, відокремлював існуючі від колишнього угорського кооперативного союзу, заснував «Крайовий Кооперативний Союз» (1920 р.), обирався його головою. Велика заслуга А. Волошина полягає також і в тому, що він у 1920 р. заснував «Підкарпатський банк», першу всенародну кредитну установу, яку очолював, а також багато інших економічних установ і підприємств: фабрику виливання дзвонів «Акорд», фабрику свічок «Геліос», керамічної фабрику «Керамос», фабрику сірників «Руські сірники», протипожежне страхове товариство «Бескид» в Ужгороді та інш. Ці підприємства і установи забезпечували роботою сотні працівників й службовців, що в тогочасних умовах безробіття в Закарпатті мало важливе значення.

БУРЕМНІ 1918 – 1919 РОКИ... ПОЧАТОК АКТИВНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Августин Волошин – визначний культурно-освітній діяч Закарпаття кінця ХІХ і перших чотирьох десятиліть ХХ ст. – належав до впливових політиків краю, який протягом усього міжвоєнного періоду дотримувався прочехословацької орієнтації і, зокрема, з великою повагою ставився до першого президента Чехословацької республіки Томаша-Гаррига Масарика. Саме політична діяльність А. Волошина викликає найбільше дискусій серед дослідників. Утім, хоча й можна певною мірою погодитись, наприклад, із твердженням О. Мишанича й П. Чучки, що А. Волошин

---

¹⁴⁰ Августин Волошин: два ювілеї. С. 23.

«чистою політикою займався мало»¹⁴¹, однак, хай там що, але він був причетний до всіх головних політичних подій в історії Закарпаття починаючи з 1918 р., а з жовтня 1938 р. по березень 1939 р. був провідним політичним і державним діячем краю під час розбудови Карпато-Української держави.

Ще задовго до розвалу монархії Габсбургів, у 1915 р., як згадував Августин Штефан, він за дорученням А. Волошина поїхав до Відня й мав розмови з відомими українськими політичними діячами Є. Петрушевичем, К. Трильовським, Л. Бачинським, С. Смаль-Стоцьким. У своїх спогадах А. Штефан так передав розмову з К. Трильовським: «Ми хочемо обновити Галицько-Волинську державу під назвою Західно-Українська Республіка. До неї мають належати Галичина, Волинь, Буковина та Угорська Україна.

– А що з Києвом?

– Само собою, ми хочемо з'єднання всіх українських земель, до матері, до Київської Русі в одну державу. Але в Київській Україні ситуація є непевна, і тому злуку треба відсунути на пізніше.

– Не думаю, що в Мараморші будуть любити Україну без Києва.

– Соборну Україну проголосимо, коли на те прийде час. А Ви в Угорській Україні говорите про Соборну країну, тобто відразу про Київ...»¹⁴².

Цей факт ми навели лише для того, щоби підтвердити тезу про контакти між політичними діячами краю й України по той бік Карпат із метою об'єднання всіх українських земель ще задовго до 1918–1919 рр. Робимо це ще з однієї причини: окремі вчені без відповідних пояснень твердять про раптову зміну орієнтації А. Волошина з 1919 р. Як видно, він уже в 1915 р., ще до розпаду Австро-Угорської монархії, дотримувався орієнтації на Україну. Про це свідчить, опосередковано, і те, що коли 21 січня 1919 р. в Хусті відбулися Всенародні збори угорських русинів, на яких було прийнято рішення про возз'єднання краю з Україною, газета «Руська Краина», головним редактором якої тоді був Августин Волошин, детально описала роботу цього історичного за своїм значенням конгресу¹⁴³.

Інша справа, що коли 6 листопада 1918 р. в Ужгороді була створена так звана «Рада угорських русинів», головою якої був обраний О. Сабов, а секретарем – А. Волошин, вона дійсно, під впливом широкої пропагандистської кампанії, розгорнутої угорським урядом М. Каройі з метою збереження цілісності Угорщини (проект міністра з національних питань О. Ясі про право всіх неугорських народів на самовизначення), ухвалила рішення про цілісність Угорщини і програму розвитку Закарпаття в її складі «із забезпеченням прав нашого угрорусского народа»¹⁴⁴.

¹⁴¹ Мишанич О., Чучка П. Августин Волошин (1874–1945). *Августин Волошин*. Твори. С.11.

¹⁴²Штефан А. За правду і волю: Споми́ни і дещо з історії Карпатської України. С. 62.

¹⁴³Вишнянський. Народний собор в Хусті. Руська Краина. 1919. 21 януара.

¹⁴⁴Див.: Закарпаття 1919-2009 років: історія, політика, культура. С.47.

Водночас Августин Волошин у низці своїх праць досить детально й аргументовано пояснив зроблений ним і його соратниками політичний вибір щодо подальшої долі Закарпаття. Зокрема, у своїх «Споминах» А. Волошин пише, що політична ситуація восени 1918 р. була незрозумілою, і все «зависіло от міжнародної обстановки». Він не відкинув і той факт, що члени Ужгородської ради поклали певні надії на демократичний уряд Угорщини, який очолив М. Каройі. «І почалися переговори з малярським правительством, – писав А. Волошин, – котрі і довели до того, що Центр. Угорська Рада в Будапешті признала право русинів ко автономії, а після будапештського зборання русинів подержаного під предсідальством о. Євм. Сабова дня 19 децембра 1918 р. видан закон X дня 24 дец. 1918 р.

Однако сей закон викликав в «Раді» остру критику, бо «Руську Країну» определив лиш на 4 жупи – Ужгородську, Бережанську, Угочанську і Марамороську, а Земплинських, Шариських і Спішських русинів приобіщав міністер Ясі словакам. Крім того, консервативна малярська печать виступила остро проти сього закону і хотяй вже мали'сьме на папері автономію, еднако ще і в Ужгороді школи осталися чисто малярськими і требованіе науки руського язика визвало неприятельський отпор малярської публіки, із всього того руські патріоти виділи, що если на місто демократичної Малярщини вернеся назад Малярщина графів і нямешів, автономія русинів пропаде так, як і ліберальні закони 1848 року о свободі народностей осталися лиш на папері». Ось чому, продовжував Волошин, 1 січня 1919 р. закарпатська делегація відвідала посла Чехословацької республіки в Будапешті М. Годжу «і через нього просила, щоби цілу територію Підк. Руси осадило чехословенське військо. В Ужгород зайшло військо Чехословаків дня 12 янв. 1919 року»¹⁴⁵.

Отже, коли 8 травня 1919 р. в Ужгороді відбулося об'єднання Пряшівської, Ужгородської і Хустської народних рад, на основі яких виникла Центральна Руська Народна Рада (ЦНР) в складі 200 членів (голова – А. Бескид, заступники голови – А. Волошин, М. Стрипський, М. Бращайко), на її засіданні було прийнято рішення про приєднання Закарпаття до Чехословаччини на правах автономії. До речі, виступаючи на засіданні ЦНР, М. Бращайко недвозначно заявив, що «420 делегатів із всіх частин Карпатської України вирішили приєднати Угорську Русь до України. Цю злуку неможливо здійснити внаслідок несприятливих воєнних подій. Але це серце і душу народу не змінить»¹⁴⁶. Більшість політичних діячів Закарпаття, як і весь народ, розцінювали включення краю до Чехословаччини, як позитивне, але тимчасове явище. Таким чином, тільки неможливість воз'єднання Закарпаття з Україною привела до того, що стало можливим включення його до складу щойно утвореної ЧСР.

¹⁴⁵Волошин А. Спомини. *Августин Волошин*. Твори. С. 74-75.

¹⁴⁶ Цит. за: Петрецький В. Історичні особливості становлення політичної еліти Закарпаття (перша чверть ХХ століття). Ужгород, 2014. С. 39.

Після того, як ЦРНР прийняла рішення про входження Закарпаття до складу ЧСР, «100 членова депутація дня 20 мая 1919 року понесла рішення общего собрания всіх руських рад до Праги і передала президенту Масарику». При цьому вітальні промови виголосили керівники делегації закарпатців А. Бескид, Г. Жаткович, А. Волошин, а також Т. Масарик, який російською мовою висловив радість у зв'язку з добровільним приєднанням Закарпаття до ЧСР і, між іншим, заявив: «Ви, русини, стільки прав будете мати, скільки виборете для себе»¹⁴⁷. Згадуючи цю подію, Августин Волошин у своїх спогадах писав: «Било то собитіе не лиш історично-важное, но и широтеплое, братское! Золота Прага торжественно привитала русинов, широко погостила, и ми з надією на лепшу будучность вернулись до дому»¹⁴⁸.

Як оцінював майбутній президент Карпатської України цю подію? Даючи інтерв'ю американській газеті «День» у 1923 р., А. Волошин дав вичерпну відповідь на питання: «Чи могла Підкарпатська Русь і Американські русини при даних обставинах зділати лучший вибір, як соединитися в образі автономного штата з Чехословацькою Республікою?». «Мій коротенький отвіт такий: Не могла!», – однозначно заявив А. Волошин¹⁴⁹. Проаналізувавши всі можливі на той час варіанти розв'язання «закарпатської проблеми», Волошин, зокрема, зауважив: «Пристаали на се (входження Закарпаття до складу ЧСР – Авт.) всі Ради прото, ібо тоді вже стало ясным, що соединеніе наших земель з западными русинами – невозможно. Географічні, економічні і культурні інтереси наші тягли нас до Чехословакії, де наділисьмеся найти братської підпори для свободного розвитку наших народных сил. Дотеперішній наш поступ доказує, що мимо всіх перепон, вибір сей був для нас єдинственно добрим»¹⁵⁰. Августин Волошин на цій позиції залишався постійно. У розмові з Вікентієм Шандором, яка відбулася в Празі у 1939 р., він відзначив: «Ми мусіли шукати якусь реальну розв'язку, притому не хотіли бути довше зв'язані з Мадярщиною, а наше з'єднання з Україною не було можливості здійснити, головну ролю тоді повсюди грала військова сила, якої у нас не було. Про чехів як народ ми дуже мало знали, але в той час це був єдиний правильний вихід із положення – зв'язати нашу долю із слов'янським народом»¹⁵¹.

Переважає більшість сучасних дослідників, як уже зазначалося, сходяться на тому, що входження Закарпаття до складу Чехословаччини в той час було оптимальним кроком, адже ця молода держава справедливо вважалася однією з найдемократичніших у Європі. Тут діяла багатопартійна система, розвивалася економіка, освіта й культура тощо. Невипадково, що А. Волошин надіслав подяку уряду Чехословаччини за турботу про закарпатців уже тоді, коли ця держава припинила своє існування – 15 березня 1939 р. «Міністр Капрас, – згадував

¹⁴⁷ Цит за: Каминський Й. Т. Г. Масарик и Подкарпатська Русь. *Карпатській свѣтъ*. Ужгород, 1930. Ч. 1.2. С. 780.

¹⁴⁸ Волошин А. Спомини. *Августин Волошин*. Твори. С. 76.

¹⁴⁹ Волошин А. Інтерв'ю газеті «День» від 1923 р. Ч. 47. *Августин Волошин*. Твори. С. 77.

¹⁵⁰ Там само. С. 77-78.

¹⁵¹ Шандор В. Спомини. Т. 1. Карпатська Україна. 1938-1939. С. 31.

В. Шандор, – подякував за милу увагу: згадав, що празький уряд дістав телеграму – подяку від о. д-ра Волошина. Він був зворушений телеграмою та моєю увагою і сказав: Я ніколи не сподівався, що за стільки кривд, які ми вам заподіяли, ви поставитесь до нас так шляхетно. Ваш уряд телеграмою і ви особисто зробили нам у цих скрутних годинах велику радість. Від словаків ми нічого не дістали. Прийміть від мене і чеського народу прояв найкращих побажань для Карпатської України і всього українського народу»¹⁵².

У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД. БОРОТЬБА ЗА АВТОНОМІЮ

Про свою політичну діяльність А. Волошин говорив і на допиті у 1945 р. слідчому МДБ СРСР майору Вайндорфу. «Початок політичної діяльності, – розповідав А. Волошин, – відноситься до 1919 р., коли я став організатором Християнсько-народної партії в Підкарпатській Русі. Аналогічні за програмою християнсько-соціальні партії вже існували в той час у Чехословацькій республіці, зокрема, в Чехії і Моравії «Лідова партія» (Народна партія), в Словаччині – «Людова партія» (Народна партія). Поряд з Християнсько-народною партією існували й інші: аграрна, соціал-демократична, народно-соціалістична, партія торговців і промисловців, угорська народна партія та ряд інших. Восени 1938 р. на базі всіх партій виникло Українське Національне Об'єднання, тобто нова партія, яка проіснувала до 15 березня 1939 р.»¹⁵³.

Таким чином, Августин Волошин як найяскравіший політичний лідер Закарпаття першої половини ХХ століття у активне політичне життя поринув у часи розпаду Австро-Угорської монархії та утворення Чехословацької республіки: у 1918 р. він входив до складу ужгородської «Ради угорських русинів», у 1919 р. взяв участь у об'єднанні народних рад краю і створенні Центральної Руської Народної Ради, з 12 серпня 1919 р. до 17 березня 1921 р. був членом Директорії – тимчасового уряду Підкарпатської Русі на чолі з губернатором Григорієм Жатковичем, у 1920 р. став одним із засновників товариства «Просвіта» та ініціаторів створення Руської хліборобської (землеробської) партії, у 1924 р. – організатором Християнсько-народної партії, у 1925–1929 рр. був послом до парламенту Чехословацької республіки, у квітні 1938 р. очолив Першу Руську (українську) Центральну Народну Раду, у жовтні того ж року увійшов до складу першого автономного уряду і став прем'єр-міністром другого автономного уряду Підкарпатської Русі, з початку 1939 р. був почесним головою партії Українське Національне Об'єднання, а 15 березня 1939 р. був обраний президентом Карпатської України.

Утім відправною точкою у всіх подальших кроках закарпатської інтелігенції, котра творила регіональний сегмент політичних інститутів і партійних осередків у краї, став, на думку дослідників, утворений у квітні 1919 р. з ініціативи з А.

¹⁵²Там само. С. 359.

¹⁵³ЦАМГБ РФ, Н – 17681. Л. 12.

Волошина «Руський клуб». Очолюваний Волошином, він об'єднав кращих представників місцевого населення (близько 20 чоловік) для вироблення спільної позиції щодо політичних перспектив й майбутнього розвитку рідного краю через можливість власної участі у вирішенні її долі.

З 1919 по 1938 рр. А. Волошин разом з окремими своїми соратниками з «Руського клубу» входив до керівного складу Першої Центральної Руської Народної Ради Підкарпатської Русі, яка, щоправда, через незгоди між українцями і русофілами практично була бездіяльною. Водночас необхідно погодитись з дослідниками, що «авторитет А. Волошина у цій Руській Народній Раді був дуже високий, бо він об'єднував навколо себе сили різних орієнтацій, оскільки Рада не мала реальної влади і була дуже неоднорідною, вона не відіграла тієї політичної ролі в житті закарпатців, яка на неї спершу покладалась»¹⁵⁴. У 1927 р., наприклад, ЦРНР звернулася до президента, уряду і парламенту Чехословаччини з меморандумом протесту проти адміністративної реформи в ЧСР, що ігнорувала автономні права краю, а в 1936 р. А. Волошин разом з Й. Камінським – представником русофілів в Раді, випрацювали й опублікували (українською і російською мовами) «Проект закону Центральної Руської народної ради про Конституцію Автономної Підкарпатської Русі» (1937), якому так і судилось стати законом.

З іменем А. Волошина пов'язано створення Української Центральної Народної Ради і прийняття нею цілого ряду маніфестів. Слідчого МДБ СРСР Вайндорфа, наприклад, зацікавив один із таких маніфестів від 1 жовтня 1937 р. А. Волошин підтвердив, що він дійсно його підписував. На запитання, у зв'язку з чим був виданий цей маніфест, Волошин поінформував: «В 1937 р. міністерство освіти Чехословаччини своїм розпорядженням намагалося ввести на Підкарпатській Русі для викладання в деяких школах російську мову і книги на цій мові. Дізнавшись про це, ряд організацій почали вживати заходи, щоб не допустити викладання предметів російською мовою в школах Підкарпатської Русі. Такою мірою і був маніфест від 1 жовтня 1937 р., в якому було викладено вимогу про скликання 17 жовтня 1937 р. з'їзду в м. Ужгороді. Я підписав цей маніфест від імені Ради, головою якої був, і від імені Педагогічного товариства Підкарпатської Русі, головою якого також був я»¹⁵⁵. А. Волошин не міг не підписати цей маніфест, оскільки саме він був ініціатором його створення. Він чітко заявив, що «всі спроби заведення у нас російської літературної мови скінчилися повною невдачею. Така доля чекає і сучасне москвофільство». Звичайно, такі висловлювання Августина Волошина були не до вподоби слідчим МДБ СРСР.

А. Волошин, як уже наголошувалось, завжди обстоював єдність і цілісність Чехословаччини та збереження її демократичного республіканського ладу. Водночас, відстоюючи право закарпатців на автономний статус у складі ЧСР, він

¹⁵⁴Мишанич О., Чучка П. Августин Волошин (1874–1945). *Августин Волошин. Твори*. Ужгород, 1995. С.11.

¹⁵⁵ЦАМГБ РФ, Н – 17681. Л. 25.

неодноразово заявляв, що «в автономній Підкарпатській Русі наш нарід має бути паном своєї землі, а не рабом та погноєм чужих. Будемо требовати сповнення всього того, що нашому народові по мирному договору й по законам належиться»¹⁵⁶. У статті «Хто винен?» А. Волошин знову нагадує празькому урядові: «...Народ наш мав нагоди в р. 1918 і 1919 через Нар. Р. висказати свою волю тут і в Америці. Тепер вже стоїмо перед важнішим питанням здійснення нашої політичної свободи осягнутої плебісцитом в р. 1918–19. А здійснення може статися лиш одним способом: переданням ведення управи краю до рук синів нашого народу»¹⁵⁷.

Боротьба закарпатців за автономію та справедливе визначення західних кордонів краю (зі Словаччиною) тривала протягом усього майже двадцятирічного періоду існування Першої (домюнхенської) Чехословацької республіки. Цей рух русинів-українців по обидва береги Ужа був справді всенародним: у ньому брали участь практично всі політичні партії, громадські об'єднання й національно-культурні товариства Закарпаття, що виступали активною опозицією центральній владі. Однак політично-класові й національно-культурні розбіжності їхніх програм, зокрема протистояння русофільського та українського напрямків у суспільно-політичному житті краю, були саме тим фактором, який полегшував правлячим колам ЧСР упродовж тривалого часу утримувати цей масовий патріотичний рух у безпечних для Праги рамках.

До проблеми автономії Закарпаття чехословацький уряд повернувся лише наприкінці 30-х років ХХ ст., коли перед загрозою насамперед угорського ревізіонізму відбулася певна консолідація політичних сил краю та радикалізація їхніх дій щодо вимог автономії, і у березні 1937 р. під їхнім тиском був прийнятий Закон ЧСР «Про тимчасове врегулювання становища губернатора Підкарпатської Русі», який набув чинності в жовтні 1937 р. Ним, зокрема, розширювалися права губернатора, утворювалася Губернаторська рада тощо, що дало підстави владі говорити про т. зв. «перший етап автономії»¹⁵⁸.

11 жовтня 1938 р. в Празі було затверджено перший автономний уряд Закарпаття – Раду Міністрів Підкарпатської Русі (офіційна назва). Перший автономний уряд Підкарпатської Русі очолив Андрій Бродій – лідер русофільського напрямку в краї, голова Автономно-землеробського союзу. Поряд із посадою прем'єра він отримав портфелі міністра шкільництва й міністра федерального уряду в справах Підкарпатської Русі. Міністром внутрішніх справ став Едмунд Бачинський – один із керівників Республіканської землеробської (аграрної) партії на Закарпатті. Один із лідерів Національної ради Підкарпатської Русі соціал-демократ Юліян Ревай став міністром комунікацій, а лідер Руської національно-автономної партії Степан Фенцик – міністром без портфеля (питання встановлення словацько-закарпатських кордонів). Державними секретарями в уряді стали

¹⁵⁶ Волошин А. З першим числом українського щоденника. *Августин Волошин. Твори*. Ужгород, 1995. С. 87.

¹⁵⁷ Волошин А. Хто винен? *Августин Волошин. Твори*. Ужгород, 1995. С. 88-89.

¹⁵⁸ Нариси історії Закарпаття. Т. II (1918-1945). С. 263-264; Закарпаття в етнополітичному вимірі. С. 254.

представник Автономно-землеробського союзу на Пряшівщині Іван П'єщак (питання юстиції) і лідер українського напрямку в Закарпатті, голова Християнсько-народної партії Августин Волошин (питання охорони здоров'я й соціального забезпечення). Отже, до першого автономного уряду увійшло четверо представників русофільського і двоє (Ю. Ревай та А. Волошин) – українського напрямку, що, на думку дослідників, було компромісним рішенням і загалом реально відображало співвідношення сил між двома головними політичними блоками Закарпаття¹⁵⁹.

Автономний уряд А. Бродія проіснував лише 15 днів – з 11 по 25 жовтня 1938 р. Наступного дня А. Бродія було заарештовано в Празі чехословацькою службою безпеки згідно з Законом про охорону республіки за «державну зраду» – зв'язки з ворожими Чехословаччині закордонними елементами і профашистську діяльність на користь Угорщини, агентом якої, як стало відомо, він упродовж тривалого часу виступав під прізвиськом «Берталон». Щоправда, одразу після арешту А. Бродій розпочав голодування на знак протесту проти утримання його у в'язниці, і 11 лютого 1939 р. його звільнили, а після зустрічі з президентом ЧСР Е. Гахою направили на лікування в Татри, звідки він втік до Угорщини. Його соратнику С. Фенцику теж вдалося втекти в польське посольство в Празі, а потім переїхати до Угорщини¹⁶⁰.

На цій досить драматичній ноті закінчив свою короткочасну діяльність перший автономний уряд Підкарпатської Русі, який так і не зміг практично контролювати, а тим більше змінити на краще політичну ситуацію в Закарпатті та соціально-економічне становище його населення.

АВГУСТИН ВОЛОШИН – ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР

Того ж дня, 26 жовтня 1938 р., новим прем'єр-міністром Підкарпатської Русі урядом ЧСР був призначений Августин Волошин – лідер українського напрямку в краї, а міністрами – члени першого автономного уряду Ю. Ревай і Е. Бачинський. Усунення з міністерських посад А. Бродія, С. Фенцика та І. П'єщака тим же розпорядженням празького уряду й передача їхніх повноважень новому прем'єру А. Волошину робило новий автономний уряд виразно українським. Це викликало, з одного боку, радісне збудження й активну підтримку з боку українців у всьому світі, а з іншого – обурення закарпатських русофілів та угорських і польських урядовців. Сам Волошин так пізніше згадував про склад очолюваного ним уряду 26 жовтня 1938 р.: «тодішній президент і прем'єр-міністр Чехословаччини Сирови призначив мене міністром-президентом Підкарпатської Русі, а міністром Юліана Ревая»¹⁶¹.

¹⁵⁹Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ч.1. С. 79.

¹⁶⁰Там само. С. 81; Нариси історії Закарпаття. Т.2: 1918-1945. Ужгород, 1995. С. 282.

¹⁶¹ ЦАМГБ РФ, Н – 17681. Л. 13.

Закономірно, що це викликало велике незадоволення серед представників протилежного напрямку як у краї, так і за його межами. Утім, вважаємо, що А. Волошина важко в чомусь звинувачувати. По-перше, Прага переконаласть у зраді керівників русофільства й більше не бажала ризикувати; по-друге, склад уряду був сформований у Празі, яка постійно втручалася у внутрішні справи крайового уряду. Доказом цього є призначення в січні 1939 р. третім міністром Карпатської України чеського генерала Л. Прхали. Однак про це йтиметься далі.

Тому не випадково відразу ж після складання в присутності віце-губернатора краю А. Бескида, міністра Е. Бачинського й чеського генерала О. Сватака присяги на вірність Чехословацькій республіці¹⁶², Августин Волошин виголосив промову, у якій наголосив, що забезпечить «народом Підкарпатської Русі їх культурні, національні та господарські здобутки... без різниці національної та релігійної». Він закликав до співробітництва представників русофільства, які на це не погодилися і перейшли у відкриту опозицію до нового уряду.

Антиукраїнські мітинги, демонстрації і звернення, що проводилися ними в багатьох містах Закарпаття, значно ускладнювали діяльність уряду. Так, секретар АЗС у Пряшеві В. Данча в листі до А. Волошина висловив сумнів про можливість спільних дій двох напрямів. Відповідь прем'єр-міністра була однозначною: «Ми хочемо в злагоді жити й з тими людьми – членами нашого народу, що голосять себе до руського табору, коли вони думають це щиро, значить, коли вони почувають себе щирими слов'янами. Але з людьми, що під покришкою рускості хотят приклучити нас до Мадярщини й агітують за тим приклученням явно, або через так зв. плебісцит, не хочемо мати нічого спільного»¹⁶³. Навряд чи сприяв згуртуванню закарпатського суспільства навколо уряду А. Волошина і заклик Української народної ради «Український Народу Підкарпаття!», в якому наголошувалося: «Доля нашого народу на Підкарпатті передана до рук Батька нашого національного відродження о. Августина Волошина... Ми всі повинні відкинути свої особисті справи й розрахунки та з усіх сил іти на поміч нашій владі! Кожний українець-русин, мужчина, жінка, старий чи молодий, повинен приступити до будови нашої молодой держави»¹⁶⁴.

Про чітку українську спрямованість уряду А. Волошина переконливо свідчило й опубліковане 27 жовтня 1938 р. в газеті «Нова свобода» звернення Української народної ради «До всіх українців по цілому світі! До всіх українських партій, організацій, груп, товариств в Галичині, Буковині, Бессарабії, Наддніпрянській

¹⁶²Чеська дослідниця Т. Беднарджова у своїй монографії опублікувала текст протоколу, відшуканого в Архіві канцелярії Президента ЧСР, складеного 12 грудня 1938 р. У ньому зафіксовано: «Монсенйор Августин Волошин, прем'єр-міністр уряду Підкарпатської Русі, склав сьогодні до рук президента республіки присягу на конституції згідно з законом від 26 лютого 1920 №121 Збірки законів та розпоряджень українською мовою такими словами: «Обіцяю на свою честь і своє сумління, що буду совісно та несторонно виконувати свої обов'язки і буду додержувати конституційні та інші закони. Закінчено і підписано. Августин Волошин». Беднарджова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог, мислитель. Львів, 1995. С.169.

¹⁶³ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 41. Арк. 1.

¹⁶⁴Нова свобода. 1938. 28 жовтня.

Україні, Канаді, Сполучених Державах Америки і взагалі до українців, де б вони не проживали». «Ми віримо, – йшлося у зверненні, – що великий 50 мільйоновий український народ підійме й надалі своє велике слово і не допустить, щоб наші віковічні вороги накладали на нас пута, знов садили нас в тюрми»¹⁶⁵. Це звернення було розцінено українцями, зокрема в Галичині, як заклик до підтримки й допомоги братам-українцям по той бік Карпат. Зокрема, у Львові, Станіславові, Коломиї відбулися масові демонстрації на підтримку уряду Волошина. Були зафіксовані перші нелегальні переходи польсько-чеського кордону галицькими українцями з метою допомоги в розбудові молодій українській державі, які з кінця 1938 р. стали масовим явищем¹⁶⁶.

Відомий дослідник міжвоєнної історії Закарпаття М. Болдижар пояснював вибір чехословацьким урядом на посаду голови автономного уряду краю політичного лідера українського напрямку так: «Цьому сприяло ряд факторів: по-перше, призначаючи А. Волошина прем'єром, центральний уряд враховував, що він був освіченою для того часу людиною, мав духовну та світську освіти і сподівався, що в своїй діяльності він буде керуватися принципами нейтральності та релігійно-етичними нормами і не братиме участі в політичних інтригах; по-друге, уряд добре знав про політичну орієнтацію інших можливих кандидатів у прем'єри і не бажав більше ризикувати, «обпікшись» уже на кандидатурі А. Бродія; по-третє, кандидатура каноника А. Волошина була підтримана прем'єром словацького автономного уряду католицьким священником Й. Тісо. Отже, волею випадку та в зв'язку з названими вище обставинами А. Волошин вийшов на арену активної політичної діяльності»¹⁶⁷.

Можна погодитися з тим, що А. Волошин дійсно не готувався до такої високої політичної кар'єри. Він сам відверто про це говорив у грудні 1938 р. кореспонденту львівської газети «Діло»: «Сьогоднішня моя праця є такого характеру, про який раніше я ані не думав. Все своє життя я працював як педагог. Переконався я в тому, що наш народ є цілком так інтелігентний, як і інші європейські народи, і що лише гноблення робило його апатичним. Тепер він чудом скинув з себе апатичність, і ця дійсність дає мені силу і відвагу до тієї праці, яку виконую»¹⁶⁸.

Водночас слід зазначити, що саме довголітня освітня, культурна та громадсько-політична праця Августина Волошина для і серед рідного народу, а також високий авторитет і народна підтримка Волошина, як і його загалом лояльне ставлення до Чехо-Словацької республіки, підтримка її конституційних основ і демократичних інститутів та прагнення «забезпечити самостійність Карпато-Української держави в рамках федерації» зумовили вибір його кандидатури на пост прем'єра. Тобто цей вибір був цілком закономірним. З приводу цього призначення

¹⁶⁵ Нова свобода. 1938. 27 жовтня.

¹⁶⁶ Див.: Вегеш М. М. Карпатська Україна 1938-1939 років у загальноєвропейському історичному контексті. Ужгород, 1997. Том II. С. 83.

¹⁶⁷ Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ч. I. С. 81-82.

¹⁶⁸ Там само. С. 105.

чеська газета «Недільні Лист» 27 листопада 1938 р. у статті «Хто є Волошин» інформувала: «Людина на своєму місці. Мало маємо людей такої ваги, як о. д-р Волошин. Український народ Підкарпаття виявив для нього таку любов і таке признання, що назвав його «батьком народу». Цієї назви не устійнив ніякий закон – вона створена народом. Його поява має в собі щось, що захоплює. Хоч уже не молодий, зумів пережити всю свою й свого народу трагедію... Назначуючи його прем'єром – влада зробила найщасливіший крок»¹⁶⁹. А глава греко-католицької церкви в Західній Україні, Галицький Митрополит й Архієпископ Львівський Андрей Шептицький, гаряче підтримуючи новий уряд Карпатської України і щиро вітаючи о. А. Волошина з призначенням на пост прем'єра, писав: «Трудно представити Вам ентузіазм і радість, з якою ціла наша суспільність, увесь український народ у Галичині... прийняли відомість, що Ваша Ексцеленція обняли владу в Карпатській Україні. Уважаємо премудрим зарядженням Божого Провидіння, що Вас вибрало на провідника народів Закарпаття. Тому народіві потреба й апостольської любови священика і мудрого проводу педагога, який би його виховував. Такого апостола, християнського педагога дав тому народіві, дав нам усім Всевишній у Вашій особі. Зо страхом Господнім... слідимо за кожним Вашим кроком, свідомі небезпек, якими Ви з усіх сторін оточені, і безконечно важкого Вашого завдання»¹⁷⁰.

Цікаву характеристику прем'єру Августина Волошину дала французька газета «Ле Пті Парізієн» в номері за 5 лютого 1939 р.: «Часто його представляли як типового духовного політика-дипломата з часів Ренесансу. Але цей образ цілком фальшивий... Батько Волошин, – так його кличуть селяни, – дуже приємний, вирозумілий, розумний і реаліст. То ані мрійник, ані фанатик»¹⁷¹.

Про те, як сприйняли закарпатські українці звістку про призначення А. Волошина прем'єр-міністром уряду Підкарпатської Русі, В. Гренджа-Донський згадував: «Десь біля чотирнадцятої години входить Федір Ревай і як гукне на цілу залу: – Директор Волошин іменованій прем'єром! Ми одразу подумали, що він жартує, але бачимо, що підходить до телефону, кличе директора о. Волошина і гратулює йому. Ми з утіхою, з невимовною радістю підходимо до нього і майже вириваємо трубку з рук, щоб довідатися більше. – Якраз прилетів до мене кур'єр з Праги і приніс цю вістку, – сказав Федір Ревай. – Прем'єр-міністром іменовано директора Августина Волошина. З цією вісткою зараз вдерлися ми до великої залі, де відбувалася проба і Федір Ревай гукнув грімко: – Маємо свій уряд! Головою уряду директор Волошин!

Члени хору раптом перестали співати і як тільки почули цю потішну вістку, обнімались, почали один одному гратулювати, цілуватись. Радість, утіха невимовна. Зараз розбіглись по цілому місті, сповіщаючи про те всіх наших. Люди

¹⁶⁹ Цит. за: Нова свобода. 1938. 4 грудня.

¹⁷⁰ Нова свобода. 1938. 30 листопада.

¹⁷¹ Цит. за: Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ч. 1. С. 108.

з великої радості на вулицях обнімались, підкидували шапки вгору і плакали з великої втіхи. Я ще в житті не бачив такого захоплення, такого ентузіазму. Вістка ця кулею рознеслась по цілому місті. По вулицях наші люди не стояли групками як інколи, щоб обговорювати, тільки підбігали один до одного, щоб сповістити про велику новину»¹⁷².

Отже, спробуємо об'єктивно розглянути діяльність другого автономного уряду Підкарпатської Русі – Карпатської України на чолі з Августином Волошином. Завдання, що стояли перед ним, були дійсно надзвичайно складними, особливо з урахуванням агресивної антиукраїнської опозиції у самому Закарпатті, підривної діяльності проти нього сусідніх держав і гостроти міжнародного становища напередодні Другої світової війни загалом.

У першому, після призначення прем'єром, інтерв'ю редакторів газети «Нова свобода» 30 жовтня 1938 р. Августин Волошин досить детально окреслив основні завдання очолюваного ним уряду: «Завдань багато. Числимо на сили свої та на сили громадянства, яке мусить все зробити, щоб закріпити здобутки. Але перше завдання – це оборонити цілість нашого краю, забезпечити спокій і порядок, забезпечити добробут народніх мас... Вже влада має 230 вагонів кукурудзи для бідних і безробітних... Думаю, що народні маси нашого краю здобудуть від своєї молодої держави все, що потрібно для усунення голоду... План публічних робіт маємо широкий. Мусимо побудувати залізницю, дороги, мости, пристосовуючи все до нових умов нашого господарського та культурного життя. Після встановлення й закріплення наших границь, негайно мусимо провадити планову розбудову нашої господарки. То вимагає великої кількості працівних сил та велику суму грошей. Але наші природні багатства є такі великі, що ми вдержимось та забезпечимо собі рівноправне співробітництво з іншими країнами, які нам допоможуть розбудувати промисел та інтенсифікувати хліборобство, скотарство, садівництво та огородництво. Будемо будувати фабрики, щоб зпрацьовувати наші сирівці, будемо зпрацьовувати мінеральні поклади, що стільки їх ховає в собі наша багата земля... Ми всіх шануємо, але вимагаємо, щоб і нас шанували, нікого не будемо кривдити, кожний громадянин без різниці народності й віри буде мати рівне право. Вибороли ми свободу не лише для себе, але для всіх, хто йде з нами й має добру волю до співпраці на нашій землі. Теперішня хвиля диктує нам всім виявити працівність і дисципліну, полишити національні, мовні та політичні суперечки і всім стати до творчої праці, якої вимагає від нас обов'язок перед рідним народом»¹⁷³.

На жаль, ці завдання через ряд об'єктивних обставин і суб'єктивних причин уряду Волошина так і не судилося повністю здійснити. Не встиг новий автономний уряд Підкарпатської Русі розпочати свою діяльність, як зазнав першої кризи. Річ у тім, що призначення А. Волошина прем'єр-міністром переконало Угорщину, що від

---

¹⁷²Гренджа-Донський В. Т. VIII. Щастя і горе Карпатської України: щоденник / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. С.38-39.

¹⁷³Нова свобода. 1938. 30 жовтня.

нього годі чекати жодних територіальних поступок, не говорячи вже про передачу всього Закарпаття, і вона ініціювала з цього приводу міжнародний арбітраж. 2 листопада 1938 р. відбувся Віденський арбітраж (перший), що став результатом нової змови нацистської Німеччини та фашистської Італії з гортистською Угорщиною проти демократичної Чехо-Словаччини. Згідно з його рішеннями ЧСР змушена була віддати Угорщині південні райони автономних Словаччини та Підкарпатської Русі, де проживало переважно угорське населення. Закарпаття, зокрема, втратило понад 12% своєї території (1523 км²), на якій перебувало 97 населених пунктів, зокрема найбільші міста краю – Ужгород, Мукачево, Берегово, і проживало близько 175 тис. чоловік, серед них – 85 тис. угорців, понад 33 тис. українців та близько 50 тис. іншого неугорського населення¹⁷⁴. Це була важка втрата для автономного краю, особливо з господарського погляду.

Августин Волошин з невеликою делегацією прибув у цей день до Відня, однак участі в роботі арбітражної комісії не брав. З приводу цього В. Гренджа-Донський слушно зауважив, що закарпатську делегацію «не на те закликали, щоб з ними радитися, але щоб їм доручити готовий присуд». «Виголошений розсудок на всіх зробив надзвичайно пригноблююче враження, особливо на пана прем'єра...», – пише він. – Ключурак та інші підбадьорювали його, доказуючи, що ми з своєю самостійністю зискали більше. Сам міністр закордонних справ Й. Ріббентроп розмовляв з паном прем'єром більше як півгодини, потішаючи: «Перед двадцяти роками ви втратили Україну..., а тепер вам шкода двох міст...». Цю втрату прем'єр переніс мужньо і сказав: «Закотимо рукави і будемо працювати!» Водночас Ріббентроп запевнив А. Волошина, що Німеччина політично й економічно підтримуватиме його батьківщину. З'явилися думки, що, можливо, ця невелика карпатська провінція зможе стати П'ємонтom для створення об'єднаної України під зверхністю А. Гітлера»¹⁷⁵.

3 листопада 1938 року, ще перебуваючи у Відні, Августин Волошин виступив із зверненням до закарпатців у США та української спільноти всього світу, передаши «Українській пресовій службі» для розповсюдження заклик, де вперше вжив назву Карпатська Україна: «Ми, уряд Карпатської України, звертаємось до Вас, наші брати за океаном, із зазивом заманіфестувати свою солідарність з нами в сьогоднішню вирішальну хвилину. Втрата Ужгорода і Мукачева, що є зраненням живого тіла нашої Батьківщини, не захитає нашого твердого рішення сповнити велике історичне завдання. Реальна поміч урядові Карпатської України з Вашого боку, наші брати за океаном, докаже про розуміння Вами ваги хвилини»¹⁷⁶. Того ж дня А. Волошин звернувся також до населення краю з «Маніфестом уряду Карпатської України до всіх громадян Карпатської України»: «Відірвання

¹⁷⁴ Нариси історії Закарпаття. Т. II (1918-1945). С.156.

¹⁷⁵ Гренджа-Донський В. Т. VIII. Щастя і горе Карпатської України: щоденник / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. – С.163, 54.

¹⁷⁶ Цит. за: Василина Н. Карпатська Україна в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни. Нове бачення подій. Ужгород, 2008. С. 76.

споконвічних наших городів Ужгорода й Мукачева від Карпатської України – це зранення нашої Батьківщини. Але в цій важкій хвилині пам'ятаймо те, що коштом тієї нашої ради здобуто українську державну самостійність. Це важкий удар, що стрінув нас, не захитає нашої волі сповнити те велике завдання, яке оце поставила перед нами історія»¹⁷⁷. Водночас Августин Волошин закликав своїх громадян: «Хай пропадуть всякі релігійні й класові спори, що їх досьгодні викликували між нами вороги нашого народу. Єдність нашого народу, спокій і порядок стануть найпевнішою запорукою скорого розвитку народу. Історія признає правду тим, що вміють за неї постояти, тому постіймо й ми за свою правду. Для всіх наших дальних дій, які ми підприйемо у виконанні наших обов'язків, очікуємо твердого морального опертя населення Карпатської України і всього українського народу. Боже, нам допоможи сповнити наш відповідальний труд!»¹⁷⁸.

З приводу цього Українська народна рада в черговому маніфесті також «з болем в серці» сповістила населення краю про вимушену згоду на умови арбітражу, «бо несила наша боротися з світовими державами», але наголосила на тому, «що границі нашої Підкарпатської Держави тепер забезпечені Німеччиною, Італією, Англією та Францією. Польща та Мадярщина прийняли до відома умову, якою зобов'язалися не втручатися до наших внутрішніх справ. Наступає нова доба..., доба будівництва тривких основ державності для цілого нашого народу»¹⁷⁹.

Відповідно до рішень Віденського арбітражу евакуація державних установ і майна з територій, що передавалися Угорщині, повинна була завершитися до 10 листопада 1938 р. Уряд А. Волошина вимушений був перенести свою канцелярію з Ужгорода до м. Хуст, який став столицею автономної Української держави. До речі, майже всі прихильники Бродія та Фенцика, які проводили проугорську діяльність, залишилися на окупованій Угорщиною території, насамперед в Ужгороді й Мукачеві, де сердечно вітали нових/старих угорських господарів і стали з ними активно співпрацювати. Зокрема, у травні 1939 р. А. Бродій разом із деякими іншими діячами АЗС були кооптовані (введені без виборів) до нижньої палати угорського парламенту, де до 1944 р. він очолював групу закарпатських депутатів¹⁸⁰.

Ось за таких несприятливих обставин Кабінет міністрів А. Волошина заходився будувати українську державність на урізаній території краю. Українському уряду доводилося діяти дійсно в екстремальних умовах. Історичні джерела свідчать, що наприкінці 1930-х років Карпатська Україна переживала глибоку економічну кризу. Її соціально-економічне становище особливо погіршилось після Віденського арбітражу. Промисловість Карпатської України

¹⁷⁷ Волошин А. Маніфест уряду Карпатської України до всіх громадян Карпатської України. *Августин Волошин. Твори*. Ужгород, 1995. С. 375.

¹⁷⁸ Там само. С. 375-376.

¹⁷⁹ Нова свобода. 1938. 5 листопада.

¹⁸⁰ Магочій П.Р. Названа праця. С. 175.

була представлена такими галузями, як лісова й солеварна. Були створені певні умови для розвитку хімічної промисловості, які представляли всього п'ять фабрик. У значно гіршому стані перебували залізничний і автомобільний транспорт, комунікації, телефонний і телеграфний зв'язок. Уряд А. Волошина намагався провести реорганізацію лісової промисловості, радикальні реформи в електроенергетиці. Важливе значення приділялося залученню іноземного капіталу. Сільське господарство зазнало значних втрат. Країна переживала гостру продовольчу кризу, яку уряд не міг подолати власними силами. Протягом усього періоду існування Карпатської України велася активна робота з укладення торговельних угод із Румунією, Німеччиною та Угорщиною. З ініціативи уряду А. Волошина було проведено кілька акцій допомоги населенню гірських районів краю.

Рівень життя переважної більшості населення країни був надзвичайно низьким. Упродовж усього періоду існування молоді автономної держави існувало безробіття, а також підвищення цін, спекуляція продуктами продовольства. Примітивним був розвиток медицини. Спроба уряду поліпшити соціальне становище місцевого населення до суттєвих змін не привела. Однак, Карпатська Україна жила й боролася... Велика надія покладалася на матеріальну підтримку організацій української еміграції, яка постійно надходила з США, Канади, країн Європи й Далекого Сходу.

В БОРОТЬБИ З ТЕРОРИСТАМИ ТА УГОРСЬКОЮ «П'ЯТОЮ КОЛОНОЮ»

Не легшим було внутрішньополітичне становище Карпатської України. Архівні документи свідчать, що уряду Карпатської України доводилося діяти в умовах, коли не припинялися напади на її територію угорських і польських терористів, постійно велася антиукраїнська й античеська ворожа пропаганда, справжня листівкова і радіовійна. Незважаючи на вжиті заходи по боротьбі з нападами угорських і польських терористів, А. Волошин добре розумів всю їх небезпеку. Саме з цієї причини він видав наказ про тимчасове закриття кордонів. У ньому, зокрема, говорилося: «... запираю з негайною правосильністю всі демаркаційні лінії до Королівства Мадярщини й до Республіки Польської. Це запертя... триватиме до дванадцятої години понеділка 13 лютого 1939 р.»¹⁸¹. Напади терористів не припинялися з жовтня 1938 р. до березня 1939 р. В. Гренджа-Донський писав, що вони «стероризували і перестрашили народ»¹⁸². А. Волошин заявив, що «виправи терористів не є в інтересі доброго сусідського співжиття та що

---

¹⁸¹ ДАЗО. Ф. 17. Оп. 2. Спр. 319. Арк. 6.

¹⁸² Гренджа-Донський В. Щоденник. *Твори*. Т. VIII. Вашингтон, 1987. С. 108.

є діянням рішучо незвичайним в історії міжнародних зносин»¹⁸³. Змушений він був також визнати, що «Карпатська Україна не в силі відбити їх напади»¹⁸⁴.

Активною була антиукраїнська діяльність про угорської «п'ятої колони». Доходило навіть до особистих образ Августина Волошина. Державна прокуратура у Великому Березному розпочала кримінальну справу проти окремих громадян, які звинувачувалися в образах на адресу А. Волошина та очолюваного ним уряду. Водій Філак називав уряд «українською бандою»¹⁸⁵, а Єлизавета Гроскопф 24 грудня 1938 р. заявила, що «Волошин дурний і ціла влада дурна»¹⁸⁶. Щось подібне сказав Самуїл Швіммер, але А. Волошин заявив, що «не бажає дальшого поступовання в тій справі»¹⁸⁷. Прем'єр-міністр ставив себе вище за різні плітки й інтриги, які майже не припинялися в товаристві його недругів. Однак, яким би чином не поступав А. Волошин у подібних ситуаціях, вони, без сумніву, породжували невпевненість у малосвідомих верствах населення, підривали авторитет влади. У відповідь на це служба преси і пропаганди вела свою контрпропаганду. Саме з цієї причини з'явилися листівки, у яких возвеличувався А. Волошин, його діяльність¹⁸⁸. Необхідно відзначити, що чехословацька служба безпеки теж збирала компромативні матеріали на А. Волошина, як раніше на А. Бродія¹⁸⁹.

З угорської і польської територій систематично і цілеспрямовано велась радіопропаганда. Вона проводилася в кількох напрямках: по-перше, поширювалися всілякі небиліці про Карпатську Україну, в які неможливо було повірити; по-друге, Угорщина, ніби-то жаліючи населення країни, яке знаходиться на стадії вимирання, «брала в оборону» Карпатську Україну. Угорське радіо поширювало фальсифікації про різноманітні повстання та заворушення проти уряду А. Волошина. Так, зокрема, йшлося про бунти в Хусті за приєднання міста до Угорщини. Цілий ряд радіопередач був присвячений фантастичному подорожанню продуктів харчування. Необхідно відзначити, що таке явище мало місце, однак ціна хліба ніколи не досягала 20 кч., як повідомляло угорське радіо. Ще більш сфальсифіковані й навіть безглузді сенсації передавало польське радіо. Наведемо кілька з них: 25 листопада 1938 р. військо в Хусті збунтувалось проти влади А. Волошина, зайняло хустський замок і звідти бомбардує Прагу; 16 листопада 1938 р. в Хусті вибухнула епідемія азійської чуми. Лікарі повтікали, а населення поголовно гине. Усіх, хто виходить з міста, безпощадно розстрілюють. Групи тисяч людей лежать на вулиці; 27 листопада 1938 р. на Підкарпатській Русі страшний голод. Хліба вже давно ніхто не бачив. Зафіксовано багато випадків людоїдства; 28

¹⁸³ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 9. Арк. 2.

¹⁸⁴ ДАЗО. Ф. 3. Оп. №. Спр. 156. Арк. 1.

¹⁸⁵ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 45. Арк. 1.

¹⁸⁶ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 170. Арк. 1.

¹⁸⁷ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 83. Арк. 2.

¹⁸⁸ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 4. Спр. 12. Арк. 1-2; Оп. 3. Спр. 86. Арк. 6.

¹⁸⁹ Archiv Ministerstva Zagranicnich Veci, Praha. karton 655.

листопада 1938 р. Сьогодні вночі землетрус знищив Рахів. Ціла околиця залита водою. Ніхто з населення не врятувався¹⁹⁰.

Політичну кризу в краї поглиблювали суперечності між чеським урядництвом і місцевим населенням, а також конфлікти в самому українському таборі. У 1938–1939 рр. зіткнулись між собою представники двох поколінь: молоді радикалі-націоналісти, які вимагали від уряду рішучих дій, і старші за віком помірковані політики, які за допомогою маневрувань намагалися зберегти автономний статус краю в складі ЧСР. Яскравим представником останніх був і Августин Волошин. Нарешті, протягом усього міжвоєнного періоду на території краю діяла угорська іредента, антиукраїнська діяльність якої досягла своєї кульмінації у 1938–1939 рр. Закарпаття заповнили угорські агенти, які збирали підписи за приєднання краю до Угорщини, складали списки неблагонадійних, організовували саботажі, закликали до скинення законного уряду краю. Отже, ситуація була складною у всіх відношеннях.

Утім, попри це, розбудова Карпато-української держави розпочалася досить швидкими темпами. Уже в листопаді 1938 р. Кабінет міністрів Підкарпатської Русі завершив свою реорганізацію, розпочату ще в Ужгороді. На середину листопада він складався з чотирьох міністерств: внутрішніх справ (міністр Е. Бачинський), шкільництва та народної освіти (міністр А. Штефан), юстиції (належало до компетенції самого А. Волошина, але він передав керівництво ним своєму раднику А. Дутці) і комунікацій (міністр Ю. Ревай). Кожне окреме міністерство мало по кілька ресортів (відділів). Наприклад, міністерство комунікацій мало вісім таких відділів: господарства, фінансів, залізниць, пошт, телефонів і телеграфів, охорони здоров'я, торгівлі і промислів, громадських робіт, соціальної опіки. Значну роль у діяльності уряду відігравали особисті секретарі прем'єр-міністра Августина Волошина – Степан Росоха та Іван Рогач – люди молодшої генерації з європейською освітою та радикальним гатунком¹⁹¹.

Незабаром при автономному уряді були створені служба безпеки, управління поліції у Хусті, відділ преси і пропаганди, який, зокрема, з метою інформування населення про діяльність уряду видавав «Бюлетень пресової служби». Щодня масовим накладом виходила урядова газета «Нова свобода», редакцію якої очолював відомий громадсько-політичний діяч і письменник Василь Гренджа-Донський.

Політичній та пропагандистській роботі уряд Волошина надавав особливого значення, що пояснювалося як необхідністю мобілізації зусиль населення краю на розбудову Української держави, так і потребою протидії підіривній діяльності проти неї з боку Угорщини й Польщі, нападам терористів із цих країн на населенні пункти

¹⁹⁰Вегеш М. М., Міщанин В. В. Проугорська “п’ята колона” у Карпатській Україні (1938–1939 рр.). *Молодь – Україні* (Наукові записки молодих вчених Ужгородського державного університету). Т.5–6. До 50-ліття Ужгородського державного університету. Ужгород, 1995. С.185.

¹⁹¹ Див.: Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ч. 2. С. 27; Белень М. Карпатська Україна у портретах. Ужгород, 1998. С. 150, 152-153.

Закарпаття, антиукраїнській пропаганді проугорської «п'ятої колони», а також послабленням напруженості в українсько-чеських відносинах. «Нова Свобода», наприклад, майже щодня друкувала різні заклики, звернення, маніфести автономного уряду та Української народної ради до «Українського Народу Підкарпаття», які друкувались великим накладом й у вигляді окремих листівок. У них пропагувався чіткий курс уряду на українізацію всього суспільного життя краю, зокрема все послідовніше ставилося питання про офіційну зміну його назви на «Карпатську Україну».

Уряду Августина Волошина за порівняно короткий відтинок часу вдалося, наприклад, переконати населення в необхідності всенародного захисту кордонів автономного краю. На початку листопада 1938 р. була утворена Організація народної оборони – Карпатська Січ, що являла собою напіввійськову організацію (її члени не були озброєні) для військового вишколу учасників українського національного руху й організації оборони Карпато-української держави. Перші січові загони почали формуватися ще на початку 1930-х років у закарпатському містечку Ясині з ініціативи одного з керівників Гуцульської республіки (1919 р.) Дмитра Климпуша. Тоді це були здебільшого протипожежні та культурно-просвітні товариства. Однак загострення міжнародної ситуації навколо ЧСР і бажання закарпатців допомогти чехословацьким військам захистити територію автономного краю змусило провідників Карпато-Української держави прискорити створення місцевих збройних сил. За підтримки міністерства внутрішніх справ, а також керівництва ОУН та фінансової допомоги української діаспори січові відділи (команди) виникли майже в кожному більш-менш великому населеному пункті краю: загальна кількість вишколених січовиків становила близько 2 тис. осіб. Керівництво цими командами (січовими відділами) на місцях здійснювала Головна команда на чолі з командантом «Карпатської Січі» Д. Климпушем, що перебувала в Хусті¹⁹². Активними членами січових відділів були галицькі українці, які з кінця 1938 р. масово переходили польсько-чеській кордон, поспішаючи на допомогу своїм закарпатським братам.

НА ДОПОМОГУ КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ

У зв'язку з цим слід ще раз наголосити, що звістку про надання автономії Закарпаттю і, особливо, про початок розбудови Карпато-Української держави урядом Августина Волошина з великим захопленням сприйняли українці в усьому світі. Про підтримку українського уряду й готовність усіляко допомогати його державотворчій діяльності свідчать сотні листів і телеграм національно свідомих українців із різних країн, що надходили до канцелярії Волошина. Крім моральної підтримки, українці США, Канади, країн Європи й Азії масово відгукнулися на звернення уряду А. Волошина та Української народної ради до українців

¹⁹² Белень М. Назв. праця. С. 12-19.

зарубіжних країн із проханням про допомогу та із закликом до співпраці. Вони, зокрема, створювали різноманітні «Допомогові комітети», «Національні фонди допомоги Карпатській Україні», організовувався збір коштів, медикаментів, продовольства тощо. З метою залучення необхідних для краю спеціалістів із різних галузей народного господарства 10 грудня 1938 р. було створене українське емігрантське бюро на Карпатській Україні, яке, як зазначалося в урядовому рішенні, «збирає й систематизує заяви український емігрантів щодо служби в державних, громадських і приватних установах та закладах і надає карпато-українське підданство». Чимало вкрай потрібних молодій автономній державі фахівців із числа українських емігрантів отримувало карпатоукраїнське підданство і, відповідно, чехословацьке громадянство, що дозволяло їм легально працювати в Закарпатті¹⁹³.

На прізвище А. Волошина надходили сотні листів, автори яких просили дозволу прем'єра на одержання громадянства, висловлювали бажання працювати на благо розбудови Карпатської України. Листи писали фахівці з різних галузей знань, доля яких закинула за межі України. Переважна більшість листів надходила від колишніх воїнів УГА, членів ОУН, які в свій час емігрували за кордон, намагаючись уникнути польського і більшовицького терору. Колишній полковник царської армії Ф. Юр'єв, який проживав у Німеччині, просив прийняти його на роботу у галузі юриспруденції. Він мав вищу військову і юридичну освіти, тривалий час працював суддею, слідчим, прокурором¹⁹⁴. С. Федоров у листі до А. Волошина перерахував усі посади, що посідав протягом життя: «доктор права, інженер-економіст, воєнний та морський воздухоплаватель, полковник війська Кубанського, Армії Української та інженерних військ бувшого російського флоту та морського відомства»¹⁹⁵. Однак дозволу приїхати в Карпатську Україну він не одержав.

10 грудня 1938 р. до міністерства закордонних справ ЧСР надійшов лист від М. С. Павленка, який на той час проживав в Ірані. Він пропонував свої послуги як випускник Харківського сільськогосподарського інституту і спеціаліст по меліорації. «Коли країна має надібність у фахівцях, я радо прибуду на Ваш дозвіл»¹⁹⁶ – писав він. А. Волошин відповідав: «В нас много безробітних, евакуація, може пізніше буде краще?»¹⁹⁷. Запропонував свої послуги автономній країні харків'янин Б. Тесленко, який з 1937 р. проживав в Ірані. Він був відомим вченим. В 1932 р. Б. Тесленко захистив дисертацію і здобув ступінь доцента кафедри іранської філології. Водночас був членом-кореспондентом Всеукраїнської Наукової Асоціації Сходознавців і брав участь у двох дослідних експедиціях до країн Середньої Азії. Активна наукова діяльність не заважала Б. Тесленку не менш активно займатися політичною діяльністю в рядах нелегальної ОУН¹⁹⁸.

¹⁹³Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ч. 2. С. 88.

¹⁹⁴ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 56. Арк. 5.

¹⁹⁵ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 54. Арк. 2.

¹⁹⁶ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 56. Арк. 1.

¹⁹⁷ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 56. Арк. 2.

¹⁹⁸ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 36. Арк. 5.

Запропонували свої знання і досвід відомі архітектори, що проживали у різних країнах світу. Так, інженер і архітектор з Праги С. Дзидз надрукував у «Новій свободі» статтю «Де має бути столиця Карпатської України», в якій доводив за необхідне «столицю... вибудувати такою, аби була гідна тої назви та була гордістю українського народу»¹⁹⁹. Автор статті писав про неабияке значення географічного місця розташування Хуста, адже «столиця знаходиться при головних шляхах, які його сполучатимуть зі світом внутрішнім та зовнішнім»²⁰⁰. Мав бажання допомогти Карпатській Україні автор першої книги про українську архітектуру М. Шумницький, який з 1921 р. проживав у Франції. В листі до А. Волошина він писав, що зробить все від нього залежне, «аби Хуст перетворився у велике модерне місто»²⁰¹.

Випускник Української Господарської Академії в Подебрадах П. Манченко подав прохання «о іменування до помічної вчительської служби на Карпатській Україні»²⁰². Виявили бажання працювати на благо краю В. Акіндінов з Поділля²⁰³, Г. Шолудька з Харбіна²⁰⁴, А. Бібіков з Києва²⁰⁵. Ю. Городянин-Лісовський брав активну участь в боротьбі проти більшовиків, а в 1924–1931 рр. «відсидів в большевицькій тюрмі»²⁰⁶. Яка в нього була професія – невідомо. О. Красицький, що проживав у Відні, писав А. Волошину: «Слідкуючи за віденськими радісними звітами про події на Закарпатті, збулася знову у мене надія, іще раз послужити нашому нещасному народові і моїми скромними силами хоч і мікроскопійно причинитись до воскресення належних йому прав»²⁰⁷. І таких прикладів можна навести чимало. Вони свідчили про те, що українці доля яких закинула в різні куточки світу, щиро хотіли допомогти Карпатській Україні у складний для неї час. Однак, у переважній більшості, А. Волошин відповідав відмовою. На прохання Фершмана, він відписав: «Не можемо Вашу просьбу прихильно полагодити»²⁰⁸. Інженеру М. Григор'єву теж було відмовлено у зв'язку з тим, що «вільних місць в державній службі досі нема»²⁰⁹. Отже, незважаючи на брак висококваліфікованих кадрів, уряд Карпатської України робив ретельний відбір із великої кількості бажаючих прислужитися молодій автономній державі.

Особливу активність та братню солідарність із закарпатцями виявляли українці Галичини, які вбачали в Карпатській Україні провісника цілої соборної України і в розбудову якої теж хотіли зробити свій внесок. Упродовж усього короткочасного існування Карпато-Української держави закарпатці постійно

¹⁹⁹ Нова свобода. 1939. 15 лютого.

²⁰⁰ Там само.

²⁰¹ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 173. Арк. 53.

²⁰² ДАЗО. Ф. 17. Оп. 2. Спр. 369. Арк. 2.

²⁰³ ДАЗО. Ф. 17. Оп. 2. Спр. 344. Арк. 1.

²⁰⁴ ДАЗО. Ф. 17. Оп. 2. Спр. 372. Арк. 1.

²⁰⁵ ДАЗО. Ф. 17. Оп. 2. Спр. 346. Арк. 1.

²⁰⁶ ДАЗО. Ф. 17. Оп. 2. Спр. 372. Арк. 1.

²⁰⁷ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 2. Спр. 52. Арк. 4.

²⁰⁸ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 87. Арк. 17.

²⁰⁹ Там само.

відчували моральну підтримку й матеріальну допомогу з боку галичан. Зокрема, незважаючи на репресивні заходи польських властей, вони сотнями нелегально переходили польсько-чеський кордон, щоб особисто запропонувати молодій автономній державі свої знання, набутий досвід і свої руки. В урядових структурах автономного краю в центрі і на місцях, в українських школах і національно-культурних осередках, у народному господарстві й січових загонах самовіддано працювали й діяли сотні галицьких українців²¹⁰.

Члени львівської Політичної Колегії, що зібрались в Данцігу, 19 листопада 1938 р. теж обговорювали питання допомоги Карпатській Україні. Вони прийшли до висновку, що «Галичина могла б вислати строкових кооператорів, учителів, інженерів і шоферів»²¹¹. О. Думін писав у листі до А. Волошина: «1) яких фахівців було би потрібно Карпатській Україні? 2) в якій кількості з повищеназваних фахів? 3) якими дорогами вони мали б пробиратись на Карпатську Україну? Прямо через гори, чи через Німеччину, Словаччину, Чехію?»²¹². Чи відповів А. Волошин на лист О. Думіна – невідомо. Підтримка уряду А. Волошина була виявлена в сотнях листів, авторами яких були галичани. Вони писали про свою готовність всіма силами і набутим досвідом допомагати розбудові молодій автономній країні. Галичанин Орест Зозуля просив зарахувати його до головної фінансової дирекції в Хусті²¹³. Прохання прислужитися Карпатській Україні висловили галичани Іван Голик, Антон Мисишин, Теодор Федусь, Тома Дацьків, Іван Михайлюк. Колишній воїн УГА Омелян Лисняк, що проживав у Пряшеві, писав: «Я, нижчепідписаний ... осмілюсь предложити свої услуги, щоб ще послужити своєму народові»²¹⁴. Багато воїнів УГА після поразки визвольних змагань були змушені емігрувати за кордон і наприкінці 30-х років проживали в Чехословаччині, Німеччині, Англії, США. Іван Вовк писав із Франції, що буде в пригоді Карпатській Україні як інженер за фахом. Він мав досвід роботи «на залізниці, або на електровнях, чи споріднених галузях»²¹⁵. Іван Цимбал з Підгайців пропонував свої послуги як колишній «член військової поліції в Тернополі» і який «відзначався, як дуже цільний стрілець»²¹⁶.

У березні 1939 р., тобто напередодні відкриття Сойму Карпатської України, Олена Кисілевська з Коломиї писала А. Волошину: «Дозвольте Вам, яко батькові народу, зложити щиросердечні привітання з приводу відкриття першого карпато-українського Сойму та з нагоди цієї світлої для всіх українців на світі радісної хвили висловити свої побажання ще більших успіхів, ще більшої перемоги»²¹⁷. Галичани, що входили до складу організації «Молода Україна», 5 березня 1939 р. писали з Парижа: «Щасти Вам, Боже, Каменярі Закарпаття! Починаєте працю в велику

²¹⁰ Див.: Вегеш М.М. Карпатська Україна 1938-1939 років. Т.І. С. 196-215.

²¹¹ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 173. Арк. 15-16.

²¹² ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 173. Арк. 17.

²¹³ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 3. Спр. 173. Арк. 19.

²¹⁴ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 9. Арк. 1.

²¹⁵ ДАЗО. Ф. 1148. Оп. 1. Спр. 293. Арк. 1.

²¹⁶ ДАЗО. Ф. 17. Оп. 2. Спр. 5. Арк. 6.

²¹⁷ ДАЗО. Ф. 3. Оп. 2. Спр. 5. Арк. 2.

днину Шевченківських роковин. Дух нашого Пророка благословить Вас на будову «вольної, нової сім'ї», а кожне серце українське ділить з Вами щастя і радість незабутнього 9 березня 1939 року. Хай живе Україна!»²¹⁸.

Для того, щоб уникнути нових судових процесів, уряд А. Волошина ще в листопаді 1938 р. видав відозву «Проти нерозважної еміграції», яку опублікували відразу всі українські газети. Однак нелегальні переходи кордону не припинялися. Одна за одною з'являлися інші перестороги. Подібну заяву під назвою «Остерігаємо перед легкодушною еміграцією» розповсюдила Українська Пресова Служба в Берліні: «В останній час повторюються випадки, що наші люди переходять кордони не маючи на це конечні документи. Вони скоріше чи пізніше попадають в руки чужинецької поліції і поносять всі наслідки свого нерозважливого поступку»²¹⁹. Про такі випадки писав В. Гренджа-Донський: «Наражаються ці втікачі на небезпеку, бо чеська жандармерія переловлює і просто без нашого відома відсилає назад. Були і такі випадки, що передають їх полякам, а ті карають їх тяжко»²²⁰.

ВИБОРИ ДО СОЙМУ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ СПРОБИ РЕФОРМ

Вибори До Сойму Карпатської України відбулися 12 лютого 1939 р. і стали чи не найважливішою віхою в процесі реалізації автономних прав краю. Із 92,4% населення, що взяли участь у виборах, а це 265 тис. осіб, 92,4% проголосували за Українське національне об'єднання. Загалом, на думку фахівців-істориків, «вибори пройшли в спокійній поважній атмосфері», «на задовільному рівні без значних порушень, а їх наслідки можна вважати достовірними»²²¹, хоча є й такі дослідники, які стверджують, що вони «перетворилися у відвертий політичний фарс», а «їх результати – фальсифіковані»²²².

Навряд чи останні твердження є коректними й достатньо науково аргументованими. Адже населення навіть за одного виборчого списку мало свободу вибору: в столиці Карпатської України – Хусті, наприклад, було зафіксовано понад 2 тис. голосів проти УНО, а загалом його список не підтримали більше 20 тис. голосуючих, які були проти або подали недійсні бюлетені²²³. Проте головне полягало в тому, що перші в історії Закарпаття вибори до власного представницького й законодавчого органу нарешті відбулися. Їхні результати засвідчили схвалення переважною більшістю закарпатських українців курсу

²¹⁸ Діло. 1938. 30 листопада.

²¹⁹ Нова свобода. 1938. 11 грудня.

²²⁰ Гренджа-Донський В. Щоденник. *Твори*. Т. VIII. Вашингтон, 1987. С. 80.

²²¹ Див.: Магочій П. Р. Названа праця. С. 147; Вегеш М. М. Карпатська Україна 1938-1939. Т. II. С. 92.

²²² Див.: Нариси історії Закарпаття. Т. II. С. 313; Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ч. 1. С. 127.

²²³ Див.: Магочій П. Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848-1948). Ужгород, 1994. С. 147; Вегеш М. М. Карпатська Україна 1938-1939 років. Т. 2. С. 92; Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). К., 1999. С. 316.

Кабінету міністрів Карпатської України Августина Волошина на утвердження національної державності.

Українці всього світу стежили за виборами до Союму, чекаючи позитивних результатів. Канадські українці в телеграмі на ім'я А. Волошина писали: «Просимо уряд Карпатської України передати нашим братам привіт. У неділю 12 ц.м. очі 500 тисяч українців Канади звернені на Вас, брати і сестри з Карпатської України». ¹⁵² Очевидець писав, що «результат недільних виборів... був так надзвичайно успішний і для українського народу та українців взагалі корисний, що заскочив своєю несподіванкою не тільки ворогів, але і приятелів Карпатської України» ²²⁴.

Августин Волошин, як годиться, першим подякував українському народу Закарпаття у зверненні «Солодкий мій народе!»: «Твоя щира поведінка при виборах до першого Твогого союму доказує Твою політичну зрілість, доказує, що Ти зумів у собі витворити не лиш велику національну свідомість, але й солідарність щирої любови один до одного, брата до брата, порозумів наші спільні інтереси... Особливо тішить мене те, що наша дорога була правильна і ми тою дорогою ідемо далі, щоб вибудувати культурну, господарську і політичну самостійність для блага нашого народу, у згоді з нашими слов'янськими братами чехами і словаками у спільній федерації» ²²⁵. У зверненні «Громадяни Карпатської України», опублікованій 2 березня 1939 р. в газеті «Нова свобода», Августин Волошин закликав: «Довіряйте своїй владі та її представникам в державних та самоуправних урядах. Поможіть їм, щоби могли працювати добре та для Вас» ²²⁶.

На жаль, у порівнянні з успішними наслідками політичної діяльності уряду А. Волошина, значно скромнішими були результати його господарської праці. Вкрай бідні економічні ресурси й обмежені господарські можливості мав автономний край після приєднання найбільш розвинутої в економічному відношенні частини Закарпаття до Угорщини. Постійний дефіцит бюджету Карпатської України, негативний вплив цілої низки зовнішніх факторів, пріоритетна увага до політичних питань, боротьба з «ворогами української нації» – все це завадило урядові серйозно зайнятися соціально-економічними та культурними проблемами краю.

Щоправда, планів і намірів у цьому напрямку було чимало. Наприклад, Українська народна рада в Хусті видала 19 листопада 1938 р. «Маніфест до українського народу», в якому були накреслені головні пункти господарської програми уряду А. Волошина. На перший план висувались: проведення земельної реформи, розвиток хліборобства й виноградарства, піднесення тваринництва й молочарства. Проте найголовніше завдання полягало в тому, щоби забезпечити місцеве населення продуктами харчування. Річ у тім, що ціни на продукти постійно підвищувалися, хоча заробітна плата залишалася без змін. Щоби запобігти голоду,

---

²²⁴ Росоха С. Союм Карпатської України. С.49.

²²⁵ Там само.

²²⁶ Волошин А. Громадяни Карпатської України. *Нова свобода*. 1939. 3 березня.

особливо в гірських районах, автономний уряд пішов на скасування деяких податків. У лютому 1939 р. на його вимогу міністерство господарства ЧСР додатково виділило 300 тис. крон для надання допомоги найбіднішому населенню краю. Тоді ж уряд Карпатської України «призначив півмільйона корон на харчеву акцію бідних дітей».

Однак разові допомогіві заходи не могли суттєво поліпшити становище. Неспроможний вирішити цю проблему власними силами, А. Волошин змушений був шукати допомоги за кордоном. Почалися поставки кукурудзи з Румунії, розглядалося питання про обмін закарпатського лісу й солі на зерно з урядами Німеччини й Угорщини. Водночас проводилась певна робота щодо поліпшення страхування й пенсійного забезпечення населення: в Хусті, зокрема, було створено Краєвий уряд робітничого забезпечення.

Уже з перших днів своєї діяльності автономний уряд Волошина зіткнувся ще з однією складною проблемою – безробіттям. Кількість безробітних постійно збільшувалась за рахунок галичан, що нелегально переходили польсько-чеський кордон, втікачів із території, окупованої Угорщиною, а також через припинення окремих видів робіт. Одночасно відбувалась еміграція закарпатців у пошуках роботи за кордоном. З метою поліпшення становища свого населення уряд Карпатської України в січні 1939 р. розпочав переговори з урядами Німеччини, Чехо-Словаччини й деяких інших країн про можливість для закарпатців виїжджати на заробітки до їхніх країн. Така домовленість була досягнута, і кільком групам робітників вдалося поїхати на сезонні роботи до Німеччини та Чехо-Словаччини, хоча це не зняло хронічної для Закарпаття проблеми безробіття²²⁷.

Основним багатством Закарпаття залишався ліс, і тому уряд робив активні спроби щодо реорганізації та централізації лісового господарства, проведення його націоналізації. У січні 1939 р., після створення єдиної дирекції лісів у Буштині, розгорнулися великі роботи в державних лісах: було прокладено кілька транспортних середників, почалося будівництво нових комунікацій, залізничних і автомобільних доріг, пошук нових ринків збуту та можливостей залучення іноземного капіталу тощо. В результаті ситуація в лісовому господарстві поступово стабілізувалась. Прибутковою галуззю промисловості краю залишалось добування солі. Певні позитивні зрушення відбулися в хімічній (досить успішно працювало 5 фабрик) та харчовій промисловості краю. Уряд Карпатської України розробив програму електрифікації країни, для здійснення якої було організовано товариство «Карпатські Електровні», значну увагу приділяв розвиткові пошти і зв'язку, розробці корисних копалин та мінеральних джерел, робив певні спроби поліпшення жалюгідного становища в медичному обслуговуванні населення, надавав перспективного значення для краю розвиткові туризму тощо.

---

²²⁷Вегеш М. Карпатська Україна і Німеччина (1938-1939). Ужгород, 1996. С.10-12.

Деякі конкретні заходи були втілені в життя в галузі освіти. Зокрема, уряд А. Волошина став домагатися запровадження в усіх школах, державних та інших установах обов'язкової української мови. Одночасно розширилася мережа українських шкіл: були відкриті гімназії з українською мовою навчання в Білках, Рахові та Ракошині, понад 50 нових міських та сільських народних шкіл. Активну діяльність на освітянській ниві здійснювало, наприклад, товариство «Учительська громада», членами якого було близько 2 тис. представників нової української учительської генерації, і лави якого постійно поповнювалися, зокрема за рахунок вчительських кадрів із Галичини.

На урядовому рівні обговорювалося питання про відкриття народного університету й перенесення з Праги до Хуста Українського вільного університету. Августином Волошином, наприклад, особисто були підготовлені «Проект організації Українського Університету в Закарпатській Україні», «Закон про заснування Українського Державного Університету в Хусті», «Меморандум в справі утворення на Підкарпатській Русі університету, а в першу чергу перенесення Українського Вільного Університету з Праги до Ужгорода». У «Проекті» вказувалось, що «Український Університет в Карпатській Україні складається з 4-х факультетів: 1) філософічного; 2) правничого; 3) господарчого; 4) медичного». Передбачалося створити кафедри загального мовознавства, класичної філології, слов'янської філології, української мови, української літератури, західно-європейської літератури, всесвітнього та слов'янського мистецтва, українського мистецтва, музикології, слов'янської археології, української археології та етнографії, історії Сходу, Греції і Риму, всесвітньої історії, історії слов'ян, історії України, історії церкви (всесвітньої і української), філософії, психології, соціології, педагогіки, педагогічної психології, школознавства, гігієни, загального законодавства. 24 лютого 1939 р. А. Волошин написав текст «Закону про заснування Українського Державного Університету в Хусті», проведення якого покладалося на Сойм Карпатської України. Однак розгортання політичних подій у Карпатській Україні не в позитивний бік не дало можливості втілити його в життя²²⁸.

Завдяки приїзду в Карпатську Україну відомих діячів української культури з інших українських земель і центрів української еміграції у Європі та їх співпраці з урядом, у краї активізувалося українське культурне життя. У Хусті було створене літературно-мистецьке товариство «Говерла», яке видавало однойменний щомісячник за редакцією Олега Ольжича, діяв державний театр «Нова Сцена» (режисер Ю. Шерегій), розпочалися роботи зі створення першої у Закарпатті кіностудії, почав видавати свій релігійний альманах С. Сабол (Зореслав). До речі, уряд А. Волошина проводив досить активну політику в галузі релігії і церкви: підтримуючи, насамперед, греко-католицьку церкву, вірними якої була переважна

---

²²⁸ Беднарджова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог, мислитель. С. 170-172.

більшість українського населення Закарпаття, він водночас пішов на зближення з керівництвом православної церкви, запобігаючи виникненню міжконфесійних конфліктів у краї.

Отже, щодо планів і задумів уряду Августина Волошина у розв'язанні проблем господарського й культурного будівництва, покращенні соціального становища та рівня життя населення автономного краю, то більшість із них так і не були реалізовані. Головна причина цього, і на цьому слід наголосити, не стільки в надмірній політичній, націоналістичній заангажованості уряду А. Волошина, прорахунках і помилках у його діяльності, що дійсно мали місце, скільки найімовірніше в тому, що за тих внутрішньополітичних, внутрішньоекономічних і особливо міжнародних умов, що склалися у 1938–1939 рр. в краї і навколо нього, Карпатська Україна не мала реальної можливості повноцінно функціонувати як автономна, а тим більше самостійна, незалежна держава. Да і часу для цього історія відвела молодій українській державі занадто мало...

Незважаючи на карпатоукраїнсько-німецьке зближення й загравання Німеччини з українськими політичними силами, її союзниця – Угорщина – не відмовлялася від своїх претензій на всю територію Закарпаття: її приготування до вторгнення на територію Карпатської України не припинялися ні на мить. Утім, останнє слово в розв'язанні проблеми Закарпаття належало Німеччині, яка певний час приховувала свої справжні наміри і стримувала Угорщину від агресії. Наприкінці 1938 – на початку 1939 р. у дипломатичних колах і серед громадськості європейських держав унаслідок активного обговорення засобами масової інформації питання про надання автономії Закарпаттю та його можливих наслідків навіть склалося враження, що Третій райх підтримує Карпатську Україну з метою гарантування її незалежності й використання як П'ємонту для об'єднання навколо неї всіх українських земель. Історик О. Пагіря з приводу цього наводить такі цікаві дані: протягом останніх чотирьох місяців 1938 р. британські видання вмістили близько тисячі згадок про Карпатську Україну, а французька преса лише в грудні того року опублікувала понад 300 великих статей про Україну й політику щодо неї Німеччини²²⁹. Галас, піднятий з цього приводу європейською пресою, яка після отримання Закарпаттям автономії активно обговорювала «українське питання», зокрема т. зв. українські плани Гітлера щодо створення «Великої України» під німецьким протекторатом, і подавала це як уже вирішену справу, певною мірою насторожив Угорщину й Польщу, а також Радянський Союз, який розглядав німецьку присутність в Карпатській Україні як створення плацдарму для нападу на СРСР і міфічну підготовку приєднання радянської України до Карпатської України. Досить у зв'язку з цим згадати відому саркастичну реакцію «про слона і моську» Й. Сталіна на XVIII з'їзді ВКП(б), що засвідчило незацікавленість СРСР в існуванні Карпатської України.

---

²²⁹ Олександр Пагіря. Як західна преса та дипломати писали про Карпатську Україну // <http://www.istpravda.com.ua/articles/2018/03/15/152208/>

Тут слід пам'ятати, що Європа в 1938–1939 рр. була під визначальним впливом нацистської Німеччини, спецслужби якої вправно використовували українську проблематику, в т. ч. карпато-українську, в пропагандистських схемах для тиску на Угорщину, Польщу, Чехословаччину та Радянський Союз і водночас з метою дезінформації та відвернення уваги західних держав від справжнього напрямку нацистської агресії на континенті й отримання від них поступок. Відомий британський журналіст-міжнародник Ланселот Лоутон на початку 1939 р. з приводу цього зазначав: «Протягом останніх кількох місяців Україна – зовсім невідома Заходів країна – опинилася в центрі світової уваги... Попри загальну, хоча й зрозумілу непоінформованість у цій справі, переважає думка, що від вирішення української проблеми буде залежати доля Європи... На сьогодні Німеччина – єдина потужна держава, яка цікавиться тим регіоном... Хоч як би там не було, вирішальну роль у проблемі грає реальна німецька сила, наполегливість німецьких інтересів і віра німців у те, що тільки вони можуть подати ту зовнішню допомогу, яка уможливила б українцям визволення з-під Радянського Союзу»²³⁰. Тому немає нічого дивного в тому, що у боротьбі з територіальними зазіханнями Угорщини уряд Волошина, як і чимало українців та уряди інших європейських держав, вимушений був шукати підтримки Німеччини. Ця нетривала дипломатична підтримка дала можливість на кілька місяців подовжити існування Карпатської України.

Рішення А. Гітлера 6 березня 1939 р. остаточно ліквідувати Чехо-Словаччину виявило справжні наміри політики нацистської Німеччини. Не бажаючи надто посилювати Угорщину приєднанням до неї Словаччини, вона ініціювала незалежність останньої, а 12 березня дала згоду М. Горті на окупацію Карпатської України. Запросивши до себе угорського посла Д. Стояї, фюрер заявив: «Дійте, не повідомляючи про це інші уряди. Дійте швидко, оскільки є й інші претенденти на Підкарпатську Русь... Момент для окупації Підкарпатської Русі сприятливий». 14 березня 1939 р. угорський уряд П. Телеки направив Празі ультиматум із вимогою впродовж 24 годин звільнити Підкарпатську Русь від чехословацької армії²³¹.

АВГУСТИН ВОЛОШИН – ПРЕЗИДЕНТ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

У ці критичні березневі дні автономний уряд Карпатської України, що готувався до відкриття Сойму, призначеного президентом ЧСР Е. Гахою на 15 березня 1939 р., все ще покладав надії на німецьке заступництво перед угорським вторгненням. Увечері 14 березня 1939 р., щойно дізнавшись про проголошення Словаччиною самостійності, що означало остаточний державний розпад ЧСР, і

²³⁰Ланселот Лоутон. Україна: найбільша проблема Європи. Виступ у Лондоні 1939 року // <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/04/7/34771/>

²³¹Див.: Мар'яна В. В. Закарпатье как объект международной политики. 1938-1943 годы. *Новая и новейшая история*. 2015. № 5. С. 34-35.

скупчення угорських регулярних військ на кордонах із Карпатською Україною, А. Волошин офіційно проголосив її незалежною державою й назвав склад нового уряду: прем'єр – д-р Августин Волошин, закордонні справи – Юліан Ревай, внутрішні справи – д-р Юрій Перевузнник, господарство – Степан Клочурак, фінанси й комунікації – д-р Юлій Брацайко, здоров'я і соціальна опіка – д-р Микола Долинай. Після цього до Берліна була відправлена телеграма: «Від імені уряду Карпатської України прошу Вас прийняти до відома проголошення нашої самостійності під охороною Німецького Рейху. Прем'єр-міністр доктор Волошин. Хуст». Прикметно, що А. Волошин зв'язався також із канцелярією президента ЧСР, проінформував про цей «вимушений крок» і від імені русинів-українців подякував за двадцятирічну співпрацю, чого не зробила жодна інша національна спільнота Чехо-Словаччини²³².

Окремі підрозділи угорських військ тим часом вже перейшли кордони Карпатської України, а відповіді з рейхканцелярії не було. Вранці 15 березня уряд Волошина ще раз звернувся до Берліна з конкретним запитанням: чи віддала Німеччина Карпатську Україну Угорщині? Лише після цього відомство Ріббентропа через свого консула в Хусті порадило А. Волошину «не чинити опір угорському вторгненню, бо німецький уряд у даній ситуації, на жаль, не може взяти Карпатську Україну під протекторат»²³³. «Німці ганебно нас обманули!», – так відверто в інтерв'ю кореспонденту Рейтеразгодом реагував Августин Волошин на ці події. Він і всенародно обраний Сойм Карпатської України мабуть добре розуміли своє трагічне становище, але вони свідомо пішли на проведення засідання Сойму й вибори президента, щоб перед усім світом перед неминучою угорською окупацією заявити про свої державні змагання.

У такій безвихідній ситуації того ж дня після обіду в Хусті розпочав свою роботу Сойм Карпатської України. Цікавий факт: Августин Волошин планував відкриття Сойму провести в м. Рахові 2 березня 1939 р., однак президент ЧСР Е. Гаха дозволив, як уже говорилося, скликати Сойм лише на 15 березня. Його відкрив Августин Волошин: «Світлий Соїме! З глибини душі відчуваю важність тих слів, якими ословив я Вас, як першу законно вибрану політичну репрезентацію нашого народу. При цій нагоді, переживаю найвизначнішу хвилину свого життя. Світлий Соїме! В цих словах криється величезна важність нинішнього історичного дня. Боже Провидіння дозволило мені відкрити Перший Сойм Карпатської України словами Тараса Шевченка:

«Встане Україна, світ правди засвітить
і помоляться на волі невольничі діти...»

²³² Кравчук О. М., Марценюк Н. М. Вивчення теми «Закарпаття в складі Чехословаччини» на заняттях з історії України: методичний аспект. *Дидактика методики історії*: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 3. С. 82.

²³³ Нариси історії Закарпаття. Т. II. С. 316.

Висловлюю глибоку вдячність Богові, що дозволив дочекатися цього великого нашого свята, що є святом цілого українського народу. Дозволив якраз нам – найменшій частині українських земель – бути вільними. Від національної загибелі врятувала нас наша глибока віра у наше національне воскресіння. Почавши від XII віку, безупинно вів наш народ боротьбу за свої права із завойовниками і вже здавалося, що наші вороги зітруть нас із лиця землі. Після зруйнування Січі підняв своє могутнє слово Тарас Шевченко, як степовий буревій; задрижав царський трон; всенародного пориву більше не можна було здержати. В Карпатській Україні приготувалася для нас неминуча загибель, щораз більше витискали нас у гори. Половина нашого народу приневолена була виемігрувати. Нашу мову витиснено з урядів, а навіть з церкви. В Карпатській Україні відносини були неможливі. Та хоч як нас переслідували, дух, ідею не можна в кайдани закувати.

Що ми діждалися цього часу, можемо завдячувати витривалості нашого народу. Не зважаючи на всі трагічні переживання, залишилися ми вірними синами свого народу, дух предків додавав нам творчої сили і почуття єдності. Дня 12 лютого ми доказали, що ми достойні бути між вільними народами. З цього місця сердечно дякую нашому народові за те велике довіря. Прирікаємо, що над своє життя будемо берегти його волю. Дякую всім братам-українцям за висловлення радості. Одночасно дякую і всім людям доброї волі, що тішаться нашими успіхами.

Ми розбудуємо Карпатську Україну, з признанням повних прав і національним меншостям, щоб усі громадяни Карпатської України почувалися щасливими...»²³⁴.

Цього дня протягом трьох годин відбулося шість окремих засідань, на яких було ухвалено документи історичної ваги – про незалежність, державний устрій, назву, мову, герб, прапор і гімн Карпатської України. Зокрема, таємним голосуванням Сойм обрав президента новоствореної Української держави – Августина Волошина, за якого проголосували всі послы. А. Штефан пригадував: «...присутніх було 22, більше як кворум 2/3 вибраних послів до вибору президента. При виборах президента постало таке запитання: прем'єр Волошин до д-ра Юлія Брацайка і до мене (А. Ш.): «Я не можу голосувати на себе». Ми обидва сказали: «Пане прем'єре, щоб кворум осягнути, ви мусите голосувати за себе». – «Як мушу, то буду». І так Президента Карпатської України обрано 22 голосами, кворум був 21 і 1/3»²³⁵.

Сойм також затвердив новий уряд Карпатської України і прийняв два конституційні закона, які визначали форму нового державного утворення і стали важливими державно-політичними актами. Ними підтверджувалося, що Карпатська Україна є незалежною державою – республікою з президентом на чолі, обраним Соймом. Державною мовою Карпатської України проголошувалася українська. Державним прапором затверджувався національний синьо-жовтий прапор, а державним гербом – сполучення крайового герба (ведмідь у лівім

²³⁴ Росоха С. Сойм Карпатської України. С. 61-62.

²³⁵ Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. С. 90-91.

червонім колі й чотири сині та три жовті смуги в правому півколі) з національним (тризуб Володимира Великого з хрестом на середньому зубі). Державним гімном Карпатської України оголошувався національний гімн «Ще не вмерла Україна». Сойм уповноважив уряд за згодою президента Карпатської України видавати розпорядження, що матимуть силу закону.

Утім президенту й уряду новоствореної незалежної Карпато-Української Республіки так і не судилося приступити до виконання цих ухвал Сойму. Того ж дня, 15 березня 1939 року, угорські війська розпочали загальний наступ на всій території щойно проголошеної Української держави, який, незважаючи на героїчний збройний опір нечисленних загонів Карпатської Січі, завершився 18 березня її повною окупацією і приєднанням до Угорщини. Слід наголосити, що жодна з сусідніх та демократичних держав Заходу не відгукнулася на апеляції і заклики уряду А. Волошина захистити її незалежність. Наприклад, Румунія, яка не підтримувала угорської окупації Карпатської України, водночас не наважилася виступити проти прийнятих сильнішими державами рішень. Так само поступили й керівники щойно проголошеної Словацької держави, які ще з листопаду 1938 р. вели таємні переговори з німецькими високопосадовцями щодо самостійності Словаччини з можливим включенням до неї автономної Карпатської України. А чеська армія, що знаходилася в ці березневі дні на території Карпатської України, готувалася за наказом з Праги залишити її без опору угорцям і навіть відмовилася передавати зброю українській владі для оборони Карпатської України.

Також жодна з держав світу не визнала самопроголошеної Української держави в Карпатах. Отже, Карпатська Україна була ізольована в оточенні майже ворожих держав і не маючи армії, вона не могла дати відповідної збройної відсічі нападникам. А коли від неї відвернулася Німеччина, то стало очевидним, що її дні полічені. Її залишили на поталу гортистській Угорщині, зробивши вигляд, що це питання є її внутрішньою проблемою. Під час цих подій лише Радянський Союз з власних геополітичних міркувань висловив протест проти розчленування Чехословаччини, зокрема окупації Підкарпатської Русі Угорщиною. У ноті наркома закордонних справ СРСР М. Литвинова німецькому послу в Москві Ф. Шуленбургу від 18 березня 1939 р. з цього приводу, зокрема, зазначалося: «Дії німецького уряду стали сигналом до грубого вторгнення угорських військ в Карпатську Русь і нехтування елементарними правами її населення»²³⁶. Засудив угорську агресію як акт насильства і британський посол у Будапешті. Проте ані він, ані міністр закордонних справ Великої Британії лорд Галіфакс, ані прем'єр Невілл Чемберлен ніколи не висловлювали офіційного протесту на адресу Будапешта. А міністр закордонних справ Франції Жорж Бонне навіть безпосередньо привітав угорського посла в Парижі, зазначивши, що було би краще, якби у Прагу увійшли угорці, а не

---

²³⁶ Год кризиса. 1938-1939 гг. Документы и материалы. Москва, 1991. Т. I. С. 290.

німці. А регент королівської Угорщини М. Горті принизливо подякував А. Гітлеру за щедрий подарунок – «життєдайну територію для Угорщини»²³⁷.

Водночас на тлі фактичної капітуляції чехословацької армії під час окупації вермахтом Богемії та Моравії у той самий день – 15 березня 1939 р., героїчний збройний опір, який чинили карпатські січовики 40-тисячній регулярній армії Угорщини (вони провели з її підрозділами понад 20 боїв, найбільш запеклим з яких був бій на Красному Полі під Хустом, де загинуло, за останніми даними, 230 січовиків – переважно молодь – семінаристи виноградівської горожанської школи, а загалом їх втрати під час окупації становили від 1 до 1,5 тис. осіб, а угорці втратили близько 200 осіб і кілька сотень поранених), вразив багатьох тогочасних закордонних оглядачів. Один із уцілілих бійців Карпатської Січі, згодом професор Петро Стерчо у своїй книзі «Карпато-Українська держава» писав з цього приводу: «Світова преса подивляла героїчність українськогно війська. Починаючи від сусідньої румунської преси, а кінчаючи на далекій заокеанській, вона підкреслювала, що із народів ліквідованої Німеччиною ЧСР, федерації чехів, словаків і українців, тільки українці виступили збройно проти агресора; тільки вони ціною крові обороняли свою свободу»²³⁸.

З огляду на ці події можна стверджувати, що для українців Друга світова війна розпочалася ще в березні 1939 р., і Карпатська Україна першою в Європі не визнала умов нацистського перерозподілу світу, вчинила героїчний опір угорським загарбникам, ставши першою жертвою експансіоністської політики, спрямованої проти центральноєвропейських держав. Чимало захисників Карпатської України загинули вже після завершення бойових дій – під час угорських репресій. У краї встановився жорстокий окупаційний режим.

Отже, Карпатська Україна, так і не розпочавши свою діяльність як незалежна держава, припинила своє існування. Упродовж більш ніж п'яти місяців у Карпатах існувала українська державність двох типів: з 11 жовтня 1938 р. по 14 березня 1939 р. Підкарпатська Русь – Карпатська Україна була автономною частиною федеративної (Другої) Чехословацької республіки, а 14–15 березня 1939 року Карпатська Україна заявила про себе світу як самостійна, незалежна держава. І це стало кульмінаційною точкою українського національного відродження на Закарпатті, завершенням тривалого і складного шляху від «підкарпатських русинів» до «закарпатських українців». Водночас при оцінці цієї історичної події важко не погодитися із твердженнями дослідників, що акт проголошення Карпатської України незалежною державою «був більше результатом спонтанного і стихійного характеру, який став можливим у зв'язку з певними об'єктивними причинами: політичною кризою в Європі, розпадом Чехословаччини,

²³⁷ Олександр Пагіря. Як західна преса та дипломати писали про Карпатську Україну // <http://www.istpravda.com.ua/articles/2018/03/15/152208/>

²³⁸ Див.: Олександр Пагіря. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році // <http://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/>; Стерчо П. Карпато-Українська держава. До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919-1939 роках. С. 219.

проголошенням самостійності Словаччини тощо»²³⁹. А нетривалість існування й трагічне знищення Карпато-Української держави пояснюється нерозв'язаністю українського питання загалом у міжнародних відносинах 1930-х років, що перетворило її на важливий об'єкт і «розмінну монету» в політичній грі провідних європейських держав напередодні Другої світової війни. Разом з тим, як справедливо наголошують дослідники, «легітимність Карпатоукраїнської держави 1938–1939 рр., її уряду і діяльності її президента не підлягають жодному сумніву», і «ні Августина Волошину, ні його уряду не можна докоряти за ту трагедію, яка спіткала Карпатську Україну в березні 1939 року»²⁴⁰.

Березневі події 1939 р. в Карпатській Україні вплинули на актуалізацію загальноукраїнських проблем, сприяли подальшому розвитку національно-визвольного руху українського народу та залишили свій вагомий слід в історії його боротьби за суверенну, незалежну, соборну національну державу й цілком правомірно вписані в новітню історію України яскравими сторінками, так само, як і ім'я президента Карпатської України Августина Волошина. Не випадково 15 березня 2002 р. за визначну особисту роль у боротьбі за утвердження української державності Указом Президента України Августина Волошину посмертно присвоєно звання «Герой України».

Події 1938–1939 рр. у Карпатській Україні мали велике значення і для розвитку національної самосвідомості всього українського народу, зміцнення солідарності й єдності українців у всьому світі. Незважаючи на короткочасність свого існування, Карпатська Україна перебувала в центрі уваги громадськості на інших українських землях, української діаспори у світі та багатьох європейських держав, демократичні сили яких співчували національно-визвольній боротьбі закарпатських українців, засудили вторгнення угорських військ до краю як нехтування правами українського народу на самостійне державне життя.

І, нарешті, виникнення Карпатської України як держави також зайвий раз продемонструвало усьому світові, що на Закарпатті живуть українці, які бажають мати свою державність разом зі своїми братами у Великій Україні. Із знищенням Карпатської України і окупацією краю завершилася політична кар'єра і активна політична діяльність президента Карпатської України Августина Волошина. Він, разом із своїм урядом, вимушений був залишити Хуст, перейти румунський кордон і опинитися в еміграції, де повністю присвятив себе педагогічній роботі.

В ЕМІГРАЦІЇ

Як відомо, значна частина активних учасників національно-визвольних змагань українського народу після поразки Української революції 1917–1921 років

²³⁹ Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ч. I. С. 107-108.

²⁴⁰ Див.: Мишанич О. В. Життя і творчість Августина Волошина. С. 25, 45; Вегеш М. М. Карпатська Україна. Документи і факти. Монографія. Ужгород, 2004. С. 228.

змушена була залишити батьківщину й опинилася в еміграції. Міжвоєнна українська еміграція являла собою значне й унікальне історичне, соціально-політичне й національно-культурне явище у вітчизняній і всесвітній історії ХХ століття, викликане драматичними подіями Першої світової війни, революціями та громадянською війною в Росії і, головним чином, поразкою Української революції 1917–1921 рр. Скільки їх, наших співвітчизників, опинилося на чужині внаслідок цих подій? І хоча серед дослідників тривають дискусії щодо чисельності політичних емігрантів і біженців післяжовтневого часу з Росії загалом (у різних публікаціях ці цифри коливаються від 1 до 3 і більше мільйонів чоловік) та України зокрема, але достовірним є факт, що лише в перші повоєнні роки чисельність емігрантів з українських земель сягала 100 тис. чоловік. Загалом, за деякими приблизними даними, в європейських країнах на кінець 30-х років проживало понад 600 тис. українців (разом із корінним українським населенням)²⁴¹. Така ж доля спіткала провідних діячів і активних будівничих й захисників Карпатської України після окупації краю Угорщиною у березні 1939 р., в тому числі й Августина Волошина.

16 березня 1939 р. В. Гренджа-Донський записав у своєму щоденнику: «...української влади вже нема в Хусті, прем'єр Волошин виїхав кудись вночі»²⁴². Галицький журнал «Жіноча воля» повідомляв, що весь уряд Карпатської України «до останньої хвилини... був в обстрілюваному Хусті»²⁴³. Завдяки «Особовій справі А. Волошина» маємо можливість з'ясувати чіткий маршрут президента за кордон. «У зв'язку з окупацією угорськими військами Закарпатської України, – розповідав Волошин під час допиту в Лефортові 24 травня 1945 р., – я втік (стенографіст МДБ СРСР підбирав вирази сам – М. В.) в м. Прагу за маршрутом: із Хуста в Клуж (Румунія) – Темешуара (Румунія). Потім поїхав в Югославію – в Белград, де пробув 4 дні. Із Белграда поїхав в м. Загреб, де пробув 7 днів. З м. Загреб переїхав до курортного містечка в Югославії Цирквениця, де пробув 11 днів. Опісля знову повернувся в м. Загреб і звідти через м. Відень переїхав в м. Берлін, де пробув півтори місяці. З Берліна поїхав до Праги в травні 1939 р.»²⁴⁴.

А. Волошин на світанку 16 березня виїхав до Великого Бичкова, де він востаннє в житті провів богослужіння на рідній землі, дізнався про падіння Хуста. Пізно ввечері 16 березня міст через Тису перетнули у складі колони відступаючих чеських вояків і чиновників кілька автомобілів, на яких їхали урядовці Карпатської України, серед них і машина, що везла А. Волошина у супроводі його давнього друга і багаторічного сподвижника А. Штефана²⁴⁵.

²⁴¹Енциклопедія українознавства. Т.2. Перевидання в Україні. Львів, 1993. С. 634.

²⁴² Гренджа-Донський В. Т. VIII. Щастя і горе Карпатської України: щоденник / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1987. С.264.

²⁴³ Жіноча воля. 1939. Ч. 4.

²⁴⁴ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 11-12.

²⁴⁵ Федака С. Августин Волошин. Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії. У двох томах. Т. 2. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 146.

23 березня 1939 р. префект Мараморощини повідомляв коменданта жандармерії у Клужі Геріта, що «16 березня 1939 р. приїхав в Румунію колишній прем'єр-міністр уряду Карпатської України д-р Волошин з іншими міністрами. Вони залишили в префектурі Сигету дві малі машини «Аеро», просячи нас їх залишити в себе. Одна з машин в доброму стані і може бути використана жандармерією. Враховуючи, що А. Волошин покидає наше місто, маємо честь і просимо Вашого дозволу, щоб вирішити що робити з цими машинами: залишити собі, чи передати їх військовим»²⁴⁶. Того ж дня префект повідомляв митну службу в Сигеті, що в місцевій префектурі «знаходиться машина НР 15581, залишена урядом Волошина. Машина рахується приватною власністю політичної організації (УНО – Авт.), очолюваної М. Туликом (УНО очолював Ф. Ревай – Авт.). Однак вони є втікачами з Карпатської України, тому на нашій території втратили права на машину. Ми будемо нею користуватися до тих пір, поки ця проблема не буде вирішена»²⁴⁷. Останній документ, який пощастило віднайти в Державному архіві Бая-Маре, стосується повідомлення митниці Сигета до префекта за 23 березня 1939 р., в якому ставилося єдине питання: «Що Ви зробили з машиною М. Тулика?»²⁴⁸. Відомо, що А. Волошин і окремі члени його крайового уряду успішно перетнули кордон Румунії і їх щиро прийняла Югославія. Журнал «Жіноча воля» повідомляв, що «о. д-р. А. Волошин святкував Великдень в Югославії»²⁴⁹. Із Сигета А. Волошин і його супутники через Великий Варадин, Клуж, Арад і Тимішоару дісталися до Югославії і зупинилися в Белграді на чотири дні, а потім А. Волошин разом з А. Штефаном поїхали до Загреба, де пробули цілий тиждень.

30 березня 1939 р. Августин Волошин опублікував у «Вістнику українського товариства «Просвіта» в Загребі своє «Великоднє звернення до українців Югославії». «Божому Провидінню, – писав А. Волошин, – подобалося знову досвідчити нас. Ми знову втратили свободу, що нею втішалася вітка українського народу в Карпатах. Ми її втратили, але тільки під напором численнішого й сильнішого ворога. В окупаційне ярмо не пішли ми добровільно. Ми улягли в нерівній боротьбі, а українські Герої сучасності дали нам новий приклад, як маємо стреміти до нашого національного ідеалу. Бо свобода родиться й закріплюється лиш у крові й терпінні. Голгофа українського народу є ще не скінчена... Прийде й час, твердо вірмо, національного воскресення Української Нації. До тої світлої хвилини приготуємося, плакаючи в собі громадянські чесноти дисципліни, організованости, єдності. Творім національний моноліт, щоб у рішачий мент одним серцем і одною душею посягнули ми по наше право, а осягнувши його, були в силі й боронити його»²⁵⁰. Подякувавши українцям Югославії за підтримку національно-визвольних змагань закарпатських українців, Августин Волошин

²⁴⁶ Arhivele de Stat Maramures. Fond Prefectura. Act. 33/5148. 1939.

²⁴⁷ Arhivele de Stat Maramures. Fond Prefectura. Act. 33/5148. 1939.

²⁴⁸ Arhivele de Stat Maramures. Fond Prefectura. Act. 33/5148. 1939.

²⁴⁹ Жіноча воля. 1939. Ч. 5.

²⁵⁰ Волошин А. Великоднє звернення до українців Югославії. *Августин Волошин. Твори.* Ужгород, 1995. С.385.

завершив своє звернення пророчими словами: «Високо тримаймо національний прапор, а воскресне Україна!»²⁵¹. А газета «Нова зоря», що видавалася в Галичині, писала про перебування А. Волошина вже в Берліні²⁵². Тобто із Загреба А. Волошин поїхав до курортного містечка Цирквениця. Звідти він 11 квітня виїхав до Відня, а відтак до Братислави. Потім А. Волошин відбув до Берліна, де прожив півтора місяці. У квітні 1939 р. тут відбулася зустріч А. Волошина з П. Скоропадським, на якій обговорювалися останні події в Карпатській Україні та її майбутнє²⁵³.

Августин Волошин сподівався на те, що Угорщина здійснила інтервенцію без відома Гітлера, який обіцяв свою підтримку, і намагався зв'язатися з ним. Разом з Ю. Реваєм, С. Клочураком і А. Штефаном Волошин підготував меморандум, у якому писав: «Як відомо, у березні 1939 року територія Карпатської України була окупована угорськими військами. Окупація проводилася насильно, супроти волі всього населення Карпатської України. Кривава окупація, безжалісні переслідування українського народу, безтактна поведінка представників угорської влади по відношенню до корінного населення, відсутність в угорських урядовців усякого соціального чуття, а також економічна відсталість Угорщини стали результатом того, що з часу свавільного захоплення Карпатська Україна перетворилася в вогнище напруги... Угорські власті показали себе непривабливим фактом, коли під час окупації Карпатської України були розстріляні або нечувано жорстоким чином замучені тисячі українців, у тому числі культурні організації та товариства, серед них більше 300 читальних залів культурного товариства «Просвіта», заборонили будь-яке видання української літератури і преси, закрили всі українські народні, спеціальні та середні школи, відмінили церковні відправи на українській мові, а тепер, навіть, не дозволяють говорити на рідній українській мові та співати українські народні пісні.

Натомість у краї вони розпочали нечуваний терор, тисячі інтелігентів позбавили засобів існування, до коронованих земель вивозять цінні речі, а тепер грабують і ліси, що складають найцінніше багатство природи Карпатської України. В економічному і соціальному відношенні угорські власті знизили життєвий рівень у Карпатській Україні до довоєнного показника. Угорський королівський уряд розглядає Карпатську Україну з перспективи 1914 року. Ось чому в країні не видно ніяких ознак на покращення умов життя. Підсумком цих обставин є те, що Угорщина не в силі завоювати симпатії населення країни. Наслідки, котрі впливають звідси, очевидні ...Винятково можливим вирішенням ситуації, яка склалася, є відокремлення Карпатської України від Угорщини...».

Отже, після нетривалих поневірянь європейськими країнами, у травні 1939 р. Августин Волошин опиняється в Празі, де залишився й жив постійно до свого арешту радянськими спецслужбами 20 травня 1945 р. І цей вибір був зроблений ним

---

²⁵¹ Там само.

²⁵² Нова зоря. 1939. 27 квітня.

²⁵³ Федака С. Назв. праця. С. 146.

далеко не випадково, і не лише через лояльне й загалом доброзичливе ставлення Волошина до міжвоєнної Чехословаччини, у складі якої майже двадцять років перебувала його батьківщина – Закарпаття. «По приїзді в м. Прагу, – говорив він на слідстві, – коли остання вже була окупована німцями, я поступив на службу в Український вільний університет на посаду завідуючого кафедрою педагогіки»²⁵⁴. А під час допиту 22 травня 1945 р. Волошин заявив, що «протягом всього періоду, починаючи з 1939 по 1945 рік, займався професорською діяльністю в галузі педагогіки» і не займався політикою²⁵⁵.

Про празький період в житті А. Волошина Е. Дутка писала: «По окупації Карпатської України, о. Волошину вдалося виїхати з Хуста за кордон. Через Румунію і Югославію, разом з проф. Августином Штефаном, вони поїхали в Прагу, де батько Волошин купив дім. Сестрам Василіянкам, які перебували в Пряшеві, він написав листа, в яким просив, щоб декілька сестер приїхали в Прагу. Мати ігуменя відрядила до нього вісім сестер і чотири сироти. Чотири сестри одержали роботу в Українській гімназії в Морджанах, а інші чотири залишилися в хаті батька Волошина. Дві сироти відвідували морджанську гімназію, а дві ходили до школи в Празі. Мати Марія Яворська була настоятелькою в Празі та секретаркою батька Волошина. Вона під диктовку писала його роботи на друкарській машинці. Мати Северина Махник вела дім, сестра Імельда Яворська була захристиянкою, а сестра Тереза Дутка записалася в Український вільний університет. Батько Волошин і в Празі дотримував денний режим. Після ранньої молитви і Служби Божої він диктував матеріали, приготовлені попереднього дня. Опісля йшов до загороди на прогулянку. О дванадцятій годині він обідав. Пізніше готував окремі свої роботи, щоб їх наступного дня продиктувати матері Марії. Він також читав лекції з педагогіки в Українському вільному університеті. Два роки був деканом цієї освітньої установи. В такий час порядок денний о. Волошина мінявся»²⁵⁶.

Празький період життя й діяльності А. Волошина, зокрема його педагогічну працю в Українському вільному університеті, досить ґрунтовно висвітлила Т. Беднаржова. Ще 15 жовтня 1938 р. професор УВУ В. Щербаківський повідомляв ректора цього навчального закладу, що «комісія професорів факультету права і суспільних наук Українського вільного університету в Празі в засіданні свого дня 14 жовтня ц.р. одноголосно ухвалила монсенсьорові о. Августину Волошинові титул доктора прав УВУ в Празі»²⁵⁷. Ще раніше, з нагоди призначення А. Волошина державним секретарем в уряді А. Бродія у жовтні 1938 р., ректорат УВУ привітав його з високою урядовою посадою і побажав успіхів у його майбутній праці. Архівні документи, відшукані й опубліковані Т. Беднаржовою, дають можливість

²⁵⁴ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 11-12.

²⁵⁵ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 10.

²⁵⁶ Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. С.79.

²⁵⁷ Беднаржова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог, мислитель. Львів: Основа; Львівська Богословська Академія, 1995. С. 184.

простежити основні віхи викладацької і наукової діяльності А. Волошина в УВУ. У списку професорів Українського вільного університету, що мають викладати в зимовому семестрі 1940/41 шкільному році на філософському факультеті значиться «Волошин Августин, доктор прав, звичайний професор педагогіки, член Слов'янського інституту в Празі, продекан філософічного факультету»²⁵⁸. На нараді професорів філософського факультету в УВУ, яка відбулася 24 червня 1939 р., деканат привітав професора А. Волошина та висловив переконання, що «його співпраця спричиниться до розвитку університету». В 1944–1945 навчальному році А. Волошин повинен був прочитати курси лекцій із «Теорії навчання», «Педагогічної телеології», «Уривків з педагогічної літератури», «Нової доби української освіти», «Методології морального виховання».

Викладаючи в УВУ, А. Волошин плідно займався літературною діяльністю. Із «Списку праць професорського персоналу УВУ, готових до друку, або які будуть готові до 1.VI.1945 р.», видно, що А. Волошин підготував до друку історичну драму «Фабіола», книги «Теорія виховання», «Педагогічна телеологія» і продовжував працювати над «Методологією морального виховання», «Педагогічною Хрестоматією», «Педагогічною психологією». Обсяг цих книг мав складати понад 80 друкованих аркушів²⁵⁹. А. Штефан писав, що в Празі А. Волошин написав також історичну п'єсу «Князь Лаборець» і драму «Син Срібної Землі Юрій Довжа», але гітлерівська цензура не дозволила їхню публікацію²⁶⁰. Така ж доля спіткала інші твори А. Волошина, зокрема, оповідання з верховинського життя «У плаю», переклади творів св. Августина «Божий Город» та «Ісповідання». Августин Волошин багато працював над перевиданням своїх головних праць із педагогіки, адже необхідно було їх довести до рівня вищої академічної освіти. Рукописи «Педагогічної дидактики», «Педагогічної методики» та двотомної «Педагогічної Хрестоматії» були передані видавництву «Пробоем» у Празі, яке очолював Степан Росоха, однак його власник був заарештований, а видавництво закрите. Яка подальша доля рукописів А. Волошина – невідомо.

Перебуваючи на еміграції, А. Волошин приділяв багато уваги залученню українських дітей у школи, гімназії. А. Штефан пригадував: «В липні 1940 р. президент Волошин написав мені, щоб я переселився до Праги й перебрав і рятував Модржанську українську гімназію, бо чехи хочуть її зліквідувати... По двох тижнях мене найменовано директором Модржанської української гімназії»²⁶¹. Врятувавши цей навчальний заклад від закриття, А. Волошин на цьому не зупинився, а часто його відвідував: «Тішився, що біля 90 карпато-українських хлопців і дівчат, біля 120 з інших українських земель мали там регулярну середньошкільну науку та були поміщені в гуртожитках»²⁶². Августина Волошина часто можна було зустріти і в

²⁵⁸ Там само. С.185.

²⁵⁹ Там само. С.189.

²⁶⁰ Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. С.34.

²⁶¹ Там само. С.131.

²⁶² Там само.

інших місцях, де проживали українські діти. Так, у 1940 р. він відвідав інтернат для дітей емігрантів у Мозтанах. Піклувався він і про долю студентів Торговельної академії, яка опинилася в Словаччині. Уряд цієї країни не дуже радо поставився до появи українських академістів у Братиславі. Михайло Ледида, що тепер проживав в Карлових Варах, пригадував: «Викладацький склад академії розпочав переговори з представниками словацьких властей про необхідність для її студентів завершення навчального процесу. Тільки після тривалих клопотань... їм було дозволено»²⁶³. І в цьому велика заслуга А. Волошина і А. Штефана.

В Українському вільному університеті Августин Волошин пройшов непростий творчий шлях від професора педагогіки й декана філософського факультету (1939–1940 рр.) до ректора. За рішенням Сенату УВУ, прийнятому на засіданні 16 квітня 1945 р., обов'язки ректора УВУ були покладені на А. Волошина²⁶⁴. Прихильник концепції залишення Українського вільного університету на території Чехословаччини Августин Волошин прийняв керівництво університетом від ректора А. Яковліва, який із більшістю професорів після вступу до Праги радянських військ виїхав за кордон. Проте сподівання останнього ректора празького періоду УВУ Волошина на можливість існування українського університету в Празі виявилися ілюзорними: Український вільний університет було фактично ліквідовано, університетську бібліотеку (понад 10 тис. книг) та архів конфісковано й вивезено до СРСР.

Самого Августина Волошина – ректора УВУ – вперше було заарештовано радянськими органами НКВС уже 11 травня 1945 р. Цього разу його завезли в приміщення УВУ, забрали ключі від ректорської канцелярії та архіву й відпустили. Другий арешт А. Волошина органами НКВС відбувся 15 травня теж у його помешканні за адресою: Прага-Сміхов, Під Ліпками, 12. Капітан СМЕРШу Шибайлов доправив його на Делострелецьку вулицю, де його було замкнено в тюремному підвалі. З Праги Волошина вивезли до Москви у в'язницю Лефортово, потім перевели в Бутирську тюрму. В ув'язненні 71-річний Августин Волошин перебував 52 дні, де був підданий численним допитам, жорстким фізичним і моральним тортурам.

ШЛЯХ НА ГОЛГОФУ

Закінчувався 1944 рік. Друга світова війна вступала в свою завершальну стадію. Четвертий український фронт ще перебував на Закарпатті, але своїм вістрям вже був спрямований на Європу. Попереду ще багато боїв, тисячі людей назавжди залишаться лежати в чужій землі, але, що війні скоро кінець – знали, мабуть, всі. Разом з фронтом, немов його супроводжуючи, однак, будучи його складовою

²⁶³ Вегеш М. Довга дорога додому. *Закарпатська правда*. 1992. 20 жовтня.

²⁶⁴ Беднарджова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог, мислитель. С. 195.

частиною, просувався вперед і так званий 4-й департамент Смершу. Серед ряду завдань, які були поставлені перед смершівцями, було «виловлення і знешкодження українських буржуазних націоналістів».

Наприкінці грудня 1944 р. Львівське обласне управління НКДБ сформувало спецгрупу «Ураган», до складу якої ввійшли колишні червоноармійці, партизани, працівники органів безпеки (п'ятеро росіян, двоє українців, двоє словаків і башкир). Їх очолив уродженець Тамбовської області Петро Савельєв, що діяв під псевдонімом «Павлов». Серед членів групи особливо виділявся 24-річний уродженець села під Ужгородом Михайло Коцко (агент «Летючий»). Він володів декількома мовами, мав зв'язки з націоналістичним підпіллям, але найважливішим був той факт, що «Летючий» особисто знав Августина Волошина та деяких членів його уряду в Празі. Саме М. Коцко повинен був зблизитися з колишнім президентом Карпатської України і вмовити його не залишати Праги після відступу нацистів. Після вступу до чеської столиці радянських військ розглядалися два варіанти вирішення майбутньої долі видатного закарпатського політика: арешт і етапування до Москви, а в разі невдачі – фізичне знищення Августина Волошина²⁶⁵.

Плани радянської диверсійної групи щодо ліквідації Августина Волошина дослідив сучасний український історик Володимир Бірчак: «Група «Ураган» десантувалася в околицях Праги. Вони облаштували базу в лісовому масиві. Тільки «Летючий» вирушив до міста. Обумовили, що він буде регулярно залишати записки для «Павлова» біля однієї церкви. Однак минув тиждень, а жодних звісток не було. Радянські війська підступали все ближче. Савельєв вирішив діяти самотужки. Зв'язковим «Урагану» був Йозеф Шинк, чех німецького походження, фабрикант-мільйонер. Під час окупації він працював особистим секретарем «комісара Гестапо» у Празі, постачав німецьким воякам продукти та вино. Перше завдання чекістів виконав успішно: через дружину знайомого двірника, яка працювала прибиральницею у картотеці Гестапо, роздобув особові картки п'ятох ворожих агентів. Наступна вказівка для Шинка – організувати знищення Августина Волошина. Операцію планували здійснити 3 травня 1945 року і помешканні політика на вул. Під Липками. Лютчик на прізвище Лерб мав підсунути йому валізу з бомбою. Механізм сконструював донський козак Михайло Білоцерківський, якого нещодавно завербував «Ураган». Він довгий час воював у складі Російської визвольної армії, а останнім часом викладав саперну справу у школі «Абверу».

Однак у потрібний день Лерб кудись зник. Савельєв доручив доставити вибухівку Шинкові. Також попросив переконатися, чи біля Волошина не буде молодого хлопця на ім'я Михайло – себто агента «Летючого». Шинк пішов у місто, а наступного дня повернувся і заявив: завдання виконав успішно. Михайла біля Волошина не було. «Павлов» чекав звісток про вибух. Але ніякої інформації не було. Натомість виявилось, що двірника та його дружину викрили і стратили. А сам

---

²⁶⁵ Бірчак В. Полювання на президента. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/poliuvannia-na-prezidenta/> (дата звернення: 19. 05. 2022).

Шинк передав німцям листа, у якому розповів про зв'язки з радянськими диверсантами. Після «відвертої» розмови підприємець зізнався: до Волошина він не ходив, валізу викинув у річку. Його негайно розстріляли. 5 травня у Празі піднялося антинацистське повстання. Місто стало полем бою. Розробляти новий план ліквідації Волошина не було можливості»²⁶⁶.

Перше знайомство А. Волошина з працівниками СМЕРШу відбулося 11 травня 1945 р. Однак тоді все обійшлося. У нього забрали ключі від ректорської канцелярії та архів (як нам тепер не вистачає матеріалів цього архіву!). Можливо, для того, щоб «заспокоїти» похилого віку людину, президентові видали «бумагу», згідно з якою він міг спокійно продовжувати займатися своєю роботою, не боячись арешту. Та все було далеко не так, як могло здатися на перший погляд. «Недрімлюче око» працівників Смершу уважно слідкувало за кожним його кроком, а біля будинку Подліпками, 12, де він мешкав, постійно чергували смершівці.

15 травня 1945 р. біля будинку №12 зупинилася машина чеської поліції. З неї вийшла людина у формі офіцера МДБ. Пройшла мить – і капітан Шибайлов (так звали чи псевдо було смершівця) вже відкривав двері будинку. Перекоаний у тому, що виникло якесь непорозуміння, господар показав документ і сказав, що його вже переслухали і звільнили. Офіцер запевнив, що турбуватись не потрібно, залишилось уладнати деякі формальності, незабаром його привезуть додому. Коли машина, в яку Шибайлов запропонував сісти Волошину, під'їхала до вулиці Делострелецької, колишній президент ймовірно зрозумів, що він вже додому не повернеться. В будинку під номером 11 тимчасово розміщувався слідчий відділ СМЕРШу. Звичайно, вивіски, яка б про це говорила, на ньому не було²⁶⁷.

В «Особовій справі Августина Волошина» знаходимо невелике повідомлення: «Задержан 15 мая 1945 года в Праге-16, ул. Подлипками, 12. При задержании изъята круглая печать с подписью «Президия правительства Подкарпатской Руси»²⁶⁸. До цього додамо, що Волошин був заарештований незаконно, адже співробітники МДБ СРСР навіть не пред'явили йому ордер на арешт. Названий документ був представлений Волошину слідчим головного управління «Смерш» майором Вайндорфом (№749) тільки 5 червня 1945 р., тобто тоді, коли він був в'язнем Лефортовської тюрми²⁶⁹.

У 1948 р. в Німеччині були опубліковані спогади Івана Мондича (Н. Синевирського) «Смерш. Год в стане врага». Автор в 1945 р. працював перекладачем у контррозвідці Смершу. Пропонуємо Вашій увазі деякі уривки з цієї унікальної книги: «Приїхало авто капітана Шибайлова

– Здоров, Микола! – Шибайлов усміхався. Його товсте і рожеве лице висловлювало вдовolenня, що успішно виконав завдання.

²⁶⁶ Бірчак В. Названа праця.

²⁶⁷ Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Смерть президента: Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина. Ужгород, 1995. С. 6.

²⁶⁸ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 1-3.

²⁶⁹ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 6.

– Пізнаєш?

Я подивився в сторону кругленького монсеньйора, що виступав з авто.

– Волошин!

– Так. Це він. Ваш бувший президент. Старик Волошин якось неприємно подивився в мою сторону. Мабуть, він навіть не бачив мене. Його очі блудили десь далеко, в невідомих краях.

– Куди дивишся поп? На небо? Поздно! Нужно было раньше богу молиться, а не политикой заниматься.

Волошин слухав Шибайлова байдуже.

– Ну, валяй, валяй вот с этим бойцом в подвал! Быстрее!

Волошин поспішив. Він якби все ще не вірив, що його арештовано... Я подивився в сторону, куди Волошин віддалявся. Вояк ударив прикладом його в спину...»²⁷⁰.

У черговий раз звернемося до унікальних споминів Е. Дутки: «Прага – Великдень 1945 р. Одного ранку перед Великоднем, розбудила нас сестра Імельда і сказала, що чула по радіо, ніби радянська армія увійшла в Прагу. Батько Волошин спокійно відповів: «Нема що чекати, підемо в каплицю помолитися, я відслужу Службу Божу, дам вам розгрішення на випадок смерті і нехай діється воля Божа». Присутність Отця при престолі впливала на нас успокоюючо, немов бальзам. Під час Служби Божої він віддано молився. Потім уділив нам розгрішення, після якого ми і спожили свячене. В коротці прийшли до нас радянські солдати і чемно поросили позволення увійти до двору з військовими тягаровими автомашинами (залишилися на нашій дворі декілька днів, військові в автомашинах навіть і спали). Того ж дня після обіду прийшли до нас ще троє радянських, двоє увійшли до хати, а один залишився в авті. Один з присутніх сказав, що він є професором філософії і бажає говорити з А. Волошином. Батько прийняв їх гостинно. В сусідній кімнаті ми чули, що вони говорили про Е. Канта. Посиділи годину-дві і відійшли. Після їхнього відходу батько сказав, що вони поміняли склянки з вином на столі, бо, мабуть, боялися, що їх хочемо отруїти.

Декілька днів ніхто не приходив. Батько старався дотримувати свій режим дня. Після обіду 8 або 9 травня двоє військових приїхали за батьком і сказали, що хочуть з ним подивитися на український університет. Він пішов з ними. Додому його привезли пізньої ночі. Нам ані слівцем не сказав, де був і що від нього хотіли. Пішов у каплицю, опісля ліг спати. Через кілька днів, 13 травня приїхало до нас кілька автомашин і десь десять солдатів. Один з них зразу звернувся до батька словами: «Мы вас пришли арестовать, соберите нужные вещи!». Ніяких документів вони нікому не показали. Нас, монахинь і рідну сестру о. Волошина Елену, вони посадили в їдальню, де нас сторожив солдат з автоматом. Двоє солдат залишилися в бюрі біля батька, інші солдати розійшлися по всьому домі, де робили обшук. Уже

---

²⁷⁰ Просвіта. 1991. № 1.

стемніло, коли його закінчили, а нам здавалося, що то була ціла вічність. Перед тим, як взяти о. Волошина, нам дозволили попрощатися з ним. Відходячи, один з солдатів запитав: «Деньги у вас есть?». Мати Северина принесла фотографію сиріт і сказала: «Тут його деньги». Солдат продовжував: «А оружие у вас есть?». Батько витяг вервечку з кишені і сказав: «Це моя зброя». Військовий засміявся і вони, взявши о. Волошина з собою, пішли. Про те, що трапилось, ми зразу телефоном інформували бувших міністрів Карпатської України, які жили в Празі. Однак перед північчю батька Волошина привезли додому і вибачалися, мовляв, то була помилка. «Знаете, военное время».

В неділю до нас відважилися прийти міністри і радилися з о. Волошином, що далі робити. Деякі казали, що йому вже добре, бо звільнили його додому, а інші були того погляду, що радянським не треба вірити, бо вони батька не лишать живим. Мовляв, конче потрібно поїхати далі, за кордон. Августин Штефан щиро радив батькові поїхати з ним. Він уже мав замовлений вагон і підкреслив, що його дружина буде ними опікуватися.

Вранці 15 травня, безпосередньо після Служби Божої, увійшли в хату двоє солдатів. Вони казали, що з батьком підуть до Степана Клочурака, щоб батько зі собою нічого не брав, бо то лише формальність. Та ми даремно його чекали. Батько вже не вернувся. Сестра о. Волошина Елена писала листи різним людям і установам. Написала і на посольство СРСР в Чехословаччині. Ходила по різних урядах, але нічого про брата не довідалася. Десь через два роки посередництвом радянського посольства ми одержали вістку, яку написав тогочасний посол Валер'ян Зорин: «У нас его нет».

В тім часі, крім сестер Василянок, у домі жив ще садівник з жінкою і водій Ф. Туряниця.

Правду про батька Волошина ми довідалися аж через кілька років, коли в Прагу повернувся з Радянського Союзу д-р Микола Долинай. Він був арештований разом з Юрієм Перевузником і Степаном Клочураком. Згаданих заарештували за день раніше ніж о. Волошина, значить 14 травня. Затримували їх близько аеропорту, куди 15 травня привезли А. Волошина. Всіх їх літаком повезли в СРСР. В літаку було ще кілька полонених і високих воєнних діячів. Як прилетіли в Москву, автом їх перевезено у Лефортовську тюрму. Кожного з ув'язнених післали в інше місце і д-р Долинай о. Волошина більше не бачив. М. Долинай у в'язниці пізніше попав в кімнату з одним німцем. Той оповідав, що в лікарні у Бутирській тюрмі кілька днів лежав з Президентом Карпатської України. Коли А. Волошина 11 липня привезли в лікарню, він ще міг ходити. В той, як з німцем був разом, А. Волошина щодня брали на допити, де його мучили. Одного дня о. Волошина привели два сторожі і кинули на ліжко. А. Волошин був непритомний, не приймав харч і тоді його німець, якого повезли на інше місце, бачив останній раз. Пряшів, 7 липня 2003 р.»²⁷¹.

---

²⁷¹ Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. С. 79-81.

С. Сабол (Зореслав) теж писав про останні дні на волі Августина Волошина: «Прибулі до Праги керівники СМЕРШу мали заздалегідь приготовлений їхніми агентами список людей, призначених на арешт. Одним з таких агентів був у Празі чолов'яга на прибране ім'я Гуменюк. Він прибув до Праги як «біженець» з сім'єю, отже виглядало, що він є справжній біженець. Українці в Празі підозрівали його згодом, але толерували. Дістав навіть працю коректора в редакції часопису закарпатської молоді «Пробоем». (Одного разу автор мав нагоду пізнати того Гуменюка. Приїхавши в серпні 1944 року з Берліна до Праги, автор зайшов до редакції «Пробоем», вступив до канцелярії видавця дра С. Росохи. Розбалакався з ним при відчинених дверях. Раптом вступив до канцелярії мужчина невисокого росту, середнього віку. Оглянув автора із зацікавленням, мабуть тому, що перший раз бачив його. На запитання С. Росохи – чого прийшов, відповів, що прийшов подякувати за те, що прийняв його на працю. Це був агент Гуменюк. Видно, що щойно десь недавно став коректором у редакції «Пробоем», де мав доступ до адресаря передплатників).

Українці в Празі помітили, що часто, коли Гуменюк стрічався з людьми, залюбки фотографував їх. Це насторожувало поодиноких людей, але Гуменюк спокійно продовжував свою діяльність. Августин Волошин сказав міністрові Августину Штефанові, що Гуменюк також сфотографував його щось два раз. Раз трапився випадок, що агент СМЕРШу прийшов на квартиру Миколи Вайди, щоб арештувати його. Микола Вайда виїхав був на Захід, агент не застав його вдома. Але в той самий час прийшов відвідати М. Вайду учитель руханки української гімназії в Морджанах. Агент запитав його прізвище, подивився на свій список і на місце арештував відвідувача»²⁷².

Через деякий час А. Волошина перевезли до Москви і помістили в одну з камер-одиночок Лефортівської тюрми. Якою ж була ця твердиня Міністерства державної безпеки? Споруджена ще при царизмі, ця тюрма була закрита в 1917 р. Однак після двадцятирічного «відпочинку» Й. Сталін у 1937 р. помістив у ній вищий командний склад армії на чолі з маршалом М. Тухачевським, і відтоді вона існує до наших днів. Відомий радянський розвідник Леопольд Треппер, який у свій час мав можливість детально ознайомитися з цією тюрмою, у своїх споминах «Велика гра» писав: «Споруда нагадує мені старовинну фортецю Сен-Жак д'Арк на Середземноморському узбережжі Палестини... З середини тюрма нагадує цирк, три поверхи колових галерей, вздовж яких розміщувались камери. В середині – великий, пустинний плац, звідки можна наглядати за всіма поверхами»²⁷³.

Колишній військовий прокурор М. М. Ушов, який пройшов всі «кола пекла», так описав камеру, в якій він знаходився: «Камера, в яку я потрапив, являла собою довгу вузьку кімнатку у вигляді кам'яного мішка. Віконечко прикрито незмінним

---

²⁷² Там само. С. 84-85.

²⁷³ Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Смерть президента: Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина/ Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. С. 7-9.

залізним козирком. Світло з вулиці ледь-ледь пробивалось. Щодоби горіла вмонтована в стелю електрична лампочка. Біля стін наглухо прикріплений невеликий, продовгуватий залізний столик, а поряд з ним масивна табуретка. Зліва при вході в камеру прикріплений металічний унітаз, а поряд – водопровідний кран і маленька раковина. Стіни на півтора метра зафарбовані густо-зеленою фарбою. В дверях камери, як і в інших тюрмах, невелике віконечко, у вигляді кватирки, так званий «собачник», через який ув'язненим подається їжа, вода і робляться зауваження... В камері холодно. Всього 6–7 градусів тепла. Довго сидіти на одному місці неможливо. Ми не тільки ходили, але буквально бігали по камері, намагаючись хоч трохи зігрітись...»²⁷⁴.

Слід зазначити, що про існування такої тюрми мало хто знав, хоча слухи про неї існували. Один з в'язнів пригадував: «В три години ночі я був доставлений в Лефортовську тюрму. Про те, що існує така тюрма, я, старий москвич, не мав ніякого поняття...». Інший в'язень пише, що «Лефортовська тюрма відрізняється від інших тюрем особливою жорстокістю і страшним режимом. Слухи про неї доходили до тюрем інших міст. Деякі ув'язнені, які побували в Лефортовській тюрмі, від одного тільки згадування про неї починали трястися»²⁷⁵. Перебування в тюрмі негативно впливало на нервову систему ув'язненого. Як пригадував Треппер, людина не мала ні хвилини спочинку. Протягом години по десять разів відкривалися двері камери і лунали попередження: ви забагато ходите, ви дуже довго сидите, ви недостатньо рухаєтесь тощо. Заснути було майже неможливо, бо щовечора біля десятої години починалось занадто бурхливе тюремне життя: безперестанне стукання дверима, кроки тих, кого вели на допит. Годували надзвичайно погано. Складалось враження, що все робилося для того, щоб повністю вивести з ладу здоров'я людини.

Під час арешту Волошину сповнилось 70 років. Можливо, у читачів промайне думка, що похилого віку людина знаходилась в кращих умовах, мала які-небудь привілеї. На жаль, мусимо Вас розчарувати, вік для ув'язненого не був спасінням. Вченому-мікробіологу Надсону, якого повели на допит, було 73 роки. І коли через дві доби (!) він повернувся, то товариші по камері його не впізнали: «Виглядав він дуже погано. Лице земляного кольору, очі запалені. Від втоми він ледве тримався на ногах... навіть не міг їсти».

У Волошина не посоромились відібрати при арешті навіть золоті речі, які по праву належали йому як каноніку. До речі, коли на прохання вчених Ужгородського державного університету з Москви вислали в їх тимчасове користування «Особову справу Августина Волошина», то з цих цінних речей нічого не збереглося. Безперечно, що вони поповнили колекцію когось із слідчих. І як не погодитися з М. М. Ушовим, який писав, що «співробітники НКВС були, як правило, владолюбними, безчесними, дуже обмеженими і охочими до грошей і нагород,

---

²⁷⁴ Там само.

²⁷⁵ Там само.

готовими в ім'я особистих інтересів здійснити будь-яку підлість, забувши про людську совість»²⁷⁶.

Перший допит Августина Волошина був проведений 22 травня, після чого послідували наступні – 24 травня, 5, 9, 12, 14, 19 і 20 червня 1945 р. На останньому допиті йому було зачитано постанову про оголошення звинувачення. Уважно її прочитавши, Августин Волошин майже з усім погодився: «В чому мене звинувачують статті звинувачення мені зрозумілі... Винним себе визнаю»²⁷⁷. Можна собі уявити, до якого стану була доведена ця 70-літня людина, якщо вона визнавала себе винною навіть у тих «бідах», до яких не мала ніякого відношення. І дійсно, працівники МДБ могли примусити говорити навіть мертвого...

20 червня 1945 р. Августину Волошину було представлено обвинувачення, згідно з яким він «проводив ворожу діяльність проти Радянського Союзу». Наводимо його повністю:

**Постановление
(О предъявлении обвинения)
г. Москва, 1945, июня 20 дня**

Я, следователь следственного отдела Главного управления «Смерш» майор Вайндорф, рассмотрев следственный материал по делу и приняв во внимание, что Волошин Августин Иванович достаточно изобличается в том, что являясь членом т.н. правительства Карпатской Украины и «Украинского народного объединения» проводил враждебную деятельность против Советского Союза

Постановил:

Руководствуясь ст.ст.128 и 129 УПК РСФСР, привлечь Волошина Августина Ивановича в качестве обвиняемого по ст.ст.58–4 и 58–11 УК, о чем объяснить обвиняемому под расписку в настоящем постановлении.

«Согласен» Начальник Отделения Следственного отдела подполковник Кулешов.

«Утверждено»   Зам. начальника Следственного отдела
Главного управления «Смерш»
подполковник Флягин.

20 июня 1945²⁷⁸.

Після останнього допиту, який вів слідчий Вайндорф, здоров'я Августина Волошина різко погіршилося і його перевели в Бутирську тюрму. Про перебування Волошина в Лефортові маємо свідчення В. І. Марчука із Житомирщини: «Сидів 8 місяців у Лефортівській тюрмі. Зразу після дня Перемоги до мене в камеру-

²⁷⁶ Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Смерть президента: Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина. С. 10-11.

²⁷⁷ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 31.

²⁷⁸ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 30.

одиначку помістили Августина Волошина – Президента Карпатської України. Це був невисокий, повний чоловік, років йому було за 70. Він мав хворий шлунок і не міг їсти. Свою їжу віддавав мені. Потім до нас підсадили ще якогось Барковського, це був стукач, але ми цього не знали. Він заводив провокаційні розмови і потім доносив слідчому. Пам'ятаю такий випадок. Я не знав жодної молитви і Волошин вчив мене «Отче наш». Коли наступного разу мене викликали на допит, слідчий сказав: «Ну, как, «Отче наш» выучил уже?». Тоді я не догадався, звідки слідчий знає про молитву. Хто такий Барковський, дізнався в Бутирській тюрмі від одного викладача військової академії, до якого теж підсаджували Барковського.

Кожного дня Волошин розповідав про життя Ісуса Христа, також про себе, як він їздив до Риму, до Праги. Я дізнався, що Волошин зустрічався з Ріббентропом, Степаном Бандерою і Мельником, казав, що його звинувачують у германофільстві. Це слово я вперше почув від нього, і воно мені запам'яталося.

Одного разу в камері Волошин писав заяву на ім'я Молотова. В цій заяві він зазначив, що його заарештовано несправедливо, що він громадянин іншої держави. Пригадую початок заяви: «Премьер-министру господину Молотову от бывшего премьер-министра Закарпатской Руси доктора Волошина».

З кожним днем Августин Іванович слабнув. Навіть сам вже не міг виходити на прогулянку. Ми брали його під руки і виводили гуляти. Одного разу він попросив його залишити. Коли ми повернулися з прогулянки, у камері його не застали. Два місяці був з нами. На все життя запам'ятав я цю добру і розумну людину»²⁷⁹. Свідчення В. І. Марчука повністю підтверджуються даними заключення медичного персоналу Бутирської тюрми:

Врачебное заключение

10 июля 1945 г.

Заклученный Волошин Августин Иванович 1874 г. рождения, обратился впервые за медпомощью 23 мая 1945 г. с жалобами на боли в области сердца, одышку и общую слабость.

Объективно: заключенный правильного телосложения, с чрезмерным отложением жира, кожа и видимые слизистые бледны. Сердце – границы расширены во все стороны, тоны глухие, акцент на втором тоне аорты.

В легких ослабленное дыхание, сухие хрипы. Печень и селезенка не пульсируются, безболезненны.

В течение последнего времени заключенный резко ослаб, усилилась одышка и общая слабость, сильно отекали ноги, совершенно исчез аппетит. Заклученный встает и передвигается только с посторонней помощью.

Все вышеизложенное говорит за то, что у заключенного имеется кардиосклероз с упадком сердечной деятельности, вследствие чего он нуждается в

²⁷⁹ Літопис нескореної України: Документи, матеріали, спогади. Книга перша. Львів: Просвіта, 1993. С. 558-559.

немедленном направлении в больницу Бутырской тюрьмы для стационарного лечения.

Начальник санчасти лефортовской тюрьмы НКГБ СССР
майор медицинской службы Яншин²⁸⁰.

Сучасні дослідники називали різні дати смерті президента: 11, 14, 17 липня 1945 р. На основі «Справи Волошин» ми маємо можливість встановити точну дату смерті.

Акт

Заклученный Волошин Августин Иванович, 1874 г. рождения, находящийся в больнице с 11.VII.1945 по поводу декомпенсированного порока сердца, воспаления почек, хронического колита 19.VII.1945 в 15 час. 20 минут умер от паралича сердца.

Дежурный врач (подпись)

Копия верна

Секретарь Бутырской тюрьмы

НКВД СССР (подпись)

Капитан Свитский²⁸¹.

Акт

Судебно-Медицинского исследования трупа Волошина А. И.

Вскрытие произведено 20/VII 1945 суд.-мед. экспертом Семеновским в присутствии нач. санчасти Бутырской тюрьмы полковника мед. службы Ларина

(Детализированный лист) Анатомический диагноз:

Артериосклероз. Артериокардиосклероз. Артериоло-склеротический нефроцирроз. Расширение полостей сердца. Общее ожирение. Миодегенерация сердца. Эмфизема легких. Желчно-каменная болезнь. Хронический энтероколит.

Заключение: смерть наступила от паралича сердца (артериосклероз, артериокардиосклероз).

Акт подписал собственноручно

Семеновский²⁸².

Свідчення про смерть А. Волошина залишив Юрій Шанта: «Рівночасно з арештом А. Волошина були також арештовані три колишні міністри Карпатської

²⁸⁰ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 106.

²⁸¹ ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 107.

²⁸² ЦАМГБ РФ. Н – 17681. Л. 109.

України – Степан Клочурак, др. Микола Долинай та др. Юлій Перевузнук. Всі вони спочатку опинилися у в'язниці Лефортово у Москві разом з А. Волошином. В часі смерті А. Волошина вони були в Лефортові, щойно десь пізніше були засуджені на 20 чи 25 років. Степан Клочурак і др. Микола Долинай після повороту до Праги залишили по собі важливі свідчення про смерть А. Волошина. Степан Клочурак випадково був свідком його смерті. Про це він повідомив Августина Штефана листом з Праги до Філадельфії, США. Ось зміст листа Степана Клочурака, що був поміщений в монографії Августина Штефана «Августин Волошин. Президент Карпатської України. Спомини» (С.147-148): «Дня 11 липня 1945 р. мене вели до мого опікуна (слідчого), який всіма нами «опікувався». Коли мене привели до дверей мого опікуна, двері були замкнені, але сусід нам сказав, що він знаходиться у одного тяжко хворого, від якого хотів би дещо довідатися.

Ми повернулися і перед дверима кімнати, де лежав старенький о. Волошин, мій сторож попросив, щоб опікун на хвилину вийшов. Двері відчинились і так уже залишилися відчиненими. Коли я побачив, що він лежить в агонії, смертельно блідий, я схвильовано поспитав, що з ним діється?! Чому не приведуть до нього лікаря?! – Не нужно, ему не нужна помощь. Мій опікун наказав відвести мене до його канцелярії і там почекати, поки він прийде. За нецілих півгодини прийшов мій опікун і, як завжди, почав мене випитуватися. Між іншим поспитав, кого залишив Волошин в Празі. Я тоді його запитав, чи є якась надія, щоб зберегти о. Волошина. На те він відповів: «Он ушел».

Я не розумів його добре, – продовжував свідок С. Клочурак і думав, що може о. Волошина кудись відвезли. Тому поспитав: «Куди він пішов?». Опікун зденервовано сказав: «Він не пішов, але... помер». «Усе це сталося так, як я переказав. Це я бачив своїми очима та сам чув». Лист йде далі: «Він лежав вже мабуть мертвий, а на другий день мій покровитель ще сказав мені: «Його знищила не тюрма, але хвороба, яку він приніс з собою з дому. Старенький мав цукровку» – виправдовувався опікун. Кінець листа: «Відносно дня смерті о. Волошина – це єдина правда, яку я міг би й іншими доказами підтвердити».

А. Штефан зауважив: «О. А. Волошин мав незначне поширення серця і його успішно лікував. Цукровки ніколи не мав. Твердження опікуна, що старенький приніс з собою з дому цукровку, дійсності не відповідає. Однак советські тюремники такі всезнайки, що можуть за 3 дні приворожити таку хворобу, яка їм потрібна». «Що зробили з тляними останками бл. п. о. А. Волошина – невідомо. Він помер, але пам'ять про нього безсмертна серед його земляків». Обширне свідчення про смерть А. Волошина подав др. Микола Долинай його племінниці др. Ользі Дутковій в Празі. На відміну від Степана Клочурака, який, як видно, дозволив А. Штефанові зразу опублікувати його свідчення в газеті «Америка» у Філадельфії, США, др. Микола Долинай розказав др. Ользі Дутковій про смерть А. Волошина під присягою, що нікому не розкаже про це так довго, заки хтось буде живий із його сім'ї. Це тому, що большевики, подібно як це робили нацисти, погрозили кожному

звільненому в'язневі смертю цілій його сім'ї, якщо він комусь розкаже, що пережив, бачив і чув. Др. Ольга Дуткова дотримала дану обіцянку. Щойно після того, як помер син і внук дра Долиная трагічно на вулиці в Празі, др. О. Дуткова в листі від 21 серпня 1999 року поділилася з автором інформацією, яку отримала від міністра дра Миколи Долиная.

В'язень-лікар, др. М. Долиная, мав у Лефортові завдання перевірити чи вже є мертві тіла в'язнів, заки їх кудись відвезли закопати. Він мав сказати сторожеві, хто ще живе, а кого вже можуть класти на тачанку і забирати геть тих, що померли. Др. М. Долиная розповів др. О. Дутковій, що його одного разу взяв сторож з НКВД кудись до великого гангару, в котрому було коло 160-200 людей, зложених на дошках, куди далше принесли напівмертвих. Др. Долиная довідався, що туди приносили тих в'язнів, що не витримали тортури. Їх без похоронного обряду кидали у спільну могилу. Др. М. Долиная був родинним лікарем о. А. Волошина. «Між мертвими та вмираючими він впізнав вуйка по материнському знакові на шиї», написала др. О. Дуткова. Про спосіб «допитів» слідчими о. А. Волошина говорить стан, в якому побачив його тлінні останки др. М. Долиная: «Побите око, вирваний золотий зуб, спухнутий, ноги як колоди, чорні, був без відома, вже не дихав». Читач може тільки здогадуватися, чому тіло було спухнуте, а ноги чорні, грубі як колоди. Лікар міг би подати докладніше причину такого стану, в який спосіб тортували о. А. Волошина.

Сповнилися слова, які були сказані о. А. Волошином у відповідь міністру Ю. Реваєві, що НКВД тортурами може зломити його волю, душевну силу та характер і змусили підписати заяву на шкоду Карпатській Україні та українській справі взагалі: «Того вони не можуть зробити! Можуть мене й забити, але я не піддамся їхній волі», була відповідь о. А. Волошина. І не піддався, не просто лишень під загрозою смерти, але навіть під загрозою тортур. Для щирих українців о. Монс. Августин Волошин – Великомученик. Щодо дати смерти о. А. Волошина, то найкраще поінформована в тій справі др. Ольга Дуткова є переконана, що смерть настала 11 липня 1945 року, як подав Степан Клочурак. Агенти НКВД, як звичайно, спробували вмити руки від крові о. Волошина. Вигадали, що в той день, коли його замучили, 11 липня 1945 р., вони перевезли його на лікування до лічниці в тюрмі Бутирки в Москві та що він помер там 19 липня на діабет, який приніс з собою з дому. Др. О. Дуткова рішуче відкидає фальшиву «документацію» НКВД про дату і причину смерти о. А. Волошина»²⁸³.

Так закінчилося життя славного сина українського народу, президента Карпатської України Августина Івановича Волошина. Зберігся «Заповіт», який він написав 19 серпня 1944 р. в Празі. Враховуючи, що свого часу ми його опублікували в збірнику документів і матеріалів, які вже давно стали бібліографічною рідкістю,

---

²⁸³ Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. С. 86-88.

наводимо його повністю: «Переступивши 70 р. життя, вважаю потрібним заряди все, що треба, на випадок моєї смерті.

1. Душу мою вручаю Божому милосердю. Виражаю й ту мою глибоку вдячність Богові за те, що дарував мені добрих християнських родичів, і добру побожну жінку, що так щиро помагали мені і в духовному життю. Дуже вдячний я й за те, що покликав мене до священничої служби. Особливо вдячний за великі ласки, якими обдарував мене Бог після тяжких провин моєї молодости та необдуманости, і все захороняв мене для дальшої праці над спасенням душі.

Тіло моє, прошу по смерті поховати в гробі, приготованім при гробі покійної дружини Ірини в Ужгороді; коли б воєнні, або політичні обставини не дозволили, прошу тіло дочасно поховати там, де постигне мене смерть.

Похорон має бути скромний, без світських парад. На похороні прошу роздавати людям образочки, на котрих на одній стороні має бути образ Розп'яття з підписом: «Мій Ісусе милосердя» (100 дн. відп.); на другій стороні образ малий мій з проханням: «Помолімся за о. Августина Волошина, б. президента Карп. України, народженого 17.III.1874 в Келечині, помершого дн. ___ в _____.

І ці короткі молитви:

«Слава Отцю і Сину і св.Духу, нині і присно і во віки віков. Амінь» (100 дн. відп.).

«Ісусе помилуй мя!» (100 дн. відп.).

«Серце Ісусово на тебе ся здаю» (300 дн. відп.).

«Мати любови, болів і милосердя, молися за нас!» (300 дн. відп.).

«Ісусе, Маріє, Йосифе! Вам віддаю серце, душу й тіло моє» (100 дн. відп.).

«Св. Августине молися за мене!».

Отче наш... Богородице Діво... Милосердя двері...

По смерті прошу сейчас найняти 40 (сорок) Служб Божих за спасіння душі моєї.

2. Мій маєток в селі Селешка (окр. Крал. Клумец) віддаю Чину с.с. Василіянок в Ужгороді для піддержування сиротинців, заложенних пок. жінкою моєю і мною в Ужгороді і в Хусті, і для новіціату Чина.

На виплачення довгів маєтку в Подк. Банку в Ужгороді, лишаю вклад фонду імени мого в Хусті, в сумі 315 006. 85 (вал. 2.III.1939) числ. вкладної книжки 24047 з пождами. Після догоди з Подкарпатським банком з дн. 29.IV.1938 ч.12022 на цілковите вирівнання всіх інтабулованих на маєтку й векселями покритих довгів маю заплатити 325 000 К. Я ще р. 1939 предложив банкови цей вклад на вирівнання довгу, тому й вимагаю від банку, щоб за довг за рр. від 1939 не рахував вищого пожду, як кілька платив банк за вклад. На покриття діференції нехай ужиє банк вартість моїх акцій Подк. Банку, яких маю 100 і акції Ассекурац. Товариства Бескид, яких маю 134 в Подк. Банку.

Чину с.с. Василіянок віддаю вповні і право моє на відшкодовання за те, що я від 1939 р. був насильно і несправедливо позбавлений уживання маєтку. Мад.

Комісаріят Земельних Діл (скоро потім зрушений) р. 1939 сконфіскував мій маєток, вважаючи його приділеним із земельної реформи; я доказав заявою самого празького Поземк. Уряду, що я маєток свій купив з вільної руки від самого бувшого маїтеля гр. Юлія Андрашія, з одобренням Поз. Уряду і фідеї-комісового суду, але той комісарят, хоч після своїх статутів супроти мойого маєтку не мав компетенції, моє відкликання відкинув; на скаргу мою Найвисший Адм. Суд в Будапешті справу віддав Міністерству Земледільства, але діло ще й до нині не б полагоджене. Відшкодовання має бути урядово установлене, і воно має бути значне, бо напр. лиш у винницях вродилося р. 1943 360 Гл. вина, яке мало ціну 7-8 пенге за літр.

Із відшкодовання нехай заплатить Чин всі інші долги маєтку, довг Сиротинця в Ужгороді 80 000 К. (земському Банку в Празі), а також довг Сиротинця в Хусті 110 000 К., з пождами (Єпархіяльній касі в Ужгороді).

Чин с.с. Василянок нехай постарается про те, щоб в каплицях Чина і Сиротинців була відправлена поодна заупокойна Служба Божа щороку за Ірину і Отця Августина.

3. Права видавання моїх книг, учебників, педагогічних підручників, молитовників, перекладів і т. д. віддаю як конфратер Чина св. Василя Вел. ужгородській друкарні цього Чина.

4. Мою віллю в Празі (XVI ч.1784 Под ліпками 12) з цілим зарядженням, гроші у вкладках і в готовости і життєві асекурації віддаю сестрі Гелені Волошин, нар. 1873 в Келечині, яка має постаратися й про те, щоб сей мій заповіт був точно додержаний.

Із готових грошей має вона зложити в Єпархіяльній касі в Ужгороді:

- а) 50 000 К. як фундацію для гр. кат уч. Семінарії в Ужгороді, щоб з доходків того капіталу щороку доповнювалися кабінети й бібліотека;
- б) 50 000 К. як фундацію для Сиротинця дівчат духовників;
- в) 50 000 К. як фундацію Сиротинця синів духовників (Конвікт);
- г) 50 000 К. як фундацію для сиротинця дівчат дякоучителів в Ужгороді, щоб з пождів цих фундації щороку купувалися черевики, або одяги для найбільніших сиріт.

Житєві асекурації маю такі:

- а) в Товаристві «Адрія» на 5 000 К. (ч.156096),
- б) в Товаристві «Адрія» на 15 000 К. (ч.396214),
- в) в Товаристві «Асекуграціоні Генералі Трієст» на 10 00 К. (ч.123145).

Коли б моя сестра Гелена скорше померла, тоді все постановлене для неї переходить на другу сестру мою Ольгу Волошин пенсіоновану вчительку в Ужгороді, а коли б і ця померла, тоді все переходить на третю сестру Лавру, або її чоловіка о. Михайла Дутки, респе на їх дітей після віку.

5. Мій політичний заповіт. Передовсім відказую любому українському народу гаряче побажання моє, щоб більшість народу чимскоршеновила церковну єдність під головою наслідника св. ап. Петра. Твердо вірую, що обновлення

церковної єдності принесе за роботою й політичну свободу нашого народу, яку має забезпечити дорозумінням (федерацією) з сусідніми народами. Коли нарід наш одержить свою політичну свободу, конституцію свою має приспособляти до абсолютної етики універсалізму; особливо має забезпечити повну свободу діяльності для всіх історичних чинників освіти, між ними й для католицької Церкви. Лиш загально християнська етика, що стоїть над народами й державами, може забезпечити й нашому народові почесне місце в родині цивілізованих націй. Християнський світогляд подає нам можності найширшої й найсправедливішої соціалізації громадянського життя без утілітаризму й без жорстокости безбожного соціального плану. Без додержування цієї головної основи здорового розвитку культури, нарід наш знову може втратити свого тяжко здобуту свободу.

Зокрема милому народові моєї рідної Карпатської України пригадую страшні переслідування й терпіння, які пережив я в першій і другій світовій війні; пригадую йому, що перед першою світовою війною р. 1912 знову прослезилася Марія Повчанська Преч. Діва; передбачила Вона ті тяжкі часи й тоту братовбійчу боротьбу, яку вже тоді зачав провадити наш народ підбурений злобними агітаторами проти своєї Церкви й проти народньої бднооти. Цю нерозумну боротьбу проти церковної і народньої єдності, уважаю я головними причинами тих тяжких допустів Божих, які пережив наш нарід в послідних 30 років. Із гарячої любови до тебе, народе мій, бажаю, щоб ти чим скорше обновив свою церковну й народну єдність і щоб в дучности не дав себе розбивати чужими інтересами.

«Мир Божий, що вище всякого розуму, нехай хором серця ваші й мисли ваші в Христі Ісусі» (Филип. 4, 7).

Дано в Празі дня 19 серпня 1944.

Августин Волошин

Цей свій заповіт п. о. Августин Волошин в повнім здоровлю душі й тіла власноручно підписав перед нами, як свідками: Степан Клочурак. Др. Микола Долинай»²⁸⁴.

У «Заповіті» Августин Волошин вважав, що «лиш загально християнська етика, що стоїть над народами й державами, може забезпечити й нашому народові почесне місце в родині цивілізованих націй»²⁸⁵. До цього ми повинні прагнути. Академік Дмитро Яворницький писав у своїй автобіографії: «Моїм правилом в житті було працєю... працєю до тих пір, поки служать тобі руки і поки б'ється живе серце в твоїх грудях, працєю на користь твого народу і для блага Вітчизни дорогої тобі». Ці слова мав повне право сказати Августин Волошин.

²⁸⁴ Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. С. 107-110.

²⁸⁵ Заповіт Волошина. *Карпатська Україна*. 1994. 14 квітня.

АВГУСТИН ВОЛОШИН І КАРПАТСЬКА УКРАЇНА БІБЛІОГРАФІЯ

Від упорядників

Перші праці з історії Карпатської України з'явилися ще тоді, коли молода автономна держава робила свої перші кроки. Автором цілої низки публікацій був прем'єр-міністр Підкарпатської Русі (Карпатської України) Августин Волошин. Його численні статті, інтерв'ю, звернення, які друкувалися на сторінках «Нової свободи» – офіційного органу УНО, дають нам можливість краще зрозуміти обстановку, у якій розвивалося соціально-економічне, політичне і культурне життя краю наприкінці 1930–х років. Після окупації Карпатської України військами гортистської Угорщини її захисники емігрували за кордон, де видали спогади про величні й трагічні дні Карпато-Української держави. Авторами мемуарів стали не тільки відомі політичні діячі краю, міністри Карпатської України, але й рядові карпатські січовики, які брали безпосередню участь в боях. Йдеться про спогади А. Штефана, В. Шандора, С. Росохи, Ю. Химинця, В. Гренджі-Донського, С. Єфремова та багатьох інших.

За десятиліття панування однопартійної системи в колишньому СРСР учасники Карпатської України не мали можливості поділитися своїми думками про особисту участь в утвердженні Карпато-Української держави та захисті її під час агресії гортистської Угорщини. Таку можливість вони одержали лише на початку 1990–х років. Це стосується також публікацій українських радянських істориків. Після возз'єднання краю з Радянською Україною на цю тему було накладено табу. В нечисленних наукових розвідках істориків, допущених владними структурами до архівів, захисники Карпатської України на чолі з президентом А. Волошином зображувалися виключно чорними фарбами, а національно-визвольні змагання в краї – як антинародна діяльність закарпатських націоналістів, як спроба політичних авантюристів захопити владу в свої руки.

Якщо для праць радянських істориків було притаманне замовчування, а нерідко й безпосередня фальсифікація історії Карпатської України, то, починаючи з 1989–1990 років почали з'являтися більш-менш об'єктивні наукові дослідження. Їх автори, аналізуючи архівні документи, які протягом десятиліть панування однопартійної системи були для них закриті, зробили спроби ґрунтовно висвітлити міжнародне, соціально-економічне, правове, освітньо-культурницьке та внутрішньополітичне становище краю наприкінці 1930–х років. Вони намагалися по-новому оцінити події вісімдесятирічної давності, доводячи їх певну історичну закономірність. Для праць, опублікованих на початку 1990–х років, характерною стала розкутість їх авторів, можливість вільно висловлювати свої думки. 15 березня 1990 р. в Ужгороді пройшла перша наукова конференція, присвячена Карпатській Україні. Виступили українські вчені Г. Дем'ян, Ю. Сливка, П. Чучка, М. Швагуляк, В. Зілгалов, Б. Якимович, учасники подій. Вони дійшли до спільної думки, що проголошення 15 березня 1939 р. незалежності Карпатської України було актом волевиявлення гілки українського народу, актом рішучим, сміливим і гідним

пошани. 12 вересня 1991 р. Прокуратура УРСР, розглянувши матеріали кримінальної справи президента Карпатської України А. Волошина, ухвалила рішення про його реабілітацію. Упродовж 1994–2000-х років українськими дослідниками захищено цілий ряд кандидатських і докторських дисертацій, присвячених Августину Волошину і Карпатській Україні.

В Ужгороді на будинку по вулиці А. Волошина, де він жив, встановлено кам'яну, а на стіні юридичного факультету Ужгородського національного університету – металеву меморіальні дошки. Його іменем названо Карпатський університет. 26–27 лютого 1993 р. Восьмий конгрес координаційного осередку українських громадських установ у Європі звернувся до кардинала І. Любачівського з проханням порушити перед Святим Престолом питання про канонізацію А. Волошина. У 2001 р. у Закарпатському краєзнавчому музеї в Ужгороді створена меморіальна кімната-музей А. Волошина, яка постійно поповнюється новими експонатами. 15 березня 2002 р. Указом президента України «за визначну особисту роль у боротьбі за утвердження української державності» Августину Івановичу Волошину присвоєно посмертно звання Герой України з удостоєнням ордена Держави. 22 серпня того ж року в Ужгороді на набережній Незалежності встановлено пам'ятник президенту Карпато-Української держави.

Упродовж тридцяти років існування української незалежності Карпатській Україні та її президенту присвячена величезна кількість наукових і науково-популярних публікацій, тематика національно-визвольної боротьби закарпатських українців напередодні Другої світової війни посідає гідне місце на сторінках підручників для учнів шкіл та студентів закладів вищої освіти. Все це зумовило появу перших бібліографічних покажчиків, в яких підсумовується пророблена науковцями пошукова робота, визначаються пріоритети подальших досліджень маловивчених проблем історії Карпатської України.

11–12 березня 1999 р. Ужгородським державним університетом, Закарпатським крайовим товариством «Просвіта», Управлінням освіти і науки Закарпатської облдержадміністрації була проведена конференція «Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії», присвячена 60-річчю Карпатської України. За рішенням цієї конференції підготовлено вибрану бібліографію «Література до 60-річчя Карпатської України», укладачами та бібліографічними редакторами якої виступили провідний спеціаліст Наукової бібліотеки УжДУ О. Д. Закривидорога та завідувачка відділом карпатики Наукової бібліотеки УжДУ Г. З. Шарган. «У вибраній бібліографії, що пропонується читачам, – наголошували укладачі, – подається лише література із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського університету (без періодичних видань). В ній зареєстровано 272 видання. Література, включена до вибраної бібліографії, систематизована в 2-х розділах. Книги, що представлені у першому розділі бібліографії, не розповідають про факт проголошення Карпатської України. Але вони розкривають перед нами персоналії тих подій такими, якими вони були у житті

– поетами, письменниками, педагогами, авторами підручників. Події 1938–39 рр. стали для багатьох з них екзаменом на зрілість, який вони витримали успішно... Другий розділ бібліографії охоплює літературу, підготовлену дослідниками 60–90-х років. В цьому розділі зареєстровано різноманітну літературу: праці відомих діячів Карпатської України, монографії, наукові збірники та наукові записки, вісники УжДУ, матеріали міжнародних та науково-практичних конференцій, календарі та наукові збірники Закарпатського товариства «Просвіта», книги про життя та громадсько-політичну діяльність борців за незалежну Україну, бібліографії науковців, в здобутках яких – значна кількість праць про Карпатську Україну, актуальні та малодосліджені проблеми історії України» Література до 60-річчя Карпатської України: (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету): Вибрана бібліографія / Ужгор. держ. ун-т, Науково-дослід. інститут Карпатознавства, Наук. бібліотека УжДУ, Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Уклад. та бібліогр. ред.: О.Д.Закривидорога, Г.З.Шарган; наук. ред.: М.М.Вегеш, П.М.Федака]; Відп. за вип. О.І.Почекутова. Ужгород, 2000. 112 с.). Аналогічну роботу здійснили наукові співробітники Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка (Карпатська Україна: до 75-річчя вікопомних подій. Бібліографічний покажчик. З фондів Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка / Управління культури Закарпатської облдержадміністрації, Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка; укладач М. Б. Бадида; передмова С. Федака; редактор Л. О. Падяк; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2014. 108 с.).

В середині 1990-х років побачили світ перші бібліографічні покажчики Августина Волошина. Покажчик 1994 р. зафіксував 171 позицію. У першому розділі «Підручники, книги, спогади» наводилися основні першодруки, тобто показано де й коли видавався той чи інший твір. Другий розділ бібліографії включав статті, промови і звернення А. Волошина, які в свій час були видруковані на сторінках збірників, календарів, журналів і газет. Персоналії на іноземних мовах давалися наприкінці розділу. Третій розділ бібліографії – це художні твори, написані А. Волошином під псевдонімами Андрій Верховинський і Іванович. Переважну їх більшість не вдалося розшукати, а тому подавалися виключно ті, про які відомо достеменно. Література про життєвий шлях і діяльність А. Волошина поміщена у двох параграфах розділу «Література про життя і діяльність Августина Волошина». Укладачі вважали за необхідне окремо виділити праці про Волошина, опубліковані вітчизняними дослідниками, а окремо – зарубіжними. З такого поділу читачам ставало зрозуміло, з якого часу Августин Волошин знаходився в центрі уваги вітчизняних вчених (Вегеш М., Туряниця В. Августин Волошин (1874–1945). Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1994. 25 с.).

В 1995 р. «Бібліографію друкованих праць Августина Волошина» опублікували відомі українські дослідники Олекса Мишанич і Павло Чучка.

«Повної наукової бібліографії друкованих праць А. Волошина ще не створено. – констатували упорядники. – Зробити це найближчим часом, очевидно, буде складно. А. Волошин друкувався з кінця ХІХ ст. в закарпатській, угорській, чеській, словацькій, англійській пресі. Якщо його книжкові видання описані бібліографами, то численні дрібніші статті, інтерв'ю, кореспонденції, науково-популярні матеріали, друковані в читанках, «Місяцесловах», газетах «Наука», «Село», «Русин», «Свобода», «Нова свобода» та ін., описані частково. А. Волошин користувався псевдонімами «Андрій Верховинський», «А. Іванович», друкувався часто без підпису. З'ясування його авторства, виявлення ще невідомих псевдонімів – справа науковців і бібліографів». Укладачі бібліографії усвідомлювали, що вона «неповна, але вона може стати основою для наступної наукової бібліографії. Тут вона покликана супроводжувати вибрані твори А. Волошина і орієнтувати читача у його багатогранній науково-педагогічній, публіцистичній, політичній і художній спадщині» (Августин Волошин. Твори / Упорядкування, передмова, підготовка текстів та примітки Олекси Мишанича і Павла Чучки. Ужгород: Гражда, 1995. 447 с. [Бібліографія друкованих праць Августина Волошина. С. 389–397]). Після появи вищезазначених бібліографічних покажчиків Августина Волошина час від часу науковцям вдавалося натрапляти на маловідомі статті видатного закарпатського педагога і громадсько-політичного діяча. У пропонованому нами виданні вперше вводиться до наукового обігу розшукана нами стаття А. Волошина «Учитель автомат і вчитель мистець (Вступні уваги з особистої педагогіки)», яку в трьох числах за 1937 р. опублікував журнал «Наша Школа». І таких випадків чимало.

Найповніша бібліографія історії Карпатської України була опублікована в 2002 р. і включала 1194 позиції, розміщені по розділах «Архівні джерела», «Опубліковані джерела», «Періодичні видання», «Монографії, брошури, статті». Нещодавно видана «Вибрана бібліографія Карпатської України», в якій зафіксовано 1568 різноманітних видань про події 1938–1939 рр. у Закарпатті (Вегеш М., Туряниця А. В обороні Карпатської України: Карпато-Українська держава та світове українство (1938–1939). Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 378 с.). Готуючи до друку це видання, ми намагалися найповніше використати бібліографічні покажчики вчених, які зробили найбільший внесок до вивчення історії Карпатської України та її найвидатніших постатей. Йдеться не тільки про істориків, але й про мовознавців, літературознавців, політологів. Праці вітчизняних та зарубіжних дослідників даються не за хронологією, а за алфавітом. Пропонований бібліографічний довідник включає в себе як опубліковані збірники документів і спомини очевидців, так і монографії, брошури та статті (включаючи й газетні публікації та різноманітні Інтернет-видання). Хоча пропонована бібліографія є далеко не вичерпною, але вона може стати основою для наступної. Сподіваємось, що підготоване нами видання буде корисним науковцям, аспірантам та студентам, всім, кого цікавлять триумфальні й трагічні сторінки історії Карпатської України.

Використана література:

1. Августин Волошин. Твори / Упорядкування, передмова, підготовка текстів та примітки Олекси Мишанича і Павла Чучки. Ужгород: Гражда, 1995. 447 с. [Бібліографія друкованих праць Августина Волошина. С. 389–397].
2. Балега Юрій Іванович. Бібліографія. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 644–672.
3. Бібліографія наукових і науково-популярних праць І. М. Гранчака / Укладач М. В. Троян. Ужгород, 1977. 17 с.
4. Бібліографія наукових і науково-популярних праць О. Д. Довганича \ Укладач М. В. Троян. Ужгород, 1980. 18 с.
5. Білоус О., Юрош О. Бібліографічний покажчик публікацій професора Миколи Зимомрі. Вінниця: Нова книга, 2002. 73 с.
6. Богдан Якимович. Біобібліографічний покажчик / Укладач Г. Домбровська; Науковий редактор Ф. Стеблій; Редколегія: Т. Лучук (голова) та ін. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка, 2002. (Українська біобібліографія. Нова серія. Ч. 7; Біобібліографія вчених університету).
7. Василь Васильович Німчук. Біобібліографія до 75-річчя / НАН України. Інститут української мови. Упорядники Ю. В. Осінчук, Н. В. Пуряєва. К., 2008. 128 с.; портрети, ілюстрації (Бібліографія вчених України).
8. Василь Гренджа-Донський. Бібліографія. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 297–533.
9. Василь Гренджа-Донський: до 120-річчя від дня народження: бібліографічний покажчик / Управління культури Закарпатської обласної державної адміністрації, КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради; укладач М. Б. Бадида; вступна стаття В. В. Барчан; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: РІК-У, 2017. 138 с. (Серія «Корифеї Закарпаття: бібліографія»).
10. Вегеш М. М., Міщанин В. В., Токар М. Ю. Джерела та література про Карпатську Україну. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. Ред. М. М. Вегеш]*. Ужгород: Карпати, 2002. С. 642–705.
11. Вегеш М., Олашин М. Григорій Васильович Павленко: Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1996. 47 с.
12. Вегеш М., Туряниця В. Августин Волошин (1874–1945). Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1994. 25 с.
13. Вегеш Микола Миколайович. Бібліографія. Окремі видання; навчально-методичні посібники; наукові статті. *Кафедра політології Ужгородського*

- національного університету. *Бібліографічний покажчик* / Упорядники: М. М. Вегеш, М. П. Зан. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2003. С. 33–87.
14. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1998). Хронологія подій. Бібліографія. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 437 с.
  15. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія. До 83-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України; передмова С. Віднянського і В. Міщанина; біографічні нариси про авторів книги М. Олашина і М. Зимомрі / Видання друге, доповнене і виправлене. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2022. 642 с.
  16. Володимир Фенич: Бібліографічний покажчик педагогічної, наукової та громадської діяльності. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. 44 с.
  17. Габор Василь. До 60-річчя від дня народження. Бібліографічний покажчик / Укладачі М. Б. Бадида, І. В. Когутич. Ужгород: РІК-У, 2019. 196 с. (Культура краю в особах).
  18. Гомоннай В., Талапканич М., Хланта І. Микола Зимомря. Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1996. 56 с.
  19. Данилюк Д. Д., Міщанин В. В. Кафедра історії України УжНУ. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2010. 128 с.
  20. Дмитро Данилюк. Бібліографічний покажчик / Ужгородський національний університет, Кафедра історії України; укладач Г. Данилюк. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2001. 64 с. («Вчені Ужгородського національного університету»).
  21. Дмитро Федака: до 80-річчя від дня народження: бібліографічний покажчик / Департамент культури Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської облради; укладачі: М. Б. Бадида, С. Д. Федака; автор вступної статті С. Д. Федака; редактор Н. М. Бондаренко; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгоро: ТІМРАНІ, 2020. 220 с.
  22. Досліджуючи історію Карпатської України: Біобібліографічний покажчик праць професора Миколи Вегеша про Карпатську Україну / Передмова М. Олашина. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. 128 с.
  23. Доцент Микола Олашин: Біобібліографічний покажчик / Укладач О. Д. Закривидорога. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2001. 96 с.
  24. Задорожний В. Історіографічні студії / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. 680 с. (Розділ ІХ. Бібліографія. С. 646–678.).
  25. Зимомря І., Жовтані Р. Стихія творчого поступу. Біобібліографічний покажчик Миколи Зимомрі. Ужгород: Видавництво ФОП Сабов А. М., 2016. 314 с.
  26. Зимомря І., Юрош О. Осердя наукового доробку. Бібліографічний покажчик праць Миколи Зимомрі. Ченстохова–Дрогобич–Ужгород, 2007. 240 с.

27. Зореслав (о. Севастіян Сабол). До 105-річчя від дня народження. Бібліографічний покажчик / Укладачі: М. Б. Бадида, Н. Й. Ребрик; Закарпатська обласна універсальна бібліотека ім. Ф. Потушняка. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2014. 98 с.
28. Іван Сенько. Біобібліографічний покажчик. До 80-річчя від дня народження / Укладачі: О. В. Бряник, Н. С. Лехман, Л. О. Мельник; Відповідальний за випуск: М. М. Медведь. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2017. 196 с.
29. Історіограф Дмитро Данилюк. Біобібліографічний покажчик. Видається до 70-річчя від дня народження вченого. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2011. 200 с., іл. («Вчені Ужгородського національного університету»).
30. Карпатська Україна: до 75-річчя вікопомних подій. Бібліографічний покажчик. З фондів Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка / Управління культури Закарпатської облдержадміністрації, Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка; укладач М. Б. Бадида; передмова С. Федака; редактор Л. О. Падяк; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2014. 108 с.
31. Карпатська Україна 1938 – 1939 рр.: вибрана бібліографія. *Вегеш М., Чаварга А. В обороні Карпатської України: Карпато-українська держава та світове українство (1938 – 1939)* / Переклад із чеської архівних документів Н. Петріца. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. С. 131–258.
32. Кафедра політології Ужгородського національного університету. Біобібліографічний покажчик / Підготували М. М. Вегеш, М. П. Зан. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2003. 168 с.
33. Качкан В. Іван Хланта. Бібліографічний покажчик. Ужгород: Патент, 2008. 458 с. іл.
34. Література до 60-річчя Карпатської України: (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету): Вибрана бібліографія / Ужгор. держ. ун-т, Науково-дослід. інститут Карпатознавства, Наук. бібліотека УжДУ, Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Уклад. та бібліогр. ред.: О.Д.Закривидорога, Г.З.Шарган; наук. ред.: М.М.Вегеш, П.М.Федака]; Відп. за вип. О.І.Почекутова. Ужгород, 2000. 112 с.
35. Макара Микола Петрович: Бібліографічний покажчик (1959–2003). Ужгород, 2004. 62 с.
36. Маріан Токар: Бібліографічний покажчик: (До 30-річчя від дня народження) / Укладач С. Пойда. Ужгород: Два кольори, 2003. 84 с.
37. Микола Зимомря: біобібліографічний покажчик / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Бібліотека; упорядкування Р. П. Радишевський, І. М. Зимомря, І. М. Розлуцький; голова редакційної колегії І. М. Розлуцький. Дрогобич: РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2021. 472 с.
38. Михайло Бабидорич: життя в журналістиці: бібліографічний покажчик: до 95-річчя від дня народження / Департамент культури Закарпатської

- облдержадміністрації, КЗ «Закарпатська універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради; укладачі: М. Б. Бадида, І. В. Когутич; передмова В. Дрогальчука, відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТІМРАНІ, 2018. 152 с.
39. Олашин М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету: Біобібліографічний показчик / Бібліографічний редактор О. Д. Закривидорога; Відповідальний за випуск І. О. Мандрик. Ужгород: Гражда, 2010. 440 с.
40. Олашин М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету (1945–2007). Короткий історичний нарис та довідкові матеріали. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. 124 с.
41. Олашин М. В. Робоча програма навчальної дисципліни «Історична наука в Ужгородському університеті» (згідно вимог кредитно-модульної системи) для студентів історичних факультетів. Напрямок підготовки 6.020302 – «Історія». Спеціальність – «Історія». Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2019. 105 с.
42. Олег Ольжич. Бібліографія. *Ольжич Олег. Вибрані твори* / Упорядник: О. Зінкевич; передмова Є. Сверстюка. 2-ге видання. К.: Смолоскип, 2009. С. 615–636.
43. Олекса Мишанич у колі сучасників. Збірник спогадів, статей, есе, бібліографічних джерел. До 85-річчя від дня народження науковця / Укладачі: М. Б. Бадида, О. Д. Гаврош, І. В. Когутич, Я. О. Мишанич; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: РІК-У, 2018. 380 с.
44. Омелян Довганич. Біобібліографічний показчик. Видання друге, доповнене / Упорядник І. В. Хланта. Ужгород: Гражда, 2005. 168 с.
45. Павло Федака. Біобібліографічний показчик. До 70-річчя від дня народження / Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта»; укладачі П. М. Федака, Б. В. Досяк. Ужгород: Карпати, 2015. 496 с.
46. Пагіря О. Карпатська Україна в документах Другої Чехо-Словацької республіки: В двох книгах. Книга 1. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2020. 352 с. (Бібліографія: С. 277–298).
47. Петро Часто: між Україною і Америкою: бібліографічний показчик: до 40-річчя літературної діяльності / Управління культури Закарпатської облдержадміністрації, КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради; укладачі: І. В. Когутич, О. В. Шмайда; передмова О. Гавроша; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТІМРАНІ, 2017. 184 с.
48. Під покровительством музи Клію. Історичному факультету Ужгородського національного університету – 60 років / Упорядники: М. В. Олашин, Ю. О. Остапець, М. Ю. Токар, В. І. Фенич. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2005. 280 с.

- 49.Покликання. Біобібліографічний покажчик до 90-річчя від дня народження Павла Павловича Чучки / Укладачі: Л. О. Мельник, Н. С. Лехман, О. В. Брянник; передмова: М. М. Пахомова; відповідальна за випуск: М. М. Медведь. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2018. 224 с.
- 50.Професор Болдижар Михайло Миколайович. Бібліографічний покажчик основних праць (До 60-річчя від дня народження) / Укладач В. В. Воробець; автор вступної статті М. Макара; бібліографічний редактор Л. О. Мельник; відповідальний за випуск М. М. Палінчак; Ужгородський державний університет; Наукова бібліотека. Ужгород: Поліграфічна база Інституту державного управління та регіонального розвитку Ужгородського державного університету, 1998. 30 с. (Серія «Вчені Ужгородського державного університету»).
- 51.Професор Володимир Задорожний: Біобібліографічний покажчик \ Укладач Р. Офіцинський. Ужгород: Патент, 2000. 44 с.
- 52.Професор Іван Гранчак. До 70-річчя від дня народження / Упорядник і редактор М. Зимомря. Ужгород: Патент, 1997. 179 с.
- 53.Роман Шухевич: «Це був наказ мого серця!»: Бібліографічний покажчик / Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека; укладачі: В. Чупрова, Л. Оленич. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. 144 с. (Родом з України, випуск 1).
- 54.Сергій Федака. Біобібліографічний покажчик / Упорядкування Д. М. Федаки. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2014 256 с.
- 55.Степан Васильович Віднянський. Біобібліографія. До 60-ліття від дня народження і 35-ліття науково-педагогічної діяльності / Укладачі Н. В. Кривець, Н. А. Ярмо. К.: НАН України, Інститут історії України, 2011. 88 с.
- 56.Стихія творчого поступу. Біобібліографічний покажчик Миколи Зимомрі / Іван Зимомря, Руслана Жовтані; Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Ужгородський національний університет, Інститут літератури ім. Т. Шевченка НАН України. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А. М.», 2016. 314 с.
- 57.Токар М. Вегеш Микола Миколайович. Бібліографічний покажчик (1990–2007). *Микола Вегеш: вчений, політик, людина*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2008. С. 197–365.
- 58.Токар М. Професор Микола Вегеш. Біобібліографічний покажчик (до 40-річчя від дня народження) / Ужгородський національний університет, НДІ Карпатознавства. Ужгород, 2002. 314 с.
- 59.Токар М. У пошуках істини про Карпатську Україну. Біобібліографічний покажчик праць професора Миколи Вегеша про Карпатську Україну. Ужгород: Гражда, 2009. 132 с., іл.
- 60.Турянця В. В. Бібліографія праць Вегеша Миколи Миколайовича. *Науковець, педагог, людина*. Науково-педагогічна і культурно-освітня діяльність доцента

- Ужгородського державного університету Миколи Миколайовича Вегеша. Ужгород: Міська друкарня, 1995. С. 14–24.
61. У царині художнього слова: біобібліографічний покажчик праць Надії Ференц / укладачі: О. М. Чижмар, О. В. Бряник, О. В. Хован; передмова О. М. Чижмар; відповідальна за випуск М. М. Медведь; Міністерство освіти і науки України, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», Філологічний факультет, Кафедра української філології, Наукова бібліотека. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. 172 с.
62. Фединишинець В. Микола Миколайович Вегеш: Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1997. 44 с.
63. Хланта І. Омелян Довганіч: Бібліографічний покажчик. Ужгород, 1995. 73 с.
64. Carpatica – Карпатика: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича [Редакційна колегія: Е. А. Балагурі, М. М. Вегеш, С. В. Віднянський, Д. Д. Данилюк, В. Г. Котигорошко, В. В. Марина, М. І. Пітюлич, О. П. Реєнт, М. П. Тиводар; Відповідальні за випуск: В. Л. Боднар, М. М. Вегеш]. Випуск 14. Ужгород, 2002. 343 с.

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА ВІД А ДО Я. БІБЛІОГРАФІЯ

А

1. Абрамович І. Жіноцтво Карпатської України. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 41–43.
2. Абрамович І. Прояв жіночої активності у військово-політичному житті Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 230–233.
3. Абсхаген К. Х. (Абжаген К. Х.). Адмирал Канарис. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1998. 384 с. («След в истории»).
4. Абсхаген К. Х. Канарис. Руководитель военной разведки вермахта. 1935–1945 гг. / Перевод Г. П. Бляблина. М.: ЗАО Центрполиграф, 2006. 301 с. (За линией фронта. Биографии).

5. Августин Волошин: [біографія]. *Молодь України*. 1991. 10 серпня.
6. Августин Волошин – Президент Карпатської України: Правда про смерть А. Волошина. *Визвольний шлях*. 1996. № 8. С. 965–967.
7. Августин Волошин (1874–1945). URL: <https://old.uinp.gov.ua/publication/avgustin-voloshin> (дата звернення: 28. 07. 2021).
8. Августин Волошин в документах. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2006. №13. С. 16.
9. Августин Волошин – Герой України. URL: <http://artedu.uz.ua/1832-avgustin-voloshin-geroy-ukrayini.html> (дата звернення: 12. 01. 2022).
10. Августин Волошин: два ювілеї / Упорядник – Ігор Ліхтей. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2017. 296 с.
11. Августин Волошин зі своїми міністрами щотижня обговорювали політичні питання у хаті моєї бабки, – науковець із Закарпаття. Про історію творення Карпатської України та життя у ті роки розповів у своєму інтерв'ю Тібор Міклош Попович. URL: <http://chas-z.com.ua/news/722> (дата звернення: 12. 01. 2022).
12. Августин Волошин про призначення Прхали міністром Карпатської України / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/statti/avhustyn-voloshyn-pro-pruznachennja-prkhaly-ministrom-karpatskoji-ukrajiny/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
13. Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч. Вітальне слово Блаженнішого Любомира, Патріарха Української Греко-Католицької Церкви. URL: <http://www.univ.kiev.ua/news/352> (дата звернення: 12. 01. 2022).
14. Августина Волошина представлено на звання Героя України (посмертно). *Срібна Земля*. 2001. 18 серпня.
15. Августин Штефан: матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 110-ій річниці від дня народження / упорядники: В. Худанич, М. Могорита, М. Шваб. Ужгород: Колір прінт, 2003. 40 с.
16. Адам М. Загарбання Закарпаття хортистською Угорщиною в 1938–1939 рр. *Українсько-угорські історичні зв'язки*. К.: Наукова думка, 1964. С. 78–109.
17. Адам М. Из истории венгерско-чехословацких отношений накануне Второй мировой войны. *Вопросы истории*. 1960. № 9.
18. Адамович С. Галичани в Організації Народної Оборони «Карпатська Січ». *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: збірник наукових статей*. Випуск 52. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2020. С. 152–161.
19. Адамович С. На допомогу Карпатській Україні. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2020. 240 с.

- 20.Адміністративно-територіальний устрій України [еволюція державно-правового статусу Закарпаття (Підкарпатської Русі – Карпатської України)]. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 10–18.
- 21.Айтай-Іванчова М. Відбулася зустріч письменників із молоддю, присвячена величі й трагедії Карпатської України. *Тячів*. 2014. 22 березня.
- 22.Айтай-Іванчова М. Карпатська Україна – яскрава і трагічна сторінка української історії. *Тячів*. 2011. 12 березня.
- 23.Акадеф П. Визначний дослідник історії Греко-Католицької Церкви Закарпаття, релігійний і культурно-освітній діяч. До 100-річчя від дня народження о. Атанасія Пекаря, ЧСВВ. *Календар «Просвіти» на 2022 рік /* Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 43–44.
- 24.Акадеф П. Політолог, публіцист, редактор, правник, громадсько-політичний діяч. До 100-річчя від дня народження професора Василя Маркуся. *Календар «Просвіти» на 2022 рік /* Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 168–170.
- 25.Алмашій М. Фединец Александр Васильевич. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси /* Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 380.
- 26.Алмашій М. Гойдич Степан. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття /* голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 181.
- 27.Алмашій М. «Добрий пастырь». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття /* голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 207.
- 28.Алмашій М. Цібере Павло. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття /* голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 280–281.
- 29.Альберда Т. Постать Августина Волошина на тлі історії Карпатської України. Частина 1. URL: <https://h.ua/story/364788/> (дата звернення: 28. 07. 2021).
- 30.Альберда Т. Постать Августина Волошина на тлі історії Карпатської України. Частина 2. URL: <https://h.ua/story/365098/> (дата звернення: 28. 07. 2021).

31. Андрашко А. Гроші Карпатської України – міф чи реальність? *Новини Закарпаття*. 2002. 25 травня.
32. Андрашко А. Про Карпатську Україну: міф чи реальність? *Новини Закарпаття*. 2002. 25 лютого.
33. Андрієвський Д. Міжнародна акція ОУН. *Організація Українських Націоналістів. 1929–1954*. Париж, 1955. С. 153–155.
34. Андрій Левицький. Листування (1919–1953 роки). К.: Фенікс, 2019. 687 с.
35. Андрій Мельник. 1890–1964. Спогади. Документи. Листування / упорядники: О. Кучерук, Ю. Черченко. К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 2011. 568 с.
36. Андрій Мельник. К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 1994. 16 с.
37. Андрійцьо В. Микола Чирський – палкий провідник української державності (1902–1942 рр.). *Науковий вісник Карпатського університету ім. А. Волошина*. 2022. Випуск 4. С. 42–45.
38. Андрійцьо В. Надія Аркас. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2018 рік*. Ужгород: Видавництво О. Гаркуші, 2018. С. 131–133.
39. Андрійцьо В. «Нова сцена». Театр Карпатської України. Ужгород: Гражда, 2006. 128 с.
40. Андрійцьо В. Театр «Нова сцена». *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2018 рік*. Ужгород: Видавництво О. Гаркуші, 2018. С. 158–161.
41. Андрійцьо В. Український театр Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського: (до 75-ї річниці Карпатської України). Ужгород: Карпати, 2014. 208 с.
42. Андрусяк М. Історія Карпатської України. *Карпатська Україна*. Львів: УВІ, 1939. С. 88–101.
43. Андрусяк Т. Мірчук Петро Юрійович. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2019. Т. 21 (Мікро–Моя). С. 131.
44. Андрусяк Т. Соїм Карпатської України. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 792–793.
45. Анісімов В. Міклош Хорти – контр-адмірал угорської історії. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/miklosh_horti__kontr-admiral_ugorskojyi_istoriyi.html (дата звернення: 16. 01. 2022).
46. Анталовський В. Дочка поета – на батьківській землі. Перебування Зірки Гренджі-Донської на Міжгірщині. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 151.

47. Анталовський В. Шляхом боротьби і подвигу. Рецензія на книгу: Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939): соціально-економічний і політичний розвиток. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 102–105.
48. Анталовський В. Шляхом боротьби і подвигу... *Верховина*. 1995. 13 травня.
49. Анталовський В., Анталовський І. Правдива стежина до нашої історії. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 92–94.
50. Анталовський В., Анталовський І. Присвячено Дню Незалежності України. *Верховина*. 2000. 16 серпня.
51. Анталовський В., Анталовський І. Слався у віках, моя Карпатська Україно! *Верховина*. 1999. 13 березня.
52. Анталовський І., Анталовський В. ...Він є сином своєї нації. *Верховина*. 1995. 1 квітня.
53. Анталовський І., Анталовський В. Правдива стежинка до нашої історії. *Верховина*. 1995. 18 березня.
54. Аржевітін С. Закарпатська Україна: викорінення Карпатської України. Том 1. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 952 с.
55. Аржевітін С. Закарпатська Україна: викорінення Карпатської України. Том 2. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 1164 с.
56. Аржевітін С. Карпатська Україна: епоха в добі. Передумови утворення, доба незалежності, спогади і документи. Вінниця: «Тезис», 2013. 865 с.
57. Аржевітін С. «Карпатське Поле – це закарпатські Крути»: [бесіда з народним депутатом України / записав І. Гудзоватий]. *Європа-Центр*. 2008. № 4 (грудень).
58. Астаф'єв О. Довгаль Спиридон Микитович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2008. Т. 8 (Дл – Дя). Додаток А – Г. С. 171.

Б

59. Баб'як Ю., Бисага Ю., Король І. Питання міжнародно-правового статусу краю в політиці провідних країн світової спільноти в 20-х рр. ХХ ст. *Матеріали науково-практичної конференції* / Оргкомітет: М. Болдижар, Ю. Бисага, В. Фазекош. Ужгород, 1993. С. 4–13.
60. Бабенко В. Августин Волошин: життя і помисли. *Урядовий кур'єр*. 2005. 26 липня.
61. Бабенко В. Драма і подвиг Хуста. *Урядовий кур'єр*. 1999. 27 листопада.
62. Баби́дорич М. Вік Фединця: прогулянка з професором набережною Ужа: [про професора, хірурга О. В. Фединця]. *Закарпатська правда*. 1997. 12 липня.

63. Бабидорич М. Гренджа-Донський в Ужгороді [встановлено пам'ятний знак]. *Закарпатська правда*. 1991. 30 квітня.
64. Бабидорич М. Гренджа-Донський – в Ужгороді. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 290–292.
65. Бабидорич М. Епізоди життя / передмова В. Дрогальчука. Ужгород: Мистецька Лінія, 2007. 342 с.
66. Бабидорич М. Знецінені люди?.. Газа Іван Михайлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 386–391.
67. Бабидорич М. Кара за мрію. Коршинський Іван Юрійович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 444–449.
68. Бабидорич М. Народжений для любові. Кучерявий Василь Степанович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 459–463.
69. Бабидорич М. Повернення із забуття [спогади педагога і музиканта Ю. Костюка про командира бійців-семінаристів, захисників Карпатської України М. Козичара]. *Закарпатська правда*. 1992. 25 березня.
70. Бабидорич М. Прогулянки з професором Фединцем: [спогади про хірурга, професора О. В. Фединця]. *Закарпатська правда*. 1996. 13 лютого.
71. Бабидорич М. Юліан Химинець. *Закарпатська правда*. 1991. 14 вересня.
72. Бабота Л. Відійшла у вічність людина: [Зореслав, некролог]. *Дукля*. 2003. Рік видання 51. № 2. С. 40–43.
73. Бабота Л. Вікентій Шандор – будівничий Карпатської України. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 67–70.
74. Бабота Л. Джерела образності в поезії Зореслава. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 21. Ужгород, 2009. С. 55–59.
75. Бабота Л. Долаючи людські пересуди [Про Володимира Бірчака]. *Карпатський край*. 1991. 6 серпня.
76. Бабота Л. Зореслав і католицький модернізм: (примітки до творчості українського поета і словацька літературна група). *Дукля*. 1999. № 5–6. С. 38–42.

- 77.Бабота Л. Зореслав і католицький модернізм: (примітки до творчості українського поета і словацька літературна група). *Літературознавство*. Книга II: доповіді та повідомлення: IV Міжнародний конгрес українців (Одеса, 26–29 серпня 1999 р.) / упорядник і відповідальний редактор О. Мишанич, Міжнародна асоціація українців, НАН України, Інститут літератури ім. Т. Шевченка. К.: Обереги, 2000. С. 229–236.
- 78.Бабота Л. Повернення Ірини Невицької. *Нове життя*. 2021. № 25.
- 79.Бабота Л. Повернення поета Зореслава. *Дукля*. 1990. Рік видання 38. № 34. С. 50–53.
- 80.Бабота Л. Українська література Чехословаччини в міжвоєнний період (творчість В. Гренджі-Донського, І. Невицької та Зореслава). *Мова і культура*. Випуск 10. Т. IX (109). К., 2008. С. 172–179.
- 81.Бабота М. Діяльність Миколи Баботи в період Карпатської України. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 248–251.
- 82.Бабота М. Микола Бабота (1909–1989). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 251–256.
- 83.Баган О. Відгуки вісниківського неоромантизму у творчості Зореслава. *Літературологія: збірник наукових праць: до 70-річчя від дня народження В. Іванишина*. Випуск 1 / Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. І. Франка. Дрогобич: Просвіт, 2013. С. 28–40.
- 84.Баган О., Гузар З., Червак Б. *Лицарі духу: (Укр. письменники-націоналісти – «вісниківці») [2-ге видання, доповнене]*. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1996. 275 с.
- 85.Баглай Б. Микола Чирський (1902–1942). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 518–523.

86. Баглай Б. «Тюрми і табори» Миколи Чирського. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 216–222.
87. Баглай Й. Августин Шерегій – видатний режисер, актор і драматург. *Календар «Просвіти» на 1993 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1993. С. 39–41.
88. Баглай Й. «Була осінь не сива, а синя...»: (До 60-річчя Карпатської України). *Срібна Земля*. 1998. 24 жовтня.
89. Баглай Й. В. Пачовський про роль товариства «Просвіта» в українському національному відродженні на Закарпатті. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 270–275.
90. Баглай Й. Василь Гренджа-Донський і Спиридон Черкасенко. До 120-річчя від дня народження Спиридона Теодосійовича Черкасенка. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 174–177.
91. Баглай Й. Василь Гренджа-Донський і театр. *Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча В. С. Гренджі-Донського (1897–1974)* (м. Ужгород, 16 грудня 1994 р.). Ужгород: Патент, 1995. С. 61–63.
92. Баглай Й. Василь Гренджа-Донський про Миколу Садовського. До 140-річчя від дня народження Миколи Карповича Садовського. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 183–186.
93. Баглай Й. Василь Гренджа-Донський – театральний критик. *Закарпатська правда*. 1993. 27 квітня.
94. Баглай Й. Гідне вшанування гідній події. *Срібна Земля*. 2000. 16 вересня.
95. Баглай Й. Діячі Карпатської України у графіці Михайла Беленя. *Срібна Земля*. 1999. 20 березня.
96. Баглай Й. За українську національну ідею: Вибрані статті / Передмова д. ф. н. Любомира Белея; упорядкування і літературна редакція к. ф. н. Богдани Баглай. Ужгород: МПП «Гражда», 1998. 138 с.
97. Баглай Й. «Запорожець за Дунаєм» не вмирає: [театральна критика В. Гренджі-Донського про оперу С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм»]. *Карпатська Україна*. 1993. 29 квітня.
98. Баглай Й. Із театром – сорок років: (Статті, рецензії, нариси) / Літературний редактор Б. Баглай. Ужгород: ТОВ «Коліп Прінт», 1997. 145 с.
99. Баглай Й. Людські долі і людські покликання. Ужгород, 1997. 95 с.
100. Баглай Й. Микола Вегеш – організатор науки в Інституті карпатознавства [про дослідження історії Карпатської України в НДІ

- карпатознавства Ужгородського національного університету]. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 63–67.
101. Баглай Й. Микола Аркас і закарпатський театр. *Тези доповідей 47-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу Ужгородського державного університету*. Ужгород, 1993. С. 5.
102. Баглай Й. Микола Садовський (1856–1933). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 665–667.
103. Баглай Й. Микола Садовський і Закарпатський театр. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 148–150.
104. Баглай Й. Микола Чирський і Карпатська Україна. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року)*. Ужгород, 2000. С. 171–174.
105. Баглай Й. Михайло Левдар: «Вірю у відродження України». *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 153–154.
106. Баглай Й. Мрії на Хрестах: [про творчий шлях Зореслава (Степана Сабола)]. *Срібна Земля*. 1999. 18 грудня.
107. Баглай Й. На світанку відродження (Августин Волошин – співорганізатор «Руського театру «Просвіта»»). *Карпатська Україна*. 1994. 10 березня.
108. Баглай Й. На сторожі українського слова. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/97659-Iosyp-Bahlai-Na-storozhi-ukrainskoho-slova> (дата звернення: 20. 07. 2021).
109. Баглай Й. Олександр Олесь на Закарпатті. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 26–27.
110. Баглай Й. Перший художник-декоратор «Руського театру» товариства «Просвіта» в Ужгороді. Ужгород, 1998. 16 с.
111. Баглай Й. Подвижник аматорського театру (до сторіччя від дня народження діяча крайової «Просвіти», народного вчителя І. М. Шелепця). *Карпатський голос*. 2004. 17–23 січня. №2 (353).
112. Баглай Й. Роль театрального мистецтва у піднесенні національної свідомості українців Закарпаття в 20–30-х роках. *Українські Карпати. Матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос,*

- історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.). Ужгород: Карпати, 1993. С. 13–19.
113. Баглай Й. Роман Кирчів – перший директор і визначний актор «Руського театру Товариства «Просвіта» в Ужгороді. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року).* Ужгород, 2000. С. 167–171.
  114. Баглай Й. Син казкової Гуцульщини [Про Федора Саса]. *Календар «Просвіти» на 1994 рік.* Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 43–45.
  115. Баглай Й. Сини твої, Карпатська Україно! «Була осінь не сива, а синя...». *Календар «Просвіти» на 1999 рік.* Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 58–59.
  116. Баглай Й. Співець Гуцульської Республіки [Про Уласа Самчука]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік.* Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 49.
  117. Баглай Й. Творчість Тараса Шевченка на сцені Закарпатського просвітянського театру. *Календар «Просвіти» на 1994 рік.* Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 49–51.
  118. Баглай Й. Товариство «Просвіта» – фундатор українського професійного театру на Закарпатті. *Матеріали установчої конференції по відродженню на Закарпатті крайового товариства «Просвіта» / Редколегія: П. М. Федака, І. Ю. Коцур, М. П. Тиводар.* Ужгород, 1991. С. 68–80.
  119. Баглай Й. У вирі українського національного пробудження (До 115-ої річниці від дня народження видатного актора, диригента і педагога в Карпатському краї Івана Трухлого). Ужгород: «Гражда», 1999. 23 с.
  120. Баглай Й. Українська пісня була його щоденною молитвою [Про Івана Трухлого]. *Срібна Земля.* 1999. 11 вересня.
  121. Баглай Й. Український професійний театр на Закарпатті. Товариство «Просвіта» – фундатор театрального життя краю. *Новини Закарпаття.* 2005. 26 березня.
  122. Баглай Й. Український театр «Нова Сцена». 70-річчя від дня заснування (1934). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І. Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко.* Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 57–59.
  123. Баглай Й. Федір Сас (1909–2000). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І.

- Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 329–331.
124. Баглай Й. Шерегій Юрій-Августин Миронович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 371–372.
125. Баглай Й. 75 років просвітянському театрові на Закарпатті. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 25–28.
126. Бадах Ю. Лисяк-Рудницький Іван Павлович. *Енциклопедія державного управління: у 8 т.* / Національна академія державного управління при Президентові України; науково-редакційна колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 3: Історія державного управління / науково-редакційна колегія: А. М. Михненко (співголова), М. М. Білинська (співголова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. С. 421–422.
127. Бажанський М. Батько і син [Олександр Олесь і Олег Ольжич]. *Самостійна Україна*. Чикаго. 1984. С. 13–15.
128. Бажанський М. Героїчний шлях Івана Рогача до Бабиного Яру. *Карпатська Україна*. 1994. 26 травня.
129. Бажанський М. Два поети і Городок [Олег Ольжич]. *Новий шлях*. Вінніпег. 1948. 21 серпня.
130. Бажанський М. Диверсанти. Історичний репортаж / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/mykhajlo-bazhanskyj-dyversanty-istorychnyj-reportazh/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
131. Бажанський М. Мемуарна мозаїка. К.: Критика, 1998. 336 с.
132. Бажанський М. Мої зустрічі з о. А. Волошином. Детройт–Лейн–Оріон, 1989. 108 с.
133. Бажанський М. Моя Карпатська Україна: (фрагменти). *Хроніка-2000*. Випуск 3 (89). Україна – Угорщина. 2011. С. 263–276.
134. Бажанський М. Моя Карпатська Україна: Синхронізація неповторних подій. Київ–Нью-Йорк: Світовид, 1995. 107 с.
135. Бажанський М. О. Ольжич і його батьки. Дітройт, 1986. 59 с.
136. Бажанський М. Олег Ольжич на творчому шляху. *Календар-альманах «Нового шляху»*. Торонто, 1977. С. 56–66.
137. Бажанський М. Олег Ольжич. *Мозаїка квадратів в'язничних*. Ашаффенбург: Товариство українських політв'язнів, 1946. С. 146–148.
138. Бажанський М. Ольжич у світлі літературного доквілля. *Новий шлях*. Вінніпег, 1948. 21 серпня.

139. Бажанський М. Поет Василь Гренджа-Донський у моїх спогадах. *Самостійна Україна*. 1988. Ч. 2/427. С. 45–51.
140. Бажанський М. Поет Василь Гренджа-Донський у моїх спогадах. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 71–78.
141. Бажанський М. Поетичний шлях Зореслава: (у п'ятдесятиліття появи його першої збірки). *Свобода*. 1984. Ч. 1. 4 січня.
142. Балабан Б. Карпатська Україна та єврейське питання (жовтень 1938 – березень 1939). *Україна модерна*. 2017. Число 24. С. 41–63.
143. Балабан Б., Гайдук Т. Карпатська Україна та єврейське питання (жовтень 1938 – березень 1939 рр.). *Україна модерна*. Ч. 24. Єврейські студії українських теренів. Харків–Львів, 2017. С. 41–63.
144. Балабушевич Т. Співтворець сучасної Європи Отто фон Габсбург [також про М. Горті]. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/svitovi-diskusiyi-osobistist/spivtvorec-suchasnoyi-ievropi-otto-fon-gabsburg> (дата звернення: 16. 01. 2022).
145. Балега Ю. Августин Волошин про виховання учнівської молоді. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 264–272.
146. Балега Ю. Августин Волошин про виховання учнівської молоді. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 182–190.
147. Балега Ю. Августин Волошин як культурно-освітній діяч. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 251–263.
148. Балега Ю. Августин Волошин як культурно-освітній діяч. *Від Наукового товариства ім. Шевченка до Української Вільної Університету*: Матеріали Міжнародної наукової конференції (Пряшів–Свидник, 12–15 червня 1991 р.). Київ–Львів–Пряшів–Мюнхен–Париж–Нью-Йорк–Торонто–Сідней, 1992. С. 255–263.
149. Балега Ю. Автор тернових квітів [В. Гренджа-Донський]. *Закарпатська правда*. 1989. 25 червня.
150. Балега Ю. Автор тернових квітів [В. Гренджа-Донський]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 11–18.
151. Балега Ю. Боротьба Гренджі-Донського проти політики денационалізації українського населення Закарпаття. *Балега Ю. Особистість*

- у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 353–364.
152. Балега Ю. Брехуни чи провокатори? Або: «Не плачте, Маріє Іванівно» (П. Скунець). *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц.* Ужгород: Гражда, 2021. С. 690–698.
153. Балега Ю. В долині синьої ріки [Ф. Потушняк]. *Закарпатська правда.* 1958. 19 грудня.
154. Балега Ю. В долині синьої ріки [Ф. Потушняк]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц.* Ужгород: Гражда, 2021. С. 86–89.
155. Балега Ю. Великий син Карпатського краю [Олекса Мишанич]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц.* Ужгород: Гражда, 2021. С. 378–380.
156. Балега Ю. Верховинці [Юрій Мейгеш. Верховинці. Роман. Київ: Видавництво «Радянський письменник», 1961]. *Закарпатська правда.* 1962. 21 березня.
157. Балега Ю. Верховинці [Юрій Мейгеш. Верховинці. Роман. Київ: Видавництво «Радянський письменник», 1961]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц.* Ужгород: Гражда, 2021. С. 137–141.
158. Балега Ю. Викривач «тутешняцької губернії» [Марко Бараболя]. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц.* Ужгород: Гражда, 2017. С. 377–383.
159. Балега Ю. Викривач «тутешняцької губернії» [Марко Бараболя]. *Закарпатська правда.* 1990. 9 січня.
160. Балега Ю. Викривач «тутешняцької губернії». *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика.* Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 161–168. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
161. Балега Ю. Відповідь заокеанському емісару українофобії і КГБ проф. Магочі. З приводу політичного шоу Ужгород-Медзилаборце-Коцур і... *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц.* Ужгород: Гражда, 2021. С. 634–663.
162. Балега Ю. Відповідь заокеанському емісару українофобії і КГБ проф. Магочі. З приводу політичного шоу Ужгород-Медзилаборце-Коцур і... *Державність: Щомісячний всеукраїнський громадсько-політичний журнал.* 1993. № 1 (8). Січень–березень. С. 31–39.

163. Балега Ю. Він був сином свого часу і ... майбуття. Августин Волошин як культурно-освітній діяч. *Закарпатська правда*. 1991. 13 вересня.
164. Балега Ю. Він любив Батьківщину у горі. До 85-річчя з дня народження Ю. Боршоша-Кум'ятського. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 389–394.
165. Балега Ю. Горцоші сталінсько-сусловського вишколу. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 621–633.
166. Балега Ю. Горцоші сталінсько-сусловського вишколу. *Новини Закарпаття*. 1992. 31 жовтня.
167. Балега Ю. Гріх на душі [Михайло Томчаній]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 173–176.
168. Балега Ю. З відстані часу: Спогади та есе. Ужгород: Гражда, 2006. 308 с.
169. Балега Ю. З історії прогресивної літератури Закарпаття (20–30-ті роки ХХ ст.). *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 382–431.
170. Балега Ю. З історії прогресивної літератури Закарпаття (20–30-ті роки ХХ ст.). *Радянське літературознавство*. 1957. № 6. С. 32–58.
171. Балега Ю. З орлиного краю [Андрій Патрус-Карпатський]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 98–103.
172. Балега Ю. Загадковий характер [Андрій Патрус-Карпатський]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 104–106.
173. Балега Ю. Згадаймо, щоб не забувати [Михайло Томчаній в обороні Карпатської України]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 146–151.
174. Балега Ю. Знавець людської психології. До 65-річчя від дня народження Ф. М. Потушняка. *Закарпатська правда*. 1975. 28 лютого.
175. Балега Ю. Знавець людської психології. До 65-річчя від дня народження Ф. М. Потушняка. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 90–93.
176. Балега Ю. Знівечене життя. Андрій Михайлович Патрус-Карпатський. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 384–388.

177. Балега Ю. Ідеали, проблеми, характери [Також про О. Маркуша і Луку Дем'яна]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 521–536.
178. Балега Ю. Із щоденникових записів [про відзначення ювілеїв Карпатської України]. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 11–220.
179. Балега Ю. Інтелігент [О. Маркуш]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 71–73.
180. Балега Ю. Капелан Карпатської Січі [Зореслав, о. Степан Севастіян Сабол]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 19–22.
181. Балега Ю. Квітка, яку не знищили морози. До 100-річчя Луки Дем'яна. *Срібна Земля*. 1994. 4 червня.
182. Балега Ю. Квітка, яку не знищили морози. До 100-річчя Луки Дем'яна. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 79–82.
183. Балега Ю. Культурно-освітні товариства. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 279–302.
184. Балега Ю. Культурно-освітні товариства. *Закарпатська правда*. 1991. 19–23 лютого.
185. Балега Ю. Культурно-освітня діяльність А. Волошина. *Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст.* Ужгород, 1992. С. 11–15.
186. Балега Ю. Лицар Карпатської України [В. Гренджа-Донський]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 7–10.
187. Балега Ю. Література Закарпаття двадцятих – тридцятих років ХХ століття. К.: Радянський письменник, 1962. 245 с.
188. Балега Ю. Література на Закарпатті в 1939–44 рр. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 311–345.
189. Балега Ю. Література на Закарпатті в 1939–44 рр. *Закарпаття під Угорщиною. 1939–1944 рр.* Нью-Йорк–Чикаго–Ужгород: Гражда–Карпати, 1999. С. 120–149.
190. Балега Ю. Мешканці тихого «містечка» [М. Томчаній. Тихе містечко. Ужгород: Карпати, 1969]. *Література Закарпаття в рецепції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2021. С. 157–161.

191. Балега Ю. Мешканці тихого «містечка» [М. Томчаній. Тихе містечко. Ужгород: Карпати, 1969]. *Закарпатська правда*. 1969. 21 грудня.
192. Балега Ю. Моє навчання у відновленій українській Берегівській гімназії. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції* / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 58–66.
193. Балега Ю. На перехрестях історії [Володимир Ладижець і його роман «Перехрестя»]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 188–202.
194. Балега Ю. На Срібній, на своїй землі! До 75-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною (29 червня 1945 року) / Інтерв'ю проводив Микола Симчич [також про Карпатську Україну]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 578–592.
195. Балега Ю. На Срібній, на своїй землі! До 75-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною (29 червня 1945 року) / Інтерв'ю проводив Микола Симчич [також про Карпатську Україну]. *Розбудова держави: Незалежний журнал державницької думки*. IV рік видання. 1995. № 7–8 (37). Липень–серпень. С. 28–33.
196. Балега Ю. Недогарок таланту [Микола Рішко]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 110–111.
197. Балега Ю. Пам'ятник окупантам на мартиролозі карпатських січовиків. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу* / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 462–476.
198. Балега Ю. Письменник-самоук [Лука Дем'ян]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 83–85.
199. Балега Ю. Підсумки і пошуки [Лука Дем'ян. Оповідання синіх Карпат. К.: Дніпро, 1964]. *Закарпатська правда*. 1963. 13 січня.
200. Балега Ю. Підсумки і пошуки [Лука Дем'ян. Оповідання синіх Карпат. К.: Дніпро, 1964]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 74–78.
201. Балега Ю. Пісні серця. До 85-річчя від дня народження Юлія Боршоша-Кум'ятського. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 23–28.
202. Балега Ю. Пісні серця. До 85-річчя від дня народження Юлія Боршоша-Кум'ятського. *Закарпатська правда*. 1990. 8 липня.

203. Балега Ю. Плагіаторство чи містифікація і хто автор гімну «Подкарпатські русини»? *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 346–350.*
204. Балега Ю. Плагіаторство чи містифікація і хто автор гімну «Подкарпатські русини»? *Закарпатська правда. 1991. 7 лютого.*
205. Балега Ю. Поезія Івана Ірлявського. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 365–376.*
206. Балега Ю. Поет нелегкої долі [Микола Рішко]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 107–109.*
207. Балега Ю. Поетеса Гуцульщини синьоокої. До 80-річчя Марусі Тисянської. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 118–122.*
208. Балега Ю. Поетеса Гуцульщини синьоокої. До 80-річчя Марусі Тисянської. *Закарпатська правда. 1991. 15 жовтня.*
209. Балега Ю. Політичне русинство і будівництво Української держави. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 664–689.*
210. Балега Ю. Політичне русинство і будівництво Української держави. *Українські проблеми: Суспільно-політичний та науково-літературний журнал. 1994. № 2 (6). С. 66–72.*
211. Балега Ю. Політичне русинство, або Фенцико-бродіївські привиди на Закарпатті. Ужгород: Гражда, 2010. 248 с.
212. Балега Ю. Політичне русинство: ідеологи і покровителі. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 593–620.*
213. Балега Ю. Роль греко-католицьких священиків у вихованні національної свідомості вірників [також про А. Волошина]. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 273–278.*
214. Балега Ю. Роль греко-католицьких священиків у вихованні національної свідомості вірників [також про А. Волошина]. *Ужгородській унії – 350 років: Матеріали міжнародних наукових конференцій (Ужгород, квітень 1996 р.). Ужгород, 1997. С. 104–107.*
215. Балега Ю. Русинська чи руська мова наша? *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 489–497.*
216. Балега Ю. Русинська чи руська мова наша? *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні: Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 року). Ужгород, 1993. С. 49–56.*

217. Балега Ю. Семінарист із Красного поля. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 457–461.
218. Балега Ю. Семінарист із Красного Поля. *Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 56-ій річниці Карпатської Січі. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. С. 134–139.
219. Балега Ю. Сепаратистські тенденції в сучасному Закарпатті. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 477–488.
220. Балега Ю. Сепаратистські тенденції в сучасному Закарпатті. *Культура Українських Карпат*: Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород, 1993. С. 61–70.
221. Балега Ю. Сини свого народу. Традиції О. Духновича в творчості В. Гренджі-Донського. *Ужгородський університет*. 1990. 1 вересня.
222. Балега Ю. Сини свого народу. Традиції О. Духновича в творчості В. Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 436–439.
223. Балега Ю. Спогади про Карпатську Україну її сучасника. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 448–456.
224. Балега Ю. Спогади про Карпатську Україну її сучасника. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 105–111.
225. Балега Ю. Становлення нової української літератури на Закарпатті (20-і – початок 40-х років ХХ століття). *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 303–310.
226. Балега Ю. Становлення нової української літератури на Закарпатті (20-ті – початок 40-х років ХХ століття). *Українські Карпати*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.). Ужгород: Карпати, 1993. С. 42–48.
227. Балега Ю. Творчість Олександра Маркуша. *Карпати*. Літературно-художній альманах. Ужгород: Закарпатське обласне видавництво, 1958. № 3. С. 68–74.

228. Балега Ю. Творчість Олександра Маркуша. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 54–70.
229. Балега Ю. Творчість Ю. Боршоша-Кум'ятського. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 29–48.
230. Балега Ю. Традиції О. Духновича в творчості В. Гренджі-Донського. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу* / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 351–352.
231. Балега Ю. Традиції О. Духновича в творчості В. Гренджі-Донського. *О. В. Духнович і слов'янський світ: Програма наукової конференції* (Ужгород, 23–24 травня 1993 року). Ужгород, 1993. С. 36–37.
232. Балега Ю. У вимірах часу. Огляд прози останніх літ. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 537–550.
233. Балега Ю. У вирі боротьби [Іван Долгош. Синевир. Ужгород: Карпати, 1968]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 206–212.
234. Балега Ю. Уроки ідеологічного виховання [про творчість Ф. Потушняка, А. Патруса-Карпатського, М. Лелекача]. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу* / Упорядкування Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2017. С. 435–440.
235. Балега Ю. Цифрований хрест [Ю. Боршош-Кум'ятський]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 49–53.
236. Балега Ю. Через тяжкі випробування [Володимир Ладижець і його роман-хроніка «За бруствером – світанок». Про 1938–1943 рр. на Закарпатті]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 177–187.
237. Балега Ю. Як квітнуть ялини? [Андрій Патрус-Карпатський]. *Закарпатська правда*. 1967. 8 червня.
238. Балега Ю. Як квітнуть ялини? [Андрій Патрус-Карпатський]. *Література Закарпаття в реценції Юрія Балеги* / Упорядкування та передмова Надії Ференц. Ужгород: Гражда, 2021. С. 94–97.
239. Балега Ю., Ференц Н. Література на Закарпатті в 1939–44 рр. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944* / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 120–149.
240. Балицька Н. Мої діти – учні [хустські гімназисти під час існування Карпатської України]. *Хустська гімназія*. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород: Гражда, 1994. С. 56–57.

241. Балла Е. Мотив національного відродження Закарпаття в збірці І. Ірлявського «Голос Срібної Землі». *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 199–201.
242. Балла Е. Хуртовина його життя. До 125-ліття з дня народження Василя Пачовського. *Погляд*. 2003. Січень–лютий.
243. Балог Ю. Хуст у житті В. Гренджі-Донського: до 95-річчя від дня народження. *Вісник Хустщини*. 1992. 22 квітня.
244. Балог-Берій В. Николай Козма. *Зоря*. Ужгород, 1942. № 1–2. С. 194–199.
245. Балоба В., Іванчо І. На ювілей Зореслава. *Новини Закарпаття*. 1999. 11 грудня.
246. Бандера С. Перспективи Української Революції / З передмовою Ярослава Стецька. Збірка творів за редакцією Данила Чайковського. Остання редакція й упорядкування до друку Степана Ленкавського. Мюнхен – Торонто: Видання Організації Українських Націоналістів, 1978. 640 с.
247. Бандера С. Перспективи Української Революції / упорядкування С. Ленкавський. 2-ге видання. К.: Наш Формат, 2022. 664 с.
248. Бандусяк М. Августин Волошин: політичний авантюрист чи патріот рідного краю. *Карпатський край*. 1991. 9 липня.
249. Бандусяк М. Виступ на установчій конференції товариства «Просвіта» 23 грудня 1990 р. *Матеріали установчої конференції по відродженню на Закарпатті крайового товариства «Просвіта»* / Редколегія: П. М. Федака, І. Ю. Коцур, М. П. Тиводар. Ужгород, 1991. С. 88–90.
250. Бандусяк М. Декілька слів про Ясінянську Січ. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 39.
251. Бандусяк М. Дмитро Климпуш в історії Карпатської України: Спогади очевидця. *Срібна Земля–Фест*. 1997. 11 грудня.
252. Бандусяк М. Дослідник минувшини і відновлювач історичної справедливості: [про О. М. Корсуна]. *Срібна Земля–Фест*. 2014. 17–23 січня.
253. Бандусяк М. За кулісами подій. Президії Української Центральної Народної Ради (слідчій комісії) в Хусті. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 41–45.
254. Бандусяк М. Карпатська Україна: за кулісами подій 1938–1939 рр. *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 36–37.
255. Бандусяк М. Негаразди ясінянських газдів. *Карпатський край*. № 1–4. С. 52–56.

256. Бандусяк М. Посол Союзу (Про П. Поповича). *Новини Закарпаття*. 1997. 15 липня.
257. Бандусяк М. Постать д-ра Володимира Комаринського. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 41–43.
258. Бандусяк М. Сім'я ясінянських Климпушів. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 7–18.
259. Бандусяк М. Чому теолог і педагог Волошин став жертвою омани. *Срібна Земля–Фест*. 1999. 22 липня.
260. Бандусяк М. Чуєш, брате мій!.. *Карпатський край*. № 9–12. С. 73–76.
261. Бандусяк М. Яким я пам'ятаю Пласт. *Берегівська українська гімназія*: Матеріали науково-практичної конференції / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 105–109.
262. Баран Віктор-Гейза. *Денник / Упорядкування, передмова та переклад д-ра О. Барана*. Ужгород: Гражда, 1996. 143 с.
263. Баран Віктор-Гейза. 1939 рік: як це було. Із щоденника секретаря прем'єр-міністрів Чехословаччини. *Карпатський голос*. 1998. 7–13 лютого. № 5 (112).
264. Баран З., Кокотко Н., Тарнавський Р. Історія України (від давнини до сучасності). Навчальний посібник для учнів Львівської обласної Малої академії наук (секція «Історія»). Львів, 2014. 100 с.
265. Баран О. Баран Віктор-Гейза. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 30–31.
266. Баран О. Впливи Київської і Галицької митрополій на Закарпатті. *Українські Карпати*. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.). Ужгород: Видавництво «Карпати», 1993. С. 49–60.
267. Баран О. *Карпатська Україна. Шлях до державності*. Вінніпег: Українська Вільна Академія Наук, Українське Історичне Товариство, 2003. 220 с.
268. Баран О. Мадярська окупація Закарпаття в 1939 році. *Український Історик*. 1995. № 1–4 (124–127). Рік XXXII. С. 119–136.
269. Баран О. *Нариси історії Пряшівщини*. Вінніпег: Накладом Української Вільної Академії Наук, 1990. 149 с.
270. Баран О. Проблема Закарпатської автономії в Угорщині в 1939–41 рр. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944 / Упорядкування та передмова*

- Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 49–63.
271. Баран О. Угорська влада на окупованому Закарпатті (1938–1944). *За Українське Закарпаття: Дослідження, статті, спогади*. Ужгород: Гражда, 1994. С. 11–20.
272. Баран О. Чехо-Словаччина і уряд Карпатської України. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави». Ужгород: Гражда, 1995. С. 41–47.
273. Баран С. Українська еміграція між двома світовими війнами. *Енциклопедія Українознавства*. Загальна частина. Т. 2. К., 1995. С. 571–577.
274. Барна О. «Карпатська Україна. Красне Поле». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 366.
275. Бартц К. Трагедія абвера. 1935–1944 гг. / Перевод с немецкого Е. Н. Захарова. М.: ЗАО Издательство Центрполиграф, 2002. 269 с.
276. Барчан В. Лірика Василя Гренджі-Донського. *Українська поезія Закарпаття ХХ століття: науковий збірник / упорядкування та передмова В. В. Барчан*. Ужгород: Ліра, 2004. С. 43–84.
277. Барчан В. Мотив ностальгії в еміграційній ліриці В. Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 4. Ужгород, 2000. С. 84–86.
278. Барчан В. Критична та літературознавча спадщина Є. Маланюка емігрантського періоду. *Україна на міжнародній арені у ХХ столітті: Науково-методичний збірник матеріалів на допомогу учням шкіл і студентам* (Ужгород, 13 травня 1999 р.) / Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород: Патент, 2000. С. 126–132.
279. Барчан В. Національна ідея на сторінках газети «Українське слово». *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 138–144.
280. Барчан В. Невольничя лірика Василя Гренджі-Донського (Збірка «В тюрмі»). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 3–6.

281. Барчан В. Поетика новели «Бабина осінь» Юрія Станинця. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1 (41). Ужгород, 2019. С. 119–124.
282. Барчан В. Поетична творчість Василя Гренажі-Донського: Навчальний посібник / Передмова Б. М. Качура. Ужгород: Карпати-Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2004. 152 с.
283. Барчан В., Барчан О. Ідея державності та соборності в публіцистиці В. Гренджі-Донського. *Національна періодика початку ХХ століття: розвиток і реалізація української ідеї державотворення*: матеріали міжнародної наукової конференції. Київ, 8–9 грудня 2005 р. К., 2006. С. 76–77.
284. Барчан В. Усна словесність горян у художньому світі роману «Сусіди» Юрія Станинця. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1 (43). Ужгород, 2020. С. 318–326.
285. Барчан В., Росул О. Календар «Просвіти» в Ужгороді як своєрідне періодичне закарпатське видання 20–30-х рр. ХХ ст. *Актуальні проблеми журналістики*: збірник наукових праць. Ужгород: Ліра, 2001. С. 250–256.
286. Барчан О. Боротьба за мову у структурі культурологічної проблематики в публіцистиці В. Гренджі-Донського. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. Випуск 31. Львів, 2007. С. 103–120.
287. Барчан О. В. Гренджа-Донський у боротьбі за українську мову (20–30-ті рр. ХХ ст.). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 9. Ужгород, 2005. С. 381–384.
288. Барчан О. Василь Гренджа-Донський про роль О. Духновича в духовній культурі Закарпаття. *Олександр Духнович – визначний педагог, мислитель, громадсько-політичний діяч Закарпаття*. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження Олександра Духновича. 24–26 квітня 2003 року. Ужгород. Україна / Міністерство освіти і науки України, Закарпатська обласна державна адміністрація, Ужгородський національний університет, Академія наук вищої школи України, Українська академія політичних наук, Міжнародна Слов'янська академія наук. Ужгород, 2003. С. 243–247.
289. Барчан О. Історична тематика у творчості В. Гренджі-Донського. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. Випуск 26. Львів, 2005. С. 3–5.
290. Барчан О. Народознавча проблематика в публіцистиці В. Гренджі-Донського 20–30-х рр. ХХ ст. у контексті формування світоглядних засад автора. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія філологічна. 2006. № 13. С. 164.
291. Барчан О. Народознавча проблематика в публіцистиці В. Гренджі-Донського 20–30-х рр. ХХ ст. у контексті формування світоглядних засад

- автора. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 14. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. С. 164–168.
292. Барчан О. Олександр Духнович в оцінці Василя Гренджі-Донського. *Вісник Львівського університету*. Серія: Журналістика. Випуск 24. Львів, 2004. С. 3–8.
293. Барчан О. Освіта й шкільництво як об'єкти публіцистики Василя Гренджі-Донського у 20–30-х рр. ХХ ст. *Наукові записки Інституту журналістики: збірник наукових праць*. Т. 61. К., 2015. С. 92–99.
294. Барчан О. Основні риси індивідуального стилю В. Гренджі-Донського як публіциста. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 21. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 120–124.
295. Барчан О. Пропагандистська діяльність В. Гренджі-Донського у період виборів до Союму Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 18. Ужгород, 2008. С. 107–110.
296. Барчан О. Публіцистика В. Гренджі-Донського 20–30-х років ХХ ст. у контексті національного відродження Закарпаття. Автореферат дис. ... канд. філол. наук. К., 2007. 20 с.
297. Барчан О. Публіцистика В. Гренджі-Донського 20–30-х років ХХ ст. у контексті національного відродження Закарпаття: дис. ... канд. філол. наук. 10.01.08. Львів: Національний університет ім. І. Франка, 2006. 196 с.
298. Барчан О. Публіцистика Василя Гренджі-Донського 20–30-х рр. ХХ ст. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2017. 200 с.
299. Барчан О. Роль Василя Гренджі-Донського у становленні закарпатської україномовної преси на початку 20 століття. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 17. Ужгород, 2007. С. 143–147.
300. Барчан О. Роль Василя Гренджі-Донського у формуванні духовного світу закарпатців 20–30-х рр. ХХ ст. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. № 56. С. 348–354.
301. Барчан О. Світоглядні засади Василя Гренджі-Донського-публіциста. *Молодий вчений*. 2018. № 9.1 (61. 1).
302. Барчан О. Соціальні питання в публіцистиці В. Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 16. Ужгород, 2007. С. 127–130.
303. Барчан О. Спиридон Черкасенко в публіцистиці Василя Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 9. Ужгород: Ліра, 2004. С. 112–115.
304. Барчан О. Тарас Шевченко і становлення національної свідомості закарпатців у публіцистиці Василя Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 7. Ужгород: Ліра, 2003. С. 84–88.

305. Барчан О. Театральна тема у публіцистиці В. Гренджі-Донського (20–30 рр. ХХ ст.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 12. Ужгород: Ліра, 2005. С. 161–163.
306. Барчук В. В 50-ту річницю проголошення незалежності Карпатської України. *Гуцульщина: Ілюстрований журнал всегуцульської єдності*. Торонто: Видає Українське Світове Об'єднання Гуцулів, 1989. квітень (Ч. 15). С. 7–11.
307. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у зарубіжній історіографії. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. М. Вегеш (голова редкол.), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 132–138.
308. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у спогадах очевидців. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 10 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. М. Вегеш (голова редкол.), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 143–153.
309. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у спогадах племінниці Емілії Дутки, ЧСВВ. *Благовісник: Журнал Мукачівської Греко-Католицької єпархії*. 2009. № 4 (201). С. 10–11.
310. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у спогадах племінниці Емілії Дутки. *Отець Августин Волошин в документах та пам'яті народній*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2017. С. 43–50.
311. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин у спогадах племінниці Емілії Дутки. До 70-річчя Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 7 березня.
312. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин. Документи і матеріали. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 102–145.
313. Басараб В., Вегеш М. Августин Волошин: політик, державотворець, людина. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Випуск 6. Ужгород: «Поліграфцентр Ліра», 2006. С. 31–35.
314. Басараб В., Вегеш М. Дві постаті з історії української церкви: Андрей Шептицький і Августин Волошин. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. 210 с.
315. Басараб В., Вегеш М. Життєвий шлях Августина Волошина. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13 /

- Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 8–48.
316. Басараб В., Вегеш М., Сергійчук В. Августин Волошин. Нові документи і матеріали про життя і смерть президента Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2006. 152 с.
317. Басараб М. Августин Волошин – державно-політичний діяч та організатор учительства на Закарпатті. *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 7. С. 29–32.
318. Басараб М. Волошин Августин (псевдонім – А. Верховинський). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 111–112.
319. Басараб М. Камінський Йосип. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 333–334.
320. Басараб М. «Carpatika – Карпатика» [науковий журнал, в якому друкувалися матеріали з історії Карпатської України]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 337–338.
321. Басараб М. Карпатознавства Науково-дослідний інститут Ужгородського національного університету. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 338.
322. Басараб М. Роль педагогічного часопису «Учитель» у формуванні шкільництва на Закарпатті на початку 20-их років ХХ століття. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 45–48.
323. Басараб М. Роль і місце громадських організацій Закарпаття в процесі боротьби за незалежність України. *Carpatika–Карпатика*. Випуск 35. Європейські цінності та конфесійно-національна ідентичність населення Українських Карпат. Ужгород, 2006. С. 282–291.
324. Басараб М. Стерчо Петро. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 185.
325. Басараб М. Ужгородська гімназія за Чехословаччини. *Освіта Закарпаття*. 2013. № 17. С. 86–88.
326. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Василь Лар. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія:

- І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 587.
327. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Життєпис Августина Волошина. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=413> (дата звернення: 21.05.2021).
328. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Іван Шпонтан. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака.* Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 530–531.
329. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Ужгород: Карпати, 2008. 256 с.
330. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Видання друге. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 256 с.
331. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Кирило Феделеш. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака.* Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 245–246.
332. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Олександр Хіра. *Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії / Упорядкування – С. Д. Федака; передмова – О. М. Корсун, О. М. Пагіря; ред. колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака.* Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 572.
333. Басараб М., Вегеш М., Токар М. Освіта в Карпатській Україні. *Слово вчителя.* 2009. 5 лютого.
334. Басараб М., Токар М. Закарпаття: нариси боротьби за українську державність. Ужгород: Карпати, 2018. 224 с.

335. Басараб М., Химинець В. Ужгородська гімназія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 227–230.
336. Басараб Т. Громадянське виховання молоді в Українській гімназії у 20–30-х роках ХХ ст. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 20. С. 91–93.
337. Бассетт Р. Главный шпион Гитлера: Тайна Вильгельма Канариса / Перевод с английского. М.: АСТ, 2006. 382 с. (Неизвестные войны).
338. Батіг В. Відійшов до Господа поет Закарпаття о. Севастіян Стефан Сабол (Зореслав). *Карпатський голос*. 2003. 15–21 березня. № 10 (322).
339. Батько Волошин почесним громадянином Рахова. *Нова свобода*. 1939. 28 січня.
340. Батько Волошин. *Нова свобода*. 1938. 5 серпня.
341. Бачинський Едмунд. *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина. Т. 1. Львів. 1993. С. 102.
342. Бачинський Едмунд. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркус. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 15.
343. Бачинський Я. Політика уряду А. Волошина в галузі економіки та культури. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 96–100.
344. Баяновська М. Августин Волошин про соціальне виховання. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 71–73.
345. Баяновська М. Антоній Пап. 140-річчя від дня народження мукачівського єпископа у 1912–1924 рр. (1867–1945) [про одного з опонентів Августина Волошина]. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик* / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 441–446.
346. Баяновська М. Василь Васильович Белей: 85-річчя від дня народження просвітянина, громадського діяча (народився 1922). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик* / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 109–112.

347. Баяновська М. Гойдич Павло Петро. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 153.
348. Баяновська М. Дитячий і молодіжний рухи на Закарпатті (20–30-ті роки ХХ століття). *Молодіжний рух на Закарпатті (ХХ століття)*. Ужгород, 1995. С. 14–31.
349. Баяновська М. Дитячі, молодіжні організації, об'єднання на Закарпатті в 20–30-і роки ХХ століття: історико-культурний та духовно-педагогічні аспекти. *Чехи і словаки в Україні: спільні сторінки історії та культури України, Чехії, Словаччини, збереження історичної пам'яті, культурної спадщини для нащадків*: матеріали Міжнародного науково-інформаційного дискурсу, присвяченого 100-річчю утворення Першої Чехословацької Республіки. Ужгород, 2018. С. 229–240.
350. Баяновська М. До питання про походження скаутського і пластового руху. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 172–173.
351. Баяновська М. Довгович Левко. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 210.
352. Баяновська М. Духовні провідники Закарпаття ХХ – ХХІ століття: ціннісні орієнтації для майбутнього. *Слово вчителя*. 2016. 29 червня.
353. Баяновська М. Духовні провідники Карпатської України у розбудові української державності. *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 7. С. 33–40.
354. Баяновська М. Духовність і життєва компетентність в історико-культурній та педагогічній спадщині А. І. Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 33–36.
355. Баяновська М. Задор Дезидерій. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 235.
356. Баяновська М. Життєтворчість та духовні змагання велета. До 100-річчя Федора Потушняка. *Слово вчителя*. 2010 31 березня.
357. Баяновська М. Олександр Стойка. 120-річчя від дня народження церковного і громадського діяча (1890–1943). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік: рекомендований бібліографічний посібник* / ЗОУНБ, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2009. С. 157–162.

358. Баяновська М. Останній могікан (З нагоди 75-річчя з дня народження Василя Белея). *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 51–53.
359. Баяновська М. «Пласт». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 69.
360. Баяновська М. «Пластовий шлях». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 69.
361. Баяновська М. «Пластун». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 69.
362. Баяновська М. Роль молодіжних організацій в культурному відродженні Закарпаття (20–30-ті рр. ХХ-го століття). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. Ужгород: Видавництво Ужгородського державного університету, 1999. Випуск 3. С. 56–59.
363. Баяновська М. Роль Юліана Ревая у розвитку освіти в Закарпатті у 20–30-ті роки ХХ ст. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 145–148.
364. Баяновська М. Краєзнавство як джерело формування духовності особистості. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 23–29.
365. Баяновська М. Сіяч мудрості людської: до 75-річчя від дня народження Василя Худанича. *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 67–69.
366. Бевзюк Є. Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. К.: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с. *Український історичний журнал*. 2020. № 4. С. 210–217.
367. Бегар С. На пошану професора В. Худанича: [Відгук про 14-й випуск «Карпатики», присвячений життю і діяльності В. І. Худанича]. *Срібна Земля*. 2002. 13 квітня.
368. Бедзір В. Герої Красного поля. *Урядовий кур'єр*. 2014. 22 березня.
369. Бедзір В. Красне поле – пролог незалежності: 73 роки тому постала Карпатська Україна. *Урядовий кур'єр*. 2012. 20 березня.
370. Бедзір В. Дмитро Іванович Климпуш. 110-річчя від дня народження головного команданта Карпатської Січі (1897–1973). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик* / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за

- випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 426–430.
371. Бедзір В. Про Карпатську Україну відомий закарпатський дослідник історії розповів у жанрі есе [про книгу Р. Офіцинського «Карпатська Україна»]. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/pro-karpatsku-ukrayinu-vidomij-zakarpatskij-doslid/> (дата звернення: 16. 01. 2022).
372. Беднаржова Т. Августин Волошин – державний діяч, педагог, мислитель. Львів: Основа; Львівська Богословська Академія, 1995. 156 с.
373. Беднаржова Т. Августин Волошин. 120 років від дня народження. *Пороги*. 1994. № 1. С. 4–7.
374. Беднаржова Т. Августин Волошин. *Альманах «Гомону України» на рік 1995*. Торонто–Онтаріо, 1993. С. 77–82.
375. Беднаржова Т. Професор, д-р., отець Августин Волошин – останній ректор УВУ у Празі. *Визвольний шлях*. 1997. № 5. С. 595–601.
376. Бедь В. Василь Ганчин – життя з відкритим серцем до народу (спомин до 100-річчя від дня народження). *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2020. № 2. С. 41–42.
377. Бедь В. Велич і трагедія президента Карпатської України Августина Волошина: до 65-річчя з дня мученицької і героїчної смерті. *Срібна Земля*. 2010. 10 липня.
378. Бедь В. Велич і трагедія президента Карпатської України Августина Волошина: до 66-х роковин мученицької смерті. *Срібна Земля*. 2011. 15 липня.
379. Бедь В. Вибори до Першого Сойму Карпатської України. *Срібна Земля*. 2005. 12 березня.
380. Бедь В. «Де народ, там і я...» [Про Олександра Маркуша]. *Срібна Земля*. 2001. 3 листопада.
381. Бедь В. Доктор, отець Августин Волошин – президент Карпатської України: віхи життя та творчості. *Правова держава*. 2010. № 12. С. 34–43.
382. Бедь В. Єпископ Іван Маргітич – життя віддане служінню Богу, українській нації та державі (до 100-річчя від дня народження). *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 6. С. 38–42.
383. Бедь В. Кому потрібно перекручувати власну історію? *Срібна Земля*. 1995. 4 листопада.
384. Бедь В. Микола Бандусяк – борець за волю і незалежність України (спомин до 110-річчя від дня народження). *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2020. № 2. С. 38–40.

385. Бедь В. Микола Бандусяк – з родини патріотів України (До 93-ої річниці з дня народження). *Срібна Земля*. 2002. 21 грудня.
386. Бедь В. Микола Мушинка – український патріот, українознавець, науковець, педагог (до 85-річчя від дня народження). *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 6. С. 43–45.
387. Бедь В. Павло Федака – український патріот, громадсько-політичний і культурний діяч, науковець та просвітянин (до 75-річчя від дня народження). *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2020. № 2. С. 42–44.
388. Бедь В. Політико-правове становище Закарпаття у складі Чехословацької республіки (1919 – березень 1939 рр.). *Carpatica–Карпатика*. Випуск 7. Історія і культура Закарпаття ХХ століття (До 55-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною). Ужгород: ТОВ «Колір-прінт», 2000. С. 128–143.
389. Бедь В. Цьогоріч Закарпаття відзначить 65-ті роковини смерті Августина Волошина. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/30275> (дата звернення: 12. 01. 2022).
390. Бедь В. 83 роки тому пронацистський режим Королівства Угорщини планував підступну військову агресію проти Карпатської України іще у 1938 р. URL: <https://kau.com.ua/83-roky-tomu-pronatsystskyj-rezhym-korolivstva-uhorshchynu-planuvav-pidstupnu-vijskovu-ahresiiu-proty-karpatskoj-ukrainy-ishche-u-1938-r/> (дата звернення: 17. 03. 2022).
391. Бедь В., Довганич О. Бандусяк Микола Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 28–29.
392. Бедь В., Токар М. «Пам'ятний тиждень Карпатської України» (духовно-просвітницька і громадська присвята 82-ій річниці проголошення Незалежності Української Держави в Карпатах). *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 6. С. 30–33.
393. Бедь В., Хланта І. Волошин Августин Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 71–72.

394. Бедь В., Хланта О. Вчений, педагог, громадський діяч: до 80-річчя від дня народження В. Худанича. *Календар «Просвіти» на 2002 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 2002. С. 66–68.
395. Безега Т. Бібліографічний покажчик Володимира Євгеновича Задорожного за час роботи в НДІ карпатознавства (1994–2000 рр.) [про праці В. Є. Задорожного, присвячені Карпатській Україні]. *Carpatica – Карпатика*. Випуск 30. Історична школа професора Володимира Задорожного. Науковий збірник. Випуск 2 / Національна академія наук України; Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Науково-дослідницький інститут карпатознавства. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. С. 9–11.
396. Безега Т. Особливості економічного розвитку Карпатської України. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. Історичні науки. 2013. № 1 (260), ч. I. С. 81–90.
397. Безкровна С. Монографія від науковців УжНУ [про монографію Миколи Вегеша і Анни Чаварги «В обороні Карпатської України»]. *Погляд*. 2021. № 6 (247). С. 2.
398. Безыменский Л. Гитлер и Сталин перед схваткой. М.: Вече, 2002. 512 с.
399. Белей В. 55 років тому. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави». Ужгород, 1995. С. 316–322.
400. Белей В. Боротьба просвітян за українську мову. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 312–317.
401. Белей В. Бути вірним Україні. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 120–122.
402. Белей В. Діонісій Нярадій – владика Карпатської України. Мукачево, 2004. 16 с.
403. Белей В. Єпископ Діонісій Нярадій: сторінки життя і діяльності. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 236–238.
404. Белей В. Закарпаття українське. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 297–300.
405. Белей В. Карпатська Україна: сторінки боротьби за національну ідею. *Бойки*. 1995. № 1–3. С. 25–26.
406. Белей В. Коли, нарешті, ми будемо вільними (Роздуми над долею нашого міста) [також про Мукачево в часи Карпатської України]. *Бойки*:

- Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 304–306.
407. Белей В. Корифей театру Микола Аркас. *Карпатський голос*. 1998. 5–11 грудня. № 36 (143).
408. Белей В. Микола Сидоряк – герой Карпатської України. Великий Бичків, 2005.
409. Белей В. Народження Пласту. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 88–90.
410. Белей В. Пласт на Закарпатті. *Календар «Просвіти» на 1993 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1993. С. 102–104.
411. Белей В. Професія – русинізм [про русофільський рух у Карпатській Україні]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 300–302.
412. Белей В. Релігія і виховання в «Пласті». *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 57–59.
413. Белей В. Різдвяна промова прем'єра Карпатської України доктора Августина Волошина, оголошена по радіо на святій вечір до українського народу. *Календар «Просвіти» на 1991 рік*. Ужгород, 1991. С. 16–17.
414. Белей В. Слава не поляже. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород, 1995. С. 82–83.
415. Белей Л. Бачванські руснаки – найдавніша українська діаспора. *Український тиждень*. № 5 (118). 2010. 5 лютого.
416. Белей Л. «... В україністиці є чимало знакових імен, які гідні увічнення й у власних назвах наукових установ». Розмовляв Андрій Ребрик. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 9.
417. Белей Л. Втрачена еміграція. *Український тиждень*. № 4 (221). 2012. 26 січня.
418. Белей Л. До характеристики еволюції поглядів Августина Волошина як граматиста і методиста мови. *Сучасні проблеми мовознавства і літературознавства* (Збірник наукових праць). Вип. 14 / Відповідальний редактор І. В. Сабадош. Ужгород, 2010. С. 5–10.
419. Белей Л. Закарпатська Україна: Маски й гримаси національного відродження Закарпаття. *Український тиждень*. № 48 (109). 2010. 27 листопада.
420. Белей Л. Закарпатський казус: SUI JURIS – випадковий анахронізм чи знаряддя антиукраїнської політики? *Український тиждень*. № 10 (123). 2010. 12 березня.
421. Белей Л. Затоплені асиміляцією. Історія українців Словаччини: від незнання до безпам'ятства. *Український тиждень*. № 6 (171). 2011. 11 лютого.

422. Белей Л. «Русинська трійця» – Євменій Сабов, Гіадор Стрипський, Августин Волошин – та інші. *«Русинський» сепаратизм: націєтворення in vitro*. Київ: Темпора, 2017. С. 29–75.
423. Белей Л. «Русинський» сепаратизм: націєтворення in vitro. Київ: Темпора, 2017. 392 с.
424. Белей Л. Як облаштовували своє життя українські емігранти у повоєнній Празі. *Український тиждень*. 2012. 30 травня.
425. Белей М. До характеристики еволюції поглядів Августина Волошина як граматики і методиста мови. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (Збірник наукових праць). Випуск 14. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 5–10.
426. Белень В. Бунтівний духом. *Верховина*. 1996. 3 серпня.
427. Белень В. Бунтівний духом. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 89–91.
428. Белень В. Верховино, твій син повернувся у бронзі! [Про встановлення пам'ятника Августину Волошину]. *Верховина*. 2000. 18 листопада.
429. Белень В. Губернатор краю Геннадій Москаль: «Нашим вибором визначимо Верховині достойне майбутнє»: Репортаж про перебування голови облдержадміністрації на Міжгірщині: [Презентація книги «Вони боронили Карпатську Україну»]. *Верховина*. 2002. 28 березня.
430. Белень В. За біди свій до свого горнеться. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2007. 10 лютого.
431. Белень В. Його творчість співзвучна величі Карпатської України: 23 квітня відзначатимемо 120-річчя від дня народження В. С. Гренджі-Донського. *Міжгір'я онлайн*. 2017. 30 березня.
432. Белень В. Карпатська Україна – перший крок до нинішньої свободи і демократії. *Верховина*. 2002. 14 березня.
433. Белень В. Любов'ю і патріотизмом пронизані його слова і діяння: [спільнота «Срібна земля» відзначає 120 років від дня народження В. С. Гренджі-Донського]. *Міжгір'я онлайн*. 2016. 22 грудня.
434. Белень В. Час диктував появу цієї книжки [Про вихід у світ колективної монографії «Вони боронили Карпатську Україну»]. *Синій вир*. 2002. 23 травня.
435. Белень В., Вегеш М. Свідки – представники діаспори: [Карпатська Україна в спогадах очевидця подій 1938–1939 років Й. Руцака]. *Радянська Верховина*. 1991. 28 лютого.
436. Белень М. Карпатська Україна в портретах. Ужгород, 1998. 195 с.
437. Белень М. Маргарита Бабота. 90-річчя від дня народження громадсько-культурного діяча (народилася 1917). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З.*

- Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 160–163.
438. Белень М. Сторінки історії Карпатської України (Епоха Карпатської України в моїй творчості). *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендьел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 385–403.
439. Белень М. Творці Карпатської України. *Срібна Земля*. 2009. 14 березня.
440. Бенеш Едвард. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусъ. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 17.
441. Бендас С., Бендас Д. Священники-мученики, сповідники вірності. Ужгород: Закарпаття, 1999. С. 252–253.
442. Бенца О. Громадянське виховання учнівської молоді в спадщині діячів освіти Закарпаття (1919–1939 рр.). Дрогобич: Коло, 2004. 232 с.
443. Бенчак В. Не маємо права забути!: [з історії Карпатської України]. *Дружба*. 2008. 15 березня.
444. Бенчак В. Не маємо права забути!: [з історії Карпатської України]. *Шлях перемоги*. 2008. 26 березня.
445. Бенько Н. Міжконфесійні відносини на Закарпатті в політичних подіях 1938–1949 рр. *Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею*. Випуск II. Ужгород, 1996. С. 103–119.
446. Бенько Н. Первісток народної освіти на Закарпатті. До 200-річчя заснування Ужгородської греко-католицької вчительської семінарії. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 140–143.
447. Березневі дні Карпатської України: [про презентацію книги спогадів генерал-хорунжого армії УНР, дипломата, начальника штабу «Карпатської Січі» В. Филоновича за одноіменною назвою у прес-центрі «Закарпаття» та в Закарпатській ОУНБ]. *Шлях перемоги*. 2011. 23 березня.
448. Бернс Д. М. Франклін Рузвельт. Человек и политик / Перевод с английского Л. А. Игоревского [Франклін Рузвельт і мюнхенська конференція 1938 р.]. М.: ЗАО Центрполиграф, 2004. 623 с.
449. Бертолон О. Порівняльний аналіз політичних режимів Міклоша Горті та Яноша Кадара в Угорщині. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика

- і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 172–181.
450. Бертолон О. Система політичного режиму Міклоша Горті в Угорщині (1920–1939 рр.). *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 211–217.
451. Бертолон О. Сутність політичного режиму Міклоша Горті в Угорщині (1920–1939). *Науковий вісник Карпатського університету імені Августина Волошина*: збірник наукових праць. 2020. № 1. С. 111–114.
452. Бечук Н. Першими воювали із фашизмом [Про великобичківських карпатських січовиків]. *Карпатський голос*. 1996. 7–20 березня. № 5 (51).
453. Бисага Ю. Еволюція концепції державно-правового улаштування домюнхенської Чехословаччини та Карпатська Україна. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 86–92.
454. Бисага Ю. Особливості права на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 173–175.
455. Бисага Ю. Пам'ятки правової культури на Закарпатті у 20-ті – 30-ті роки ХХ ст. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 114–116.
456. Бисага Ю. Перша Чехословацька республіка: держава, теорія, влада, право. Ужгород: Закарпаття, 1998. 115 с.
457. Бібліографічний дайджест «Велич і трагедія Карпатської України». Ужгород, 2017. № 2–7.
458. Бівор Е. Друга світова війна / Переклад з англійської В. Горбатька. К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2022. 848 с.
459. Бідзіля Ю. Закарпатська періодика й проблеми формування національно-інформаційної ідентичності місцевих українців. *Науковий*

- вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 2 (30). Ужгород, 2013. С. 165–173.*
460. Бідзіля Ю. Знає Тиса, знають люди: [про В. Гренджу-Донського]. *Новини Закарпаття*. 1992. 22 лютого.
461. Бідзіля Ю. Угорський етнос та угорськомовна преса на Закарпатті. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 104–113.*
462. Бідочко М. Олекса Гасин – четар Карпатської Січі. *Бойки: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 36–37.*
463. Біксей В. Особливості суспільно-політичного, національно-культурного та релігійного розвитку Закарпаття напередодні Другої світової війни. *Богословська думка в Україні: науковий журнал / Ужгородська Українська Богословська академія; Карпатський університет імені Августина Волошина; Міжнародна академія богословських наук. 2020. Випуск 2. С. 47–54.*
464. Біксей Л. Мистецьке віддзеркалення епохи у творах українського мистецтва з колекції музею (1940-і – 2000-і роки). *Золоті сторінки. Українське мистецтво другої половини ХХ століття. Присвячується 70-річчю відкриття експозиції художнього музею для громадськості / Вступне слово Ф. Ерфан; вступна стаття Л. Біксей. Ужгород: Карпати, 2018. С. 7–15.*
465. Біксей Л. Ужгород і ужгородці. *Ужгород і ужгородці в образотворчому мистецтві / редактор Людмила Алексеєнко. Ужгород: ТДВ «Патент», 2011. С. 5–8.*
466. Біксей Л. Формула душі. *Йосип Бокшай. Художник правди. Людина правди / Упорядкування, вступна стаття Ерфан Ф.; статті – Біксей Л., Чернега-Балла О., Приходько О., Жаданський Ю., Гібл Ф., Брей О. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. С. 101–120.*
467. Біла книга ОУН на зламі ХХ і ХХІ століть. Київ: Видавництво «Кий», 2006. 617 с.
468. Білак П., Король І. Зарубіжна преса про Закарпаття кінця 30-х рр. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падык. Ужгород, 1999. С. 43–50.*
469. Білак С. Антинародна діяльність уряду так званої Карпатської України (1938–1939 рр.). *Український історичний журнал*. 1972. № 5. С. 31–40.
470. Білак С. До питання критики буржуазно-націоналістичної фальсифікації історії Закарпаття (1919–1944 рр.). *Культура і побут*

- Українських Карпат*. Матеріали республіканської наукової конференції. Ужгород, 1973. С. 65–73.
471. Білак С. Народ за ними не пішов. Ужгород: Карпати, 1981. 214 с.
472. Білак С. Слуга кількох господарів: [Про діяльність проукраїнських партій на Закарпатті у 20–30-ті рр. ХХ ст.]. Ужгород: Карпати, 1977. 91 с.
473. Біланчук І. Чи справді Міклош Горті був фашистом? URL: <http://karpatskijobjektiv.com/?p=35560> (дата звернення: 16. 01. 2022).
474. Біланчук І. Чим займалося польське консульство у Виноградіві? *Голос Карпат*. 2015. 17 квітня.
475. Білецький П. Герої не вмирають!: на Красному полі віддали шану героям Карпатської України та Небесної Сотні. *Нарцисова долина*. 2014. 21 березня.
476. Білецький П. 1939-й: За Карпатами була своя Україна. *Чорна гора*. 2010. 19 березня.
477. Білецький П. Республіка, яка не здалася без бою... 70 років тому у закарпатському Хусті було проголошено молоду українську державу: [в т. ч. про приїзд президента України Віктора Ющенка на Красне поле]. *Високий Замок*. 2009. 11 березня.
478. Білецький П., Балабан Н. Карпатській Україні – 73. *Нарцисова долина*. 2012. 16 березня.
479. Білецький П., Савицька Е. Карпатська Україна повертається. *Експрес*. Закарпатські новини. 2007. 29 березня – 5 квітня.
480. Білоусенко П. Німчук Василь Васильович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 419.
481. Біляк С. Господь путь злих людей погубить. *Карпатська Україна*. *Красне Поле*. 2005. 2 квітня.
482. Біляк С. Коли на Закарпатті було встановлено радянську владу, лікар Фединець не мирився з тими порядками, які вони встановлювали. *Карпатська Україна*. *Красне Поле*. 2007. 9 червня.
483. Біляк С. Микола Вегеш: «Історія і політика»: в чотирьох томах. *Карпатська Україна*. *Красне Поле*. 2005. 20 серпня.
484. Біляк С. На Закарпатті йому рівних не було й немає (До 100-річчя з дня народження О. В. Фединця). *Срібна Земля–Фест*. 1997. 12–18 червня.
485. Біляк С. Нашого цвіту по цілому світу [Про Олександра Фединця]. *Карпатська Україна*. *Красне Поле*. 2005. 18 червня.
486. Біографія вільхівчанина, учасника Союму Карпатської України Василя Щобєя. URL: <http://vilhovecka.gromada.org.ua/news/1552914113/> (дата звернення: 22. 01. 2022).

487. Бірчак В. (сучасний історик). Полювання на президента. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2021/07/19/159863/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
488. Бірчак В. (сучасний історик). Полювання на президента. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/poliuvannia-na-prezidenta/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
489. Бірчак В. Августин Волошин его життя и діяльність. З нагоди ювілею 50 літніх уродин и 25 літньої праці. Ужгород: Видавництво товариства «Просвіта»; товариство «УНІО», 1924. 35 с.
490. Бірчак В. Карпатська Україна. Спомини й переживання. Прага: «Нація в поході», 1940. 91 с.
491. Бірчак В. Карпатська Україна: спогади й переживання / Післямова Р. Офіцинського. Ужгород: Гражда, 2007. 200 с.
492. Бірчак В. Літературні стремління Підкарпатської Русі / Друге доповнене видання. Ужгород: Друкарня «Школьная помощь», 1937. 200 с.
493. Бірчак Володимир. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 18.
494. Бістрікер З. Марш Шопена за ним не звучав... [Про Степана Фігуру]. *Верховина*. 1999. 13 березня.
495. Бісьмак А. Жовто-сині знамена затріпотіли над полем цим знов... [урочистості на Красному Полі]. *Нове життя*. 2007. 22 березня.
496. Блануца А. Мельник Андрій. *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 437.
497. Блестів-Корж Г. І героїзм, і трагедія. *Закарпатська правда*. 1992. 14 березня.
498. Блестів-Корж Г. «Я, Олександр Блестів, йду на смерть...». *Карпатський голос*. 1995. 21 лютого. № 2 (27).
499. Близько 20 похованих січовиків знайшли дослідники на Верецькому перевалі. *Старий Замок Паланок*. 2010. 11–17 листопада.
500. Бобела С. Соціально-виховна місія літератури у педагогічній концепції Августина Волошина. *Monografia Pokonferencyjna*. Science. Research. Development. Pedagogy. № 6. Vaku, 2018. С. 6–11.
501. Бобела С. Роль школи в соціальному вихованні учнівської молоді Закарпаття міжвоєнного періоду в оцінці Августина Волошина. *Актуальні проблеми і сучасні тенденції розвитку психології і педагогіки*. Київ – Лондон, 2011. С. 79–81.
502. Бобинець С. Мишанич Олекса Васильович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 360–361.

503. Бобинець С. Сумна вістка [про Василя і Марусю Гренджу-Донських, Ф. Тацинця]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 257.
504. Бобинець Я., Худанич В. Погляд з Австрії. Ще одна сторінка літопису Карпатської України: [про поета, драматурга, публіциста А. Окопенка, який проживає в Австрії та його спогад-есе «Дилія й смуток дитинства»]. *Карпатський світ*. 2008. №1. С. 72–74.
505. Богів О. Вплив карпатоукраїнського (підкарпатського) фактора на зовнішню політику Радянського Союзу в період чехословацької кризи 1938–1939 років. *Українські землі в роки Другої світової війни*: Науково-методичний збірник матеріалів конференції. 19 грудня 1997 р. / Редколегія: М. Гаврилешко, О. Довганич, В. Задорожний та ін.; Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород, 1998. С. 29–41.
506. Богів О. Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) і політика європейських держав в радянській історіографії (1944–1991 рр.). *Закарпатська Україна: 1945 рік*: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. 26 травня 1995 р. Ужгород: Патент, 1995. С. 78–91.
507. Богів О. Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) у англо-французькій дипломатії періоду чехословацької кризи 1938–1939 років. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. 2000. Випуск 5. С. 87–92.
508. Богів О. Карпатська Україна і політика країн Центральної Європи (березень–листопад 1938 р.). *Актуальні питання історії Закарпаття*: Збірник наукових студентських робіт. На допомогу студентам і учням шкіл. Ужгород, 1992. Випуск 1. С. 4–8.
509. Богів О. Карпатська Україна і політика країн Центральної Європи (березень–листопад 1938 р.). *Збірник наукових студентських робіт*: Актуальні питання історії Закарпаття. Ужгород, 1992. Випуск 1. С. 9–14.
510. Богів О., Вегеш М. Міжнародне становище Карпатської України (1938–1939 рр.). / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 136 с.
511. Богів О., Вегеш М., Задорожний В. Галичина і Карпатська Україна у 1938–1939 роках. *Україна. Культурна спадщина. Національна свідомість. Державність*: Збірник на пошану професора Юрія Сливки / Національна Академія Наук України, Інститут Українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2000. Випуск 7. С. 428–444.
512. Богів О.О., Богів О.Я. Проголошення незалежності Карпатської України, її окупація Угорщиною та міжнародна оцінка цих подій березня 1939 року. The 15th International scientific and practical conference “Distance education as the

- main problem of young people” (December 26 - 29, 2023) Madrid, Spain. International Science Group. 2023. P. 98–106.
513. Богів О., Задорожний В. Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) у міжнародних відносинах (травень 1938 р. – березень 1939 р.). Ужгород, 1999. 91 с.
514. Богуславський О. Кущинський Антін. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 5: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2008. С. 548.
515. Боднар В. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: політологічний аспект. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 34–42.
516. Боднар В. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: політологічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 3–8.
517. Боднар В. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: політологічний аспект. *Возз’єднання Закарпаття з Україною*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 60-ти річчю возз’єднання Закарпаття з Україною. Ужгород, 29 червня 2005 р. / Редакційна колегія: Л. О. Белей, М. М. Вегеш, Д. Д. Данилюк, О. Д. Довганич, І. О. Мандрик, В. І. Фенич, В. І. Худанич. Ужгород, 2006. С. 73–79.
518. Боднар В. Карпатська Україна в оцінці І. Лисяка-Рудницького. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 75–78.
519. Боднар В. Педагогічна діяльність В. І. Худанича. *Carpatica–Карпатика*. Ужгород: УжНУ, 2002. Випуск 14: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. С. 42–47.
520. Боднар В., Вегеш М. Румунія і Карпатська Україна: З історії українсько-румунського економічного та політичного співробітництва напередодні Другої світової війни 1938–1939 рр. *Relatii romano-ucrainie, istorie si contemporaneitate. Rumanсько-українські відносини: історія і сучасність*. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean, 1999. S. 343–347.
521. Боднар В., Вегеш М., Худанич В. Історія української державності: (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, коледжів, ліцеїв) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1996. 203 с.
522. Боднар В., Худанич В., Щадей М. Карпатська Україна в міжнародних відносинах (1938–1939 рр.). *Україна на міжнародній арені у ХХ столітті*: Науково-методичний збірник матеріалів на допомогу учням шкіл і студентам

- (Ужгород, 13 травня 1999 р.) / Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород: Патент, 2000. С. 51–60.
523. Божок Г. Спомини. *Вісник Карпатського Союзу в ЗСА*. 1972. № 3–4. липень, серпень.
524. Божук Г. Будівничий Карпатської України. До 20-річчя від дня смерті Володимира Комаринського. *Карпатський голос*. 2001. 10–16 листопада. № 33 (264).
525. Божук Г. В. Гренджа-Донський і молодь: до 105-ої річниці з дня народження. *Срібна Земля*. 2002. 27 квітня.
526. Божук Г. Василь Кузьмик (1916–1942). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 395–398.*
527. Божук Г. Великий корифей Закарпаття: [до 93-ої річниці з дня народження поета В. Гренджі-Донського]. *Радянська Верховина*. 1990. 28 квітня.
528. Божук Г. Великий корифей Закарпаття. До 93-річчя від дня народження Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 426–429.*
529. Божук Г. Великий патріот і благодійник (до 80-річчя від дня народження Івана Сарвадія). *Карпатський голос*. 2002. 18–24 травня. №21 (291).
530. Божук Г. Він присвятив усе своє життя боротьбі за Волю України. 18 січня виповнюється 80 років від дня народження Василя Кузьмика. *Карпатський голос*. 1996. 11–24 січня. № 1 (47).
531. Божук Г. Газети «Свобода» і «Нова свобода» про Августина Волошина. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 70–87.
532. Божук Г. Герой національно-визвольної боротьби за незалежність України: До 80-ліття В. Кузьмика-Петренка. *Самостійна Україна*. 1996. Ч. 2/460. С. 25–29.
533. Божук Г. Голгофа карпатських січовиків. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої

- 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 115–118.
534. Божук Г. До ювілею Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 1998. 4 серпня.
535. Божук Г. Деякі інші питання розвитку драматичних гуртків «Просвіта». *Тези III-ї народознавчої науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження Олександра Маркуша*. 25–26 жовтня 1991 р. / Редколегія: М. П. Тиводар (голова) та ін. Хуст, 1991. С. 42–45.
536. Божук Г. До ювілею Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 1998. 4 серпня.
537. Божук Г. Довгий шлях до возз'єднання. *Карпатська Україна*. 1992. 26 листопада.
538. Божук Г. Засновник хореографічних традицій [Про А. Кістя]. *Карпатський голос*. 2001. 26 травня–1 червня. № 20 (251).
539. Божук Г. Іван Шпонтак-«Залізняка» – громадсько-політичний та військовий діяч. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 257–263.
540. Божук Г. «Із кривавим серцем у руках до тебе йду, народе мій»: до 90-річчя Зореслава – вечір в Закарпатській обласній універсальній науковій бібліотеці. *Карпатський голос*. 1999. 18–24 грудня.
541. Божук Г. Лицар Карпатської України (до 10-річчя від дня смерти Івана Шпонтака – Залізняка). *Карпатський голос*. 1999. 17–23 квітня. №15 (161).
542. Божук Г. Михайло Горошак. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 466–471.
543. Божук Г. Молодь Торговельної академії у часи Карпатської України. *Карпатський голос*. 2002. 9–15 березня. №10 (280).
544. Божук Г. Слово про Каленика Лисюка. До 115-ї річниці від дня народження. *Срібна Земля*. 2002. 16 березня.
545. Божук Г. Сподвижниця Карпатської України (До 85-річчя від дня народження Марії Химинець). *Срібна Земля*. 2000. 16 вересня.

546. Божук Г. Сторінки історії «Етнографічного товариства Підкарпатська Русь». *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 308–319.
547. Божук Г. Українські січові стрільці в Закарпатті. *Карпатський голос*. 1998. 20 листопада.
548. Божук Г., Зілгалов В. Репресивні акції проти населення Карпатської України у 30–50-х роках. *V Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства*. Тези доповідей і повідомлень. Кам'янець-Подільський, 1991. С. 287–288.
549. Божук Г., Зілгалов В., Чучка П. Карпатська Україно... *Молодь Закарпаття*. 1990. № 11.
550. Бої Карпатської України в спогадах очевидців. *Срібна Земля*. 2015. 26 листопада.
551. Бойко О. Капустянський Микола Олександрович. *Енциклопедія історії України*: В 8 т. Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2007. С. 98–99.
552. Бойко О. Омелянович-Павленко Михайло Володимирович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 596.
553. Бойко О. Омелянович-Павленко Михайло Володимирович. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 50–52.
554. Бойко О. Українське питання у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. *Срібна Земля*. 2005. 2 липня.
555. Бойко С. Народ не прощає. Ужгород: Видавництво «Карпати», 1976. 76 с.
556. Бойко Ю. Отець Августин Волошин як кандидат на першого Митрополита Мукачівського. URL: <https://dilo.net.ua/novyny/otets-avgustyn-voloshyn-yak-kandydat-na-pershogo-mytropolityta-mukachivskogo/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
557. Бойса П., Гаджега В., Ердеві М. До п'ятдесятиріччя від дня мученицької смерті Августина Волошина (Зі споминів). *Карпатська Україна*. 1995. 22 серпня.
558. Бойчук В. Син Срібної землі. До 100-річчя з дня народження Д. Німчука. *Новини Закарпаття*. 1997. 21 жовтня.
559. Бокшай Йосип. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 21.
560. Болдижар М. «Карпато-українська Свобода» писала... *Новини Закарпаття*. 1995. 4 лютого.

561. Болдижар М. Августин Волошин і Український вільний університет. *Новини Закарпаття*. 2000. 19 серпня.
562. Болдижар М. Антиклерикальна діяльність Закарпатської крайової організації комуністичної партії Чехословаччини (1921–1939 рр.). *Дукля*. 1976. № 1. С. 62–67.
563. Болдижар М. Антинародна діяльність уніатської церкви (На матеріалах Ужгородської унії). Львів: Видавництво Львівського університету, 1980. 200 с.
564. Болдижар М. Безслав'я: [Про діяльність Греко-Католицької Церкви на Закарпатті у 20–40-х рр. ХХ ст.]. Ужгород: Карпати, 1981. 118 с.
565. Болдижар М. Будьмо правдивими до минулого. Ужгород, 2000. 68 с.
566. Болдижар М. Від самовизначення через автономію до самостійної держави. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 51–58.
567. Болдижар М. Від самовизначення через автономію до самостійної держави. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. 22–27.
568. Болдижар М. Вхідження Закарпаття до складу Чехословаччини та його державно-правовий статус. *Державно-правовий статус Закарпаття у складі Чехословаччини у 1919–1945 роках*: Матеріали наукової конференції. 3–4 жовтня 1996 р. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету в справах преси та інформації, 1997. С. 14–22.
569. Болдижар М. Державно-правові аспекти входження Закарпаття до складу Чехословаччини. Ужгород: Ужгородська міська друкарня, 2006. 72 с.
570. Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Ужгород, 1993. 160 с.
571. Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами. Частина 2. Ужгород, 1996. 96 с.
572. Болдижар М. Закарпаття між світовими війнами. Факти, події, люди, оцінки. Ужгород, 2000. 148 с.
573. Болдижар М. Карпатська Україна. *Хуст над Тисою*. Ужгород: Карпати, 1992. С. 30–38.
574. Болдижар М. Краю мій рідний: Науково-популярні нариси з історії Закарпаття. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 1998. 232 с.

575. Болдижар М. Навколо Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 1998. 3 жовтня.
576. Болдижар М. Наслідки Віденського арбітражу для Карпатської України. *Нариси історії Закарпаття*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 1995. Т. II. (1918–1945). С. 294–296.
577. Болдижар М. Політична драма чи авантюра? *Закарпатська правда*. 1990. 21 березня.
578. Болдижар М. Про деякі народногосподарські можливості Карпатської України. *Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст.»*. Ужгород, 1992. С. 29–33.
579. Болдижар М. Про деякі народногосподарські можливості Карпатської України. *Календар «Просвіти» на 1993 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1993. С. 55–58.
580. Болдижар М. Про статус Закарпаття: історичні факти і домисли. *Закарпаття в складі Чехословаччини: Проблеми відродження і національного розвитку: Доповіді наукового семінару, присвяченого 80-ій річниці утворення Чехословаччини*. 28 жовтня 1998 р. Ужгород, 1999. С. 23–24.
581. Болдижар М. Про угорську іреденту на Закарпатті. *Державність на Закарпатті: події, факти, оцінки*. Ужгород, 2003. С. 161–163.
582. Болдижар М. Про угорську іреденту на Закарпатті. *Новини Закарпаття*. 1998. 22 вересня.
583. Болдижар М. Уніатство: правда історії та вигадки фальсифікаторів. Львів: Вища школа, 1988. 150 с.
584. Болдижар М. Хто і навіщо обілює історію унії. Ужгород: Карпати, 1985. 160 с.
585. Болдижар М., Болдижар С. Державність на Закарпатті: події, факти, оцінки. Ужгород, 2003. 212 с.
586. Болдижар М., Болдижар С. Державність на Закарпатті: правда історії та вигадки фальсифікаторів. Перші кроки. Ужгород, 2004. 136 с.
587. Болдижар М., Булина І. Шляхом зради і запродавства. Ужгород, 1986. 38 с.
588. Болдижар М., Лемак В. Американські русини і Карпатська Україна в 1938–1939 роках. *Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст.»*. Ужгород, 1992. С. 39–41.
589. Болдижар М., Лемак В. Політичні партії та об'єднання автономної Підкарпатської Русі. *Нариси історії Закарпаття*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 1995. Т. II. (1918–1945). С. 302–310.
590. Болдижар М., Лемак В. Проголошення автономії. Формування і діяльність уряду А. Бродія. *Нариси історії Закарпаття*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 1995. Т. II. (1918–1945). С. 274–283.

591. Болдижар М., Лемак В. Уряд А. Волошина і його державно-правова діяльність. *Нариси історії Закарпаття*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 1995. Т. II. (1918–1945). С. 284–293.
592. Болдижар М., Лемак В. Уряд Августина Волошина і його державно-правова діяльність у Карпатській Україні (жовтень 1938 – березень 1939 рр.). *Молодь–Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету*. Ужгород: Закарпатський центр соціальної служби для молоді, 1994. Т. 4. С. 284–296.
593. Болдижар М., Мосні П. Державно-правовий статус Закарпаття (Підкарпатської Русі) в складі Чехословаччини. Ужгород, 2002. 240 с.
594. Болдижар М., Панов А. Державність Закарпаття в політико-правовій діяльності Т. Масарика. Ужгород: Закарпаття, 2005. 104 с.
595. Болдижар С., Мойш В. Автономія Підкарпатської Русі як передумова проголошення Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендьел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 171–177.
596. Боляновський А. Шухевич Роман (псевд. генерал Тарас Чупринка, Дзвін, Тур, Роман Лозовський). *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 1100–1101.
597. Бондаренко К. Кандиба Олег. *Довідник з історії України*. Т. 2. К.: Генеза, 1995. С. 9–10.
598. Бондаренко К. Кандиба Олег (псевд. О. Ольжич). *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 282–283.
599. Бондаренко К. Карпатська Україна та український політикум 1930-х років. *Карпатська Україна і Карпатська Січ: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі*. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 82–85.
600. Бондаренко К., Киричук Ю. Трагедія і велич Карпатської України. *Республіканець*. 1994. № 3–4.
601. Бондаренко К., Підкова І. Мельник Андрій. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За*

- загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 461.
602. Бондаренко О. 17 березня – 146 років від дня народження Августина Волошина, Президента Карпатської України. URL: <https://ridna.ua/2020/03/17-bereznia-146-rokiv-vid-dnia-narodzhennia-avhustyna-voloshyna-prezydenta-karpats-koi-ukrainy/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
603. Бондаренко С. Феномен Карпатської України. *Літературна Україна*. 2014. 3 квітня.
604. Бора В., Ганич М. Наша гордість (До 100-річчя від дня народження професора Олександра Фединця). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Медицина». Випуск 4. Ужгород, 1997. С. 3–4.
605. Боренько Я. Закарпатська Україна у зовнішній політиці Німеччини. *Універсум*. 1996. № 11–12. С. 38–39.
606. Борець О. Всеукраїнський соборницький чин Августина Волошина. *Самостійна Україна*. 1999. Р. LI, ч. 2. С. 14–18.
607. Боржава Ю. Від Угорської Русі до Карпатської України. Філадельфія. 58 с.
608. Боржавський М. Осколок із рваної душі. *Нове життя*. 2015. 14 березня.
609. Борканюк О. Про становище Закарпатської України напередодні окупації хортистською Угорщиною. *Борканюк О. Чим є для нас Радянський Союз: Вибрані статті, промови, інтерв'ю*. Ужгород: Карпати, 1976. С. 269–290.
610. Борканюк Олекса Олексійович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 404.
611. Борковський Р. На побічному відтинку революції: (Місяць в Карпатській Україні в 1942 р.). *За Українське Закарпаття: Дослідження, статті, спогади* / Упор. В. Маркусь, В. Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 59–68. Боровець З. Михайло Колодзінський-«Кум; Гузар; Бурун; Генерал» – Верховний командант Збройних сил Карпатської України, полковник Карпатської Січі, військовий теоретик (120 років тому). URL: <http://ukrpohliad.org/blogs/myhajlo-kolodzinskyj-kum-guzar-burun-general-verhovnyj-komandant-zbrojnyh-syl-karpatskoyi-ukrayiny-polkovnyk-karpatskoyi-sichi-vijskovuj-teoretyk-120-rokiv-tormu.html> (дата звернення: 06. 08. 2022).
612. Боровець І. Словацьке питання в зовнішньополітичній візії владних кіл II Речі Посполитої (1938 – березень 1939 р.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2021. Випуск 30. С. 284–303.

613. Боровець І. Тісо Йосип. *Політична історія України. ХХ століття: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940)*. К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 248–249.
614. Боровець І. Угорсько-словацький збройний конфлікт березня 1939 року. *Збірник наукових праць молодих вчених Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка*. 2018. Випуск 9. С. 27–28.
615. Боровець І., Копилов С. Україна – складова європейського цивілізаційного простору (рецензія на монографію: Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. К.: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Випуск 29: міжвідомчий збірник наукових праць / Відповідальний редактор С. В. Віднянський. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 316–332.
616. Боровський М., Маркусь В., Штефан А. «Просвіта». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 126.
617. Борці-антифашисти: [Біографічні нариси про учасників антифашистського руху на Закарпатті] / Упорядник О. Довганич. Ужгород: Карпати, 1988. 436 с.
618. Борці партії: [Біографічні нариси про учасників комуністичного руху 20–40-х років на Закарпатті] / Керівник авторського колективу М. Семенюк. Ужгород: Карпати, 1984. 382 с.
619. Боршош-Кум'ятський Юлій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 21.
620. Боршош-Кум'ятський Юлій Васильович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2017. С. 405.
621. Борщак І. Карпатська Україна у міжнародній грі. Львів, 1938. 62 с.
622. Босцат М. Тисячелетний рейх / Перевод с немецкого В. Кузнецова. М.: Эксмо, Яуза, 2004. 352 с.
623. Бочко М. Мотиви туги за рідним краєм у поетичній творчості Василя Гренджі-Донського та Федора Коваля (спроба типологічного зіставлення). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 5. Ужгород, 2002. С. 43–48.
624. Бочко М. Поетична творчість Федора Коваля. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник ІV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 201–206.

625. Бочко М. Федір Коваль – носій ідей Карпатської України. *Київська старовина*. 2011. № 5–6. С. 208–213.
626. Бочко М. Ф. Коваль про В. Гренджу-Донського. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 1. Ужгород, 1999. С. 8–10.
627. Брамштедте Е., Френкель Г., Манвелл Р. Йозеф Геббельс – Мефистофель усмехається из прошлого. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 2000. 448 с.
628. Брацайко Михайло. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 88.
629. Брацайко Михайло. *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина. Т. 1. Львів, 1993. С.175.
630. Брацайко Михайло. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 22.
631. Брацайко Ю. «Що видів я на Закарпаттю...»: Спогади / Передмова та упорядкування І. Ліхтей, Ю. Сідей. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. 64 с.
632. Брацайко Юлій. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 88.
633. Брацайко Юлій. *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина. Т. 1. Львів, 1993. С. 175.
634. Брацайко Юлій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 22.
635. Бреза І. В Ужгороді презентували «Літопис Карпатської України»: [Сергій Федака]. *Новини Закарпаття*. 2013. 19 листопада.
636. Брей О. Очима колекціонера. *Йосип Бокшай. Художник правди. Людина правди* / Упорядкування, вступна стаття Ерфан Ф.; статті – Біксей Л., Чернега-Балла О., Приходько О., Жаданський Ю., Гібл Ф., Брей О. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. С. 313–317.
637. Брецько Ф. Історія України. 1914–1939. Конспект-довідник. К.: Мандрівець, 2013. 168 с.
638. Брицький П. Директор департаменту МЗС УНР і секретар Сойму Карпатської України Михайло Кочерган. *Брицький П. П., Добржанський О. В., Юрійчук Є. П. Буковинці у боротьбі за українську державність*. Чернівці: Видавництво «Золоті литаври», 2007. С. 454–464.

639. Брицький П. Михайло Кочерган (1886–1948). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 190–195.*
640. Брицький П. Україна у Другій світовій війні (1939–1945 рр.). Чернівці, 1995. 116 с.
641. Бродій Андрій. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 89.*
642. Бродій Андрій. *Енциклопедія Українознавства. Словникова частина. Т. 1. Львів, 1993. С. 177.*
643. Будівничі Карпатської України: [про М. Бращайка та Ю. Бращайка]. *Слово вчителя. 2008. 6 листопада.*
644. Букет Є. 15 березня виповнилося 70 років з дня проголошення незалежності Карпатської України. *Слово Просвіти. 2009. 19–25 березня.*
645. Буковський І. Історичні уроки героїчного чину Карпатської Січі. *Carpatica–Карпатика: Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії. Ужгород, 2001. Випуск 12. С. 44–54.*
646. Буковський І. Утворення і діяльність військових формувань Карпатської України (1938–1939 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук. Львів, 2004. 16 с.
647. Буковський І., Вегеш М. Славна сторінка в історії українського народу (Карпатська Січ – захисник незалежності Карпато-Української держави: 1938–1939 рр.): Навчальний посібник / Ужгородський національний університет, Львівський військовий інститут імені гетьмана Петра Сагайдачного при Національному університеті «Львівська Політехніка». Ужгород–Львів, 2002. 60 с.
648. Буркевич Г. Карпатська Україна в філателії. *Панорама. 2003. 22 березня.*
649. Бучук А. Августин Волошин: приватне життя президента. URL: http://na-skryzhalyah.blogspot.com/2017/04/blog-post_18.html (дата звернення: 22. 01. 2022).

В

650. В Інтернет виклали архів з історії Карпатської України. *Новини Закарпаття. 2013. 12 жовтня.*

651. В інтернеті виклали архів з історії Карпатської України. Скани [На сайті Електронного архіву визвольного руху avg.org.ua розміщено добірку маловідомих документів про події у Карпатській Україні у 1938–1939 роках]. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2013/10/9/137417/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
652. В рамках альтернативної Табачнику освіти видали диск про Карпатську Україну. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2011/11/11/62112/> (дата звернення 26. 07. 2021).
653. В Угорщині урочисто відкрили пам'ятник поплічнику Гітлера – Горті. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/97657-V-Uhorshchyni-urochysto-vidkryly-ramiatnyk-poplichnyku-Hitlera-%E2%80%93-Horti> (дата звернення: 16. 01. 2022).
654. В Ужгороді зібралися дослідники Карпатської України: [міжнародна конференція «Карпатська Україна в контексті українського державотворення»]. *Новини Закарпаття*. 2009. 14 березня.
655. В Ужгороді виступив хор до 83 річниці Карпатської України. URL: https://goloskarpat.info/society/62309ba452e5f/?utm_source=facebook.com&utm_medium=referral&utm_campaign=ifttt (дата звернення: 17. 03. 2022).
656. В Ужгороді відзначили 83-тю річницю Карпатської України. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Zmi/218749-V-Uzhhorodi-vidznachyly-83-tiu-richnytsiu-Karpatskoi-Ukrainy-FOTO> (дата звернення: 17. 03. 2022).
657. В Ужгороді встановили пам'ятний знак Карпатським січовикам, а до кінця літа на його місці постане монумент: [по вул. Капушанській]. *Ужгород*. 2014. 15 березня.
658. В Ужгороді вшанували Миколу Бандусяка [До 100-річчя від дня народження]. *Трибуна*. 2009. 26 грудня.
659. В Ужгороді показали кінострічку «Трагедія Карпатської України». *Закарпатська правда*. 2008. 22–28 березня.
660. В Ужгороді презентували спогади Марії Кедюлич-Химинець. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/86849-V-Uzhhorodi-prezentuvaly-spohady-Marii-Kediulych-KHymynets> (дата звернення: 20. 07. 2021).
661. В Ужгороді провели вечір пам'яті Івана Кедюлича: [присвячений 100-річчю від дня народження командувача західною групою УПА під назвою «Сини мої, соколята!»]. *Лемки Карпат*. 2012. № 2 (грудень). С. 4.
662. Вагилевич К. Куртий Дюла на гуцула. *Карпатський голос*. 1999. 13-19 березня. № 10 (156).
663. Вайда М. Августин Волошин. *Америка*. 1954. 18 березня.
664. Вайда М. Монсеньор д-р Августин Волошин. *Календар «Провидіння»*. 1959. С. 89–93.
665. Вайда М. Перед відзначенням 50-річчя Пласту на Закарпатті (1921–1951). *Вісник Карпатського союзу*. Нью-Йорк, 1971. Т. 2. № 2–3. С. 10–11.

666. Вайда М. У 90-ту річницю народин президента А. Волошина. *Вільне слово*. 1964. 28 березня.
667. Ваколя З. Актуалізація виховних цінностей у фахових періодичних виданнях міжвоєнного Закарпаття: узагальнений зріз. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Випуск 23. Ужгород, 2011. С. 21–24.
668. Ваколя З. Вплив педагогічних товариств Закарпаття на становлення й розвиток системи фахової періодики п. п. ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Випуск 27. Ужгород, 2013. С. 16–19.
669. Ваколя З. Організатори педагогічної періодики в Закарпатті (1920–1939). *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: ПП Жовтий О. О., 2012. Ч. 3. С. 27–34.
670. Ваколя З. Партійна преса міжвоєнного Закарпаття (1919–1939) як засіб виховання політичної культури молоді. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Випуск 24. Ужгород, 2012. С. 28–31.
671. Ваколя З. М. Питання морального виховання дітей та молоді на сторінках педагогічної періодики Закарпаття (1919–1939 рр.). Дис. ... канд. пед. наук. Спеціальність 13. 00. 01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Ужгород, 2016. 216 с.
672. Вакула Н. Брацайко Антон Михайлович (1897–1938). *Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття*. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 99–102.
673. Вакула Н. Володимир Немец. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 677–679.
674. Вакула Н. Долинай Микола Петрович (1894–1970). *Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття*. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 102–104.
675. Вакула Н. Лікар Степан Микуланинець (1903–1978): невідомі сторінки життя (до 100-річчя з дня народження). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/1451/1/%D0%9B%D0%86%D0%9A%D0%90%D0%A0%20%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%9F%D0%90%D0%9D%20%D0%9C%D0%98%D0%9A%D0%A3%D0%9B%D0>

%90%D0%9D%D0%98%D0%9D%D0%95%D0%A6%D0%AC.pdf (дата звернення: 17. 01. 2022).

676. Вакула Н. Микола Долинай – видатний лікар, міністр охорони здоров'я, патріот. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Медицина». Випуск 18. Ужгород, 2002. С. 235–237.
677. Вакула Н. Микола Різдорфер (1901–?). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 237–239.*
678. Вакула Н. Микуланинець Степан Миколайович (1903–1978). *Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття*. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 105–107.
679. Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. 156 с.
680. Вакула Н. Немец Володимир. *Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття*. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 107–109.
681. Вакула Н. Немец Володимир. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2022. Т. 23 (НГ–Ня). С. 300–301.
682. Вакула Н. Олександр Фединець. «Талант і життя, дані Богом, він присвятив лікуванню людей...». 13 червня виповнилася 115-та річниця з дня народження корифея закарпатської хірургії Олександра Фединця. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Zmi/97512-O.Fedynets.-Talant-i-zhyttia-dani-Bohom-vin-prysviatyuv-likuvanniu-liudei...> (дата звернення: 17. 01. 2022).
683. Вакула Н. Олександр Фединець (1897–1987). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 680–683.*

684. Вакула Н. Різдорфер Микола. *Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття*. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 109–112.
685. Вакула Н. Розвиток охорони здоров'я на Закарпатті в міжвоєнний період (1919–1939). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. Випуск 11. Ужгород, 2004. С. 125–131.
686. Вакула Н. Розвиток охорони здоров'я на Закарпатті у міжвоєнний період (1919–1939). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Медицина». Випуск 21. Ужгород, 2003. С. 257–259.
687. Вакула Н. Фединець Олександр Васильович (1897–1987). *Вакула Н. Нариси з історії медицини Закарпаття. З давніх часів до 40-х років ХХ століття*. Ужгород: Мистецька лінія, 2006. С. 112–116.
688. Вакула Н., Данко Д. Антон Михайлович Бращайко. 125-річчя від дня народження лікаря-терапевта, поборника ідеї Карпатської України (1897–1938). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2022 рік: рекомендований бібліографічний посібник / Департамент культури, національностей та релігій Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської облради; укладачі: О. О. Шелак, М. Б. Бадида; випусковий редактор Н. М. Бондаренко; бібліографічний редактор В. Падяк; відповідальна за випуск О. А. Канюка*. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. С. 95–99.
689. Ванат І. Державно-правове становище українців Пряшівщини в рамках ЧСР (1919–1939 рр.). *Zakarpatska Ukrajina v ramci Ceskoslovenska (1919–1939)*. Presa, 2000.
690. Ванат І. До питання про так звану українізацію русинів Пряшівщини. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 93–122.
691. Ванат І. Закарпаття – RES NULLIUS? *Нове життя*. 1991. Ч. 43–44.
692. Ванат І. Нариси новітньої історії українців Східної Словаччини. Книга перша (1918–1938). Пряшів: Словацьке педагогічне видавництво, 1979. 364 с.
693. Ванат І. Нариси новітньої історії українців Східної Словаччини. Книга друга (вересень 1938 р. – лютий 1948 р.). Пряшів: Словацьке педагогічне видавництво, 1985. 410 с.
694. Ванат І. Роман Шухевич – лицар ідеї і чину. *Вільне життя*. 2005. 12 березня.
695. Ванат І. Чи русини самобутній народ? *Пам'ятки України*. 1992. № 1. С. 19–21.

696. Ванат І. Шкільне питання на Пряшівщині під час домюнхенської республіки. *Дукля*. 1969. № 4. С. 59–64.
697. Варварцев М. Онацький Євген Доментійович. *Політична історія України. ХХ століття: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940)*. К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 52–54.
698. Варга В. Національний і державницький рух Карпатської України 1938–1939 років. *Публічне управління в історії української держави: погляд молодого покоління* [Електронний ресурс]: збірник матеріалів ІІІ Всеукраїнського учнівського конкурсу наукових есе «Публічне управління в історії української держави» (10–19 травня 2021 року). К.: КНЕУ, 2021. С. 143–146.
699. Варга О. Політичні течії на Закарпатті 20–30-х років ХХ століття. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 19–21.
700. Василик І. Адвокатура у проголошенні Незалежності України [про адвокатську діяльність братів Юлія і Михайла Бращайків]. URL: <https://unba.org.ua/publications/print/6873-advokatura-u-progoloshenni-nezalezhnosti-ukraini.html> (дата звернення: 22. 01. 2022).
701. Василина Н. Березнева трагедія 1939 року у Карпатській Україні – нове бачення подій. *Питання історії України*. Чернівці, 2008. Т. 11. С. 227–234.
702. Василина Н. Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) – держава авторитарного типу (жовтень 1938 – березень 1939 років). *Архіви України*. 2014. № 2. С. 119–127.
703. Василина Н. Карпатська Україна в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни. Нове бачення подій. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2008. 224 с.
704. Василина Н. Сучасна українська історіографія Карпатської України в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни. URL: <http://vmv.kytmu.edu.ua/series/vmv/vipusk3/12.pdf> (дата звернення: 20. 07. 2021).
705. Василюк Я. Пробудження Срібної Землі. URL: <https://ukrnationalism.com/history/385-probudzhennia-sribnoi-zemli.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
706. Василюк Я. Пробудження Срібної Землі: сімдесят п'ять років тому закарпатські українці заявили про те, що вони невід'ємна частина України. *Шлях перемоги*. 2004. 19 березня.
707. Васько Е. З історії «Просвіти» у Дравцях. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 155–158.

708. Вегеш А. Енциклопедичне та змістовне наповнення літературно-художніх антропонімів творів Августина Волошина. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 281–292.
709. Вегеш А. Українська літературно-художня ономастика. Збірник статей. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2023. 510 с.
710. Вегеш М. А вдома їх чекала в'язниця: [Про участь галичан в обороні Карпатської України]. *Новини Закарпаття*. 1992. 8 липня.
711. Вегеш М. А хто ж ми є?: [Про історичне минуле українського народу]. *Радянська Верховина*. 1990. 19 липня.
712. Вегеш М. Августин Волошин (1874–1945) *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 70–73.
713. Вегеш М. Августин Волошин (1874–1945). *Закарпаття автентичне*. Аудіовізуальна версія міжнародного довідника «Закарпаття. Хто є хто». Видання друге. Ужгород, 2014. С. 10–11.
714. Вегеш М. Августин Волошин (1874–1945). *Закарпаття. Хто є хто*. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск перший. К.: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу, 2004. С. 12.
715. Вегеш М. Августин Волошин в оцінці Гренджі-Донського. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород, 1999. С. 73–74.
716. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Бібліографія. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 189–207.
717. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Вибрана бібліографія. *Карпатська Україна в центрально-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 172–290.
718. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Дзвін*. 1991. № 3. С. 85–90.
719. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Документи і матеріали. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 115–188.
720. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. Львів: ЗУКЦ, 2004. 414 с.
721. Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Сторінки історії України ХХ століття*: Посібник для вчителя [За ред. С. В. Кульчицького;

- Упоряд.: В. П. Шевчук, А. А. Чуб, Н. А. Дехтярьова]. К.: Освіта, 1992. С. 307–318.
722. Вегеш М. Августин Волошин і проблема національної політичної еліти. *Слово* (спецвипуск). Народний журнал Закарпаття. 2004. № 2 (40). Вересень–жовтень. С. 16–20.
723. Вегеш М. Августин Волошин: Біографія, бібліографія, документи. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 3–114.
724. Вегеш М. Августин Волошин: Зміна орієнтацій. *Пороги* (Прага, Чеська Республіка). 1997. № 2. С. 21–22, № 3. С. 19–20.
725. Вегеш М. Августин Волошин: ким він був? *Радянська Верховина*. 1990. 24 березня.
726. Вегеш М. Августин Волошин: президент, священик, педагог. *Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви*. В двох томах. Т. 1 / За загальною редакцією доктора історичних наук, професора Миколи Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. С. 236–334.
727. Вегеш М. Августин Волошин: президент, священик, педагог. *У Соборі Святого Юра: сторінки історії Української Греко-Католицької церкви*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 242–348.
728. Вегеш М. Августин Волошин: християнська етика – шлях до цивілізованих націй. *Срібна Земля*. 1995. 4 листопада.
729. Вегеш М. Августин Іванович Волошин: 130-річчя з дня народження президента Карпатської України, вченого-педагога (1874–1945). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік*. Рекомендаційний біо-бібліографічний посібник / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури, Відділ довідково-бібліографічної та інформаційної роботи. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 82–91.
730. Вегеш М. Автономно-Землеробський Союз. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 1: А–В / Редколегія: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 26.
731. Вегеш М. Андрей Шептицький (1865–1944). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць)* / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійницьке т-во «Карпатське братство». Ужгород, 1996. Вип. 2. С. 59–85.
732. Вегеш М. Антиукраїнська листівкова агітація в період Карпатської України (1938–1939). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Історія / Редакційна колегія: А. Г. Слюсаренко та ін. 2002. Випуск 63–64. С. 47–48.

733. Вегеш М. Антон Бращайко. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. Випуск 3. С. 54–55.
734. Вегеш М. Архівні джерела з історії Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 291–293.
735. Вегеш М. Бабота Микола. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б – Біо). С. 38.
736. Вегеш М. Бабота Микола. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 293–294.
737. Вегеш М. Бандусяк Микола Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б – Біо). С. 198–199.
738. Вегеш М. Бандусяк Микола. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 294.
739. Вегеш М. Бачинський Едмунд Степанович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б – Біо). С. 334.
740. Вегеш М. Бачинський Едмунд Степанович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 294–295.
741. Вегеш М. Без Гуцульської республіки не було б Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 31 січня.
742. Вегеш М. Без минулого нема майбутнього: [Про розстріл угорськими окупантами представників міжгірської інтелігенції в 1939 році]. *Радянська Верховина*. 1990. 28 червня.
743. Вегеш М. Безстрашний січовик: [Поручик Карпатської Січі Федір Тацинець]. *Карпатський край*. 1991. 30 липня.
744. Вегеш М. Белень Михайло Олексійович [автор портретів діячів Карпатської України]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І.

- Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б – Біо). С. 441–442.
745. Вегеш М. Березень 1939-го року в Карпатській Україні. *Дукля*. 2001. № 3. С. 31–35.
746. Вегеш М. Березневі операції угорських військ у Карпатській Україні. *Регіональні студії: Науковий збірник / Міністерство освіти і науки України, Ужгородський національний університет, Інститут державного управління та регіонального розвитку; [Редколегія: В. І. Ярема, В. П. Мікловда та ін.]*. Ужгород: Ліра, 2001. Випуск 1. С. 102–107.
747. Вегеш М. Біля витоків відроди: [Політичний портрет діяча Карпатської України Михайла Брацайка]. *Карпатський край*. 1991. 14 липня.
748. Вегеш М. Біля джерел майбутньої незалежності. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]*. Ужгород, 2002. С. 104–123.
749. Вегеш М. Блестів Олександр Васильович. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2004. Т. 2 (Біо – Бя). С. 69.
750. Вегеш М. Блестів Олександр Васильович. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 295.
751. Вегеш М. Бойчук Йосип Павлович. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2004. Т. 2 (Біо – Бя). С. 208.
752. Вегеш М. Болдижар Михайло Миколайович. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 295.
753. Вегеш М. Борканюк Олексій Олексійович. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 295–296.
754. Вегеш М. Боротьба проти угорських і польських терористів та угорської «п'ятої колони». *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]*. Ужгород, 2002. С. 293–312.
755. Вегеш М. Брацайки. *Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 1: А–В / Редколегія: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 373–374.*

756. Вегеш М. Бращайко Михайло Михайлович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 462–464.
757. Вегеш М. Бращайко Михайло Михайлович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 296–297.
758. Вегеш М. Бращайко Юлій Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 3 (Біо – Бя). С. 438–439.
759. Вегеш М. Бращайко Юлій Михайлович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 297–298.
760. Вегеш М. Бродій Андрій Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 298–299.
761. Вегеш М. Будемо знати більше: [Рец. на книгу: *Богів О., Задорожний В.* Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) у міжнародних відносинах. Ужгород: Патент, 1999]. *Соціал-демократ*. 2000. 11 березня.
762. Вегеш М. Бурлака (справж. – Щигельський Володимир). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 3 (Біо – Бя). С. 619.
763. Вегеш М. В обороні Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 1991. 14 березня.
764. Вегеш М. В обороні Карпатської України (українці Східної Галичини а Карпато-Українська держава в 1938–1939 рр.). *Слово, вигострене ідейністю*. Збірник наукових праць на пошану Олега Багана. Тернопіль: Видавництво «Крила», 2023. С.163–182.
765. Вегеш М. В. Гренджа-Донський розповідає ... : [Про перебування відомого закарпатського письменника в угорському концтаборі]. *Закарпатська правда*. 1991. 30 жовтня.
766. Вегеш М. Ванат Іван Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2005. Т. 4 (В – Вог). С. 62.

767. Вегеш М. Ванат Іван Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 299.
768. Вегеш М. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Закарпаття автентичне*. Аудіовізуальна версія міжнародного довідника «Закарпаття. Хто є хто». Видання друге. Ужгород, 2014. С. 12–13.
769. Вегеш М. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Закарпаття. Хто є хто*. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск перший. К.: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу, 2004. С. 13.
770. Вегеш М. Василь Гренджа-Донський. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 242–280.
771. Вегеш М. Василь Пачовський і Закарпаття. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. Випуск 2. С. 9–13.
772. Вегеш М. Велич і трагедія Августина Волошина. *Радянська Верховина*. 1990. 9 серпня.
773. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. 65 років тому, 14 березня 1939 року отець Августин Волошин проголосив державну незалежність Карпатської України. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM> (дата звернення: 21.05.2021).
774. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. URL: http://www.spas.net.ua/index.php/library/artinc/20101008_zakarpatska_ukraina (дата звернення: 18. 12. 2021).
775. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. *Белень М. Карпатська Україна в портретах*. Ужгород, 1998. С. 5–19.
776. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. *Дзеркало тижня*. Міжнародний суспільно-політичний тижневик. 2004. № 10 (485). 13–19 березня. С. 20; Величие и трагедия Карпатской Украины. *Зеркало недели*. Международный общественно-политический еженедельник. 2004. № 10 (485). 13–19 марта. С. 20.
777. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. *Наш рідний край*. 1999. № 6–7. С. 35–36.
778. Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 296 с.
779. Вегеш М. Велич і трагедія, синівська вірність і підданська зрада: До 65-ї річниці Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2004. 21 лютого.
780. Вегеш М. Вибори до Союму Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 301.

781. Вегеш М. Вибрана бібліографія наукових публікацій професора Василя Івановича Худанича. *Carpatica–Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип. 14. С. 56–67.
782. Вегеш М. «Видиш нашу гордість!» – Ректор УжНУ, професор Микола Вегеш – про історичне значення Карпатської України. *Старий Замок Паланок*. 2011. 17–23 березня.
783. Вегеш М. Визначний дослідник всесвітньої історії та міжнародних відносин. До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора УжНУ Степана Васильовича Віднянського. URL: <https://mzu44.webnode.com.ua/l/a27-bereznya-vidznachaje-svij-70-richnij-yuvilej-zaviduvach-viddil-istoriji-mizhnarodnikh-vidnosin-i-zovnishnoji-politiki-ukrajini-institutu-istoriji-ukrajini-nan-ukrajini-stepan-vasilovich-vidnyanskij/> (дата звернення: 21.05.2021).
784. Вегеш М. Визначний дослідник історії Другої світової війни: (До 70-річчя від дня народження доктора історичних наук О. Д. Довганича). *Carpatica–Карпатика*: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури / Ужгород. націон. ун-т, НДІ Карпатознавства. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Вип. 8. С. 264–293.
785. Вегеш М. Визначний дослідник історії Центрально-Східної Європи (До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського). *Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи: історико-політичні, етнонаціональні, електоральні та державно-управлінські аспекти*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 30-річчю від дня утворення кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет». м. Ужгород, 8 грудня 2020 р. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. С. 71–84.
786. Вегеш М. Висновки. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 635–640.
787. Вегеш М. Від «Науки» до «Нової свободи»: сторінки історії однієї закарпатської газети. *Carpatica–Карпатика*: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури / Ужгородський національний університет, НДІ Карпатознавства. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Випуск 8. С. 33–46.
788. Вегеш М. Від учителя до президента Карпатської України. Волошин Августин Іванович. *Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох*

- книгах. Книга друга. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 367–373.
789. Вегеш М. Віденський арбітраж 2 листопада 1938 р. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 301–302.
790. Вегеш М. Віденські арбітражі. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2005. Т. 4 (В–Вог). С. 492.
791. Вегеш М. Віднянський Степан. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 302–306.
792. Вегеш М. Відроджена з попелу: Закарпатська «Просвіта» вчора і сьогодні. *Верховина*. 1996. 1, 15 жовтня.
793. Вегеш М. Військовий міністр Карпатської України Степан Клочурак. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 215–216.
794. Вегеш М. Вікентій Шандор – дипломат Карпато-Української держави. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 223–226.
795. Вегеш М. Вікентій Шандор. *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць)* / Ужгородський державний університет, Ужгородське культурно-освітнє і благодійницьке товариство «Карпатське братство». Ужгород, 1996. Випуск 1. С. 94–97.
796. Вегеш М. Вікентій Шандор. *Історія України в історичних портретах* (Збірник наукових праць). Ужгород, 1996. С. 94–97.
797. Вегеш М. Вітчизняна історіографія Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 306–308.
798. Вегеш М. Внутрішньополітичне становище Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 208–222.
799. Вегеш М. Волошин – в'язень Лефортивської тюрми. *Радянська Верховина*. 1991. 13 липня.
800. Вегеш М. Волошин Августин Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М.

- Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2006. Т. 5 (Вод–Гн). С. 120.
801. Вегеш М. Ворон Андрій Михайлович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 308–309.
802. Вегеш М. Вступ. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 7–12.
803. Вегеш М. Габовда Михайло Дмитрович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2006. Т. 5 (Вод–Гн). С. 249.
804. Вегеш М. Галичани на Закарпатті. Василь Ґренджа-Донський розповідає... *Визвольний шлях* (Лондон, Великобританія). 1993. Книга 8. С. 1016–1020.
805. Вегеш М. Галичани на Закарпатті: [В. С. Ґренджа-Донський про солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатців у 1938–1939 роках]. *Україна і світ* (Торонто, Канада). 1992. 26 листопада.
806. Вегеш М. Галичани на Закарпатті: В. Ґренджа-Донський розповідає... *Заповіт*. 1991. 3 жовтня.
807. Вегеш М. Галичани про Ґренджу-Донського. *Радянська Верховина*. 1992. 22 січня.
808. Вегеш М. Галичина і Карпатська Україна. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 309–311.
809. Вегеш М. Геровський Олексій Юліанович (1883–1972). *Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редколегія: В. А. Смолій (голова) та ін. Т. 2: Г–Д. К.: Наукова думка, 2004. С. 93.*
810. Вегеш М. Герої не вмирають: Безстрашний стрілець: [Про героя Карпатської України Ф. Тацинця]. *Карпатський край*. 1991. 6 серпня.
811. Вегеш М. Гібридна війна польських диверсантів у Карпатській Україні (1938–1939). *Європа і політика*. Матеріали науково-практичної конференції «Україна – ЄС: двосторонні відносини у контексті загострення гібридної війни, конфлікту політик пам'яті та забезпечення прав національних меншин» (м. Ужгород, 3 травня 2018 року). Ужгород, 2018. С. 57–62.
812. Вегеш М. Гібридна війна угорських і польських терористів у Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск другий. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 88–103.

813. Вегеш М. Голгофа Карпатського президента. Про період еміграції та смерть Августина Волошина. *Новини Закарпаття*. 2009. 14, 21 березня.
814. Вегеш М. Голота Яків. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 105.
815. Вегеш М. Голота Яків. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 311.
816. Вегеш М. Господарство, медицина і туризм у Карпатській Україні. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 4, 11, 18, 25 жовтня, 1, 8, 15, 22 листопада.
817. Вегеш М. Грига Іван Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 424.
818. Вегеш М. Грига Іван Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 312–313.
819. Вегеш М. Гренджа-Донська Аліса (Зірка) Василівна. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 311–312.
820. Вегеш М. Гренджа-Донська Аліса Василівна (псевд. – Зірка). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 7 (Г–Ді). С. 84.
821. Вегеш М. Гренджа-Донський Василь Степанович (1897–1974). *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 192.
822. Вегеш М. Гренджа-Донський Василь Степанович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 472–478.
823. Вегеш М. Давайте згадаймо, як це було! *Новини Закарпаття*. 2011. 7 травня.
824. Вегеш М. 9 листопада – день створення Карпатської Січі. *Всеукраїнська незалежна суспільно-громадська газета «Козацький край»*. 2012. 9

- листопада. URL: <https://cossackland.org.ua/2012/11/09/9-lystopada-dentvorennya-karpatskoji-sichi/>(дата звернення: 21.05.2021).
825. Вегеш М. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 271–278.
826. Вегеш М. Державно-правовий статус Підкарпатської Русі – Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 313–315.
827. Вегеш М. Джерела та література про Карпатську Україну. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 642–705.
828. Вегеш М. Діяльність автономних урядів краю у галузі культури. Релігія і церква в Карпатській Україні. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 249–271.
829. Вегеш М. Діяльність автономних урядів Підкарпатської Русі (Карпатської України) в галузі економіки і культури. *Нариси історії Закарпаття (1918–1945)* / Ужгородський державний університет, Інститут Карпатознавства, Закарпатська обласна організація товариства охорони пам'яток історії та культури; [Відповідальний редактор і керівник авторського колективу: І. М. Гранчак]. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 1995. Т. II. С. 297–301.
830. Вегеш М. Діяльність угорської агентури в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 64–83.
831. Вегеш М. До питання про виникнення та діяльність Організації Народної Оборони Карпатська Січ (1938–1939 рр.). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Ужгород: Крайове товариство «Просвіта», 1996. Річник I (XV). С. 147–159.
832. Вегеш М. До питання про діяльність першого автономного уряду Підкарпатської Русі (11–26 жовтня 1938 р.). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: історія* / Міністерство освіти України, Ужгородський державний університет; [Редколегія: І. Ф. Король (голова) та ін.]. Цей випуск

- присвячено 90-річчю від дня народження відомого вченого історика М. М. Лелекача і 50-річчю першої наукової конференції професорсько-викладацького колективу історичного факультету Ужгородського державного університету. Ужгород, 1998. Випуск 2. С. 63–66.
833. Вегеш М. До питання про діяльність уряду Карпатської України в екзилі (1939–1941 рр.). *Закарпатська Україна. 1945 рік*: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною (Ужгород, 26 травня 1995 р.) / Закарпатська обласна рада народних депутатів, Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. С. 22–28.
834. Вегеш М. До питання про участь ОУН в обороні Карпатської України. Матеріали наукової конференції Всеукраїнського братства вояків УПА «*Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія: історія, уроки, сучасність*» (16–17 січня 1993 р.). Івано-Франківськ – Стрий, 1993. С. 36–40.
835. Вегеш М. Довга дорога додому: [Про закарпатця в Словаччині М. Ледиду]. *Закарпатська правда*. 1992. 20 жовтня.
836. Вегеш М. Довганич Омелян Дмитрович. *Енциклопедія Сучасної України*. Том 8. Дл–Дя. Додаток. А–Г / Національна академія наук України; Наукове Товариство ім. Шевченка; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2008. С. 172.
837. Вегеш М. Долинай Микола Петрович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 315–316.
838. Вегеш М. Духовний поводитир Закарпаття. До 100-річчя від дня народження єпископа Івана Маргітича. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 58 с.
839. Вегеш М. Духовний поводитир Закарпаття. До сторіччя від дня народження єпископа Івана Маргітича. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/duhovnij-povodir-zakarpattya-do-100-richchya-Ivana-mariticha.htm> (дата звернення: 21.05.2021).
840. Вегеш М. Еволюція державно-правового статусу Закарпаття (Підкарпатської Русі – Карпатської України) у міжвоєнний період. *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск третій. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 160–171.
841. Вегеш М. Жаткович Григорій Ігнатій Павлович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 316–317.
842. Вегеш М. Желтвай Віктор Юлійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 317.

843. Вегеш М. Життєвий і творчий шлях Василя Гренджі-Донського. *Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974)* (16 грудня 1994 р., м. Ужгород) / Закарпатська обласна рада народних депутатів, Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. С. 7–12.
844. Вегеш М. Життя і помисли Августина Волошина. *Карпатська Україна*. Красне Поле. 2005. 12, 19, 26 березня, 2, 9, 16, 23, 30 квітня, 7, 14, 21, 28 травня, 4, 11, 18 червня.
845. Вегеш М. Життя поклав на жертковий вівтар заради свободи рідного народу [Августин Волошин]. *Новини Закарпаття*. 2004. 18 березня.
846. Вегеш М. З листів Зірки Гренджі-Донської до Миколи Вегеша. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 281–288.
847. Вегеш М. За велінням серця: [Про нелегальні переходи кордону українцями Східної Галичини в Карпатську Україну]. *Радянська Верховина*. 1992. 23 травня.
848. Вегеш М. За нашу і вашу свободу: [Солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських українців у 1938–1939 рр.]. *За незалежність*. 1990. 8 вересня.
849. Вегеш М. Загрози Срібної Землі. *Гиря В. Угорська іредента в міжвоєнному Закарпатті («угорський фактор» у суспільно-політичному житті)*. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2012. С. 3–4.
850. Вегеш М. «Закарпаття йшло до Карпатської України впродовж всього міжвоєнного періоду». Розмовляв Іван Сідун. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/38802> (дата звернення: 05.10.2021).
851. Вегеш М. Закарпатське товариство «Просвіта». *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 318–319.
852. Вегеш М. Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни: автореф. дис. ... доктора іст. наук / Національна Академія Наук України, Інститут історії України. Київ, 1998. 30 с.
853. Вегеш М. Закарпаття в центральноєвропейській політичній кризі напередодні Другої світової війни. *Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси* / За редакцією чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 448–486.
854. Вегеш М. Закарпаття у складі Чехословаччини. *Радянська Верховина*. 1990. 7 червня.

855. Вегеш М. Законотворець Карпатської України Михайло Бращайко. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 213–215.
856. Вегеш М. Замах: [Про замах Тацинця на одного з лідерів москвофільства в Закарпатті Є. Сабова]. *Закарпатська правда*. 1992. 29 вересня.
857. Вегеш М. Зарубіжна історіографія Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 87–102.
858. Вегеш М. Зарубіжна історіографія Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 320–323.
859. Вегеш М. «Захисники Карпатської України показали поставу гідності, бо не хотіли бути рабами на своїй землі». Сьогодні минає 75 років з того дня, коли 15 березня 1939 року була проголошена незалежна держава. URL: <https://www.mukachevo.net/ua/news/view/90191> (дата звернення: 18. 12. 2021).
860. Вегеш М. Земляк про земляка: [В.Гренджа-Донський про А. Волошина]. *Радянська Верховина*. 1991. 21 вересня.
861. Вегеш М. Іван Лисяк-Рудницький (1919–1984). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць)* / Ужгород. держ. ун-т., Ужгород. культ.-осв. і благодійницьке т-во «Карпатське братство». Ужгород, 1996. Вип. 1. С. 87–89.
862. Вегеш М. Іван Рогач у Карпатській Україні. *Карпатська Україна*. 1994. 26 травня.
863. Вегеш М. Іменем права на пам'ять: [Вшанування пам'яті загиблих карпатських січовиків]. *Радянська Верховина*. 1990. 12 травня.
864. Вегеш М. Історичне значення Карпатської України. URL: https://studopedia.su/18_131746_Istorichne-znachennya-karpatskoji-ukrayini.html (дата звернення: 22. 12. 2021).
865. Вегеш М. Історичне значення Карпатської України. URL: <https://zakarpatpost.net/2011/03/17/rektor-uzhnu-mykola-vehesh-pro-istorychne-znachennya-karpatskoji-ukrajiny/> (дата звернення: 05.10.2021).
866. Вегеш М. Історичне значення Карпатської України. Виступ ректора УжНУ професора Миколи Вегеша на урочистостях, присвячених 72-ій річниці проголошення незалежності Карпатської України. *Неділя*. 2011. 19–25 березня.
867. Вегеш М. Історичне значення Карпатської України. Виступ ректора Ужгородського національного університету професора Миколи Вегеша на урочистостях, присвячених 72-ій річниці проголошення незалежності

- Карпатської України. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/80533-Istorychne-znachennia-Karpatskoi-Ukrainy> (дата звернення: 22. 12. 2021).
868. Вегеш М. Історичне значення Карпатської України. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 9–13.
869. Вегеш М. Історичні дослідження: Августин Волошин: педагог, політик, людина / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. Т. III. 357 с.
870. Вегеш М. Історичні дослідження: Закарпаття між двома світовими війнами / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. IV. 339 с.
871. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. I. 311 с.
872. Вегеш М. Історичні дослідження: Історія Карпатської України (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 2000. Т. II. 282 с.
873. Вегеш М. Історичні монографії та дослідження: Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. Київ–Ужгород: Колір Прінт, 1998. Т. I. 380 с.
874. Вегеш М. Історію не вигадати: (До питання про громадсько-політичні взаємини українців Закарпаття і Східної Галичини в 1938–1939 рр.). *Карпатська Україна*. 1993. 18 березня.
875. Вегеш М. Історія життя Степана Віднянського: Почесному доктору УжНУ – 70. URL: <https://prozahid.com/istoriia-zhyttia-stepana-vidnianskoho-rochesnomu-doktoru-uzhnu-70/> (дата звернення: 21.05.2021).
876. Вегеш М. Історія і політика: У чотирьох томах. Т. 2. Історія Карпатської України. Августин Волошин – президент Карпатської України. Будівничі Карпатської України. Василь Гренджа-Донський розповідає... Ужгород, 2005. 552 с.
877. Вегеш М. Історія Карпатської України 1938–1939 років у оцінці Олега Ольжича. *Малиниця у просторі і часі: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (25–27 вересня 1996 р.)* / Малинська районна державна адміністрація, Виконком Малинської міської ради народних депутатів, Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині, Житомирський обласний інститут удосконалення вчителів, Малинське літературно-мистецьке об'єднання «Поліська ластівка». Малин, 1996. С. 114–116.
878. Вегеш М. Історія Карпатської України в працях вітчизняних дослідників. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш,

- М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 58–87.
879. Вегеш М. Їхній подвиг не забудуть і старі, й малі ...: До 65-ї річниці Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2004. 13 березня.
880. Вегеш М. Йосип Дудикевич – голова окружної Національної Ради у Воловому. *Красне Поле: Про Карпатську Україну*. У 3-х частинах; [Упорядники: Ю. П. Зейкан, В. І. Копейко]. Ужгород: Патент, 1999. Ч. 1. С. 114–116.
881. Вегеш М. Карпатська Січ – історія української армії самостійного Закарпаття. *Національна Ініціатива*. 14 березня 2012 р. URL: <http://initiativenational.blogspot.com> (дата звернення: 11. 01. 2022).
882. Вегеш М. Карпатська Січ на Міжгірщині. *Верховина*. 1994. 29 березня.
883. Вегеш М. Карпатська Січ. Організація народної оборони Карпатська Січ. *Енциклопедія історії України*: В 8 т. Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2007. С. 121–122.
884. Вегеш М. Карпатська Січ: сторінки історії (1938–1939 рр.) / Ужгородський державний університет, кафедра історії України. Ужгород, 1996. 23 с.
885. Вегеш М. Карпатська Україна – один із етапів нашої державності [Інтерв'ю кореспонденту газети «Закарпатська правда» Ярославу Світлику з нагоди 65-ої річниці проголошення незалежності Карпатської України]. *Закарпатська правда*. 2004. 13–19 березня.
886. Вегеш М. Карпатська Україна – пролог у новий час краю. *Закарпатська Україна. Осінь 1944 року*: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю визволення Закарпаття від фашизму та 50-річчю Першого з'їзду Народних Комітетів Закарпатської України (Ужгород, 18 листопада 1994 р.) / Закарпатська обласна рада народних депутатів, Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. С. 124–130.
887. Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939). *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 53–56.
888. Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939): Соціально-економічний і політичний розвиток / Ужгородський державний університет, кафедра історії України, консалтинг-центр «Перспектива». Ужгород, 1993. 135 с.
889. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років через призму міжнародних відносин. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 17, 24, 31 травня, 7, 14, 21, 27 червня, 5, 12, 19, 26 липня, 2, 9, 16, 23, 30 серпня, 6, 13, 20, 27 вересня.
890. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 в українській історіографії. *Український історик*. 1997. Т. XXXIV: На пошану Любомира Винара, основника «Українського історика» і Українського Історичного Товариства. З нагоди 65-ліття. С. 137–144.

891. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. Т. 1. 235 с.
892. Вегеш М. Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. Т. 2. 198 с.
893. Вегеш М. Карпатська Україна в 1938–1939 роках: еволюція оцінок. *Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (друга половина 80-х – перша половина 90-х років ХХ ст.)*: Матеріали міжнародної наукової конференції (26–27 вересня 1996 р., м. Ужгород) / Ужгородський державний університет., Кафедра нової та новітньої історії та історіографії, Науково-дослідний інститут Карпатознавства, Закарпатський регіональний центр соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України. Ужгород, 1997. С. 96–102.
894. Вегеш М. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: соціально-економічні і політичні аспекти: автореферат дис. ... канд. іст. наук / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1994. 20 с.
895. Вегеш М. Карпатська Україна в боротьбі з угорською «п'ятою колоною». *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород, 1995. С. 52–53.
896. Вегеш М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення. Вступне слово ректора Ужгородського національного університету проф. Миколи Вегеша на пленарному засіданні міжнародної наукової конференції, присвяченої 70-річчю проголошення незалежності Карпатської України. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету*. Інформаційне видання. 2009. № 2. С. 13–14.
897. Вегеш М. Карпатська Україна в мемуарах. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 323–324.
898. Вегеш М. Карпатська Україна і Німеччина (1938–1939 рр.). Ужгород, 1996. 22 с.
899. Вегеш М. Карпатська Україна і польські терористи [Рец.: Домбровський Даріуш. Польща і Закарпаття: 1938–1939. К.: Темпора, 2012. 392 с.]. *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск третій. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 220–228.
900. Вегеш М. Карпатська Україна на шляху до незалежності: (До 63-ої річниці виборів і Сойму Карпатської України). *Срібна Земля*. 2002. 16 лютого.
901. Вегеш М. Карпатська Україна очима галичанина (по сторінках преси Галичини 1938–1939 рр.). *Карпатська Україна*. 1992. 5, 19, 26 листопада, 3, 10 грудня.

902. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді: Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії*: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (Ужгород, 11–12 березня 1999 р.). Ужгород, 2000. Річник IV (XVIII). С. 28–32.
903. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939): Виступ на пленарному засіданні міжнародної наукової конференції *Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії*. (м. Ужгород, 11 березня 1999 р.). Ужгород: Колір Прінт, 1999. 12 с.
904. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 186–208.
905. Вегеш М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах: Від Мюнхенської конференції до Віденського арбітражу. *Карпатська Україна в центральній-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 27–45.
906. Вегеш М. Карпатська Україна у спогадах січовика: [Про М. І. Шимоню]. *Верховина*. 1992. 18 серпня.
907. Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2004. 432 с.
908. Вегеш М. Карпатська Україна. *Енциклопедія історії України*: В 8 т. Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2007. С. 122.
909. Вегеш М. Карпатська Україна. *Закарпатська Україна: історія–традиція–ідентичність* / За редакцією Є. Пащенко. Загреб, 2013. С. 157–162.
910. Вегеш М. Карпатська Україна: від автономії до незалежності. *Національна Ініціатива*. 13 березня 2012. URL: <http://initiativenational.blogspot.com/search/label/%D0%90%D0%B2%D2%91%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%88%D0%B8%D0%BD> (дата звернення: 15. 01. 2022).
911. Вегеш М. Карпатська Україна: на світанку свободи. *Європа – Центр*. Міжнародний суспільно-політичний журнал. 2008. № 4 (24). С. 4–15.
912. Вегеш М. Карпатська Україна: Новий погляд в історичному процесі. *Новини Закарпаття*. 2008. 18 жовтня.

913. Вегеш М. Карпатська Україна: як це було? Непрості відповіді на непрості запитання: інтерв'ю кореспонденту «Старого Замку» О. Гаврошу. *Старий Замок*. 1999. 11 березня.
914. Вегеш М. Карпатська Україна простими словами. Все, що треба знати про феномен «одноденної держави» / Розмовляла Галина Гичка. *Varosh*. Онлайн-журнал про Закарпаття. 2022. 15 березня. URL: <https://varosh.com.ua/local/karpatska-ukrayina-prostymy-slovamy-vse-shho-treba-znaty-pro-fenomen-odnodennoyi-derzhavy/>
915. Вегеш М. Климпуш Дмитро Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 324.
916. Вегеш М. Климпуш Дмитро. *Енциклопедія історії України*: В 8 т. Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2007. С. 351.
917. Вегеш М. Колодзінський Михайло Франьович (1902–1939). *Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. Геополітика в постатях і термінах*: підручник для студентів і аспірантів спеціальності «Політологія». Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 304–309.
918. Вегеш М. Колодзінський Михайло Франьович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 490–492.
919. Вегеш М. Колодзінський Михайло Франьович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 324–325.
920. Вегеш М. Командант колючавських січовиків Микола Шимоня. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 233–239.
921. Вегеш М. Комендант Колючавської Січі: [Про М. І. Шимоню]. *Карпатська Україна*. 1992. 15 жовтня.
922. Вегеш М. Конференція в Комарно (9–13 жовтня 1938 р.). *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 326.
923. Вегеш М. Коссак Зенон. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 326–327.
924. Вегеш М. Красне Поле стало символом нашої свободи і незалежності. *Новини Закарпаття*. 2012. 17 березня.
925. Вегеш М. Кривава казка: У 100-ліття з дня народження Василя Гренджі-Донського. *Америка* (Філадельфія, США). 1997. 19 лютого.

926. Вегеш М. Культурне життя в Карпатській Україні. *Дукля*. Літературно-мистецький та публіцистичний журнал (Пряшів, Словаччина). 2021. № 5. Рік видання 69. С. 32–51.
927. Вегеш М. Лар Василь Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 16 (Куз–Лев). С. 545–546.
928. Вегеш М. Лар Василь Васильович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 328.
929. Вегеш М. Левко Лук'яненко і Карпатська Україна. Із виступу під час зустрічі професорсько-викладацького складу, студентства та громадськості Ужгорода з Л. Г. Лук'яненком 13 березня 2005 року в. о. ректора УжНУ Миколи Вегеша. *Трибуна*. Незалежна громадсько-політична газета. 2005. 15 березня.
930. Вегеш М. Література в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 329–330.
931. Вегеш М. Любов народна і межинародна. Августин Волошин: педагог і людина. *Молодь Закарпаття*. 1990. 29 вересня.
932. Вегеш М. Маріан Токар та його «Сторінки історії Сторожниці». *Токар М. Сторожниця. Сторінки історії суспільного та духовного життя*. Ужгород: Вид-во «Карпати», 1999. С. 3–4.
933. Вегеш М. Матеріальна підтримка уряду Карпатської України світової громадськістю. *Срібна Земля*. 1993. 11 вересня.
934. Вегеш М. Миколі Мушинці – 65. *Carpatica – Карпатика*: Актуальні проблеми політичного та етнокультурного розвитку Карпатського регіону в XIX–XX століттях. Ужгород: Два кольори, 2001. С. 340–342.
935. Вегеш М. Митрополит А. Шептицький і Карпатська Україна. URL: www.osbm.org.ua/index.php/2014-11-26-09-44-45/novyny-provintsii/4283(дата звернення: 21.05.2021).
936. Вегеш М. Митрополит Андрей Шептицький і Греко-Католицька Церква на Закарпатті. *Нариси історії Української Греко-Католицької Церкви*. В двох томах. Т. 1 / За загальною редакцією доктора історичних наук, професора Миколи Вегеша; авторський колектив: М. М. Вегеш, Н. М. Концур-Карабінович, В. В. Марчук, М. М. Палінчак; передмова В. В. Гудзя, О. М. Ситника. Ужгород, 2022. С. 335–359.
937. Вегеш М. Митрополит Андрей Шептицький: історіографічні аспекти. *Проблеми української історіографії*: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 30-річчю Українського Історичного Товариства і

- журналу «Український історик» (2 березня 1996 р.). Мукачево: Елара, 1996. С. 80–88.
938. Вегеш М. Міжгірські інтелігенти Степан Фігура і Яків Завальницький. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 230–233.
939. Вегеш М. Міжгірщина в роки фашистської окупації: Безстрашний січовик: [Про поручника Карпатської Січі Ф. Тацинця]. *Радянська Верховина*. 1990. 11, 22 вересня.
940. Вегеш М. Міжгірщина напередодні окупації. *Верховина*. 1993. 9 лютого.
941. Вегеш М. Міжнародна підтримка Карпатської України організаціями української еміграції. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 105–123.
942. Вегеш М. Могутня постать української історії: [Про Митрополита Андрея Шептицького]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік* / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака, Й. Баглай]. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 142–144.
943. Вегеш М. Монографія про Український вільний університет: [Рец. на кн.: Віднянський С. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921–1945 рр.). К., 1994]. *Молодь–Україні: (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету)* / Закарп. молодіжн. демократ. союз, Закарпат. Центр соціал. служби для молоді, Україн. асоціація студентів-істориків, Ужгород. держ. ун-т, Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. Ужгород: Закарп. Центр соціал. служби для молоді, 1996. Т. 9. С. 208–211.
944. Вегеш М. Мюнхенська конференція. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 335–336.
945. Вегеш М. На українській землі українська держава: [Про діяльність проводу ОУН–УПА на Закарпатті]. *Ужгородський університет*. 2000. 6 травня.
946. Вегеш М. Найвидатніший історик Карпатської України: До 80-річчя з дня народження Петра Стерча. *Старий Замок*. 1999. 22 квітня.
947. Вегеш М. Напади угорських і польських терористів на Карпатську Україну в 1938–1939 рр. *Культура Українських Карпат: традиції і*

- сучасність*: Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 р.). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 123–129.
948. Вегеш М. Наприкінці 30-х років Карпатська Україна виявилась єдиною державою, де невелика гілка українського народу проголосила свою незалежність і заявила про бажання жити державним життям. Розмовляв Іван Сідун. *Новини Закарпаття*. 2011. 19 березня.
949. Вегеш М. Національне питання в Карпатській Україні (1938–1939). *Міжсетнічні відносини на Закарпатті: стан, тенденції і шляхи подолання*: Матеріали науково-практичної конференції (19–20 січня 2001 р., м. Ужгород) / Закарпатська обласна адміністрація, Закарпатський регіональний центр соціально-економічних та гуманітарних досліджень НАН України, Карпатський фонд – міжнародний фонд «Відродження», Асоціація соціологів Закарпаття; [Під загальною редакцією П. В. Токаря]. Ужгород, 2001. С. 132–137.
950. Вегеш М. Наш край назавжди залишиться українським! [Про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців у 1938–1939 роках]. *Наука і суспільство*. 1991. № 2. С. 26–29.
951. Вегеш М. Не народившись, сповістила світові про своє існування. До 65-ї річниці Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2004. 28 листопада.
952. Вегеш М. Невже переоцінка цінностей? Про наше ставлення до історії Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2013. 16 березня.
953. Вегеш М. Невицький Омелян. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 493–495.
954. Вегеш М. Невицький Омелян. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 338–339.
955. Вегеш М. Незабутнє [Рец. на книгу: Федака С. Хроніка Карпатської України. Ужгород: Гражда, 2004. 80 с.]. *Ужгород*. 2004. 13 березня.
956. Вегеш М. Незалежність Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 11. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2009. С. 3–15.
957. Вегеш М. Нелегальні переходи польсько-чеського кордону українцями Східної Галичини в 1938–1939 рр. і реакція польського уряду. Шоста *Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства* (м. Луцьк, вересень–жовтень 1993 р.) / Академія Наук України, Інститут історії України, Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України, Міністерство культури України, Міністерство освіти України, Всеукраїнська спілка краєзнавців, Український

- фонд культури, Українське товариство охорони пам'яток історії та культури, Волинський державний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 1993. С. 121–122.
958. Вегеш М. Нелегальні переходи польсько-чеського кордону. Галичани в Карпатській Січі. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 312–328.
959. Вегеш М. Нелегальні переходи польсько-чехословацького кордону і Карпатська Україна. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 84–104.
960. Вегеш М. «Нова свобода» очима сучасників. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. Випуск 3. С. 50–53.
961. Вегеш М. «Нова свобода» очима сучасників. *Нова свобода*. 2001. 8 листопада.
962. Вегеш М. «Нова свобода» писала... *Нова свобода*. 2001. 2, 15 листопада.
963. Вегеш М. Нові архівні матеріали про останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина. *Срібна Земля*. 1996. 16 березня.
964. Вегеш М. Няраді Діонісій Янкович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 341.
965. Вегеш М. Окупація Карпатської України – увертюра до початку Другої світової війни (1938–1939 рр.). *Міжнародний Науковий Конгрес: Українська історична наука на порозі XXI століття*. Чернівці, 2001. Т. 2. С. 153–157.
966. Вегеш М. Олег Ольжич (1907–1944). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць)* / Ужгородський державний університет, Ужгородське культурно-освітнє і благодійне товариство «Карпатське братство». Ужгород, 1996. Випуск 2. С. 101–105.
967. Вегеш М. Олег Ольжич в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 219–220.
968. Вегеш М. Олександр Духнович в оцінках Августина Волошина і Василя Гренджі-Донського. *Бойки: [Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина»]*. 1996. № 1–12. С. 68–70.
969. Вегеш М. Ольжич Олег Олександрович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських*

- українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 495–496.
970. Вегеш М. Омелян Невицький – піонер національного відродження Закарпаття. *Календар «Просвіти» на 1995 рік* / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака, Й. Баглай]. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 166–168.
971. Вегеш М. Організації української еміграції. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 341–343.
972. Вегеш М. Організація Народної Оборони Карпатська Січ (ОНОКС). *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 343–344.
973. Вегеш М. Організація Українських Націоналістів і Карпатська Україна (1938–1939 рр.). *Матеріали наукової конференції викладачів історичного факультету (1993 р.)* / Ужгородський державний університет, Закарпатський центр соціальної служби для молоді. Ужгород, 1994. С. 20–27.
974. Вегеш М. Освіта в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 344–345.
975. Вегеш М. Особистий секретар Августина Волошина Іван Рогач. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 221–223.
976. Вегеш М. Останні дні Президента Карпатської України Августина Волошина. *Клич*. 1995. № 27.
977. Вегеш М. Останні дні президента Карпатської України. *Сучасність*. 1997. № 7–8. С. 159–164.
978. Вегеш М. Останні дні президента: [Про А. Волошина]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 135–138.
979. Вегеш М. ОУН і Карпатська Україна. *Новини Закарпаття*. 1993. 11 травня.
980. Вегеш М. Пазуханич Юрій Георгійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 346.
981. Вегеш М. Парканій Іван Федорович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 346–347.
982. Вегеш М. Пекар Василь Атанасійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 347–348.
983. Вегеш М. Перемога української ідеї в Карпатах: До 65-річчя проголошення Карпато-Української держави та 130-річчя з дня народження

- о. Августина Волошина. *Трибуна*. Незалежна громадсько-політична газета. 2004. 13 березня.
984. Вегеш М. Перший літописець Карпатської України: [Про В. С. Гренджу-Донського]. *Радянська Верховина*. 1990. 22 листопада.
985. Вегеш М. Перший літописець Карпатської України: [Про щоденник В. С. Гренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України»]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 257–261.
986. Вегеш М. Петро Стерчо (1919–1987). *Вчені, письменники і політичні діячі про Україну: (Збірник наукових праць) / Ужгородський державний університет, Ужгородське культурно-освітнє і благодійне товариство «Карпатське братство»*. Ужгород, 1996. С. 83–86.
987. Вегеш М. Плацдарм «Рутенія»: [Про становище Закарпаття напередодні Другої світової війни]. *Новини Закарпаття*. 1991. 22 червня.
988. Вегеш М. Повернення карпатського соловейка: (До 100-річчя від дня народження Василя Гренджі-Донського). *Ріо-інформ*. 1997. 22 квітня.
989. Вегеш М. Політичний портрет Михайла Бращайка. *Радянська Верховина*. 1990. 1 грудня.
990. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський. Colonelul Mykhailo Kolodzinsky. Colonel Mykhaylo Kolodzinsky. *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність*. Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti: Editura RCR Editorial, 2021. С. 95-134.
991. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар (1902–1939): сторінки життя і військово-політичної діяльності. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 136–167.
992. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар (1902–1939): сторінки життя і військово-політичної діяльності. Науково-популярний нарис. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2021. 64 с.
993. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 217–218.
994. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській Україні. *Визвольний шлях* (Лондон, Великобританія). 1993. Книга 8. С. 955–957.

995. Вегеш М. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар у Карпатській Україні. *Срібна Земля*. 1993. 8 червня.
996. Вегеш М. Польські терористи. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 349.
997. Вегеш М. Поручник Карпатської Січі Федір Тацинець-Крот. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 226–230.
998. Вегеш М. Преса в Карпатській Україні (1938–1939). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: історія / Міністерство освіти України, Ужгородський державний університет; [Редколегія: І. Ф. Король (голова) та ін.]. Ужгород, 1998. Випуск 2. С. 29–31.
999. Вегеш М. Про автора та її книгу. *Горват Л. В. Соціально-економічний, політичний та культурний розвиток українців Мараморощини (Румунія) в 1918–1945 рр.* Ужгород, 1998. С. 2.
1000. Вегеш М. Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії в науковій спадщині професора В. І. Худанича. *Carpatica–Карпатика: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича*. Ужгород, 2002. Вип. 14. С. 11–41.
1001. Вегеш М. Проблеми історії Закарпаття міжвоєнного періоду у дослідженнях Вікентія Шандора. *Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді: На пошану д-ра Вікентія Шандора*; [Редколегія: Й. Баглай, Д. Данилюк, О. Довганич, В. Задорожний, В. Ілько, І. Сенько, П. Федака, О. Хланта, В. Худанич]. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. Річник II–III (XVI–XVII). С. 64–67.
1002. Вегеш М. Пролог у новий час краю: [Карпатська Україна – незалежна держава]. *Радянська Верховина*. 1990. 14 квітня.
1003. Вегеш М. Промисловість, сільське господарство і торгівля Карпатської України наприкінці 30-х років. *Проблеми історії, філософії та літературознавства України: (Наукові записки вчених Ужгородського державного університету) / Ужгородський державний університет*. Ужгород, 1996. Випуск 1. С. 81–105.
1004. Вегеш М. Просвітянин з Колочави: [Про голову просвітянського осередку в Колочаві М. І. Шимоню]. *Закарпатська правда*. 1992. 15 вересня.
1005. Вегеш М. Ревай Федір Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 350–351.
1006. Вегеш М. Ревай Федір. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 9: Прил–С* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 147.

1007. Вегеш М. Ревай Юліан Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 511–514.
1008. Вегеш М. Ревай Юліан Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 351–352.
1009. Вегеш М. Ревай Юліан. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 9: Прил–С* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 147.
1010. Вегеш М. Релігія і церква в Карпатській Україні (1938–1939). *Історична школа професора Володимира Задорожного: (Науковий збірник)* / Міністерство освіти України, Ужгородський державний університет, Кафедра історії України. Ужгород: Патент, 1999. С. 164–178.
1011. Вегеш М. Релігія і церква на Закарпатті: (Напередодні Другої світової війни) (1938–1939 рр.). *Орбіта-Логос*. 1999. 25 березня.
1012. Вегеш М. Рецензія: Токар Маріан. Проукраїнські політичні партії Закарпаття в 1919–1939 роках. Ужгород, 2001. 176 с. *Carpatica–Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури*. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Вип. 8. С. 292–298.
1013. Вегеш М. Рогач Іван Андрійович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 514–517.
1014. Вегеш М. Рогач Іван Андрійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 352–353.
1015. Вегеш М. Розвиток освіти в Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. Випуск 2. С. 23–28.
1016. Вегеш М. Розвиток політичних подій в Карпатській Україні (вересень 1938 р. – друга половина березня 1939 р.). *Проблеми історії, філософії та літературознавства України: (Наукові записки вчених Ужгородського державного університету)*. Ужгород, 1997. Випуск 3. С. 50–89.
1017. Вегеш М. Розвій української літератури в Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України* / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. С. 32–35.

1018. Вегеш М. Росоха Степан Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 353.
1019. Вегеш М. Росоха Степан. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 338.
1020. Вегеш М. Русское культурно-просветительское общество имени Александра Духновича. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 353–354.
1021. Вегеш М. Світлі тіні народу. *Стряпко І. Товариство «Просвіта» в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття (1920–1939)*. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2012. С. 3–4.
1022. Вегеш М. Січовик Федір Бобер. *Радянська Верховина*. 1992. 14 липня.
1023. Вегеш М. Січові стрільці: хто вони були? *Радянська Верховина*. 1990. 14 липня.
1024. Вегеш М. Слідами Волівської «Просвіти». *Верховина*. 1995. 5 серпня.
1025. Вегеш М. Сльози пам'яті: [Вшанування пам'яті загиблих карпатських січовиків]. *Молодь Закарпаття*. 1990. 22 вересня.
1026. Вегеш М. Соборність України і Закарпаття. Як це було 90 років тому? *Новини Закарпаття*. 2009. 24 січня.
1027. Вегеш М. Сойм Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 357–358.
1028. Вегеш М. Солідарність українців Східної Галичини з національно-визвольною боротьбою закарпатських українців (1938–1939). *Молодь–Україні: (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету) / Закарпатський Молодіжний Демократичний Союз, Закарпатський центр соціальної служби для молоді, Українська асоціація студентів-істориків, Ужгородський державний університет, історичний факультет, кафедра історії України*. Ужгород, 1994. Т. 3. С. 108–121.
1029. Вегеш М. Соціально-економічне становище Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 222–249.
1030. Вегеш М. Степан Клочурак. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 50–51.
1031. Вегеш М. Степан Клочурак. *Карпатська Україна*. 1995. 7 березня.

1032. Вегеш М. Степан Маріконь про Олексу Блистіва. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 239–241.
1033. Вегеш М. Степану Віднянському – 50. *Carpatica–Карпатика*: Актуальні проблеми політичного та етнокультурного розвитку Карпатського регіону в ХІХ–ХХ століттях. Ужгород: Два кольори, 2001. С. 350–353.
1034. Вегеш М. Стерчо Петро Юрійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 359.
1035. Вегеш М. Стойка Олександр. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 359–360.
1036. Вегеш М. Сторінки історії Закарпаття в науковій спадщині професора Дмитра Данилюка. *Дмитро Данилюк: Бібліографічний покажчик*. Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2001. С. 17–32.
1037. Вегеш М. Сторінки історії ОУН–УПА в Закарпатті (1939–50-ті роки). *Сучасність*. 2001. № 3. С. 85–97.
1038. Вегеш М. Сторінки історії ОУН–УПА в Закарпатті (1929–1939). *Сучасність*. 2001. № 2. С. 85–103.
1039. Вегеш М. Суди і прокуратура в Карпатській Україні (1938–1939). *International scientific and practical conference devoted to the celebration of 5th anniversary of Visegrad Journal on Human Rights «Development of Legal science: choice mechanisms and priorities implementation»*: Conference proceedings. June 7–8. 2019. Snina: Izdevnieciba «Baltija Publishing». С. 48–53.
1040. Вегеш М. Суспільно-політичний розвиток Карпатської України напередодні Другої світової війни. *Карпатська Україна. Красне поле*. 2008. 6, 13, 20, 27 грудня.
1041. Вегеш М. Суспільно-політичний розвиток Карпатської України напередодні Другої світової війни. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2009. 17, 24, 31 січня, 7, 14, 21, 28 лютого, 7, 14, 21, 28 березня, 4, 11, 18 квітня.
1042. Вегеш М. Тацинець Федір Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 522–527.
1043. Вегеш М. Тацинець Федір Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 360.
1044. Вегеш М. Театри Закарпаття 20–30-х років. *Нариси історії Закарпаття (1918–1945)* / Ужгородський державний університет, Інститут Карпатознавства, Закарпатська обласна організація товариства охорони пам'яток історії та культури; [Відповідальний редактор і керівник

- авторського колективу І. М. Гранчак]. Ужгород: Вид-во «Закарпаття», 1995. С. 386–394.
1045. Вегеш М. Трагедія Чехословаччини і Карпатської України. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 124–135.
1046. Вегеш М. Угорська дипломатія і розвідка в Карпатській Україні (1938–1939). *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгородський державний університет, Кафедра політології*. Ужгород, 1998. Випуск 2. С. 17–22.
1047. Вегеш М. Угорська іредента. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 361.
1048. Вегеш М. Угорське вторгнення в Карпатську Україну. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 361–362.
1049. Вегеш М. Угорський і польський терор у Карпатській Україні. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 186–210.
1050. Вегеш М. Угорські та польські терористи в Карпатській Україні. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 46–63.
1051. Вегеш М. Угорські терористи. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 363–364.
1052. Вегеш М. Українська преса Східної Галичини про Карпатську Україну (1938–1939). *Молодь–Україні: (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету) / Закарпатський Молодіжний Демократичний Союз, Закарпатський центр соціальної служби для молоді, Українська асоціація студентів-істориків, Ужгородський державний університет, історичний факультет, кафедра історії України*. Ужгород, 1994. Т. 3. С. 97–116.

1053. Вегеш М. Українська преса Східної Галичини про Карпатську Україну (1938–1939 рр.). *Дзвін*. 1994. № 10. С. 131–137.
1054. Вегеш М. Українська преса Східної Галичини. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 364.
1055. Вегеш М. Українське Закарпаття в контексті загальнонаціонального визвольного руху. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 23–33.
1056. Вегеш М. Українське Національне Об'єднання. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 365.
1057. Вегеш М. Українському Вільному Університету – 75. *Календар «Просвіти» на 1996 рік* / Закарп. крайове т-во «Просвіта»; [Упорядн.: П. Федака, Й. Баглай]. Ужгород, 1996. С. 32.
1058. Вегеш М. Українському вільному університету – 80. *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 58–59.
1059. Вегеш М. Українці в Югославії і Карпатська Україна (1938–1939). *Ріо-інформ*. 1997. 7 червня.
1060. Вегеш М. Федака Сергій Дмитрович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 366.
1061. Вегеш М. Феделеш Кирило Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 366.
1062. Вегеш М. Фединець Олександр Васильович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 366–367.
1063. Вегеш М. Федір Ревай – голова УНО. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 211–213.
1064. Вегеш М. Федір Ревай. *Історія України в історичних портретах* (Збірник наукових праць). Ужгород, 1996. С. 89–93.
1065. Вегеш М. Фенцик Степан Андрійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 367–368.

1066. Вегеш М. Химинець Юліан. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 368–369.
1067. Вегеш М. Хіра Олександр Корнилович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 369.
1068. Вегеш М. Худанич Василь Іванович. *Наукова еліта Закарпаття. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету* / Редакційна колегія: М. М. Вегеш, Л. О. Белей, О. Г. Сливка, І. П. Студеняк, В. В. Марина. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 142–143.
1069. Вегеш М. Худанич Василь. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 370.
1070. Вегеш М. Хуст – нова столиця Карпатської України. *Актуальні проблеми розвитку міст та міського самоврядування: історія і сучасність: (Тези міжнародної науково-практичної конференції)*. Рівне, 1993. С. 159–161.
1071. Вегеш М. Цвіт історії – не опадає! ...: [Про карпатського січовика Степана Маріконя]. *Карпатська Україна*. 1992. 19 листопада.
1072. Вегеш М. Чи хотіли чехи захищати Карпатську Україну: (62 роки тому Угорщина вторглася на територію Закарпаття. *Срібна Земля*. 2001. 10 березня.
1073. Вегеш М. Чого прагнув Августин Волошин? Нові документи про діяльність уряду Карпатської України в еміграції (1939–1941 рр.). *Орбіта*. 1995. 23 листопада.
1074. Вегеш М. Чотири дні, що сколихнули Закарпаття. Незважаючи на коротке існування, Карпатська Україна стала найвизначнішою подією ХХ століття в нашому краї. Розмовляв Юрій Лівак. *Старий Замок Паланок*. 2009. 26 лютого – 4 березня.
1075. Вегеш М. Шандор Вікентій Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 533–534.
1076. Вегеш М. Шандор Вікентій Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 370–371.
1077. Вегеш М. Шерегій Юрій-Августин. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 371.
1078. Вегеш М. Шлях у науку – не гладка доріжка, а складна: Інтерв'ю з проф. І. М. Гранчаком. *Професор Іван Гранчак. До 70-річчя від дня народження* /

- Упорядкування доктора філологічних наук, професора М. Зимомрі. Ужгород, 1997. С. 7–37.
1079. Вегеш М. Шпонтан Іван Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 371–372.
1080. Вегеш М. Штефан Августин Емілійович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 372–373.
1081. Вегеш М. Щастя і горе Карпатської України. До витоків українського державотворення з позиції відомого вченого в карпатоукраїністиці. Розмовляла Ірина Густі. *Новини Закарпаття*. 2008. 20 вересня.
1082. Вегеш М. Щоб все знати про Карпати: Інтерв'ю Богдані Баглай. *Срібна Земля*. 2000. 22 квітня.
1083. Вегеш М. Щоденник В. Гренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України». *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 373–374.
1084. Вегеш М. Юліан Ревай – міністр Карпатської України. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 209–210.
1085. Вегеш М. Юліан Ревай. *Історія України в історичних портретах* (Збірник наукових праць). Ужгород, 1996. С. 84–88.
1086. Вегеш М. Як голосували закарпатці в 39-му? *Трибуна*. 2004. 9 жовтня.
1087. Вегеш М. Якої України хотів Василь Гренджа-Донський? *Календар «Просвіти» на 1993 рік*. Ужгород, 1993. С. 120–122.
1088. Вегеш М., Вегеш І. Карпатська Україна: від автономії до незалежності. *Карпатська Україна в центральньо-європейській політичній кризі напередодні Другої світової війни (1938–1939)*. Carpathian Ukraine in Central European political crisis on the eve of the Second World War (1938–1939). Fairmont: Academic publishing Fairmont. Locust AVE 1489. Fairmont. WV. USA. Year 2020. С. 8–26.
1089. Вегеш М., Віднянський В. Українська еміграція в країнах Центральної і Східної Європи і Карпатська Україна (1938–1939 рр.). *Повернення культурного надбання України: проблеми, завдання, перспективи*: Матеріали науково-практичної конференції «Симон Наріжний та українська еміграція 20–30-х рр. ХХ ст. у Празі» (Полтава, жовтень 1998 р.) / Національна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей, Інститут історії України НАН України. Київ, 1999. С. 136–151.
1090. Вегеш М., Віднянський С. [Рец.: Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів. К.: Основи, 2019. 287 с.]. *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 243–250.

1091. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+Іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»).
1092. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – будівничий української державності за Карпатами / Видання друге. Київ: Парламентське видавництво, 2021. 472 с. (Серія: Політичні портрети).
1093. Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/avgustin-voloshin-i-karpatska-ukrajina-21.htm> (дата звернення: 21.05.2021).
1094. Вегеш М., Віднянський С. Антиукраїнська і античеська діяльність угорських агентів у Карпатській Україні наприкінці 30-х років. *Сучасність*. 1998. № 6. С. 78–84.
1095. Вегеш М., Віднянський С. Великий Українець Словаччини. Почесному доктору Ужгородського національного університету, іноземному члену НАН України Миколі Мушинці – 85 [про дослідження М. Мушинкою історії Карпатської України]. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/mikoli-mushintsi-85.htm> (дата звернення: 21.05.2021).
1096. Вегеш М., Віднянський С. Волошин Августин (1874–1945). *Малий словник історії України* / Міністерство освіти України [Редколегія: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. К.: Либідь, 1997. С. 97–98.
1097. Вегеш М., Віднянський С. Волошин Августин Іванович. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 1: А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 626–627.
1098. Вегеш М., Віднянський С. Карпатська Січ. *Малий словник історії України* / Міністерство освіти України [Редколегія: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. К.: Либідь, 1997. С. 184.
1099. Вегеш М., Віднянський С. Карпатська Україна. *Малий словник історії України* / Міністерство освіти України [Редколегія: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. К.: Либідь, 1997. С. 184.
1100. Вегеш М., Віднянський С. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939) / Національна Академія Наук України, Інститут історії України, Ужгородський державний університет. Київ–Ужгород, 1998. 257 с.
1101. Вегеш М., Віднянський С. Ревай Федір. *Малий словник історії України* / Міністерство освіти України [Редколегія: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. К.: Либідь, 1997. С. 334.
1102. Вегеш М., Віднянський С. Ревай Юліян. *Малий словник історії України* / Міністерство освіти України [Редколегія: В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін.]. К.: Либідь, 1997. С. 334–335.

1103. Вегеш М., Віднянський С. Рецензія на монографію Д. Домбровського Польща і Закарпаття: 1938–1939. К.: Темпора, 2012. 392 с. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Міжвідомчий збірник наукових праць. Випуск 27 / Відповідальний редактор С. В. Віднянський. К.: Інститут історії України НАН України, 2018. С. 363–373.
1104. Вегеш М., Віднянський С. Рецензія: Данилюк Дмитро. Історична наука на Закарпатті (кінець XVIII – перша половина XX ст.). Ужгород: Патент, 1999. *Український історичний журнал*. 2000. №6. С. 126–131.
1105. Вегеш М., Віднянський С., Чаварга А. Становлення державної служби Карпатської України крізь призму українсько-чехословацьких відносин (1938–1939 рр.). *Український історичний журнал*. 2022. № 1. С. 103–118.
1106. Вегеш М., Гиря В. Документознавство Карпатської України (До питання щодо оцінки архівних джерел, опублікованих документів та матеріалів періодики часів існування Карпато-Української держави). Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів, прав національних меншин та пандемії Covid–19» / Відповідальні за випуск: В. І. Гиря., М. М. Вегеш. Ужгород: ПП Роман О. І., 2021. С. 358–372.
1107. Вегеш М., Гиря В. Законотворець Карпатської України Михайло Брацайко. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 148–151.
1108. Вегеш М., Гиря В. Карпатська Україна і Угорщина. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 53–63.
1109. Вегеш М., Гиря В. Угорська іредента на Закарпатті в другій половині 20-х – першій половині 30-х рр. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 28. Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 79–94.
1110. Вегеш М., Гиря В. Угорський ревізіонізм і Карпатська Україна (1938–1939). *Carpatica–Карпатика*. Випуск 29. НДІ карпатознавства:

- історія, сучасний стан, перспективи розвитку / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 175–195.
1111. Вегеш М., Гиря В. Угорський ревізіонізм проти Чехословацької республіки і Закарпаття (20–30-ті роки ХХ ст.). *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск третій. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 171–197.
1112. Вегеш М., Гиря В. Федір Ревай – голова УНО. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 143–147.
1113. Вегеш М., Гиря В. Чехословацька Республіка в часи центральноєвропейської політичної кризи (Мюнхенська конференція 29–30 вересня 1938 р.). *Вибір 2019*. Матеріали науково-практичної конференції «Електоральні процеси в Україні: загальнонаціональні особливості та регіональні виборчі практики». Ужгород, 2018. С. 102–112.
1114. Вегеш М., Гиря В. Чехословацька Республіка і Карпатська Україна: між Мюнхеном, Комарно і Віденським арбітражем. *Вибір 2019*. Матеріали науково-практичної конференції «Електоральні процеси в Україні: загальнонаціональні особливості та регіональні виборчі практики». Ужгород, 2018. С. 112–119.
1115. Вегеш М., Гиря В. Юліан Ревай – міністр Карпатської України. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 140–143.
1116. Вегеш М., Гиря В. Як голосували закарпатці в 39-му? (Електоральні настрої населення Закарпаття під час виборів до Союму Карпатської України). *Вибір 2019*. Матеріали науково-практичної конференції «Електоральні процеси в Україні: загальнонаціональні особливості та регіональні виборчі практики». Ужгород, 2018. С. 6–11.
1117. Вегеш М., Гиря В., Горват Л. Чехословаччина, Румунія і Карпатська Україна під час центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни. Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у

- контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів, прав національних меншин та пандемії Covid-19» / Відповідальні за випуск: В. І. Гиря., М. М. Вегеш. Ужгород: ПП Роман О. І., 2021. С. 150–167.
1118. Вегеш М., Гиря В., Король І. Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами 1918–1939 рр. / Ужгородський державний університет. Ужгород: Колір Прінт, 1998. 130 с.
1119. Вегеш М., Горват І.-Л. Румунсько-чехословацькі відносини через призму державотворчих процесів у Карпатській Україні (1938–1939). Стаття 1. *Вільне слово*. Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. 2022. № 3–4. С. 10, 12.
1120. Вегеш М., Горват І.-Л. Румунсько-чехословацькі відносини через призму державотворчих процесів у Карпатській Україні (1938–1939). Стаття 2. *Вільне слово*. Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. 2022. № 5–6. С. 12.
1121. Вегеш М., Горват І.-Л. Румунсько-чехословацькі відносини через призму державотворчих процесів у Карпатській Україні (1938–1939). Стаття 3. *Вільне слово*. Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. 2022. № 7–8. С. 12.
1122. Вегеш М., Горват І.-Л. Румунсько-чехословацькі відносини через призму державотворчих процесів у Карпатській Україні (1938–1939). Стаття 4. *Вільне слово*. Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. 2022. № 11–12. С. 13.
1123. Вегеш М., Горват І.-Л. Румунсько-чехословацькі відносини через призму державотворчих процесів у Карпатській Україні (1938–1939). Стаття 5. *Вільне слово*. Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. 2022. № 13–14. С. 13.
1124. Вегеш М., Горват Л. «Закарпатське питання» у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни (1938–1939). *Lucrarile Simpozionului International. Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity*. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. *Tasnad*, 26–28 octombrie 2017. Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Cluj Napoca: Editura Econ Transilvan, 2018. S. 135–173.
1125. Вегеш М., Горват Л. Августин Волошин – президент Карпатської України. *Наш голос*: Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2000. Ч. 59-60; Ч. 61–62. С. 19–20.
1126. Вегеш М., Горват Л. Виповнилось 125 років від дня народження Августина Волошина: Що нового про його життя повідають архіви. *Срібна Земля–Фест*. 1999.
1127. Вегеш М., Горват Л. Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського (1897–1974): (Матеріали до спецкурсу

- «Історія української культури ХХ століття») / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. 106 с.
1128. Вегеш М., Горват Л. Життєвий і творчий шлях Василя Гренджі-Донського. *Верховина*. 2000. 18 листопада.
1129. Вегеш М., Горват Л. Закарпаття напередодні Другої світової війни: геополітичні аспекти. *Актуальні проблеми політичної науки*. Випуск п'ятий. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. С. 4–57.
1130. Вегеш М., Горват Л. Карпатська Україна 1938–1939 років в портретах: (Методичний посібник для студентів історичного факультету, що вивчають «Краєзнавство») / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Ужгород, 2000. 101 с.
1131. Вегеш М., Горват Л. Карпатська Україна та Румунія: 3 досвіду історичних взаємин. *Срібна Земля–Фест*. 1998. 15–21 жовтня.
1132. Вегеш М., Горват Л. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1997. 136 с.
1133. Вегеш М., Горват Л. Особливості українсько-румунських політичних взаємин напередодні Другої світової війни (на прикладі Карпатської України). *Relatii Romano-ucrainene, istorie si contemporaneitate. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність. Romanian-ukrainian relations, history and present*. Editura Muzeului Satmarean, 2015. С. 84–90.
1134. Вегеш М., Горват І.-Л. Президент Карпатської України Августин Волошин: шлях на голгофу. Стаття 1. *Наш голос*. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. Місячник Союзу українців Румунії. XXXI рік видання. 2022. № 336 (червень). С. 3–5.
1135. Вегеш М., Горват І.-Л. Президент Карпатської України Августин Волошин: шлях на голгофу. Стаття 2. *Наш голос*. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. Місячник Союзу українців Румунії. XXXI рік видання. 2022. № 337 (липень). С.14–16.
1136. Вегеш М., Горват Л. Релігія і церква в Карпатській Україні. *Relatii Romano-ucrainene. Istorie si contemporaneitate. Romanian-Ukrainian relations. History and contemporaneity. Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність*. Editory Irina Liuba Horvat. Anastasia Vehesh. Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean – Bucuresti: Editura RCR Editorial, 2019. С. 271–284.
1137. Вегеш М., Горват Л. Румунія і Карпатська Україна (1938–1939). Короткий історичний нарис / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1999. 20 с.
1138. Вегеш М., Горват Л. Сторінки історії Закарпаття: історичні статті, есе, історико-біографічні нариси / Союз Українців Румунії. Бухарест: Видавництво Мустанг, 2003. 407 с.

1139. Вегеш М., Горват Л. Українська державність у ХХ столітті: (Матеріали до лекцій для студентів історичного факультету) / Ужгородський державний університет, Кафедра історії України, кафедра політології. Ужгород, 2000. 98 с.
1140. Вегеш М., Горват Л. Учений європейського рівня. До 70-річчя члена-кореспондента НАН України С. В. Віднянського. *Наш голос*. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2021. № 320, лютий. С. 16–19.
1141. Вегеш М., Горват Л. Феномен Августина Волошина через призму політичного лідерства. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 30. Історична школа професора Володимира Задорожного. Науковий збірник. Випуск 2 / Національна академія наук України; Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Науково-дослідницький інститут карпатознавства. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. С. 87–94.
1142. Вегеш М., Горват Л. Якої України хотів Василь Гренджа-Донський? *Український вісник: Часопис Союзу українців Румунії*. 2002. № 3–4. С. 15.
1143. Вегеш М., Греченюк Н. Громадсько-політичні і культурні взаємини українців Східної Галичини і Закарпаття в першій половині ХХ ст.: огляд джерел і літератури. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 28. Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 28–78.
1144. Вегеш М., Греченюк Н. Національно-визвольні змагання українців Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1950 рр. ХХ ст. / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. 195 с.
1145. Вегеш М., Густі І., Довганич О., Худанич В., Чоповдя І., Нитка В. Безупинно вів наш народ боротьбу за свої права із завойовниками.... Круглий стіл «Новин Закарпаття». *Новини Закарпаття*. 2004. 20 березня.
1146. Вегеш М., Данилюк Д. Проблеми історії Закарпаття у науковій спадщині І. Гранчака. *Професор Іван Гранчак: (До 70-річчя від дня народження)* / Упорядкування доктора філологічних наук, професора М. Зимомрі. Ужгород, 1997. С. 55–61.
1147. Вегеш М., Делеган В., Туряниця В. Василь Гренджа-Донський у вітчизняній і зарубіжній історіографії. *Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974)* (16 грудня 1994 р., м. Ужгород) / Закарпатська обласна рада народних депутатів, Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. С. 14–19.

1148. Вегеш М., Довганич О., Хланта О. Активний просвітянин – жертва репресій. Юськів Семен Пилипович. *Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга.* Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 580–582.
1149. Вегеш М., Довганич О., Хланта О. Семен Юськів: невідомі сторінки біографії. *Carpathica–Карпатика.* Випуск 27. Карпатський регіон: історія і культура / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. С. 111–114.
1150. Вегеш М., Довганич О., Худанич В. Джерельна база Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш].* Ужгород, 2002. С. 14–46.
1151. Вегеш М., Довганич О., Худанич В. Перелік воїнів Карпатської Січі та активістів Карпатської України, які брали участь у боях, а також репресовані. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш].* Ужгород, 2002. С. 616–634.
1152. Вегеш М., Задорожний В. Велич і трагедія Карпатської України. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії / Передмова Івана Хланти.* Ужгород: Гражда, 2016. С. 310–358.
1153. Вегеш М., Задорожний В. Велич і трагедія Карпатської України: історико-популярний нарис / Закарпатське товариство «Знання», Консалтинг-центр «Перспектива». Ужгород, 1993. 84 с.
1154. Вегеш М., Задорожний В. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. ХХ ст. *Конституційне будівництво в Україні: теорія та практика: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 4-й річниці Конституції України (1–3 червня 2000 р.) / Управління освіти Закарпатської обласної державної адміністрації, Вища школа права при Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Закарпатське відділення Фонду підтримки науки.* Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2000. С. 106–114.
1155. Вегеш М., Задорожний В. Державно-правовий статус Закарпаття наприкінці 30-х рр. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії / Передмова Івана Хланти.* Ужгород: Гражда, 2016. С. 293–298.
1156. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна – незалежна держава. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії / Передмова Івана Хланти.* Ужгород: Гражда, 2016. С. 359–366.
1157. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна – незалежна держава. *Новини Закарпаття.* 2000. 17, 24 червня.

1158. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна 1938–1939 років: новий підхід до проблеми. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії* / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. С. 366–374.
1159. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна 1938–1939 рр. у світлі європейської періодики. *Задорожний Володимир Євгенович. Історіографічні студії* / Передмова Івана Хланти. Ужгород: Гражда, 2016. С. 374–381.
1160. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна 1938–1939 рр. у світлі європейської періодики. *Карпатська Україна і Августин Волошин: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української державності»* (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.). Ужгород, 1995. С. 48–60.
1161. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: деякі аспекти соціально-економічного і політичного розвитку. *Український історичний журнал*. 1995. № 2. С. 42–51.
1162. Вегеш М., Задорожний В. Карпатська Україна у світлі нових документів. *Сучасність*. 1993. № 4. С. 62–67.
1163. Вегеш М., Задорожний В. Лицарі абсурду. Надзвичайний стан у Карпатській Україні. *Закарпатська правда*. 1992. 15 грудня.
1164. Вегеш М., Задорожний В. Щастя і горе Карпатської України В. Гренджі-Донського – історичне джерело. *Тези доповідей і повідомлень наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974)* (16 грудня 1994 р., м. Ужгород) / Закарпатська обласна рада народних депутатів, Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. С. 51–53.
1165. Вегеш М., Зимомря М. Духовні стремління О. Духновича в оцінках Августина Волошина та Едуарда Вінтера. *О. В. Духнович і слов'янський світ: Матеріали наукової конференції* (23–24 квітня 1993 р.). / Закарпатська обласна державна адміністрація, Міністерство освіти України, Ужгородський державний університет. Ужгород, 1993. С. 178–179.
1166. Вегеш М., Ілько В. Преса Східної Галичини про національно-визвольну боротьбу закарпатських українців в 1938–1939 рр. Тези доповідей наукової конференції «*Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 рр. ХХ ст.*» / Міністерство освіти України, Ужгородський державний університет, кафедра історії України. Ужгород, 1992. С. 42–49.
1167. Вегеш М., Ілько В. Про масовий перехід кордону юнаками і дівчатами Східної Галичини на Закарпаття у 1938–1939 роках. *Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 р.)* / Закарпатський краєзнавчий музей. Ужгород, 1992. С. 274–276.
1168. Вегеш М., Кляп М. Література Закарпаття в 20–30 роках. *Нариси історії Закарпаття (1918–1945)* / Ужгородський державний університет, Інститут Карпатознавства, Закарпатська обласна організація товариства охорони

- пам'яток історії та культури; [Відповідальний редактор і керівник авторського колективу: І. М. Гранчак]. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 1995. С. 373–284.
1169. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України. Ужгород: Карпати, 2005. 464 с.
1170. Вегеш М., Кляп М., Тарасюк В., Токар М. Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України / 2-е вид., допов. Ужгород: Карпати, 2009. 480 с.
1171. Вегеш М., Концур-Карабінович Н. Українська Греко-Католицька Церква в портретах. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 347 с.
1172. Вегеш М., Концур-Карабінович Н., Марчук В., Палінчак М., Голонич Я. Українська Греко-Католицька Церква: минуле і сучасне. Фермонт (США), 2020. 380 с.
1173. Вегеш М., Король І. Організації української діаспори США і Канади та Карпатська Україна. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: історія / Міністерство освіти України, Ужгородський державний університет; [Редколегія: І. Ф. Король (голова) та ін.]. Ужгород, 1998. Випуск 2. С. 67–70.
1174. Вегеш М., Лемак В., Шандор В. Вибори до Сойму – перший крок до незалежності: До 65-річчя Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2004. 12 лютого.
1175. Вегеш М., Малець О. Збройні сили Карпатської держави: 60-річчю Карпатської Січі та дню Карпатської України присвячується. *Срібна Земля*. 1998. 14 березня.
1176. Вегеш М., Малець О. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939): Від Мюнхена до Комарно. *Ріо-інформ*. 1997. 18 березня.
1177. Вегеш М., Малець О. Прем'єр-міністр Карпатської України: Штрихи до портрета Юліана Ревая. *Срібна Земля-Фест*. 1999. 11–17 березня.
1178. Вегеш М., Малець О. Угорська дипломатія і розвідка в Карпатській Україні. *Срібна Земля*. 1999. 27 лютого.
1179. Вегеш М., Малець О. Угорщина і Карпатська Україна. *Самостійна Україна*. 1999. № 7–10.
1180. Вегеш М., Марина В. Карпатська Україна на фоні міжнародних відносин. Незалежність Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 11. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2009. С. 19–26.
1181. Вегеш М., Марина В. Румунія і Карпатська Україна: Особливості політичного розвитку і співробітництва. *Карпатська Україна і Августин Волошин*: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української державності (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.)». Ужгород, 1995. С. 61–69.

1182. Вегеш М., Міщанин В. «Просвіта» і В. Гренджа-Донський. *Карпатська Україна*. 1993. 6 травня.
1183. Вегеш М., Міщанин В. Ворожа діяльність проугорської «п'ятої колонії» у Карпатській Україні (1938–1939 рр.). *Срібна Земля*. 1993. 16 жовтня.
1184. Вегеш М., Міщанин В. Ворожа діяльність проугорської «п'ятої колонії» у Карпатській Україні (1938–1939 рр.). *Голос нації*. 1994. 11–12 квітня.
1185. Вегеш М., Міщанин В. Голова національної ради: Йосип Дудикевич – голова національної ради у Воловому. *Верховина*. 1993. 13 квітня.
1186. Вегеш М., Міщанин В. Економіка Міжгірщини періоду Карпатської України. *Верховина*. 1993. 30 жовтня.
1187. Вегеш М., Міщанин В. Економічне становище Карпатської України в 1938–1939 роках. *Верховина*. 1994. 20 липня.
1188. Вегеш М., Міщанин В. Йосип Дудикевич. *Історія України в історичних портретах* (Збірник наукових праць). Ужгород, 1996. С. 98–101.
1189. Вегеш М., Міщанин В. Події 13–14 березня 1939 р. в Карпатській Україні. *Молодь – Україні: (Наукові записки молодих вчених Ужгородського державного університету)*. До 50-річчя Ужгородського державного університету / Закарпатський Молодіжний Демократичний Союз, Закарпатський центр соціальної служби для молоді, Українська асоціація студентів-істориків, Ужгородський державний університет, Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. Ужгород, 1995. Т. 5–6. С. 189–190.
1190. Вегеш М., Міщанин В. Проугорська «п'ята колона» у Карпатській Україні (1938–1939 рр.). *Молодь – Україні: (Наукові записки молодих вчених Ужгородського державного університету)*. До 50-річчя Ужгородського державного університету / Закарпатський Молодіжний Демократичний Союз, Закарпатський центр соціальної служби для молоді, Українська асоціація студентів-істориків, Ужгородський державний університет, Історичний факультет, Кафедра історії України, Юридичний факультет, Кафедра історії та теорії держави і права. Ужгород, 1995. Т. 5–6. С. 181–185.
1191. Вегеш М., Міщанин В. Соціальне становище населення Карпатської України в 1938–1939 роках: сторінки історії. *Верховина*. 1994. 13 серпня.
1192. Вегеш М., Міщанин В. Терористи на Верховині. *Верховина*. 1993. 2 листопада.
1193. Вегеш М., Міщанин В. Угорські і польські терористи у Карпатській Україні. *Срібна Земля*. 1993. 27 липня.
1194. Вегеш М., Міщанин В. Хуст – Столиця Карпатської України. *Карпатська Україна*. 1994. 27 січня, 3, 10, 24 лютого, 15, 31 березня.
1195. Вегеш М., Міщанин В., Палінчак М. Висновки. *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 611–624.

1196. Вегеш М., Міщанин В., Палінчак М. Вступ. *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 10–15.
1197. Вегеш М., Міщанин В., Палінчак М. Закарпаття – земля української держави (Від авторів). *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 5–9.
1198. Вегеш М., Міщанин В., Палінчак М. Політична історія Закарпаття (1918–1950). Вибрана бібліографія. *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 625–828.
1199. Вегеш М., Мокрянин І. Драма отця Феодосія: [Про життя і діяльність синеvirського священика Феодосія Горвата]. *Закарпатська правда*. 1992. 6 жовтня.
1200. Вегеш М., Мокрянин І. Життя за «автономії»: [Про соціально-економічне становище населення Міжгірщини в міжвоєнний період]. *Закарпатська правда*. 1991. 6 грудня.
1201. Вегеш М., Мокрянин І. Життя за «автономії»: [Соціально-економічне становище закарпатського населення в складі Чехословаччини]. *Карпатська Україна*. 1992. 8 жовтня.
1202. Вегеш М., Мокрянин І. Інтелігенція на селі: [Про освітянську спадщину міжгірських вчителів 20–30-х років С. Фігури і Я. Завальницького]. *Закарпатська правда*. 1991. 20 червня.
1203. Вегеш М., Мокрянин І. Лекції про Василя Гренджу-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 268–269.
1204. Вегеш М., Мокрянин І. Трагедія в Тішні: [Про розстріл угорськими окупантами міжгірських патріотів С. Фігури і Я. Завальницького]. *Закарпатська правда*. 1991. 6 квітня.
1205. Вегеш М., Олашин М. Вчений, публіцист, громадсько-культурний і політичний діяч. *Павло Михайлович Федака: Бібліографічний покажчик: (До 50-річчя від дня народження)*. Ужгород, 1995. С. 42–49.
1206. Вегеш М., Олашин М. Дослідження з історії німецької меншини на Закарпатті: [Рец. на кн.: Павленко Г. В. Німці на Закарпатті. Ужгород, 1996]. *Проблеми історії, філософії та літературознавства України: (Наукові записки вчених Ужгородського державного університету)*. Ужгород, 1996. Вип. 1. С. 161–166.
1207. Вегеш М., Олашин М. Праця про емігрантів із Закарпаття: [Рец. на кн.: Пагирия В. Закарпатці в діаспорі. – Ужгород: Патент, 1998]. *Ювілейний*

- збірник на пошану історика України академіка Володимира Грабовецького: До 70-річчя з дня народження. Ужгород, 1998. С. 126–129.
1208. Вегеш М., Олашин М. Про Карпатську Січ та її команданта: [Рец. на кн.: Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі». Ужгород, 1997]. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгородський державний університет, Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип. 2. С. 87–89.*
1209. Вегеш М., Олашин М. Роки, віддані людям [Про П. М. Федаку]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік / Закарпатське крайове товариство «Просвіта» [Упорядники: П. Федака, Й. Баглай]. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 62–66.*
1210. Вегеш М., Остапець Ю. Роль митрополита Андрея Шептицького у налагодженні громадсько-культурних взаємин Закарпаття і Галичини в міжвоєнний період. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / Ужгород. держ. ун-т., Кафедра політології. Ужгород, 1998. Вип. 1. С. 12–14.*
1211. Вегеш М., Палінчак М. «Бо свої то за горами – не чужі: Русь єдина, мисль одна у всіх в душі...». Українці Східної Галичини і Карпато-Українська держава (1938–1939). *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 245–318.*
1212. Вегеш М., Палінчак М. «Кожний ученик має бути навчаний у своїй рідній мові...». Культурне життя в Карпатській Україні (1938–1939). *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 319–342.*
1213. Вегеш М., Палінчак М. «Най буде так, як є у Києві...». Національно-визвольна боротьба закарпатських українців. Гуцульська Республіка (1918–1919). *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 16–50.*
1214. Вегеш М., Палінчак М. Від Підкарпатської Русі до Карпатської України (1938–1939). *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 158–244.*
1215. Вегеш М., Палінчак М. Державно-правові основи існування Карпато-Української держави (1938–1939). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні відносини. Випуск 3. Ужгород, 2018. С. 17–28.*
1216. Вегеш М., Палінчак М. Карпатська Україна у міжнародній грі (1938–1939). *Політична історія Закарпаття крізь призму українського державотворення. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 51–125.*
1217. Вегеш М., Палінчак М. Про деякі господарські спроможності Карпатської України (1938–1939). *Політична історія Закарпаття крізь*

- призму українського державотворення.* Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 126–157.
1218. Вегеш М., Палінчак М. Релігійне життя в Карпатській Україні. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність.* Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика й громадсько-культурного мислителя Августина Волошина (м. Ужгород, 14 березня 2019 року). Ужгород, 2019. С. 43–53.
1219. Вегеш М., Палінчак М. Релігія і церква в Карпатській Україні (1938–1939). *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Міжнародні відносини. Випуск 4. Ужгород, 2018. С. 89–98.
1220. Вегеш М., Палінчак М. Чехословаччина та Карпатська Україна (1938–1939 рр.): від Мюнхенської конференції до «гібридної війни». *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Міжнародні відносини. 2019. Випуск 6. С. 54–70.
1221. Вегеш М., Пилипчинець В. Кривава казка: [Про В. С. Гренджу-Донського]. *За вільну Україну.* 1991. 1 жовтня.
1222. Вегеш М., Попович В. Закарпаття у складі Чехословаччини: Чи була альтернатива? *Радянська Верховина.* 1992. 18 липня.
1223. Вегеш М., Росак В. Велич і трагедія Августина Волошина. *Carpatica–Карпатика: Історичні та історіографічні студії.* До ювілею доктора історичних наук, професора Володимира Васильовича Грабовецького / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства. Ужгород, 2003. Випуск 24. С. 265–343.
1224. Вегеш М., Ситник О. Сторінки історії ОУН–УПА в Закарпатті (1929–50-ті рр.) / Передмова П. Скунця. *Срібна Земля.* 2000. 7, 14, 21, 28 жовтня, 4 листопада.
1225. Вегеш М., Токар М. «Вперед». *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови].* Київ, 2006. Т. 5 (Вод–Гн). С. 195.
1226. Вегеш М., Токар М. «Народня сила». *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови].* Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 493.
1227. Вегеш М., Токар М. «Нова свобода». *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М.*

- Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2021. Т. 23 (НГ–Ня). С. 528–529.
1228. Вегеш М., Токар М. «Нова Сцена». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2021. Т. 23 (НГ–Ня). С. 530.
1229. Вегеш М., Токар М. Автономний Земледільський Союз (АЗС). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т. I (А). С. 128.
1230. Вегеш М., Токар М. Аграрна партія (АП). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т. I (А). С. 153.
1231. Вегеш М., Токар М. Баглай Йосип Олексійович [дослідник театрального мистецтва в Карпатській Україні]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 59.
1232. Вегеш М., Токар М. Бенеш Едвард. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 455–456.
1233. Вегеш М., Токар М. Бескид Антін Григорович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 547.
1234. Вегеш М., Токар М. Вершина духу. До 80-річчя проголошення державної незалежності Карпатської України. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2018. 324 с., іл.
1235. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Бабота Микола. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).

1236. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Бандусяк Микола. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1237. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Блестів Олександр. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1238. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Бращайко Михайло. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1239. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Бращайко Юлій. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1240. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Ворон Андрій. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1241. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Голота Яків. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1242. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Гренджа-Донський Василь. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1243. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Грига Іван. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1244. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Долинай Микола. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1245. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Желтвай Віктор. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1246. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Заклинський Корнило. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму.*

- Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1247. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Климпуш Дмитро. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1248. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Колодзінський Михайло. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1249. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Коссак-Тарнавський Зенон. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1250. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Кукуруза Павло. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1251. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Лар Василь. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1252. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Невицька Ірина. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1253. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Невицький Омелян. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1254. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Німчук Дмитро. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1255. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Няраді Діонізій. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1256. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Пазуханич Юрій. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).

1257. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Ревай Федір. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1258. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Ревай Юліан. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1259. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Рогач Іван. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1260. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Росоха Степан. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1261. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Стерчо Петро. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1262. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Тацинець Федір. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1263. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Феделеш Кирило. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1264. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Химинець Юліан. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1265. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Хіра Олександр. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1266. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Шандор Вікентій. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1267. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Шерегій Юрій-Августин. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму.*

- Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1268. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Шпонтан Іван. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1269. Вегеш М., Токар М. Відомі діячі доби: Штефан Августин. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=864> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1270. Вегеш М., Токар М. Вторгнення гортіївських військ. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=873> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1271. Вегеш М., Токар М. Галичина і Карпатська Україна. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?s=%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B0+%D1%96+%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0+%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1272. Вегеш М., Токар М. Галичина і Карпатська Україна. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород: Ліра, 2010. С. 117–120.
1273. Вегеш М., Токар М. Державно-правовий статус Закарпаття. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=817> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1274. Вегеш М., Токар М. Діяльність Другого Крайового уряду. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?p=889> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1275. Вегеш М., Токар М. Діяльність Другого крайового уряду. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород: Ліра, 2010. С. 114–117.
1276. Вегеш М., Токар М. Діяльність Першого Крайового уряду. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал.* URL: <https://zakarpattia.com.ua/?s=%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BF%D0%B5%D1%80>

- D1%88%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D1%83%D1%80%D1%8F%D0%B4%D1%83 (дата звернення: 21. 05. 2021).
1277. Вегеш М., Токар М. Діяльність Першого крайового уряду. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород: Ліра, 2010. С. 111–114.
1278. Вегеш М., Токар М. Доля Закарпаття на Мюнхенській конференції та переговорах в Комарно. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=887> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1279. Вегеш М., Токар М. Закарпатський крайовий комітет Комуністичної партії Чехо-Словаччини. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2010. Т. 10 (3–3ор). С. 151.
1280. Вегеш М., Токар М. Збройне повстання в Хусті. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=879> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1281. Вегеш М., Токар М. Карпато-Українське державотворення: До 70-річчя проголошення державної незалежності Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. 536 с.
1282. Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна в мемуарах. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]*. Ужгород, 2002. С. 46–57.
1283. Вегеш М., Токар М. Карпатська Україна на шляху державотворення. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 448 с.
1284. Вегеш М., Токар М. Мюнхенська конференція. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород: Ліра, 2010. С. 107–108.
1285. Вегеш М., Токар М. Нові реалії державотворення. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=817> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1286. Вегеш М., Токар М. Особливості формування і тенденції розвитку політичної еліти Закарпаття. *Українська еліта у другій половині ХІХ – на початку ХХІ століття: особливості формування, трансформація уявлень, інтелектуальний потенціал. Західні землі. Вибрані проблеми / відповідальний редактор Ігор Соляр, упорядники Олег Муравський, Михайло Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. Книга 1*. Львів, 2023. С. 495–520.

1287. Вегеш М., Токар М. Переговори в Комарно. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород: Ліра, 2010. С. 109–111.
1288. Вегеш М., Токар М. Перший Віденський арбітраж. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=885> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1289. Вегеш М., Токар М. Політичний режим і вибори до Сойму Карпатської України. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород : Ліра, 2010. С. 120–124.
1290. Вегеш М., Токар М. Політичний режим і вибори до Сойму. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=883> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1291. Вегеш М., Токар М. Проголошення незалежності Карпатської України. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород: Ліра, 2010. С. 124–126.
1292. Вегеш М., Токар М. Проголошення незалежності. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=875> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1293. Вегеш М., Токар М. Релігійне питання в Карпатській Україні. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура* (україномовний варіант українсько-угорського видання). Ужгород: Ліра, 2010. С. 139–141.
1294. Вегеш М., Токар М. Рецензія: Політична історія України. ХХ століття: В шести томах (К.: Видавництво «Генеза», 2003-2004). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М.М.Вегеш (голова редкол.), Д.Д.Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 222–227.
1295. Вегеш М., Токар М. Січовики на захисті незалежності. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=871> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1296. Вегеш М., Токар М. Формування збройних сил (Карпатська Січ). *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=881> (дата звернення: 21. 05. 2021).
1297. Вегеш М., Токар М., Басараб М. Життєпис Августина Волошина. *заКарпатія. Проект агенції досліджень регіонального соціуму. Просвітницько-пізнавальний портал*. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=413> (дата звернення: 21. 05. 2021).

1298. Вегеш М., Туряниця В. Августин Волошин (1874–1945): Бібліографічний покажчик / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1994. 25 с.
1299. Вегеш М., Туряниця В. Короткий життєпис Августина Волошина (1874–1945) / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 29 с.
1300. Вегеш М., Туряниця В. Професор Василь Худанич: сторінки життя і творчості (до 80-річчя від дня народження). *Carpatica–Карпатика*: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип. 14. С. 5–10.
1301. Вегеш М., Туряниця В. У вінок шани і визнання [про В. Гренджу-Донського]. / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 36 с.
1302. Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Нові матеріали про останні дні президента Карпатської України А. Волошина. *Закарпатська Україна. 1945*: Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю воз'єднання Закарпаття з Україною (Ужгород, 26 травня 1995 р.) / Закарпатська обласна рада народних депутатів, Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. С. 68–72.
1303. Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Останні дні президента Карпатської України: (19 липня 1995 року минає 50 років з дня смерті Августина Волошина. *Верховина*. 1995. 15 липня.
1304. Вегеш М., Туряниця В., Чаварга І. Смерть президента: Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина / Ужгородський державний університет. Ужгород, 1995. 40 с.
1305. Вегеш М., Федака П. Від «Просвіти» до Карпатської України: (З історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців у 1918–1939 рр.). *Література до 60-річчя Карпатської України*. (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету): Вибрана бібліографія. Ужгород, 2000. С. 3–17.
1306. Вегеш М., Федака П. Від упорядників збірника. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді: Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії*: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (Ужгород, 11–12 березня 1999 р.). Ужгород, 2000. Річник IV (XVIII). С. 3.
1307. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія. До 83-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України; передмова С. Віднянського і В. Міщанина; біографічні нариси про авторів книги М. Олашина і М. Зимомрі / Видання друге, доповнене і виправлене. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2022. 642 с.

1308. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 437 с.
1309. Вегеш М., Худанич В. Виникнення, структура і діяльність Карпатської Січі. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 280–293.
1310. Вегеш М., Худанич В. Організації української еміграції та Закарпаття (1938–2000 рр.). *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 373–392.
1311. Вегеш М., Чаварга А. В обороні Карпатської України: Карпато-Українська держава та світове українство (1938–1939) / Переклад з чеської архівних документів Н. Петріца. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 378 с.
1312. Вегеш М., Чаварга А. До питання про становлення державної служби у Карпатській Україні. Україна і Центральна Європа: історія, політика, культура. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті впливу гібридної війни, виборчих процесів, прав національних меншин та пандемії Covid-19» / Відповідальні за випуск: В. І. Гирия., М. М. Вегеш. Ужгород: ПП Роман О. І., 2021. С. 294–309.
1313. Вегеш М., Чучка П. Августин Волошин – президент Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 412–454.
1314. Вегеш Н. Власть останвила строительство мемориального комплекса «Красное поле». URL: <http://www.mukachevo.net/ru/news/view/71384> (дата звернення: 20. 12. 2021). (дата звернення: 21. 12. 2021).
1315. Вегеш Микола Миколайович. Біографічна довідка. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2010. 31 грудня.
1316. Вегеш Микола Миколайович. *Закарпаття. Хто є хто*. Присвячується 60-річчю воз'єднання Закарпаття з Україною. Міжнародне довідково-біографічне видання. Випуск другий. Київ: Українська академія геральдики, товарного знаку та логотипу; Українське наукове товариство геральдики і вексилології, 2005. С. 96.
1317. Вегеш Микола Миколайович. *Закарпаття: місцеве самоврядування*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2012. С. 35.

1318. Вегеш Микола Миколайович. *Кращі люди України*: Енциклопедія. К.: ТОВ «Редакція альманаху «Кращі люди України», 2009. Випуск 1. С. 164.
1319. Вегеш Микола Миколайович. *Наукова еліта Закарпаття*. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 25–26.
1320. Вегеш Микола Миколайович. *Суспільні науки в Ужгородському університеті*. До 5-річчя факультету суспільних наук. Ужгород, 2011. С. 48–49.
1321. Вегеш Микола Миколайович. *Ужгородський національний університет на порозі III тисячоліття* / Редколегія: М.М.Вегеш – голова редколегії, О.Г.Сливка, Л.О.Белей, І.П.Студеняк, В.В.Марина, Т.М.Розумик – відповідальний редактор, М.М.Басараб, В.В.Браславець. Ужгород: Всеукраїнське державне багатопрофільне видавництво «Карпати» – «Наш рідний край» – «Вісник Карпат», 2005. С. 10–11.
1322. Вегеш Микола Миколайович. *Хто є хто в Україні*: політики, парламентарі, громадські діячі, урядовці, судді, підприємці, військові, релігійні діячі, науковці та освітяни, журналісти, суспільствознавці. 9000 біографічних довідок. К.: Видавництво «К.І.С.», 2007. С. 144.
1323. Вегеш Микола Миколайович. *XX років. Академія наук вищої освіти України*. К.: ТОВ «Брама-V», 2012. С. 154–155.
1324. Велика Українська Енциклопедія. Тематичний реєстр гасел з напрямку «Історичні науки» (Історія України. Всесвітня історія) / Укладачі: Гірік С. І., Киридон А. М., Троян С. С.; за ред. д. і. н., проф. Киридон А. М. К: Державна наукова установа «Енциклопедичне видавництво», 2017. 240 с
1325. Венгрия и Вторая мировая война: Секретные дипломатические документы из истории кануна и пери ода войны. М.: Издательство иностранной литературы, 1962. 367 с.
1326. Венжинович Н., Кондор М. Мовна ситуація на Закарпатті в 20–30-х роках ХХ ст. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 47–49.
1327. Веремейчик О. Як карпатські українці воювали за свою і нашу мрію [Рец. на книгу: Стерчо П. Карпато-Українська держава: до історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919 – 1939 роках. Репринтне видання. Львів: За вільну Україну, 1994. 288 с.]. *Українське слово*. 2014. 26 березня – 1 квітня.
1328. Вереш Є. Професор Олександр Васильович Фединець: штрих до портрета. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Медицина. Випуск 4. Ужгород, 1997. С. 6.

1329. Веденєєв Д., Биструхін Г. Меч і тризуб: Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА (1920–1945). К.: Генеза, 2006. 408 с.
1330. Великий син зеленої Верховини [В. Гренджа-Донський]. *Календар «Просвіти» на 2022 рік / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака.* Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 77–78.
1331. «Ви не вмрете, єпископе Іване...». Діяльність громадськості Закарпаття за єдність Греко-Католицької церкви в Україні, воз'єднання Мукачівської єпархії з УГКЦ, богослужіння українською мовою. Збірник статей / Упорядник Володимир Піпаш. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. 128 с.
1332. Вибори до Сойму. *Голос Марамороцини.* 1992. Лютий. № 2 (13).
1333. Вивсяна І. А. «Український П'ємонт» у висвітленні вітчизняної історичної науки. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету.* 2012. № 32. С. 75–82.
1334. Вигодованець Н. Проблеми української національної школи в публіцистиці В. Гренджі-Донського. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства.* Випуск 3. Ужгород, 2000. С. 285–296.
1335. Вигодованець Н., Гоца Е. Августин Волошин про національне шкільництво в Україні. *Карпатська Україна і Августин Волошин.* Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 191–194.
1336. Видатних українців – жертв політичних репресій вшанували у Празі [про А. Волошина, М. Долиная, С. Клочурака, Ю. Перевузнака]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2704142-vidatnih-ukrainciv-zertv-politichnih-represij-vsenuvali-u-prazi.html> (дата звернення: 22. 01. 2022).
1337. Вийшла з друку: «Дукля»: [Про статтю М. М. Вегеша «Березень 1939-го року в Карпатській Україні»]. *Нове життя.* 2001. №27–28.
1338. Вийшов у світ 2-й том історичних досліджень Карпатської України: [збірник «Карпатська Україна: Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії»]. *Срібна Земля.* 2011. 11 березня.
1339. Визначено переможців конкурсу закарпатської книжки. Монографія «Вони боронили Карпатську Україну» визнана кращим науковим виданням. *Старий Замок.* 2002. 19 грудня.
1340. Визначні постаті визвольної боротьби України: [М. Колодзінський, З. Косак, Р. Клячківський, М. Кривошопка, М. Лемик, Ю. Липа, Б. Матушевський, С. Охримович]: (Найновіша доба). *Мандрівець.* 1995/1996. № 6/1. С. 62–69.

1341. Висіцька Т. Три сходинки до самоствердження: освіта, трудова і громадська діяльність жінок Закарпаття. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2006. 644 с.
1342. Висіцька Т. Хуст: сторінки історії та сучасність. Ужгород: Ліра, 2008. 680 с.
1343. Вискіль С. Ювілей проголошення Карпатської України. *Шлях перемоги*. 2009. 1 квітня.
1344. Висоцький Р. Спроба ліквідації ОУН польською владою напередодні Другої світової війни на території Галичини та Волині. *1939 рік в історичній долі України та українців*. Матеріали міжнародної наукової конференції 23–24. 09. 1999 в Львівському національному університеті ім. І. Франка. Львів, 2001. С. 82–90.
1345. Височанський Ю., Вегеш М. Болдижар Михайло Миколайович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 3 (Біо–Бя). С. 229.
1346. Виступ голови ОДА Івана Різака на відкритті пам'ятника Августина Волошину в Ужгороді 12 березня 2004 року. *Слово вчителя*. 2004. 22 березня.
1347. Виступ президента [Віктора Ющенка] з нагоди 70-річчя проголошення Карпатської України. *Слово вчителя*. 2009. 31 березня.
1348. Виступ прем'єр-міністра Карпатської України Августина Волошина при відкритті першого Союму Карпатської України 15 березня 1939 р. *Україна в ХХ столітті: Збірник документів і матеріалів (1900–1939) / Упорядники: А. Г. Слюсаренко, А. О. Буравченков, Н. І. Миронець та ін. К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997. С. 418–420.*
1349. Вівчар С. Ліс шумить. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 167–186.
1350. Від Карпатської України – до української незалежності: [НДІ Карпатознавства, очолюваний М. М. Вегешем, серед ініціаторів проведення наукової конференції, присвяченої Августину Волошину]. *Срібна Земля*. 2002. 16 березня.
1351. Від прес-служби обласного Руху [Про спроби таємного встановлення на Верещькому перевалі пам'ятника угорським кочівникам]. *Карпатський голос*. 1996. 20 червня–3 липня. № 12 (58).
1352. Від Срібної землі до Карпатської України / Упорядник Ю. Шимон. Ужгород, 1999. 19 с.
1353. Віденський арбітраж. *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина. Т. 1. Львів, 1993. С. 267.

1354. Віденський арбітраж. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 26.
1355. Віденський арбітраж: у 1938 році землі Закарпаття перейшли від чехів до угорців. URL: http://mukachevo.today/news/suspilstvo/videnskiy_arbitrazh_u_1938_roci_zemli_zakarattja_perejshli_vid_chehiv_do_ugorciv_%28istorichne_video%29 (дата звернення: 22. 01. 2022).
1356. Віденські арбітражі 1938 і 1940. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 111.*
1357. Відзначення річниці Карпатської України: [Про виступ М. М. Вегеша перед учителями]. *Ріо-інформ*. 1999. 20 березня.
1358. Відзначимо ювілей героя Карпатської України. До 90-річчя від дня народження Павла Волощука. *Карпатський голос*. 2000. 23 грудня 2000 р. – 5 січня 2001 р. № 41 (232).
1359. Відкриваємо маску: [про громадського діяча Е. Бачинського і його діяльність]. *Політична еліта на сторінках «Нової свободи»*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 70–74.
1360. Віднянський В. Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М.М.Вегеш, М.В.Делеган, О.Д.Довганич та ін. Відп. ред. М.М.Вегеш. Ужгород: Карпати, 2002. 709 с. *Український історичний журнал*. 2002. №6. С. 140–148.
1361. Віднянський С. Стерчо Петро. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 6. Біографічна частина: Н–Я. К., 2016. С. 222.
1362. Віднянський С. Бенеш Едвард. *Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 1 А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 221.*
1363. Віднянський С. Бенеш Едвард. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 5. Біографічна частина: А–М / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2014. С. 30–31.
1364. Віднянський С. Бірчак Володимир Іванович. *Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 1 А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 297–298.*
1365. Віднянський С. Бродій Андрій Іванович. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 5. Біографічна частина: А–М / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2014. С. 48–49.

1366. Віднянський С. Бродій Андрій Іванович. *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання* / Відповідальний редактор В. М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 290–292.
1367. Віднянський С. Віденські арбітражі 1938 і 1940. *Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 1 А–В* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 527.
1368. Віднянський С. Віденські арбітражі 1938 і 1940. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Т. 1. К., 2004. С. 216.*
1369. Віднянський С. Волошин Августин Іванович. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 5. Біографічна частина: А–М* / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2014. С. 81–83.
1370. Віднянський С. Волошин Августин Іванович. *Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Т. 1. К., 2004. С. 257.*
1371. Віднянський С. Волошин Августин Іванович. *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання* / Відповідальний редактор В. М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 293–298.
1372. Віднянський С. Всесвітня історія. Новітня історія. 1939–2003: Навчальний посібник для 11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Видання друге, перероблене. К.: Дієз-продукт, 2004. 240 с.
1373. Віднянський С. Гранчак Іван Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 374.
1374. Віднянський С. Державний устрій Підкарпатської Русі – Карпатської України. *Історія державної служби в Україн: У п'яти томах. Т. 2* / Відповідальні редактори: Т. В. Мотренко, В. А. Смолій. К.: Ніка-Центр, 2009. С. 33–96.
1375. Віднянський С. Державний устрій Підкарпатської Русі – Карпатської України (1919–1939 рр.). *Нариси історії державної служби в Україні*. К., 2008. С. 255–292.
1376. Віднянський С. Документи. *Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання* / Відповідальний редактор В. М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 299–302.
1377. Віднянський С. Друга світова війна 1939–1945. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. Випуск 2. Д–Й* / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. С. 76–82.

1378. Віднянський С. Жаткович Григорій. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 140.
1379. Віднянський С. Закарпатська крайова організація Комуністичної партії Чехословаччини. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 134.
1380. Віднянський С. Закарпатська крайова організація Комуністичної партії Чехословаччини. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 2. Д–Й / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. С. 146–147.
1381. Віднянський С. Закарпатська Україна, Закарпаття. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 134. С. 201–204.
1382. Віднянський С. Закарпаття – Підкарпатська Русь: від здобуття автономії до проголошення незалежної держави (до 70-річчя Карпатської України). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. Збірник статей. К., 2009. Випуск 15: у 2-х ч. Ч. 1. С. 184–207.
1383. Віднянський С. Закарпаття у складі Чехо-Словацької республіки: переломний етап у національно-культурному й етнополітичному розвитку русинів-українців. *Культура українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1994. С. 130–140.
1384. Віднянський С. Закарпаття. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2010. Т. 10 (З–Зор). С. 155–156.
1385. Віднянський С. Закарпаття. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 2. Д–Й / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. С. 147–153.
1386. Віднянський С. Закарпаття: від «землі без імені» до власної державності – Карпатської України. *Україна–Європа–Світ*. Міжнародний збірник наукових праць Серія: Історія, міжнародні відносини. Вип. 13. Тернопіль, 2014. С. 111–126.
1387. Віднянський С. Карпатська Україна як етап українського державотворення. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендьел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 96–111.

1388. Віднянський С. Карпатська Україна як етап українського державотворення. *Український історичний журнал*. 2019. № 2. С. 67–93.
1389. Віднянський С. Карпатська Україна як форма української державності напередодні Другої світової війни. *Друга світова війна і доля народів України: Тези доповідей 3-ї Всеукраїнської наукової конференції*. К., 2008. С. 42–43.
1390. Віднянський С. Карпатська Україна. *Волонтер*. 2008. № 5. С. 22–25.
1391. Віднянський С. Карпатська Україна. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 3. К–О / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 23–28.
1392. Віднянський С. Конституція Чехословацької Республіки. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 3. К–О / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 93–96.
1393. Віднянський С. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921–1945 рр.). К., 1994. 82 с.
1394. Віднянський С. Магочій Павло-Роберт. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2009. С. 417–418.
1395. Віднянський С. Магочій Павло Роберт. *Політична історія України. ХХ століття: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940)*. К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 281–282.
1396. Віднянський С. Мала Антанта. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2009. С. 464.
1397. Віднянський С. Мала Антанта. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2017. Т. 18 (Лт–Малицький). С. 645.
1398. Віднянський С. Мала Антанта. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 3. К–О / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 183–184.
1399. Віднянський С. Мараморощина (Мараморош, Мармарош). *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2009. С. 503–504.
1400. Віднянський С. Мармаророщина. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка,*

- Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 263–264.
1401. Віднянський С. Мушинка Микола. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 322–323.
1402. Віднянський С. Мушинка Микола. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 621–694.
1403. Віднянський С. Мюнхенська угода 1938. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 141–142.
1404. Віднянський С. Мюнхенська угода 1938. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 226–227.
1405. Віднянський С. Мюнхенська угода 1938. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 3. К–О / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 237–239.
1406. Віднянський С. Національна політика Праги у Підкарпатській Русі. *Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси*. К., 2012. С. 283–304, 335–337.
1407. Віднянський С. Новий документальний погляд на переломний період історії рідного краю. *Краєзнавство*. 2013. № 4. С. 274–276.
1408. Віднянський С. Політичний рух на Буковині та Закарпатті. *Україна: політична історія. ХХ–початок ХХІ ст.* / Редакційна рада: В. М. Литвин (голова) та ін. Редколегія: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголови) та ін. К.: Парламентське вид-во, 2007. С. 616–662.
1409. Віднянський С. Політичні процеси в Закарпатті. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 621–694.
1410. Віднянський С. Проблема самовизначення і розв’язання питання про державну приналежність Закарпаття після Першої світової війни. *Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки*: Міжвідомчий збірник наукових праць. К., 2007. Випуск 16: В 2 ч. Ч. 1. С. 104–115.
1411. Віднянський С. Пряшівщина (Пряшівський край). *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 98–104.

1412. Віднянський С. Пряшівщина, Пряшівський край. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 53–56.
1413. Віднянський С. Ревай Юліан. *Українська дипломатична енциклопедія*: У 2-х т. Т. 2. К., 2004. С. 395.
1414. Віднянський С. Ректор-історик це – не сенсація, а європейська практика [також про дослідження М. Вегешем історії Карпатської України]. *Слово вчителя*. 2005. 25 березня.
1415. Віднянський С. Ректор-історик, це не сенсація, а європейська практика, – стверджує відомий український учений Степан Віднянський. Інтерв'ю взяв М. Токар [також про дослідження М. Вегешем історії Карпатської України]. *Новини Закарпаття*. 2005. 12 березня.
1416. Віднянський С. Словаки в Україні. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 190–193.
1417. Віднянський С. Словаччина (Словацька Республіка). *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 193–196.
1418. Віднянський С. Словаччина, Словацька Республіка. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 633–635.
1419. Віднянський С. Стерчо Петро. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 851.
1420. Віднянський С. Стерчо Петро. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 222.
1421. Віднянський С. У чому полягає історичне значення досвіду державотворення в Карпатській Україні. *Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулих часів. Діалоги з істориками*. У двох книгах / Відповідальний редактор Валерій Смолій; упорядкування: Геннадій Боряк, Олексій Ясь. Київ: НАН України, Інститут історії України, 2022. Книга 2. С. 829–832.
1422. Віднянський С. Угорці в Україні. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 242–244.
1423. Віднянський С. Угорщина. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний

- редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 244–247.
1424. Віднянський С. Українське Національне Об'єднання (УНО). *Енциклопедія історії України: Україна–Українці*. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова редкол.), Г. В. Боряк (заст. голови), Я. В. Верменич, В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський, В. М. Даниленко, Л. О. Зашкільняк, С. В. Кульчицький (заст. голови), О. Є. Лисенко, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов (відп. секр.), О. П. Толочко, О. А. Удод, Л. Д. Якубова, О. В. Ясь. НАН України. Інститут історії України. К.: «Наукова думка», 2019. С. 702–703.
1425. Віднянський С. Українське питання в міжвоєнній Чехословаччині: автореф. дис. ... доктора іст. наук. К., 1997. 108 с.
1426. Віднянський С. Український Вільний Університет (УВУ). *Енциклопедія історії України: Україна–Українці*. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова редкол.), Г. В. Боряк (заст. голови), Я. В. Верменич, В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський, В. М. Даниленко, Л. О. Зашкільняк, С. В. Кульчицький (заст. голови), О. Є. Лисенко, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов (відп. секр.), О. П. Толочко, О. А. Удод, Л. Д. Якубова, О. В. Ясь. НАН України. Інститут історії України. К.: «Наукова думка», 2019. С. 719–721.
1427. Віднянський С. Український Вільний Університет у Празі. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 264–265.
1428. Віднянський С. Українські землі у складі Чехословаччини. *Економічна історія України: Історико-економічне дослідження*: в 2 т. Т. 2. К., 2011. С. 301–320.
1429. Віднянський С. Уряди Карпатської України (1938–1939 рр.). *Уряди України у ХХ ст.*: науково-документальне видання / Відповідальний редактор В. М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. С. 273–289.
1430. Віднянський С. Худанич Василь Іванович. *Українські історики ХХ століття*: біобібліографічний довідник. К.; Л.: Інститут історії України НАН України, 2003. Випуск 2: Ч. 1. С. 340–341.
1431. Віднянський С. Чехи в Україні. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 535–537.
1432. Віднянський С. Чехи в Україні. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 326–330.
1433. Віднянський С. Чехія, Чеська Республіка. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 537–540.

1434. Віднянський С. Чехія, Чеська Республіка. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 331–334.
1435. Віднянський С. Штефан Августин Омелянович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 662.
1436. Віднянський С. Штефан Августин Омелянович. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 335–337.
1437. Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: Інститут історії України НАН України, 2021. 373 с.
1438. Віднянський С., Зан М. Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін.; Відп. ред. М. М. Вегеш (Ужгород: Карпати, 2002. 709 с.). *Вісті тижня*. 2002. 28 червня.
1439. Віднянський С., Міщанин В. Передмова. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія. До 83-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України; передмова С. Віднянського і В. Міщанина; біографічні нариси про авторів книги М. Олашина і М. Зимомрі / Видання друге, доповнене і виправлене. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2022. С. 3–7.
1440. Віднянський С., Олашин М. Вегеш Микола Миколайович. *Українські історики. Біобібліографічний покажчик*. Серія: «Українські історики». Випуск 3. К., 2010. С. 31–32.
1441. Віднянський С., Рубльов О. Українські землі у складі Польщі, Румунії і Чехословаччини. *Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності*. К., 2008. С. 430–493.
1442. Вікентій Шандор: Про висновки з'їзду карпатських українців у діаспорі. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/vikentij-shandor-pro-vysnovky-zjizdu-karpatskykh-ukrajintsiv-u-diaspori/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
1443. Вінч М. «Одноденна держава»: свідчення англійського очевидця про події Карпатської України. К.: Темпора, 2012. 348 с.
1444. Вірний син Верховини (До 100-річчя від дня народження І. Рогача). URL: https://berezniy.blogspot.com/2013/05/100_10.html (дата звернення: 17. 01. 2022).
1445. Вісімнадцять вчителів Закарпаття відзначені премією імені Августина Волошина [Микола Вегеш – лауреат премії імені Августина Волошина]. <https://fr-fr.facebook.com/zakrada.gov.ua/posts/912945952067318/>

1446. Вішка О. Капустянський Микола Олександрович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 269.
1447. Вказівка ОНОКСу про порядок забезпечення на місцях виборів до Сойму Карпатської України / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/genereal/vkazivka-onoksu-pro-porjadok-zabezpechennja-na-mistsjakh-vyboriv-do-sojmu-karpatskoj-ukrajiny/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
1448. Власенко В. «Тут повстали нові Карпатські Крути»: (до біографії автора спогадів «Березневі дні Карпатської України» Василя Филоновича). *Сумський історико-архівний журнал*. 2009. № VI-VII. С. 141–148.
1449. Власенко В. Филонович Василь Захарович. Віднянський С. Політичні процеси в Закарпатті. *Політична історія України. XX століття: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940)*. К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 273–276.
1450. Вовк М. Бойовий командир УПА Іван Шпонтар. *Вовк М. Рідна земля: Надсяння і Закарпаття* / Крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». Ужгород, 2013. С. 57–62.
1451. Вовк М. Вчитель – просвітянин. До 90-річчя від дня народження Івана Владики. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 129–131.
1452. Вовк М. Вчитель-просвітянин. До 90-річчя від дня народження Івана Владики. *Вовк М. Рідна земля: Надсяння і Закарпаття* / Крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». Ужгород, 2013. С. 52–56.
1453. Вовк М. Іван Спурдза (1894–1969). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 500–502.
1454. Вовк М. Нескорена (До 80-річчя з дня народження Люби Гайовської). *Вовк М. Рідна земля: Надсяння і Закарпаття* / Крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». Ужгород, 2013. С. 94–96.
1455. Вовк М. Пам'яті карпатського січовика [Про Івана Спурдзу]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 189.
1456. Вовк М. Повстанець Антон Тучак з Іршави (лицар Срібної Землі). *Карпатський голос*. 2001. 10-16 листопада. № 33 (264).

1457. Вовк М. Районовий командант Карпатської Січі на Тячівщині. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 293–294.*
1458. Вовк М. Районовий командир Карпатської Січі на Тячівщині [Іван Спурдза]. *Вовк М. Рідна земля: Надсяння і Закарпаття / Крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». Ужгород, 2013. С. 78–81.*
1459. Вовк М. Світлій пам'яті Михайла Шпонтака. *Вовк М. Рідна земля: Надсяння і Закарпаття / Крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». Ужгород, 2013. С. 67–69.*
1460. Вовканич І. Сталінські репресії проти політичних діячів Карпатської України і Чехословаччини після закінчення Другої світової війни. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища: Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежної Карпатської України (Ужгород, 10–11 березня 1999 р.). Ужгород, 1999. С. 161–172.*
1461. Войналович В. Шептицький Андрей. *Політична енциклопедія / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 783–784.*
1462. Воздвиженський Д. Мюнхенська змова і руйнування за допомогою Польщі суверенної русинської державності Підкарпатської Русі – Карпатської України. *Карпатська Україна. Красне Поле. 2009. 14 березня.*
1463. Воздвиженський Д. Роль Гітлера і Сталіна у долі суверенної Карпатської України. *Карпатська Україна. Красне Поле. 2009. 28 лютого.*
1464. Воздвиженський Д. Та кому все ж таки належить стара назва «русини»? *Карпатська Україна. Красне Поле. 2009. 7 березня.*
1465. Воздвиженський Д. Цілісна Чехословацька Республіка була побудована на принципах рівноправ'я трьох слов'янських народів – русинського, словацького і чеського! *Карпатська Україна. Красне Поле. 2009. 21 листопада.*
1466. Воздвиженський Д. Час підкарпатським русинам сказати правду про сепаратизм. *Карпатська Україна. Красне Поле. 2009. 21 листопада.*
1467. Возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною (Соціально-політичні і правові основи) / В. С. Кульчицький, М. І. Настюк, А. П. Ткач, В. Ю. Ганчин, П. Ф. Гураль; Відповідальний редактор В. С. Кульчицький. Львів: Видавництво при Львівському державному університеті; «Вища школа», 1985. 168 с. (Розділ «Соціально-політичне становище Закарпаття в складі буржуазної Чехословаччини»). С. 29–69.

1468. Волков А., Славин С. Адмирал Канарис – «Железный» адмирал. М.: Олимп; Смоленск: Русич, 1999. 560 с. («Мир в войнах»).
1469. Волович О. Карпатська Україна і Угорщина: 80 років тому і сьогодні. URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/karpatska-ukrayina-i-uhorshchyna-80-rokiv-tomu-i-sohodennya/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
1470. Волович О. Карпатська Україна – маленька держава великого народу. *Чорноморські новини*. 2019. 12 вересня.
1471. Волошин на сцені [Про виставу Закарпатського обласного драматичного театру «Судний час», присвячену 70-річчю Карпатської України (режисер – Анатолій Філіппов)]. *Слово вчителя*. 2009. 31 березня.
1472. Волошин А. (Андрій Верховинський). Маруся Верховинка. П'єса на три дії. Ужгород, 1931. 74 с.
1473. Волошин А. «Адміністративна екстеза»: Промова при відкритті зборів Першої Української Центральної Народної Ради. *Нова Свобода*. 1938. 6 вересня.
1474. Волошин А. 300-рочна унгарська гімназія. *Місяцеслов на 1913 обыкновенный год*. Ужгород, 1912. С.105–108 (Підписано: В.).
1475. Волошин А. А. Духнович як педагог. *Підкарпатська Русь*. 1928. №4. С. 65–67.
1476. Волошин А. Азбука и перва читанка для I кл. народних шкіл на руськом язичі / По мадярской азбуці Павла Генція переробив Августин Волошин. Будапешт, 1905; 2-е вид. 1913. 116 с.
1477. Волошин А. Азбука карпато-руського и церковно-славянського читаня. Шестое издание. Ужгород, 1921. 104 с.; Семое виданє. Ужгород, 1924. 103 с.
1478. Волошин А. Азбука угро-руського и церковно-слав'янського чтеня. Ужгород, 1904; 2-е, 3-е, 4-е, 5-е, 6-е, 7-е вид. 1913, 1916, 1919, 1920, 1921, 1924.
1479. Волошин А. Анцька освідомилася. *Народний ілюстрований календар «Просвіта» на переступний рік 1932*. Ужгород, 1931. С.56–58 (оповідання підписане криптонімом А. В.).
1480. Волошин А. Без Бога ні до порога. П'єса в трьох діях. Ужгород, 1936. 94 с.
1481. Волошин А. Бесплатное народношкольное обучение. *Місяцеслов на 1910 р.* Ужгород. С. 23–25.
1482. Волошин А. Бесіда на анкеті о шкільній реформі 11. IV. 1929 в Празі. *Підкарпатська Русь*. Ужгород, 1929. Р. VI. № 8–9. С. 171–178.
1483. Волошин А. Бесіда посла і председателя ПТПР при отворенню III загального з'їзду. *Підкарпатська Русь*. Ужгород, 1928. Р. V. № 8–9. С. 178–180.

1484. Волошин А. Бесіда председателя педагогічного товариства на II загальнім з'їзді 8. V. 1926. *Підкарпатська Русь*. Ужгород, 1926. Р. III. № 6. С. 129–132.
1485. Волошин А. Благовіщення Пресвятої Діви Марії. *Місяцеслов на 1903 обыкновенный год*. Ужгород, 1902. С. 1–3. (Церковное читеніє) (Підписано: А. В.).
1486. Волошин А. Братское слово ко вірним сынам греко-католицької церкви. Ужгород, 1922.
1487. Волошин А. В новій столиці Карпатської України / Передрук інтерв'ю А.Волошина за 20 листопада 1938 р голландському часопису «Фолькен стаат». *Нова свобода*. 1938. 3 грудня.
1488. Волошин А. Виступ прем'єр-міністра Карпатської України 15 березня 1939 року. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2012/03/15/76954/> (дата звернення 26. 07. 2021).
1489. Волошин А. Ворожба або не протився науці: Правдива історія / По Б. Л. переписав Іванович. Ужгород, 1918 (Читальня. Книжочки для народа. Ч. 4).
1490. Волошин А. Всім русинам доброї волі. *Свобода*. 1934. 25 жовтня.
1491. Волошин А. Дві політичні розмови (Інтерв'ю. Страх о Подкарпатську Русь). Книжка «Русина». Ужгород, 1923. Ч. 3. 32 с.
1492. Волошин А. Демократична шкільна реформа: До питання новелізації шкільних законів. *Підкарпатська Русь*. Ужгород, 1928. Р. V. № 8–9. С. 181–186.
1493. Волошин А. Дидактика (літограф.). Ужгород, 1933.
1494. Волошин А. До всіх громадян Карпатської України. *Нова Свобода*. 1939. 8 лютого.
1495. Волошин А. До всього українського народу: Відозва уряду Карпатської України. *Нова Свобода*. 1939. 15 лютого.
1496. Волошин А. Д-р Антоній Годинка. *Місяцеслов на 1917 р*. Ужгород, 1916. С. 63–66 (без підпису).
1497. Волошин А. Жіноче питання. *Свобода*. 1934. 31 травня.
1498. Волошин А. З першим числом українського щоденника. *Нова Свобода*. 1938. 15 червня.
1499. Волошин А. Засновання і розвиток т-ва «Просвіта». *Народний календар товариства «Просвіта» на рік 1939*. Ужгород, 1938. С. 70–72.
1500. Волошин А. Звернення. *Вістник українського товариства «Просвіта» у Загребі*. 1939. березень, квітень.
1501. Волошин А. Історія педагогіки для учительських семінарій. Ужгород, 1923. 84 с.

1502. Волошин А. Ицко и Яцко. Ужгород, 1904 («Поучительное чтение»).
1503. Волошин А. Иридента. *Свобода*. 1928. 2 февраля.
1504. Волошин А. К вопросу политической консолидации. *Русин*. 1923. 25 лютого.
1505. Волошин А. К читателям! / Василь Гренджа-Донський. Золоті ключі. Поезії з ілюстраціями. Ужгород, 1923. С. 3–4.
1506. Волошин А. Князь Ляборець. Исторична повість з IX ст. *Народний календар товариства «Просвіта» на 1921 р.* Ужгород, 1920.
1507. Волошин А. Ко історії нашого новинарства. *Русин*. 1923. С. 100–101.
1508. Волошин А. Коротка історія педагогіки для учительських семінарій. Друге справлене видання. Ужгород, 1931. 88 с.
1509. Волошин А. Коротка історія психології. Ужгород, 1937.
1510. Волошин А. Логіка. Зложив Августин Волошин. Переробив Андрій Алиськевич. Ужгород, 1935. 94 с.
1511. Волошин А. Люби своє! Оповідання. Ужгород, 1925. 19 с.
1512. Волошин А. Мала Библия для низших народных школ. Ужгород, 1904.
1513. Волошин А. Мала читанка для II и III класы народных школ. Вид. II. Ужгород, 1925. 128 с.; вид. III. Ужгород, 1930. 125 с.; Вид. IV Ужгород, Пряшів, 1937. 165 с.
1514. Волошин А. Малая Библия для низших классов народных школ. Изд. III. Ужгород, 1914. 96 с.
1515. Волошин А. Малий бібл. катехизм для низш. кл. нар. шк. Ужгород, 1930.
1516. Волошин А. Масарик і русини. *Т. Масарик (З нагоди 80 літ життя. 1850–1930)*. Ужгород: «Просвіта», 1930. С. 13–17.
1517. Волошин А. Материнський язык в народній школі. *Місяцеслов на 1903 р.* Ужгород, 1902. С. 41–48.
1518. Волошин А. Меморандум. *Українське слово*. 1934. 6 грудня.
1519. Волошин А. Методика народно-шкільного навчання. Ужгород, 1935.
1520. Волошин А. Методическая грамматика угро-русского литературного языка для народных школ. Ужгород, 1901.
1521. Волошин А. Методическая грамматика карпато-русского языка для народных школ. Ч. II. Для II и IV классов народной школы. Ужгород, 1919. 96 с.
1522. Волошин А. Методическая грамматика карпаторусского языка для народных школ. Ужгород, 1899.
1523. Волошин А. Методическая грамматика карпато-руського языка для низших клас народных школ. Ужгород, 1923.

1524. Волошин А. Методична граматика руського языка для низших клас народных шкіл. Изд. II. Ужгород, 1923. 111 с.; Вид. V. Ужгород, 1928. 111 с.; Вид. VI. Ужгород, 1930. 111 с.
1525. Волошин А. Методъ и подробный планъ народошк. катехизаціи. Ужгород, 1910.
1526. Волошин А. Мир людям доброї волі! *Нова Свобода*. 1939. 7 січня.
1527. Волошин А. Мир людям доброї волі! Сторінки рідної історії. До 60-річчя Карпатської України. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 23–24.
1528. Волошин А. Міркуймо, не пилуймо! *Руська країна*. 1919. 29 січня.
1529. Волошин А. Моя родина. *Весна*. Ужгород, 1923. С. 1–2.
1530. Волошин А. Наука о числах для I и II классов народных школ. Ужгород, 1919. 55 с.; 2-е вид. 1923. 55 с.
1531. Волошин А. Наука о числах для IV класу народных школ. Изд. II. Ужгород, 1923. 62 с.
1532. Волошин А. Наука о числах для III класу народных школ. Ужгород, 1919. 47 с.; 2-е вид. 1923. 48 с.
1533. Волошин А. Наука о числах для народных школ. Ужгород, 1919. 62 с.; 2-е вид. 1923. 62 с.
1534. Волошин А. Наука стилизації для IV, V и VI кл. народных школ. Ужгород, 1923. 46 с.
1535. Волошин А. Наш націоналізм. *Свобода*. 1935. 9 мая.
1536. Волошин А. Наш націоналізм / Підготовка тексту та публікація Н. Ребрик. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 4 (9). С. 18.
1537. Волошин А. Наш прапор. *Свобода*. 1933. 27 липня.
1538. Волошин А. Наш президент. *Науковий ювілейний збірник УВУ в Празі, присвячений п. Президентові чехословенської республіки проф. д-ру Т. Г. Масарикові для вшанування 75-тих роковин його народження*. Ч. I. Прага, 1925.
1539. Волошин А. Наш страшний ворог. Ужгород, 1918. 32 с. (Читальня. Книжочки для народа. Ч. 5).
1540. Волошин А. Наш церковний вопрос. *Руська країна*. 1919. 29 січня.
1541. Волошин А. Наша нова народна влада. Розмова з паном прем'єром Августином Волошином. *Нова Свобода*. 1938. 30 жовтня.
1542. Волошин А. О задачах християнських партій. Бесіда посла А. Волошина, котрою отквив дня 10. 01. 1928 р. в Ужгороді збори клуба духовенства. *Свобода*. 1928. 19 января.

1543. Волошин А. О катол. народних товариствах. *Місяцеслов на 1910 р.* Ужгород, 1909. С. 5–8 (підписано криптонімом А. В.).
1544. Волошин А. О письменном языці подкарпатских русинов. Ужгород, 1921. 42 с.
1545. Волошин А. О соціалізмі. *Місяцеслов на 1910 р.* Ужгород, 1909. С. 15–18 (підписано криптонімом А. В.).
1546. Волошин А. О соціяльнім вихованю. Ужгород, 1924. 53 с.
1547. Волошин А. Оборона кирилики: Як оборонялися підкарпатські русини проти останнього атаку мадяризації перед переворотом? *Науковий збірник тов-ва «Просвіта» в Ужгороді.* Р. XII. Ужгород, 1937. С. 85–117.
1548. Волошин А. Паленка – загуба: Оповідання з життя народного на Подк. Руси. Мукачево, 1924. 15 с. (Народна бібліотека под редак. Володимира Кульчицького. Ч. I).
1549. Волошин А. Пам'яті Духновича. Поздравленіє русинов. *Пам'яті Духновича. 1803–1923.* Редаговав Др. Ф. Тихій. Накладом чтоденної газети «Русин». Ужгород, 1923. С. 6–7.
1550. Волошин А. Памяти Александра Духновича. Ужгород, 1923. 30 с.
1551. Волошин А. Пану Гагаткови. *Русин.* 1923. 10 березня.
1552. Волошин А. Педагогика и дидактика для учительських семинарій. Ужгород, 1923. 176 с.
1553. Волошин А. Педагогична психологія / Ч. 3. Літографічно на правах рукопису. Ужгород, 1932. 111 с.
1554. Волошин А. Педагогічна етика. Прага, 1942.
1555. Волошин А. Педагогічна методологія. Методологія навчання. Для вчителів та вчительських семінарій. Прага: Українське вид-во «Пробоем», 1943. Кн. I. 204 + 4 с.
1556. Волошин А. Перша авдиенція русинів у пана президента-визвольника. *Свобода.* 1937. С. 31–35.
1557. Волошин А. Праздники гр.-кат. церкви (Короткое толкованіє). Ужгород, 1904. 40 с.
1558. Волошин А. Практична граматика руського языка для народных горожанських и середних школ: Складня (Синтаксис). Ужгород, 1927. 111 с.
1559. Волошин А. Практична граматика руського языка. Ужгород, 1926. 148 с.; вид. 2-е. Ужгород, 1938. 148 с.
1560. Волошин А. Прелат-протоієрей д-р Василь Гаджега. *Науковий збірник тов-ва «Просвіта».* Ужгород, 1938. Т. 13–14. С. 5–9.
1561. Волошин А. Привітання президенту Чехословаччини. *Нова Свобода.* 1938. 2 грудня.

1562. Волошин А. Примітки на «Меморандум», публікований в «Рус. Нар. Голосі» 18. XII. 1937. Ужгород, 1937. 30+2 с.
1563. Волошин А. Про актуальні проблеми Карпатської України. *Нова Свобода*. 1939. 12 січня.
1564. Волошин А. Про наші школи. *Календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1923*. Р. І. Ужгород, 1922. С. 76–92.
1565. Волошин А. Про шкільне право будучої Української держави. *Науковий збірник Українського Вільного Університету в Празі*. Прага, 1942. Т. III. С. 100–113.
1566. Волошин А. Промова з нагоди 10-літнього ювілею прилучення Підкарпатської Русі до Чехословацької Республіки. *Свобода*. 1929. 18 липня.
1567. Волошин А. Промова з нагоди створення «Народного Дому» в Ужгороді. *Свобода*. 1928. 11 жовтня.
1568. Волошин А. Промова на VII з'їзді Учительської Громади в Ужгороді. *Нова Свобода*. 1938. 5 липня.
1569. Волошин А. Промова посла Августина Волошина в Чехословацькому парламенті дня 25. X. 1928 р. при розправі бюджету на р. 1929. *Свобода*. 1928. 1 листопада.
1570. Волошин А. Промова посла Августина Волошина в Чехословацькому парламенті дня 25. X. 1928 р. при розправі бюджету на р. 1929. *Свобода*. 1928. 8 листопада.
1571. Волошин А. Промова, виголошена дня 26-го жовтня 1938 р. в Ужгороді. *Нова Свобода*. 1938. 26 жовтня.
1572. Волошин А. Промова, виголошена на святкуванні 20-ї річниці проголошення Соборної України. *Нова Свобода*. 1939. 5 лютого.
1573. Волошин А. Пять річи віри в великопостных катихитичних проповідях / Составив и в унгарском каф. храмі преподав Августин Волошин. Ужгород, 1910. 76 с.
1574. Волошин А. Релігійні відносини на Підкарпатській Русі. *Acta conventus Pragensis pro stuiis orientalibus anno 1929 celebrati*. Оломоуц, 1930. С. 218–222.
1575. Волошин А. Різдв'яна промова прем'єра Карпатської України, оголошена по радіо на Святвечір до українського народу. *Нова Свобода*. 1939. 11 січня.
1576. Волошин А. Робинзон. Ужгород, 1904 («Поучительное чтение»).
1577. Волошин А. Розговор кума Ивана и сосіда Василя о векселях. Ужгород, 1908. 14 с.
1578. Волошин А. Руська країна і чехи. *Руська країна*. 1919. 15 січня.

1579. Волошин А. Свѣтское чтеніе. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 25–29.
1580. Волошин А. Славянизм і наш народний культурний напрям. *Наша школа*. Мукачеве, 1936. Ч. 8.
1581. Волошин А. Слово ко браттям чехам. *Свобода*. 1924. 6 марта.
1582. Волошин А. Солодкий мій народе! *Нова Свобода*. 1939. 14 лютого.
1583. Волошин А. Сорок казок. Ужгород, 1904 («Поучительное чтение»).
1584. Волошин А. Спомини. Релігійно-національна боротьба карпатських русинів-українців проти мадярського шовінізму. Вид-во «Карпатський голос». Філадельфія, Па., ЗДА, 1959. 56 с.
1585. Волошин А. Спомини: Книжка «Русина». Ужгород, 1923. Ч. 10. 95 с.
1586. Волошин А. Справа нашого Українського театру. До відома нашого громадянства! *Нова Свобода*. 1938. 3 липня. (у співавторстві).
1587. Волошин А. Твори / Видання підготували О. Мишанич і П. Чучка. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. 447 с.
1588. Волошин А. Учитель автомат і вчитель мистець (Вступні уваги з особистої педагогіки). *Наша школа*. Педагогічний часопис. 1937. Січень. Річник III. Число 1. С. 1–5; 1937. Лютий. Число 2. С. 1–4; 1937. Березень. Число 3. С. 6–7.
1589. Волошин А. Учительська женская семинарія. *Місяцеслов на 1903 р.* Ужгород, 1902. С. 34–35. (підписано: Іванович).
1590. Волошин А. Фабіола: Историчний разказ. По сочиненію Н. В. Написав Августин Волошин. Ужгород, 1913. 95 с. (Читальня. Книжочки для народа. Ч. I).
1591. Волошин А. Фабіола: Исторична драма в 4 діях, 6 картинах (За Виземаном). – Українське видавництво «Пробоем». Прага, 1942. 68 с. (Релігійна бібліотека. Ч. 2).
1592. Волошин А. Хто буде з нами? *Руська країна*. 1919. 22 січня.
1593. Волошин А. Хто винен? *Нова Свобода*. 1938. 27 вересня.
1594. Волошин А. Церковное простопініе. *Місяцеслов на 1903 р.* Ужгород, 1902. С. 39–42 (підписано криптонімом А. И. В.).
1595. Волошин А. Читанка для IV и V школьных роков народных школ. Ужгород, 1932. Ч. II. 251 с.
1596. Волошин А. Читанка для II классы народных школ. Ужгород, 1921. 77 с.
1597. Волошин А. Читанка для руської молоді. Ч. II. Для IV, V и VI клас народних шкіл. Вид. II. Ужгород, 1925. 261 с.
1598. Волошин А. Читанка для руської молоді. Часть III для VI–VII шкільних років народних шкіл. П'яте видання. Ужгород, 1932. 285 с.

1599. Волошин А. Читанка для угрорусской молодежи. Ужгород, 1900. 256 с.
1600. Волошин А. Шкільні книжки. *Свобода*. 1934. Ч. 9–10, 11.
1601. Волошин А. Що хоче угро-руський народ? Ужгород, 1918.
1602. Волошин А. Яка праця чекає нас для піднесення освіти серед населення? *Свобода*. 1922. 16 липня.
1603. Волошин А. Якої автономії вимагаємо? *Нова Свобода*. 1938. 15 серпня.
1604. Волошин А., Ревай Ю. Від уряду Карпатської України. *Нова свобода*. 1939. 15 лютого.
1605. Волошин А., Ревай Ю. Вписуйтесь в члени Педагогічного товариства. *Підкарпатська Русь*. 1925. Р. II. № 1. С. 16.
1606. Волошин Августин и Велигорський Михайло. Физика и хемія для низших клас середних шкіл и для горожанських и народных шкіл. Вид. 2-е. Ужгород, 1932. 277 с.
1607. Волошин Августин. URL: <http://old.plast.org.ua/sto/voloshyn/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
1608. Волошин Августин. *Радянська Енциклопедія історії України*. Т. 1. К., 1969. С. 355.
1609. Волошин Августин (17. 03. 1874 – 11. 07. 1945). *Вожді-правителі України: Довідкове видання / Укладачі: П. П. Михайленко, В. П. Михайленко*. Житомир: Полісся, 2001. С. 171–172.
1610. Волошин Августин (1874–1945). *Народжені Україною: Меморіальний альманах*. У 2-х т. Т. 1. К.: ЄВРОІМІДЖ, 2002. С. 372–373.
1611. Волошин Августин (1874–1945). *Універсальний словник-енциклопедія / головний редактор М. Попова*. К., 1999. С. 284.
1612. Волошин Августин Іванович. *Землі української постаті знані: навчальний посібник / М. М. Шитюк, Є. Г. Горбуров, К. Є. Горбуров*. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. С. 172–179.
1613. Волошин Августин Іванович – Президент Карпатської України. URL: <https://100krokiv.info/2011/03/voloshyn-avgustyn-ivanovych-137-rokiv-vid-dnu-a-narodzhennya/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
1614. Волошин Іван. *Верховина. Волівщина – Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2017. С. 406.
1615. Волошин О., Федака С. Ужгород у старовинній листівці. Ужгород: Два кольори, 2003. 196 с.
1616. Волощук Д. Про перепис населення на Закарпатті в 1939 році. *Закарпатська правда*. 1959. 10 січня.
1617. Волянський О. Перед загрозою мадярського наступу. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 100–104.

1618. Воропаєва Т. Психологічні елементи у творчій спадщині Августина Волошина. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 116–127.
1619. Воротинцева О. Будьмо гідними нащадками: до 74-ї річниці Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2013. 19 березня.
1620. Вояки-будівничі: [окупація Карпатської України]. *Європа–Центр*. 2008. № 4 (грудень).
1621. Врецьона Євген (псевд. Волянський). *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 131.
1622. Врецьона Євген. *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина. Т. 1. Львів, 1993. С. 322.
1623. Всемирная история: В 24 т. Т. 22. Канун Второй мировой войны / А. Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек и др. Минск: Литература, 1997. 528 с.
1624. Всемирная история: В 24 т. Т. 23. Вторая мировая война / А. Н. Бадак, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек и др. Минск: Литература, 1997. 592 с.
1625. Всеукраїнський фестиваль 2017. Карпатська Україна. Інформаційно-просвітницький матеріал для учасників Всеукраїнського фестивалю, спрямованого на ушанування героїв боротьби українського народу за незалежність і територіальну цілісність України / Передмова І. О. Жданова. К., 2017. 36 с.
1626. Вся Європа за прем'єром Волошином. *Нова свобода*. 1938. 29 жовтня.
1627. Вшанували пам'ять січовиків [Про розстріли карпатських січовиків на Яблуницькому перевалі]. *Голос Мараморощини*. 1991. Серпень–вересень.
1628. Вшанування пам'яті героїв [Відзначення 60-річчя Карпатської України розпочалося. Про мітинг на Верецькому перевалі зі спогадами. 14 червня 1998 р.]. *Карпатський голос*. 1998. 20–26 червня. № 12 (129).
1629. Вшанування співця Верховини: [Про участь науковців Ужгородського національного університету у науковій конференції, присвяченій В. Гренджі-Донському]. *Срібна Земля*. 1999. 30 квітня.
1630. В'ятрович В. За лаштунками «Волині–43». Невідома польсько-українська війна [йдеться також про Карпатську Україну]. Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017. 304 с.
1631. В'ятрович В. Карпатська Україна та її армія у фотографіях Каленика Лисюка. *Новини Закарпаття*. 2011. 19 березня.
1632. В'ятрович В. Нотатки з кухні «переписування історії». К.: Наш Формат, 2021. 528 с.

1633. В'ятрович В. Роман Шухевич: солдат. *Срібна Земля–Фест*. 2008. 2 липня.

Г

1634. Г. Удовенко про Верещьку авантюру. *Карпатський голос*. 2000. 5–11 лютого. № 5 (196).

1635. Габел М. Листівка з Відня: [Спогад]. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 155–157.

1636. Габорець В. Василь Гренджа-Донський і український театр. *Скарби духовності: публіцистика, культурологічні статті, рецензії*. Ужгород: Ліра, 2006. С. 35–43.

1637. Габорець В. Мовою серця: поезії, культурологічні статті. Ужгород: Гражда, 2013. 332 с.

1638. Габорець В. Скарби духовності. Ужгород: Ліра, 2006. 360 с.

1639. Габорець В. Юрій Августин Шерегій. 100-річчя від дня народження засновника, режисера та актора першого українського професійного театру Закарпаття (1907–1990). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 77–81.

1640. Габрин П. Питання насилля щодо ромської етнічної меншини в роки угорської окупації Закарпаття 1939–1944 років. *Науковий вісник Карпатського університету імені Августина Волошина: збірник наукових праць*. 2020. № 1. С. 121–129.

1641. Гавацко С. Тернистий шлях до знань [Про Олександра Пайкоша]. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 175–178.

1642. Гавриленко А. До 60-річчя Карпатської України. *Визвольний шлях*. 1999. серпень: Кн. 8 (617). С. 916.

1643. Гаврилів І. Військові приготування ОУН напередодні Другої світової війни. *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальний редактор: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 368–372.

1644. Гаврилів І. УВО–ОУН в боротьбі за Українську Державу. Львів: Левада, 2019. 502 с.

1645. Гаврилів І., Марискевич Т. ОУН і Німеччина: від співпраці до конфронтації. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp->

- content/uploads/2015/01/Mandriv_2012_3_9.pdf (дата звернення: 23. 01. 2022).
1646. Гаврішенко А. До 60-річчя Карпатської України. *Визвольний шлях*. 1999. Серпень. Книга 8 (617). С. 916.
1647. Гаврош О. Андреас Окопенко (1930–2010). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 745–749.*
1648. Гаврош О. Батько Волошин. *Старий Замок Паланок*. 2010. 11–17 березня.
1649. Гаврош О. В Ужгороді презентували спогади Марії Кедюлич-Химинець. URL: <https://zakarpatya.net.ua/Blogs/86849-V-Uzhhorodi-presentuvaly-spohady-Marii-Kediulych-KHymynets> (дата звернення: 30. 07. 2021).
1650. Гаврош О. В Ужгороді презентують унікальну книгу про Карпатську Січ: у Києві вперше побачило світ видання про Карпатську Україну: [про книгу Олександра Пагірі «Карпатська Січ: військове формування Карпатської України» та презентація в Закарпатській ОУНБ (Київ: Темпора)]. *Старий Замок Паланок*. 2010. 20–26 травня.
1651. Гаврош О. Від героїки до казок: Огляд березневих новинок: [Згадка про М. М. Вегеша та його статтю «Велич і трагедія Карпатської України»]. *Ужгород*. 1999. 27 березня.
1652. Гаврош О. Відсутність присутності. Куди зникає наша історія? URL: <https://zakarpatya.net.ua/Blogs/91945-Vidsutnist-prysutnosti.-Kudy-znykaie-nasha-istoriia> (дата звернення: 30. 07. 2021).
1653. Гаврош О. Відсутність присутності. *Новини Закарпаття*. 2012. 14 січня.
1654. Гаврош О. Гуцульська Республіка та її президент [Про Степана Ключурака]. *Альманах Українського Народного Союзу*. Річник 104-й. Парсипані–Нью-Джерсі, 2019. С. 91–99.
1655. Гаврош О. Іренджі: закарпатські династії. *Новини Закарпаття*. 2001. 17 лютого.
1656. Гаврош О. Дві київські книжки про Закарпаття представлятимуть в Ужгороді: [презентація книг М. Вінча «Одноденна держава. Свідчення англійського очевидця про події Карпатської України» та «Соломонова Червона зірка»]. *Срібна Земля–Фест*. 2012. 11–17 травня.

1657. Державний тероризм Польщі на Закарпатті [рецензія на книгу Д. Домбровського про Карпатську Україну]. URL: <https://ukrnationalism.com/news/ukrainian-book/3087-derzhavnyi-teroryzm-polshchi-na-zakarpatti.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
1658. Гаврош О. Діонізій Няраді (1874–1940). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 549–553.
1659. Гаврош О. Єпископ Карпатської України: смерть владики Д. Няраді досі оповита таємницею. *Україна молода*. 2010. 13 березня.
1660. Гаврош О. З наукової скрині: Огляд книжкового ринку. *Ужгород*. 2000. 5 серпня.
1661. Гаврош О. Загадки «Карпатського кросворду». У Києві презентували першу художню книжку про Карпатську Україну [Про книгу Сергія Федаки «Карпатський кросворд»]. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 15–21 жовтня.
1662. Гаврош О. Закарпаття пам'ятає! Уперше ювілей Карпатської України вшанували на належному рівні. *Старий Замок Паланок*. 2009. 19–25 березня.
1663. Гаврош О. Іван Чучка – поручник Карпатської України. *Старий замок*. 2002. 22 серпня.
1664. Гаврош О. Інститут Карпатознавства досліджує «білі плями» [про дослідження історії Карпатської України]. *Ужгород*. 2001. 16 червня.
1665. Гаврош О. Історичне болото. За державні гроші – антидержавна писанина? [також про Карпатську Україну]. *Срібна Земля–Фест*. 2003. 13–19 лютого.
1666. Гаврош О. Карпатська Україна: погляд із Відня. Один із найвідоміших австрійських письменників виявився українцем [Андреас Окопенко]. *Старий Замок Паланок*. 2007. 19–25 квітня.
1667. Гаврош О. Лацаничі. *Новини Закарпаття*. 2001. 6 жовтня.
1668. Гаврош О. «Молодогвардійці» і карпатські січовики: вихваляючи одних героїв, влада заперечує інших. *Старий Замок Паланок*. 2012. 8–14 листопада.
1669. Гаврош О. Не тільки Україна повинна вшанувати Уласа Самчука. URL: <https://zakarpattyua.net.ua/Blogs/200469-Ne-tilky-Ukraina-povynna-vshanuvaty-Ulasa-Samchuka> (дата звернення: 30. 07. 2021).
1670. Гаврош О. Нескорена Карпатська Україна. Серія «Ім'я на обкладинці». Випуск XIII. Тернопіль: Богдан, 2019. 368 с.

1671. Гаврош О. Польський тероризм на Закарпатті. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/178650-Polskyi-teroryzm-na-Zakarpatti-> (дата звернення: 30. 07. 2021).
1672. Гаврош О. Присутність закарпатців в українських поетичних антологіях. *Старий Замок*. 2001. 5 липня.
1673. Гаврош О. Про... одноденну державу. *Старий Замок Паланок*. 2012. 10–16 травня.
1674. Гаврош О. Про фашизм на Закарпатті справжній і надуманий. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29579743.html> (дата звернення: 28. 07. 2021).
1675. Гаврош О. «Смерть від мене втікала...». Чотири сотні Василя Рогача. *Новини Закарпаття*. 2006. 14 березня.
1676. Гаврош О. Спалах падаючої зірки. Хуст готується до 70-річчя Карпатської України. *Старий Замок Паланок*. 2009. 20 лютого – 4 березня.
1677. Гаврош О. Спалах падаючої зірки: як Хуст підготувався до 70-річчя Карпатської України. *Україна молода*. 2009. 13 березня.
1678. Гаврош О. Травневі тези закарпатських науковців. *Ужгород*. 1999. 22 травня.
1679. Гаврош О. Тринадцять миттєвостей Карпатської України: сенсації одного документального фільму. *Старий Замок-Паланок*. 2009. 3 грудня.
1680. Гаврош О. Тридцять п'ять хвилин правди. В Ужгороді покажуть унікальні кінокадри про Карпатську Україну. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 4 листопада.
1681. Гаврош О. Тут був Штефан. Голові Сойму Карпатської України встановили меморіальну дошку: [с. Порошково Перечинського району]. *Україна молода*. 2007. 25 жовтня.
1682. Гаврош О. У руслі національного відродження: Огляд книжкового ринку: [Згадка про передмову М. М. Вегеша до книжки М. О. Беленя «Карпатська Україна в портретах»]. *Старий Замок*. 1999. 25 березня.
1683. Гаврош О. Українська Хатинь. Сотні січовиків, які здалися в полон, були розстріляні поблизу Верецького перевалу. *Старий Замок Паланок*. 2008. 27 листопада–3 грудня.
1684. Гаврош О. Уроки Карпатської України і вибори 2019: нині також потужно діє «п'ята колона». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29824065.html> (дата звернення: 28. 07. 2021).
1685. Гаврош О. Уроки Карпатської України. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/190510-Uroky-Karpatskoj-Ukrainy> (дата звернення: 30. 07. 2021).
1686. Гаврош О. Чи втрачено американський фільм про Карпатську Україну? URL: <https://svoboda-news.com/svwp/%D0%A7%D0%B8-%D0%B2%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BE-%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B>

- D%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BC-%D0%BF%D1%80%D0%BE/ (дата звернення: 17. 01. 2022).
1687. Гаврош О. Чи розвалило Закарпаття Чехословаччину? Відповідь дають архіви. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/karpatska-ukrayina-istoriya-arkhivu/31151630.html> (дата звернення: 28. 07. 2021).
1688. Гаврош О. Як проголошували незалежність Карпатської України. *Старий Замок Паланок*. 2009. 10 грудня.
1689. Гаврош О. 30 маловідомих фактів із життя Романа Шухевича. Головнокомандувач УПА бойовий гарт отримував у Карпатській Україні. *Старий Замок Паланок*. 2007. 22–28 листопада.
1690. Гаджега В. Василь Васильович Федак. 100-річчя спортивного діяча та журналіста, футболіста (1911–1991). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік: рекомендований бібліографічний покажчик / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. С. 319–323.
1691. Гаджега В. Моя стежка у світ через Берегівську гімназію. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич*. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 43–52.
1692. Гаджега В. Спогади про вчителя. *Карпатська Україна*. 1994. 19 березня.
1693. Гаджега В. Щирі зернята пошани до Августина Волошина. *Нове життя (Іршава)*. 1994. 15 березня.
1694. Гайвас Я. Воля ціни не має. Торонто: Срібна Сурма, 1971. 312 с.
1695. Гай-Нижник П. Карпатская Украина в 1939 г. как одна из «разменных монет» Мюнхенского договора. *Западная Белоруссия и Западная Украина в 1939–1941 гг.: люди, события, документы*. СПб.: АЛЕТЕЙЯ, 2011. С. 25–42.
1696. Гай-Нижник П. Карпатська Україна (Підкарпатська Русь) 1938–1939 рр. як одна із «розмінних монет» Мюнхенського договору. *Гілея*. 2018. Випуск 139 (№ 12). Ч. 1. Історичні науки. С. 48–56.
1697. Гай-Нижник П., Яремчук В. На шляху до Української державності в Закарпатті (реконструкція визвольних змагань у ХІХ – початку ХХ ст.). *Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства*. К.: Українське агентство інформації та друку «Рада», 2008. Т. ХХІІ. С. 300–319.
1698. Гайович Ф. Гетьманці призналися до продажі Карпатської України. *Проблем*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Травень–червень. С. 24–26.
1699. Галайко Б. Карпатська Січ – національна армія незалежної Карпатської України. *Ясіня – столиця Гуцульської республіки... і не тільки: збірка наукових праць, краєзнавчих розвідок, рефератів і публіцистичних*

- матеріалів за результатами I наукової конференції (Ясіня, 20 жовтня 2012 р.) / упорядник – Володимир Тимчук. Львів: «Сполом», 2013. URL: http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/E-library/_Avtors/Timchuk/Yasinia_by_Tymchuk_editor.pdf (дата звернення: 14. 12. 2020).
1700. Галайко Б. Ситуація на польсько-чехословацькому прикордонні у 1938 р. крізь призму діяльності польської прикордонної охорони. *Український визвольний рух*. Збірник 9. Львів, 2007. С. 45–60.
1701. Галайко Б., Горбач Л. Особливості ситуації в польсько-чехословацькому прикордонні у 1938 р. (за матеріалами ф. 204 Центрального державного історичного архіву України, м. Львів). *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальний редактор: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 609–613.
1702. Галас Б. Значення мовознавчих спостережень В. Бирчака для піднесення української національної свідомості на Закарпатті. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 177–181.
1703. Галас Б. Науково-педагогічні погляди А. Волошина і процес утвердження української літературної мови на Закарпатті. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 200–210.
1704. Галас Б. Утвердження нової української літературної мови на Закарпатті у висвітленні Франтішка Тихого. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 96–109.
1705. Галас В., Поп І. Закарпаття в контексті політичної історії ХХ століття (Історіософські роздуми). Ужгород, 1995. 77 с.
1706. Галас В., Поп І. Чи стануть Закарпатці повноцінним народом. *Новини Закарпаття*. 1993. 27 листопада.
1707. Галаса В. Штрихи до портрета Романа Шухевича – Тараса Чупринки. *Визвольний шлях*. 2000. Книга 3. С. 47–49.
1708. Галас К. Марко Бараболя на моїй життєвій дорозі. Спогад. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека

- науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 169–171. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
1709. Галда П. «Політичний авантюризм» чи патріотизм? *Ужгородський університет*. 1990. 22 червня.
1710. Галда П. Жорстокості гортіївських окупантів у зображенні В. Гренджі-Донського. *Карпатський голос*. 2007. 11–17 березня. №9 (422).
1711. Галда П. Феномен людської жорстокості в зображенні В. Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редколегія: М. Вегеш (головний редактор), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 95–101.
1712. Галда П., Лазур М. Карпатська Україна 1938–1939 рр. у політиці європейських держав. *Регіональні студії*. Серія: Міжнародні відносини. Випуск 1. 2017.
1713. Галичанський С. Уряд по рекомендації: британський журналіст про події на Подкарпатському Русі у трагічний 1939 рік. *Подкарпатський русин*. 2013. № 54. Март. С. 1, 6.
1714. Галушка А., Браїлян Є. Змова диктаторів. Поділ Європи між Гітлером і Сталінім 1939–1941. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 368 с.
1715. Галушко К. Карпатська Україна. *Енциклопедія історії України: Україна–Українці*. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова редкол.), Г. В. Боряк (заст. голови), Я. В. Верменич, В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський, В. М. Даниленко, Л. О. Зашкільняк, С. В. Кульчицький (заст. голови), О. Є. Лисенко, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов (відп. секр.), О. П. Толочко, О. А. Удод, Л. Д. Якубова, О. В. Ясь. НАН України. Інститут історії України. К.: «Наукова думка», 2019. С. 288–290.
1716. Галушко К. Угорщина. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 10: Т–Я* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 201–206.
1717. Галь Н. «Вони боронили Карпатську Україну». *Слово*. 2002. 31 січня.
1718. Гандзій О. Сатирик Марко Бараболя закопав свій роман у землю. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 238–244. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
1719. Ганич В. Перечинська «Просвіта». *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 114–115.
1720. Ганич В. Юрій Добей (1894–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна*

- колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 316–317.
1721. Ганич М. Мандзюк Микола Миколайович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 200–201.
1722. Ганич М., Ганич О. Фединець Олександр Васильович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 339–340.
1723. Ганич О. Августин Волошин – Президент Карпатської України. *Карпатська Україна і Карпатська Січ: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р.* / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 17–27.
1724. Ганич О., Ганич М. Микола Мандзюк – посол Сойму Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Випуск 15.* Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 49–52.
1725. Ганус С. Історики й політологи провели міжнародну наукову конференцію. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання. 2006. № 13.* С. 10.
1726. Ганфштенгель Э. Гитлер. Утраченные годы. Воспоминания сподвижника фюрера. 1927–1944 / Перевод с английского А. С. Цыпленкова. М.: ЗАО Центрполиграф, 2007. 335 с. (За линией фронта. Мемуары).
1727. Ганчин В. Автономістичні тенденції на Закарпатті в ХІХ і ХХ ст. *Українські Карпати: етнос, історія, культура.* Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1993. С. 145–153.
1728. Ганчин В. Вибори проводилися на законній основі. *Срібна Земля.* 1993. 2 березня.
1729. Ганчин В. Губернатор Іван Парканій. *Новини Закарпаття.* 1992. 22 лютого.
1730. Ганчин В. Карпатська Січ на Великоберезнянщині. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі».* Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 96–97.
1731. Ганчин В. Можна тільки здогадуватись. Нові архівні дані про діяльність А. Волошина. *Новини Закарпаття.* 1992. 28 березня.

1732. Ганчин В. Мюнхенська змова і Закарпаття. *Великий Жовтень і розквіт возз'єданого Закарпаття*. Ужгород: Карпати, 1970. С. 222–235.
1733. Ганчин В. «Просвіта» на Великоберезнянщині (1920–1939). *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 144–146.
1734. Гапоненко І. Августин Волошин як редактор журналу «Пчілка». *Молодь–Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету*. Ужгород, 1996. Т. 9. С. 141–143.
1735. Гапоненко І. Закарпаття в контексті європейської політики 30-х років ХХ ст. *Молодь–Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету*. Ужгород, 1996. Т. 9. С. 69–74.
1736. Гапоненко І. Закарпаття в радянсько-чехословацьких відносинах 1939–1941 рр. *Молодь–Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету*. Ужгород, 1996. Т. 9. С. 75–79.
1737. Гапоненко І. Підготовка другого акту агресії проти Підкарпатської Русі (Карпатської України). Позиції союзників Угорщини (кінець 1938 – початок 1939 рр.). *Carpatica–Карпатика: Історія, політологія, культура: минуле і сучасне*. Ужгород, 2002. Випуск 18. С. 196–211.
1738. Гапоненко І. Ставлення країн Європи до Підкарпатської Русі (Карпатської України) після Віденського арбітражу. Провал першої спроби її окупації. *Carpatica–Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури*. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Випуск 8. С. 77–84.
1739. Гапоненко-Товт І. Окупація Карпатської України військами Угорщини (листопад 1938 – березень 1939 рр.). *Carpatica–Карпатика: Історичні та історіографічні студії. До ювілею доктора історичних наук, професора Володимира Васильовича Грабовецького / Ужгородський національний університет, Науково-дослідний інститут карпатознавства*. Ужгород, 2003. Випуск 24. С. 141–157.
1740. Гарагонич В. Зустріч з американцем – учнем із Закарпаття: [Про випускника Мукачівської торговельної академії, відомого мецената і громадського діяча, громадянина США Олександра Івановича Палаташа, який зустрічався з Августином Волошином і Августином Штефаном]. *Освіта України*. 1999. 27 жовтня.
1741. Гарагонич В. Історичний досвід і сучасність: [В МТІ відбулась науково-практична конференція «Карпатська Україна: історичний досвід і сучасність»]. *Молодь Закарпаття–реформа*. 1999. 13 березня.
1742. Гарагонич В. Літопис учительської семінарії [в Мукачеві]. *Карпатський край*. 1996. № 5–7. С. 34–35.

1743. Гарагонич В. Мукачівський... губернатор. Таку посаду свого часу обіймав радник чотирьох президентів наш земляк Іван Парканій. *Старий Замок*. 1998. 17 вересня.
1744. Гарагонич В. Педагогічна освіта на Закарпатті: деякі проблеми історії та сучасності. *Біля витоків народної освіти краю: (Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю з дня відкриття в м. Мукачеві учительської семінарії) (м. Мукачево, 23 травня 1995 р.) / Управління освіти і науки Закарпатської обласної державної адміністрації, Мукачівське педагогічне училище, Закарпатське відділення Педтовариства України; [Редакційна колегія: В. В. Гомоннай, М. М. Марусинець, М. М. Рішко]. Ужгород, 1995. С. 38–40.*
1745. Гарагонич В. Побачення з альма-матер: [В Мукачівському кооперативному фінансово-комерційному технікумі відбулася зустріч колективу з вихованцем Мукачівської торговельної академії О. І. Палаташем]. *Новини Закарпаття*. 1999. 5 жовтня.
1746. Гарагонич В. Спомин про Карпатську Україну: [В МТІ проведено науково-практичну конференцію «Карпатська Україна: історичний досвід і сучасність»]. *Освіта України*. 1999. 24 березня.
1747. Гарагонич В. Щедра осінь історика [Рец.: на книгу: Болдижар М. М. Краю мій рідний: Науково-популярні нариси з історії Закарпаття. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ ком. інформації, 1998. 232 с.]. *Панорама*. 1998. 28 листопада.
1748. Гармасій І. Важливо пам'ятати про них [Рец. на книгу: Світове Братство Карпатська Січ / Упорядник: В. І. Худанич. Ужгород: Гражда, 2005. 292 с.]. *Світогляд*. 2005. 9 квітня.
1749. Гармасій І. «Сини мої, соколята!»: в обласній бібліотеці вшанували 100-річчя від дня народження Івана Кедюлича. *Срібна Земля–Фест*. 2012. 14–20 грудня.
1750. Гармасій І. У Солотвині відновили меморіальну дошку Карпатським січовикам: [полковнику Михайлові Колодзінському, чотару Зенону Коссаку-Тарнавському та іншим]. *Новини Закарпаття*. 2013. 19 березня.
1751. Гарт Д. Як Черчилль врятував цивілізацію: Епічна історія тринадцяти років, які ледь не знищили цивілізований світ / Переклад з англійської Я. Губарєв. Харків: Видавництво «Ранок»: Фабула, 2019. 336 с.
1752. Гаффнер С. Черчилль. Біографія / З німецької переклав Р. Осадчук. К.: Видавництво Жупанського, 2019. 160 с.
1753. Гвань І. Отець Севастіян Сабол, ЧССВ: (про відношення Словацької держави (1939–1945) до Греко-Католицької Церкви на Пряшівщині). *Дукля*. 2010. Рік видання 58. № 2. С. 26–34.
1754. Генерал Роман Шухевич. Видання Закордонних Частин Організації Українських Націоналістів, 1966. 72 с.

1755. Геннадій Москаль: «Президент Карпатської України Августин Волошин, найвизначніша постать в історії Закарпаття і ми робимо максимум для того, щоб увіковічнити його пам'ять». URL: <https://rakhiv-rda.gov.ua/node/11773> (дата звернення: 12. 01. 2022).
1756. Герасимова Г. Бонкало Шандор (Олександр; псевд. – О. Рахівський). *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 1: А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 338.
1757. Герасимова Г. Заклинський Корнило Романович (псевдоніми і криптоніми – Корн., Анко, Л., К. З.). *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 3: Е–Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2005. С. 207.
1758. Герасим'юк О. Розстрільний календар. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 432 с.
1759. Геревич М. Відома і архівна спадщина Августина Волошина: основні творчі напрями. *Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 27–28 березня 2020 р. Запоріжжя: Запорізька міська Громадська організація «Істина», 2020. С. 21–26.
1760. Геревич М. Внесок А. І. Волошина у розвиток політичної та філософсько-правничої думки на західноукраїнських землях у першій половині ХХ ст. Дис. ... доктора філософії. Галузь знань 08 «Право». Спеціальність 081 «Право». Ужгород, 2021.
1761. Геревич М. Державотворча роль Августина Волошина у здобутті незалежності Карпатської України. *Держава і регіони*. Серія: Право. 2020. № 4 (70). С. 168–173.
1762. Геревич М. Історіографія досліджень постаті Августина Волошина в українській науці. *Knowledge. Education. Law. Management*. 2021. № 1 (37). Vol. 2. С. 80–84.
1763. Геревич М. Особливості правовідносини у сфері освіти у дослідженнях А. Волошина. *Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 22–23 січня 2021 р. Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2021. С. 5–11.
1764. Геревич М. Особливості правового статусу та вплив на розвиток держави і суспільства громадських організацій у працях А. Волошина. *Правова позиція*. 2021. № 1 (30). С. 120–124.
1765. Геревич М. Особливості правового статусу та вплив на розвиток держави і суспільства громадських організацій у працях А. Волошина. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2021/1/24.pdf> (дата звернення: 17. 01. 2022).

1766. Геревич М. Правовий аспект діяльності політичних партій першої половини ХХ століття у працях А. Волошина. *Правові новели*. Науковий юридичний журнал. 2021. № 13. С. 179–185.
1767. Геревич М. Правові погляди А. Волошина на Підкарпатську Русь як адміністративно-політичну одиницю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 8. С. 557–560.
1768. Геревич М. Філософсько-правова спадщина Августина Волошина: історична ретроспектива. *Закарпатські правові читання*. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (29–30 квітня 2020 року, м. Ужгород). Ужгород, 2020. С. 47–54.
1769. Герзанич В. Микола Лацанич (1902–1971). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 286–288.
1770. Герзанич В. Микола Михайлович Лацанич. 105-річчя від дня народження громадського діяча, юриста (1902–1971). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік*: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 430–434.
1771. Герзанич В. Сенатор сойму (Про В. Лацанича). *Срібна Земля*. 1997. 6 листопада.
1772. Герлан І. «Велич і трагедія Карпатської України»: про літературно-музичний вечір в бібліотеці-філіалі № 8 с. В. Бичків. *Зоря Рахівщини*. 2012. 24 березня.
1773. «Герой змагання українців за своє»: Глава УГКЦ освятив у Києві пам'ятник отцю Августинові Волошину. URL: http://news.ugcc.ua/news/geroy_zmagannya_ukraints%D1%96v_zh_svoie_glava_ugkts_osvyativ_u_kiiev%D1%96_pamyatnik_o_avgustinu_voloshinu_92635.html (дата звернення: 17. 01. 2022).
1774. Герой України Августин Волошин. *Демократична Україна*. 2003. 21 січня.
1775. Герої Карпатської України повертаються, а вчора на березі Ужа Августин Волошин постав перед нащадками у бронзі. *Світогляд*. 2004. 13 березня.

1776. Герою Карпатської України поставили пам'ятник на малій Батьківщині [одному із останніх карпатських січовиків, члену ОУН Михайлові Петричку в с. Чинадієві]. *Українське слово*. 2012. 21–27 березня.
1777. Герст Д. Найкоротша історія Європи / пер. з англ. Анна Вовченко. К.: Наш Формат, 2021. 232 с.
1778. Гетьманчук М. П. Між Москвою та Варшавою: Українське питання у радянсько-польських відносинах міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.). Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. 432 с.
1779. Гетьманчук М. П. Українське питання в радянсько-польських відносинах 1920–1939 рр. Автореферат дис. ... доктора іст. наук. Спеціальність 07.00.02 – Всесвітня історія. Львів, 2004. 34 с.
1780. Гирич Я. Історія незалежності: як українці боролись за власну державу і хто цьому заважав. Частина 1. URL: <https://novynarnia.com/2021/12/01/istoria-nezalezhnosti/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
1781. Гирич Я. Історія незалежності: як українці боролися за власну державу. Частина 2. URL: <http://argumentua.com/stati/stor-ya-zdobuttya-nezalezhnost-yak-ukra-nts-borolisya-za-vlasnu-derzhavu-chastina-2> (дата звернення: 17. 01. 2022).
1782. Гиря В. Вибори до Союму Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 178–185.
1783. Гиря В. Вибори і засідання Союму Карпатської України (12 лютого – 15 березня 1939 р.). *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 26–31.
1784. Гиря В. Угорська іредента в міжвоєнному Закарпатті («угорський фактор» у суспільно-політичному житті). Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2012. 200 с.
1785. Гичка Г. Августин Волошин як благодійник (За матеріалами книги Володимира Матейка «Отець Августин Волошин у документах і пам'яті народній»). *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від

- дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 94–97.
1786. Гібл Ф. Двадцять композицій для школярів. *Йосип Бокшай. Художник правди. Людина правди / Упорядкування, вступна стаття Ерфан Ф.; статті – Біксей Л., Чернега-Балла О., Приходько О., Жаданський Ю., Гібл Ф., Брей О.* Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. С. 121–124.
1787. Гіркота солодкої землі. Премії імені В'ячеслава Чорновола удостоєно творців фільму про Карпатську Україну. *Новини Закарпаття*. 2009. 31 жовтня.
1788. Гірняк Л. На стежках історичних подій. Карпатська Україна і наступні роки. Спогади і матеріали. Нью-Йорк, 1979. 341 с.
1789. Глагола М. «Карпатика» про політику та українсько-словацькі відносини [також про Карпатську Україну]. *Ужгородський університет*. 2002. 29 листопада.
1790. Глава держави [Віктор Ющенко] відвідав школу ім. Августина Волошина. *Слово вчителя*. 2009. 31 березня.
1791. Глібович О. На Срібну землю України. *Альманах «Гомону України» на 1986 рік*. Бібліотека видавництва «Гомін України» / Зредагував М. Фіголь. Число 62. Торонто, 1986. С. 137–144.
1792. Гнатів З., Сможаник О. Образно-символічна та інформаційна наповненість українських народних пісень (на прикладі «Гей, пливе кача по тисині»). *Молодь і ринок*. Дрогобич: Дрогобицький педагогічний університет ім. І. Франка, 2014. Випуск 12. № 119. С. 80–83.
1793. Гогун А. Между Гитлером и Сталиным. Украинские повстанцы. СПб.: Издательский Дом «Нева», 2004. 416 с.
1794. Гогун А. Между Гитлером и Сталиным. Украинские повстанцы. Четвертое издание, исправленное и дополненное. Харьков: «Фолио», 2018. 363 с.
1795. Год кризиса. 1938–1939. Документы и материалы: В 2-х томах / Редколлегия: Ильичев Л. И другие. Т. 1. 29 сентября 1938 г. – 31 мая 1939 г. М.: Политиздат, 1990. 554 с.
1796. Година спілкування: «Щастя і горе Карпатської України». URL: <https://vseosvita.ua/library/godina-spilkuvanna-sasta-i-gore-karpatskoi-ukraini-193996.html> (дата звернення: 12. 01. 2022).
1797. Годзюр М. Карпатська Україна. *Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Національна академія державного управління при Президентові України; науково-редакційна колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 3: Історія державного управління / науково-редакційна колегія: А. М. Михненко (співголова), М. М. Білінська (співголова) та ін.* Київ: НАДУ, 2011. С. 366–368.

1798. Годьмаш П. Історія русинів Закарпаття писана під диктовку КДБ. *Правозахист*. 2011. 7 жовтня.
1799. Годьмаш П. Про «Карпатську Січ» як ворога русинської нації, народу. *Правозахист*. 2012. 8 липня.
1800. Годьмаш П. Судьба Президента. *Подкарпатська Русь*. 1994. 14, 17 лютого.
1801. Годьмаш П., Годьмаш С. Подкарпатская Русь и Украина. Ужгород, 2003. 389 с.
1802. Годьмаш П. Український варіант історії Закарпаття – полігон для міфотворців. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2009. 21 лютого.
1803. Головченко В., Матвієнко В. Дипломатична історія України. К.: Ніка-Центр, 2018. 420 с.
1804. Голод І. Першим українським президентом був священик [про Августина Волошина]. URL: <https://portal.lviv.ua/uncategorized/2004/03/16/142711> (дата звернення: 17. 01. 2022).
1805. Голодняк А. Міжгірці в черговий раз вшанували героїв Карпатської України. *Верховина*. 2013. 21 березня.
1806. Голомб Л. В. Гренджа-Донський і В. Пачовський. *Голомб Л. Із спостережень над українською поезією XIX-XX століть: збірник статей*. Ужгород: Гражда, 2005. С. 314–319.
1807. Голомб Л. З історії національно-культурного відродження на Закарпатті. *Новаторські тенденції в українській літературі кінця XIX – перших десятиліть XX ст.* Ужгород: Гражда, 2008. С. 236–291.
1808. Голомб Л. Закарпатська тема в поліфонії національно-соборницьких ідей української лірики. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 5. Ужгород, 2000. С. 40–44.
1809. Голомб Л. Збірки лірики Федора Потушняка 30-х років та їх роль у оновленні закарпатоукраїнської поезії. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 186–188.
1810. Голомб Л. Лірика Зореслава в літературному контексті епохи. Зореслав (о. Севастіян Сабол). До 105-річчя від дня народження. Бібліографічний покажчик / Укладачі: М. Б. Бадида, Н. Й. Ребрик; Закарпатська обласна універсальна бібліотека ім. Ф. Потушняка. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2014. С. 7–32.
1811. Голомб Л. Літературно-критичний дискурс поезії Закарпаття 20-30-х рр. XX ст. *Українська поезія Закарпаття XX століття: науковий збірник*. Ужгород: Ліра, 2004. С. 168–182.

1812. Голомб Л. Новаторські тенденції в українській літературі кінця ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. Ужгород: Гражда, 2006. 296 с.
1813. Голомб Л. Святослав Гординський про Карпатську Україну. *Україна на міжнародній арені у ХХ столітті*: Науково-методичний збірник матеріалів на допомогу учням шкіл і студентам (Ужгород, 13 травня 1999 р.) / Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород: Патент, 2000. С. 119–126.
1814. Голос звияжної пори. Газети Карпатської України. URL: <https://tyzhden.ua/History/74699> (дата звернення: 17. 01. 2022).
1815. Голота Я. Від Королева до Хуста. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 118–119.
1816. Голубко В., Грицюк В., Кривизюк Л., Лисенко О. Історія війн і військового мистецтва: У трьох томах. Т. 3. Від масових армій до відродження професійних армій (ХХ – початок ХХІ ст.). Харків: «ФОЛІО», 2021. 783 с.
1817. Гоменюк І. Мурашник. Нотатки на манжетах історії Галичини, Буковини та Закарпаття. К.: Віхола, 2023. 336 с.
1818. Гоменюк І. (Не) одноденна держава: 80 років Карпатській Україні. URL: <https://likbez.org.ua/ua/ukrayinska-ne-odnodenna-derzhava-80-rokiv-karpatiskij-ukrayini.html> (дата звернення: 12. 01. 2022).
1819. Гоменюк І. Пластуни і «Карпатська Січ». *Пласт на Закарпатті в минулому і сьогодні*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю Пласту на Закарпатті (Ужгород, 17 серпня 1996 року). Ужгород: «Гражда», 2012. С. 115–122.
1820. Гоменюк І. Провісники Другої світової. Прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі. Від розпаду імперій до Гляйвіцької провокації. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2017. 352 с.
1821. Гоменюк І. Яблуко розбрату. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/iabluko-rozbratu/> (дата звернення: 22. 01. 2022).
1822. Гомоннай В. Августин Волошин як сподвижник педагогічної науки. *Новини Закарпаття*. 2001. 2 жовтня.
1823. Гомоннай В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (ХІХ–ХХ ст.). Ужгород: Закарпаття, 1992. 298 с.
1824. Гомоннай В. Видатний педагог Закарпаття (Про Августина Волошина). *Новини Закарпаття*. 2003. 25 березня.
1825. Гомоннай В. Відлуння поля житейського, поля Красного. До 60-річчя Карпатської України [Про Івана Якимчу]. *Новини Закарпаття*. 1999. 23 лютого.

1826. Гомоннай В. Нариси з розвитку педагогічної думки і школи Закарпаття. Ч. I–II. Ужгород, 1990. 135 с.
1827. Гомоннай В. Педагогічні погляди Августина Волошина: До 120-річчя від дня народження. *Срібна Земля*. 1994. 12 березня.
1828. Гомоннай В. Про Августина Волошина – педагога. *Новини Закарпаття*. 1999. 23 березня.
1829. Гомоннай В., Росул В. Концепція Августина Волошина про формування професії вчителя. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського комітету у справах преси та інформації, 1995. 19 с.
1830. Гомоннай В., Росул В. Культурно-освітні діячі Закарпаття. Ужгород, 1996. 30 с.
1831. Гомоннай В., Росул В., Талапканич М. Школа та освіта Закарпаття. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського комітету у справах преси та інформації, 1997. 248 с.
1832. Гомоннай В., Росул В., Ходанич П. Педагогічна освіта на Закарпатті. Ужгород: Гражда, 2003. 112 с.
1833. Горват В. Вікопмна подія: погляд крізь роки. *Закарпатський калейдоскоп*. 1998. 18 березня.
1834. Горват В. Карпатська Україна очима покоління. *Новини Закарпаття*. 2012. 13 березня.
1835. Горват В. Король закарпатського гумору. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 195–204. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
1836. Горват В. Микола Мушинка: портрети на тлі доби. *Дукля*. Літературно-мистецький та публіцистичний журнал. Видає Спілка українських письменників Словаччини, Пряшів. 2023. № 2. С. 71–80.
1837. Горват В. Рецепти для наступників. Юрій Станинець – майстер сюжетної інтриги. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 4 (9). С. 36–38.
1838. Горват Л. Августин Волошин в українській історичній науці. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 80–93.
1839. Горват Л. До питання про українсько-румунські відносини у час Карпатської України. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*.

- Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 67–71.
1840. Горват Л. Перші публікації про Августина Волошина в українській історіографії (90-ті роки XX століття). *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 325–344.
1841. Горват Л., Міщанин В. Найгрунтовніше дослідження про Президента Карпатської України [відгук на монографію Миколи Вегеша і Степана Віднянського про Августина Волошина]. *Наш голос*. Місячник Союзу українців Румунії. XXX рік видання. 2020. Ч. 314. С. 12–15.
1842. Гординський С. Література Закарпаття. *Гординський С. На переломі епох: літературознавчі статті, огляди, есеї, рецензії, спогади, листи*. Львів: Світ, 2004. С. 328–330.
1843. Гординський С. Сучасна закарпатська поезія. *Сьогочасне і минуле*. Львів, 1939. Т. 1. № 2. С. 23–32.
1844. Гордійчук С. Український національно-визвольний рух на Закарпатті (1944–1958 рр.). *Вісник Прикарпатського університету*. Історія. Випуск 23–24. До 20-ліття утворення кафедри історії слов'ян і 80-річчя професора Петра Федорчака. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. С. 419–429.
1845. Горевалов С.І. Військова журналістика України: історія та сучасність. Львів, 1998. 388 с.
1846. Горелов М. Є., Моця О. П., Рафальський О. О. Цивілізаційна історія України. К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2005. 632 с.
1847. Горінецька О. Фединець Петро Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 253.
1848. Гостиняк С. Державотворчі намагання закарпатських українців у «Щоденнику» Василя Гренджі-Донського. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. Братислава–Пряшів: Словацьке педагогічне видавництво; Відділ української літератури, 1994. Випуск 19. С. 398–402.
1849. Гостиняк С. Свідок минулого [про Василя Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка

- Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 262–265.
1850. Гостиняк С. Співець рідного краю [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 377–379.
1851. Готтендорф Е. Герман Геринг – «Железний рыцарь и проклятие свастики». Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 2000. 416 с.
1852. Готуємось до 75-річчя Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2011. 22 жовтня.
1853. Готуємося до чергового ювілею Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2011. 14 травня.
1854. Готуємось до ювілею Карпатської України: [засідання оргкомітету в ОДА на виконання Указу Президента України «Про відзначення 70-річчя подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України»]. *Новини Закарпаття*. 2008. 5 квітня.
1855. Гоца Е., Туряниця В. Августин Волошин про статеve виховання молоді. *Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича*. Ужгород, 1992. С. 271–274.
1856. Грабовецький В. Вегеш Микола Миколайович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2005. Т. 4 (В–Вог). С. 181.
1857. Грабовський В., Коник С. Волошин Августин Іванович. *Енциклопедія державного управління: у 8 т.* / Національна академія державного управління при Президенті України; науково-редакційна колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 3: Історія державного управління / науково-редакційна колегія: А. М. Михненко (співголова), М. М. Білинська (співголова) та ін. Київ: НАДУ, 2011. С. 108–110.
1858. Грабовський В., Юрош О. Зимомря Микола Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2010. Т. 10 (З–Зор). С. 580–581.
1859. Град К. Карпатська Україна. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський,

- М. Лендьел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 366–384.
1860. Гранчак І. До питання про історичні погляди Августина Волошина. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року).* Ужгород, 2000. С. 52–55.
1861. Гранчак І. Окупація Карпатської України військами Угорщини в березні 1939 року. *Carpathica–Карпатика: (До 50-річчя Ужгородського державного університету) / Ужгородський державний університет, НДІ Карпатознавства; [Редколегія: Г. В. Павленко та ін.]* Ужгород, 1995. Випуск 3. С. 70–81.
1862. Гранчак І. Олекса Борканюк – полум'яний борець за визволення трудящих Закарпаття. К.: Держполітвидав УРСР, 1956. 96 с.
1863. Гранчак І. Олекса Олексійович Борканюк. Ужгород, 1974. 96 с.
1864. Гранчак І. Партизанський рух на Закарпатті в роки другої світової війни (1939–1944). Ужгород, 1959. 24 с.
1865. Гранчак І. Роль і місце Карпатської України в історії Закарпаття. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України.* Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 142–146.
1866. Гранчак І. Уроки існування Карпатської України. *Нариси історії Закарпаття. Т. II. (1918–1945).* Ужгород, 1995. С. 337–348.
1867. Гранчак І., Гапоненко І. Закарпаття в міжнародних відносинах напередодні та в період Мюнхена. *Нариси історії Закарпаття. Т. II. (1918–1945).* Ужгород, 1995. С. 264–273.
1868. Гранчак І., Гапоненко І. Окупація Карпатської України військами Угорщини. *Нариси історії Закарпаття. Т. II. (1918–1945).* Ужгород, 1995. С. 328–336.
1869. Гранчак І., Палек В. Город над Ужем: Исторический очерк. Ужгород: Карпати, 1984. 208 с.
1870. Гранчак І., Пальок В. Місто над Ужем: Историчний нарис. Ужгород: Карпати, 1973. 271 с.
1871. Гранчак І., Пальок В. Українська радянська історіографія про боротьбу трудящих Закарпаття за возз'єднання з УРСР у 1920–1939 рр. *Соціалістичні перетворення на Закарпатті за 25 років Радянської влади: Матеріали республіканської наукової конференції, присвяченої 25-річчю возз'єднання*

- Закарпаття з Радянською Україною (1945–1970) / Відповідальний редактор І. Г. Шульга. Ужгород, 1970. С. 109–127.
1872. Гранчак І., Поп І. Закарпаття в чехословацько-радянських відносинах періоду Другої світової війни. *Карпатика. Актуальні питання історії, історіографії і культури країн Центральної і Південно-Східної Європи*. Ужгород, 1993. С. 223–236.
1873. Гранчак І., Приходько В. Автономна Підкарпатська Русь в міжнародних відносинах. *Нариси історії Закарпаття*. Т. II. (1918–1945). Ужгород, 1995. С. 318–327.
1874. Гранчак І., Приходько В. Політика Угорщини щодо Підкарпатської Русі після Віденського арбітражу (початок листопада 1938 – 14 березня 1939). *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падык. Ужгород, 1999. С. 59–77.
1875. Гранчак І., Приходько В. Політика Угорщини щодо Підкарпатської Русі після Віденського арбітражу (початок листопада 1938 – 14 березня 1939 рр.). *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*: Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежної Карпатської України (Ужгород, 10–11 березня 1999 р.). Ужгород, 1999.
1876. Гранчак І., Троян М. Боротьба трудящих Закарпаття за визволення та возз'єднання з Радянською Україною. *Розквіт Закарпаття в братній сім'ї народів СРСР* / Відповідальний редактор І. Гранчак. Львів: Видавництво при Львівському державному університеті, 1985. С. 7–28.
1877. Греченюк Н. Виборча система Підкарпатської Русі у міжвоєнний період. *Україна–Європа–Світ*. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2014. Випуск 13. С. 320–338.
1878. Греченюк Н. Національно-культурні взаємовідносини українців Східної Галичини і Закарпаття в міжвоєнний період (1919–1938). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 15. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 15–20.
1879. Гречко М. «Ми вирішили взятися за історичний труд будови нашої обкровоєної, однак до самостійності піднесеної країни». 80-річчя від дня проголошення незалежності Карпатської України. Тогочасні українські друковані засоби масової інформації. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314786> (дата звернення: 22. 01. 2022).
1880. Грибенюк Н. Августин Волошин очима очевидців. *Історичний архів: наукові студії*. Випуск 5. Миколаїв, 2010. С. 135–138.

1881. Гривняк Ю. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 507–511.
1882. Гривняк Ю. Василь Гренджа-Донський (1897–1974): з нагоди 90-ліття з дня народження поета. *Сучасність* (Мюнхен). 1987. Ч. 6 (314). С. 35–39.
1883. Гриневич В. Адмірал Хорті чверть віку очолював Угорське королівство. URL: https://gazeta.ua/articles/history-newspaper/_admiral-hortichvert-viku-ocholyuvav-ugorske-korolivstvo/235510 (дата звернення: 16. 01. 2022).
1884. Гринів О. Закарпаття в європейській політиці (історико-геополітичний аспект. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 88–96.
1885. Грицай О. Що зробили мадяри з Гренджою-Донським (Звіт очевидця). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 334–336.
1886. Грицак-Шерегій О. Слово про батька [про життя і діяльність Юрія Августина Шерегія]. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 500–504.
1887. Грицак-Шерегій О. Юрій Шерегій – пропагатор творчості Тараса Григоровича Шевченка (З натхненням Тараса). *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 15–24.
1888. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації ХІХ–ХХ століття. К.: Yakaboo publishing, 2019. 656 с.
1889. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. К.: Портал, 2022. 408 с.
1890. Грицишук Т. Августин Волошин. *Соціал-демократ*. 1999. 13 березня.
1891. Грицишук Т. Велич і трагедія Карпатської України та її героїв. *Неділя*. 2007. 17–23 березня.
1892. Грицишук Т. Відкрито меморіальну дошку професору Фединцю. *Срібна Земля–Фест*. 2002. 20–26 червня.
1893. Грицишук Т. Іван Сивохоп живе у спогадах дочки Марії. *Неділя*. 2007. 17–23 березня.

1894. Грицишук Т. Професор та його родовід [про О. Фединця]. *Срібна Земля–Фест*. 2002. 28 червня.
1895. Грицковян Я. Друг, якого дарує доля. До 70-річчя від дня народження Миколи Зимомрі. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7483/1/Hrytskovyan.pdf> (дата звернення: 30. 01. 2022).
1896. Гриць М. Василь Пачовський – патріот Закарпаття. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 290–297.
1897. Грін О. Дизидерій Задор і професійне музичне мистецтво Підкарпатської Русі другої половини 30-х – першої половини 40-х років ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11. Ужгород: «Вісник Карпат», 2004. С. 113–124.
1898. Грін О. Професійне музичне мистецтво Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століть: історичний аспект. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2004. 160 с.
1899. Грін О. Реформування судової системи та судочинства Карпатської України в період діяльності другого крайового уряду Августина Волошина (кінець 1938 р. – початок 1939 р.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Право. 2023. Т. 1. № 77. С. 18–23.
1900. Грін О. Степан Андрійович Фенцик. 115-річчя від дня народження громадського діяча, композитора, диригента, педагога (1892–1945). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік*: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 390–396.
1901. Грін О. Степан Фенцик і діяльність Ужгородського товариства «Філармонія». *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 75–78.
1902. Громадсько-освітні постаті України: 130 років від дня народження Володимира Бірчака – організатора Пласту на Закарпатті. *Слово вчителя*. 2016. 29 лютого.
1903. Губаль А. Карпатська Україна в боротьбі. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного

- закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 64–67.
1904. Гудзоватий І. Великий закарпатець (Про відзначення 100-річчя від дня народження професора О. Фединця). *Новини Закарпаття*. 1997. 26 червня.
1905. Гудзоватий І. Велич і трагедія Карпатської України (Про монографію Миколи Вегеша «Августин Волошин і Карпатська Україна»). *Голос України*. 2004. 16 березня.
1906. Гудзоватий І. Книги про місцевих патріотів («Вони боронили Карпатську Україну»). *Голос України*. 2002. 3 квітня.
1907. Гудзоватий І. Про націю, яка переборола смерть. *Голос України*. 2007. 5 жовтня.
1908. Гудзоватий І. Священне місце звитяги і єднання: на Закарпатті широко відзначено 70-річчя Карпатської України, вшановано пам'ять її творців і захисників. *Голос України*. 2009. 17 березня.
1909. Гудзоватий І. 70-річчя трагедії Карпатської України відзначить уся Україна. *Голос України*. 2008. 18 березня.
1910. Гудзь В., Ситник О. [Рец. на: Віднянський С., Вегеш М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. К.: НАН України, Інститут історії України, 2021. 372 с.]. *Український історичний журнал*. 2021. № 3. С. 212–218.
1911. Гудзь В., Ситник О. Рецензія на книгу «Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси: монографія». *Україна дипломатична*. Науковий щорічник. К.: Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв, 2020. С. 866–870.
1912. Гулан Я., Пилипчинець В. Воскресли з небуття ім'я ще одного оборонця Карпатської України: [про Олексія Колесника]. *Срібна Земля–Фест*. 2008. 20–26 березня.
1913. Гуменюк О. 80 років тому Карпатська Україна проголосила незалежність. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3630/1/Vinch%20M..pdf> (дата звернення: 22. 01. 2022).ю
1914. Гунчак Т. ОУН – між співпрацею та конфронтацією з нацистською Німеччиною. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2008. Т. 8 (Дл–Дя). Додаток А–Г. С. 430–432.
1915. Гунчак Т. Україна. Перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії. К.: «Либідь», 1993. 288 с.
1916. Гунчак Т. Україна: ХХ століття. К.: Дніпро, 2005. 384 с.

1917. Гуржій О., Залєток Н. Парадокси Вінстона Черчилля. К.: Арій, 2019. 384 с. (Таємниці історії).
1918. Густі В. Кого я знав, кого люблю: [про В. Гренджу-Донського]. *Молодь Закарпаття*. 1989. 4 лютого.
1919. Густі В. Кого я знав, кого люблю. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 392–393.
1920. Густі В. «... Не лінуватися і не жаліти себе»: [про В. Гренджу-Донського]. *Густі В. Кого я знав, кого люблю: спогади-есе*. Ужгород: Карпати, 2007. С. 93 – 95.
1921. Густі В. Свериняк Василь Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 156–157.
1922. Гуцул І. Остання сотня. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 119–126.

Г

1923. Габел М. Листівка з Відня: [Спогад]. *Красне Поле*. Збірник про Карпатську Україну / Упорядники Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: Патент, 1999. С. 155–157.
1924. Габор В. *Modus vivendi*: пошуки шляхів порозуміння між українським та «руським» напрямками на Закарпатті (за матеріалами періодичних видань 30-х рр. ХХ ст.). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Л., 2006. Вип. 14. С. 275–283.
1925. Габор В. Алиськевич Андрій: [педагог, наук. і громад. діяч]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т. I (А). С. 382.
1926. Габор В. Алиськевич Андрій: [педагог, наук. і громад. діяч]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 7–9.
1927. Габор В. Бараболя Марко: [справжнє ім'я Рознійчук І. Ф. – укр. письменник-сатирик, вчитель]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1994. Вип. 1. С. 11–14.

1928. Габор В. Бірчак Володимир: [укр. письменник, літературознавець, журналіст та редактор]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1994. Вип. 1. С. 36–40.
1929. Габор В. Бращайко Михайло Михайлович: [укр. публіцист, журналіст, громад.-політ. і культур. діяч]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1994. Вип. 1. С. 44–47.
1930. Габор В. Бюлетень Пресової служби Карпатської України. Хуст, 1938–1939. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 1 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. С. 12–13.
1931. Габор В. Василь Гренджа-Донський – публіцист і журналіст. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Випуск 2. Львів, 1995. С. 329–339.
1932. Габор В. Вахнянин Остап: [укр. пласт. і культ. діяч, редактор]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 55–56.
1933. Габор В. Взаємозв'язок проблем краєзнавства і національного виховання на сторінках закарпатських часописів 20–30-х рр. ХХ ст. *Історичне краєзнавство і національне виховання*: матеріали науково-практичної конференції. Львів, 27 травня 1994 р. Львів: ЛДУ, 1994. С. 12–14.
1934. Габор В. Від «весни народів» до Карпатської України: особливості національного відродження та розвитку преси і літератури ХІХ – першої половини ХХ ст.: збірник наукових розвідок, статей і доповідей / НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника, Науково-дослідний інститут пресознавства. Львів, 2018. 384 с.
1935. Габор В. Вісник Мукачівської єпархії в Чехо-Словацькій республіці. Хуст, 1938–1939. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 1 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. С. 26–27.
1936. Габор В. Володимир Бірчак і його участь у закарпатській пресі 20-30-х рр. ХХ ст. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики*: доп. та повідомл. Міжнарод. наук. конф. 25–26 серп. 1995 р. / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника. Л., 1996. С. 443–447.
1937. Габор В. Ворон Андрій Михайлович: [громад.-культур. діяч, журналіст і письменник]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед.

- слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 39–41.
1938. Габор В. Ворон Андрій Михайлович: [громад.-культур. діяч, журналіст і письменник]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2006. Т. 5 (Вод–Гн). С. 164.
1939. Габор В. Вперед. Ужгород, 1921–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 33–38.
1940. Габор В. Вплив літературної критики на становлення та розвиток нової української літератури на Закарпатті в 20-30-х рр. ХХ ст. (за матеріалами періодичних видань). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики* / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Львів, 2001. Випуск 9. С. 425–441.
1941. Габор В. Газета «Діло» (1880–1939 рр.) – унікальне видання Західної України [Рец. на кн.: Шаповал, Ю. Г. Діло (1880–1939 рр.) : поступ української суспільної думки. Л., 1999. 384 с.]. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України*: зб. наук. пр. Л., 2000. Вип. 7/8. С. 515-526.
1942. Габор В. Гебей Віктор: [церков. діяч, редактор]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 56–57.
1943. Габор В. Говерля: Місячник культури. Хуст, 1939. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 1 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. С. 33–34.
1944. Габор В. Голос Життя. Ужгород, 1929–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 3 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2000. С. 19–22.
1945. Габор В. Голос Життя: [журнал; Ужгород, 1929–1938]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 95–96.
1946. Габор В. Гебей Петро Михайлович: [культ.-громад. і церков. діяч]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України,

- Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 7 (Г–Ді). С. 29.
1947. Габор В. Гебей Петро: [культурно-громад. і церков. діяч]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 79–80.
1948. Габор В. Гренджа-Донський Василь Степанович: [укр. поет, прозаїк, драматург, публіцист]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1994. Вип. 1. С. 52–56.
1949. Габор В. Гренджа-Донський Василь Степанович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 7 (Г–Ді). С. 84–85.
1950. Габор В. Дем'ян Лука Васильович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 76–77.
1951. Габор В. Дружественный Вѣстник: [газета; Ужгород, 1926–1938]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 8 (Дл–Дя). С. 437–438.
1952. Габор В. Душпастырь. Ужгородь (1924–1928. Ч. 2), Ужгородь-Пряшевь (1928. Ч. 3 –1933), Ужгородь (1934–1938), Ужгородь (Унгварь) (1939–1941; 1924–1941. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 76–82.
1953. Габор В. Душпастырь: [часопис; Ужгород, Пряшів, 1924–1939]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 8 (Дл–Дя). С. 566–567.
1954. Габор В. Желтвай Віктор Юлійович: [громад.-політ. і культур. діяч]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії

- Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2009. Т. 9 (Е–Ж). С. 534–535.
1955. Габор В. Желтвай Віктор: [громад.-політ. і культур. діяч]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 104–105.
1956. Габор В. Жіночий рух у Карпатській Україні: національні, соціально-політичні і культурно-просвітні аспекти (За матеріалами жіночої преси Галичини 30-х рр. ХХ ст.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Л., 2017. Вип. 7 (25). С. 197–217.
1957. Габор В. Закарпатська україномовна преса 20–30-х років ХХ століття у контексті національного відродження краю: автореф. дис. ... канд. філолог. наук. К., 1997. 20 с.
1958. Габор В. Закарпатський часопис «Пробоем» 1940–1943 років як продовження традицій львівського «Вістника». *Вісниківство: літературна традиція та ідеї*: зб. наук. праць присвяч. пам'яті Василя Іванишина / Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. І. Франка, Наук.-ідеолог. центр ім. Д. Донцова. Дрогобич: Коло, 2009. Вип. 2. С. 211–214.
1959. Габор В. Заклинський Корнило Романович: [літ. критик, фольклорист]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 96–97.
1960. Габор В. Земледільська Політика. Мукачево (1927–1933), Ужгород (1934–1938); 1927–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 93–95.
1961. Габор В. Земля і Воля: [тижневик; Мукачево, Ужгород, 1934–1938]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2010. Т. 10 (З–Зор). С. 544.
1962. Габор В. Зореслав: [справжнє ім'я Сабол С. М. – поет, церков. діяч УГКЦ]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 139–141.
1963. Габор В. Зореслав: [справжнє ім'я Сабол С. М. – поет, церковний діяч УГКЦ]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро

- Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2010. Т. 10 (З–Зор). С. 697.
1964. Габор В. Зоря: [газета; Ужгород, 1921–1938]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2011. Т. 11 (Зор–Как). С. 5.
1965. Габор В. Іван Колос – поет Карпатської України: Нарис життя і творчості. Бібліографія. Публікації / Відповідальна за випуск Л. В. Сніцірчук. Львів: Львівська національна бібліотека України ім. В. Стефаника, 2010. 208 с.
1966. Габор В. Ірлявський Іван: [справжнє ім'я Рошко І. І. – укр. поет, публіцист]. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1994. Вип. 1. С. 88–91.
1967. Габор В. Камінський Йосип: [журналіст, громад.-політ. і культур. діяч]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 125.
1968. Габор В. Карпаторускій Голось: [часопис; Ужгород, 1931–1939]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 362.
1969. Габор В. Карпаторусское Слово: [газета. Ужгород, 1934–1938]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 362.
1970. Габор В. Карпатска Недѣля: [газета. Ужгород, 1939–1941]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 362.
1971. Габор В. Карпатська Правда: [Ужгород, Мукачево (1922–1932, 1935–1938)]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук

- України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 362.
1972. Габор В. Карпатська Правда. Ужгород, 1922–1933, 1935–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 99–104.
1973. Габор В. Карпатська Україна у дзеркалі сатирично-гумористичного ілюстрованого журналу «Комар» у 1938–1939 рр.: хроніка подій [Електронний ресурс]. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Л., 2015. Вип. 5 (23). С. 121–150.
1974. Габор В. Клочурак Степан: [громад.-політ. діяч, журналіст]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 158–159.
1975. Габор В. Колос Іван: [справжнє ім'я Кошан І. В. – поет, літ. критик, публіцист]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 110–112.
1976. Габор В. Колос Іван: [справжнє ім'я Кошан І. В. – поет, літературний критик, публіцист]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2014. Т. 14 (Кол–Кос). С. 112.
1977. Габор В. Конкістадор, гордий та суворий: поет «празької школи» Іван Колос та літературний процес на Закарпатті 1920–30 років. *Визвольний шлях*. 1999. Книга 7 (липень). С. 789–803.
1978. Габор В. Концепція християнського націоналізму Августина Волошина. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. одинадцятої Всеукр. наук.-теорет. конф., (Львів, 29-30 листоп. 2013 р.). Л., 2013. С. 498–503.
1979. Габор В. Кошан Іван: [про закарпатського поета І. Колоса]. *Хуст над Тисою* / упорядкував І. І. Губаль. Ужгород: Бокор, 1992. С. 240–242.
1980. Габор В. Кукуруза Павло: [видавець, культур.-освіт. діяч]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН

- України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 16 (Куз–Лев). С. 32.
1981. Габор В. Кукуруза Павло: [видавець, культур.-освіт. діяч]. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 150–153.
1982. Габор В. Лелекач Микола Михайлович: [учений-історик, громад.-освіт. діяч]. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 164–166.
1983. Габор В. Маркуш Олександр Іванович: [письменник, педагог, видавець, перекладач]. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 204–206.
1984. Габор В. Маркуш Олександр Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 260.
1985. Габор В. Міговк Петро (псевд. і крип.: П. Соломонович, Петро Сніжник, П. Хворостник, Кринич, Харлампій Луч, П. С.). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2018. Т. 20 (Медична–Мікоян). С. 625.
1986. Габор В. Мондок Іван: [громад. діяч]. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 218–219.
1987. Габор В. Наступ. Ужгород (1938), Хуст (1938–1939), Прага (1940–1944); 1938–1944. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.:* матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 133–138.
1988. Габор В. «Наступ». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 530–531.
1989. Габор В. Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді (1922–1935); Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді (1937, 1938).

- Ужгород, 1922–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 95–100.
1990. Габор В. Націоналістичні видання закарпатської молоді в Празі (журнал «Пробоем» та його додатки). *Українська преса за межами України*: матеріали наук.-теорет. конф. 25–26 квітня 1996 р. / Дослідн. центр історії укр. преси, Ін-т журналістики Київ. ун-ту ім. Т. Шевченка. К., 1996. С. 70–72.
1991. Габор В. Національні стремління закарпатських українців: публікації Августина Волошина на сторінках щоденної газети «Русинь» (Ужгород, 1923). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2014. Випуск 4. С. 470–496.
1992. Габор В. Національні стремління закарпатських українців: публікації Августина Волошина на сторінках щоденної газети «Русинь» (Ужгород, 1923 р.) [Електронний ресурс]. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Л., 2014. Вип. 4 (22). С. 470–496.
1993. Габор В. Наш націоналізм знає ступенів любові, але не знає ненависти, не знає негачії любові (Особливості концепції християнського націоналізму Августина Волошина) [Електронний ресурс]. *Наукові записки Інституту журналістики*. К., 2014. Т. 56. лип.-верес. С. 119–122.
1994. Габор В. Наш націоналізм знає ступенів любові, але не знає ненависти, не знає негачії любові (особливості концепції християнського націоналізму Августина Волошина). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2014. Випуск 56. С. 119–122.
1995. Габор В. Наш Родный Край. Тячево, 1922–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 1 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. С. 171–173.
1996. Габор В. Наша Школа. Мукачів (1935–1936. Ч. 2), Ужгород (1936. Ч. 3 –1938), 1935–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 147–151.
1997. Габор В. Нашъ Путь. Ужгород, 1935–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 152–156.
1998. Габор В. Невицька Ірина Павлівна: [укр. письменниця, громад. діячка, журналістка]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1994. Вип. 1. С. 147–149.

1999. Габор В. Недѣля. Ужгород, 1935–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 116–118.
2000. Габор В. Нова Свобода – літопис Карпатської України. *Визвольний шлях*. 1999. Кн. 7. Лип. С. 781–784.
2001. Габор В. Нова Свобода. Ужгород (1938. Ч. 1–113), Хуст (1938. Ч. 114–146, 1939), 1938–1939. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 1 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. С. 190–195.
2002. Габор В. Ой там ... за горами воскресла Україна!: тематичні, жанрові та візуальні особливості висвітлення феномену Карпатської України в галицькій жіночій пресі 1938–1939 рр. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2016. Випуск 6. С. 179–206.
2003. Габор В. Ой там... за горами воскресла Україна!: тематичні, жанрові та візуальні особливості висвітлення феномена Карпатської України в галицькій жіночій пресі 1938–1939 рр. [Електронний ресурс]. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Л., 2016. Вип. 6 (24). С. 179–206.
2004. Габор В. Пап Степан Васильович: [науковець, історик, драматург]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 204–206.
2005. Габор В. Патрус-Карпатський Андрій Михайлович: [укр. поет, перекладач]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 243–245.
2006. Габор В. Періодичні видання Карпатської України (8 жовтня 1938 р. – 15 березня 1939 р.) в оцінці західноукраїнської преси [Електронний ресурс]. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Л., 2010. Вип. 2 (18). С. 46–68.
2007. Габор В. Пісня вівсяного колоса: [передмова до публікації віршів закарпатського поета І. Колоса]. *Новини Закарпаття*. 1991. 6 липня.
2008. Габор В. Поет Іван Колос і літературний процес на Закарпатті (за матеріалами преси 20–30-х рр.). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 1994. Випуск 1. С. 251–270.
2009. Габор В. Поет Іван Колос: ранній період творчості. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 10. Ужгород: Ліра, 2004. С. 142–146.

2010. Габор В. Попович Дмитро: [реліг. і культур. діяч, педагог]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 252–255.
2011. Габор В. Потушняк Федір Михайлович: [укр. письменник, етнограф, археолог]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 251–253.
2012. Габор В. Православний Карпаторусскій Вѣстникъ. Ужгород, 1935–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 191–192.
2013. Габор В. Преса Карпатської України (1938–1939 рр.): «чин для блага Української Нації» (Особливості розвитку, спрямування видань і тематика публікацій) [Електронний ресурс]. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Л., 2009. Вип. 1 (17). С. 135–145.
2014. Габор В. Пробоем. Прага, 1933–1943. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 149–153.
2015. Габор В. Ревай Федір Іванович: [укр. громад., політ. і освіт. діяч Закарпаття, видавець і публіцист]. [допов. до персоналій одинадцятого вип.]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2006. Вип. 13. С. 512.
2016. Габор В. Ревай Юліан Іванович: [укр. політ. та освіт. діяч Закарпаття]. [допов. до персоналій одинадцятого вип.]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2006. Вип. 13. С. 512–513.
2017. Габор В. Рогач Іван: [громад.-політ. діяч, редактор]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 224–228.
2018. Габор В. Розмова наодинці з самотнім поетом [Про Івана Колоса]. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 9 (14). С. 20–23.
2019. Габор В. Розмова наодинці з самотнім поетом: [есе про І. Колоса, опубліковане разом з добіркою його віршів під назвою «У час розплат на чин готовий»]. *Екзиль*. 2007. № 9. С. 20–22.

2020. Габор В. Розмова наодинці з самотнім поетом: до 90-ої річниці з дня народження І. Колоса. *Старий Замок*. 2001. 11 травня.
2021. Габор В. Росоха Степан: [укр. журналіст, видавець і політ. діяч]. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 299–303.*
2022. Габор В. Русская Земля. Ужгород, 1919–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 204–210.*
2023. Габор В. Русский Народный Голось. Ужгородь, 1934–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.: матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 227–237.*
2024. Габор В. Русское Слово. Пряшевь, 1924–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 179–181.*
2025. Габор В. Свобода («Наука») (1922–1926 Ч. 14); Свобода (1926. Ч. 15 – 1938). Ужгород, 1922–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.: матеріали до бібліогр. Т. 1 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. С. 238–245.*
2026. Габор В. Співпраця української і чеської інтелігенції у контексті національного відродження Закарпаття (Історичний досвід закарпатської преси 20-30-х років ХХ століття). *Національна ідея та національна своєрідність у засобах масової інформації: асиміляція чи інтеграція в багатонаціональні суспільства Центрально-Східної Європи: матеріали «круглого столу» (Київ, 20–22 грудня 1996 р.) / Дослідн.центр історії укр. преси. К., 1997. С. 101–104.*
2027. Габор В. Спішу зустріти дні прозорі: [передмова до публікації віршів закарпатського поета І. Колоса, у якій підтверджується його криптонім І. К.]. *Новини Закарпаття*. 1991. 11 вересня.
2028. Габор В. Спроби організації нового щоденного україномовного видання на Закарпатті (кінець 20-х – середина 30-х років). *Українська періодика: історія і сучасність: доп. та повідомлень четвертої Всеукр. наук.-теорет. конф. 19–20 грудня 1997 р. / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1997. С. 117–120.*

2029. Габор В. Станинець Юрій Іванович: [укр. письменник та громад. діяч, священник]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 237–238.
2030. Габор В. Становлення української преси Закарпаття (20–30-ті рр. ХХ ст.). *Українська періодика: історія і сучасність*: доповіді та повідомлення другої Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. 21–22 грудня 1994 р. Львів–Житомир, 1994. С. 52–55.
2031. Габор В. Ужгородська преса другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст.: основні тенденції розвитку та проблематика. *Українські часописи Ужгорода (1867–1944 рр.): іст.-бібліогр. дослідж.* / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Наук.-дослід. центр періодики. Л., 2003. С. 7–74.
2032. Габор В. Українське Слово. Ужгород, 1932–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 1 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. С. 279–282.
2033. Габор В. Українські часописи Ужгорода. 1867–1944. Історико-бібліографічне дослідження. Львів, 2003. 564 с.
2034. Габор В. Урядовий Вѣстникъ Правительства П. Р.; Урядовий Вістник Правительства Підкарпатської Русі (1938); Урядовий Вістник Правительства Карпатської України (1939). Ужгород, 1938, Хуст, 1938–1939. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 2 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1999. С. 282.
2035. Габор В. Утвердження на Закарпатті українського напрямку та поширення пресою ідей українського націоналізму (за матеріалами закарпатської періодики 20–30-х рр. ХХ ст.). *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики* / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1998. Вип. 5. С. 351–364.
2036. Габор В. Учитель. Ужгородь, 1920–1938. *Періодика Західної України 20–30-х рр. ХХ ст.*: матеріали до бібліогр. Т. 4 / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 2001. С. 258–261.
2037. Габор В. Чирський Микола: [укр. поет і драматург]. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов. / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 309–315.

2038. Габор В. Шерегій Юрій-Августин. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1996. Вип. 3. С. 368–371.
2039. Габор В. Яцко Павло: [укр. педагог, освіт. діяч, редактор, археолог]. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопед. слов.* / за ред. М. М. Романюка; НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. Л., 1994. Вип. 1. С. 273–275.
2040. Габор В., Вегеш М. Брацайко Михайло Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 3 (Біо–Бя). С. 438.
2041. Габор В., Шаповал Ю. Газета «Діло» (1880–1939 рр.) – унікальне видання Західної України. *Національна журналістика: наук. праці: в 2-х т.* Т. 2. Л., 2006. С. 451–454.
2042. Гилберт М. Черчилль. Біографія / Переклад з англійської Я. Войтко, Р. Ладохіна. К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2019. 888 с.
2043. Гой В. Василь Гренджа-Донський. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 95–97.
2044. Гренджа І. «КДБ пропонувало мені шпигувати за братом»: [інтерв'ю з братом письменника В. Гренджі-Донського] / вів О. Гаврош. *Календар «Просвіти» на 2002 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 2002. С. 177–183.
2045. Гренджа-Донська З. В обороні чести батька [відповідь П. Р. Магочію]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 361–363.
2046. Гренджа-Донська З. В. Гренджа-Донський – «лояльний мадяр»? *Новини Закарпаття*. 1991. 28 серпня.
2047. Гренджа-Донська З. В. Гренджа-Донський – «лояльний мадяр»? *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 364–368.

2048. Гренджа-Донська З. Віщі слова поета. Думки з приводу 93-ої річниці з дня народження Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 430–432.
2049. Гренджа-Донська З. Гренджа-Донський – провідна постать модерної карпато-української літератури. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 404–406.
2050. Гренджа-Донська З. Дві свіжі могили. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 447–449.
2051. Гренджа-Донська З. Дещо про видання творів В. Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 380–382.
2052. Гренджа-Донська З. «Ми є лишень короткі епізоди...»: Життя і творчість Василя Гренджі-Донського. Ужгород: Срібна Земля, 1993. 82 с.
2053. Гренджа-Донська З. Маруся Кукурузова-Король (до 90-річчя від дня народження). *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 25–26.
2054. Гренджа-Донська З. Мій батько. Доповідь прочитана на літературному вечорі в Чикаго 2 травня 1987 р. *Самостійна Україна*. 1987. Ч. 2. С. 45–52.
2055. Гренджа-Донська З. Моя подорож у світ (спогад). *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 50–52.
2056. Гренджа-Донська З. Моя праця над виданням творів батька. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 505–511.

2057. Гренджа-Донська З. Павло Кукуруза – редактор і видавець (1896–1978). *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 59–64.
2058. Гренджа-Донська З. Павло Кукуруза (1896–1978). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 280–285.
2059. Гренджа-Донська З. Пам'яті дорогого друга. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 432–433.
2060. Гренджа-Донська З. Поет очима дочки (Спогади). З приводу 90-ліття з дня народження Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 518–526.
2061. Гренджа-Донська З. Спогади дочки. Думки з приводу 100-ої річниці з дня народження Василя Гренджі-Донського. *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 79–84.
2062. Гренджа-Донська З. Сумна річниця. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 407–408.
2063. Гренджа-Донська З. Твори Гренджі-Донського на конвенції славистів. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 390–391.
2064. Гренджа-Донська Зірка. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 411.

2065. Гренджа-Донський В. Я теж Українець: Публіцистика / Упорядкування, передмова, підготовка текстів, пояснення слів і виразів та примітки В. І. Ільницького. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2003. 520 с.
2066. Гренджа-Донський В. Мої спогади / Вступна стаття і підготовка до друку С. Гостиняка. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. № 15. Т. 2. С. 333–422.
2067. Гренджа-Донський В. Під чоботом окупанта. *Європа-Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 80–85.
2068. Гренджа-Донський В. Про Бараболю. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження* / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 128. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
2069. Гренджа-Донський В. Про «Карпатську Січ». *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 46–50.
2070. Гренджа-Донський В. Т. ІХ. Публіцистика / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1989. 502 с.
2071. Гренджа-Донський В. Т. VIII. Щастя і горе Карпатської України: щоденник / Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1987. 487 с.
2072. Гренджа-Донський В. Том X. Спогади. Листи / Зібрала, впорядкувала і доповнила Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, 1988. 518 с.
2073. Гренджа-Донський В. Щастя і горе Карпатської України: Щоденник. Мої спогади / Упорядкування та примітки Д. М. Федаки; вступна стаття В. І. Ільницького, Д. М. Федаки. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2002. 516 с.
2074. Гренджа-Донський Василь. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 39.
2075. Гренджа-Донський Василь Степанович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 336–338.
2076. Гренджа Н. Брат мого дідуся: великий поет і патріот Срібної Землі очима школярки: [про В. Гренджу-Донського]. *Новини Закарпаття*. 2002. 23 квітня.

2077. Гренджа Н. Дух поета завжди з нами: [про вшанування пам'яті В. Гренджі-Донського]. *Новини Закарпаття*. 2002. 15 січня.
2078. Грунік Й. Василь Гренджа-Донський (Спогад). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 63–65.

Д

2079. Д. К. Організація Народної Оборони «Карпатська Січ» (ОНОКС). *Енциклопедія Українознавства*. Загальна частина. Т. 3. К., 1995. С. 1186.
2080. Д. Р. Кризь Бичків та Рахів. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 131–136.
2081. Др. Микола Долинай (1894–1970). *Календар «Просвіти» на 1994 рік / Упорядники: Й. Баглай, П. Федака*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 107–108.
2082. Дад А. Альказар «Летючої Естради». *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 59–72.
2083. Дад А. Чотири з тисячі: в дворіччя березня Карпатської України (Колодзінський-Гузар, Коссак-Тарнавський, Блестів-Гайдамака, Тацинець-Крот). Прага: УНО, 1941. 29 с.
2084. Даниленко В. Віднянський Степан Васильович. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2005. Т. 4 (В–Вог). С. 502.
2085. Данилець Ю. Атанасій Пекар (Нар. 1922 р.). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 559–560.
2086. Данилець Ю. Володимир (Раїч) (1882–1956). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака;

- редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 542–544.
2087. Данилець Ю. Деякі питання з історії православної церкви на Закарпатті в 1938–1946 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 10 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редколегія: М. М. Вегеш (голова редколегії), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 158–162.
2088. Данилець Ю. Документи апостольського адміністратора Пряшівської єпархії, єпископа Діонісія Няраді на тему православного руху (на матеріалах архіву в Кошицах). *Historia Radu bazilianov sv. Iozafata*. Presov, 2017. С. 167–174.
2089. Данилець Ю. Лицарі великого чину [Рец. На книгу: Рекіта В. Лицарі великого чину]. *Слово вчителя*. 2009. 31 березня.
2090. Данилець Ю. Православна церква в Карпатській Україні (1938–1939). *Срібна Земля*. 2007. 14 квітня.
2091. Данилець Ю. Православна церква в Карпатській Україні (1938–1939). *Срібна Земля*. 2009. 21 березня.
2092. Данилець Ю. Православна церква на Закарпатті у першій половині ХХ ст. / Передмова В. Фенича. Ужгород: Карпати, 2009. 376 с.
2093. Данилець Ю. Православні монастирі Хустського району (ХХ століття): Видання друге, змінене, доповнене / Передмова проф. Д. Данилюка. Ужгород: Гражда, 2005. 168 с.
2094. Данилець Ю. Православні монастирі Хустського району ХХ століття. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. 168 с.
2095. Данилець Ю. Савватій (Врабец) (1880–1959). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 567–571.
2096. Данилець Ю. Становище Православної церкви в період Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар,

- С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 77–87.
2097. Данилюк Д. Деякі дискусійні аспекти з історії Карпатської України. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 133–141.
2098. Данилюк Д. Дослідження деяких проблем з історії Закарпаття періоду чеської окупації його в працях радянських істориків (1919–1939 рр.). *Тези доповідей до наукової конференції молодих вчених* / Відповідальний редактор Ю. В. Меліка. Ужгород, 1966. С. 7–12.
2099. Данилюк Д. Закарпаття, наш рідний край. Посібник з історичного краєзнавства / Післяслово Ю. Данильця. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 288 с.
2100. Данилюк Д. Еміграція із Закарпаття: історіографія. *Українська еміграція: історія і сучасність*: (Матеріали міжнародних наукових конференцій, присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади) / Упорядник Ю. Ю. Сливка. Львів: Каменяр, 1992. С. 369 – 377.
2101. Данилюк Д. Історія Закарпаття. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2013.
2102. Данилюк Д. Історія Закарпаття в науковій спадщині професора Івана Гранчака. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 2 (37): Випуск присвячено світлій пам'яті доктора історичних наук, професора Ужгородського університету, заслуженого працівника народної освіти України Івана Михайловича Гранчака (1927–2000) / Відповідальна за випуск Н. П. Керецман. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С. 38–41.
2103. Данилюк Д. Історична наука на Закарпатті (кінець XVIII – перша половина XX століття). Ужгород: ВАТ «Патент», 1999. 352 с.
2104. Данилюк Д. Історична наука на Закарпатті в 1919–1944 рр. *Carpatica – Карпатика*. Випуск 9: Науково-педагогічна діяльність та літературна творчість Федора Потушняка: (До 90-річчя від дня народження) / Відповідальний за випуск М. Тиводар. Ужгород: Ліра, 2001. С. 152–165.
2105. Данилюк Д. Історіографія та джерельна база праць Вікентія Шандора. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II–III (XVI–XVII). На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 22–27.
2106. Данилюк Д. Закарпаття 1939–45 років у радянській історіографії. *Соціалістичні перетворення на Закарпатті за 25 років Радянської влади*: Матеріали республіканської наукової конференції, присвяченої 25-річчю

- возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною (1945–1970). / Відповідальний редактор І. Г. Шульга. Ужгород, 1970. С. 137–148.
2107. Данилюк Д. Карпатська Україна в українській історіографії. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 42–47.
2108. Данилюк Д. Роль закарпатської історіографії у формуванні української національної свідомості. *Українські Карпати*: Матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.). Ужгород: Карпати, 1993. С. 160–168.
2109. Данилюк Д. Українська історіографія історії Закарпаття 1919–1945 рр. *Карпатська Україна і Августин Волошин*: Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року) / Відповідальний редактор П. Чучка. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 97–109.
2110. Данилюк Д. «Свої то за горами – не чужі...». Історичні витоки Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 14 березня.
2111. Данилюк Д., Вегеш М. Бродій Андрій Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 3 (Біо–Бя). С. 475.
2112. Данилюк Д., Волощук С. Радянська історіографія про боротьбу трудящих Закарпаття проти угорсько-фашистських загарбників, за возз'єднання з УРСР (1939–1944 рр.). *Закарпаття: минуле і сучасне: Збірник* / Редколегія: М. В. Троян (відповідальний редактор) та ін. Ужгород: УжДУ, 1986. С. 67–77.
2113. Данилюк Д., Кляп М. Розвиток науки в Закарпатті в 20–30-х рр. *Нариси історії Закарпаття*. Т. II. (1918–1945). Ужгород, 1995. С. 361–372.
2114. Даниш М., Мушинка М. Неврлий Ярослав Фердинандович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2022. Т. 23 (Нг–Ня). С. 32.
2115. Данко О. о. Августин Волошин – людина трьох покликань. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 110–115.

2116. Данко О. Православна церква на Закарпатті. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944* / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 165–181.
2117. Данко О. Угорська політика відносно православної церкви на Закарпатті в 1939–1944 рр. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1994. С. 349–365.
2118. Данко О., Маркусь В. Закарпатці в екзилу у роки війни. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944* / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 182–193.
2119. Дацків І. Августин Волошин як директор Ужгородської греко-католицької семінарії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*: Серія Педагогіка. Соціальна робота. 2013. № 27. С. 41–43.
2120. Дацків І. Виховання як основа підготовки молоді у Закарпатті (1919–1939 рр.). *Четвертий всеукраїнський педагогічний конгрес*: збірник наукових праць конгресу. Львів: Сполом, 2014. С. 474–480.
2121. Дацків І. Громадянська складова змісту підготовки фахівців у Підкарпатській Русі. *Освіта Закарпаття*. 2013. № 18. С. 67–70.
2122. Дацків І. Професійна освіта жінок у Закарпатті (1919–1939 рр.). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2014. № 32. С. 68–73.
2123. Дацків І. Професійна підготовка фахівців торгово-економічного напрямку в Ужгороді (1919–1939 рр.). *Збірник наукових праць Херсонського державного університету*. Серія Педагогічні науки. Випуск LXVII (67). Херсон: ХДУ, 2015. С. 28–34.
2124. Дацків І. Соціальний захист молоді у процесі фахової підготовки у навчальних закладах Закарпаття (1919–1939 рр.). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Випуск 41. Київ–Вінниця: Планер, 2015. С. 190–194.
2125. Дацків І. Формування патріотизму майбутніх вчителів народних шкіл Закарпаття (1919–1939 рр.). *Проблеми українського національного виховання*: збірник наукових праць. Дрогобич, 2013. С. 148–157.
2126. Дацків І., Розлуцька Г. Становлення і розвиток професійної освіти в Закарпатті (1919–1939 рр.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. 184 с.
2127. Дацко В. Публічне управління Августина Волошина в історії української державності. *Публічне управління в історії Української держави: погляд молодого покоління*. Збірник матеріалів Всеукраїнського учнівського конкурсу наукових есе «Публічне управління в історії Української держави» (16 травня 2020 року). К.: КНЕУ, 2020. С. 170–175.

2128. Дворянин В. Керівник і духовний наставник Карпатської України [про А. Волошина]. URL: https://www.religion.in.ua/zmi/ukrainian_zmi/19589-kerivnik-i-duhovnij-nastavnik-karpatskoyi-ukrayini.html (дата звернення: 22. 01. 2022).
2129. Дебич О., Токар М. З архіву Блондиненка (Папуги) в США: прем'єрна публікація світлин з Карпатської України. *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 6. С. 24–30.
2130. Девлин М. Невилл Чемберлен. Джентльмен с зонтиком. М.: Молодая гвардия, 2019. 307 с.
2131. Дейвіс Н. Боже ігрище: історія Польщі / Переклад з англійської П. Тарашук. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2008. 1080 с.
2132. Дейвіс Н. Європа. Історія / Переклав з англійської Петро Тарашук. Видання друге. К.: Видавництво Соломії Павличко «ОСНОВИ», 2001. 1463 с.
2133. Делеган В. Василь Юрійович Куруц. 100-річчя від дня народження одного з організаторів Підкарпатського Союзу Молодих (ПСМ), борця антифашистського Руху Опору (1911–1976). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік: рекомендований бібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. С. 97–103.
2134. Делеган В. Львівська «Просвіта» і становлення та діяльність просвітянської організації на Закарпатті. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник I (XV). Ужгород, 1996. С. 45–51.
2135. Делеган В. Микола Васильович Клипотюк. 100-річчя з дня народження активного учасника політичного життя Закарпаття 20–30-х років ХХ ст. (1906–1971). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 345–348.
2136. Делеган В. Олекса Борканюк і революційний молодіжний рух на Закарпатті. *Погляд*. 2000. 28 грудня.
2137. Делеган В. Підкарпатський Союз Молодих. 75-річчя від часу створення прогресивної антифашистської молодіжної організації краю (1936). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік: рекомендований бібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний

- відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. С. 357–363.
2138. Делеган М. Архівні матеріали про державницьку діяльність Августина Волошина. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 83–100.
2139. Делеган М. Діяльність УПА в Карпатському регіоні вивчала Міжнародна наукова конференція. *Срібна Земля–Фест*. 2008. 26 червня – 2 липня.
2140. Делеган М. «Доля всіх українських земель нині залежить передовсім од нашої праці й сили...»: До 75-річчя проголошення Карпатської України: [обласна науково-методична конференція «Августин Волошин і розвиток педагогічної думки на Закарпатті в першій половині ХХ ст.», м. Ужгород, Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти, 13 березня 2014 р.]. *Краєзнавство*. 2014. № 2. С. 188–189.
2141. Делеган М. Меморіальну композицію відкрито на могилі дружини президента Карпатської України Ірини Петрик-Волошин: [до 75-річчя проголошення Карпатської України і 140-річчя від дня народження А. Волошина]. *Журналіст Закарпаття*. 2014. № 3 (березень). С. 10.
2142. Делеган М. Наша історія – Terra incognita для більшості українців: [презентація книги С. Аржевітіна «Карпатська Україна: епоха в добі» у Києві в стінах Національної Спілки письменників України]. *Срібна Земля–Фест*. 2013. 20–26 грудня.
2143. Делеган М. Невідома Карпатська Україна. Маємо ще багато білих плям, вважає директор Державного архіву в Закарпатській області Михайло Делеган. Розмовляв Ярослав Ядловський. *Новини Закарпаття*. 2009. 28 лютого.
2144. Делеган М. Українська Повстанська Армія в повоєнний період у Карпатському регіоні: бандерівці – факти, домисли та легенди. *Віче*. 2008. № 17 (вересень). С. 2–3.
2145. Делеган М. «Хочу, щоб Подкарпатська Русь була сильною, стійкою і згуртованою...». *Новини Закарпаття*. 2009. 17 січня.
2146. Делеган М. 75-річчя Карпатської України і 140-річчя з дня народження Августина Волошина відзначили в Києві: [виставка «Карпатська Україна: на світанку свободи»; організатор С. Аржевітін]. *Журналіст Закарпаття*. 2014. № 3 (березень). С. 16.
2147. Делеган М., Довганич О., Хланта О. Карпатська Україна, Карпатська Січ і ОУН в документах. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії*

- національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 564–614.
2148. Дем'ян Г. Августин Волошин. *Голос Мараморощини*. 1990. 2 вересня.
2149. Дем'ян Г. Августин Волошин. *За вільну Україну*. 1990. 12 липня.
2150. Дем'ян Г. О. Духнович у творчості А. Волошина-літературознавця. *Дукля*. 1991. № 2. С. 32–33.
2151. Дем'ян Г. Закарпаття мало славетного президента-патріота: До 125-річчя від дня народження А. Волошина. *Визвольний шлях*. 1999. Книга 7. С. 771–778.
2152. Дем'ян Г. Культурно-наукова і громадсько-політична діяльність Августина Волошина: Доповідь на 4 сесії Великої Ради Руху. *Вісник Руху*. К., 1990. № 4. Ч. 1.
2153. Демко М. Андрей Бродий. *Земледельческий календарь на год 1939*. Ужгород, 1938. С. 81–84.
2154. День В. Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 274–275.
2155. Депутати Івано-Франківської облради хочуть, щоб на Верецькому перевалі звели Пантеон Слави українським січовим стрільцям. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 14 червня.
2156. Депчинська І. А. Розвиток змісту шкільної гуманітарної освіти на Закарпатті в період 1919–1939 р. Дисертація на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. 13. 00. 01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Ужгород, 2019. 347 с.
2157. Депчинська І. А. Розвиток шкільної гуманітарної освіти на Закарпатті в період 1919–1939 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Випуск 37. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. С. 40–43.
2158. Держалюк М. Горті Міклош. *Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 2: Г–Д* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 175–176.
2159. Держалюк М. Горті Міклош. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 311–312.
2160. Держалюк М. Закарпатський край у нестримному прагненні до Української державності. URL: <https://ivinas.gov.ua/archive/zakarpatskyi-krai->

- u-nestrymnomu-prahnenni-do-ukrainskoi-derzhavnosti.html (дата звернення: 22. 01. 2022).
2161. Держалюк М. Карпатська Україна як феномен протистояння тоталітаризму в Європі у 1939–1945 роках. *Сторінки воєнної історії України*. 2013. Випуск 16. С. 69–87.
2162. Держалюк М. Окупаційна політика Угорщини у роки Великої Вітчизняної війни. URL: <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/statti/okupatsiina-polityka-uhorshchynu-v-ukraini-u-roky-velykoi-vitchyznianoj-viiny.html> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2163. Держалюк М. Угорська політична еміграція на Україні (1919–1945). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Випуск 2. К.: Наукова думка, 1992. С. 54–60.
2164. Десять фактів про Августина Волошина. URL: <https://ridna.ua/2019/03/10-faktiv-pro-avhustyna-voloshyna/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2165. Дженкінс С. Стисла історія Європи. Від Перикла до сьогодні / Переклад з англ. В. Горбатька. К.: Видавнича група КМ-БУКС, 2021. 384 с.
2166. Джоганик Я. Поетичний інструментарій словацького та українського символізму: Іван Краско і Зореслав. *Слов'янський збірник*. Випуск 6. Одеса, 1999. С. 160–164.
2167. Джоганик Я. Універсальність художніх кодів поезії Зореслава. *Закарпатська Україна у складі Чехословаччини (1919–1939): збірник матеріалів 6-ої наукової конференції (Пряшів, 2–4 вересня 1998 р.)*. Пряшів: Філософський факультет Пряшівського університету, 2000. С. 263–267.
2168. Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію / Переклад з англійської Ю. Гірича. Харків: Віват, 2019. 400 с. (Серія «Біографії та мемуари»).
2169. Дзюба І., Мушинка М. Неврлий Микола. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2022. Т. 23 (Нг–Ня). С. 31–32.
2170. Дикий Б. Карпатська Січ. *Закарпатська правда*. 1992. 4 серпня.
2171. Дирксен фон Г. Москва, Токио, Лондон. Двадцять лет германской внешней политики / Перевод с английского Н. Ю. Лихачевой. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. 445 с. (Досье).
2172. Ділонг Ю. Наше минуле. Спогади чинадіївця. *Старий Замок*. 1999. 11 березня.
2173. Діячі Карпатської України. Августин Волошин. URL: <https://uzhrda.gov.ua/storinka/diyachi-karpatскоj-ukrayiny> (дата звернення: 12. 01. 2022).

2174. Діячі Карпатської України. Юліан Ревай. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/diyachi-karpatskoji-ukrayiny> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2175. Діячі Карпатської України. Дмитро Климпуш. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/diyachi-karpatskoji-ukrayiny> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2176. Діячі Карпатської України. Степан Ключурак. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/diyachi-karpatskoji-ukrayiny> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2177. Діячі Карпатської України. Михайло Колодзінський. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/diyachi-karpatskoji-ukrayiny> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2178. Діячі Карпатської України. Іван Грига. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/diyachi-karpatskoji-ukrayiny> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2179. Діячі Карпатської України. Федір Ревай. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/diyachi-karpatskoji-ukrayiny> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2180. Дмитро Федака: «У Донбасі мене просили розмовляти українською» [Дмитро Федака – видавець і упорядник книг про Карпатську Україну]. Дмитро Федака: до 80-річчя від дня народження: бібліографічний покажчик / Департамент культури Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської облради; укладачі: М. Б. Бадида, С. Д. Федака; автор вступної статті С. Д. Федака; редактор Н. М. Бондаренко; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТИМРАНИ, 2020. С. 57–80.
2181. До витоків «Карпатської Січі». *Срібна Земля*. 2011. 2 вересня.
2182. До річниці проголошення Карпатської України в інтернеті опублікували фото та документи очільників повстання. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2015/03/17/147905/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
2183. До річниці проголошення Карпатської України. URL: <https://old.uinp.gov.ua/news/do-richnitsi-progoloshennya-karpatskoji-ukraini> (дата звернення: 28. 07. 2021).
2184. До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія Карпатської України авторства двох професорів УжНУ [Днями побачила світ книга докторів історичних наук, професорів Ужгородського національного університету Миколи Вегеша і Сергія Федаки «Державотворчі процеси у Карпатській Україні. Хронологія подій. Бібліографія»]. <https://zakarpattya.net.ua/News/213806-Do-30-ty-richchia-nezalezhnosti-Ukrainy-vydana-naipovnisha-bibliohrafiia-istorii-Karpatskoji-Ukrainy-avtorstva-dvokh-profesoriv-UzhNU->
2185. До 68-ої річниці Карпатської України. *Трибуна*. 2007. 13 березня.
2186. До 69-ї річниці проголошення Карпатської України: фоторепортаж. *Українське слово*. 2008. 12–18 березня.
2187. До 77-річчя Карпатської України в Хусті урочисто відкрили пам'ятник Миколі Аркасу. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/153196-Do-77-richchia->

- Karpatskoi-Ukrainy-u-KHusti-urochysto-vidkryly-pam%E2%80%99iatnyk-Mykoli-Arkasu-FOTO (дата звернення: 01. 06. 2023).
2188. До 80-річчя Карпатської України на Закарпаття їде фест «Історія: UA». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2647613-do-80ricca-karpatskoi-ukraini-na-zakarpatia-ide-fest-istoriaua.html> (дата звернення: 07. 11. 2023).
2189. До 125-річчя педагога, письменника, видавця Олександра Маркуша. *Слово вчителя*. 2016. 30 грудня.
2190. Добей В. Юрко Добей – голова товариства «Просвіта» в Перечині. *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 49–50.
2191. Добей Ю. Тернистими шляхами. Ужгород–Прага, 2001.
2192. Добош Г. Галичани підтримували Карпатську Україну. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1509230.html> (дата звернення: 09. 11. 2022).
2193. Добриловський М. Карпатська Україна. Подебради: Український технічно-господарський інститут, 1939.
2194. Добржанський О., Чучко М. Румуни в Україні. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 360–362.
2195. Довгаль Спиридон. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 40–41.
2196. Довганич М. Вдячний за працю [відгук на монографію В. Гомонная, М. Зимомрі і М. Вегеша «Августин Волошин»]. *Новини Закарпаття*. 1995. 23 березня.
2197. Довганич О. А. Волошин. «Хочемо жити своїм власним життям». Із забуття – до звання Героя України. Думки історика. *Закарпатська правда*. 2002. 16–22 травня.
2198. Довганич О. Августин Дутка (1906–1994). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 277.
2199. Довганич О. Адальберт Довбак (1907–1998). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш,

- М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 210.
2200. Довганич О. Андрій Ворон (1901–1962). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 313–315.
2201. Довганич О. Андрій Ворон – загадкова постать Карпатської України: [народний вчитель і журналіст, письменник і перекладач, етнограф, громадсько-політичний діяч Карпатської України]. *Календар «Просвіти» на 2008 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 2008. С. 81–82.
2202. Довганич О. Андрій Патрус-Карпатський (1917–1980). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 638–642.
2203. Довганич О. Андрій Цуга (1914–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 514–517.
2204. Довганич О. Бандусяк Дмитро Михайлович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 454–456.
2205. Довганич О. Бачинський Едмунд Степанович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 456–459.

2206. Довганич О. Бірчак Володимир Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 459–462.
2207. Довганич О. Бойчук Йосип Павлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 48.
2208. Довганич О. Борис Іванович Співак – науковець, історик. До 80-річчя з дня народження (1925–1971). *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 19 березня.
2209. Довганич О. Борис Співак. *Ужгородський університет*. 1994. 29 листопада.
2210. Довганич О. Борець за незалежність України [Про репресованого Ф. Ревая]. *Соціал-демократ*. 2000. 12 лютого.
2211. Довганич О. Борканюк Олексій Олекчійович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 53–54.
2212. Довганич О. Бращайко Юлій Михайлович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 464–468.
2213. Довганич О. Бращайко Юлій Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 56–57.
2214. Довганич О. Бродій Андрій Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 58.
2215. Довганич О. В'язень сталінських концтаборів. Бандусяк Микола Михайлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 317–321.
2216. Довганич О. В'язень сталінських концтаборів. До 95-річчя з дня народження Миколи Бандусяка. *Старий Замок Паланок*. 2004. 17–23 грудня.
2217. Довганич О. Василь Климпуш (1891–1965). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош,

- М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 216–217.
2218. Довганич О. Василь Лацанич (1904–1943). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 218–219.*
2219. Довганич О. Василь Федак (1911–1991). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 333–340.*
2220. Довганич О. Василь Щобей (1898–1979). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 247–248.*
2221. Довганич О. Видатний діяч «Просвіти», міністр Карпатської України. Брашайко Юлій Михайлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 341–346.*
2222. Довганич О. Відкриті судові процеси над керівниками політичних партій А. Бродієм, С. Фенциком та їх спільниками. *Карпатський край*. 1998. № 1. С. 32–35.
2223. Довганич О. Відновлюючи історичну справедливість [Про завершення роботи над книжкою «Реабілітовані історією», в якій поміщені нариси про діячів Карпатської України]. *Соціал-демократ*. 2000. 4 березня.
2224. Довганич О. Відроджуються імена сподвижників. До 60-річчя Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 1999. 13 березня.

2225. Довганич О. Він загинув у Тайшеті. Бірчак Володимир Іванович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга.* Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 325–329.
2226. Довганич О. Вірний син Карпат. Ім'я Дмитра Климпуша – головного команданта «Карпатської Січі» – повернуто історії. *Європа-Центр. Суспільно-політичний міжнародний журнал.* 2008. № 4 (24). С. 60–66.
2227. Довганич О. Володимир Бірчак (1881–1952). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака.* Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 267–273.
2228. Довганич О. Володимир Комаринський (1906–1987). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака.* Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 279.
2229. Довганич О. Вони голосували за незалежність. До 67-ої річниці засідання Сойму Карпатської України. *Старий Замок Паланок.* 2006. 9-15 березня.
2230. Довганич О. Габовда Михайло Дмитрович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш].* Ужгород, 2002. С. 468–471.
2231. Довганич О. Голгофа жертв політичних репресій. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2009. 304 с.
2232. Довганич О. Голгофа професора теології. Гаджега Юлій Петрович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга.* Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 382–386.
2233. Довганич О. Головний командант Карпатської Січі [про Дмитра Климпуша]. *Календар «Просвіти» на 1997 рік.* Ужгород, 1997. С. 63–65.
2234. Довганич О. Головний командант. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі».* Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 20–31.

2235. Довганич О. Головний командант [про Дмитра Климпуша]. *Карпатський голос*. 1995. 14 березня. № 3 (28).
2236. Довганич О. Головний командант [про Дмитра Климпуша]. *Карпатський край*. 1995. № 1–4. С. 52–56.
2237. Довганич О. Головний командант «Карпатської Січі». Климпуш Дмитро Іванович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 424–430.
2238. Довганич О. Грігоре Мойш (1894–1961). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 225–226.
2239. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Брашайко Михайло Михайлович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/100-2/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2240. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Брашайко Юлій Михайлович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/brashhajko-yulij-mihajlovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2241. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Волошин Августин Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/voloshin-avgustin-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2242. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Грига Іван Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/griga-ivan-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2243. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Довбак Адальберт Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/dovbak-adalbert-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2244. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Долинай Микола Петрович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/115-2/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2245. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Дрбал Мілош. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/drbal-milosh/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2246. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Дутка Августин. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/dutka-avgustin/> (дата звернення: 12. 01. 2022).

2247. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Ігнатко Іван Олексійович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/ignatko-ivan-oleksijovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2248. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Качала Іван Федорович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/kachala-ivan-fedorovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2249. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Климпуш Василь Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/klimpush-vasil-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2250. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Ключурак Степан Степанович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/klochurak-stepan-stepanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2251. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Комаринський Володимир Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/komarinskij-volodimir-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2252. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Лацанич Василь Михайлович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/latsanich-vasil-mihajlovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2253. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Мандзюк Микола Миколайович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/mandzyuk-mikola-mikolajovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2254. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Марущак Михайло Дмитрович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/marushhak-mihajlo-dmitrovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2255. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Мойш Григорій Теодорович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/mojsh-grigorij-teodorovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2256. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Німчук Дмитро Семенович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/nimchuk-dmitro-semenovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2257. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Олдофреді Антон-Ернест. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/oldofredi-anton-ernest/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2258. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Пазуханич Юрій Георгійович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/pazuhanich-yurij-georgijovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2259. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Перевузник Іван Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/perevuznik-ivan-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).

2260. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Попович Петро Петрович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/porovich-petro-petrovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2261. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Ревай Федір Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/revaj-fedir-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2262. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Ревай Юліан Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/revaj-yulian-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2263. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Різдорфер Микола. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/rizdorfer-mikola/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2264. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Романюк Леонід. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/romanyuk-leonid/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2265. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Росоха Степан Юрійович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/rosoha-stepan-yurijovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2266. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Станинець Юрій Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/staninets-yurij-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2267. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Тулик Михайло Михайлович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/tulik-mihajlo-mihajlovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2268. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Феделеш Кирило Іванович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/fedelesh-kirilo-ivanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2269. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Штефан Августин Омелянович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/shtefan-avgustin-omelyanovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2270. Довганич О. Депутати Союму Карпатської України: Щобей Василь Петрович. URL: <http://1939.in.ua/deputati-sojmu-karpatskoji-ukrayini/shhobej-vasil-petrovich/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2271. Довганич О. Дмитро Климпуш (1897–1959). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 370–374.*

2272. Довганич О. Долинай Микола Петрович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 479–482.
2273. Довганич О. Долинай Микола Петрович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2008. Т. 8 (Дл–Дя). Додаток А–Г. С. 220.
2274. Довганич О. Долинай Микола Петрович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 120.
2275. Довганич О. Доля міністра Карпатської України: [Політичний діяч Карпатської України С. Клочурак]. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 34–40.
2276. Довганич О. Едмунд Бачинський (1880–1973). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 153–156.
2277. Довганич О. З глибокою вірою в національне воскресіння. Сойм Карпатської України та його рішення. *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 16–21.
2278. Довганич О. Заповіт Срібної землі [Рец. На книгу: Заповіт Срібної Землі. Карпатська Україна в боротьбі. Серія: Подвижники національної ідеї. Львів: Видавництво «Світ», 2001]. *Срібна Земля*. 2001. 28 липня.
2279. Довганич О. «Засуджений незаконно». Шімоня Микола Іванович. *Реабілітовані історією*: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 576–579.
2280. Довганич О. Звинувачення у ворожій діяльності не підтвердилося. Перевузник Юрій Юрійович. *Реабілітовані історією*: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 505–507.

2281. Довганич О. «І спів, і сум в один акорд ізлився»: (до 68-ої річниці з дня проголошення Карпатської України). *Срібна Земля*. 2007. 20 березня.
2282. Довганич О. Іван Андрашко (1919–1984). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 249–250.*
2283. Довганич О. Іван Ігнатко (1894–1963). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 212–213.*
2284. Довганич О. Іван Качала (1899–1960). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 214–215.*
2285. Довганич О. Іван Перевузник (1903–1967). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 233–234.*
2286. Довганич О. Іван Рогач (1913–1942). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря,*

- С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 325–328.
2287. Довганич О. Іван Сарвадій (1917–2002). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 496–499.
2288. Довганич О. Іванчов Федір Васильович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 139–140.
2289. Довганич О. Із замовчування та забуття – до Героя України. Роздуми історика про життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина. *Європа–Центр. Суспільно-політичний міжнародний журнал.* 2008. № 4 (24). С. 52–56.
2290. Довганич О. Із замовчування та забуття – до Героя України. Роздуми історика про життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина. *Трибуна.* 2009. 14 березня.
2291. Довганич О. Ім'я Дмитра Климуша – головного команданта «Карпатської Січі» повернуто історії. *Трибуна.* 2009. 14 лютого.
2292. Довганич О. Його розстріл тримали в таємниці. Мондок Іван Ілліч. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга.* Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 485–490.
2293. Довганич О. Йосип Бойчук (1900–?). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 611–614.
2294. Довганич О. «Карпатська Січ» та її провідники. *Новини Закарпаття.* 1997. 13 листопада.
2295. Довганич О. Карпатські січовики – оборонці Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д.

- Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 328–336.
2296. Довганич О. Карпатські січовики – перші жертви фашизму в Європі. *Срібна Земля–Фест*. 2007. 15–21 березня.
2297. Довганич О. Климпуш Дмитро Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відп. ред. М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 482–486.
2298. Довганич О. Климпуш Дмитро Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 162.
2299. Довганич О. Климпуш Дмитро Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2013. Т. 13 (Киї–Кок). С. 322.
2300. Довганич О. Клочурак Степан Степанович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 486–490.
2301. Довганич О. Клочурак Степан Степанович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 162–163.
2302. Довганич О. Коли виникла організація «Січ»? *Соціал-демократ*. 1999. 3 квітня.
2303. Довганич О. Комплексна праця ужгородських істориків про Августина Волошина. *Карпатський світ*. 2006. № 1. С. 174–177.
2304. Довганич О. Комуністи Закарпаття на чолі боротьби трудящих проти фашистської окупації (листопад 1938 – жовтень 1944 року). *Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації* / Голова редакційної колегії Ю. Ільницький. Ужгород: Карпати, 1980. С. 107–130.
2305. Довганич О. Крізь пекло Гулагів та криваві заграви війни до вершин економічної науки. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 512–514.
2306. Довганич О. Леонід Романюк. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган,

- В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 240.
2307. Довганич О. Літописець закарпатського спорту (До 90-річчя з дня народження В. В. Федака). *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 77–78.
2308. Довганич О. Літописець закарпатського спорту. Федак Василь Васильович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 550–554.
2309. Довганич О. Микола Бандусяк (1909–2002). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 260–266.
2310. Довганич О. Микола Долинай (1894–1970). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 169–172.
2311. Довганич О. Микола Долинай. Доля міністра. *Соціал-демократ*. 1999. 13 лютого.
2312. Довганич О. Микола Мандзюк (1909–1972). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 220–222.
2313. Довганич О. Микола Шимоня (1912–1994). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака;*

- редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 526–529.
2314. Довганич О. Миколу Шимоню засуджено незаконно. До 60-річчя Карпатської України. *Соціал-демократ*. 1999. 6 березня.
2315. Довганич О. Михайло Габовда (1918–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 734–742.*
2316. Довганич О. Михайло Марущак (1892–1966). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 223–224.*
2317. Довганич О. Михайло Орос (1920–1994). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 750–756.*
2318. Довганич О. Михайло Тулик (1900–?). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 332.*
2319. Довганич О. Мілош Дрбал. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська*

- Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 211.
2320. Довганич О. Міністр Карпатської України. До 120-річчя від дня народження Михайла Брацайка. *Соціал-демократ*. 1999. 17 квітня.
2321. Довганич О. Міністр Карпатської України. Клочурак Степан Степанович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 430–435.
2322. Довганич О. Міністри Карпатської України. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року)*. Ужгород, 2000. С. 226–230.
2323. Довганич О. Мондок Іван Ілліч. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 493–494.
2324. Довганич О. Не вписався у рамки радянського тоталітаризму. Сікура Юрій Михайлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 537–540.
2325. Довганич О. Один з міністрів Карпатської України. Долинай Микола Петрович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 402–405.
2326. Довганич О. Олег Ольжич-Кандиба (1907–1944). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 404–405.
2327. Довганич О. Орос Михайло Андрійович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських*

- українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 496–500.
2328. Довганич О. Основні проблеми історії Закарпаття періоду Другої світової війни. *Carpatica–Карпатика*: Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії. Випуск 12. Ужгород, 2001. С. 54–58.
2329. Довганич О. Оцінка «Карпатської Січі» та її провідників Вікентієм Шандором та іншими істориками і політичними діячами. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II–III (XVI–XVII). На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 75–78.
2330. Довганич О. Патріоти Карпатської України. *Календар «Просвіти» на 2005 рік*. Ужгород, 2005. С. 57–60.
2331. Довганич О. Патрус-Карпатський Андрій Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 242–243.
2332. Довганич О. Патрус-Карпатський Андрій. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 500–504.
2333. Довганич О. Перевузник Юрій Юрійович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 504–507.
2334. Довганич О. Перевузник Юрій Юрійович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 243–244.
2335. Довганич О. Петро Попович (1899–1999). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 235–236.
2336. Довганич О. Петро Янута (1912–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук,

- О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 607–610.
2337. Довганич О. Погляд: суб'єктивний або усе-таки об'єктивний [Рец. На книгу: Бірчак В. Карпатська Україна. Спомини і переживання. Прага, 1939]. *Новини Закарпаття*. 2003. 15 березня.
2338. Довганич О. Попович Михайло Дмитрович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 259.
2339. Довганич О. Попович Петро Петрович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 259–260.
2340. Довганич О. Посли (депутати) першого сойму Карпатської України. *Європа – Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 23–35.
2341. Довганич О. Посли Сойму Карпатської України (І. О. Ігнатко, М. М. Мандзюк, І. І. Перевузнук). *Старий Замок Паланок*. 2006. 2–8 березня.
2342. Довганич О. Посли Сойму Карпатської України були репресовані двічі – угорським і радянським режимами. *Срібна Земля–Фест*. 2007. 8–14 лютого.
2343. Довганич О. Посол сойму – Августин Штефан. *Старий Замок Паланок*. 2006. 12–18 січня.
2344. Довганич О. Посол Сойму Карпатської України Григорій Теодорович Мойш. *Старий Замок Паланок*. 2006. 2–8 лютого.
2345. Довганич О. Правда про Карпатську Україну [Рец. На книгу: Бірчак В. Карпатська Україна. Спомини і переживання. Прага: Нація в поході, 1939]. *Автономний статус – важливий етап на шляху державотворення Карпатської України і сучасність*. Матеріали наукових читань. Ужгород, 2003. С. 19–26.
2346. Довганич О. Президент Карпатської України Августин Волошин: його трагічна доля. *Молодь Закарпаття–реформа*. 1999. 27 лютого.
2347. Довганич О. Про Карпатську Україну – з відповідальністю [Рец. На книгу: Федака С. Хроніка Карпатської України]. *Ужгород*. 2004. 13 березня.
2348. Довганич О. Про Карпатську Україну її сучасник. Роздуми історика [Рец. На книгу В. Шандора Спомини. Т. 2. Ужгород: Карпати, 2000]. *Срібна Земля*. 2004. 3 березня.
2349. Довганич О. Проблеми історії Закарпаття напередодні та в роки Другої світової війни (1938–1945 рр.): автореф. дис. ... доктора іст. наук. Ужгород, 1997. 72 с.

2350. Довганич О. Ревай Федір Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 507–511.
2351. Довганич О. Ревай Федір Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 268–269.
2352. Довганич О. Репресії поневолювачів проти українських патріотів та учасників ОУН. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 337–350.
2353. Довганич О. Репресії угорського окупаційного режиму і закарпатський рух опору. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944* / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 194–217.
2354. Довганич О. Репресовані міністри Карпатської України [С. Ключурак, Ю. Перевузнук, М. Долинай]. *Новини Закарпаття*. 1998. 2 березня.
2355. Довганич О. [Рец.: Василь Гренджа-Донський. «Я теж українець»]. Ужгород: Закарпаття, 2005]. *Новини Закарпаття*. 2003. 4 вересня.
2356. Довганич О. [Рец.: Шандор В. Спомини. Т. 2. Карпатська Україна. 1939–1945. Ужгород: Гражда, 2000]. *Sarpatica–Карпатика*. Випуск 12. Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії. Ужгород: Два кольори, 2001. С. 371–376.
2357. Довганич О. Розстріл замінено двадцятьма роками каторги. Орос Михайло Андрійович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 494–498.
2358. Довганич О. Розстріляний за українську ідею. Габовда Михайло Дмитрович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 376–381.
2359. Довганич О. Роки лихоліття: невідомі сторінки і трагічні долі (Історико-краєзнавчі статті і нариси). Ужгород: Патент, 1995. 259 с.
2360. Довганич О. Сарвадій Іван Йосипович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 519–522.

2361. Довганич О. Сарвадій Іван Йосипович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 295–296.
2362. Довганич О. Світове братство «Карпатська Січ»: його історія і повернення в рідний край. *Старий Замок Паланок*. 2006. 26 січня – 1 лютого.
2363. Довганич О. Сім життів Августина Волошина. *Трибуна*. 2005. 19 липня.
2364. Довганич О. Співак Борис Іванович. До 80-річчя з дня народження науковця, історика (1925–1971). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік*. Ужгород, 2005. С. 137–140.
2365. Довганич О. Спогад про Карпатську Україну. *Молодь Закарпаття–реформа*. 1999. 27 листопада.
2366. Довганич О. Степан Клочурак (1895–1980). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 375–380.
2367. Довганич О. Суди особливих нарад проти керівних діячів та учасників Карпатської України. *Карпатський край*. 1999. № 1–3. С. 25–28.
2368. Довганич О. Тернистий шлях до справедливості і правди: [події 1938 – 1939 рр.]. *Срібна Земля–Фест*. 2008. 6–12 листопада; 13–19 листопада.
2369. Довганич О. Тернистий шлях до України С. Клочурака. *Соціал-демократ*. 1998. 15 серпня.
2370. Довганич О. Тернистий шлях патріота. Добей Андрій Іванович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 399–402.
2371. Довганич О. Трагічна доля міністра [Про міністра Карпатської України М. Долина]. *Срібна земля–фест*. 1997. 13–19 березня.
2372. Довганич О. Трагічна доля поета. Патрус-Карпатський Андрій Михайлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 499–504.
2373. Довганич О. Трагічна доля політичних діячів Карпатської України після березня 1939 року. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М.

- Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 147–160.
2374. Довганич О. Трагічний фінал. *Наш рідний край*. 1999. № 6–7. С. 39–40.
2375. Довганич О. У тенетах «Смершу». Репресовані діячі Карпатської України. Статті і нариси. Ужгород, 2002. 60 с.
2376. Довганич О. Унікальна колекція архівних документів [про фонди Державного архіву Закарпатської області]. *Календар українців Угорщини на 2002 рік* / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 80–82.
2377. Довганич О. Унікальні документи доби тріумфу і трагедії Карпатської України [Рец. на книгу: Гренджа-Донський В. Щастя і горе Карпатської України. Щоденник. Мої спогади. Ужгород: Закарпаття, 2002]. *Новини Закарпаття*. 2002. 11 березня.
2378. Довганич О. УНО на Закарпатті: було чи не було? *Карпатська Україна*. 2004. 13 березня.
2379. Довганич О. Учений, воїн, письменник. Іванчов Федір Васильович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 312–316.
2380. Довганич О. Учений із Нанкова. Волощук Ілля Васильович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 417–421.
2381. Довганич О. «Фактів злочинних дій ... слідство не добуло». Бойчук Йосип Павлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 330–332.
2382. Довганич О. Федір Ревай – голова УНО. *Календар «Просвіти» на 2000 рік*. Ужгород, 2000. С. 164–165.
2383. Довганич О. Федір Ревай (1890–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 321–324.
2384. Довганич О. Федір Тацинець (1912–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака;*

- редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 506–511.
2385. Довганич О. Цуга Андрій Андрійович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 530–533.
2386. Довганич О. Член Державної Ради Чехословаччини у Лондоні. Цібере Павло Петрович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 563–567.
2387. Довганич О. Чорний ворон кричє... Василь Гренджа-Донський про злочини угорського окупаційного режиму. *Карпатський край*. 1996. № 5–7. С. 48–49.
2388. Довганич О. Шімоня Микола Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 536–539.
2389. Довганич О. Щирий патріот України [про Івана Рогача]. *Календар «Просвіти» на 2013 рік*. Ужгород, 2013. С. 60 – 62.
2390. Довганич О. Юлій Брацайко про майбутнє рідного краю. *Просвіта*. 2003. 5 листопада.
2391. Довганич О. Юрій Перевузнк (1900–1978). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 173–176.*
2392. Довганич О. Юрій Юрійович Перевузнк. 110-річчя від дня народження міністра Карпатської України (1900–1966). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік: рекомендований бібліографічний посібник / ЗОУНБ, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2009. С. 186–188.*
2393. Довганич О. Янута Петро Петрович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських

- українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 541–545.
2394. Довганич О., Корсун О., Пагіря О. Від упорядників. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 1. Карпатська Україна. Документи і матеріали / Упорядники – О. Д. Довганич, О. М. Корсун, О. М. Пагіря; редакційна колегія: М. А. Попович (голова), О. Д. Довганич (заст. голови), М. М. Вегеш, М. В. Делеган, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун, І. Ю. Коршинський, О. Ю. Кучерява, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2009. С. 12–42.
2395. Довганич О., Пашкуй З., Троян М. Закарпаття в роки війни. Ужгород: Карпати, 1990. 172 с.
2396. Довганич О., Рубіш Ф. «Вирок остаточний і оскарженню не підлягає». Янута Петро Петрович. *Реабілітовані історією*: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 582–586.
2397. Довганич О., Хланта О. У жорнах сталінських репресій. З історії ліквідації греко-католицької церкви та її возз'єднання з руською православною церквою, переслідування інших релігійних громад у 40–50-х роках ХХ століття. Ужгород: «Карпати» – «Гражда», 1999. 126 с.
2398. Довганич О., Худанич В. Бандусяк Дмитро Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 27–28.
2399. Довганич О., Худанич В. Габовда Михайло Дмитрович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 76–77.
2400. Довганич О., Худанич В. Дмитро Бандусяк (1919–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 730–731.
2401. Довганич Омелян Дмитрович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 416.

2402. Довгей В. Від Бескидів до Катині. *Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 56-ій річниці Карпатської Січі. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. С. 157–164.
2403. Довгей В. Літописець: [Про Петра Стерча]. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 95–99.
2404. Довгей В. Передмова до другого видання книги проф. Петра Стерча «Карпато-Українська держава». До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919 – 1939 роках. Львів: «За вільну Україну», 1994. С. V–XXIX.
2405. Довгей В. Погляд за лаштунки. Збірник статей. Львів: ЛьЦНТІЕ, 2006. 172 с.
2406. Довгей В. Прометей Карпатської України. *Державність*. 1996. № 3 (18). С.16–19.
2407. Довгович Л. Визначний працівник на ниві української культури (з прощальної промови Левка Довговича на похороні Ю. А. Шерегія 1 червня 1990 року у Братиславі). *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 32–34.
2408. Довгович Л. Скаут-Пласт і Карпатська Україна. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 97–119.
2409. Довгович Л. У песимізмі знаходити оптимізм. Від в'язня № 2А424 – до президента Європейського Конгресу українців. Спомини. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2017. 544 с.
2410. Довжук І. Історія України: імена, події, факти (XX століття): навчальний посібник. Луганськ, 2002. 232 с.
2411. Документи свідчать. Ужгород: Карпати, 1985. 160 с.
2412. Документы и материалы кануна Второй мировой войны / Редколегия: Бондаренко А. и другие. Т. 1. Ноябрь 1937 г. – декабрь 1938 г. М.: Политиздат, 1981. 302 с.
2413. Документы и материалы кануна Второй мировой войны. 1937–1939. Сборник. В 2-х томах. Т. 2. / Редколегия: Бондаренко А. и другие. М.: Политиздат, 1981. 415 с.
2414. Документы и материалы кануна Второй мировой войны. Т. 2. Архив Дирксена (1938–1939 гг.). М.: Политихдат, 1948. 288 с.
2415. Документы и материалы кануна Второй мировой войны: в 2 т. Т. 1. Германская политика в Венгрии (1937–1942 гг.). М.: Издательство политической литературы, 1948. 368 с.
2416. Документы и материалы по истории советско-чехословацких отношений. Т. 3. Июнь 1934 – март 1939 г. М.: Наука, 1978. 647 с.
2417. Документы министерства иностранных дел Германии. Германская

- политика в Венгрии (1937–1942 гг.). Выпуск 1. М.: Госполитиздат, 1946. 160 с.
2418. Документы по истории Мюнхенского сговора. 1937–1939. М.: Издательство политической литературы, 1979. 342 с.
2419. Долгих Я. Незнаному воякові. Феномен Ольжича. URL: https://www.zhitomir.info/post_2950.html (дата звернення: 22. 01. 2022).
2420. Долинай Микола. *Пундій П. Українські лікарі: біобібліографічний довідник*. Книга 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів–Чикаго, 1994. С. 76.
2421. Долинський С. Це було недавно... (На основі правдивої історії) [про розстріли карпатських січовиків]. *Проблем*. Суспільно-інформативний часопис. 1939. 20 жовтня. С. 158–160.
2422. Доля А. Поштові марки [Карпатської України]. *Наш рідний край*. 1999. № 6–7. С. 67–68.
2423. Домбровський Д. Польща і Закарпаття. 1938–1939. К.: Темпора, 2012. 392 с.
2424. Доморослий В. І. Чи був неочікуваний напад Німеччини на українські землі в складі СРСР 1941 року? *Гілея*. Науковий вісник. 2014. № 90. С. 77–79.
2425. Донцов Д. Березень 1939. *Вістник*. Львів, 1939. Т. 7. № 4. С. 298–305.
2426. Дорожинський П. Мій педагог і директор Української гімназії в Модржанах біля Праги голова Союзу Карпатської України Августин Штефан (01. 01. 1893 – 04. 09. 1986). *Карпатська Україна і Карпатська Січ: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі*. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 52–54.
2427. Дорожинський П. Українські націоналісти в боротьбі за Карпато-Українську Державу [О. Кандиба-Ольжич, Я. Барановський, М. Капустянський, В. Курманович, М. Колодзінський, З. Коссак, І. Рогач, І. Ірлявський, В. Кузьмик, С. Росоха, А. Мельник, А. Волошин]. *Самостійна Україна*. 1995. Ч. 4/458. С.10–20.
2428. Дорожинський П. 60-річчя Карпато-Української Держави. *Самостійна Україна*. 1999. ЛІ, ч. 1. С. 10–14.
2429. Дослідник Карпатської України. До 40-річчя професора Миколи Вегеша. Інтерв'ю Йосипу Баглаю. *Карпатська Україна*. 2002. 28 листопада.
2430. Достал Я. Європейське коріння: путівник-довідник / Переклад, упорядкування та доповнення Ю. Фатули. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. 328 с.

2431. Достал Я. Підкарпатська Русь (Закарпаття періоду Чехословацької Республіки: 1919–1938 рр.): путівник-довідник / Переклад, упорядкування, доповнення Ю. Фатули. Ужгород: Карпати, 2014. 132 с.
2432. Дробот І. Буковинські українці в боротьбі за соборну державність (1920–1930-ті рр.) / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. К., 2002. 67 с.
2433. Дробот І. Карпатська Україна і європейський простір. *Україна дипломатична*. Випуск 4. К., 2004. С. 355–391.
2434. Дробот І., Кучер В. Тяжкий шлях до волі: (Історія проголошення незалежності Карпатської України). *Пам'ять століть*. 2000. №3. С. 3–21.
2435. Дрогальчук В. В журбі і клятві воєдино...: [Участь науковців Ужгородського національного університету в святкуванні 63-ї річниці Карпатської України на Красному Полі]. *Закарпатська правда*. 2002. 21–27 березня.
2436. Дрогальчук В. Климпотюк Микола Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2013. Т. 13 (Киї–Кок). С. 322.
2437. Дубовий Б. Карпатська Україна на поштових конвертах: [тематична виставка поштових проєктів, присвячених 72-й річниці проголошення Карпатської України; в т. ч. третього відкритого обласного фестивалю-конкурсу стрілецької пісні «Красне поле»]. *Новини Закарпаття*. 2011. 5 березня.
2438. Дубовик О. Доба свободи. Карпатській Україні – 75. *Українське слово*. 2014. 26 березня–1 квітня.
2439. Дубровка М. На Красному Полі поблизу Хуста відбувся мітинг-реквієм за загиблими захисниками Карпатської України: [про відзначення 74-ї річниці Карпатської України]. *Вісник Хустщини*. 2013. 20 березня.
2440. Дудикевич О. Гуцули за Соборну Україну. *Нова Свобода*. 1939. 1 січня. С. 4–5.
2441. Дудикевич Осип (Йосип). *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 418.
2442. Дудник В. М. Курс лекцій по истории Украины для студентов-иностранцев. К., 2014. 87 с.
2443. Дурдинець В. З Україною навіки! *Аржевітін С. Закарпатська Україна: Викорінення Карпатської України*. Т. 1. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. С. 14–16.
2444. Дурунда А. «Але життя йде...» [про Миколу Зимомрю]. *РІО*. 2021. 13 грудня.

2445. Дурунда А. Дерево на вітрах. Мукачево: Карпатська вежа, 2005. 540 с.
2446. Дурунда А. Дерево на вітрах. Ужгород: Видавництво Гражда, 2011. 572 с.
2447. Дурунда А. Замах на Паганіні: Нариси. Ужгород: Два Кольори, 2002. 240 с.
2448. Дурунда А. Орел з обпаленими крилами: [В. Гренджа-Донський]. *Срібна Земля*. 2000. 2 грудня.
2449. Дурунда А. Серцем і душею наповнене слово [про Миколу Зимомрю]. *Дукля*. 2006. № 6. С. 33–39.
2450. Дурунда А. Трунок чаші чарівної, або слуга мнемозіни... На життєвих перехрестях [дослідження М. Вегешем історії Карпатської України]. Інформація. *Молодь України*. Незалежна загальнополітична газета. 2004. 2 березня.
2451. Дурунда А. Трунок чаші чарівної. Або слуга Мнемозіни... [дослідження М. Вегешем історії Карпатської України]. *Старий Замок*. 2002. 28 листопада.
2452. Дутка Августин. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 42.
2453. Дюрозель Ж-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. Київ: Основи, 1999. 903 с.
2454. Дяченко Н. Мала читанка Августина Волошина. *Срібна Земля*. 2005. 19 березня.

Е

2455. Еврейская община Закарпаття. XX век: события, судьбы, документы / Составитель Алла Н. Рейдер. Ужгород: Издательство В. Падяка, 2004. 192 с.
2456. Елинек Йешаягу Й. Карпатская диаспора. Евреи Подкарпатской Руси и Мукачева (1848–1948) / Фотоматериалы и карты Павла Р. Магочи. Ужгород: Издательство В. Падяка, 2010. 498 с.
2457. Енциклопедія Бойківщини: культура, мова, славні імена / За ред. Р. Дяківа. К., 2013. 408 с.
2458. Епістолярій Юрія Балеги / Упорядкування, перемога та примітки Надії Ференц [листування з діячами Карпатської України Ю. Химинцем і М. Теслевичем]. Ужгород: Гражда, 2018. 272 с.
2459. Ерфан Ф. Художник правди. Людина правди. *Йосип Бокшай. Художник правди. Людина правди* / Упорядкування, вступна стаття Ерфан Ф.; статті – Біксей Л., Чернега-Балла О., Приходько О., Жаданський Ю., Гібл Ф., Брей О. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. С 5–15.

Є

2460. Євген Коновалець та його доба / Передне слово Ю. Бойко. Мюнхен: Видання фундації ім. Євгена Коновальця, 1974. 1019 с.
2461. Євген Коновалець та його доба / Укладачі: В. Муравський, В. Мороз, І. Хома. К.: Лілея-НВ, 2021. 1184 с.
2462. Євсеєнко І. Борканюк Олекса Олексійович. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 1 А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 347–348.
2463. Євтух М., Кемінь В. Августин Волошин: освітня діяльність та педагогічні погляди. *Рідна школа*. 1998. № 4 (821). С. 75–78.
2464. Єпископ Василь Такач про митрополита Шептицького. *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 64.
2465. Єпископ Петро Гебей і митрополит А. Шептицький. *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 65.
2466. Єфіменко Г., Кульчицький С. Кордони державні України. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2014. Т. 14 (Кол–Кос). С. 457–463.
2467. Єфіменко Г., Кульчицький С. Кордони України. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 3. К–О / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 101–112.
2468. Єфремів С. (Єфремов С.). Бої 14–15 березня 1939 року на Карпатській Україні. Ужгород: Видавництво Гражда, 2009. 100 с.
2469. Єфремів С. (Єфремов С.). Бої 14–15 березня на Карпатській Україні. *За державність*. Матеріали до історії війська українського. Торонто: Український воєнно-історичний інститут, 1966. Т. II. С. 128–165.
2470. Єфремів С. (Єфремов С.). Бої на Карпатській Україні 14–15 березня 1939 року. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. 96 с.
2471. Єфремов С. Кров пролита для нації – не засихає. *Проблем*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 20 серпня. С. 70.
2472. Єфремов Сергій. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 239.
2473. Єфремов Сергій. *Енциклопедія Українознавства*: Словникова частина. Львів, 1993. Т. 2. С. 66.

2474. Єфремов Сергій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 45.

Ж

2475. Жабляк М. Актуальність педагогічної спадщини отця Августина Волошина. *Науковий вісник Карпатського університету імені Августина Волошина*: збірник наукових праць. 2020. № 1. С. 72–80.

2476. Жаданський Ю. Джерело віри і оптимізму. *Йосип Бокшай. Художник правди. Людина правди* / Упорядкування, вступна стаття Ерфан Ф.; статті – Біксей Л., Чернега-Балла О., Приходько О., Жаданський Ю., Гібл Ф., Брей О. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. С. 36–39.

2477. Жегуц І. Візія України в нашій еміграційній мемуаристиці. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2003. 148 с.

2478. Жегуц І. Гуцульське село в Карпатській Україні 1930-х років. *Гуцульщина*. Торонто, 1989. С. 11–14.

2479. Жегуц І. Гуцульський Рахів напередодні 1939 року. *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 107–109.

2480. Жегуц І. Незабутня зустріч із проф. Августином Штефаном і проф. Петром Стерчом в Філядельфії. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 142–143.

2481. Жегуц І. Пам'яті учителя Ернестина Сидора. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 112–114.

2482. Жегуц І. Про Ясінянську ношу. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 98.

2483. Жегуц І. Рахівські роки, рахівські учителі. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 92–94.

2484. Жегуц І. Українська реальна гімназія в Чехії (1925–1945) і Закарпаття. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 133–134.

2485. Желицки Б. Втягивание Венгрии в орбиту германской политики и позиция венгерских политических сил (1939–1940 гг.). *Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы в начале второй мировой войны (сентябрь 1939 – август 1940)*. Москва: Институт славяноведения и балканистики АН СССР, 1990. С. 73–90.

2486. Желицки Б. Регент Венгрии Миклош Хорти (1868–1957). *Новая и новейшая история*. 1996. № 2. С. 173–196; № 3. С. 185–213.

2487. Желтвай Віктор. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 45.
2488. Желтвай Юлій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 45.
2489. Животко А. Нарис історії української преси (курс лекцій). Подєбради, 1937. 116 с.
2490. Животко А. Нарис історії української преси / з передмовою К. Костева. Мюнхен, 1989–90. 335 с.
2491. Жив'юк А. Між Сциллою політики і Харибдою творчості. Рівне: Ліста-М, 2004. 184 с.
2492. Жив'юк А., Комаренко Т. Самчук Улас Олексійович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 437–438.
2493. Жила В. За рідну мову українських дітей [про творчість В. Гренджі-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 308–311.
2494. Жила В. Співець Карпатської України [про вихід у світ «Творів Василя Гренджі-Донського», зібраних та упорядкованих З. Гренджою-Донською]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 302–306.
2495. Жирош Ф. Останній із Січових стрільців. Січовика Карпатської України від розстрілу врятував угорський офіцер: [про жителя селища Королево Ю. Вірага]. *Вісті Ужгородщини*. 2009. 28 лютого.
2496. Життепис та інші дані про Ярослава-Семена Лютика, що згинув у Хусті 14 березня 1939 р. *Європа-центр*. 2008. № 4 (грудень).
2497. Жуковський А. Книш Зиновій Михайлович (псевд.: Богдан Михайлюк, Ренс, Галіят, Ю. Мохнацький). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2013. Т. 13 (Киї–Кок). С. 383.
2498. Жуковський А. Кубійович Володимир Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство

- ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2014. Т. 15 (Кот–Куз). С. 616–617.
2499. Жуковський А. Маркусь Василь Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 91–92.
2500. Жуковський А. Мельник Андрій Атанасович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2018. Т. 20 (Медична–Мікоян). С. 259.
2501. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. Львів, 1992. 230 с.
2502. Жупан В. 1938–1939 роки! [до 50-ліття проголошення Карпатської України]. *Хрест тисячоліття* / редактор Й. Тереля. Львів, Ужгород, Торонто, 1989. № 4.
2503. Жупанин С. Вчителька і письменниця М. Підгірянки. *Тези III-ї народознавчої науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження Олександра Маркуша. 25–26 жовтня 1991 р.* / Редколегія: М. П. Тиводар (голова) та ін. Хуст, 1991. С.47–49.
2504. Жупанин С. Зореслав. *Жупанин С. Верховиночка: література рідного краю: навчальний посібник для учнів 7–9 класів загальноосвітніх шкіл, 3–5 класів гімназій, ліцеїв і колегіумів Закарпаття: у 2-х книгах. Книга 2.* К.: Рута, 2003. С. 193–194.
2505. Жупанин С., Рего Г. Духовні змагання крізь призму образів природи в поезії Василя Гренджі-Донського. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року).* Ужгород, 2000. С. 162–166.

3

2506. З приводу спорудження пам'ятників на Верецькому перевалі. Заява Центрального проводу Народного Руху України. *Карпатський голос*. 2001. 28 квітня – 4 травня. № 16 (247).
2507. З присвятою Карпатській Україні та Андрію Патрусу-Карпатському. *Слово вчителя*. 2017. 31 перезня.

2508. З присвятою Юлію Боршошу-Кум'ятському. *Слово вчителя*. 2015. 16 червня.
2509. З архівної справи НКВД ССРСР-СБУ № 3709. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 247–263. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
2510. З чийого благословення споруджується пам'ятник. Протест проти угорської історичної агресії на Закарпатті. (Підписали керівники громадських організацій та партій, зокрема Ю. Балега, В. Піпаш, П. Чучка, М. Баник, О. Борець, М. Потушняк, І. Мішко, Б. Манівчук, С. Бобинець, о. В. Данилаш, Ю. Лавер, О. Куцин). *Карпатський голос*. 1996. 20 червня–3 липня. № 12 (58).
2511. За нашу волю [Опублікований список з прізвищами великобичківських карпатських січовиків, які брали участь у боях і загинули за Карпатську Україну. Укладач – Василь Белей]. *Голос Мараморощини*. 1992. Березень. № 3 (14).
2512. За рідне слово. Полеміка з русофілами. Частина перша. Передрук за виданням 1937 року. Ужгород: Ужгородське товариство «Просвіта», 1990. 103 с.
2513. За Українське Закарпаття: Дослідження, статті, спогади / Упор. В. Маркусь, В. Худанич. Ужгород: «Гражда», 1994.
2514. Заброварний С. Закарпаття в політиці II-ої Речі Посполитої. *Закарпатська Україна у складі Чехословаччини (1919–1939): Збірник матеріалів 6-ої наукової конференції*. 2–4 вересня 1998 р. Пряшів, 2000. С. 170–178.
2515. Заброварний С. Пам'яті Василя Гренджі-Донського: «Аби мій нарід став великим у своїм ріднім краю!». *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 411–416.
2516. Завадяк І. Бокшай Йосип Йосипович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 404.
2517. Завадяк М. Русини карпатські випростуються. Ужгород: ТОВ «ІВА», 2012. 252 с.
2518. Завалюк А. Вступ до історії України із розділом «Наш край – Закарпаття». Львів: Астролябія, 2013. 192 с.

2519. Загатянська М. Єдиний фільм-хроніку про Карпатську Україну презентували в Ужгороді: [презентація в Закарпатській ОУНБ фільму-хроніки українського режисера із США Каленика Лисюка]. *Новини Закарпаття*. 2009. 12 грудня.
2520. Задорожний В., Богів О. Августин Волошин: від прем'єра автономного уряду до президента незалежної Карпатської України. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 13–34.
2521. Задорожний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (IX–XXI ст.). Навчальний посібник для студентів-україністів. Ужгород: Гражда, 2009. 432 с.
2522. Задорожний В., Пальок В. Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Пачовського. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 57–65.
2523. Заєць Г. Співець полонин [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 353.
2524. Зайцев О. Режисери Закарпатського театру ХХ сторіччя. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2014. 244 с.
2525. Зайцев О. Українці в Сеймі та Сенаті Польщі (1922–1939). Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2022. 326 с.
2526. Закарпатська влада шанує фашиста та антисеміта? [Один із читачів «Історичної правди» надіслав скандальну новину із Ужгорода. Там у будівлі Закарпатської облдержадміністрації вивішено портрет Міклоша Козьми призначеного регентським комісаром (губернатором) окупованої в 1939 р. Карпатської України]. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2012/04/11/80741/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
2527. Закарпатські втікачі в СРСР: через табори ГУЛАГу і БУЗУЛУК до рідних Карпат. 1939–1949. Архівні документи і матеріали / Упорядники – О. М. Корсун, О. М. Пагіря [згадуються колишні карпатські січовики, які в 1939 році перетнули угорсько-радянський кордон]. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2011. 768 с.

2528. Закарпаття. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 247–248.
2529. Закарпаття в етнополітичному вимірі / Ред. кол.: Ю. Левенець (голова), М. Панчук, В. Войналович, В. Котигоренко, Н. Качан. К.: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 682 с.
2530. Закарпаття в складі Чехословаччини: Проблеми відродження і національного розвитку. Доповіді наукового семінару, присвяченого 90-ій річниці утворення Чехословаччини (28 жовтня 1999 р.). Ужгород, 1999. 251 с.
2531. Закарпаття віддає шану героям Карпатської України: [виставка архівних документів в Державному архіві Закарпатської області «Августин Волошин і Карпатська Україна»]. *Новини Закарпаття*. 2008. 15 березня.
2532. Закарпаття відзначило 69-ту річницю Карпатської України. *Вісник Хустщини*. 2008. 18 березня; 13 травня.
2533. Закарпаття відзначило 69-ту річницю Карпатської України. *Зоря Рахівщини*. 2008. 22 березня.
2534. Закарпаття відзначило 71-у річницю проголошення Карпатської України. *Трибуна*. 2010. 20 березня.
2535. Закарпаття відзначило 72-гу річницю проголошення Карпатської України. *Неділя*. 2011. 19–25 березня.
2536. Закарпаття вшанувало подвиг героїв Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2007. 17 березня.
2537. Закарпаття просить державного відзначення 75-річчя Карпатської України URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2011/12/14/65324/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
2538. Закарпаття святкує річницю Карпатської України. З нагоди події в області відбудеться чимало заходів. *Старий Замок Паланок*. 2009. 12–18 березня.
2539. Заклинський Корнило. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 61.
2540. Закон про незалежність Карпатської України 15 березня 1939 р. *Україна в ХХ столітті*: Збірник документів і матеріалів (1900–1939) / Упорядники: А. Г. Слюсаренко, А. О. Буравченков, Н. І. Миронець та ін. К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997. С. 420–421.
2541. Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» [Закон України від 09. 04. 2015 № 314-VIII (Чинний)]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150314> (дата звернення: 16. 01. 2022).

2542. Закривидорога О. Бібліографія Карпатської України. *Соціал-демократ*. 2001. 17 березня.
2543. Залізняка О., Бурачинська Л. Жіночий рух. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 46.
2544. Зан М. Буде багатомна історія Закарпаття. Науковці по-новому осмислюють історію краю [М. М. Вегеш – головний редактор п'ятитомної історії Закарпаття з найдавніших часів до наших днів]. *Слово вчителя*. 2004. 24 травня.
2545. Зан М. Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін.; Відп. ред. М. М. Вегеш (Ужгород: Карпати, 2002. 709 с.). *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 165–173.
2546. Зан М. Єврейська етнічна громада Карпатської України у спогадах британського журналіста та дипломата Майкла Вінча. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 100–106.
2547. Зан М. Літописець Карпатської України [Про Миколу Вегеша]. *Срібна Земля*. 2002. 16 березня.
2548. Зан М. Наукові читання [Про наукові читання «Карпатська Україна – незалежна держава», які проводив історичний факультет Ужгородського національного університету]. *Новини Закарпаття*. 2004. 25 березня.
2549. Зан М. Політична участь етнічних меншин у державотворенні Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендзел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 50–76.
2550. Зан М. Участь національних меншин у державотворчих процесах Карпатської України. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів – Ужгород, 2010. С. 123–138.
2551. Заневчик-Гірняк М. На Закарпатській Україні (Спогад). *Літопис УПА. Т. 45. Генерал Роман Шухевич – «Тарас Чупринка», Головний Командир УПА*. Торонто–Львів: Видавництво «Літопис УПА», 2007. С. 218–220.

2552. Заневчик-Гірняк М. На Закарпатській Україні: Спомин про зустріч з славної пам'яті генералом Т. Чупринкою. *Визвольний шлях*. 1950. Книга 12. С. 4–5.
2553. Запорожець А. Уряд А. Волошина: склад, принципи роботи, державно-правова діяльність. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 90–95.
2554. Запорожченко Л. Аржевітін Станіслав Михайлович [автор ряду книг про Августина Волошина і Карпатську Україну]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т. I (А). С. 641.
2555. Засвітліно на вічно [рідкісні світлини з часів Карпатської України]. *Ясіня – столиця Гуцульської республіки... і не тільки: збірка наукових праць, краєзнавчих розвідок, рефератів і публіцистичних матеріалів за результатами I наукової конференції (Ясіня, 20 жовтня 2012 р.)* / упорядник – Володимир Тимчук. Львів: «Сполом», 2013. URL: http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/E-library/_Avtors/Timchuk/Yasinia_by_Tymchuk_editor.pdf (дата звернення: 14. 12. 2020).
2556. Зашкільняк Л. Польща. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів* / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 602–610.
2557. Зашкільняк Л. Польща, Республіка Польща. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 8: Па–Прик* / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2011. С. 396–405.
2558. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002. 752 с.
2559. Збірник на пошану ген. Романа Шухевича / Уложив Г. Васькович. Мюнхен–Лондон: Видання Української Видавничої Спілки; Український Інститут Освітньої політики, 1990. 356 с.
2560. Зварич М. Національний банк України увів в обіг ювілейну монету, присвячену 70-річчю проголошення Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 14 березня.

2561. Зварич М. Національний банк України увів в обіг ювілейну монету, присвячену 70-річчю проголошення Карпатської України. *Нумізматика. Фалеристика*. 2009. № 4. С. 3.
2562. Звернення учасників мітингу-панахиди на могилі карпатських січовиків, закатованих і полеглих на Верецькому перевалі. *Карпатський голос*. 2005. 9 вересня.
2563. Звонар І. «До Тебе йду, народе мій...»: [до 95-річчя від дня народження поета Зореслава]. *Новини Закарпаття*. 2004. 4 грудня.
2564. Звонар В. Тих днів не змовкне слава: [уривок з розділу «Перші жертви» із книги «Днів незабутньої творіння»]. *Нове життя*. 2010. 13 березня.
2565. Звонар Ю. Діяльність пластунів на Закарпатті після 1919 року. *Ясіня – столиця Гуцульської республіки... і не тільки*: збірка наукових праць, краєзнавчих розвідок, рефератів і публіцистичних матеріалів за результатами І наукової конференції (Ясіня, 20 жовтня 2012 р.) / упорядник – Володимир Тимчук. Львів: «Сполом», 2013. URL: http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/E-library/_Avtors/Timchuk/Yasinia_by_Tymchuk_editor.pdf (дата звернення: 14. 12. 2020).
2566. Згадаймо Ольгу Грицак у річницю смерті. *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців Словацької Республіки. 2023. № 8 (3596).
2567. Зейкан Ю. Таємниці каштелю Конвера. Згадує Ю. Станинець. *За українське Закарпаття*. Ужгород: Гражда, 1994. С. 74–76.
2568. Зимомря М. Августин Волошин – видатний вчений-педагог України. *Дукля*. 1995. № 1. С. 34–46.
2569. Зимомря М. Акорди душі Юлія Боршоша-Кум'ятського. *Срібна Земля*. 1995. 21 жовтня.
2570. Зимомря М. Аксиома, заґрунтована на вірі: о. Августин Волошин. *Слово*. 2011. 4 січня.
2571. Зимомря М. Герой України – Августин Волошин: Навчальний посібник. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2006. 133 с.
2572. Зимомря М. Задорожний Володимир Євгенович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2010. Т. 10 (З–Зор). С. 104.
2573. Зимомря М. Закарпаття в долях його синів (З нагоди наукових читань за книжкою Вікентія Шандора «Спомини»). *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 164–165.
2574. Зимомря М. Історія – міцне осердя Миколи Вегеша. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 80–85.

2575. Зимомря М. Історик Микола Вегеш. *У світі книг професора Миколи Вегеш* / За редакцією Анастасії Вегеш та Ірини Люби Горват; вступна стаття доктора філологічних наук, професора Миколи Зимомрі. Сату Маре: Повітовий музей Сату Маре; Союз Українців Румунії, 2024. С. 3–11.
2576. Зимомря М. Історія – міцне осердя Миколи Вегеша. До 50-річчя від дня народження науковця, громадського діяча. *Освіта Закарпаття*. Науково-методичний журнал. 2012. №15. С. 95–101.
2577. Зимомря М. Маргітич Іван Антонович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 91–92.
2578. Зимомря М. Наші педагоги. Концептуальні погляди Августина Волошина на синтез навчання та виховання в умовах школи й сім'ї. *Слово педагога*. 1995. Ч. І. С. 174.
2579. Зимомря М. Образ Карпатської України: спрямованість у майбутнє. Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Хронологія подій. Бібліографія. До 83-ї річниці проголошення незалежності Карпатської України; передмова С. Віднянського і В. Міщанина; біографічні нариси про авторів книги М. Олашина і М. Зимомрі / Видання друге, доповнене і виправлене. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2022. С. 630–639; Про М. М. Вегеша.
2580. Зимомря М. Образ Карпатської України: Спрямованість у майбутнє (До 50-річчя від дня народження Миколи Вегеша). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*. Серія Літературознавство. Тернопіль, 2012. С. 411–423.
2581. Зимомря М. Орли літають над горами: творчість В. Гренджі-Донського на сторінках німецькомовної преси 30-х років. *Новини Закарпаття*. 1992. 25 червня.
2582. Зимомря М. Творчість В. Гренджі-Донського в оцінках зарубіжної критики (питання рецепції). *Програма наукових читань з нагоди 100-річчя від дня народження письменника і громадського діяча «Василь Гренджа-Донський і «Просвіта»* (19 квітня 1997 р.). Ужгород, 1997. С. 4.
2583. Зимомря М. Творчість В. Гренджі-Донського на сторінках німецькомовної преси 30-х років. *Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича* (12–24 жовтня 1992 р.). Ужгород, 1992. С. 342 – 343.
2584. Зимомря М. Терпіння, праця – підмурівок життя (До 75-річчя від дня народження Івана Маргітича). *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 39–41.

2585. Зимомря М. У вінок Августина Волошину. *За вільну Україну*. 1994. 8 квіт.
2586. Зимомря М. У науковому світлі – оборонці Карпатської України (Розлогий портрет Миколи Вегеша). *Жива Вода*. Газета Самбірсько-Дрогобицької Єпархії УГКЦ. 2012. лютий.
2587. Зимомря М. «Щоденник» В. Гренджі-Донського в контексті духовних змагань Карпатської України. *Слово педагога* (Кошалін, Польща). 1998. № 2. С. 20–21.
2588. Зимомря М., Гомоннай В., Вегеш М. Августин Волошин / Інститут методики навчання і виховання, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, Закарпатське обласне відділення Педагогічного товариства України. Ужгород: Закарпаття, 1995. 101 с.
2589. Зимомря М., Гомоннай В., Вегеш М. Августин Волошин: До 120-річчя від дня народження видатного громадського, культурного та церковного діяча України. Слупськ–Ужгород, 1994. 126 с.
2590. Зі серцем в руках: (до 100-річчя від дня народження Зореслава). *Нове життя*. 2010. Рік видання 60. 15 січня.
2591. Зілгалов В. Василь Пачовський і Карпатська Україна. *Пачовський В. Срібна Земля. Тисячоліття Карпатської України*. Історичний нарис. Ужгород: Закарпаття, 1993. С. 5–15.
2592. Зілгалов В. Карпатська Україна – Яскрава сторінка нашої історії. *Пороги*. 1994. № 1. С. 25.
2593. Зілгалов В. Культурно-просвітня і літературна діяльність «Просвіти». *Матеріали установчої конференції по відродженню на Закарпатті крайового товариства «Просвіта»* / Редколегія: П. М. Федака, І. Ю. Коцур, М. П. Тиводар. Ужгород, 1991. С. 81–87.
2594. Зілгалов В. Український вільний університет у Празі і Карпатська Україна. *Тези III-ої народознавчої науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження О. Маркуша*. 25–26 жовтня 1991 р. Хуст, 1991. С. 49–51.
2595. Зілгалов В. Український вільний університет у Празі і Карпатська Україна. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 155–161.
2596. Зінченко А. Августин Волошин у сучасному суспільно-політичному контексті. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 128–144.

2597. Зінченко А. «Царице України, з'єднай і визволь нас»: [До 65-річчя Карпатської України]. *Розбудова держави*. 2004. № 4–6. С. 18–33.
2598. З'їзд провідників «Карпатської Січі». *Політична еліта на сторінках «Нової свободи»*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 60–61.
2599. Злепко Д. Карпатська Україна в архівних документах Міністерства закордонних справ Третього рейху. *Срібна Земля*. 1994. 23 липня.
2600. Злепко Д. Українське питання у 1938–1939 роках і Третій Райх. *ЗНТШ*. Т. ССХХVІІІ. Праці історико-філософської секції. Львів, 1994. С. 249–308.
2601. Знайомство з історією: Конференції: [Про участь учених УжНУ в науковій конференції, присвяченій Карпатській Україні]. *Срібна Земля*. 2000. 8 березня.
2602. Знакова дата української державності: [вшанування пам'яті героїв Карпатської України президентом Віктором Ющенком у м. Хусті в рамках робочого візиту до Закарпатської області]. *Урядовий кур'єр*. 2009. 17 березня.
2603. Знову березень...: як не згадати про Карпатську Україну?: [про святкування 72-ї річниці Карпатської України]. *Новини Закарпаття*. 2011. 15 березня.
2604. Зозуля Я. Правники Карпатської України в 1938–39 рр.: Спомини. *Правничий вісник*. Нью-Йорк, 1955. Т. 1. № 1. С. 76–87.
2605. Зореслав: [матеріали ювілейного вечора з нагоди 90-річчя від дня народження українського поета і громадського діяча] / автор вступної статті, редактор Ю. Зейкан; упорядкування В. Габорця; відповідальна за випуск Г. Божук. Ужгород: Ліра, 2002. 48 с.
2606. Зореслав: [про життя і творчість] / упорядкування: Л. Бабота. *Закарпатська поезія ХХ століття: антологія* / загальне упорядкування, передмова В. Густі. Ужгород: Закарпаття, 2003. С. 78.
2607. Зятьєв С. 15 березня – День утворення Карпатської України. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/03/15/15-bereznya-den-utvorennya-karpatskoj-ukrainy/> (дата звернення: 22. 01. 2022).

І

2608. Ильинский М. Жизнь и смерть Бенито Муссолини. М.: Вече, 2000. 464 с. (Военные тайны ХХ века).
2609. История Румынии. 1918–1970 гг. М.: Наука, 1971. 742 с.
2610. І лицар свободи (До 131-річчя від дня народження А. І. Волошина. 1987–1945). *Срібна Земля*. 2005. 19 березня.
2611. І слова стали чином живим... Боротьба ОУН та УПА крізь призму людських біль та стосунків. Збір біографічних нарисів / Відповідальний редактор О. Стасюк. Львів, 2014. 216 с.

2612. Іван Балоба: «Закарпаття вже готується відзначити 75-ту річницю проголошення Карпатської України». *Старий Замок Паланок*. 2011. 19–25 травня.
2613. Іван Мигович про Августина Волошина та обіт вірності Гітлеру. URL: <https://goloskarpat.info/archive/ivan-migovich-pro-avgustina-voloshina-ta-obit-virn/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2614. Іван Різак: «Ми виконали громадянський обов'язок перед Августином Волошином». *Закарпатська правда*. 2004. 13–19 березня.
2615. Іваненко О. Проблеми всесвітньо-історичного процесу й участі в ньому України на сторінках збірника наукових праць «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки» (огляд змісту випусків 1–29 за 1991–2020 рр.). *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2021. Випуск 30. С. 477–494.
2616. Іваніг Ю. Доля останнього: Бесіда з карпатським січовиком / Записав В. Кіш. *Слово*. 2004. №1. С. 14–16.
2617. Іванова Т. Чеський фашизм: становлення та еволюція у 1939–1945 рр. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Історичні науки*. 2017. № 1 (43). С. 81–86.
2618. Іванченко І. Підкарпатська Русь. *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, упорядник Ю. І. Римаренко. К.: Генеза–Довіра, 1996. С. 354.
2619. Іванчов Ф. Верховина – мати його [про В. Ґренджу-Донського]. *Твори Василя Ґренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Ґренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 462–464.
2620. Іванчов Ф. Нарешті знайшов себе. *Закарпатська правда*. 1992. 4 січня.
2621. Іванчов Ф. Син Верховини [Василь Ґренджа-Донський]. *Твори Василя Ґренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Ґренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 40–42.
2622. Іваньо В. Де і коли помер президент Волошин? *Карпатська Україна*. 1992. 24 грудня.
2623. Іваньо В. Пам'яті братів Юлія і Михайла Брацайків. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 149–150.
2624. Ігнат А. Стан освіти на Закарпатті в 20–30-х роках ХХ ст. *Великий Жовтень і розквіт возз'єданого Закарпаття*. Матеріали наукової сесії,

- присвяченої 50-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Ужгород: Карпати, 1970. С. 212–222.
2625. Ігнатишин-Логуш М. З над синіх просторів Карпат... : [спогад]. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 192–197.
2626. Ігнатишин-Логуш М. Моя третя зустріч з Україною. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 163–164.
2627. Ігнатишин-Логуш М. «Слухайте Карпато-українську передачу...» звучало в ефірі. *Срібна земля фест*. 1996. 12–18 грудня.
2628. Ігнатович Г. Від гасниці до рампи: Нариси з історії українського театру на Закарпатті. Книга 1. Ужгород: Ліра, 2008. 344 с.
2629. Ігнатович О. Неоромантичні тенденції в повісті «Юліна» Олександра Маркуша. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 22. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 33–38.
2630. Ігнатович О. Олекса Мишанич. *Ігнатович О. Літературні портрети*. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2013. С. 36–44.
2631. Ігнатович О. П'єса Августина Волошина «Без Бога ні до порога»: християнські цінності у вимірах часу. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (Збірник наукових праць). Випуск 23. Ужгород, 2018. С. 144–148.
2632. Із газетних публікацій Угорщини [Підготував до друку Василь Худанич]. *Карпатський голос*. 1996. 20 червня – 3 липня. № 12 (58).
2633. Ілюк М. Полонила його рідна Верховина. До 90-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 511–512.
2634. Ільїн О., Мазур О. Нариси історії Береза-Картуського концтабору (липень 1934 – вересень 1939). Тернопіль: Тзов «Тернограф», 2019. 640 с.
2635. Ілько В. Боротьба трудящих Закарпаття за возз'єднання з Радянською Україною (1939–1944 роки). Ужгород: Книжково-журнальне видавництво, 1954. 41 с.
2636. Ілько В. Роки фашистського поневолення (1939–1944). *Шляхом до щастя (Нариси історії Закарпаття)* / Керівник авторського колективу С. Міщенко. Ужгород: Карпати, 1973. С. 124–145.
2637. Ілько В., Ілько І., Данилюк М. Брати Неболи з Тересви, їх односельці і Карпатська Україна. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження.

- Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 252–257.
2638. Ілько В., Ілько І., Данилюк М. Іван Небола (1912–1955). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 708–715.*
2639. Ілько В., Ілько І., Данилюк М. Участь жителів села Тересва у національно-визвольному русі наприкінці 30-х років та періоду Другої світової війни (1939–1945). *Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія: Історія. Ужгород: Вид-во Падяка, 1999. Вип. 4.*
2640. Ілько В., Олашин М. Ванат Іван. *Енциклопедія історії України: В 5 т. Т. 1 А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 431.*
2641. Ільницький В. Голос отчого краю: Що нам повідають поживклі сторінки. Ужгород, 1991. 31 с.
2642. Ільницький В. Обставини загибелі провідника окружного проводу ОУН Закарпаття Дмитра Бандусяка. *Україна. Культурна спадщина, національна свідомість, державність. 2019. Випуск 32. Львів, 2019. С. 125–138.*
2643. Ільницький В. Той перший крок до своєї державності. *Новини Закарпаття. 1991. 13 лютого.*
2644. Ільницький В. Чужий погляд на нашу історію. *День. 2012. 29 листопада.*
2645. Ільницький В. «Я теж українець». 23 квітня минає 110 років від дня народження Василя Гренджі-Донського. *Срібна Земля–Фест. 2007. 19–25 квітня.*
2646. Ільницький В., Федака Д. Літописець Карпатської України. *Європа–Центр. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 96–87.*
2647. Ільницький В., Федака С. Андрій Бродій. *Срібна Земля–Фест. 2005. 24–30 листопада.*
2648. Ільницький В., Федака С. Перші особи: історія Закарпаття у біографіях його керівників. Ужгород: ТІМРАНИ, 2011. 216 с.
2649. Ільницький В., Федака С. Регентські комісари Підкарпаття. *Срібна Земля–Фест. 2005. 17–23 листопада.*
2650. Ільницький Олександр. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 68.*

2651. Інтерв'ю о. А. Волошина. *Нова Свобода*. 1938. 11 листопада.
2652. Ірлявський (псевдонім Рошка) Іван. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 68.
2653. Ірлявський І. В день іменин п. Президента [Августина Волошина]. *Пробоем*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 20 вересня. С. 107.
2654. Іршавщина в контексті державотворчих процесів Карпатської України. Ужгород: Говерла, 2009. 64 с.
2655. Ісаюк О. Закарпаття: божевільна маленька держава, яка випередила історію і кинула виклик нацистам в Європі. URL: <https://nv.ua/ukr/publications/zakarpattja-bozhevilne-malenka-derzhava-operedivshee-istoriju-i-kinulo-viklik-natsistam-v-jevropi-106374.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
2656. История городов и сел Украинской ССР: Закарпатская область. К.: Институт истории АН УССР, Главная редакция УСЭ, 1982. 611 с.
2657. Історія дипломатії: навчально-методичний посібник / за загальною редакцією завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 116 с.
2658. Історія міст і сіл Української РСР: Закарпатська область. К.: Головна редакція УРЕ, 1969. 786 с.
2659. История США: В четырех томах / Главный редактор Г. Н. Севостьянов. Том третий. 1918–1945. Москва: Издательство «Наука», 1985. 672 с.
2660. История Украинской ССР: В десяти томах / Главный редактор Ю. Кондуфор. Т. 8. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941–1945) / Ответственный редактор В. Клоков. К.: Наукова думка, 1984. 639 с.
2661. Історична галерея: Визначні діячі науки, культури, освіти, видатні постаті громадсько-політичного та духовного життя Закарпаття. Шкільна серія / Редактор І. Ребрик; Упорядкування та підготовка біографічних довідок Й. Кобаля та Н. Ребрик. Ужгород: МПП «Гражда», 1999. Випуск 5. 13 портретів.
2662. Истории любви выдающихся закарпатцев: Августин Волошин и Ирина Петрик. URL: <http://uzhgorod.in/ru/ystoryu-lyubvy-vydayushhyhsya-zakarpattsev-avgustyn-voloshyn-u-uguna-petryk/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2663. Історичні постаті Закарпаття: Климпуш Дмитро Іванович, Борканюк Олексій Олександрович. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 6 вересня.
2664. Історію не викривити. *Новини Закарпаття*. 1994. 15 березня.
2665. Історія політичної думки України / За заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

2666. Історія Ужгорода: Історичний нарис / Керівник М. П. Тиводар. Ужгород: Карпати, 1993. 224 с.
2667. Історія України / Відповідальний редактор Ю. Сливка; керівник авторського колективу Ю. Зайцев. Видання 3-тє, перероблене і доповнене. Львів: Світ, 2002. 520 с.
2668. Історія України: Навчальний посібник / Загальна редакція академіка НАН України В. А. Смолія. Видання 3-є, доповнене й перероблене. К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2002. 472 с.

Й

2669. Йосипенко В. Зимові сутінки червневих днів: Деякі подробиці перебування Августина Волошина в Лефортово. *З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД –КГБ*. 1994. № 1. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Yosypenko_Volodymyr/Zymovi_sutinky_chervnev_ykh_dniv_Deiaki_podrobytsi_perebuvannia_Avhustyna_Voloshyna_v_Lefortovo/ (дата звернення: 20. 07. 2021).
2670. Йосипчук В. Василь Йосипчук (1889–1971). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 695–700.*
2671. Йосипчук В. Політична, громадська і культурна діяльність Василя Йосипчука. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 239–242.*
2672. Йосиф В. Матеріали про Карпатську Україну у фондах СНМ – Музею Української культури в Свиднику. *Карпатська Україна (1938–1939). Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 179–186.*

К

2673. К. Н. «Автономія для Карпатської України». *Пробосм. Часопис закарпатської молоді*. 1939. Травень – червень. С. 29–30.

2674. Казак О. Доля української організації «Просвіта» щодо приєднання Підкарпатської Русі до Угорщини (1938–1944 рр). *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 112–121.
2675. Казак О. «Освобождение от чешского ярма»: культурно-национальная политика Венгрии в Закарпатье в 1939-1944 гг. *Русский Сборник: исследования по истории России*. Том XII. М.: Регнум, 2012. С. 328–344.
2676. Калакура О. Волошин Августин. *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 119–120.
2677. Каліберда Ю. Військово-політична діяльність полковника Михайла Колодзінського. *Воєнна історія*. 2009. № 5 (47). URL: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2009/Istoria/44148.doc.htm (дата звернення: 20. 07. 2021).
2678. Кальницький П. (Федака П.). Вчений, поет і громадсько-політичний діяч (О. Ольжич). *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород, 1994. С. 109–111.
2679. Каминский И. В. Автономия карпаторусского народа и Мадяриі. *Земледельческий календарь на год 1939*. С. 43–47.
2680. Камінський Йосип. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркус. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 69.
2681. Камінярська І. Улас Самчук: alter ego і alter idem. Житомир: Рута, 2012. 232 с.
2682. Кампі А. Муссоліні. К.: Ніка-Центр; Видавництво Анетти Антоненко, 2020. 200 с.
2683. Кампов П. Література виходить із п'ятого кута, поети піднімаються з колін [також про письменників і поетів Карпатської України]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 283–288.
2684. Кампов П. Мертвим ми боргуємо тільки правду. Відгук на книгу «Реабілітовані історією. Закарпатська область». *Трибуна*. 2005. 28 травня.
2685. Кандиба О. Вояки–будівничі. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 41–51.
2686. Кандиба О. Вояки–будівничі: зі збірки «Карпатська Україна в боротьбі» 1939 року: [про «Організацію Народної Оборони Карпатська Січ»]. *Самостійна Україна*. 2009. Річник 61, число 2. С. 3–16.

2687. Кандиба-Ольжич О. Вояки–будівничі. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 82–92.
2688. Кандиба-Ольжич О. Вояки–будівничі. *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 74–79.
2689. Кантока-Гасюк Н. Вчені України про Закарпаття 1938–1939 років. *Визвольний шлях*. 1999. Книга 7. С. 787–789.
2690. Капітоненко М. Іредентизм. *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 302.
2691. Капитонова Н. Политика Великобритании от Мюнхена до пакта Молотова – Риббентропа: от умиротворения к политике гарантий? *Вестник МГИМО университета*. 2009. № 54. С. 81–96.
2692. Капраль М. Козма Миклош. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 209–210.
2693. Капраль М. Періодика Підкарпатської території 1939–1944 рр. (матеріали до повної бібліографії Федора Потушняка). *Науковий і мистецький світ Федора Потушняка*: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження видатного українського письменника і вченого / Упорядник Ігор Ліхтей. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010. С. 143–160.
2694. Карабелеш Андрій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркус. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 69.
2695. Каралкіна Н. На Закарпатті зняли фільм про Карпатську Україну: його англійську версію побачить весь світ: [фільм «Срібна Земля. Хроніка Карпатської України 1919–1939» (режисер Т. Химич)]. *РІО*. 2012. 17 березня.
2696. Карасевич А., Шачковська Л. Карпатська Україна. *Карасевич А., Шачковська Л. Політологічна енциклопедія*. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Книга III. Літери – Ж, З, І, К, Л. Умань, 2016. С. 200–205.
2697. Карасевич А., Шачковська Л. Лисяк-Рудницький Іван Павлович (1919–1984 рр.). *Карасевич А., Шачковська Л. Політологічна енциклопедія*. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Книга III. Літери – Ж, З, І, К, Л. Умань, 2016. С. 664–666.
2698. Карасевич А., Шачковська Л. Маркус Василь (народився 27 грудня 1922 р.). *Карасевич А., Шачковська Л. Політологічна енциклопедія*.

- Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Книга IV. Літери – М, Н. Умань, 2016. С. 112–113.
2699. Карасевич А., Шачковська Л. Організація Українських Націоналістів (ОУН). *Карасевич А., Шачковська Л. Політологічна енциклопедія*. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Книга V. Літери – О, П. Умань, 2016. С. 112–124.
2700. Карасевич А., Шачковська Л. Соборність України. *Карасевич А., Шачковська Л. Політологічна енциклопедія*. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. Книга VI. Літери – Р, С. Умань, 2016. С. 479–486.
2701. Кардашинець І. Спогад про події в Карпатській Україні в 1938–1939 роках. *Календар «Просвіти» на 2004 рік*. Ужгород, 2004. С. 60–63.
2702. «Карпатська правда». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 81.
2703. Карпатська Україна – 50 / Редактор Й. Тереля. Торонто, 1988. 18 с.
2704. «Карпатська Україна – велич і трагедія». До 78-річчя від дня проголошення Карпатської України (1939). Віртуальна книжкова виставка. Ужгород, 2017. 12 с. URL: <http://vputth.uzhgorod.ua/files/karp-urk.pdf> (дата звернення: 17. 01. 2022).
2705. Карпатська Україна – велична і трагічна сторінка нашої історії: [урочистості з нагоди 71-ої річниці проголошення Карпатської України у Великому Бичкові]. *Зоря Рахівщини*. 2010. 20 березня.
2706. Карпатська Україна – героїчна сторінка історії нашої держави: (методично-бібліографічні матеріали до 70-річчя Карпатської України) / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Закарпатська обласна бібліотека для дітей та юнацтва; укладачі: Н. М. Вачиля, Н. Ю. Напуда, Н. М. Панчук. Ужгород, 2008. 72 с.
2707. Карпатська Україна. Героїчні сторінки боротьби за незалежність. Виховний позакласний захід. URL: http://zakinppo.org.ua/images/2017/docs/01/Karpatska_Ukraina.pdf (дата звернення: 12. 01. 2022).
2708. Карпатська Україна – наша історія: [орієнтовний план виховного закладу в 3-4 класах]. *Слово вчителя*. 2009. 23 лютого.
2709. Карпатська Україна – яскрава і трагічна сторінка Української історії. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2007. 17 березня.
2710. Карпатська Україна (1938–1939): Збірник архівних документів і матеріалів / Упорядники: М. Делеган, С. Вискварко. Ужгород: Карпати, 2009. 288 с.
2711. Карпатська Україна (1938–1939). *Тячів*. 2008. 15 березня.
2712. Карпатська Україна (3 історії нашого краю). *Голос Мараморощини*. 1992. Березень. № 3 (14).

2713. Карпатська Україна Августина Штефана. *Трибуна*. 2006. 5 вересня.
2714. Карпатська Україна в контексті українського державотворення. *Наукові та навчальні видання Ужгородського національного університету за 2007-2008 роки*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 52.
2715. Карпатська Україна в контексті українського державотворення. *Слово вчителя*. 2008. 22 вересня.
2716. Карпатська Україна на Закарпатті. Постфактум. *Нарцисова долина*. 2012. 23 березня.
2717. Карпатська Україна та її армія у фотографія Каленика Лисюка. *Неділя*. 2011. 19 березня.
2718. Карпатська Україна й українське державотворення. *Слово вчителя*. 2016. 17 березня.
2719. Карпатська Україна та її армія. Унікальні фото / Підготував Володимир В'ятрович. URL: <https://www.istpravda.com.ua/artefacts/2011/03/16/31888/> (дата звернення 26. 07. 2021).
2720. Карпатська Україна та Польща: червоний ведмідь проти білого орла / Підготував Назар Олійник. URL: <http://archiwum.polradio.pl/5/123/Artykul/420993> (дата звернення: 28. 07. 2021).
2721. Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 1. Карпатська Україна. Документи і матеріали / Упорядники – О. Д. Довганич, О. М. Корсун, О. М. Пагіря; редакційна колегія: М. А. Попович (голова), О. Д. Довганич (заст. голови), М. М. Вегеш, М. В. Делеган, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун, І. Ю. Коршинський, О. Ю. Кучерява, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2009. 755 с.
2722. Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. 776 с.
2723. Карпатська Україна. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусъ. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 81.
2724. Карпатська Україна. *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина. Т. 3. Львів, 1994. С. 474.
2725. Карпатська Україна. Карпатські січовики в обороні рідної держави. *Хрест тисячоліття* / редактор Й. Тереля. Львів, Ужгород, Торонто, 1989. № 4. С. 1–5.

2726. Карпатська Україна. Подвиг – ціною в життя і воскресіння, овіяне славою. *Новини Закарпаття*. 2006. 14 березня.
2727. Карпатська Україна. *Українська мала енциклопедія: У 16 книгах, 8 томах / проф. Є. Онацький. Т. 3. Книга V. Літери К–Ком. Буенос-Айрес: Накладом Адміністрації УАПЦ в Аргентині, 1959. С. 607–609.*
2728. Карпатська Україна: географія–історія–культура. Львів, 1939. 160 с.
2729. Карпатська Україна: до 75-річчя вікопомних подій. Бібліографічний покажчик. З фондів Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка / Укладач М. Бадида. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2014. 108 с.
2730. Карпатська Україна: пошуки істини: [Круглий стіл істориків у «Закарпатській правді»]. *Закарпатська правда*. 1990. 15, 17, 20, 21 берез.
2731. Карпатська Україна: прагнення волі. *Урядовий кур'єр*. 2009. 14 березня.
2732. Карпатська Україна – як етап державотворення. URL: <https://uzh-rda.gov.ua/storinka/karpatska-ukrayina-yak-etap-derzhavotvorennya-0> (дата звернення: 12. 01. 2022).
2733. Карпатській Україні – 72. *Вісті Ужгородщини*. 2011. 11 березня.
2734. Карпатській Україні – 83. URL: <https://khust-miskrada.gov.ua/news/karpats-kiy-ukraini-83/> (дата звернення: 17. 03. 2022).
2735. Карпатська Січ – армія, яку ніколи не забудуть. *Срібна Земля*. 2012. 16 листопада.
2736. Карпатський І. Пізнайте правду. Нью-Йорк: Комітет оборони Карпатської України, 1939.
2737. «Карпатський кросворд» від Сергія Федаки [Про вихід у світ історичного роману С. Федаки «Карпатський кросворд»]. *Ужгород*. 2009. 14 березня.
2738. Карпій В. Велич Карпатської України. *Сільські вісті*. 2009. 17 березня.
2739. Касинець Н. Вечір-есе «Ми горіли Україною». Тема: Державотворчі змагання Карпатської України 20-30-х рр. *Слово вчителя*. 2006. 15 лютого.
2740. Касо Р. Політика західних країн щодо автономної Підкарпатської Русі. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 78–85.
2741. Кас'яненко О. Реалізація педагогічних ідей Августина Волошина на сучасному етапі. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 54–55.
2742. Каталог поштових марок України (1918–2017) / За загальною редакцією Я. П. Мулика. Дрогобич: КОЛО, 2018. 423 с.
2743. Качалуба М. З моєї Одиссеї. Частина 3. Лікарські спомини з Карпатської України й Словаччини. Прудентополіс: Шерне, 1983. 177 с.

2744. Качалуба М. Муза і стетоскоп. Пряшів, 2008. 318 с.
2745. Качалуба М. Спогади. *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 58–59.
2746. Качкан В. Українське народознавство в іменах: У двох частинах: Навчальний посібник. Частина друга. К.: Либідь, 1995. 288 с.
2747. Качараба С., Сіромський Р. Європейський народ, забутий в історії. Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. чл.-кор. НАН України С. В. Віднянського. К.: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с. *Проблеми всесвітньої історії*. 2020. № 2 (11). С. 201–207.
2748. Качур Б. Кляп Маріанна Іванівна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 384–385.
2749. Качур І. Нескорені: [про М. П. Петричка]. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2009. 14 лютого.
2750. Качуровський В. «...Політичні аналфabetи». *Карпатський край*. 1995. № 9–12. С. 77–81.
2751. Кафтан О. «Мала війна» Словацької держави. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14127/Kaftan_Mala_viina_Slovatskoi_derzhavy.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 22. 01. 2022).
2752. Кевешлігеті О. Карпатська Україна в поетичній творчості Юлія Боршоша-Кум'ятського. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник ІV–ХVІІІ. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 192–195.
2753. Кевешлігеті О. Оцінка творчості Ю. Боршоша-Кум'ятського у закордонній критиці. *Україна на міжнародній арені у ХХ столітті*: Науково-методичний збірник матеріалів на допомогу учням шкіл і студентам (Ужгород, 13 травня 1999 р.) / Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород: Патент, 2000. С. 141–146.
2754. Кедюлич Богдан: «Мене відправили на пенсію, коли дізналися про батька...» – згадує Богдан Кедюлич, син одного з командирів УПА. Розмовляла Ірина Гармасій. *Новини Закарпаття*. 2012. 8 грудня.
2755. Кедюлич-Химинець М. Відлуння буремних років. Спогади. Нью-Йорк – Ужгород: Патент, 2011. 156 с.
2756. Кейтель В. 12 ступенек на ешафот... Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 2000. 416 с.
2757. Кельбас О. Дві свічки на одному підсвічнику: [урок літератури про життя і творчість В. Гренджі-Донського і Зореслава]. *Порадник учителям словесності*: методичний посібник. Ужгород, 2007. С. 224–234.

2758. Кемінь В. Закарпатська молодь в українських навчальних закладах Чехословаччини міжвоєнного періоду. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (Ужгород, 11–12 березня 1999 р.)*. 2000. Рочник IV. С. 149–152.
2759. Кемінь В. П. Українське шкільництво у країнах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи (1918–1996 рр.). К., 1997. 361 с.
2760. Кеннан Дж. Дипломатія Другої світової війни глазами американського посла в СРСР Джорджа Кеннана / Перевод с англійського Л. А. Игоревського, Ю. Д. Чупрова. М.: ЗАО Центрполиграф, 2002. 479 с.
2761. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історично-архівні нариси. К., 2005. Т.1: Від Української Військової Організації до Організації Українських Націоналістів. 1920-1942. 332 с.
2762. Кентій А. Нариси історії Організації Українських Націоналістів (1929–1941 рр.) / НАН України, Ін-т історії України, Головне архівне управління при КМ України, Центральний державний архів громадських об'єднань України. К., 1998. 200 с.
2763. Кентій А. Шухевич Роман Осипович (псевдоніми – Дзвін, Борис Шука, Тур, Тарас Чупринка, Р. Лозовський). *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 674–675.
2764. Керекеш Ю. Дочка Карпатської України [Про Марію Химинець]. *Карпатський голос*. 1995. 7–20 вересня. № 14 (39).
2765. Керекеш Ю. Світлій пам'яті Василя Лелика. *Карпатський голос*. 2002. 8–14 червня. №24 (294).
2766. Керекеш Ю. У боротьбі за волю. *Злочин* / Упорядник Петро Кардаш. Мельбурн – Київ: Видавництво «Фортуна», 2003. С. 383–385.
2767. Керечанин В. В умовах окупації і боротьби. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область*: У 2-х томах. Т. 2. Ужгород: Карпати, 1998. С. 66–70.
2768. Керечанин В. Від воїна до полководця. Вальо Василь Васильович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 360–366.
2769. Керечанин В. Віденський арбітраж – переділ Закарпаття. *Книга Пам'яті України. Закарпатська област*: У 2-х томах. Т. 2. Ужгород: Карпати, 1998. С. 30–36.
2770. Керечанин В. Готуючись до оборони краю. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область*: У 2-х томах. Т. 2. Ужгород: Карпати, 1998. С. 45–55.
2771. Керечанин В. Карпатські січовики в боях з угорськими військами. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область*: У 2-х томах. Т. 2. Ужгород: Карпати, 1998. С. 55–63.

2772. Керечанин В. Наступ уряду Угорщини за перегляд Тріанонського договору. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2.* Ужгород: Карпати, 1998. С. 15–18.
2773. Керечанин В. Тривожні роки. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2.* Ужгород: Карпати, 1998. С. 13–15.
2774. Керечанин В. Угорсько-польський тандем у боротьбі за спільний кордон. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2.* Ужгород: Карпати, 1998. С. 24–29.
2775. Керечанин В. Угорщина відновила «малу війну». *Книга Пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2.* Ужгород: Карпати, 1998. С. 36–39.
2776. Керечанин В. Шлях угорським завойовникам торували терористи. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2.* Ужгород: Карпати, 1998. С. 18–24.
2777. Керечанин В., Гвардіонов Б. Рознійчуки. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика.* Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 120–127. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
2778. Керечанин В., Довганич О. «Вода в Тисі була червоною від крові...». *Книга Пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2.* Ужгород: Карпати, 1998. С. 63–65.
2779. Керечанин В., Попович П. Героїчно-трагічне життя генерала. Костович Юлій Юрійович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга.* Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 450–455.
2780. Керівник Пресової служби Карпатської України Василь Гренджа-Донський: «Наша земля перероджується...». *Карпатський світ.* 2006. № 1. С. 93 – 105.
2781. Кешеля Д. У його очах літали ангели. Будівничі Карпатської України: [про посла Сойму Карпатської України Ю. Станинця]. *Срібна Земля–Фест.* 2009. 12–18 лютого.
2782. Кешеля Д. Юрій Станинець (1906–1994). *Письменники Срібної Землі. До 60-річчя Закарпатської організації спілки письменників України / упорядкування, передмова, стаття, підготовка текстів П. М. Ходанича.* Ужгород: Ужгородська міська друкарня, 2006. С. 220–225.
2783. Кешеля Л. Августин Волошин уже не гіпсовий. Бронзовий пам'ятник встановили на березі Ужа. *Ужгород.* 2004. 13 березня.
2784. Кешеля Л. Адреса для Президента. Де стоятимн ужгородський Волошин? *Ужгород.* 2002. 8 червня.

2785. Килзер Л. Предавший Гитлера: Мартин Борман и падение Третьего Рейха. М.: Издательство Эксмо, 2002. 416 с.
2786. Кипаренко Г. Румунія. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 686–691.
2787. Кипаренко Г. Угорщина, Угорська Республіка. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 892–896.
2788. Киричук О. Українська Греко-Католицька Церква (УГКЦ). *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 912–914.
2789. Киштулинець Б. Михайло Киштулинець (1912–1986). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 476–478.
2790. Кіпіані В. 1939: Героїчна історія Карпатської України. URL: <https://www.istpravda.com.ua/videos/2015/03/15/147861/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
2791. Кізченко А. Напередодні трагедії (З історії зовнішньої політики Чехословаччини (травень 1935 р. – березень 1938 р.)). Київ: Видавництво Київського університету, 1971. 250 с.
2792. Кірсенко М., Гончаренко В. Конституція Чехословацької Республіки. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 5: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2008. С. 102.
2793. Кічак І. Незалежна Карпатська Україна. *Визвольний шлях*. 1993. Кн. 3. С. 259–261.
2794. Кічера В. Греко-Католицька Церква в Чехословаччині як соціальна інституція (1918–1939) / Греко-Католицький теологічний факультет, Пряшевський університет. Пряшів, 2016. 111 с.
2795. Кічера В. Греко-Католицька церква і держава в автономній Карпатській Україні (За матеріалами МЗС ЧСР). *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) /

- Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 88–95.
2796. Кічера В. Мукачівська Греко-Католицька Єпархія. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 127–129.
2797. Кічера В. «Наука» [газета, яку видавав А. Волошин]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 551.
2798. Кічера В. Освітньо-релігійна діяльність реформованих василіанських монахів на Закарпатті у 20–30-х рр. ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 22: Присвячується 70-річчю від дня народження В. Є. Задорожного. Ужгород: Говерла, 2009. С. 130–134.
2799. Кічера В. Соціальна Доктрина Церкви та її реалізація чернечими спільнотами василіан та сестер служебниць в Чехословаччині (1918–1939). *Historia Radu bazilianov sv. Iozafata*. Presov, 2017. С. 149–161.
2800. Климпуш О. Мої спогади про батька. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 99–104.
2801. Клочурак С. До волі. Ужгород: Ліра, 2009. 184 с.
2802. Клочурак Степан. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 82.
2803. Клочурак Степан. *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина*. Т. 3. Львів, 1994. С. 1045.
2804. Кляп М. А. Волошин і розвиток середньої педагогічної освіти в Закарпатті в 20–30-х роках. *Дослідження історії соціально-економічного розвитку країн Центральної та Південно-Східної Європи: сучасний стан, проблеми, перспективи: Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 70-річчю доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника освіти України Гранчака Івана Михайловича (7 жовтня 1997 р.)*. Ужгород: Патент, 1998.
2805. Кляп М. Використання педагогічної спадщини Августина Волошина в сучасній українській школі. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. № 4. С. 228–240.
2806. Кляп М. Вирішення проблем розвитку освіти Підкарпатської Русі в період Чехословацької Республіки (1919–1938 рр.). *Інноваційна педагогіка*.

- Науковий журнал. Випуск 13. Том 2. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2019. С. 13–18.
2807. Кляп М. Вирішення проблем розвитку освіти Підкарпатської Русі в період Чехословацької Республіки (1919–1938 рр.). URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/13/part_2/4.pdf (дата звернення: 22. 01. 2022).
2808. Кляп М. Від вченого педагога до президента Карпатської України. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 106–118.
2809. Кляп М. Деякі питання історії церкви Закарпаття в працях А. Волошина. *Ужгородській унії – 350 років*. Матеріали міжнародної конференції. Ужгород, 1997. С. 114–116.
2810. Кляп М. Історичні умови формування світогляду А. Волошина як педагога. *Молодь–Україні*. Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Т. 9. Ужгород, 1996. С. 144–156.
2811. Кляп М. Освіта в Закарпатті в 20–30-х рр. *Нариси історії Закарпаття*. Т. 2. Ужгород, 1995. С. 352–360.
2812. Кляп М. Педагогічна діяльність А. Волошина в 20–30-х роках ХХ століття: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Івано-Франківськ, 1998. 17 с.
2813. Кляп М. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина в міжвоєнний період (1919–1939). Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2001. 152 с.
2814. Кляп М. Педагогічна та освітня діяльність Августина Волошина. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Спецвипуск II. Ерделівські читання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю створення першого художнього навчального закладу на Закарпатті. Ужгород: Гражда, 2006.
2815. Кляп М. Підручники з математики Августина Волошина. *Обрії* (Науково-педагогічний журнал). 1998. № 1 (6). С. 72–76.
2816. Кляп М. Розробка А. Волошином методики духовного виховання. *Ужгородській унії – 35-років*: Матеріали міжнародної наукової конференції (квітень 1996 р.). Ужгород, 1997.
2817. Кляп М. Розробка А. Волошином методики духовного виховання. *Обрії* (Науково-педагогічний журнал). 1998. № 1 (6). С. 117–119.
2818. Кляп М. Роль А. І. Волошина у процесі демократизації управління освітою в період Підкарпатської Русі (1919–1939 рр.). *Проблеми післядипломної освіти педагогів*: Матеріали IV Всеукраїнської науково-методичної конференції (21–22 грудня 2000 р., м. Ужгород). Ужгород, 2001.

2819. Кляп М. Соціальні аспекти освіти в педагогічній спадщині О. Духновича і А. Волошина. *Соціальна робота: Теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 21–22 жовтня 1999 р.)*. Ужгород, 1999. Частина I. С. 310–313.
2820. Кляп М. Соціальні проблеми навчання та виховання в освіті Августина Волошина. *Науково-методичний вісник*. 1998. № 2. С. 16–19.
2821. Кляп М. І, Кляп М. П. Августин Волошин і формування національних педагогічних кадрів на Закарпатті. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 130–135.
2822. Кляп М. І, Кляп М. П. Із досвіду діяльності органів управління освітою Підкарпатської Русі щодо формування педагогічних кадрів у міжвоєнний період (1919–1939 рр.). *Регіональні студії: Науковий збірник*. Ужгород: Ліра, 2001. Вип. 3.
2823. Кляп М. І., Кляп М. П. Участь Августина Волошина у боротьбі за збереження рідної мови і слов'янської самобутності (кінець XIX – початок XX ст.). *Ідеї слов'янської єдності та суспільна думка на Закарпатті в XIX–XX ст.: Доповіді наукового семінару, присвяченого 150-річчю Слов'янського з'їзду в Празі / Редколегія: І. М. Гранчак (відповідальний редактор) та ін.; Упорядник: І. М. Ліхтей*. Ужгород, 1999. С. 172–182.
2824. Кляшторна Н. О. Бойківське сузір'я: словник персоналій Бойківщини: народилися бойками, мешкали на Бойківщині, прислужилися бойкам. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2012. 80 с.
2825. Книш З. З таємних документів польської окупації Західної України. Торонто: «Срібна Сурма», 1983. 289 с.
2826. Книш З. Проект «Україна». Розбрат. Спогади й матеріали до розколу ОУН у 1940–1941 роках. Харків: Фоліо, 2019. 431 с.
2827. Книш З. Розбрат. Спогади і матеріали до розколу ОУН у 1940–1941 роках. Торонто: Срібна сурма, 1960. 431 с.
2828. Книш З. Становлення ОУН. К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 1994. 128 с.
2829. Книш З. Ярослав Барановський. Париж, 1990. 132 с.
2830. Князев С. Их принуждали считать себя украинцами: как Закарпатье обрело и потеряло автономию. URL: <https://russian.rt.com/science/article/563113-istoriya-zakarpate-avtonomiya> (дата звернення: 28. 07. 2021).
2831. Князь Б. Була в Іршаві Карпатська Січ. *Закарпатська правда*. 1993. 6 квітня.

2832. Кобаль В. Імена корифеїв театрального мистецтва присвоєно Закарпатському облмуздрамтеатру. *Срібна Земля–Фест*. 2011. 3 вересня.
2833. Кобаль В. Любов глядача – найвище визнання: Золоті сторінки історії та сьогодення театру Срібної Землі. Ужгород: Карпати, 2010. 258 с.
2834. Кобаль В. Фундатори. *Український театр*. 2012. № 4. С. 38–39.
2835. Кобаль Т. «Несу один калини лист сухий»: [В. Гренджа-Донський]. *Срібна Земля*. 1994. 23 квітня.
2836. Кобаль Й. «Гвардія обідранців» і «Лом» проти Карпатської України. Свідчення польських істориків щодо подій на Закарпатті у 1938–39 роках. *Срібна Земля–Фест*. 2008. 17 квітня.
2837. Кобаль Й. Рахів [про концтабір Думен]. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 140.*
2838. Кобаль Й. Угорці в Україні. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 200–201.*
2839. Кобаль Й. Ужгород. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 212–215.*
2840. Кобаль Й. Ужгород відомий та невідомий. Львів: Світ, 2003. 196 с.
2841. Кобаль Й. Ужгород відомий та невідомий / Видання 2-ге, виправлене. Львів: Світ, 2008. 196 с.
2842. Кобаль Й. Хуст. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 441–442.*
2843. Кобаль М. Спогади про події березня 1939 року в селі Шаркадь (нині Горбок) Іршавського району Закарпатської області. *Іршавщина в контексті державотворчих процесів Карпатської України*. Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю проголошення незалежності Карпатської України (м. Іршава, 25 лютого 2009 р.). Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2009. С. 35–39.
2844. Ковалів Ю. Комаринський Володимир. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2014. Т. 14 (Кол–Кос). С. 157.
2845. Ковалів Ю. «Наш рідний край». *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 690.
2846. Ковалів Ю. Резистанс Карпатської України. *Слово Просвіти*. 2019. 14–20 березня.

2847. Коваль Ф. Звеличник карпатських полонин. Творчість Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 270–271.
2848. Ковальчук Г. Аби краще пізнати рідний край: (До відділу краєзнавчої Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки надійшла література, яка зацікавить шанувальників краєзнавства. *Новини Закарпаття*. 2001. 22 лютого.
2849. Ковальчук І. Наука професора Фединця (До 100-річчя з дня народження). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Медицина. Випуск 4. Ужгород, 1997. С. 5.
2850. Ковальчук О. Маркусь Василь Васильович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2009. С. 529.
2851. Ковальчук О. Маркусь Василь Васильович (псевд. – Василь Марко). Віднянський С. Політичні процеси в Закарпатті. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 296–297.
2852. Ковальчук О. Мірчук Петро Юрійович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2009. С. 749–750.
2853. Ковальчук О., Черченко Ю. Книш Зиновій Михайлович (псевд. – Богдан Михайлюк). *Енциклопедія історії України*: В 8 т. Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2007. С. 364–365.
2854. Ковач А. Активісти і борці за Карпатську Україну із Пряшівщини. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 74–81.
2855. Ковач А. Національна політика Словацької Республіки по відношенню до русинів-українців (1939–1945 рр.). *Жовтень і українська культура*. Пряшів, 1968. С. 132–144.
2856. Ковач А. Сторінки нашої історії [рецензія на книгу Миколи Вегеша і Володимира Задорожного про Карпатську Україну]. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 69–75.
2857. Ковач А. Сторінки нашої історії. [рецензія на книгу Миколи Вегеша і Володимира Задорожного про Карпатську Україну]. *Нове життя*. 1993. 28 серпня.

2858. Ковач Л. Суспільно-політичний розвиток Закарпаття у міжвоєнний період в оцінках вітчизняних і зарубіжних науковців. *Наукові записки УПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. Випуск 5–6 (91–92). С. 302–321.
2859. Ковач М. Березнева ніч: [Біженці з Карпатської України в Руському Керестурі]. *Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 56-ій річниці Карпатської Січі. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. С. 184–186.
2860. Ковач М. Карпатська трагедія, або про те, як винищували закарпатських українців у таборах смерті: [праця-щоденник В. Гренджі-Донського «Щастя і трагедія Карпатської України»]. *Дружба*. 1992. 18 квітня.
2861. Ковач Ф., Ілюк М. Василь Гренджа-Донський (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 360.
2862. Когут М. Калушани – вояки Карпатської Січі. *Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 56-ій річниці Карпатської Січі. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. С. 140–145.
2863. Когут М. Калушани: [Бійці Карпатської України]. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 120–126.
2864. Когутич Т., Славик Ю. Місця слави Карпатської України: історична прогулянка по Хусту-столиці. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2658786-misca-slavi-karpatskoi-ukraini-istoricna-progulanka-po-hustustolici.html> (дата звертання: 20. 07. 2021).
2865. Козак І. З історії Перечинської «Просвіти». *Календар «Просвіти» на 2011 рік*. Ужгород, 2011. С. 123–125.
2866. Козак І. Перечинська «Просвіта» у творенні Карпатської України. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 287–290.
2867. Козак М. Іван Васильович Колос (Кошан). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік*: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 264–268.

2868. Козак М. Ідея державності України у ліриці Зореслава 30-х років. *Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник I (XV). Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 209–213.
2869. Козак М. Оцінки творчості поетів Закарпаття 20–40-х років ХХ ст. у західноукраїнській періодиці. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: збірник наукових праць. Випуск 20. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. С. 121–125.
2870. Козак М. Пейзажна лірика у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 8. Ужгород: Ліра, 2003. С. 89–92.
2871. Козак м. Релігійно-філософська лірика Зореслава. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 9: Українська література в загальноєвропейському контексті: матеріали Міжнародної наукової конференції (Ужгород, 10–12 жовтня 2005 р.). Ужгород, 2005. С. 145–150.
2872. Козак М. Розвиток української лірики 20–30-х рр. ХХ ст. на Закарпатті (проблематика та жанрово-стильові пошуки): автореферат дис. ... канд. філол. наук. 10. 01. 01. Івано-Франківськ, 2002. 20 с.
2873. Козак М. Романтизм у ліриці В. Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 6. Ужгород, 2002. С. 103–105.
2874. Козак М. Своєрідність релігійної лірики Зореслава. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 3. Ужгород, 1998. С. 83–87.
2875. Козак М. Тема Закарпаття в ліриці В. Пачовського. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 121–126.
2876. Козак М. Творчість І. Колоса в періодиці 30-х років ХХ ст. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 195–198.
2877. Козак М. Творчість І. Колоса та праязика школа української поезії. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: (Збірник наукових праць)* / Редколегія: М. І. Сюсько, В. Г. Чумак, Л. О. Белей та ін.; Відповідальні за випуск О. Д. Пискач, О. Ф. Миголинець. Ужгород, 1999. С. 32–38.

2878. Козак М. Фольклорні мотиви поезії Василя Гренджі-Донського. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 3. Ужгород, 2000. С. 310–315.
2879. Козак О. Ще одна братська могила бійців Карпатської України [Цього разу вперше під час розкопок було знайдено кулю, що підтверджує версію про розстріл]. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/08/12/51755/> (дата звернення 26. 07. 2021).
2880. Кознарський М. На стежках історичних подій. Карпатська Україна і наступні роки. Спогади і матеріали. *Роман Шухевич – народжений перемогати* / Відп. ред. Андрій Сова. Львів: Апріорі, 2018. С. 453–457.
2881. Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів / Центр Національного Відродження. Київ: ТОВ «Основа», 2019. 287 с.
2882. Колодзінський Михайло. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 330.
2883. Колодзінський Михайло. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 83.
2884. Колодзінський Михайло. *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина*. Т. 3. Львів, 1994. С. 1083.
2885. Коляда І., Куцик Р. Євген Коновалець. Харків: Фоліо, 2023. 126 с.
2886. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Аркас Микола Миколайович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 107–108.
2887. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Волошин Августин. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 23.
2888. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Єфремов Сергій. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біограми генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 152.
2889. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Капустянський Микола Олександрович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біограми генералів та адміралів українських

- військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 33–35.
2890. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Кук Василь Степанович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 280.
2891. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Курманович Віктор Йосипович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 177–178.
2892. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Омелянович-Павленко Михайло Володимирович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 36–38.
2893. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Петрів Всеволод Миколайович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 214–215.
2894. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Филонович Василь Захарович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 94–95.
2895. Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Шухевич Роман Володимирович. *Колянчук О., Литвин М., Науменко К. Генералітет українських визвольних змагань*. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. С. 269–270.
2896. Коље Р. Дуче! Взлет и падение Бенито Муссолини. Биография / Перевод с английского Ю. Д. Чупрова. М.: ЗАО Издательство Уентрполиграф, 2001. 493 с.
2897. Комаринський В. Кілька фрагментів з нашої співпраці: спогад [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 59–62.

2898. Комаринський Володимир. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 83.
2899. Комаринський Володимир. *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина*. Т. 3. Львів, 1994. С. 1087.
2900. Комариця М. «Нова зоря». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2022. Т. 23 (Нг–Ня). С. 516–517.
2901. Комаринська А. Карпатська Січ та її роль в захисті суверенітету Карпатської України. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 119–124.
2902. Комуністична партія Закарпатської України. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 84.
2903. Комуністична партія Закарпатської України. *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина*. Т. 3. Львів, 1994. С. 1096.
2904. Контратович Е. Світ, наповнений барвами [автор ряду художніх полотен про Карпатську Україну]. *Ернест Контратович. Живопис*. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2007. С. 15–16.
2905. Копейко В. Красне Поле пам'ятає героїв. Пам'ятають їх і нащадки. *Срібна Земля–Фест*. 1999. 11–17 березня.
2906. Копинець Д. Кандидатів до Сойму зустрічали з хоругвами. Спогади січовича [Петра Гаврилка]. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 12–18 березня.
2907. Копинець М. З російської гімназії в Празі до українського Хуста (спомини і роздуми). *Хустська гімназія*. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород: Гражда, 1994. С. 29–35.
2908. Копорова К. (редактор). *Studium Carpatho-Ruthenorum*. 2009. Штудії з карпаторусиністики. Пряшів, 2009. 152 с.
2909. Копчак В. П., Копчак С. И. Население Закарпатья за 100 лет. 1870–1970: статистико-демографическое исследование. Львов: Высшая школа, 1977. 198 с.
2910. Корбутяк Д. Василь Гренджа-Донський. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон:

- Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 272–275.
2911. Корбутяк Д. Епічні поеми Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 297–301.
2912. Кореневич П. Спомини. *Вісник Карпатського Союзу в ЗСА*. 1972. № 3–4. С. 35–40.
2913. Кореневич П. Спомини. *Вісник Карпатського Союзу*. Випуск 7–8. Нью-Йорк, 1972. С. 7–8.
2914. Коріненко П. С., Терещенко В. Д., Бармак М. В. Курс лекцій з історії України у чотирьох частинах. Частина IV. Новітня історія України. Тернопіль: Астон, 2007. 400 с.
2915. Коровська Н. Іршавщина в контексті подій Карпатської України (жовтень 1938 – березень 1939 рр.). *Іршавщина в контексті державотворчих процесів Карпатської України*. Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю проголошення незалежності Карпатської України (м. Іршава, 25 лютого 2009 р.). Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2009. С. 15–24.
2916. Королев А. Однодневка: зачем Герой Украины обращался за помощью к нацистам. Независимое государство в Карпатах просуществовало лишь сутки. URL: <https://iz.ru/856215/aleksei-korolev/odnodnevka-zachem-geroi-ukrainy-obrashchalsia-za-pomoshchiu-k-nacizam> (дата звернення: 28. 07. 2021).
2917. Король В. Створення Українського Національного Об'єднання: правові основи. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 125–128.
2918. Король І. Ленінізм натхнені: [Про поширення марксистсько-ленінських ідей на Закарпатті у 20–30-х рр. ХХ ст.]. Ужгород: Карпати, 1985. 160 с.
2919. Король І. Переможна сила братерства (Солідарність народів Країни Рад з революційною боротьбою трудящих Закарпаття. 1917–1945). Львів: Видавництво Львівського університету, 1979. 127 с.
2920. Король І., Лабунець Н. Рецензія на монографію М. М. Вегеша «Історичні монографії та дослідження». Том I. Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни. Київ–Ужгород, 1998. *Науковий вісник Ужгородського державного університету*:

- Серія історія. Випуск 5: До 55-річчя заснування Ужгородського державного університету та історичного факультету. Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000. С.83–87.
2921. Королько А. Волошин Августин Іванович. *Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Енциклопедія. До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 1: А–Ж. Івано-Франківськ: Манускрипт – Львів, 2018. С. 288–289.
2922. Королько А. Гренджа-Донський Василь Степанович. *Західно-Українська Народна Республіка 1918-1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 1: А– Ж. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018. С. 465.
2923. Королько А. Жаткович Григорій Павлович. *Західно-Українська Народна Республіка 1918-1923. Енциклопедія: До 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки*. Т. 1: А– Ж. Івано-Франківськ: Манускрипт-Львів, 2018. С. 640.
2924. Коротка історія Угорщини / Редактор Петер Ганак; редактор та упорядник українського видання Іштван Удварі. Ніредьгаза, 1997. 223 с.
2925. Корсун О. Олекса Борканюк (1901–1942). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 302–309.*
2926. Корсун О. Олекса Борканюк одним із перших назвав свій край Карпатською Україною: у січні йому виповнилося б 110. *Новини Закарпаття*. 2010. 25 грудня.
2927. Корсун О. Олексій Симочко (1894–1973). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 720–729.*
2928. Корсун О. Про початок відновлення і вшанування пам'яті Президента Карпатської України о. А. Волошина. *Українське Державотворення. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 7. С. 22–28.*

2929. Корсун О. Ювілей, який не можна забути... Чому вчать нас уроки історії? *Новини Закарпаття*. 2009. 7 лютого.
2930. Корсун О., Пагіря О. Передмова. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 5–16.*
2931. Корчак-Городинський О. Карпатська Україна в документах німецького міністерства закордонних справ в рр. 1938–1939. *Новий шлях*. 1987. 24 жовтня.
2932. Коршинський І. Вплив Карпатської України на подальшу національно-визвольну боротьбу в умовах комуністичного режиму. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 79–82.*
2933. Коршинський І. Головний командант січовиків [Про репресованого Д. Климпуша]. *Шлях перемоги*. 1998. 20 травня.
2934. Коршинський І. Дмитро Маснюк – командант Буштинської Січі. *Світове братство Карпатська Січ / Упорядник В. Худанич. Ужгород: Гражда, 2005. С. 285–288.*
2935. Коршинський І. Дмитро Маснюк – командант Буштинської Січі. *Срібна Земля*. 2002. 16 березня.
2936. Коршинський І. Його духа печать у нашому житті [про Миколу Грицака]. *Трибуна*. 2007. 7 липня.
2937. Коршинський І. Залишилися живими одинаки. *Срібна Земля*. 2001. 23 серпня.
2938. Коршинський І. Зі спогадів про своїх братів – Дмитра Коршинського та Івана Паращинця. *Скальпелем і пером: Факти, події, роздуми у дзеркалі преси / Передмова Миколи Вегеша; редактор Д. Федака. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2011. С. 381–385.*
2939. Коршинський І. Карпатська Україна надихнула їх на подальшу боротьбу за незалежність України. *Дружба*. 2000. 28 лютого.
2940. Коршинський І. Ми вірили у щасливе майбуття України і боролися за нього. *Срібна Земля–Фест*. 2007. 29 березня.
2941. Коршинський І. Народний дім «Просвіти» в Ужгороді – українська святиня Закарпаття, а не місце для спритних ділків! *Трибуна*. 2005. 12 квітня.
2942. Коршинський І. Неповторний героїзм Дмитра Климпуша, головного команданта «Карпатської Січі». *Просвіта*. 2009. 13 березня.

2943. Коршинський І. Нескорені: Карпатська Україна надихнула молодих патріотів на боротьбу за незалежність України. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 12–18 березня.
2944. Коршинський І. Про незабутнє / Передмова Миколи Вегеша; післяслово Івана та Наталії Ребриків. Ужгород: Гражда, 2019. 502 с.
2945. Коршинський І. Син Карпатської України: до 85-річчя народження Ф. Удички. *Трибуна*. 2014. 24 січня.
2946. Коршинський І. Скальпелем і пером: Факти, події, роздуми у дзеркалі преси Передмова Миколи Вегеша; редактор Д. Федака. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2011. 440 с.
2947. Коршинський І. Сторінки життя: Мої гулагівські, лікарські, депутатські та громадські університети у спогадах, роздумах, бувальщинах, листах та публікаціях / Передмова Омеляна Довганича. Ужгород: Гражда, 2010. 416 с.
2948. Коршинський І. Так хочеться, щоб мудрість Августина Волошина влилася в серця нинішніх політиків... Розмовляла Людмила Олійник. *Новини Закарпаття*. 2009. 21 березня.
2949. Коршинський І. 60 років після повернення Закарпаття до своєї великої Батьківщини. *Срібна Земля*. 2005. 2 липня.
2950. Косик В. Боротьба за незалежність України в 1938–1941 роках. Втрати України у Другій світовій війні. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 176 с.
2951. Косик В. Проблематика історії ОУН–УПА. *Матеріали наукової конференції «Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія (історія, уроки, сучасність)»*. Стрий, 1993. С. 24–28.
2952. Косик В. Україна в Другій світовій війні у документах: Збірник німецьких архівних матеріалів. Том 1. Львів, 1997. 384 с.
2953. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. 660 с.
2954. Косик В. Україна під час Другої світової війни. 1938–1945. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 734 с.
2955. Косівський В. Січовик Іван Кочерган. *Карпатський голос*. 1995. 14 березня. № 3 (28).
2956. Косівський В. Січовик із Чорної Тиси [Про Івана Піпаша]. *Карпатський голос*. 1995. 11–17 травня. № 4 (29).
2957. Коссак Зенон. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 356–357.
2958. Коссак Зенон. *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина*. Т. 3. Львів, 1994. С. 1146.

2959. Костак В. Листи до брата на чужину [Спогади про Карпатську Україну]. *Карпатський голос*. 1995. 14 березня. № 3 (28).
2960. Костевич І. Він любив Бога й Україну всім своїм щедрим і мудрим серцем [Про Олександра Сливку]. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 15–21 жовтня.
2961. Костевич І. До 15 березня – річниці Карпатської України. Українці лежать у вічній заполярній мерзлоті. *Карпатська правда*. 2008. 15 березня.
2962. Костевич І. Закарпатці вшанували пам'ять полеглих героїв на Красному Полі під Хустом. *Закарпатська правда*. 2008. 22–28 березня.
2963. Костевич І. Меморіал «Красне Поле» під Хустом готується приймати гостей. *Срібна Земля–Фест*. 2010. 4–10 березня.
2964. Костевич І. Михайло Козичар (1914–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 484–486.*
2965. Костевич І. У Тересві діяв загін січових стрільців. *Світове братство Карпатська Січ / Упорядник В. Худанич. Ужгород: Гражда, 2005. С. 288–289.*
2966. Костик М. Один із охоронців президента [Про карпатського січовика П. Данишека]. *Карпатський голос*. 1998. 17–23 жовтня. № 30 (137).
2967. Костюк Г. Карпатська Україна в грі Сталін – Гітлер (До 20-річчя проголошення незалежності Карпатської України). *Костюк Г. На магістралях доби: Статті на суспільно-політичні теми*. Торонто – Балтімор: Українське видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка, 1983. С. 153–163.
2968. Костюк І. До характеристики В. Пачовського як історика. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 309–311.*
2969. Костюк І. Командант Карпатської Січі. *Верховина*. 1999. 31 березня.
2970. Костюк І. Наш край у період угорської окупації. *Верховина*. 1998. 12 серпня.
2971. Костюк І. Подвижники з Волового: [Про праці М. М. Вегеша з історії Карпатської України]. *Верховина*. 1998. 25 жовтня.
2972. Костюк І. Поручник Карпатської Січі Федір Тацинець. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13 / Міністерство

- освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редколегія: М. Вегеш (головний редактор), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 83–84.
2973. Костюк І. Поручник Карпатської Січі Федір Тацинець. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 279–281.
2974. Костюк І. Поручник Федір Тацинець. *Верховина*. 1999. 13 березня.
2975. Костюк Л. Діяльність О. Кандиби-Ольжича у розбудові Карпатської України. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Випуск 139 (1). С. 57–59.
2976. Кот С. Карпато-Українська держава: знову напівправда? *День*. 1999. 16 квітня.
2977. Кот С. Консолідуєча сила національної ідеї. *Українське Слово*. 2006. 15 – 21 березня.
2978. Кот С. Мельник Андрій Атанасович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2009. С. 597.
2979. Кот С. Олесь Олександр (справжні прізвище, ім'я та по батькові – Кандиба Олександр Іванович). *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 581–582.
2980. Кот С. ОУН і Карпатська Україна. *Українське Слово*. 2004. 14 квітня.
2981. Кохан Г. Комуністична преса про інтернаціональні зв'язки трудящих СРСР і Закарпаття (20–30-ті роки). *Український історичний журнал*. 1974. № 2. С. 77–80.
2982. Кочерган М. П. Про час, про себе і людей: спогади. К.: Академія, 2012. 224 с. (Унікум).
2983. Кошак В. В. Гренджа-Донський про стан освіти на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ століття. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 152–153.
2984. Кравчук О. На Закарпатті простий селянин встановив пам'ятний знак Марку Бараболі. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 245–246. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.

2985. Кравчук О., Завальнюк К. Леонід Мосендз на Закарпатті у 1938–1939 рр. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 154–166.
2986. Кравчук О., Завальнюк К. Леонід Мосендз у Карпатській Україні. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 113–122.
2987. Кралюк П. М. Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях. Харків: Фоліо, 2020. 424 с.
2988. Кралюк П. Містичний Улас Самчук. 115 років від дня народження письменника. URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2020/20-02-01> (дата звернення: 17. 01. 2022).
2989. Кралюк П. Улас Самчук – «літописець українського простору». URL: <https://www.stryi.net.ua/ulas-samchuk-litopysets-ukrayinskogo-prostoru/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
2990. Кралюк П. Улас Самчук як мислитель. 20 лютого виповнюється 115 років від дня народження одного з найкращих українських прозаїків ХХ ст. *День*. 2020. 19 лютого.
2991. Красне поле – подвиг і пам'ять в ім'я єдиної України. *Новини Закарпаття*. 2002. 23 березня.
2992. Краснодемська І. Ідеї економічного націоналізму в контексті розбудови Карпатської України. *Економічний націоналізм*. Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (Івано-Франківськ, 12–13 жовтня 2018 р.). Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. С. 116–126.
2993. Краснодемська С. «Карпатська Січ» в обороні Української державності. *Вісник Львівського університету*. Серія історична. 2017. Вип. 53. С. 246–257.
2994. Красняник М. Верховинський пророк: до 95-річчя від дня народження В. Гренджі-Донського. *Новини Закарпаття*. 1992. 22 квітня.
2995. Красняник М. Верховинський соловейко. Навіки в пам'яті народній (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 394–399.

2996. Красняник М. Горельєф землякові в Ужгороді [про Василя Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 294–296.
2997. Красняник М. Літописець тернового шляху: [про життя і творчу спадщину В. Гренджі-Донського]. *Радянська Верховина*. 1989. 31 березня.
2998. Красняник М. Літописець тернового шляху [про Василя Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 421–424.
2999. Красняник М. На батьківщині поета: До 94-ої річниці від дня народження Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 270–273.
3000. Красняник М. Пам'яті Гренджі-Донського. *Радянська Верховина*. 1989. 2 грудня.
3001. Красняник М. Пам'яті Гренджі-Донського. До 15-ліття смерті поета Василя Гренджі-Донського (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 409–411.
3002. Красняник М. Присвячено славному поетові: [Про вшанування В. Гренджі-Донського на Міжгірщині]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 273–274.
3003. Красняник М. Січовики з Верховини. *Радянська Верховина*. 1990. 1 вересня.
3004. Красняник М. Січовики з Верховини (У скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 440–443.

3005. Краткая история Чехословакии. С древнейших времен до наших дней / А. К. Клеванский, В. В. Марьина, А. С. Мыльников, И. И. Поп. М.: Наука, 1988. 576 с.
3006. Краща монографія року. Про участь у загальноуніверситетському конкурсі монографії В. Л. Боднара і М. М. Вегеша «Карпатська Україна у міжнародних відносинах» (1938–1939). *Ужгородський університет*. 1998. 8 вересня.
3007. «Криваві тіні Кремлю»: літературна творчість репресованих закарпатців: [в т. ч. твори про події Карпатської України] / упорядники О. Довганич, Д. Федака. Ужгород: Закарпаття, 2006. 662 с.
3008. Кривець Н. Віднянський Степан Васильович (н. 27. 03. 1951). *Енциклопедія історії України: Додатковий том*. Книга 1: А–Я / Редколегія: В. А. Смолій (голова редколегії), Г. В. Боряк (заступник голови), Я. В. Верменич, В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський, В. М. Даниленко, Л. О. Зашкільняк, С. В. Кульчицький (заступник голови), О. Є. Лисенко, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов (відповідальний секретар), О. П. Толочко, О. А. Удод, Л. Д. Якубова, О. В. Ясь. НАН України. Інститут історії України. К.: «Наукова думка», 2021. С. 100–101.
3009. Кривець Н., Мартинов А. Німеччина. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 404–416.
3010. Кривонос Р. Горті Міклош. *Українська дипломатична енциклопедія*: У 2-х т. / Редколегія: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
3011. Кривонос Р. Даладьє Едуард. *Українська дипломатична енциклопедія*: У 2-х т. / Редколегія: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т. 1. 760 с.
3012. Кривонос Р. Муссоліні Беніто Амількаре Андреа. *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 471–472.
3013. Крилова Н. Політичний портрет Августина Волошина. URL: http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/13428/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4._p01%20%28%D1%81.%20277%29.pdf?sequence=1 (дата звернення: 22. 01. 2022).
3014. Кришеник В. «ВП. Панно Соню!». Листи Івана Рознійчука до Софії Боднар. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 222–233. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.

3015. Кришеник В. Його історія [Про Михайла Кришеника]. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 10–12 (15). С. 10–12.
3016. Кришеник В. Наздоганяючи минуле. Його історія: спогади про батька. Ужгород: Видавництво Гражда, 2012. 340 с.
3017. Кришеник В. Іван Рознійчук (Марко Бараболя). *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 7 (9). С. 33.
3018. Кріль М. Словаччина. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 779–784.
3019. Кріль М. Чехословаччина (Чехо-Словаччина, Чехо-Словацька Республіка). *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 1049–1054.
3020. Кріс Л. 14 березня в Головній команді. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 51–59.
3021. Крічфолуші Л. Вони боронили Карпатську Україну: [розповіді очевидців]. *Новини Виноградівщини*. 2009. 14 березня.
3022. Кропивко О. Карпатська Україна: розвиток національних державотворчих процесів. URL: <https://nubip.edu.ua/node/88625> (дата звернення: 17. 01. 2022).
3023. Крупач М. Мосендз Леонід Маркович (літ. псевд. Осип Лясковець). *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 485.
3024. Крупський І. Геровський Олексій Юліанович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 7 (Г–Ді). С. 42.
3025. Круть Ю. Августин Волошин – президент Карпатської України. До 145-річчя від дня народження. *Калейдоскоп знаменних дат на 2019 рік: інформаційно-бібліографічні матеріали* / Укладач Ю. Круть. К.: Державна бібліотека України для юнацтва, 2018. 85 с.
3026. Кубійович В. Закарпаття. *Енциклопедія Українознавства*: Словникова частина. Т. 2. К., 1995. С. 715–727.
3027. Кудрявська Л. Він повернувся до нас: [спогади про В. Гренджу-Донського]. *Вісті Ужгородщини*. 1992. 25 квітня.

3028. Кудрявська Л. «До тебе йду, народе мій»: літературно-музичний вечір в Закарпатській обласній універсальній науковій бібліотеці, присвячений 90-річчю громадського і релігійного діяча, поета Закарпаття. *Вісті Ужгородщини*. 1999. 18 грудня.
3029. Кудряченко А. Карпатська Україна у планах гітлерівської Німеччини. *Русин*. 2019. № 57. С. 271–293.
3030. Кудряченко А. Поразка Карпатської України – предтеча Другої світової війни. *Русин*. 2021. № 64. С. 201–222.
3031. Кудряченко А. І., Калінічева Г. І., Костира А. А. Політична історія України ХХ століття. К.: МАУП, 2006. 696 с.
3032. Кузь Т. Музей визвольної боротьби України. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 31–32.
3033. Кузьма В. Розвиток музейної справи на Підкарпатській Русі (20–30-ті рр. ХХ ст.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 27. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2011. С. 163–168.
3034. Кузьмик Н. Відзначення в селищі 72-ї річниці Карпатської України [Великий Бичків]. *Бичківські новини*. 2011. 9 квітня.
3035. Кузьменко О. Фольклорний портрет героя-січовика Карпатської України: трагічна екзистенція та концептуальні форми її вираження. *Народознавчі зошити*. 2016. № 2 (128). С. 174–180.
3036. Кук В. Генерал-хорунжий Роман Шухевич. Головний командир Української Повстанської Армії. Львів: Видавництво «Мс», 2005. 88 с.
3037. Кук В. Ми завжди дбали про Закарпаття. *Визвольний шлях*. 1999. № 10.
3038. Кук В. ОУН у боротьбі за державну незалежність Карпатської України. *Визвольний шлях*. 2004. №4. С. 82–91.
3039. Кук В. Українська повстанська армія та її коріння: до 60-річчя утворення УПА. *Сучасність*. 2002. № 10. С. 57–67.
3040. Кукуруза П. о. Августин Волошин. *Свобода (Джерзі Сіті)*. 1956. 15–20 березня.
3041. Кукуруза Павло. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 86.
3042. Кукуруза-Король М. Кілька слів про «Просвіту». *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 42–44.
3043. Кукурузова-Король М. Чарівна Срібна Земля. Спогад про її співця Василя Гренджу-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р.

- Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 80–87.
3044. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. Т. 1. 1939–1953. К.: Наукова думка, 1995. 748 с.
3045. Кульчицька М. Біля поранених. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 78–89.
3046. Кульчицький С. Волошин Августин (18. 3. 1874 – 19. 7. 1945). *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 127–128.
3047. Кульчицький С. Волошин Августин. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 329–330.
3048. Кульчицький С. Держава, яка народилася і загинула в один день: спроба утвердження незалежності. *День*. 1999. 19 березня.
3049. Кульчицький С. Косик Володимир. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 5: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2008. С. 209.
3050. Кульчицький С. Карпатська Україна: одна доба незалежності. Роздуми, до яких спонукала маловідома, хоч і не ювілейна, але ж дата. *Новини Закарпаття*. 1996. 16 березня.
3051. Кульчицький С. Лисяк-Рудницький Іван Павлович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2009. С. 164–167.
3052. Кульчицький С. Лисяк-Рудницький Іван Павлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 17 (Лег–Лощ). С. 257–259.
3053. Кульчицький С. Лисяк-Рудницький Іван Павлович. *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 401–402.
3054. Кульчицький С. Президент Карпатської України. Вийшла друком книжка М. Вегеша та С. Віднянського про Августина Волошина. *День*. 2020. № 137–138, п'ятниця–субота, 24–25 липня. С. 30–31
3055. Кульчицький С. Президент Карпатської України. Вийшла друком книжка М. Вегеша та С. Віднянського про Августина Волошина. *Дукля*. 2020. № 5. С. 92–96.

3056. Куля Ф. Закарпаття у німецькомовній історіографії ХХ століття. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 6. З нагоди 70-річчя відомого українського вченого-археолога, професора Ужгородського національного університету Едуарда Альбертовича Балагурі. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2002. С. 131–134.
3057. Куля Ф. Кирило Феделеш – педагог, перекладач, публіцист. До 120-річчя від дня народження. *Календар «Просвіти» на 2001 рік*. Ужгород, 2001. С. 147–150.
3058. Куля Ф. Корнило Романович Заклинський: 115-річчя з дня народження літературознавця, фольклориста, перекладача (1889–1966). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород : Видавництво В. Падяка, 2003. С. 164–166.
3059. Куля Ф. Між державами Європи: (Німецькомовна історіографія про Україну і Закарпаття). *Карпатський край*. 1996. № 5–7. С. 51–52.
3060. Куля Ф. Німецькі школи в Закарпатті. Ужгород: Патент, 1998. 64 с.
3061. Куля Ф. Німецькомовна історіографія 30–50-х років про Україну і Карпатську Україну. *Науковий вісник Закарпатського інституту імені А. Волошина*. Випуск 1. Ужгород, 2001. С. 41–43.
3062. Куля Ф. Німецькомовна історіографія 30–50-х років про Україну і Карпатську Україну. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 72–74.
3063. Куля Ф. Питання освіти і культури в контексті науково-педагогічної спадщини Августина Волошина. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 230–238.
3064. Куля Ф. Питання шкільництва на Закарпатті у контексті педагогічної спадщини Т.-Г. Масарика [йдеться також про педагогічні погляди А. Волошина]. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 312–321.
3065. Куля Ф. Погляд із Берліна (Аксель Шмідт і його книга «Україна. Країна майбутнього»). *Карпатський край*. 1995. № 9–12. С. 82–83.

3066. Куля Ф., Куля Я., Вакула Н. Микола Різдорфер – лікар, громадський діяч на Закарпатті у 20–30-х роках ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Медицина. Випуск 24. Ужгород, 2005. С. 183–185.
3067. Куля Ф., Куля Я., Вакула Н. Микола Різдорфер: лікар-геронтолог, соціолог і громадський діяч на Закарпатті в 30-ті роки ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 10. Ужгород, 2004. С. 154–157.
3068. Куля Ф., Петрище П. Карпатська Україна в німецькомовній історіографії. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 91–95.
3069. Куля Ф., Петрище П. Україна. Країна майбутнього [Про книгу Акселя Шмідта «Україна. Країна майбутнього»]. *Новини Закарпаття*. 2004. 13 березня.
3070. Кундрат Ю. Василь Гренджа-Донський як перекладач: історико-літературний огляд. *Дукля*. 1998. № 4. С. 40–41.
3071. Кундрат Ю. До питання української літератури для дітей та молоді в Чехословаччині [про В. Гренджу-Донського]. *Дукля*. 1975. № 1. С. 61–67.
3072. Кундрат Ю. До питання української літератури для дітей та молоді в Чехословаччині (Уривок) [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 268–269.
3073. Кундрат Ю. Художні твори В. Гренджі-Донського в журналі «Наша Земля» (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 156–164.
3074. Кундрат Ю. Художні твори В. Гренджі-Донського в журналі «Наша Земля». *Дукля*. 1977. № 3. С. 58–63.
3075. Куп'як Д. Спогади нерозстріляного. Торонто–Нью-Йорк, 1991. 431 с.
3076. Купар О. Пам'ятаю батька. *Голос Мараморощини*. 1992. Березень. № 3 (14).
3077. Купрій Т., Тиміш Л. Угорський плебісцит у Підкарпатській Русі жовтня 1938 року (За матеріалами преси краю). *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Випуск 5. С. 157–169.
3078. Купчик Л. Ідеальний Президент [Августин Волошин]. URL: <http://ukrpohliad.org/blogs/idealnyj-prezydent.html> (дата звернення: 28. 07. 2021).

3079. Купчик Л. о. Августин Волошин – національно-духовний провідник народу Закарпаття. URL: <http://www.lida.kupchuk.lviv.ua/index.php?no=5> (дата звернення: 22. 01. 2022).
3080. Курас Д. Зміни на політичній карті Європи напередодні Другої світової війни. *Анексія в європейському геополітичному просторі*: науково-довідкове видання. К.: «Видавництво Людмила», 2020. С. 26–35.
3081. Курилишин К. «Народна школа». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 465.
3082. Курманович Віктор. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 386.
3083. Курта О. Трагедією для Червенівських січовиків обернулося бажання жити в державі, де «своя правда, і сила, і воля». *Новини Закарпаття*. 2014. 18 березня.
3084. Кухаренко Р. Августин Волошин – Президент Карпатської України. URL: <http://migraciya.com.ua/news/open-forum/ua-augustine-voloshin---president---carpathian-ukraine/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
3085. Кухарчук О. Організація Народної Оборони Карпатська Січ – збройні сили Карпатської України. *Чорноморський літопис*. 2012. Випуск 5. С. 23–26.
3086. Кухта В. Вище гір – тільки люди. *РІО*. 2002. 15 березня.
3087. Кухта В. Жегуц Іван Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2009. Т. 9 (Е–Ж). С. 526.
3088. Кухта В. Жегуц Іван Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 247.
3089. Кухта В. Сеньйор закарпатського письменства: [27 серпня у день зустрічі Зореслава прийнято до обласної спілки письменників України]. *Карпатський край*. 1991. 3 вересня.
3090. Кухта М. Виховний національний ідеал у творах закарпатських письменників-освітян 20–30-х років ХХ століття. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Збірник наукових праць. Випуск 23. Ужгород, 2018. С. 184–187.

3091. Кухта М. Діяльність педагогів-емігрантів та утвердження української ідеї у шкільництві Закарпаття в 1919–1939 рр. *Возз'єднання Закарпаття з Україною*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 60-ти річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. Ужгород, 29 червня 2005 р. / Редакційна колегія: Л. О. Белей, М. М. Вегеш, Д. Д. Данилюк, О. Д. Довганич, І. О. Мандрик, В. І. Фенич, В. І. Худанич. Ужгород, 2006. С. 67–72.
3092. Кухта М. Журнал «Подкарпатська Русь» і його роль у виробленні нової освітньо-виховної моделі в умовах Чехословацької республіки (1920–1938 рр.). *Ідеї слов'янської єдності та суспільна думка на Закарпатті в ХІХ–ХХ ст.*: Доповіді наукового семінару, присвяченого 150-річчю Слов'янського з'їзду в Празі / Редколегія: І. М. Гранчак (відповідальний редактор) та ін.; Упорядник: І. М. Ліхтей. Ужгород, 1999. С. 205–211.
3093. Кухта М. Закарпатоукраїнська література 20–30-х рр. ХХ ст.: пошук виховного ідеалу. Ужгород, 1998. 92 с.
3094. Кухта М., Маляр Л. Публіцистика Августина Волошина (20–30-ті рр. ХХ ст.). *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи*. Інтердисциплінарні виміри / За редакцією: Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький. Конін–Ужгород–Херсон–Кривий Ріг, 2019. С. 86–88.
3095. Кухта М., Химинець В. Виховання сучасної молоді на принципах гуманістично-громадянської позиції спрямованості педагогічної преси Закарпаття 20–30-х років ХХ століття. *Гуманітарна освіта: досвід, проблеми*. Ужгород, 1999. С. 361–366.
3096. Куцик В. Спомин про Бичків [репресії проти захисників Карпатської України]. *Проблем*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 5 серпня. С. 57–58.
3097. Куцов К. Василь Івановчик. 100-річчя від дня народження громадсько-політичного діяча (1912–1995). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік: рекомендований бібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Ф. Потушняка; Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2012. С. 271–273.
3098. Куцов К. Енциклопедичність вимагає правдивості. Думки з приводу. *Календар українців Угорщини на 2002 рік* / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 87–89.
3099. Куцов К. Організаційні потуги карпато-українського студентства 1939–1943 рр.: чехословацький спадок у рамках Угорського королівства (на матеріалах періодичних видань та мемуаристики). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. 2022. Випуск 1 (46). С. 40–53.

3100. Куцов К. Питання створення в Підкарпатській Русі вищого навчального закладу в діяльності громадських організацій закарпатських студентів 1920–1930-х рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 25. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2010. С. 142–146.
3101. Куцов К. Політична діяльність підкарпатських студентів-русофілів у період кризи державності Чехословаччини в 1938–1939 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. 2016. Випуск 2 (35). С. 13–22.
3102. Куцов К. Участь активістів «Союзу підкарпатських українських студентів» у політичних подіях 1938–1939 рр. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендьел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 218–229.
3103. Кучер В. Кук Василь Степанович (псевдоніми – Василь Коваль, Юрко Леміш). *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 378–379.
3104. Кучер В., Павленко В. Західна Україна: боротьба за соборність українських земель (1923–1939 рр.). *Київська старовина*. 1999. № 1. С. 77–88.
3105. Кучер В., Чернега П. Україна у Другій світовій війні (1939–1945). К.: Генеза, 2004. 272 с.
3106. Кучер Т. Велет духу і лицар свободи [Августин Волошин]. *Учитель*. 1999. № 9/10. С. 44–46.
3107. Кучер Т. Юліан Химинець – організатор ОУН в Закарпатті. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 106–109.
3108. Кучер Т. Юліан Химинець (1911–1997). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 341–345.

3109. Кучерепа М., Савчук М. *Метаморфоза українського національного козацького товариства в міжвоєнний період (1920–1939). Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства*. С. 62–63.
3110. Кучерук О. Барановський Ярослав (псевд.: Фіялко, Фіялковський, Лімницький, Макар, Президент). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 235.
3111. Кучерук О. *Карпатська Україна*. К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2009. 16 с.
3112. Кучерук О. *Карпатська Україна. Наука і суспільство*. 2006. № 11 / 12. С. 20–22.
3113. Кучерук О. Лівницький Микола Андрійович (псевдоніми – Богдан Войнарович, Тиміш Сотниченко, В. Ткач, М. Платковський, М. Євшанський та ін.). *Політична історія України. ХХ століття: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940)*. К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 262.
3114. Кучерук О. «Общество імені Духновича». *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2010. С. 514.
3115. Кучерук О. Ольжич О. (справжні прізвище, ім'я та по батькові – Кандиба Олег Олександрович). *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2010. С. 592–593.
3116. Кучерук О. Ольжич Олег (справжнє прізвище, ім'я та по батькові – Кандиба Олег Олександрович). *Політична історія України. ХХ століття: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940)*. К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 49–50.
3117. Кучерук О. Організація Державного Відродження України. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2010. С. 606–607.
3118. Кучерук О. ОУН і Карпатська Україна: [в архівах ОУН знайдено новий документ, датований листопадом 1938 р. – робочі записи О. Ольжича]. *Українське слово*. 2000. 2–8 листопада.
3119. Кучерук О. Рико Ярій – загадка ОУН. Львів: «Піраміда», 2005. 212 с.
3120. Кушнір Б. Про велич і трагедію Карпатської України. Рецензія на монографію «Вони боронили Карпатську Україну». *Вісті тижня*. 2002. 16 березня.
3121. Кушніренко М. Про назву «Закарпаття». *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 218–219.

3122. Кушплір Д. Лисяк-Рудницький Іван. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 411–412.
3123. Кушплір Д. Полтавець-Остриця Іван. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 596.
3124. Куштик М. Спогади про березневі події 1939 року на Карпатській Україні. *Світове братство Карпатська Січ* / Упорядник В. Худанич. Ужгород: Гражда, 2005. С. 279–284.
3125. Куштик М. Спогади сучасника березневих подій 1939 р. в Карпатській Україні. *Карпатська Україна і Карпатська Січ: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі.* м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 119–123.
3126. Кущинський А. Василь Гренджа-Донський в мадярському концтраку (Спогад). *Твори Василя Гренджі-Донського.* Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 66–71.
3127. Кущинський А. З нагоди 99-ої річниці народження о. Августина Волошина. *Українське козацтво.* 1973. С. 21–25.
3128. Кущинський А. Закарпаття в боротьбі: (збірник спогадів, свідчень, документів та поезій) / Авторська передмова В. Т. Кіпіані; загальна редакція, відповідальний за випуск. Я. Іляш. Перевидання книги зі змінами та скороченнями. Київ: УВС ім. Ю. Липи, 2019. 192 с.
3129. Кущинський А. Закарпаття в боротьбі: спогад. Буенос-Айрес: В-во Юліяна Середяка, 1981. 224 с.
3130. Кущинський А. Зі славних днів Карпатської України. *Самостійна Україна.* 1961. Т. 14. № 4. С. 8–11.
3131. Кущинський А. Професори й інженери Української Господарської Академії в Карпатській Україні. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 69–76.

Л

3132. Лабунька М. Останній ректор УВУ в Празі [про Августина Волошина]. *Карпатський край*. 1994. № 7–12. С. 69–70.
3133. Лабінська К. Пастир Срібної Землі: сторінки життя о. Августина Волошина. URL: https://risu.ua/pastir-sribnoji-zemli-storinki-z-zhittya-o-avgustina-voloshina_n75213 (дата звернення: 22. 01. 2022).
3134. Лабінська О. До 100-річчя створення Українського вільного університету. *Науковий вісник Карпатського університету ім. А. Волошина*. 2022. Випуск 4. С. 55–57.
3135. Лавер О. Розмаїття літературно-художніх антропонімів у романі Ю. Станинця «Сусіди». *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Збірник наукових праць. Випуск 23. Ужгород, 2018. С. 410–414.
3136. Лавер О. Г. Війни і народонаселення країн світу у ХХ ХХІ століттях (1900–2016 рр.) / вид. 2-е, допов. Ужгород: РІК-У, 2018. 760 с.
3137. Лаврів З. Підготовка і проведення виборів у Сойм Підкарпатської Русі (Карпатської України). *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 101–105.
3138. Лаврів П. Карпатська Україна. *Шлях перемоги*. 1994. 12 березня.
3139. Лад В. Рефлексії з мистецького життя Карпатської України. *Проблем*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 20 вересня. С. 118–119.
3140. Ладжун Ю. Дискусії між «Просвітою» та «Обществом ім. А. Духновича» щодо національної приналежності русинів Підкарпатської Русі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 1 (30). Присвячено світлій пам'яті педагога і вченого М. В. Трояна (1923–1987). Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2013. С. 23–26.
3141. Лазар Д. Співець з'єднання. До річниці пам'яті В. Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 254–256.
3142. Лазарович М. Історія України: Навчальний посібник. Тернопіль, 1999. 685 с.
3143. Лазоришин І. «Августин Волошин...» у Болонії. *До світла*. Християнський часопис українців в Італії. 2005. №4. С. 23.

3144. Лазоришин І. «Вони боронили Карпатську Україну». *Срібна Земля*. 2002. 23 березня.
3145. Лазоришин І. [Вегеш М.М. Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни]. *Carpatica – Карпатика*. Випуск 8: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. С. 342–347.
3146. Лазоришин І. Вікентій Шандор – перший дипломат Карпатської України. *Погляд*. 1999. 30 березня.
3147. Лазоришин І. «Його впізнає ця земля – земля Шевченка, Гренджі, Стуса»: [про Зореслава і В. Гренджу-Донського]. *Срібна Земля*. 2003. 25 січня.
3148. Лазоришин І. Історія з страхом та надією дивиться на нас: [Виступ М. М. Вегеша на урочистих зборах, присвячених 63-й річниці виборів до Сойму Карпатської України]. *Срібна Земля*. 2002. 16 листопада.
3149. Лазоришин І. Карпатська Україна у «Споминах» Вікентія Шандора. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 89–93.
3150. Лазоришин І. Карпатська Україна у житті і творчості Уласа Самчука. *Carpatica–Карпатика: Історія і культура Закарпаття ХХ століття: (До 55-річчя воз'єднання Закарпаття з Україною) / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства*. Ужгород, 2000. Вип.7.
3151. Лазоришин І. Красне Поле – велич і біль Карпатської України. *Погляд*. 1999. 30 березня.
3152. Лазоришин І. Науковий збірник до 60-річчя Карпатської України [Рец. на науковий збірник товариства «Просвіта»]. *Срібна Земля*. 2001. 13 січня.
3153. Лазоришин І. Форум величі і традиції Карпатської України. *Carpatica–Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури*. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001. Вип.8.
3154. Ландовський Е. Ужгород на зламі епох. Ужгород: Карпати, 2008. 536 с.
3155. Ландовський Я. Конституційні засади автономії Підкарпатської Русі (1919–1938 рр.). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. 12. 00. 02 – конституційне право; муніципальне право. Ужгород, 2021. 228 с.
3156. Лановик Б. Д., Лазорович М. В. Історія України. К., 2001. 598 с.
3157. Лар В. Про діяльність президента Волошина. *Ковчег*. 1948. Ч. 5–11.

3158. Лар Василь. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 88.
3159. Латко І. Увічнити пам'ять [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 389.
3160. Латяк Д. Улога українських діячох у націоналізм освідоменю руснацох. *Дзвони*. Християнски календар за 1995 рок. На чесц 250-рочніци приселєня. Нови Сад, 1994. С. 181.
3161. Латяк Ю. (Латяк Д.). Роль українських культурних діячів у національному самоусвідомленні русинів на південнослов'янських землях. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 385–390.
3162. Лащенко О. Заповіт Срібної землі. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 187–190.
3163. Лев В. Про книжку В. Гренджі-Донського [про книгу В. Гренджі-Донського «Тече потік з бережечка» (Братислава, 1985)]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 319–321.
3164. Левдар М. Хочемо мати майбутнє – будьмо патріотами України (з виступу Михайла Левдаря на з'їзді Закарпатського крайового товариства «Просвіта» 29 листопада 1997 року). *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 135–137.
3165. Левицький В. Гітлер, чехи і Карпатська Україна: Чи скінчиться віра в поміч Гітлера після того, що сталося з Карпатською Україною. Скрантон: Друкарня народної волі, 1939. 22 с.
3166. Левкун Я. Іван Борковський – славетне ім'я в історії Чехії та України. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2016. 200 с.+кольорова вкладка+біла вкладка.
3167. Левкун Я. Іван Борковський та український науковий світ Праги. *Схід: Науковий збірник*. 2012. № 2 (116). Березень-квітень. С. 121–126.
3168. Левкун Я. Іван Борковський, Степан Фігура у боротьбі за Карпатську Україну. *Інтелігенція і влада*. Одеса, 2012. С. 204–217.

3169. Левченко А. Молодіжний рух в Карпатській Україні: вплив та значення в подіях 1938–1939 рр. *Самостійна Україна*. 2009. Річник 61. Число 2. С. 27–30.
3170. Лемак В. «Відкидаємо спосіб обманювання всього світу...». Американські русини і проблема вирішення автономії Підкарпатської Русі 20–30-х років. *Карпатський край*. 1995. № 9–12. С. 62–65.
3171. Лемак В. В. Закарпаття у державно-правовій системі Чехословацької республіки (1919–1939 рр.): автореферат дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 1996. 20 с.
3172. Лемак В. Карпатська Україна і Німеччина в 1938–1939 роках. *Матеріали науково-практичної конференції* / Оргкомітет: М. Болдижар, Ю. Бисага, В. Фазекош. Ужгород, 1993. С. 46–55.
3173. Лемак В. Малодосліджені сторінки історії Закарпаття. *Актуальні питання історії Закарпаття*: Збірник наукових студентських робіт. На допомогу студентам і учням шкіл. Ужгород, 1992. Випуск 1. С. 4–8.
3174. Лемак В. Перша партійна коаліція на Закарпатті. *Новини Закарпаття*. 1991. 6 червня.
3175. Лемак В. Політичні партії і об'єднання періоду автономної Підкарпатської Русі (1938–1939 роки). *Молодь–Україні*: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Ужгород. 1995. Т. 5–6. С.169–180.
3176. Лемак В. Сойм Карпатської України. Події березня 1939 р.: (Правовий аналіз). *Молодь–Україні*: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Ужгород. 1995. Т. 5–6. С.371–380.
3177. Лемак В. Сойм Карпатської України. Події березня 1939 р. *Нариси історії Закарпаття*. Т. 2. Ужгород, 1995. С. 310–317.
3178. Лемак В. Формування і діяльність уряду Андрія Бродія (жовтень 1938 р.). *Молодь–Україні* (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету). Т. 4. С. 81–91.
3179. Лемак В. Через призму демократії. *Хуст над Тисою*. Ужгород, 1992. С. 38–43.
3180. Лемак В. 1938: події були доленосними. *Новини Закарпаття*. 1993. 12 жовтня.
3181. Лемак М. Психологічні ідеї на Закарпатті в ХІХ – на початку ХХ століття. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 100–101.
3182. Лемак М. Розвиток психологічної освіти на Закарпатті в ХІХ – на початку ХХ століття. *Освіта Закарпаття*. 2013. № 17. С. 67–71.
3183. Лендел В. Велич і трагедія Карпатської України: [конференція в Худлівській ЗОШ І-ІІІ ступенів, присвячена 73-ій річниці Карпатської України]. *Вісті Ужгородщини*. 2012. 23 березня.

3184. Лендьел М. (Пецкар М.). Із історії діяльності культурно-освітнього товариства ім. О. В. Духновича в 20-ті роки ХХ століття. *Актуальні питання історії Закарпаття*: Збірник наукових студентських робіт. На допомогу студентам і учням шкіл. Ужгород, 1992. Випуск 1. С. 27–31.
3185. Лендьел М. Система публічного управління в Карпатській Україні у контексті центральноєвропейських тенденцій. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 139–146.
3186. Ленкавський С. Український націоналізм. Твори. Т. 1 / За редакцією Олександра Сича. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002. 600 с.
3187. Леньо М. Його однокласники стали очільниками Карпатської України: 101-річний М. Леньо згадує минуле й ділиться рецептами власного довголіття і життєвої філософії. Записала Х. Горват. *Новини Закарпаття*. 2012. 29 вересня.
3188. Леньо П. Євреї в системі координат українців Закарпаття міжвоєнного періоду. *Політика пам'яті в теоретичному та практичному вимірах*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне, 2019. С. 104–114.
3189. Леонов І. Ведмідь, затиснутий до бою: экс-депутат Станіслав Аржевітін видав книжку про історію Карпатської України та відкрив пам'ятник провіднику УПА Р. Шухевичу. *Україна молода*. 2013. 26 червня.
3190. Лепісевич П. М. ОУН у розбудові збройних сил Карпатської України (1938–1939 рр.). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 24–33.
3191. Лепісевич П., Посівнич М. Національні сили в розбудові державності Карпатської України в 1938–1939 роках. Львів: Бона, 2014. 192 с.
3192. Лепісевич П., Хром'як М. Державотворчі процеси та зовнішньополітична діяльність Карпатської України (1938–1939 рр.). *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2015. Випуск 1. С. 27–36.
3193. Леськів Ю. Євген Кульчицький (Гут) (1903–1982). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 392–394.

3194. Леськів Ю. Іван Стебельський. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 503–505.
3195. Леськів Ю. Степан Пап (1917–1990). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 554–558.
3196. Лешко А. Життєпис мого батька. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII.* Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 271–275.
3197. Лешко А. Панас Лешко (1905–1953). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 701–707.
3198. Лешко А. Спогади очевидця. *Календар «Просвіти» на 2000 рік.* Ужгород, 2000. С. 48–49.
3199. Лидделл Гарт Б. Г. Вторая мировая война. М.: «АСТ», 2003. 938 с.
3200. Липовецький С. Бандерівці: 200 історій з ХХ століття. Львів: Піраміда, 2017. 564 с.
3201. Липовецький С. Він боровся за українську державність, був активним учасником боїв за Карпатську Україну: [до 100-річчя Р. Шухевича]. *Вісник Хустщини.* 2007. 30 червня.
3202. Липчей. Карпатська Україна: сторінки історії. *Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи.* Ужгород, 2007. Випуск 3. С. 53–65.

3203. Лисенко Н. Архів Олега Ольжича в Україні. *Український історик*. 2004–2005. Ч. 3–4 (163–165). С. 162–172.
3204. Лист А. Волошина генералу чехословацької армії Леву Прхалі / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/dokumenty/lyst-a-voloshyna-heneralu-chehoslovatskoji-armiji-levu-prhali/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
3205. Лист Міклоша Горті Адольфу Гітлеру / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/genereal/lyst-miklosha-horti-adolfu-hitleru/> (дата звернення: 16. 01. 2022).
3206. Лисюк-Каленик Григорій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 95.
3207. Лисюк-Каленик Григорій. *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина. Т.4. Львів, 1994. С. 1298.
3208. Лисяк-Рудницький І. Карпатській Україні. *Нація в Поході*. 1939. Ч. 3. 30 березня.
3209. Лисяк-Рудницький Іван. Історичні есе. В 2-х т. Т. 1. / Пер. з англ. М. Бадік, У. Гавришків, Я. Грицака, А. Дециці, Г. Киван, Е. Панкєєвої. К.: Основи – Інститут державного управління та місцевого самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. 554 с.
3210. Лисяк-Рудницький Іван. Історичні есе. В 2-х т. Т. 2. / Пер. з англ. У. Гавришків, Я. Грицака. К.: Основи – Інститут державного управління та місцевого самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. 573 с.
3211. Лисяк-Рудницький Іван. Щоденники / Програма дослідження модерної історії та суспільства України імені Петра Яцика; Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка; Канадський Інститут Українських Студій Університету Альберти; Головні редактори: Ярослав Грицак, Франк Сисин; Упорядники: Ярослав Глистюк (головний упорядник), Галина Вітвіцька, Ліліана Гентош, Оксана Дмитерко, Мирослава Думич, Ксенія Кебузинська, Тарас Романюк. Київ: Дух і Літера, 2019. 696 с. (Бібліотека «України модерної», серія «Спогади, щоденники, інтерв'ю». Ч. 6).
3212. Литвин В. Історія України: Підручник. К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка», 2008. 815 с.
3213. Литвин В. Україна: міжвоєнна доба (1921–1938 рр.). К.: Видавничий Дім «Альтернативи», 2003. 512 с.
3214. Литвин М. Вшановуємо Карпатську Україну чи її гнобителів? *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 29 березня.
3215. Литвин М., Науменко К. Віктор Курманович. *Литвин М., Науменко К. Військова еліта Галичини*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2004. С. 153–165.

3216. Литвин М., Науменко К. Филонович Василь Захарович. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 997.
3217. Лібер Ю. Тотальні війни. Творення модерної України в 1914–1954 роках. Харків, 2019. 527 с.
3218. Лівак Ю. Квартироздавач Шухевича. *Старий Замок Паланок*. 2007. 22 березня.
3219. Лівінський О. Навішування ярликів. *Пороги*. Культурно-політичний місячник українців у Чеській Республіці. 2021. № 6. С. 6–13.
3220. Лізанець О. Прозова творчість Василя Гренджі-Донського в оцінці критиків та літературознавців. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 12. Ужгород, 2005. С. 117–121.
3221. Ліквідація УГКЦ (1939–1946). Документи радянських органів безпеки / Упор. Сергій Кокін, Наталія Сердюк, Станіслав Сердюк; за заг. ред. Володимира Сергійчука. Т. I. К.: ПП Сергійчук М. І., 2006. 920 с.
3222. Ліквідація УГКЦ (1939–1946). Документи радянських органів безпеки / Упор. Сергій Кокін, Наталія Сердюк, Станіслав Сердюк; за заг. ред. Володимира Сергійчука. Т. II. К.: ПП Сергійчук М. І., 2006. 804 с.
3223. Лісіна С. О. Військовий теоретик ОУН – М. Колодзінський. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія Держава і армія. Львів, 2007. С. 139–145.
3224. Лісовий М. П. Комуністична преса Закарпаття 20–30-х років. Львів: «Вища школа», 1982. 140 с.
3225. Літераті Т. Втрачений Ужгород. Мандрівки старим містом: Історико-краєзнавчі нариси. Ужгород: РІК-У, 2018. 204 с.
3226. Літераті Т. Втрачений Ужгород. Міська управа: Історико-краєзнавчі нариси. Ужгород: РІК-У, 2021. 192 с.
3227. Літераті Т. Втрачений Ужгород. Невигадані історії: Історико-краєзнавчі нариси. Ужгород: Карпати, 2017. 208 с.
3228. Літераті Т. Втрачений Ужгород. Професії та підприємства: Історико-краєзнавчі нариси. Ужгород: РІК-У, 2020. 208 с.
3229. Літераті Т. Втрачений Ужгород: як у 1930 році студент стріляв у священика [про Федора Тацинця]. URL: <https://prozahid.com/vtrachenyj-uzhhorod-ia-k-u-1930-rotsi-student-striliav-u-sviashchenyka-foto/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
3230. Література до 60-річчя Карпатської України: (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету): Вибрана бібліографія. Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства, Наукова бібліотека УЖДУ, Закарпатське крайове

- товариство «Просвіта»; [Укладачі: О. Д. Закривидорога, Г. З. Шарган]. Ужгород, 2000. 112 с.
3231. Літопис нескореної України: Документи, матеріали, спогади. Книга 1 (Підготували Я. Лялька, П. Максимук, І. Патер та ін.). Авт. передмови Я. Лялька, Р. Бачинський. Львів: Просвіта, 1993. 800 с.+ іл.
3232. Ліхтей І. Альфа і омега Августина Волошина. 17 березня минуло 173 роки від дня народження президента Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2017. 18 березня.
3233. Ліхтей І. Виникнення політичних партій. Головні напрямки їх діяльності. *Нариси історії Закарпаття*. Т. II (1918–1945). Ужгород, 1995. С. 127–136.
3234. Ліхтей І. Єпископ Діонісій Наряді і Карпатська Україна (листопад 1938 – березень 1939). *Дзвони*. 1995. Ч. 4. С. 4–5.
3235. Ліхтей І. Карпатська Україна у загальноєвропейському історичному контексті. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск другий. Ужгород, 1998. С.92–96.
3236. Ліхтей І. Періодична преса Закарпаття 20–30-х рр. *Нариси історії Закарпаття*. Т. II (1918–1945). Ужгород, 1995. С. 403–413.
3237. Ліхтей І. Про створення та діяльність товариства «Просвіта» на Закарпатті. *Актуальні питання історії Закарпаття: Збірник наукових студентських робіт. На допомогу студентам і учням шкіл*. Ужгород, 1992. Випуск 1. С. 21–26.
3238. Ліхтей І. [Рец.: Шворц П. Адміністративний кордон між Словаччиною та Підкарпатською Руссю в міжвоєнний період (1919–1939). Пряшів: Універсам, 2003. 424 с.]. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 14. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 114–122.
3239. Ліхтей І., Керецман В., Керецман Н. Діяльність громадських організацій. *Нариси історії Закарпаття*. Т. II (1918–1945). Ужгород, 1995. С. 413–429.
3240. Ліхтей І., Сідей Ю. Зодчий Карпатської України. *Брацайко Ю. «Що видів я на Закарпаттю...»*. Ужгород: Ліра, 2009. С. 6–10.
3241. Ліхтей Т. «З поцілунком Раю на устах»: [про творчість Зореслава]. *Між Карпатами і Татрами: поезія Зореслава у словацькому перекладі В. Юричкової: до 105-річчя від дня народження митця*. Випуск 22 / упорядкування Т. Ліхтей. Ужгород: Ліра, 2014. С. 3–6.
3242. Логойда М. Ювілею Карпатської України присвячено: [Про виступ М. М. Вегеша перед вчителями та учнями Воловецької середньої школи]. *Голос Верховини*. 1994. 22 березня.
3243. Лозунько С. Карпатская Украина в 1939-м: разменная карта в большой игре. 2000. 2003. № 13. С. 5.

3244. Ломага Н. Феномен Карпатської України в історії державотворення. *Новини Закарпаття*. 2008. 4 листопада.
3245. Лопіт І. Зерна духовності на Верховині [Воловеччина в національно-визвольній боротьбі 20–30-х років ХХ ст.]. *Карпатська Україна*. 1994. 24 лютого.
3246. Лопіт І. Іван Грига – посол Союму Карпатської України. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 116–120.
3247. Лопіт І. Іван Грига (1879–1939). *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 129–133.
3248. Лопіт І. Іван Грига (1879–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 684–688.
3249. Лук'янюк В. Незалежність Карпатської України. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0315N/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
3250. Лунін С. Чи пропала «Україна в огні»? [про долю документального фільму, присвяченого Карпатській Україні]. *Українська культура*. 2016. 7 грудня.
3251. Луцик М. Заговорила братська кров. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 340–347.
3252. Луців Є. Бойове мистецтво гуцулів. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 232 с.
3253. Луцький О. Шерегій Юрій Августин. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 1088.
3254. Любиць Михайло. Друга світова почалася у Карпатах [Микола Вегеш. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Карпати, 2004. 432 с.]. *Друг читача*. 2006. 12–26 травня.
3255. Любчик І. Лемківщина в період національно-визвольних змагань закарпатських українців наприкінці 1938 – початку 1939 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 15. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 43–48.

М

3256. М. З. Як займали мадяри Волівщину. *Пробоєм*. Суспільно-інформативний часопис. 1939. 5 листопада. С. 177.
3257. М. С. Бій під Горондою. *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Травень–червень. С. 26–27.
3258. Магальяс Д. Історія Карпатської України в оцінці Каленика Лисюка та Василя Авраменка. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 135–140.
3259. Магочій П. Р. Алиськевич Андрій Антонович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 477.
3260. Магочій П. Р. Бараболя Марко (справжнє ім'я та прізвище – Іван Рознійчук). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 478.
3261. Магочій П. Р. Бачинський Едмунд Степанович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 479.
3262. Магочій П. Р. Бирчак Володимир Іванович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 481–482.
3263. Магочій П. Р. Бокшай Еміліян Йосифович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 483.
3264. Магочій П. Р. Бокшай Йосиф Йосифович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 483–484.
3265. Магочій П. Р. Борканюк Олекса Олексійович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 485.

3266. Магочій П. Р. Боршош-Кум'ятський Юлій Васильович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 485–486.
3267. Магочій П. Р. Брацайко Михайло Михайлович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 486–487.
3268. Магочій П. Р. Брацайко (Байор) Юлій Михайлович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 487–488.
3269. Магочій П. Р. Бродій Андрій Іванович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 488–489.
3270. Магочій П. Р. Волошин Августин Іванович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 490–491.
3271. Магочій П. Р. Геровський Олексій Юліанович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 496–497.
3272. Магочій П. Р. Гойдич Павло (Петро) Степанович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 498–499.
3273. Магочій П. Р. Грабар Костянтин Леонтинович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 499.
3274. Магочій П. Р. Гренджа-Донський Василь Степанович (псевдонім: Степан Березенко). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 500–501.
3275. Магочій П. Р. Демко Михайло. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 501–502.

3276. Магочій П. Р. Дем'ян Лука Васильович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 502.
3277. Магочій П. Р. Ерделі Адальберт Михайлович (справжнє ім'я та прізвище: Іван Гриць). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 503.
3278. Магочій П. Р. Желтвай Віктор Юлійович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 505.
3279. Магочій П. Р. Жидовський Іван Ілліч (псевдонім: Ястреб Карпатський). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 505–506.
3280. Магочій П. Р. Жидовський Петро Ілліч. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 506–507.
3281. Магочій П. Р. Заклинський Корнило Романович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 507–508.
3282. Магочій П. Р. Ільницький Олександр. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 508–509.
3283. Магочій П. Р. Історія України. К.: Критика, 2007. 640 с.
3284. Магочій П. Р. Камінський Йосип Вікторович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 509–510.
3285. Магочій П. Р. Карабелеш Андрій Васильович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 510.
3286. Магочій П. Р. Карпатська Русь: міжетнічне співіснування без насилля. URL: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/doslidzhennya/580-pavlo-robort-> (дата звернення: 12. 01. 2022).

3287. Магочій П. Р. Климпуш Дмитро Іванович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 511.
3288. Магочій П. Р. Клочурак Степан. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 511–512.
3289. Магочій П. Р. Марина Юлій (псевдонім: Юлій Мадарас). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 515–516.
3290. Магочій П. Р. Маркуш Олександр Іванович (псевдонім: Дід Марко). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 516.
3291. Магочій П. Р. Мондок Іван Ілліч (псевдонім: Іван Ільков). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 517–518.
3292. Магочій П. Р. Народ нізвідки. Ілюстрована історія карпаторусинів. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. 120 с.
3293. Магочій П. Р. Невицька Ірина Павлівна (псевдоніми: Анна Новак, Анна Горняк). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 518–519.
3294. Магочій П. Р. Невицький Еміліян. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 519–520.
3295. Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. XLVIII с. + 768 с.
3296. Магочій П. Р. Остапчук Яцько. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 521.
3297. Магочій П. Р. Парканій Іван. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 523.
3298. Магочій П. Р. Патрус-Карпатський Андрій Михайлович (псевдонім: Микола Карпатський). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування*

- національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 523–524.*
3299. Магочій П. Р. Пачовський Василь Миколайович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 524.*
3300. Магочій П. Р. П'єщак Іван. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 525.*
3301. Магочій П. Р. Попович Михайло Васильович (псевдонім: Іван Руснак). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 526.*
3302. Магочій П. Р. Приходько Олекса Кіндратович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 526–527.*
3303. Магочій П. Р. Ревай Юліан Іванович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 527–528.*
3304. Магочій П. Р. Росоха Степан (Стефан) Іванович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 528–529.*
3305. Магочій П. Р. Сабол Севастіян Стефан (псевдоніми: Зореслав, Юрій Боржава). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 532.*
3306. Магочій П. Р. Сова Петро Петрович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 532–533.*
3307. Магочій П. Р. Стойка Олександр. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 534.*
3308. Магочій П. Р. Фелдеші (Федоренко) Юлій. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948) / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 538–539.*

3309. Магочій П. Р. Фенцик Степан Андрійович (псевдонім: Пішта). *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 539–540.
3310. Магочій П. Р. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848–1948). Ужгород: Патент, 1994. 296 с.
3311. Магочій П. Р. Цібере Павло Петрович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 540–541.
3312. Магочій П. Р. Штефан Августин Емілійович. *Магочій П. Р. Підкарпатська Русь: формування національної самосвідомості (1848–1948)* / Друге перероблене і доповнене видання. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2021. С. 542–543.
3313. Мадер Ю. Абвер: щит и меч Третьего рейха. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1999. 320 с.
3314. Мадярони. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 96.
3315. Маєрчик М. Чаша великого болю. *Карпатський голос*. 1995. 1 січня. № 1 (26).
3316. Майборода О. Русинофільство. *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 646.
3317. Майоров М. Два чужинецькі генерали і український визвольний рух [Лев Прхала і Ференц Сомбатгеї]. URL: <http://likbez.org.ua/ua/ukrayinska-dva-chuzhinetski-general-i-ukrayinskij-vizvolnij-ruh.html> (дата звернення: 16. 01. 2022).
3318. Мазер В. Адольф Гитлер / Перевод с немецкого С. Э. Борич. 2-е издание. Минск: ООО «Попурри», 2002. 496 с. + 48 с. вкл.
3319. Мазило І. [Рец.: Вегеш М., Віднянський С. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 469 с.]. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Історія. 2021. Випуск 37. С. 108–110.
3320. Мазило І. Проблеми історії Карпатської України на сторінках підручників вищої школи. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендель, О.

- Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 249–252.
3321. Мазило І., Поп Ю. Інтерпретація проблем історії Карпатської України на сторінках підручників. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 109–111.
3322. Мазур Л. Подвиг Карпатських січовиків – у пам’яті народній. *Новини Закарпаття*. 2008. 18 березня.
3323. Мазур О. Український Вільний Університет (УВУ). *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 961–962.
3324. Мазурок І. Правове становище Закарпаття у 1939–1944 рр. Ужгород: Карпатська вежа, 2010. 308 с.
3325. Мазурок О., Дідик В. Роль Закарпатської «Просвіти» в налагодженні зв’язків краю зі Східною Галичиною в 20–30-ті роки ХХ ст. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник I (XV). Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 38–44.
3326. Мазурок О., Павленко Г., Ситник О. Документи ДАЗО як джерело до вивчення історії німців Закарпаття (1939–1959). *Німці на Закарпатті (X–XX ст.)*. Карпатика. Випуск 4. Ужгород: Патент, 1996. С. 64–73.
3327. Майборода О. Постать Августина Волошина в інтерпретаціях ідеологів «сучасного русинства». *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 109–115.
3328. Майоров М. Наступна європейська війна почнеться в Україні. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2016/03/21/149023/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
3329. Майороші М. Андрей Шептицький і Закарпаття. *Ковчег: науковий збірник з церковної історії / Відп. ред. Олег Турій*. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. Вип. VII. С. 232–250.
3330. Майороші М. Відносини Мукачівської греко-католицької єпархії та Галицької митрополії на сторінках офіційних видань – «Благовісник» і «Патріярхат». *Мандрівець*. 2012. № 3. С. 27–31.
3331. Майороші М. Відносини Мукачівської греко-католицької єпархії та Галицької греко-католицької митрополії на сторінках офіційних видань – «Благовісник» і «Патріярхат». *Матеріали I всеукраїнської науково-*

- практичної конференції з міжнародною участю: «Історико-філософські читання молодих учених» (12 квітня 2012 р.). Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. С. 129–132.
3332. Майороші М. Галицька митрополія і Мукачівська єпархія: складні стосунки в умовах окупаційних режимів (1939–1944 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. 2021. № 1. С. 43–50.
3333. Майороші М. Галицькі монахи-василіани і реформа ЧСВВ у Мукачівській греко-католицькій єпархії. *Українознавство*. 2021. №1 (78). С. 217–228.
3334. Майороші М. Митрополит Андрей Шептицький і Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. 2012. Вип. 28. С. 18–27.
3335. Майороші М. Місіонерська та культурно-просвітницька діяльність галицьких монахів-василіан на Підкарпатській Русі. *Старожитності Лукомор'я*. 2021. № 1(4). С. 34–43.
3336. Майороші М. Мукачівська греко-католицька єпархія та Українська греко-католицька церква на сторінках «Благовісник» і «Патріархат». *Наукові записки Ужгородського університету*. Серія: історично-релігійні студії. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. Випуск 1. С. 95–103.
3337. Майороші М. Мукачівська єпархія та Галицька митрополія: інституційні та особистісні взаємини між греко-католицькими провінціями та їхнім кліром (1919–1991). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Ужгород, 2021. 274 с.
3338. Майороші М. Мукачівська єпархія та Галицька митрополія: інституційні та особистісні взаємини між греко-католицькими провінціями та їхнім кліром (1919–1991). Автореферат дис. ... канд. іст. наук. Львів, 2021. 28 с.
3339. Майшев О. Звитяга і жертвність: українці на фронтах Другої світової війни 1939–1945 років. URL: <https://old.uinp.gov.ua/news/zvityaga-i-zhertovnist-ukraintsi-na-frontakh-drugoi-svitovoi-viini-1939-1945-rokiv> (дата звернення: 28. 07. 2021).
3340. Макара М. Ваш Іван Михайлович. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 451.
3341. Макара М. Гнані долею (Етно-соціальний нарис історії єврейства на Закарпатті). *Карпатський край*. 1995. № 9–12. С. 12–18.
3342. Макара М. Про деякі питання національної політики Комуністичної партії Угорщини в перші роки окупації Закарпаття фашистськими військами (1939–1940 рр.). *Тези доповідей та повідомлення до наукової конференції, присвяченої 20-річчю визволення Закарпаття Радянською Армією (грудень 1964 р.)*. Ужгород, 1964. С. 66–71.
3343. Макара М., Деяк В. Стрілецька пісня лунала на «Красному полі»: [урочистості присвячені 72-й річниці Карпатської України; в т. ч. презентація

- книги В. Филоновича «Березневі дні Карпатської України» в Закарпатській ОУНБ]. *Срібна Земля – Фест*. 2011. 17–23 березня.
3344. Макара М., Мигович І. Карпатами споріднені: Нарис етнополітичної історії і сучасного стану українсько-словацьких взаємин / Науковий редактор І. М. Чаварга. Ужгород, 1997. 78 с.
3345. Макара М., Мигович І. Карпатами споріднені: Історичний нарис українсько-словацьких етнополітичних та етнокультурних відносин / 2-ге видання, доповнене. Ужгород: ВАТ «Патент», 1999. 83 с.
3346. Макаренко Ю. Воскрес із пекла [Про Івана Бігуна]. *Карпатський край*. 1991. 14 липня.
3347. Макговерн Дж. Мартин Борман. Серый кардинал в коричневой униформе. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 2000. 320 с.
3348. Маккін Д. І сталася тьма. Рузвельт, Гітлер і західна дипломатія напередодні війни / Переклад з англійської Юлія Лазаренко. Видання друге. К.: Лабораторія, 2023. 400 с.
3349. Мала Антанта. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 96.
3350. Малашевич Ю. День незалежності України! Історичний аспект. Частина 2. 15 березня 1939 року – проголошення Карпатської України. URL: https://www.zhitomir.info/post_1062.html (дата звернення: 22. 01. 2022).
3351. Малашевич Ю. Для українців Друга світова війна розпочалася не 22 червня 1941 року, а 14 березня 1939-го. Це слід пам'ятати і не забувати. URL: https://www.zhitomir.info/post_1034.html (дата звернення: 22. 01. 2022).
3352. Малець Н., Малець О. Громадсько-політична діяльність Яцка Остапчука (1873–1959 рр.). Ужгород: Карпатська вежа, 2015. 150 с.
3353. Малець О. Міжнародні ліві об'єднання в першій третині ХХ ст.: організаційна структура, напрями діяльності. Львів: Інститут Українознавства ім. І. Крип'якевича, 2017. 464 с.
3354. Малець О. Родина Остапчуків у Закарпатті. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 276–279.
3355. Малець О. Яцко Остапчук (1873–1959). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш,

- М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 596–600.
3356. Малець О. Яцко Остапчук і Русько-українська радикальна партія. *Галичина*. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. До 100-річчя від дня народження Степана Бандери / Головний редактор: Микола Кугутяк. Випуск 15–16. Івано-Франківськ, 2009. С. 189–194.
3357. Малюта О. Волошин Августин Іванович. *Малюта О. «Просвіта» і Українська Державність* (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.). К.: Просвіта, 2011. С. 336–340.
3358. Малюта О. Мосендз Леонід Маркович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 74–75.
3359. Малюта О. Штефан Августин Омелянович. *Малюта О. «Просвіта» і Українська Державність* (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.). К.: Просвіта, 2011. С. 776–777.
3360. Мальцовська М. «Був для мене всім». Інтерв'ю з дружиною Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том ХІ. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 546–548.
3361. Мальцовська М. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том ХІ. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 516–517.
3362. Мальцовська М. Шукач істини [Вступне слово до книги «Репертуарний збірник» (Пряшів, 1987), присвячений з приводу 90-річчя з дня народження Василя Гренджі-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том ХІ. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 542–546.
3363. Мальчевський І. Олег Кандиба. *Український голос*. Вінніпег, 1949. Ч. 5–6. С. 8.
3364. Маляр Л. Українська література на сторінках шкільних підручників А. Волошина та О. Маркуша. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 18. Ужгород, 2008. С. 30–35.

3365. Маляр Л. Українська література як важливий освітній компонент у гімназіях Закарпаття в 20–30-х рр. ХХ ст. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Збірник наукових праць. Випуск 23. Ужгород, 2018. С. 198–202.
3366. Мандзюк Г. Вогненне слово Василя Гренджі-Донського. *Верховина*. 1992. 30 травня.
3367. Мандзюк Г. В. Гренджа-Донський – в авангарді борців за українську мову на Закарпатті. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редакційна колегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 221–225.
3368. Мандзюк П. Збройне повстання Гуцульщини, як початок Української Національної Революції на Закарпатті (1918–1938). *Проблем*. Часопис закарпатської молоді. 1938. Квітень. С. 36–39.
3369. Мандрик М. Карпатський геополітичний чинник 1938–1939 рр. у системі міжнародної дипломатії. *З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ*. 2009. № 2 (33). С. 22–85.
3370. Мандриченко Л. Августин Волошин про Ірину Невицьку. З промови з нагоди 50-літнього ювілею письменниці. *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців СР. 2021. № 24 (3562). С. 4.
3371. Мандриченко Л. Ірина Невицька: Де я в житті маю втяти плужок у борозну?... Ужгород, 2005. С. 255–257.
3372. Мандриченко Л. Тема Карпатської України в поетичній творчості Івана Ірлявського, Івана Колоса, Зореслава. *Слово вчителя*. 2004. 22 березня.
3373. Мандриченко-Щубелка Л. Духовна лірика Зореслава. *Вертаймось до джерел: загальноукраїнський контекст літературного Закарпаття: навчально-методичний посібник*. Ужгород: Гражда, 2010. С. 161–180.
3374. Манівчук Ю. Таким він був. Спогад про Марка Бараболю. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 210–214. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
3375. Маннергейм К. Г. Мемуари. У 2-х томах. Т. 1 / з фінської переклали Назар Довжок і Ольга Ярешко; наукові редактори українського видання Михайло Слободянюк і Олег Фешовець. Львів: Видавництво «Астролябія», 2020. 688 с.
3376. Маннергейм К. Г. Мемуари. У 2-х томах. Т. 2 / з фінської переклали Назар Довжок і Ольга Ярешко; наукові редактори українського видання Михайло Слободянюк і Олег Фешовець. Львів: Видавництво «Астролябія», 2020. 624 с.

3377. Манштейн Э. Фон. Из жизни солдата / Сокращенный перевод с немецкого. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 2000. 320 с.
3378. Мараєв В. Мюнхенська «змова» і доля Закарпаття. URL: <https://uain.press/articles/myunhenska-zmova-dolya-ukrayiny-957388> (дата звернення: 22. 01. 2022).
3379. Маргарета Бабота: «Найстрашніші муки я зазнала, коли жандарми зв'язували руки й ноги і, повісивши вниз головою, били мене кийками по підощвах...». Розмовляв Ярослав Галас. *РІО*. 2009. 28 лютого.
3380. Маргітич І. Закарпатський будитель – Августин Волошин. *Чорна гора*. 2002. 30 серпня.
3381. Маргітич І. Из виступу біля пам'ятного Хреста загиблим карпатським січовикам на Красному полі. *Карпатський голос*. 1997. 3–9 квітня. № 13 (76).
3382. Маргітич І. Хустська гімназія в боротьбі за Карпатську Україну: спомини. *Екзиль*. 2007. № 10–12. С. 7–8.
3383. Маргітич І. Хустська гімназія в боротьбі за Карпатську Україну (спомини). *Хустська гімназія*. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород: Гражда, 1994. С. 44–52.
3384. Маргітич К. Василь Пачовський – пропагандист ідей українства на Берегівщині. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 332–336.
3385. Маріконь Б. Гей, там на горі Січ іде... *Срібна Земля*. 2000. 18 березня.
3386. Маріконь Б. Карпатська Україна: політичний огляд пропагандистської брехні фашистської Угорщини. *Ужгород*. 2010. 3–7 березня.
3387. Марина В. Румуни Закарпаття: проблеми історії та етнокультурного розвитку: автореф. дис. ... канд. іст. наук. Ужгород, 1995. 20 с.
3388. Мариненко Ю. Мосендз Леонід Маркович. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 625.
3389. Марканич М. Від автономної Підкарпатської Русі – до незалежності Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2019. 9, 16 березня.
3390. Марко В. Світ слова на відстані душі (М. Зимомрі – 60). *Дзвін*. 2006. № 11–12. С. 115–117.
3391. Маркус В. Августин Волошин. *Енциклопедія Українознавства*. Т. І. Львів, 1995. С. 315.

3392. Маркусь В. Волошин Августин. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 27.
3393. Маркусь В. В пошуках дороги до самого себе. *Українські Карпати: етнос, історія, культура*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1993. С. 145–153.
3394. Маркусь В. Вибори. Виборче право [про вибори в Карпатській Україні]. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 24–25.
3395. Маркусь В. Від народу-племені через автономістичні прагнення до державности й соборности. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1994. С. 9–26.
3396. Маркусь В. Від тисячолітньої неволі до державного відродження. *Сучасність*. 1990. № 6. С. 71.
3397. Маркусь В. Еволюція політико-правового статусу Карпатської України в 1938–1939 рр. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 9–23.
3398. Маркусь В. Епілог. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944* / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 219–221.
3399. Маркусь В. Закарпаття. *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина*. Т. 2. К., 1996. С. 720–723.
3400. Маркусь В. Карпатська Січ. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 81.
3401. Маркусь В. Карпатська Січ. *Енциклопедія Українознавства: Словникова частина*. Т. 3. Львів, 1994. С. 974.
3402. Маркусь В. Качуровський Василь. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 514–515.
3403. Маркусь В. «Ковнерська справа» з погляду учасника та з сучасної політологічної перспективи. *За Українське Закарпаття: Дослідження, статті, спогади* / Упор. В. Маркусь, В. Худанич. Ужгород: «Гражда», 1994. С. 21–31.
3404. Маркусь В. Мадярська окупація Карпатської України в 1939–1944 рр. *Вісник* (Нью-Йорк). 1952. Т. 6. № 2. С. 15–22.

3405. Маркусь В. Підкарпатська Русь. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 118–119.
3406. Маркусь В. Політична і державно-правна еволюція українського Закарпаття. Ужгород: Гражда, 1993. 42 с.
3407. Маркусь В. Привітання. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції* / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 11–14.
3408. Маркусь В. Рік відновленої української гімназії в Берегові – 1944–45 [згадуються також події в Карпатській Україні 1938–1939 років]. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції* / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 75–96.
3409. Маркусь В. Соїм Карпатської України. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 166.
3410. Маркусь В. Спомини: Літературні спроби–публікації 40-х років. Ужгород: Гражда, 1995.
3411. Маркусь В. Ужгород. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 179–180.
3412. Маркусь В. Угорщина. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 175–178.
3413. Маркусь В. Хустська гімназія – твердиня освіти і національного свідомлення східного Закарпаття. *Хустська гімназія. Матеріали науково-практичної конференції*. Ужгород: Гражда, 1994. С. 8–16.
3414. Маркусь В. Чехи. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 196.
3415. Маркусь В. Чехо-Словаччина. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 196–197.
3416. Маркусь В. Шлях закарпатських українців до свого дому. *Закарпатська Україна. Осінь 1944 року*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю визволення Закарпаття від фашизму та 50-річчю Першого з'їзду Народних комітетів Закарпатської України. С. 88–92.
3417. Маркусь Василь. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 97.

3418. Маркусь В., Худанич В. Вступ. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944* / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 7–12.
3419. Маркуш О. Августин Волошин. *Наш рідний край*. 1924. № 8. С. 2–4.
3420. Маркуш Олександр. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 97.
3421. Мартин В. «Що видів я на Закарпаттю...»: знайдено унікальні спогади міністра фінансів у уряді Карпатської України Ю. Бращайка про події весни 1939 р. *РІО*. 2009. 14 березня.
3422. Мартинов А. До 70-річчя відповідального редактора збірника, члена-кореспондента НАН України Степана Васильовича Віднянського [згадуються праці С. Віднянського про Августина Волошина]. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2021. Випуск 30. С. 525–532.
3423. Марущак М. Історія дипломатичних відносин у ХХ сторіччі. Вінниця: Нова книга, 2008. 368 с.
3424. Марущенко О. Актуальні проблеми сучасної української історіографії історії Другої світової війни. *Вісник Прикарпатського університету: Історія*. Івано-Франківськ: Плай, 2000. Вип. III.
3425. Марущенко О. Друга світова війна і українське питання: історіографічні аспекти. *Актуальні проблеми вітчизняної і всесвітньої історії: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м.Луцьк, 8–9 лютого 2001 р.)* Луцьк: СЛУ, 2001. С. 200–202.
3426. Марущенко О. Основні тенденції сучасної вітчизняної історіографії Другої світової війни. *Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст.: Історичні нариси*. У двох книгах. Книга перша [Редакційна колегія: В. А. Смолій (голова колегії), Г. В. Боряк, Ю. А. Левенець, В. М. Литвин, О. Є. Лисенко (відповідальний редактор), О. С. Онищенко, О. П. Реєнт, П. Т. Тронько]. К.: Наукова думка, 2010. С. 83–141.
3427. Марценюк Р. Відродження українства на Закарпатті в умовах Чехословацької республіки (1919–1939 рр.) як спосіб формування національного сприйняття. *Україна і світ: етнічні, науково-інтелектуальні та освітні виміри*. Збірник наукових праць. К., 2004. С. 266–269.
3428. Марценюк Р. Національно-державне відродження українства на Закарпатті (1918–1939 рр.). Автореферат дис. ... канд. іст. наук. Спеціальність 09.00.12 – Українознавство. К., 2004. 18 с.
3429. Марценюк Р. Педагогічна і просвітницька діяльність Августина Волошина. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-

- річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 44–54.
3430. Марчук В. Видавниче відзначення 70-річчя Карпатської України [нові праці з історії Карпатської України]. *Новини Закарпаття*. 2009. 28 лютого.
3431. Марчук В. Українці Галичини в боротьбі за Карпатську Україну. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/marchuk_ukraintsi.pdf (дата звернення: 09. 11. 2022).
3432. Марчук В., Королько А. Цікаве і актуальне науково-популярне видання з історії Закарпаття. Рец. на книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». К.: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+ іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»). *Краєзнавство*. Науковий журнал. 2020. № 1–4 (110–113). С. 221–229.
3433. Марчук Н. Роль і місце Карпатської України в процесі самоідентифікації русинів Закарпаття. *Наукові записки*. Випуск 2 (46) (березень – квітень) / НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса. К., 2010. М. 179–188.
3434. Марьина В. Второй президент Чехословакии Элвард Бенеш: политик и человек. 1884–1948. М., 2013. 488 с.
3435. Марьина В. Закарпатская Украина (Подкарпатская Русь) в политике Бенеша и Сталина. 1939–1945 гг. М., 2003. 304 с.
3436. Марьина В. Карпатская Украина в контексте европейской политики 1939–1941 гг. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 27. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2011. С. 127–135.
3437. Марьина В. СССР и чехословацкий вопрос. 1939 год. *Международные отношения и страны Центральной и Юго-Восточной Европы в начале второй мировой войны (сентябрь 1939 – август 1940)*. Москва: Институт славяноведения и балканистики АН СССР, 1990. С. 95–129.
3438. Масляник О. Виноград із Чендеєвого саду [також про Карпатську Україну]. *Іван Чендей у колі сучасників: збірник спогадів, статей, есе, художніх творів, бібліографічних джерел / Видання друге, доповнене*. Ужгород: «РІК-У», 2020. С. 287–289.
3439. Масляник О. Із гірського села – до вершин науки. Творчий портрет Миколи Зимомрі з нагоди його 75-річчя. *Новини Закарпаття*. 2022. 30 січня.
3440. Масляник О. Лицарі волі. Нескорені верховини Карпатської України. *Український вісник: Часопис Союзу Українців Румунії*. 2019. № 7–8 (квітень). С. 5, 12.
3441. Масляник О. Нескорені верховини Карпатської України. 80 років тому – у березні 1939-го – Закарпаття проголосило незалежну українську державу. URL: <https://zakarpatya.net.ua/Blogs/190392-Neskoreni-verkhovyny-Karpatskoi-Ukrainy> (дата звернення: 24. 01. 2022).

3442. Масляник О. Нині славетному Миколі Зимомрі – 75! URL: <https://hi-in.facebook.com/groups/1928696754063043/permalink/2991288084470566/> (дата звернення: 30. 01. 2022).
3443. Масляник О. Уроки Карпатської України. URL: <http://lemky.com/224-uroki-karpatskoji-ukrayini.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
3444. Матвієнко К. В обороні Срібної Землі. *Вісті комабатанта*. 1964. Ч. 2 (14). С. 14–15.
3445. Матвієнко С. Святий день на Красному Полі: [Свято 59-ї річниці Карпатської України]. *Новини Закарпаття*. 1998. 17 березня.
3446. Матейко В. Закарпатці прагнуть знайти могилу Августина Волошина. *Карпатський голос*. 2005. 9 березня.
3447. Матейко В. «Жадаю, щоб нас називали українцями...». [До 65-річчя проголошення Карпатської України та 130-річчя від дня народження Августина Волошина]. *Жіночий світ*. 2004. № 1. С. 3–4.
3448. Матейко В. Михайло Качалуба: «Прошу дозволити мені працювати лікарем у Карпатській Україні». *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 156–159.
3449. Матейко В. Пам'яті духівників – борців, творців і захисників Карпатської України. *Карпатський голос*. 2007. 18–24 березня. № 10 (429).
3450. Матейко В. Пам'яті духівників – борців, творців, захисників Карпатської України. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 160–167.
3451. Матейко В. Пам'яті духовенства — борців, творців і захисників Карпатської України. *Благовісник*. 2006. № 4. С. 8–9.
3452. Матейко В. Пам'ять воскресає: 100-річчя від дня народження Івана Кедюлича. *Срібна Земля*. 2012. 14 грудня.
3453. Матейко В. Свобода родиться і закріплюється лиш у крові й терпінні. URL: <http://cathedral.uz.ua/event/4526/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
3454. Мателешко О. Ювілей Карпатської України проведемо достойно, навіть якщо доведеться обійтись без підтримки уряду. Розмовляла Людмила Олійник. *Новини Закарпаття*. 2009. 7 лютого.
3455. Матеріали наукових читань до 64-ї річниці Карпатської України (13 березня 2003 р.) на тему: «Автономний статус – важливий етап на шляху

- державотворення Карпатської України і сучасність» / Закарпатський інститут ім. А. Волошина міжрегіональної академії управління персоналом; упорядники: О. В. Хланта, І. В. Стецяк. Ужгород, 2003. 50 с.
3456. Матисякевич З. Карпати в огні. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. Тернопіль, 1998. С. 46–49.
3457. Маханець В., Селянський Я. Уславлення співця карпатських полонин [Про В. Гренджу-Донського]. *Верховина*. 1997. 3 травня.
3458. Мацинський І. Тернові квіти полонин. До сорокаріччя поетичного дебюту Василя Гренджі-Донського (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 98–100.
3459. Мегела О. Воєнна поразка, історична перемога: карпатські січовики – перші європейці, які зі зброєю в руках виступили проти нацизму. *Ужгород*. 2011. 19 березня.
3460. Медвідь Е. Спогади січового стрільця. *Срібна Земля*. 1994. 26 березня.
3461. Мельник А. Хуст. *Дніпро*. 1995. № 2–4. С. 141–145.
3462. Мельник І. Болюча пам'ять Срібної Землі. *Альманах Українського Народного Союзу*. Річник 104-й. Парсипані–Нью-Джерсі, 2019. С. 101–106.
3463. Мельник І. Перший уряд Карпатської України. *Збруч*. 2013. 11 жовтня. URL: <https://zbruc.eu/node/14030> (дата звернення: 16. 01. 2022).
3464. Мельник Л. Бажанський Михайло Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 75.
3465. Мельников Д., Черная Л. Адольф Гитлер – преступник № 1. М.: Издательство Яуза; Издательство Эксмо, 2004. 544 с.
3466. Меньор Є., Гудак С. Володимир Литвин: «В Україні своїм життям довели незнищенність прагнення народу до соборності і незалежності». *Молодь Закарпаття*. 2002. 23 березня.
3467. Мешко І. В. І. Худанич – духовно близька мені людина. *Carpatica–Карпатика*. Ужгород: УжНУ, 2002. Випуск 14: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. С. 55.
3468. Мешко І. Від Карпатської України – до сучасності. *Срібна Земля–Фест*. 2007. 1–7 листопада.
3469. Мешко І. Не виплакувати Україну – виборювати [Роздуми професора Івана Мешка над уроками Карпатської України]. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2004. 13 березня.

3470. «Ми не піддалися – тільки відступили...». *Закарпатський калейдоскоп*. 1999. 18 березня.
3471. «Ми горіли Україною ...». Інтерв'ю з о. Степаном Севастіаном Саболом ЧСВВ. *Шкільна серія*. Випуск 3. о. Степан-Севастіян Сабол (Зореслав). Методичні розробки, методологічні рекомендації, літературні тексти, літературознавчі матеріали. Ужгород: Карпати–Гражда, 1998. С. 20–26.
3472. Мигович І. Августин Волошин у листах до Адольфа Гітлера. Частина перша. URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/avgustyn-voloshyn-u-lystah-do-adolfa-gitlera> (дата звернення: 06. 07. 2022).
3473. Мигович І. Августин Волошин у листах до Адольфа Гітлера. Частина друга. URL: <https://ua-reporter.com/uk/news/obit-virnosti-avgustyna-voloshyna-chastyna-ii> (дата звернення: 06. 07. 2022).
3474. Мигович І., Макара М. Закарпатський соціум: етнологічний аспект. Ужгород: ВАТ «Патент», 2000. 160 с.
3475. Мизь Р. Відгуки на проголошення Карпатської України та її трагедії в українській пресі Югославії. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 121–126.
3476. Мизь Р. Штрихи до історичного та сучасного релігійного портрета русинів у Югославії. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 407–412.
3477. Микита Ф. Прощайте, рідні Карпати: оповідання [спогади про Карпатську Україну]. Карпатський дослідний центр: Накладом Українського видавництва «Пробоем», 1986. 87 с.
3478. Микола Вегеш: Захисники Карпатської України показали поставу гідності, бо не хотіли бути рабами на своїй землі. URL: <https://zakarpattyua.net.ua/News/121312-Mykola-Vehesh-Zakhysnyku-Karpatskoi-Ukrainy-pokazaly-postavu-hidnosti-bo-ne-khotily-but-y-rabamy-na-svoii-zemli> (дата звернення: 20. 07. 2021).
3479. Микола Вегеш [праці про Карпатську Україну]. *Сторінки історії Ужгородського національного університету. Документи і матеріали*. Посібник / Укладання, коментарі кандидата історичних наук Н. М. Жулканич. Ужгород: ПП «Повч Р.М.», 2005. С. 133.
3480. Микола Зимомря: «Тільки в праці життя і краса...». Розмовляв Андрій Дурунда. URL: <https://karpatnews.in.ua/news/33672-mykola-zymomria-tilky-v-pratsi-zhyttia-i-krasa-foto.htm> (дата звернення: 30. 01. 2022).
3481. Микола Мушинка представив в Ужгороді доповнене видання про президента Гуцульської Республіки і міністра Карпатської України [Степан Клочурак]. *Трибуна*. 2011. 22 жовтня.

3482. Микуляк І. В Ясінях шанують минуле і його героїв: [про культурно-патріотичний вечір «Карпатська Україна – славна сторінка нашої історії» у бібліотеці с. Ясіня до 73-річчя проголошення Карпатської України]. *Зоря Рахівщини*. 2012. 8 березня.
3483. Микуляк І. Шана синам Срібної Землі: [про годину пам'яті «Карпатська Україна: на світанку свободи» у вигляді скайп-конференції в ЦРБ]. *Зоря Рахівщини*. 2012. 24 березня.
3484. Минає 145 років з дня народження Омеляна Невицького. *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців СР. 2023. 23 червня.
3485. «Минулося, та не забулось!». *Карпатська Україна*. 1993. 22 квітня.
3486. Минулося, та не забулось... Карпатська Україна у піснях, легендах, переказах, бувальщинах та літературних творах / Упорядкування, вступна стаття Івана Хланти. Ужгород: Карпати, 2009. 272 с.
3487. Миронець Н. Джерела історичної пам'яті. К., 2008. С. 86–96.
3488. Миронець Н. Проблеми Карпатської України в науковій спадщині Микити Шаповала. *Пам'ять століть*. 1999. № 1. С. 105–110.
3489. Миронець Н. Українська еміграція в Чехословаччині і проблеми Карпатської України. *Україна в ХХ столітті: уроки, проблеми, перспективи*. К., 2001. С. 290–304.
3490. Мирошникова В. В., Мирошникова Д. С. 100 знаменитих політиків. Харьков: Фолио, 2004. 511 с.
3491. Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність. Документи і Матеріали. 1899–1944 / Упор. Оксана Гайова, Андрій Кравчук. Т. II. Церква і суспільне питання. Книга 1. Пастирське вчення та діяльність / За ред. Андрія Кравчука. Львів: Видавництво отців василіан «Місіонер», 1998. 572 с.
3492. Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність. Документи і матеріали. 1899–1944 / Упор. Оксана Гайова, Андрій Кравчук. Т. II. Церква і суспільне питання. Книга 2: Листування / За ред. Андрія Кравчука. Львів: Видавництво отців василіан «Місіонер», 1999. 571–1096 с.
3493. Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність. Церква і Церковна єдність. Документи і матеріали. 1899–1944 / Упор. Андрій Кравчук, Оксана Гайова. Т. 1. Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу – Видавничий Відділ «Свічадо», 1995. 524 с.
3494. Михайлів П. Український патріот, Сеньйор Пласту, почесний просвітянин. До 100-річчя від дня народження Василя Белея. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 40–41.
3495. Михайлович Г. Карпатський гамбіт фюрера. *Карпатський Євроміст*. 2002. 4 липня.

3496. Михайлюк М. Закарпатська преса про ставлення урядовців Підкарпатської Русі / Карпатської України та Карпатської Січі до єврейської громади. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. 2019. Випуск 1 (40). С. 70–77.
3497. Михайлюк М. Закарпатські євреї восени 1938 – навесні 1939 років: Підкарпатська Русь / Карпатська Україна. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендвел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 140–153.
3498. Михайлюк Ф. Пам'ятні дні березня об'єднали просвітян Закарпаття і Запоріжжя: [відзначення 198-ї річниці народження Т. Шевченка та 73-ї річниці проголошення незалежної Карпатської України в Народному Домі Товариства «Просвіта»]. *Трибуна*. 2012. 17 березня.
3499. Мишанич О. Августин Волошин як літератор. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 243–253.
3500. Мишанич О. «Альманах підкарпатських українських письменників». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т. I (А). С. 412.
3501. Мишанич О. В боротьбі за волю [В 65-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 454–456.
3502. Мишанич О. В боротьбі за волю: [до 65-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського]. *Дукля*. 1962. № 2. С. 22–26.
3503. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський. *Радянське літературознавство*. Серія: Літературні портрети. 1967. № 4. С. 69–75.
3504. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Історія української літератури ХХ століття: У 2 книгах*. Книга 1. Перша половина ХХ ст. / За редакцією В. Г. Дончика. К.: Либідь, 1998. С. 184–186.
3505. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Гренджа-Донський Василь*. *Твори* / Редактор І. Ребрик. Ужгород: Карпати, 1991. С. 5–21.

3506. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород, 1997. С. 77–78.
3507. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Письменники Срібної Землі. До 60-річчя Закарпатської організації національної спілки письменників України / Упорядкування, передмова, підготовка текстів П. М. Ходанича*. Ужгород: Ужгородська міська друкарня, 2006. С. 121–130.
3508. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Український альманах*. Варшава, 1997. С. 180–183.
3509. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 479–490.
3510. Мишанич О. Василь Гренджа-Донський. *Історія української літератури ХХ століття*. Книга 1. К.: Либідь, 1993. С. 365–369.
3511. Мишанич О. Від Підкарпатських русинів до закарпатських українців: Історико-літературний нарис. Ужгород: Карпати, 1991. 64 с.
3512. Мишанич О. Володимир Бірчак і його книжка «Літературні стремління Підкарпатської Русі»: післямова. *Володимир Бірчак. Літературні стремління Підкарпатської Русі*. Факсимільне видання. Ужгород: Карпати–Патент, 1993. С. 192–193.
3513. Мишанич О. Голос Срібної Землі. До 70-річчя з дня народження І. Ірлявського. *Закарпатська правда*. 1990. 24 лютого.
3514. Мишанич О. Життя і творчість Августина Волошина. *Волошин А. Вибрані твори / Упорядкування та примітки О. Мишанича*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2002. С. 5–30.
3515. Мишанич О. Життя і творчість Августина Волошина. Ужгород: Закарпаття, 2002. 48 с.
3516. Мишанич О. З історії журналістики Закарпаття. *Добош І. Історія української журналістики Закарпаття 20–30-х років*. Івано-Франківськ, 1995. С. 3–10.
3517. Мишанич О. Загальноукраїнський контекст літератури Закарпаття: Літературно критичні студії. Ужгород: Гражда, 1996. 96 с.
3518. Мишанич О. Ідейні витоки новітнього «карпаторусинства». *Мишанич О. Карпати нас не розлучать: Літературно-критичні статті і дослідження*. Ужгород: Срібна земля, 1993. С. 197–211.
3519. Мишанич О. «Карпаторусинство», його джерела й еволюція у ХХ ст. Дрогобич, 1992. 54 с.
3520. Мишанич О. Карпаторусинство: історія і сучасність. К.: Обереги, 1994. 64 с.

3521. Мишанич О. КоЗІ видала працю про угорський період на Закарпатті – 1938–44 роки. *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 36–45.
3522. Мишанич О. Марко Бараболя. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження* / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 151. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
3523. Мишанич О. Немов жаринка під попелом [нарис про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 278–286.
3524. Мишанич О. Немов жарина під попелом: сторінки поверненої спадщини: [нарис про В. Гренджу-Донського]. *Друг читача*. 1991. 5 червня.
3525. Мишанич О. Обличчя полонини: [В. Гренджа-Донський]. *Літературна Україна*. 1967. 30 квітня.
3526. Мишанич О. Обличчя полонини (В скороченні) [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 473–474.
3527. Мишанич О. Оновлення літератури. *Закарпатська Україна в складі Чехословаччини (1919–1939)*. Збірник матеріалів 6-ї наукової карпатознавчої конференції (Пряшів, 2–4 вересня 1998 р.). Пряшів, 2000. С. 271–287.
3528. Мишанич О. Оновлення літератури. Про літературний рух на Закарпатті 20–30-х років ХХ ст. *Карпатський край*. 1999. С. 69–73.
3529. Мишанич О. Політичне русинство: історія і сучасність. Ідейні джерела закарпатського регіонального сепаратизму. Доповідь на IV Міжнародному конгресі українців (м. Одеса, 26–29 серпня 1999 р.). К.: Обереги, 1999. 48 с.
3530. Мишанич О. Політичне русинство: що за ним: Науково-публіцистичні праці. Ужгород: Гражда, 1994. 52 с.
3531. Мишанич О. Призабуті сторінки нашої історіографії. *Мишуга Л. Підкарпатська Україна. Сучасний стан: Ортоскоп. Державні змагання Підкарпатської України*. Ужгород: Гражда, 1993. С. 3–6.
3532. Мишанич О. Русини: політика, історія, культура / Упорядник А. Ребрик. Ужгород: Гражда, 2012. 352 с.

3533. Мишанич О. Син Верховини: передмова. *Гренджа-Донський В. Твори: у 2 т. Т. 2: Сини Верховини / упорядкування та підготовка текстів Зірки Гренджі-Донської*. Ужгород: Карпати, 2004. С. 5–15.
3534. Мишанич О. Спиридон Черкасенко (1876–1940). *Слово і час*. 1991. № 7. С. 19–29.
3535. Мишанич О. Спиридон Черкасенко. *Історія української літератури ХХ століття*. Книга 1. К.: Либідь, 1993. С. 701–705.
3536. Мишанич О. Співець полонин. До 90-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 513–515.
3537. Мишанич О. Століття співця Карпатської України [В. Гренджа-Донський]. *Слово і час*. 1997. 6 лютого.
3538. Мишанич О. Тернові квіти полонин: [про творчість В. Гренджі-Донського]. *Вітчизна*. 1965. № 1. С. 158–163.
3539. Мишанич О. Тернові квіти полонин. До 100-річчя від дня народження В. Гренджі-Донського. *Літературна Україна*. 1997. 19 червня.
3540. Мишанич О. Торжество української національної ідеї. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 8–17.
3541. Мишанич О. Трагедія Закарпаття 1938–1944 років. *Свобода*. 2001. 16 березня.
3542. Мишанич О. Українська ідея в творчості Василя Гренджі-Донського. *Мишанич О. Повернення: літературно-критичні статті й нариси*. К.: Обереги, 1997. С. 166–188.
3543. Мишанич О. Юліан Химинець і його книжка про Закарпаття. *Химинець Ю. Закарпаття – земля української держави*. Ужгород, 1992. С. 139–143.
3544. Мишанич О., Вегеш М. Борканюк Олекса Олексійович. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2004. Т. 3 (Біо–Бя). С. 319.
3545. Мишанич О., Красовський І., Мушинка О. Мушинка Микола Іванович (псевдоніми: Микола Вірук, Микола Гнатюківський, Микола Пастушенко, Петро Ігорчук та ін.). *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 213–214.

3546. Мишанич О., Мушинка М. Гойдич Петро-Павло. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 7 (Г–Ді). С. 61–62.
3547. Мишанич О., Мушинка М. Гойдич Степан. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 7 (Г–Ді). С. 62.
3548. Мишанич О., Чучка П. Августин Волошин (1874–1945). *Августин Волошин. Твори*. Ужгород, 1996. С. 5–36.
3549. Мишуга Л. Підкарпатська Русь. Сучасний стан. Ортоскоп. Державні змагання Прикарпатської України / Передмова Олекси Мишанича. Ужгород: Гражда, 1993. 110 с.
3550. Мищак І. Закарпаття напередодні Другої світової війни у працях сучасних українських істориків. *Історіографічні дослідження в Україні*. Випуск 19. К., 2018. С. 410–421.
3551. Мідянка П. Доказ вічності Юрія Станинця. *Новини Закарпаття*. 2006. 5 вересня.
3552. Мідянка П. Закарпатська Божуківна. Дещо про життя поетки з Рахівщини. *Срібна Земля–Фест*. 2007. 19–24 січня.
3553. Міжвоєнний період в українській історії (20–30-ті рр.). *Історія України* / 2-ге видання, виправлене та доповнене. К.: КВІЦ, 2012. С. 473–529.
3554. Міллард К. Герой імперії [Вінстон Черчилль] / Переклад з англ. Катерина Зарембо. 2-ге видання. К.: Наш Формат, 2020. 360 с.
3555. Мірчук П. Державна Карпатська Україна: У 60-річчя постанови Карпатської України. *Альманах «Гомону України» на рік 1999*. Торонто, 1999. С. 45–57.
3556. Мірчук П. Карпатська Україна (витяг з «Нарису історії ОУН 1920–1939 роки»). К., 2009. 87 с.
3557. Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів. Т. 1 / За редакцією С. Ленкавського. Мюнхен–Лондон–Нью-Йорк, 1968. 642 с.
3558. Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки. Видання третє. К.: Українська видавнича спілка, 2007. 1008 с.
3559. Мірчук П. Революційний змаг за УССД (Хто такі «бандерівці», «мельниківці», «двійкарі»). Т. 1. Нью-Йорк–Торонто–Лондон, 1985. 222 с.
3560. Мірчук П. Роман Шухевич (Ген. Тарас Чупринка). Командир Армії безсмертних. Нью-Йорк–Торонто–Лондон: Товариство колишніх вояків УПА в ЗСА, Канаді і Європі, 1970. 269 с.
3561. Мірчук П. Степан Бандера символ революційної безкомпромісовости.

- Нью-Йорк–Торонто: Організація Оборони Чотирьох Свобід України; Ліга Визволення України, 1961. 160 с.
3562. Мірчук Петро (псевд. Залізник). *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 475–476.
3563. Місцеве самоврядування також готується до ювілею Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 7 лютого.
3564. Міщанин В. Андрій Патрус-Карпатський і Карпатська Україна. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 125–135.
3565. Міщанин В. Велич і трагедія Карпатської України. *Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 78–80.
3566. Міщанин В. Велич і трагедія Карпатської України. *Верховина*. 1993. 19 червня.
3567. Міщанин В. Дмитро Данилюк. Закарпаття, наш рідний край. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія / Міністерство освіти і науки України; Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»; Факультет історії та міжнародних відносин [Редколегія: Ю. В. Данилець (голова редколегії) та ін.]. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. Випуск 2 (45). С. 151–153.
3568. Міщанин В. Карпатська Україна в документах. *Трибуна*. 2009. 27 червня.
3569. Міщанин В. Карпатська Україна з погляду Романа Офіцинського [Офіцинський Р. Карпатська Україна: Історичні есе / Національна спілка краєзнавців України; Карпатський університет імені Августина Волошина. Ужгород: ТІМРАНИ, 2020. 228 с.]. *Науковий вісник Карпатського університету імені Августина Волошина: збірник наукових праць*. 2020. № 2. С. 212–214.
3570. Міщанин В. Маловідомий ракурс у скрупульозному висвітленні: [Офіцинський Р. Нелегальний перехід угорсько-радянському кордону в 1939-1981 роках. Прага: Англо-американський коледж. Ужгород: НДІ карпатознавства, 1993. 70 с.]. *Молодь–Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету*. Ужгород, 1994. Т. 4. С. 302–303.
3571. Міщанин В. Микола Вегеш видав нову монографію про Карпатську Україну. *Час Закарпаття*. *Усі новини – на часі*. Chas-z.com.ua/news/85548.

3572. Міщанин В. Нова монографія Миколи Вегеша про Карпатську Україну (Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938-1939). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2020. 552 с.). *Journal of Social Sciences, Nursing, Public health and Education* no.1–2, vol. 1. 2020. S. 35–45.
3573. Міщанин В. Нова праця відомого дослідника історії Карпатської України (рецензія на монографію: М. Вегеш. Державотворчі процеси в Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2020. 552 с.) *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Випуск 29: міжвідомчий збірник наукових праць. Відп. ред. С. В. Віднянський. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2020. С. 333–340.
3574. Міщанин В. Нова публікація документів про Карпатську Україну. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 24. Ужгород, 2010. С. 262–263.
3575. Міщанин В. Промисловість Карпатської України (За матеріалами урядової газети «Нова свобода»). *Молодь–Україні* (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету). Т. 4. С. 92–107.
3576. Міщанин В. [Рец. на книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с. + Іл., ім. покажчик]. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Випуск 33. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2020. С. 516–525.
3577. Міщанин В. [Рец. на книгу: Вегеш М. М., Віднянський С. В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с. + Іл., ім. покажчик]. <https://www.facebook.com/radabookua/>.
3578. Міщанин В. «Статті и стихи національного и профашистського характера»: аналіз кримінальної справи Андрія Патруса-Карпатського. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 300–313.
3579. Млавець Ю. Їх розпинали на деревах. *Карпатська Україна*. 1993. 16 грудня.
3580. Могорита М. Таким він залишився в пам'яті верховинців (До 120-річчя від дня народження А. Волошина). *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 330–339.

3581. Могорита М., Шваб М. Позабуті герої Карпатської України. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 124–126.
3582. Мозальов В. Державотворча діяльність Августина Волошина (1938–1939). *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальні редактори: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 377–382.
3583. Мозохіна Є. Українське питання напередодні Другої світової війни. *Українська минушина: джерела, постаті, явища*. Матеріали VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (20 квітня 2017 року). К., 2017.
3584. Мокрик Р. Мюнхенський договір 1938: зрада напередодні війни. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2020/09/30/158187/> (дата звернення: 22. 01. 2022).
3585. Мокрик Р. Президент Едвард Бенеш: драма в трьох діях. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2021/06/1/159595/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
3586. Мокрянин І. Деградація: [Про увіковічнення пам'яті карпатських січовиків]. *Срібна Земля*. 2000. 30 вересня.
3587. Молнар Л. Про деяких псевдоісториків Ужгородського національного університету [також про дослідників історії Карпатської України]. *Правозахист*. 2011. 1 липня.
3588. Молодій В. Втрачена столиця – Хуст. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/reportazhi/vtrachena-stolitsia/> (дата звернення: 22. 01. 2022).
3589. Мольнар М. Братислава в українській поезії [також про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 373–374.
3590. Мольнар М. В останню дорогу [про Василя Гренджу-Донського]. *Дукля*. 1975. № 1. С. 45.
3591. Мольнар М. Василь Гренджа-Донський (До 70-річчя від дня народження). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і

- впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 464–471.
3592. Мольнар М. Доля співця полонин. Причинок до творчої біографії В. Гренджі-Донського (Вступна стаття до збірки творів поета «Шляхом терновим», Пряшів, 1964). (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 101–131.
3593. Мольнар М. Друге повернення Марка Бараболі. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 9 (14). С. 24–27.
3594. Мольнар М. Друге повернення Марка Бараболі. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 140–150. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.*
3595. Мольнар М. Над вибраним із поетичного доробку Василя Гренджі-Донського (Післямова до збірки поезій «Місячні ґруні», Пряшів, 1969). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 139–143.
3596. Мольнар М. Надгробна промова [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 22–25.
3597. Мольнар М. Пам'яті Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 504–505.
3598. Мольнар М. Пам'яті В. Гренджі-Донського. 23. IV. 1897 – 25. XI. 1974. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-

- Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 38–40.
3599. Мольнар М. Примітки (Підготовлені для збірки вибраних творів В. Гренджі-Донського «Шляхом терновим», Пряшів, 1964) (Уривок). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 132–135.
3600. Мольнар М. Скромний ювілей [до 70-річчя від дня народження В. Гренджі-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 458–460.
3601. Мольнар М. Співець карпатських полонин. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 490–492.
3602. Мольнар М. Співець Карпатських полонин (Передмова до збірки поезій Василя Гренджі-Донського «Шляхом терновим», Київ, 1972) (У скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 150–156.
3603. Мондок Іван. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 103.
3604. Монографія Даріуша Домбровського. *Срібна Земля–Фест*. 2012. 30 листопада–6 грудня.
3605. Монумент на тлі епохи: Відкрито пам'ятник президенту Гуцульської Республіки [про Степана Клочурака]. *Ясіня – столиця Гуцульської республіки... і не тільки*: збірка наукових праць, краєзнавчих розвідок, рефератів і публіцистичних матеріалів за результатами I наукової конференції (Ясіня, 20 жовтня 2012 р.) / упорядник – Володимир Тимчук. Львів: «Сполом», 2013. URL: http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/E-library/_Avtors/Timchuk/Yasinia_by_Tymchuk_editor.pdf (дата звернення: 14. 12. 2020).

3606. Мороз В. Йосиф Сліпий і Закарпаття [про А. Волошина і А. Штефана]. URL: https://risu.ua/yosif-slipiy-i-zakarpattya_n84433 (дата звернення: 22. 01. 2022).
3607. Мороз В. Класична гімназія при Ужгородському Василянському монастирі. 85-річчя відкриття навчального закладу (1937). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2022 рік*: рекомендований бібліографічний посібник / Департамент культури, національностей та релігій Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської облради; укладачі: О. О. Шелак, М. Б. Бадида; випусковий редактор Н. М. Бондаренко; бібліографічний редактор В. Падяк; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. С. 178–188.
3608. Мороз В. Світильник віри: історія Боронявського монастиря на тлі епох. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2017. 288 с.+88 с. іл.
3609. Мороз В. У серці Мараморошу: Історія греко-католицької спільноти Дубового й околиць. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2019. 324 с.+24 с. іл.
3610. Мороз В. Чи засвоєний урок Карпатської України? URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2018/08/27/152833/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
3611. Мороз М. Традиції шкільних підручників Л. М. Толстого, К. Д. Ушинського в «Часописі для угро-руської молоді» А. Волошина і «Світлі» О. Маркуша. *Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича*. Ужгород, 1992. С. 335–337.
3612. Морозов С. Польско-чехословацкие отношения. 1933–1939. Что скрывалось за политикой «равноудаленности» министра Ю. Бека. Москва: Издательство МГУ, 2004. 528 с.
3613. Моруа А. История Германии / Перевод с французского С. Васильевой. М.: КоЛибри, Азбука-Аттикус, 2021. 320 с.
3614. Моруа А. История Франции / Перевод с французского А. Серебрянниковой. М.: КоЛибри, Азбука-Аттикус, 2021. 704 с.
3615. Мостепан Я. Михайло Колодзінський (В 60-ліття з дня геройської смерті). *Визвольний шлях*. 1993. Кн. 5. С. 555–561.
3616. Моя Карпатська Україна: Поетична антологія / Упорядкування та післяслово І. Ребрика. Ужгород: МП «Бокор», 1992. 210 с.
3617. Мудра О. Літературний вечір в Чикаго присвячений Василеві Гренджі-Донському – визначному письменникові Закарпаття і літературний огляд поетової спадщини. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка

- Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 531–538.
3618. Мудра Ю. Наш край – наша історія: Методичний посібник для вчителів та учнів загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, гімназій, ПТУ та середніх спеціальних навчальних закладів / Відповідальні за випуск В. М. Петечук, В. П. Становихін. Ужгород, 1994. 352 с.
3619. Мудра Ю., Олашин М. Нове дослідження з історії Карпатської України. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск другий. Ужгород, 1998. С.80–81.
3620. Мудрий С. Августин Волошин як релігійний діяч. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 55–61.
3621. Музиченко П. Історія держави і права України. К., 2000. 642 с.
3622. Музиченко Я. Гуцульська республіка. В Ясині відзначають 90-річчя приєднання гірської міні-держави до Великої України [також про Карпатську Січ]. *Ясіня – столиця Гуцульської республіки... і не тільки*: збірка наукових праць, краєзнавчих розвідок, рефератів і публіцистичних матеріалів за результатами I наукової конференції (Ясіня, 20 жовтня 2012 р.) / упорядник – Володимир Тимчук. Львів: «Сполом», 2013. URL: http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/E-library/_Avtors/Timchuk/Yasinia_by_Tymchuk_editor.pdf (дата звернення: 14. 12. 2020).
3623. Музиченко Я. Січ у Карпатах. *Україна молода*. 2006. Випуск 202.
3624. Мукачєво вшанувало героїв Красного поля. *Мукачєво*. 2008. 20 березня.
3625. Мулеса В. Гей ви, стрільці січовії. *Карпатський край*. 1991. 3 вересня.
3626. Мулеса В. Заричово. Два береги. Від витоків – до сьогодення. Історико-художній нарис про село Заричово. Ужгород: Патент, 2009. 228 с.
3627. Муссолини Б. Моя автобіографія / Перевод А. А. Сотникова. Харків: ПП «ДИВ», 2006. 288 с.
3628. Мушинка М. Беднаржова Тетяна Євгенівна. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 364.
3629. Мушинка М. Відзначення ювілею Карпатської України на Закарпатській Україні: [до 70-річчя]. *Нове життя*. 2009. 27 березня.
3630. Мушинка М. Взаємини Степана Клочурака з Августином Волошином. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової

- конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 127–135.
3631. Мушинка М. До взаємин Івана Панькевича з братами Брацайками. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 20. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 128–130.
3632. Мушинка М. До волі – з вінком терновим. *Степан Ключурак. До волі*. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. С. 5–10.
3633. Мушинка М. Дутко Ольга Михайлівна. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2008. Т. 8 (Дл–Дя). Додаток А–Г. С. 550–551.
3634. Мушинка М. Заклинський Корнило Романович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2010. Т. 10 (З–Зор). С. 158–159.
3635. Мушинка М. Іван Панькевич і «Просвіта». *Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 р.)*. Ужгород, 1992. С. 38–40.
3636. Мушинка М. Іван Панькевич і «Просвіта». *Тези III-ї народознавчої науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження Олександра Маркуша. 25–26 жовтня 1991 р.* / Редколегія: М. П. Тиводар (голова) та ін. Хуст, 1991. С. 38–39.
3637. Мушинка М. «Карпатський край». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 367.
3638. Мушинка М. Качалуба Михайло. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 499–500.
3639. Мушинка М. Ключурак Степан Степанович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2013. Т. 13 (Киї–Кок). С. 357.

3640. Мушинка М. Коломийки про Карпатську Україну, записані Іваном Панькевичем. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 78.
3641. Мушинка М. Корнило Заклинський. *Дукля*. 1966. № 4. С. 77–78.
3642. Мушинка М. Ластівка далекої весни: [про В. Гренджу-Донського]. *Карпатський край*. 1991. 11 червня.
3643. Мушинка М. Лисюк Каленик-Григорій (справж. – Лепікаш Григорій Автономович). *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2016. Т. 17 (Лег–Лощ). С. 256.
3644. Мушинка М. Лицар волі. Життя і політично-громадська діяльність Степана Клочурака. Ужгород, 1995. 284 с.
3645. Мушинка М. Лицар волі: життя і політично-громадська діяльність Степана Клочурака. 2-ге видання, виправлене та доповнене. Ужгород: Гражда, 2011. 448 с.
3646. Мушинка М. Мольнар Михайло Ілліч. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]*. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 460–461.
3647. Мушинка М. Музей Визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів: Історико-архівні нариси. К., 2005. 128 с.
3648. Мушинка М. Невицька Ірина Павлівна. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2021. Т. 23 (НГ–Ня). С. 23.
3649. Мушинка М. Невицький Омелян. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 24.
3650. Мушинка М. Нярадї Діонісій. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2021. Т. 23 (НГ–Ня). С. 828.
3651. Мушинка М. Один з останніх борців Карпатської України [про Юрія Шанту]. URL: <https://svoboda-news.com/svwp/o%D0%B4%D0%B8%D0%BD->

%D0%B7-

о%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%85-

%D0%B1%D0%BE%D1%80%D1%86%D1%96%D0%B2-

%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C

%D0%BA%D0%BE%D1%97-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0/ (дата звернення: 17. 01. 2022)

3652. Мушинка М. Ольга Дутко (1910–2004). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 743–744.
3653. Мушинка М. Передмова. *Єфремів Сергій. Бої на Карпатській Україні 14–15 березня 1939 року.* Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2019. С. 5–22.
3654. Мушинка М. Перший лікар у Великому Березному. До 100-ліття з дня народження Михайла Качалуби (1908–1993). *Трибуна.* 2008. 8 листопада.
3655. Мушинка М. Під одною стріхою. Арсеній Коцак та Василь Гренджа-Донський (уривок). *Твори Василя Гренджі-Донського.* Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 287–289.
3656. Мушинка М. Під одною стріхою. Арсеній Коцак та Василь Гренджа-Донський. *Закарпатська правда.* 1991. 13 червня.
3657. Мушинка М. «Прихильником радянської влади на Карпатській Україні я ніколи не був...» (Знайдено судову справу Степана Клочурака). *Карпатський край.* 1995. № 5–8. С. 47–52.
3658. Мушинка М. Сабол Степан Михайлович (Зореслав). *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 291–292.
3659. Мушинка М. Сергій Єфремов (1893–1966). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 357–363.

3660. Мушинка М. Син славного роду. До 110-річчя з дня народження Корнила Заклинського. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 173–175.
3661. Мушинка М. Спогади С. Ф. Єфремова про березень 1939 р. в Карпатській Україні. *Сергій Єфремов. Бої 14–15 березня 1939 року на Карпатській Україні*. Ужгород: Видавництво Гражда, 2009. С. 4–16.
3662. Мушинка М. Спогади Юлія Бращайка – важливий внесок до історії Закарпатської України. *Дукля*. 2009. № 1. С. 83–85.
3663. Мушинка М. Степан Клочурак – міністр оборони Карпато-Української держави. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 97–99.
3664. Мушинка М. Степан Клочурак – міністр оборони Карпатсько-Української держави. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 167–170.
3665. Мушинка М. Степан Клочурак і Карпатська Україна. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 42–66.
3666. Мушинка М. Степан Пап і його «Велика боротьба». *Пап С. Велика боротьба* / Передмова акад. Миколи Мушинки. Ужгород: Гражда, 2015. С. 3–9.
3667. Мушинка М. Три історичні події в культурному житті чехословацьких українців. *Свобода*. 1991. Ч. 127. 6 липня.
3668. Мушинка М. Унікальні спогади живого учасника національно-визвольного руху на Закарпатті (Відгук на книгу: Іван Коршинський. Про незабутнє. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2020. 502 с.). *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 104–107.
3669. Мушинка М. «Що видів я на Закарпаттю...». Спогади Юлія Бращайка – важливий внесок до історії Закарпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 22 серпня.

3670. Мушкетик Л. Дудаш Міклош. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2008. Т. 8 (Дл–Дя). Додаток А–Г. С. 502–503.
3671. Мэнвэлл Р., Франкель Г. Генрих Гиммлер. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 2000. 384 с.

Н

3672. Н. Р. З Іршавського фронту. *Пробоем*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Березень–квітень. С. 15–16.
3673. На Верецькому перевалі відкрито пам'ятники оборонцям України та переходу угорських племен через Карпати. *Нове життя*. 2008. 26 липня.
3674. На Верецькому перевалі вшанували загиблих воїнів Карпатської Січі: [церемонія перепоховання останків січових стрільців Карпатської України]. *Трибуна*. 2009. 19 вересня.
3675. На Виноградівщині встановили пам'ятник карпатським січовикам. *Старий Замок Паланок*. 2009. 19–25 березня.
3676. На Городенківщині відзначили 120-ту річницю від дня народження начальника Штабу Карпатської Січі Михайла Колодзінського. URL: <https://kuryer.if.ua/na-gorodenkivshhyni-vidznachyly-120-tu-richnyczyu-vid-dnyu-narodzhennya-nachalnyka-shtabu-karpatskoyi-sichi-myhajla-kolodzinskogo/> (дата звернення: 06. 08. 2022).
3677. На Закарпатті відзначили 72-гу річницю проголошення Карпатської України: [мітинг-реквієм в м. Хусті, присвячений 72-й річниці Карпатської України]. *Новини Закарпаття*. 2011. 19 березня.
3678. На Закарпатті презентують книжку про учасника Карпатської України: [презентація книги Ю. Горліса-Горського «Ми ще повернемося!»]. *Трибуна*. 2012. 28 вересня.
3679. На Закарпатті створять музей президента Карпатської України Августина Волошина. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 12 квітня.
3680. На священному Красному полі Закарпаття відзначило 69-ту річницю Карпатської України. *Вісті Ужгородщини*. 2008. 22 березня.
3681. На Франківщині відзначили 120-річчя з дня народження командира Карпатської Січі [Михайла Колодзінського]. URL: <https://pravda.if.ua/na-frankivshhyni-vidznachyly-120-richchya-z-dnyu-narodzhennya-komandyra-karpatskoyi-sichi/> (дата звернення: 06. 08. 2022).
3682. Набитович І. Леонід Мосендз — лицар Святого Граалю: (До 100-річчя від дня народження). *Визвольний шлях*. 1998. Книга 1. С. 74–88.

3683. Нагірняк З. Пробудження Срібної землі. URL: <https://ukrnationalism.com/history/1933-probudzhennia-sribnoi-zemli.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
3684. Нагорна І. Життєвий та творчий шлях Уласа Самчука (1905–1987 рр.). URL: <http://www.litopys.com.ua/places/muzey-ulasa-samchuka/-zhitt-viy-tvorchiy-shlyakh-ulasa-samchuka-1905-1987-rr/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
3685. Надтисянський П. Зібрана творчість Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 311–316.
3686. Надтисянський П. Появився сьомий том творів Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 316–318.
3687. Назарчук О. Спалах української державності: [15 березня 1939 р. перший Сойм Карпатської України урочисто проголосив державу Карпатська Україна]. *Українська газета*. 2008. 13–19 березня.
3688. Назарчук О., Сацький П. Карпатська Україна як фактор у процесі формування політичної конфігурації Центральної Європи напередодні Другої світової війни. *Київські історичні студії: науковий журнал*. 2019. № 2 (9). С. 74–82.
3689. Найбільша проблема Європи. *Український тиждень*. 2011. 27 березня.
3690. Нариси з історії дипломатії України / О. І. Галенко, Є. Є. Камінський, М. В. Кірсенко та ін., під редакцією В. А. Смолія. К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2001. 736 с.
3691. Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації / Автори: В. І. Білоусов, І. М. Гранчак, О. Д. Довганич та ін.; [Редколегія: Ю. В. Ільницький (голова) та ін.]. Ужгород: Карпати, 1980. 320 с.
3692. Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації. Том перший (1918–1945 рр.) / Редколегія: Ю. В. Ільницький (голова) та ін. Ужгород: Карпати, 1968. 336 с.
3693. «Народе, нехай буде воля твоя ...»: [Виступ М. М. Вегеша на урочистостях, присвячених 63-й річниці виборів до Сойму Карпатської України]. *Слово*. 2002. 14 лютого.
3694. Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка, територія і кордони України / Упорядкування К. Галушко. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 352 с.

3695. Народний владика Іван Маргітич. Матеріали науково-практичних конференцій «10 років без владики Івана Маргітича: на перехресті віків» (Рахів – Ужгород, 5–6 вересня 2013 р.). Львів: ТИСА, 2015. 192 с.
3696. «Наступ». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 106–107.
3697. Наукова еліта Закарпаття: Доктори наук, професори Ужгородського національного університету / Редакційна колегія: М. М. Вегеш, Л. О. Белей, О. Г. Сливка та ін. [Біографії істориків, які досліджували Карпатську Україну]. Ужгород: Гражда, 2005. 160 с.
3698. Науковий і мистецький світ Федора Потушняка: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження видатного українського письменника і вченого / Упорядник Ігор Ліхтей. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010. 456 с.
3699. Науменко К. Бек Юзеф. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 431.
3700. Науменко К. Єфремов Сергій. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 3: Е–Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2005. С. 133.
3701. Науменко К. Курманович Віктор Йосипович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 5: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2008. С. 525.
3702. Науменко К. Курманович Віктор Йосипович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 16 (Куз–Лев). С. 231.
3703. Науменко К. Филонович Василь Захарович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 294.
3704. Наумов А. Дипломатическая борьба в Европе накануне Второй мировой войны. М.: РОССПЭН, 2007. 416 с.
3705. Національні відносини в Україні в ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів. К.: Наукова думка, 1994. 558 с.
3706. Наш край у роки Другої світової війни. З досвіду роботи Ю. Ю. Шимона та О. В. Савко. *Слово вчителя*. 2017. 31 травня.
3707. Наш прем'єр Августин Волошин – почесним доктором Українського університету в Празі. *Нова свобода*. 1938. 2 листопада.

3708. Наша слава не вмере, не загине: у краї пройшли урочистості з нагоди 73-ї річниці проголошення Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2012. 17 березня.
3709. Небесник І. Бокшай Йосип Йосипович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 50.
3710. Небесник І. Роль гімназії у піднесенні культурного і освітнього рівня українців Закарпаття. *Українські Карпати*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород: Карпати, 1993. С. 330–335.
3711. Небесник І. Українська мова в гімназіях, учительських семінаріях і Торговельній академії Закарпаття. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 237–243.
3712. Небесник І. Художник Йосип Бокшай: життєвий і творчий шлях. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 295–299.
3713. Небесник І. Художня освіта на Закарпатті у ХХ столітті: історико-педагогічний аспект. Ужгород: Закарпаття, 2000. 168 с.
3714. Невицька (уроджена Бурик) Ірина. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 108.
3715. Невицький Омелян. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 108.
3716. Неврлий М. Герой Карпатської Січі Олександр Блестів (Жмуток спогадів). *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 120–123.
3717. Неврлий М. Герой Карпатської Січі Олександр Блестів (Жмуток спогадів). *Дукля*. 2009. № 1. С. 47–58.
3718. Неврлий М. Для поглиблення історичної пам'яті: [Про політика і культурно-громадського діяча С. Клочурака (1895–1980)]. *Сучасність*. 1995. № 9. С. 162–164.
3719. Неврлий М. Невмируща держава Карпатська Україна. *Дукля*. 2011. №1. С. 85–86.

3720. Неврлий М. Про В. Гренджу-Донського та його зв'язки з українською емігрантською літературою. *Неврлий М. Минуле й сучасне: збірник слов'янознавчих праць*. К.: Смолоскип, 2009. С. 682–687.
3721. Неврлий М. Соціальний характер будительства В. Гренджі-Донського: доповідь у Словацько-українському товаристві (Братислава, 24. 04. 2012). *Дукля*. 2012. № 3. С. 61–63.
3722. Неврлий М. Суспільне будительство Василя Гренджі-Донського. *Літературна Україна*. 2012. 13 вересня.
3723. Неврлий М. Тема соборності України в закарпатському фольклорі. *Дукля*. 1992. № 1. С. 37–41.
3724. Неврлий М. Ювілей закарпатського Бояна (До 70-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 461–462.
3725. Неврлий М. Ювілей закарпатського Бояна. *Наше слово*. 1967. 23 квітня.
3726. Неизвестный Гитлер / О. Гюнше, Г. Линге; Авторы-составители М. Уль, Х. Эберле; предисловие В. Хаустова, Х. Меллера; перевод с немецкого А. Чикишева, Е. Кулькова (примечания). М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2006. 512 с. (Третий рейх).
3727. Немеш Л. Карпатська Україна – трагічні й героїчні сторінки нашої історії. *Тячів*. 2010. 20 березня.
3728. Нестеров В. Карпатська «весна». *Політика і культура*. 2002. №9. С. 42–43.
3729. Нитка В. Відзначили 72 річницю Карпатської України. *Голос України*. 2011. 17 березня.
3730. Нитка В. Відзначили 75-річницю Карпатської України. *Голос України*. 2014. 18 березня.
3731. Нитка В. Згадуючи дати часів Карпатської України. *Голос України*. 2012. 20 березня.
3732. Нитка В. Знайдено документи часів Карпатської України: [приватне зібрання документів священика Б. Балтовича часів Карпатської України, яке представив голова Закарпатської обласної організації ВО «Свобода» О. Куцин]. *Голос України*. 2012. 20 березня.
3733. Нитка В. Про тих, хто творив і боронив Карпатську Україну: [про презентацію 2-го тому книги «Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії»]. *Голос України*. 2011. 12 березня.
3734. Нитка В. Фільм про Карпатську Україну першими побачили ужгородці: [прем'єра художньо-документального фільму «Срібна Земля. Хроніка подій 1919–1939»]. *Голос України*. 2012. 16 березня.

3735. Нікітішена Т. Вибори до Сейму Карпатської України 1939 року: організація, проведення і результати. Наукові праці студентів та магістрантів історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. 2016. Випуск 12. С. 80–82.
3736. Нікольський Є. «Священник на престолі»: діяльність отців Августина Волошина, Йозефа Тісо і Михайла Мускоса (Макаріоса) в релігійно-державницькому вимірі. *Богословська думка в Україні: науковий журнал / Ужгородська Українська Богословська академія; Карпатський університет імені Августина Волошина; Міжнародна академія богословських наук.* 2020. Випуск 2. С. 36–46.
3737. Німчук В. Августин Волошин. О письменном язиці подкарпатських русинов (підготовка до друку). *Українська мова.* 2004. № 3. С. 105–113.
3738. Німчук В. Августин Волошин. О письменном язиці подкарпатських русинов (підготовка до друку). *Українська мова.* 2004. № 2. С. 81–91.
3739. Німчук В. Волошин А. І. *Українська мова. Енциклопедія.* 2-ге видання, виправлене і доповнене. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. С. 87–88.
3740. Німчук В. Волошин А. І. *Українська мова. Енциклопедія.* 3-тє видання, виправлене і доповнене. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. С. 88–89.
3741. Німчук В. Волошин Августин Іванович (17. III. 1874–19. VII. 1945). *Українська мова.* 2004. № 2. С. 78–80.
3742. Німчук В. До питання про походження пісні «Пливе кача по Тисині». *Слово і час.* Львів: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2014. Випуск 7. № 655. С. 79–85.
3743. Німчук В. «Практична грамати́ка руської мови» А. Волошина. *Карпатська Україна і Августин Волошин.* Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 254–265.
3744. Німчук Дмитро. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства /* Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 110.
3745. Німчук Є., Мойш Ю. Дмитро Німчук (1897–1944). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах.* Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганіч, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 292–294.

3746. Нірода П. Співець Карпат у Руському домі [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 548–550.
3747. Ніщименко К. Село під час творення державности Карпатської України. *Народна воля*. 1964. 21 травня.
3748. Нова виставка музею «Президент Карпатської України о. Августин Волошин (1874–1945 рр.) та Карпатська Україна (1938–1939 рр.) в філателії». URL: <https://www.zkmuseum.com/2018/03/1874-1945-1938-1939.html> (дата звернення: 12. 01. 2022).
3749. «Нова свобода». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 110.
3750. «Нова сцена». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 110.
3751. Нове видання про Карпатську Україну. В Ужгороді побачила світ книжка «Карпатська Україна» професора Романа Офіцинського. URL: <http://www.golos.com.ua/article/333393> (дата звернення: 17. 01. 2022).
3752. Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. 2-ге видання, перероблене і доповнене. К.: Вища школа, 2002. 719 с.
3753. Новые документы по истории Мюнхена / Редакционная коллегия: И. И. Земсков и другие. М.: Госкомиздат, 1958. 160 с.
3754. Носа В. Освіта на Рахівщині в діях та помислах о. Августина Волошина (До 80-ліття Карпатської України). *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 72–79.
3755. Нярадї Діонісій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 111.
3756. Ньорба Л. Августин Волошин – мислитель і борець за національну ідею. *Психологія і суспільство*. 2012. № 2 (48). С. 40–45.

О

3757. Овації Карпатській Україні та прем'єру др-ові А. Волошину. *Нова свобода*. 1939. 12 лютого.
3758. Оборона Карпатської України на рубежах Мукачева [спогади]. Опублікував Олександр Цепурдей. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/197084> (дата звернення: 12. 01. 2022).
3759. Одарченко П. Василь Гренджа-Донський. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 287–288.
3760. Одарченко П. Видатні українські діячі: статті, нариси. К.: Смолоскип, 1999. 322 с.
3761. Одарченко П. Співець Срібної Землі [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 289–290.
3762. Одарченко П. Співець Срібної Землі (Нове видання творів Василя Гренджі-Донського). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 280–287.
3763. Одарченко П. Співець Срібної землі: [про життя і творчість В. Гренджі-Донського]. *Свобода* (Джерзі-Сіті). 1981. 1 липня.
3764. Окаринський В. Роман Шухевич: шлях життя і боротьби. Роман Шухевич: «Це був наказ мого серця!»: Бібліографічний покажчик / Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека; укладачі: В. Чупрова, Л. Оленич. Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. С. 6–23.
3765. Окопенко А. Ідилія і смуток дитинства. *Карпатський світ*. 2006. №1. С.75–92.
3766. Окремі «zasлужені науковці» з Національної Академії наук вперто не бажали визнавати за Августином Волошином права називатися Героєм України. *РІО*. 2002. 29 березня.
3767. Олаг І., Петруньо К. В Ужгороді та Хусті відзначили 83-тю річницю Карпатської України. URL: <https://susplne.media/218369-na-zakarpati->

- poprosalisa-iz-zagiblim-zahisnikom-viktorom-fajbisem/ (дата звернення: 17. 03. 2022).
3768. Олашин А. Історія Закарпаття: посібник для середніх шкіл. Мукачево, 1992. С. 133–136 про Карпатську Україну.
3769. Олашин М. Василь Іванович Худанич: 85-річчя від дня народження історика, професора УжНУ, заслуженого працівника освіти України (1922–2006). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 151–156.
3770. Олашин М. [Рец.: Український чин Закарпаття: архівні матеріали і документи, дослідження, спомини / Редактори-упорядники В. Худанич, В. Маркусь. Ужгород: Мистецька лінія, 2004. 240 с.]. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 14. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 122–123.
3771. Олашин М. «Короткий життєпис» [рецензія на біографічний нарис Миколи Вегеша і Василя Туряниці про Августина Волошина]. *Новини Закарпаття*. 1995. 1 серпня.
3772. Олашин М. «Смерть президента» [рецензія на історичний нарис Миколи Вегеша, Василя Туряниці та Івана Чаварги про останні роки життя і смерть Августина Волошина]. *Новини Закарпаття*. 1995. 2 серпня.
3773. Олашин М. Білак Степан Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 41.
3774. Олашин М. Василь Худанич. Історик, громадський діяч, пластун. URL: https://100krokviv.info/2011/03/vasyl-hudanych-istoryk-hromadskuj-diyach-plastun/?fbclid=IwAR2c_IjLA1vyrzBs8ali-4ZnMU__rbisJcxGo_mU3pUu4laamYKS5kGkeUI (дата звернення: 08. 06. 2022).
3775. Олашин М. Вегеш Микола Миколайович. *Історичний факультет Ужгородського національного університету. Біобібліографічний довідник*. Ужгород: Видавництво Гражда, 2010. С. 75–77.
3776. Олашин М. Визначний дослідник Карпатської України. Професору Миколі Вегешу – 60. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 161–164.
3777. Олашин М. Гранчак Іван Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 103.
3778. Олашин М. Довганич Омелян Дмитрович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич,

- О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 118–119.
3779. Олашин М. Корисний покажчик [рецензія на бібліографічний покажчик «Августин Волошин» авторства Миколи Вегеша і Василя Туряниці]. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 121–122.
3780. Олашин М. Корисний покажчик [рецензія на бібліографічний покажчик «Августин Волошин» авторства Миколи Вегеша і Василя Туряниці]. *Новини Закарпаття*. 1995. 30 березня.
3781. Олашин М. Король Іван Федорович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2014. Т. 14 (Кол–Кос). С. 561.
3782. Олашин М. Лелекач Микола Михайлович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2009. С. 104–105.
3783. Олашин М. Лелекач Микола Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 17 (Лег–Лощ). С. 41.
3784. Олашин М. Лемак Василь Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 17 (Лег–Лощ). С. 46–47.
3785. Олашин М. Літописець новітньої історії Закарпаття. Післяювілейні роздуми про творчі здобутки Омеляна Довганича. *Трибуна*. 2005. 4 червня.
3786. Олашин М. Микола Миколайович Вегеш. 50-річчя від дня народження вченого-історика, політолога, педагога і адміністратора вищої школи (нар. 1962). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік*. Рекомендаційний бібліографічний посібник. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2011. С. 258–263.
3787. Олашин М. Події Карпатської України в оцінці Степана Росохи. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 78–81.
3788. Олашин М. Сумлінною працею освячена доля. До 100-річчя від дня народження професора Василя Худанича. *Календар «Просвіти» на 2022 рік*

- / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 58–62.
3789. Олашин М. Худанич Василь Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 353–354.
3790. Олашин М. Худанич Василь Іванович. *Історичний факультет Ужгородського національного університету*. Ужгород: Гражда, 2010. С. 238–240.
3791. Олашин М. Худанич Василь Іванович: [історик, професор УжНУ, заслужений працівник освіти України]. *Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття*. Ужгород: Гражда, 2007. С. 353–354.
3792. Олашин М. Худанич Василь Іванович: доктор історичних наук, професор. *Під покровительством музи Кліо*. Ужгород, 2005. С. 157–158.
3793. Олашин М. Через смерть у безсмертя. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 114–120.
3794. Олашин М., Вегеш М. Науковець, педагог, громадський діяч: До 100-річчя від дня народження професора Василя Худанича. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/100-richchya-vid-dnya-narodzhennya-profesora-vasilya-hudanicha.htm> (дата звернення: 08. 06. 2022).
3795. Олашин М., Шніцер І. До ювілею відомого українського історика Степана Васильовича Віднянського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія / Міністерство освіти і науки України; Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»; Факультет історії та міжнародних відносин [Редколегія: Ю. В. Данилець (голова редколегії) та ін.]. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. Випуск 2 (45). С. 151–153.
3796. Олбрайт М. Фашизм: засторога. К.: BookChef, 2019. 352 с.
3797. Олег Ольжич (1907–1944). 100-річчя від дня народження. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2007. 14 липня.
3798. Олекса Мишанич у колі сучасників. Збірник спогадів, статей, есе, бібліографічних джерел. До 85-річчя від дня народження науковця / Укладачі: М. Б. Бадида, О. Д. Гаврош, І. В. Когутич, Я. О. Мишанич; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: РІК-У, 2018. 380 с.
3799. Олександр Сливка: «Для одних окупація, для інших – визволення!» / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/general/oleksandr-slyvka-dlia-odnykh-okupatsiia-dlia-inshykh-vyzvolennia/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
3800. Олександр Фединець. *Історія медицини: методичні розробки для проведення семінарського заняття з історії медицини за темою: «Вчені-медики Закарпаття»* для підготовки студентів за спеціальністю 222

- «Медицина» / укладачі: Д. В. Данко, І. М. Рогач, О. В. Фегер. Ужгород, 2020. С. 8–10.
3801. Оляяр Я. Духовни и церковни вязи Руского Керестура зоз Закарпатську Україну, Пряшовщину и Галичину. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність. Матеріали міжнародної наукової конференції*. Ужгород: Карпати, 1995. С. 421–436.
3802. Оляяр Я. Просвітни, школьски и культурни вязи у прошлости Руского Керестура (Бачка) зоз Закарпатіом, Пряшовщину и Галичину-Горніцу. *Українські Карпати: етнос, історія, культура. Матеріали міжнародної наукової конференції*. Ужгород: Карпати, 1993. С. 356–365.
3803. Олійник Л. Вибори до Сойму Карпатської України. Як це було 70 років тому? *Новини Закарпаття*. 2009. 21 лютого.
3804. Олійник Л. До 73-річчя Карпатської України: в Ужгороді відкриється виставка унікальних архівних документів. *Новини Закарпаття*. 2012. 10 березня.
3805. Олійник Л. Келечин у житті президента Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 7 березня.
3806. Ольжич О. Вояки-будівничі. *Ольжич О. Незнаному воякові*. К., 1994. С. 273–282.
3807. Ольжич О. Український націоналізм. *Незнаному воякові*. К., 1994. С. 297–305.
3808. Ольжич О., Мірчук П. Євген Коновалець. Ода вождизму. К.: Залізний тато, 2019. 180 с.
3809. Онацький Є. Волошин Августин. *Онацький Є. Українська мала енциклопедія*. Книга 2. Літери В–Г. Буенос-Айрес, 1958. С. 207–208.
3810. Онацький Є. Карпатська Україна. *Онацький Є. Українська мала енциклопедія*. Книга 5. Літери К–Ком. Буенос-Айрес, 1959. С. 607–609.
3811. Онацький Є. Карпатська Україна. *Календарь Відродження на 1952 рік*. Буенос-Айрес, 1951. С. 33–73.
3812. Онацький Є. Олег Ольжич (Кандиба). *Онацький Є. Українська мала енциклопедія*. Книга 10. Літери Ол–Пер. Буенос-Айрес, 1962. С. 1212–1213.
3813. Онацький Є. Няраді Діонісій. *Українська мала енциклопедія*. Книга 9. Літери На–Ол. Буенос-Айрес, 1962. С. 1158.
3814. Онацький Є. Шептицький Андрій. *Онацький Є. Українська мала енциклопедія*. Книга 16. Літери Уш–Я. Буенос-Айрес, 1967. С. 2082–2084.
3815. Онацький Є. Шухевич Роман. *Онацький Є. Українська мала енциклопедія*. Книга 16. Літери Уш–Я. Буенос-Айрес, 1967. С. 2099–2100.
3816. Онацький Є. У вічному місті: записки українського журналіста. Т. 1: рік 1930. Буенос-Айрес: Видавництво Миколи Денисюка, 1954. 534 с.
3817. Онацький Є. У вічному місті: записки українського журналіста. Т. 2: рік 1931–1932. Торонто: Видавництво «Новий шлях», 1981. 632 с.

3818. Онацький Є. У вічному місті: записки українського журналіста. Т. 3: рік 1933. Торонто: Видавництво «Новий шлях», 1985. 512 с.
3819. Онацький Є. У вічному місті: записки українського журналіста. Т. 4: рік 1934. Торонто: Видавництво «Новий шлях», 1989. 401 с.
3820. Онацький Євген (псевд. Домотенко). *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 531–532.*
3821. Онищук Я. Галичани в обороні Карпатської України. *Цитаделя*. 2009. №2. С. 47–51.
3822. Онищук Я. «Коли сніг зійшов, то перевали були буквально вкриті тілами...». Розмовляв Степан Грицюк. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/interviu/iaroslav-onishchuk-koli-snig-ziishov-to-revali-buli-bukvalno-vkriti-tilami/> (дата звернення: 22. 01. 2022).
3823. Онищук Я. Як знайшли масові поховання захисників Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2011. 2 квітня.
3824. Онищук Я. Як знайшли поховання бійців Карпатської України. Частину добровольців-галичан угорці передали полякам, і ті розстріляли їх на Верецькому перевалі. URL: <https://www.istpravda.com.ua/research/2011/03/28/33661/> (дата звернення: 16. 01. 2022).
3825. Онопенко А. Погляд з Австралії. *Новини Закарпаття*. 2002. 25 квітня; 28 травня.
3826. Онуфрик В. Спомин з Карпатської України. 1938–1939. Торонто–Ужгород, 1995. 77 с.
3827. Опачко М. Трудова підготовка молоді в контексті формування національної самосвідомості в концепції виховання А. Волошина. *Карпатська Україна і Карпатська Січ: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 93–99.*
3828. Орехова С. Є. Поштові марки Закарпатської України першої половини ХХ ст. як символ української державності. *Вчені записки Тернопільського Національного Університету імені В. І. Вернадського. Серія Історичні науки*. 2019. Том 30 (69). № 2. С. 42–46.
3829. Орос І. Близько півтори тисячі меморіальних речей представили на виставці «Спадщина Августина Волошина»: [з нагоди 10-річчя відкриття Меморіального музею президента Карпатської України Августина Волошина в краєзнавчому музеї]. *РІО*. 2012. 17 березня.
3830. Орос І. Великий день. Як це було. *Вісті Ужгородщини*. 2014. 7 лютого.

3831. Орос І. Життєвий і творчий шлях лікаря Степана Микуланинця. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 300–302.*
3832. Орос І. Карпатська Україна – героїчна сторінка історії нашої держави. URL: <https://www.zkmuseum.com/2019/03/blog-post.html> (дата звернення: 22. 01. 2022).
3833. Орос І. Міністр фінансів і комунікацій Карпатської України Юлій Брацайко. *Вісті Ужгородщини*. 2011. 15 квітня.
3834. Орос І. Міністр шкільництва та освіти Карпатської України [Августин Штефан]. *Вісті Ужгородщини*. 2011. 18 березня.
3835. Орос І. На фотовиставці представили меморіальні й пам'ятні місця президента Карпатської України: [до 139-ї річниці від дня народження Августина Волошина в Закарпатському краєзнавчому музеї відкрито експозицію]. *РІО*. 2013. 23 березня.
3836. Орос О. Закарпаття святкувало 69-ту річницю проголошення Карпатської України. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 22 березня.
3837. Орос О. Невизнані герої у славній Карпатській Україні. *Новинка*. 2011. 27 серпня.
3838. Орос О., Костевич І. Закарпаття святкувало 69-ту річницю проголошення Карпатської України. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2008. 22 березня.
3839. Орос Я. Ясновельможний Августин [Про А. Волошина]. *Українська культура*. 2004. № 2–3. С. 29–30.
3840. Оршан Я. Закарпаття. Париж, 1938. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Orshan_Yaroslav/Zakarpattia/ (дата звернення: 20. 07. 2021).
3841. Освіта в Карпатській Україні. *Слово вчителя*. 2009. 5 лютого.
3842. Основні закони Карпато-Української республіки. *Наступ* (Прага). 1940. № 11.
3843. Основні заходи, присвячені 70-річчю подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 7 березня.
3844. Останні дні Президента Августина Волошина: спомини очевидців. *Літопис Червоної Калини*. 1993. № 7/8. С. 60–61.
3845. Остання світлина Августина Волошина: тепер Закарпаття має її копію. *Фест*. 1999. 22 липня.
3846. Остапець Ю. Вегеш Микола Миколайович доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політології. *Під покровительством музи Кліо. Історичному факультету Ужгородського національного університету – 60*

- років / Упорядники: Олашин М. В., Остапець Ю. О., Токар М. Ю., Фенич В. І. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2005. С. 154–157.
3847. Остапчук Яцко. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 113.
3848. Осташко Т. Полтавець-Остриця Іван Васильович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 8: Па–Прик / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2011. С. 362.
3849. Островерха М., Боярич С. Муссоліні очима українців. К.: Залізний тато, 2018. 180 с.
3850. Островська М., Химинець В. Берегівська гімназія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 57.
3851. Отець Августин Волошин в документах та пам'яті народній / Автор-упорядник Матейко В. І.; передмова Інни Туряниці. Ужгород: Гражда, 2017. 176 с. (Б-ка науково-мистецького часопису «Екзиль»).
3852. Офіцинський Р. Анексія Карпатської України (березень–липень 1939 р.). *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 154–163.
3853. Офіцинський Р. Дипломатичні зусилля уряду Карпатської України в екзилі (студія та документи). *Молодь–Україні* (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету). Т. 1. Ужгород, 1994. С. 8–24.
3854. Офіцинський Р. Євреї Карпатської України (1938 – 1939): соціально-економічне і національно-культурне становище. *Науковий вісник Карпатського університету імені Августина Волошина*: збірник наукових праць. 2020. № 1. С. 115–121.
3855. Офіцинський Р. Закарпаття в Другій світовій війні. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 29–44.
3856. Офіцинський Р. З Карпатської України для нас почалася Друга світова. *Нарцисова долина*. 2013. 22 березня.
3857. Офіцинський Р. З Карпатської України для нас почалася Друга світова (Координатор проекту «Історичні діалоги» (Львів) Михайло Галушак). URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2013/03/15/117613/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
3858. Офіцинський Р. Закарпатський крайком КПЧ у 1939–1941 роках. *Молодь–Україні* (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету). Т. 4. С. 122–136.
3859. Офіцинський Р. «Іду на смерть, бо любив свою рідну Україну»: яку роль зіграло проголошення Карпатської України в березні 1939 р. для нас

- сьогоднішніх?: [розмова з доктором історичних наук, професором Р. А. Офіцинським. Вела Л. Олійник]. *Новини Закарпаття*. 2012. 17 березня.
3860. Офіцинський Р. Карпатська Україна: історичні есе. Ужгород: ТІМРАНИ, 2020. 288 с.
3861. Офіцинський Р. Нелегальний перехід угорсько-радянського кордону в 1939–1941 роках / Ужгородський державний університет, Науково-дослідний інститут Карпатознавства. Прага–Ужгород, 1993. 70 с.
3862. Офіцинський Р. Німецький фактор на сторінках карпато-української газети «Нова свобода» (1938–1939). *Німці на Закарпатті (X–XX ст.)*. Карпатика. Випуск 4. Ужгород: Патент, 1995. С. 56–64.
3863. Офіцинський Р. Німецький фактор на сторінках карпатоукраїнської газети «Нова свобода» (1938–1939). 15 березня минуло 62 роки з дня проголошення незалежності Карпатської України. *Соціал-демократ*. 2001. 17 березня.
3864. Офіцинський Р. Новітня література Закарпаття: літературознавчі статті, нариси, рецензії, огляди. Ужгород: Гражда, 2015. 120 с.
3865. Офіцинський Р. Новоселиця у минулому і сьогодні (1371–2009 роки): історико-краєзнавча монографія. Ужгород: Гражда, 2009. 512 с.
3866. Офіцинський Р. Окупаційний режим у Карпатській Україні (15 березня–17 липня 1939 р.). *Молодь–Україні*: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Ужгород. 1996. Т.9. С. 61–68.
3867. Офіцинський Р. Окупація та анексія Карпатської України. *Трибуна*. 2011. 12 березня.
3868. Офіцинський Р. Парламентська діяльність угорських депутатів (1939–1944 рр.). *Молодь–Україні* (Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету). Т. 3 Ужгород, 1994. С. 117–137.
3869. Офіцинський Р. Політичний розвиток Закарпаття у складі Угорщини (1939–1944) / Відповідальний редактор В. Смолій. К., 1997. 243 с.
3870. Офіцинський Р. Політичний розвиток Закарпаття у складі Угорщини (1939–1944): автореф. дис. ... канд. іст. наук. Ужгород, 1996.
3871. Офіцинський Р. Прелюдія осені 1944 року (Листівки часу Карпатської України). *Закарпатська Україна. Осінь 1944 року*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 50-річчю визволення Закарпаття від фашизму та 50-річчю Першого з'їзду Народних комітетів Закарпатської України. С. 130–135.
3872. Офіцинський Р. Становище єврейського населення Карпатської України в 1938–1939 роках. URL: <https://zakarpatia.com.ua/?p=3378> (дата звернення: 28. 07. 2021).
3873. Офіцинський Р. Сучасні уявлення про Карпатську Україну. *Українське державотворення*: альманах. 2019. № 1. С. 44–47.

3874. Офіцинський Р. Хочемо правди? Ось її очі. Уроки Карпатської України: концепція Володимира Бірчака. *Бірчак В. Карпатська Україна: спогади й переживання*. Ужгород: Гражда, 2007. С. 175–197.
3875. Офіцинський Р., Довганич О. Закарпатська молодь у роки другої світової війни (До 50-ліття Перемоги). Ужгород, 1995. 38 с.
3876. Офіцинський Р., Токар М. Карпатська Україна. Лекція та перегляд фільму «Хроніки Карпатської України». URL: https://www.facebook.com/zak.ounb/?locale=uk_UA (дата звернення: 14. 03. 2022).
3877. Очерки новой и новейшей истории Венгрии / Редколлегия: А. И. Пушкаш (ответственный редактор) и другие. М.: Издательство социально-экономической литературы, 1963. 415 с.

II

3878. П'ятдесятиліття Об'єднання українців в Америці. «Самопоміч». 1947–1997. Ювілейний Альманах. Нью Йорк, 1998. 102 с.
3879. Павленко Г. Бараболя Марко (Іван Федорович Рознійчук, 30. 04. 1910 – 27. 11. 1945). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 14–15.
3880. Павленко Г. Бачинський Едмунд Степанович (1880–1947). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 17.
3881. Павленко Г. Бенеш Едуард (28. 5. 1884 – 3. 9. 1948). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 19.
3882. Павленко Г. Бірчак Володимир Іванович (12. 3. 1881 – 21. 9. 1952). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 22–23.
3883. Павленко Г. Божук Миколая (3. 1. 1907 – 4. 1. 1938). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 23.
3884. Павленко Г. Бокшай Йосип Йосипович (2. 10. 1891 – 1975). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 24–25.
3885. Павленко Г. Борканюк Олекса Олексійович (11. 1. 1901 – 3. 10. 1942). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний

- словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 26–27.
3886. Павленко Г. Боршош-Кум'ятський Юлій Васильович (8. 7. 1905 – 28. 3. 1978). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 27–28.
3887. Павленко Г. Бращайко Михайло (1883–1969). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 29–30.
3888. Павленко Г. Бращайко Юлій (1879–1955). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 30.
3889. Павленко Г. Бродій Андрій Іванович (1895–1946). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 30–32.
3890. Павленко Г. Волошин Августин Іванович (18. 3. 1874 – 11. 7. 1945). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 37–39.
3891. Павленко Г. Геровські, брати. *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 43–44.
3892. Павленко Г. Грабар Костянтин Леонтинович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 349.
3893. Павленко Г. Гренджа-Донський Василь Степанович (1897 – 25. 11. 1974). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 54–55.
3894. Павленко Г. Дем'ян Лука Васильович (6. 6. 1894 – 16. 5. 1968). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 56–57.
3895. Павленко Г. Жаткович Григорій (1886–1967). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 75–76.

3896. Павленко Г. Заклинський Корнило Романович (1889–1966). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 78.
3897. Павленко Г. Ірлявський Іван (17. 1. 1919 – 20. 2. 1942). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 84–85.
3898. Павленко Г. Карабелеш Андрій Васильович (24. 4. 1906 – 4. 9. 1964). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 87–89.
3899. Павленко Г. Климпотюк Микола Васильович (26. 11. 1906 – 10. 11. 1971). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 90.
3900. Павленко Г. Климпуш Дмитро (1897–1973). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 91.
3901. Павленко Г. Ключурак Степан (1895–1980). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 92.
3902. Павленко Г. Локота Іван Прокопович (3. 6. 1884 – 20. 11. 1942). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 109.
3903. Павленко Г. Маркуш Олександр Іванович (2. 11. 1891 – 27. 10. 1971). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 112–113.
3904. Павленко Г. Мондок Іван Ілліч (25. 5. 1893 – 8. 12. 1941). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 122–123.
3905. Павленко Г. Невицька Ірина Павлівна (10. 12. 1886 – 21. 11. 1965). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 125–126.
3906. Павленко Г. Парканій Іван Федорович (1. 1. 1896 – 6. 1. 1997). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник.

- 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 135–136.
3907. Павленко Г. Патрус-Карпатський Андрій Михайлович (29. 3. 1917 – 19. 4. 1980). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 137–138.
3908. Павленко Г. Пачовський Василь Миколайович (12. 1. 1878 – 5. 4. 1942). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 138–139.
3909. Павленко Г. Підгірянкa Марійка (20. 3. 1881 – 18. 5. 1963). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 141.
3910. Павленко Г. Потушняк Федір Михайлович (27. 2. 1910 – 12. 2. 1960). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 142–143.
3911. Павленко Г. Приходько Олекса К. (18. 10. 1887 – 1979). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 143–144.
3912. Павленко Г. Ревай Юліан Іванович (1899–1979). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 148.
3913. Павленко Г. Співак Борис Іванович (12. 3. 1925 – 4. 6. 1971). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 160.
3914. Павленко Г. Стерчо Петро (1919 – 18. 6. 1987). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 161–162.
3915. Павленко Г. Стойка Олександр (1890 – 31. 5. 1943). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 162–163.
3916. Павленко Г. Фенцик Стефан Андрійович (1892–1945). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-

- бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 173–174.
3917. Павленко Г. Химинець Юліан (18. 7. 1911 – 17. 6. 1994). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 180–181.
3918. Павленко Г. Шандор Вікентій (12. 7. 1907). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 184–185.
3919. Павленко Г. Штефан Августин Емілійович (11. 1. 1893 – 1986). *Діячі історії, науки і культури Закарпаття*. Малий енциклопедичний словник. 270 біо-бібліографій, видання друге, доповнене і перероблене. Ужгород, 1999. С. 189.
3920. Павленко Г. Німці на Закарпатті. Ужгород, 1995. 73 с.
3921. Павличко Д. Вічно живий документ: [про щоденник В. Гренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України»]. *Дукля*. 1997. № 6. С. 15–20.
3922. Павлючок Я. Громадсько-політична і культурно-просвітницька діяльність Степана Клочуряка у міжвоєнний період. *Студентські історичні зошити*. Приурочено до 70-річчя Інституту історії та політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Випуск 1. Івано-Франківськ, 2010. С. 51–55.
3923. Павлюх В. Живий свідок величі і трагедії Карпатської України [Розмова з Василем Худаничем]. *Срібна Земл Фест*. 1999. 18–24 березня.
3924. Пагиря В. Августин Волошин. *Пагиря В. Світочі карпатського краю*. Історичні портрети греко-католицьких священників Мукачівської єпархії. Мукачево, 1996. С. 73–74.
3925. Пагиря В. Автор книжки «До волі» [про Степана Клочурака]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 144–145.
3926. Пагиря В. Академік Василь Маркусь. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 138–139.
3927. Пагиря В. Андрій Васильович Карабелеш. 100-річчя з дня народження поета (1909–1964). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік*: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 272–276.
3928. Пагиря В. Василь Лар. 120-річчя від дня народження релігійного і громадського діяча (1892–1983). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на*

- 2012 рік: рекомендований бібліографічний покажчик / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Ф. Потушняка; Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2012. С. 265–266.
3929. Пагіря В. Василь Пачовський. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 140.
3930. Пагіря В. Вдалині від Батьківщини. 7 січня 1991 р. – 70 років з дня народження Зірки Гренджі-Донської. *Радянська Верховина*. 1991. 3 січня.
3931. Пагіря В. Відлуння Карпат: сторінки історії. Ужгород: Срібна земля, 1994. С. 52–55.
3932. Пагіря В. В'язень вироку 1942-го [про Степана Папа-Пугача]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 152.
3933. Пагіря В. «Голгофа політичних репресій» [Рец. На книгу О. Довганича «Голгофа жертв політичних репресій» (Ужгород: Гражда, 2009)]. *Трибуна*. 2009. 1 серпня.
3934. Пагіря В. Гортаючи новини Закарпаття: [Оцінка публікацій про Карпатську Україну в газеті «Новини Закарпаття»]. *Новини Закарпаття*. 1995. 21 грудня.
3935. Пагіря В. Гренджа-Донський за кордоном. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 434–435.
3936. Пагіря В. Гренджа-Донський за кордоном. *Закарпатська правда*. 1990. 18 серпня.
3937. Пагіря В. Де похований Августин Волошин? *Новини Закарпаття*. 1997. 28 червня.
3938. Пагіря В. До видання Марка Бараболі. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 234–235. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
3939. Пагіря В. Документи розповідають: [розповідь В. Гренджі-Донського як угорські терористи залякували населення Закарпаття волошинською владою]. *Вісті Свалявщини*. 1992. 8 вересня.

3940. Пагіря В. З останніх листів В. Гренджі-Донського до дочки Зірки в Америку. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 443–445.
3941. Пагіря В. Закарпатці у діаспорі: нариси про закарпатських емігрантів. Ужгород: Патент, 1997. 163 с.
3942. Пагіря В. Зірка Гренджа-Донська. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 30 грудня.
3943. Пагіря В. Зореслав – Степан Сабол. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 147.
3944. Пагіря В. Зореслав – Степан Сабол. *Пагіря В. Закарпатці у діаспорі*: нариси про закарпатських емігрантів. Ужгород: Патент, 1997. С. 25–27.
3945. Пагіря В. Зорі Верховини. Історія та історичні портрети про Воловеччину. Воловець, 1995. С. 53–55.
3946. Пагіря В. Зустрічі і листування з Василем Гренджою-Донським і його дочкою Зіркою. До 35-річчя з дня смерті. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2009. 21 листопада.
3947. Пагіря В. Іван Сарвадій. 90-річчя від дня народження громадсько-культурного і політичного діяча (1917–2002). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік*: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 222–224.
3948. Пагіря В. Історія розпорядилася так: [про діяльність А. Волошина – президента Карпатської України]. *Пагіря В. Слідами «Карпатської України»*. Ужгород: Гражда, 2010. С. 77–78.
3949. Пагіря В. Маловідомий д-р Кость Вагилевич. *Карпатський голос*. 1999. 13–19 березня. № 10 (156).
3950. Пагіря В. Моє знайомство з Василем Гренджою-Донським (до 20-річчя смерті поета). *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 154–155.
3951. Пагіря В. Мої зустрічі з Василем Гренджою-Донським. Підготував Олексій Філіппов. *Старий Замок Паланок*. 2007. 19–25 квітня.
3952. Пагіря В. Мукачівська вчительська семінарія. *Новини Мукачєва*. 1993. 18 березня.

3953. Пагіря В. Наш земляк – Михайло Шпонтак. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 141–142.
3954. Пагіря В. Останні листи [В. Гренджі-Донського]. *Дукля*. 1975. № 1. С. 42.
3955. Пагіря В. Останні листи. Пам'яті щирого друга Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 43–45.
3956. Пагіря В. Письменник нелегкої долі [До 25-річчя з дня смерті Луки Дем'яна]. *Срібна Земля*. 1993. 18 травня.
3957. Пагіря В. Просвітницький рух на Воловеччині [також про Івана Григу]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 153–154.
3958. Пагіря В. Професор Петро Стерчо. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 144.
3959. Пагіря В. Світочі Карпатського краю: історичні портрети греко-католицьких священиків Мукачівської Єпархії [про Зореслава]. Мукачево: Елара, 1996. С. 13, 87.
3960. Пагіря В. Співець Верховини. До 100-річчя від дня народження Луки Дем'яна. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 140–141.
3961. Пагіря В. Степан-Севастіян Сабол-Зореслав. *Пагіря В. Народжені для творення історії*. Ужгород: Гражда, 2006. С. 18–19.
3962. Пагіря В. Степан-Севастіян Сабол-Зореслав: 100-річчя від дня народження. *Пагіря В. Слідами «Карпатської України»*. Ужгород: Гражда, 2010. С. 79–80.
3963. Пагіря В. Таємниця «Залізняка» [про Івана Сарвадія]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 142–143.
3964. Пагіря В. Тернистий шлях майстра [про Федора Іванчова]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 149–150.
3965. Пагіря В. Тернистий шлях поета: до 95-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського. *Панорама*. 1992. 23 квітня.
3966. Пагіря В. Тортури угорських окупантів над січовиками. *Старий Замок Паланок*. 2009. 12–18 березня.

3967. Пагіря В. Федір Могіш (Боевір). *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 41.
3968. Пагіря В. Федір Могіш (Боевір). *Верховина*. 1993. 2 листопада.
3969. Пагіря В. Шукав істини і справедливості. До 75-річчя від дня народження [Про дослідника історії Карпатської України Омеляна Довганича]. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 7 травня.
3970. Пагіря В. Українська та російська еміграція в Чехословаччині. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 291–292.
3971. Пагіря В. Український Вільний Університет у Празі. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 151.
3972. Пагіря В. Учитель, редактор, міністр... [про Августина Штефана]. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 147–149.
3973. Пагіря В. Юліан Химинець. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 143–144.
3974. Пагіря В. Юрій Станинець. *Бойки*: Видання науково-культурологічного товариства «Бойківщина» / Головний редактор: Любомир Сікора. Дрогобич, 1996–1998. С. 139–140.
3975. Пагіря В. Юрій Іванович Станинець. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 27 серпня.
3976. Пагіря В. «Я світ узрів під Бескидом...»: сторінки історії. Ужгород: Карпати, 1993. 227 с.
3977. Пагіря В., Дочинець М. Юра Станчук – Юрій Станинець. *Мукачєво і мукачівці*: науково-популярні нариси і статті. Ужгород: Гражда, 1994. С. 95–96.
3978. Пагіря О. Агресія Польщі і Мадярщини проти Карпатської України. URL: <https://porokhivnytsya.com.ua/2018/03/15/1938-poland-magyarország-against-ukraine/> (дата звернення: 28. 07. 2021).
3979. Пагіря О. Андрій Карабелеш (1906–1964). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 630–633.

3980. Пагіря О. Без броду: Чому не встояла Карпатська Україна? URL: <https://1939.in.ua/general/bez-bromu-chomu-ne-vstoiala-karpatska-ukraina/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
3981. Пагіря О. В тіні Мюнхена. Карпатська Україна та драма українсько-чеського розлучення. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2021/01/7/158783/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
3982. Пагіря О. Василь Романчук (1909–1999). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 492–495.
3983. Пагіря О. Василь Філонович (1890–1987). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 412–417.
3984. Пагіря О. Від співпраці до ворожнечі: протистояння Карпатської Січі та чехословацьких органів безпеки (1938–1939). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність.* Випуск 33. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2020. С. 90–110.
3985. Пагіря О. Віднайдено дві перші рукописні збірки Івана Рошка-Ірлявського. *Екзиль.* Науково-мистецький часопис. 2007. № 2 (7). С. 26–27.
3986. Пагіря О. Війна за спадщину святого Іштвана: збройний конфлікт у Карпатській Україні в середині березня 1939 року. *Угорсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення /* відповідальний редактор: І. Патер; упорядники: О. Муравський, М. Романюк. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2020. С. 118–153.
3987. Пагіря О. Всеволод Петрів (1883–1948). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш,

- М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 406–410.
3988. Пагіря О. Гібридна війна в Карпатській Україні. URL: <https://1939.in.ua/genereal/hibrydna-vijna-v-karpatskij-ukrajini/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
3989. Пагіря О. Гібридна війна в Карпатській Україні. Як українське питання стало розмінною монетою під час розчленування Чехословаччини у 1938–1939 рр. URL: <https://likbez.org.ua/ua/gibridnaya-voyna-v-karapatskoj-ukraine.html> (дата звернення: 22. 01. 2022).
3990. Пагіря О. Давид проти Голіафа. Як постала Карпатська Україна. URL: <https://localhistory.org.ua/texts/statti/david-proti-goliafa/> (дата звернення: 16. 01. 2022).
3991. Пагіря О. Епіфаній Камінський (1893–?). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 364.*
3992. Пагіря О. Євген Басюк (нар. 1922). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 440–444.*
3993. Пагіря О. Євген Врецьона (1905–1975). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 350–356.*
3994. Пагіря О. Євген Коновалець і розбудова організаційної мережі ОУН на Підкарпатській Русі у 1930-х роках. *Український визвольний рух. 2011. Збірник 16. Львів: Центр досліджень визвольного руху. С. 162–191.*
3995. Пагіря О. Загадковий міністр Карпатської України: [Лев Прхала]. *Срібна Земля–Фест. 2011. 3–9 лютого.*

3996. Пагіря О. Закарпаття відставало на 20–30 років від решти України. Олександр Пагіря про коротку історію Карпатської України. URL: https://zaxid.net/zakarpattya_vidstavalo_na_20_30_rokiv_vid_reshti_ukrayini_n1515999 (дата звернення: 28. 07. 2021).
3997. Пагіря О. Заповіт генерала [Про статтю Михайла Бажанського]. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 4 (9). С. 15–17.
3998. Пагіря О. Західня преса і дипломати – про Карпатську Україну. *Альманах Українського Народного Союзу*. Річник 104-й. Парсипані–Нью-Джерсі, 2019. С. 107–118.
3999. Пагіря О. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період. Карпатська Україна (1938–1939 рр.). Методичні рекомендації / Всеукраїнська громадська організація «Не будь байдусім!». Київ: К. І. С., 2011. 24 с. + 1 комп'ютерний диск.
4000. Пагіря О. Зовнішньополітичні маневри уряду Карпатської України в умовах угорської агресії (середина березня 1939 р.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Історія. 2019. Випуск 2 (41). С. 8–19.
4001. Пагіря О. Жіноча Січ. *Україна молода*. 2010. 13 березня.
4002. Пагіря О. Іван Белейович (Нар. 1916 р.). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 445–448.
4003. Пагіря О. Іван Бутковський (Гуцул) (1910–1967). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 346–349.
4004. Пагіря О. Іван Кедюлич (1912–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 479–483.

4005. Пагіря О. Інструмент електоральної мобілізації: участь Карпатської Січі у проведенні виборів до Союму Карпатської України 12 лютого 1939 р. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. 2020. № 2 (43). С. 61–74.
4006. Пагіря О. «Іх там нет» по-польськи: як Польща Карпатську Україну дестабілізувала. *Українська правда*. 2019. 17 лютого.
4007. Пагіря О. Карпатська Січ: військове формування Карпатської України. К.: Темпора, 2010. 152 с.
4008. Пагіря О. Карпатська Україна. 1938–1939 [Відеозапис]: відеофільм: відеоурок-презентація для середніх шкіл / режисер: О. Подобед-Франківська; автори сценарію: О. Пагіря, Я. Гольденберг. Київ: Всеукраїнська громадська організація «Не будь байдужим!», 2011. 1 відеодиск (38 хвилин) у конверті.
4009. Пагіря О. Карпатська Україна в документах Другої Чехо-Словацької республіки: В двох книгах. Книга 1. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2020. 352 с.
4010. Пагіря О. Карпатська Україна в документах Другої Чехо-Словацької республіки: В двох книгах. Книга 2. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2020. 862 с.
4011. Пагіря О. Карпатська Україна: незалежність і гібридна війна у переддень Другої світової (10 запитань історикю). URL: <https://1939.in.ua/video-2/karpatska-ukraina-nezalezhnist-i-hibrydna-viyna-u-peredden-druhoi-svitovoi-10-zapytan-istoryku/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4012. Пагіря О. Кожному третьому давали гвинтівку, а деякі тримали її вперше: як боролась Карпатська Україна. URL: <https://hromadske.radio/podcasts/hromadska-hvylyya/kozhnomu-tretomu-davaly-gvynitivku-a-deyaki-trymaly-yiyi-vpershe-yak-borolas-karpatska-ukrayina> (дата звернення: 22. 01. 2022).
4013. Пагіря О. Крути під Хустом: для українців Друга світова війна розпочалася за півроку до її офіційного початку. *Український імждень*. 2010. 9 березня.
4014. Пагіря О. Методичні рекомендації до теми «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період. Карпатська Україна (1938–1939 рр.)» / Всеукраїнська громадська організація «Не будь байдужим!». Київ: К. І. С., 2011. 22 с. (Проект «Відроджена історія України»).
4015. Пагіря О. Микола Галаган (1882–?). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довгань, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 573–579.

4016. Пагіря О. Микола Капустянський (1879–1969). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 365–369.
4017. Пагіря О. Між війною та миром: відносини між ОУН і УПА та збройними силами Угорщини. Літопис УПА. Бібліотека. Том 12. Торонто–Львів: Видавництво «Літопис УПА», 2014. 585 с.
4018. Пагіря О. Місія генерала Лева Прхали у Карпатській Україні (1938–1939 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія: Історія. Випуск 1 (42). 2020. С. 60–72.
4019. Пагіря О. Найбільша проблема Європа: українське питання на зламі 1938–1939 рр. [Онлайн-лекція О. Пагірі]. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2021/03/16/159148/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
4020. Пагіря О. Найбільша проблема Європи: міжнародна гра навколо Карпатської України на зламі 1938–1939 років. *Україна модерна.* Міжнародний інтелектуальний часопис. URL: <https://uamoderna.com/md/pahirya-karpatska-ukrajina> (дата звернення: 28. 07. 2021).
4021. Пагіря О. Невідомі листи делегації Карпатської України до уряду Угорщини. З архівів ВУЧК–ДПУ–НКВД–КДБ. 2009. №1. С.49–70.
4022. Пагіря О. Однострій та відзнаки Організації Народної Оборони «Карпатська Січ». *Воєнна історія України. Галичина та Закарпаття.* Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської військово-історичної заочної конференції, 5–6 червня 2014 р. К.: Національний військово-історичний музей України, 2014. С. 302–306.
4023. Пагіря О. Опір у Карпатах. Як закарпатці боронилися від угорської агресії в 1939 році. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2017/03/15/149620/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
4024. Пагіря О. Осип Карачевський (1905–1944). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш,

- М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 472–475.
4025. Пагіря О. Охорона кордону Карпатської України. URL: <https://1939.in.ua/statti/okhorona-kordonu-karpatskoji-ukrajiny/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4026. Пагіря О. Події 13–14 березня 1939 р. в Хусті: путч, повстання чи збройний конфлікт? *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 21–37.
4027. Пагіря О. Політичне й економічне значення Карпатської України. *Екзиль*. 2007. № 6. С. 9.
4028. Пагіря О. Польський терор у Карпатській Україні. 1938–1939. Меморіальний музей тоталітарних режимів «Територія терору». URL: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/publications/details/?newsid=393> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4029. Пагіря О. Польські воєнні злочини у Карпатській Україні. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2017/10/19/151175/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
4030. Пагіря О. Ріхард Ярій (1898–1969). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 432–439.
4031. Пагіря О. Роззброєння членами Карпатської Січі чехословацьких військ в умовах агресії Угорщини проти Карпатської України (14–16 березня 1939 р.). *Проблеми гуманітарних наук*. Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія. Випуск 2 (44). 2019. С. 121–146.
4032. Пагіря О. Роман Шухевич (Щука) (1907–1950). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш,

- М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 418–431.
4033. Пагіря О. Роман Шухевич у Карпатській Україні (1938–1939). *Український визвольний рух*. Збірник 10. До 100-річчя від дня народження Романа Шухевича. Львів, 2007. С. 171–185.
4034. Пагіря О. Роман Шухевич у Карпатській Україні (1938–1939 рр.). *Визвольний шлях*. 2007. С. 73 – 82.
4035. Пагіря О. Росвигівський бій: Маловідома сторінка з історії Закарпаття. URL: <https://1939.in.ua/general/rosvyhivs-kuu-biy-malovidoma-storinka-z-istorii-zakarpattia/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4036. Пагіря О. Співпраця чехословацьких військових і «Карпатської Січі» у протидії диверсійним акціям Польщі й Угорщини проти Карпатської України (1938–1939). *Україна. Культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2019. Випуск 32. Львів, 2019. С. 97–112.
4037. Пагіря О. Степан Росоха (1908–1986). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 196–205.
4038. Пагіря О. «Український П'ємонт у Карпатах»: українське питання в західному публічному дискурсі під час Чехословацької кризи 1938–1939 рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2017. № 30. С. 113–135.
4039. Пагіря О. У широкому шпагаті. Дипломатія «одноденної держави». URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2019/03/14/153826/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
4040. Пагіря О. Угорський терор в Карпатській Україні навесні 1939 року. Меморіальний музей тоталітарних режимів «Територія терору». URL: <http://www.territoryterror.org.ua/uk/publications/details/?newsid=312> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4041. Пагіря О. Українське питання в зовнішній політиці Другої Чехословацької республіки на зламі 1938–1939 років. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія Історія. 2020. № 2 (145). С. 62–69.
4042. Пагіря О. УПА в Будапешті [Про О. Волянського, який входив до військового штабу ОНОКС]. *Україна Молода*. 2009. 18 листопада.
4043. Пагіря О. Формування та діяльність «Жіночої Січі» в Карпатській Україні у 1939 р. *Ясіня – столиця Гуцульської республіки... і не тільки*: збірка

- наукових праць, краєзнавчих розвідок, рефератів і публіцистичних матеріалів за результатами I наукової конференції (Ясіня, 20 жовтня 2012 р.) / упорядник – Володимир Тимчук. Львів: «Сполом», 2013. URL: http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/E-library/_Avtors/Timchuk/Yasinia_by_Tymchuk_editor.pdf (дата звернення: 14. 12. 2020).
4044. Пагіря О. Через окупацію Срібної Землі пролягав шлях до союзу Гітлера зі Сталіним. *Голос України*. 2019. 14 березня.
4045. Пагіря О. Через окупацію Срібної землі пролягав шлях до союзу Гітлера зі Сталіним. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314775> (дата звернення: 12. 01. 2022).
4046. Пагіря О. Чому не встояла Карпатська Україна? URL: <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/karpatska-ukrayina-oleksandr-pagiria/> (дата звернення: 28. 07. 2021).
4047. Пагіря О. Юрій Лопатинський (1906–1982). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 487–489.
4048. Пагіря О. Як західна преса та дипломати писали про Карпатську Україну. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/03/15/152208/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
4049. Пагіря О., Казик С. Американська «Свобода» про вбивства на перевалах. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/03/20/152222/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
4050. Пагіря О., Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН у Закарпатті (1929–1939). *Український визвольний рух*. Львів: Центр досліджень визвольного руху. 2009. Збірник 13. С. 45–88.
4051. Падяк В. Балада «Плаве кача по Тисині» – русинський символ української Революції гідності. URL: <https://goloskarpat.info/society/58aae822f1962/> (дата звернення: 27. 05. 2022).
4052. Падяк В. Нарис історії карпаторусинської літератури XVI–XXI століть. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. 204 с.
4053. Падяк В. Плаве кача по Тисині...: перша світова війна у карпаторусинському пісенному фольклорі: монографічне дослідження. Ужгород: Видавництво Валерія Падяка, 2017. 18 с.

4054. Пажур С., Горкович В. До питань участі українського населення Східної Словаччини в національно-визвольній боротьбі в 1939–1944 роках. *Науковий збірник МУК*. Братіслава–Пряшів–Свидник, 1966. Т. 2. С. 11–35.
4055. Пазуханич В. Василь Гренджа-Донський в моїй пам'яті. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 78–80.
4056. Пайкош О. Мовна боротьба на Закарпатті 20–30-х років ХХ ст. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 251–259.
4057. Пайкош О. Ой той, Вор'юлопош. *Закарпатська правда*. 1991. 12 жовтня.
4058. Пайкош О. Педагогічна і громадська діяльність українських професорів Ужгородської гімназії (Спомини колишнього гімназиста). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 281–282.
4059. Пайкош О. Спогади про діяльність читальні товариства «Просвіта» в Кальнику. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 178–182.
4060. Паламарчук О. Карпатська Україна — яскрава і трагічна сторінка української історії. *Вісник Хустщини*. 2011. 12 березня.
4061. Палаташ О. Безсмертна Карпатська Січ. *Літературна Україна*. 1994. 6 жовтня.
4062. Палаташ О. «... У центрі Європи – Карпатській Україні – виросла могила, в якій спочивають кращі сини України». *Закарпатська правда*. 1994. 16 квітня.
4063. Палаташ О. Чолом тобі, рідна земле Срібна... (Ностальгічний етюд). *Сполучені Штати Америки*, 1999. 125 с.
4064. Палієнко М. Музей визвольної боротьби України. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 31.
4065. Палінчак М. Державно-церковні відносини на Закарпатті та в Словаччині в 20 – середині 30-х років ХХ століття. Ужгород, 1996. 93 с.

4066. Палінчак М. Державно-церковні відносини на Закарпатті в 20-х – на початку 30-х років. *Молодь Закарпаття–Реформа*. 1994. 26 листопада.
4067. Палінчак М., Болдижар М. Релігія і церква на Закарпатті в 20–30-х рр. *Нариси історії Закарпаття*. Т. 2. Ужгород, 1995. С. 436–447.
4068. Пальок В. Виникнення і діяльність ОУН у Закарпатті в 30-их рр. ХХ ст. *Українські землі в роки Другої світової війни: науково-методичний збірник матеріалів конференції*. 19 грудня 1997 р. Ужгород, 1997. С. 19–29.
4069. Пальок В. Лицар без страху і догани: [Про Кандибу-Ольжича]. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 41–45.
4070. Пальок В. Наукова і видавнича діяльність «Просвіти» на Закарпатті в 20–30-х роках ХХ ст. *Матеріали установчої конференції по відродженню на Закарпатті крайового товариства «Просвіта»* / Редколегія: П. М. Федака, І. Ю. Коцур, М. П. Тиводар. Ужгород, 1991. С. 43–50.
4071. Пальок В. «Не злякають нас ні пута, ні ярмо...»: місце Василя Ґренджі-Донського в суспільному русі Закарпаття в 20–30-х роках ХХ ст. *Карпатський край*. 1998. № 1–2. С. 16–19.
4072. Пальок В. Олег Ольжич і Карпатська Січ. *Карпатська Січ: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 56-ій річниці Карпатської Січі*. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. С. 88–96.
4073. Пальок В. Олег Ольжич і Карпатська Україна. *Нове життя*. 2014. 7, 14 березня.
4074. Пальок В. Роль Вікентія Шандора в розбудові Карпатоукраїнської держави 1938–1939 рр. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 82–88.
4075. Пальок В. Формування української національної ідеї в Закарпатті у 20–30 рр. як передумова проголошення Карпатської України. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 7–19.
4076. Пам'яті Августина Волошина. *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 31.
4077. Пам'яті Августина Штефана (1893–1986). *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 41–42.

4078. Пам'яті Василя Опаленика. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 91.
4079. Пам'яті професора В. І. Худанича: [д-р історичних наук, проф. кафедри політології УжНУ]. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Ужгород: Говерла, 2006. Випуск 16. С. 222–224.
4080. Панов А. Масарик і Закарпаття. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2010. 192 с.
4081. Панов А., Болдижар М. Державність Закарпаття в політико-правовій діяльності Т. Масарика. Ужгород: Закарпаття, 2005. 104 с.
4082. Панченко О. Кущинський Антін Андрійович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [Ф. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 16 (Куз–Лев). С. 355.
4083. Панченко О. Антон Кущинський (1879–1992). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 401–403.
4084. Панчук М. Політичне русинство. *Політична енциклопедія* / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 593–594.
4085. Панчук Н. Трагічна велич Августина Волошина [Про вихід у світ «Вибраних творів» Августина Волошина]. *Новини Закарпаття*. 2002. 23 березня.
4086. Панько М. Василь Свида: до біографії і творчості. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 306–308.
4087. Панько С. Карпатська Україна на сторінках часопису «Пробоем» (1939–1944). *Свобода*. 2009. 10 квітня.
4088. Панько С. Олександр Олесь – поет з душею вогняною. *Панько С. Вибрані твори*. Ужгород: Карпати, 2020. С. 238–243.
4089. Пап М. Карпатська Україна у планах Гітлера і Сталіна в роках 1938–1939. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород: Карпати, 1994. С. 211–216.

4090. Пап С. (Пап-Пугач С.). Велика боротьба / Передмова акад. Миколи Мушинки. Ужгород: Гражда, 2015. 380 с.
4091. Пап С. (Пап-Пугач С.). Велика боротьба / Передмова акад. Миколи Мушинки. Ужгород: Гражда, 2019. 380 с.
4092. Пап С. (Пап-Пугач С.). Вони полягли за Карпатську Україну. *Срібна Земля*. 1994. 26 березня.
4093. Пап С. (Пап-Пугач С.). Красне поле. *Срібна Земля*. 1994. 19 березня.
4094. Пап С. (Пап-Пугач С.). Організаційна схема Пласту на Закарпатті у 1920–1930-их роках. URL: <https://100kroktiv.info/2015/01/orhanizatsijna-shema-plastu-na-zakarpatti-u-1920-1930-uh-rokah/> (дата звернення: 24. 01. 2022).
4095. Пап С. (Пап-Пугач С.). Підривна діяльність мадярів проти Закарпаття в 1919–1938 роках / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/stepan-pap-pidryvna-diial-nist-madiariv-proty-zakarpattia-v-1919-1938-rokakh/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4096. Пап С. (Пап-Пугач С.). Про знущання мадярами над українцями Закарпаття / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/stepan-pap-pro-znushchannja-madjaramy-nad-ukrajintsjamy-zakarpattja/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4097. Пап С. (Пап-Пугач С.). Скорбна путь. *Краянка*. 1994. С. 102–109.
4098. Пап С. (Пап-Пугач С.). Спогади з тюрми. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 359–360.
4099. Пап С. (Пап-Пугач С.). У мадярській тюрмі (Спомини молодого в'язня). Нью-Йорк, 1978. 39 с.
4100. Папакін Г. Закарпатська проблема в архівній спадщині Павла Скоропадського (20-ті – початок 40-их років). *Студії з архівної справи та документознавства*. Том четвертий. К., 1999. С. 142–149.
4101. Папакін Г. Карпатська Україна і гетьман Павло Скоропадський (до питання про позицію гетьманського руху щодо утворення Карпатоукраїнської держави у 1938–1939 роках). *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 60–67.
4102. Паплацко В. Формованє и трагедия Карпатской Украины по писаню Руских новиных и Руского календара за 1940 рок. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 276–283.

4103. Парк, монети і майдан: Закарпаття готується до 75-ліття Карпатської України. *Старий Замок Паланок*. 2011. 17–23 листопада.
4104. Пархомчук О. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. *Політична енциклопедія / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін.* К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 92–93.
4105. Пасічко Я. Історія Карпатської Січі у спогадах рядового вояка (За матеріалами підготовки музейної експозиції). *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальні редактори: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 387–391.
4106. Пасічник М. Історія України: державницькі процеси, розвиток культури та політичні перспективи: Навчальний посібник. 2-ге видання, стереотипне. К.: Знання, 2006. 735 с.
4107. Патик В. Карпатська Січ. На захисті молоді держави. URL: <https://artefact.org.ua/history/karpatska-sich-na-zahisti-molodoyi-derzhavi.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4108. Патриляк І. Кандиба Олег (псевдоніми – Д. Кардаш, Лелека, Ольжич, М. Запоточний, К. Костянтин, О. Невідомий та ін.). *Політична енциклопедія / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін.* К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 312–313.
4109. Патриляк І. Онацький Євген (псевдоніми – Тарас, Домотенко). *Політична енциклопедія / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін.* К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 513.
4110. Патриляк І. Організація Українських Націоналістів. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 7: МЛ–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2010. С. 610–618.
4111. Патриляк І. Організація Українських Націоналістів (ОУН). *Політична енциклопедія / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін.* К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 519–522.
4112. Патриляк І. Перемога або смерть: український визвольний рух у 1939–1960 роках / Центр дослідження визвольного руху. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2024. 688 с.
4113. Патриляк І. Роман Шухевич у 1939–1943 роках. *Визвольний шлях*. 2007. Книга 6. С. 63–78.
4114. Патриляк І. Ярій (Яри, Ярі, Ярри) Ріхард (псевдоніми – Карпат, Петро, Ріко, Рітмайстер, Річенька). *Політична енциклопедія / Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін.* К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 798–799.

4115. Патриляк І., Боровик М. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2010. 590 с.
4116. Патрус-Карпатський (справжнє прізвище Патрус) Андрій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 115–116.
4117. Патяник Л. За Карпатську Україну, за її свободу! *Тячів*. 2013. 16 березня.
4118. Пачовський В. Срібна Земля. Тисячоліття Карпатської України: Історичний нарис. Ужгород: Закарпаття, 1993. 132 с.
4119. Пачовський Василь. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 116.
4120. Пашкевич В. Політичний авантюрист [про Августина Волошина]. *Закарпатська правда*. 1990. 6 березня.
4121. Пашкуй З. Антинародная политика фашистской Венгрии в Закарпатье в 1938–1944 гг. Автореферат дис. ... канд. ист. наук. Ужгород, 1974.
4122. Пашкуй З. Політика мадяризації українського населення на Закарпатті в 1939–1944 рр. *Український історичний журнал*. 1973. № 4. С. 98–104.
4123. Пашкуй З. До питання про автономію Закарпаття під час угорської окупації. *Український історичний журнал*. 1973. № 2. С. 93–98.
4124. Пеганов А. Чехо-словацко-венгерские переговоры в ноябре 1938 – марте 1939 г. о реализации Венского арбитражного решения. *Российские и славянские решения*. 2009. № 3. С. 205–210.
4125. Пекар А. Батько Волошин в обороні греко-католицької церкви. *Світло*. 1975. Жовтень–листопад.
4126. Пекар А. Батько о. Августин Волошин – жертва большевицького терору. URL: <https://1939.in.ua/category/statti/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4127. Пекар А. Греко-католицька церква в кордонах Чехословаччини 1919–1939. *Zakarpatská Ukrajina v rámci Československa (1919–1939): zborník materiálov zo 6. vedeckej karpatistickej konferencie* (Prešov, 02 – 04.09.1998). Prešov: Filizofická fakulta Prešovskej univerzity, 2000. С. 115–131.
4128. Пекар А. Греко-католицька церква за мадярської окупації. *Карпатський край: історико-краєзнавчий журнал*. Ужгород, 1996. Річник 6–й. № 8–12 (115). С. 58–63.
4129. Пекар А. Греко-Католицька Церква під час Карпатської України. URL: <https://www.osbm.org.ua/index.php/o-atanasiy-pekar-chsvv/istorychni-publikatsii/4247-2014-03-20-19-20-55> (дата звернення: 15. 01. 2022).
4130. Пекар А. Греко-католицька церква під час Карпатської України (Доповідь виголошена на симпозіумі НТШ в Нью-Йорку, з нагоди 50- ліття проголошення Карпатської України). *Analecta Ordinis S. Basilii Magni*

- ecclesiae catholicae Ucrainae persecutae dedicate (1945–1990). Sectio II. Vol. XIV (XX). Fasc. 1–4. Romae : Sumptibus PP. Basilianorum, 1992. P. 302–308.*
4131. Пекар А. Греко-Католицька Церква під час Карпатської України: промова на святкових сходах Карпатського Союзу в Нью Йорку 13 березня 1987. *Свобода*. Ч. 223. 20 листопада.
4132. Пекар А. Греко-Католицька церква під час окупації Закарпаття (1939–44 рр.). *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944 / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича*. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 150–164.
4133. Пекар А. Греко-Католицька Церква під час окупації Закарпаття (1939–44 рр.). Ставлення угорців до єп. О. Стойки. *Календар українців Угорщини на 2002 рік / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич*. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 82–83.
4134. Пекар А. Греко-Католицька Церква у період Карпатської України (1938–39). *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 55–59.
4135. Пекар А. Життєвий шлях о. Гліба Григорія Кінаха ЧСВВ. URL: <https://www.osbm.org.ua/index.php/o-atanasiy-pekar-chsvv/istorychni-publikatsii/4246-zhyttievnyi-shliakh-o-hliba-hryhoriia-kinakha-chsvv-3> (дата звернення: 16. 01. 2022).
4136. Пекар А. Ісповідники віри нашої сучасності. Причинок до мартиролога Української Католицької Церкви під совітами. Видання друге. Львів: Видавництво отців василіан «Місіонер», 2001. 288 с.
4137. Пекар А. Ісповідники віри нашої сучасності: Причинки до мартирологів Української Католицької Церкви під совітами. Рим–Торонто, 1982. 232 с.
4138. Пекар А. Митрополит А. Шептицький і закарпатські українці. *Analecta Ordinis S. Basilii Magni ecclesiae catholicae Ucrainae persecutae dedicate (1945–1990). Sectio II. Vol. XIV (XX). Fasc. 1–4. Romae: Sumptibus PP. Basilianorum, 1992. P. 270–278.*
4139. Пекар А. Митрополит А. Шептицький і закарпатські українці. *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 107–108.
4140. Пекар А. Митрополит Андрей Шептицький і Закарпаття. URL: <https://www.osbm.org.ua/index.php/o-atanasiy-pekar-chsvv/istorychni-publikatsii/4250-2011-12-26-16-23-47> (дата звернення: 16. 01. 2022).
4141. Пекар А. Мукачівська Єпархія і Галицька Митрополія. *Українські Карпати*. Матеріали Міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.).

- Ужгород: Видавництво «Карпати», 1993. С. 398–405.
4142. Пекар А. Нариси історії Церкви Закарпаття. Видання друге. Рим–Львів: Видавництво Отців Василіан «Місіонер», 1997. Том I: Єрархічне оформлення. 232 с.
4143. Пекар А. Нариси історії Церкви Закарпаття. Ужгород: КП «Ужгородська друкарня», 2014. Том III. Монаше життя. 224 с.
4144. Пекар А. Нариси історії Церкви Закарпаття: у 2 т. / Внутрішня історія. Рим; Львів: Місіонер, 1997. Т. 2. 1997. 492 с.
4145. Пекар А. Отець Кирило Феделеш – «апостол тверезості». *Календар «Просвіти» на 2000 рік*. Ужгород, 2000. С. 62–63.
4146. Пекар А. Отець Полікарп Булик ЧСВВ (1885–1961). URL: <https://www.osbm.org.ua/index.php/o-atanasiy-pekar-chsvv/istorychni-publikatsii/4251-1885-1962> (дата звернення: 16. 01. 2022).
4147. Пекар А. Церковна політика мадярів на Закарпатті. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II–III (XVI–XVII). На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 49–58.
4148. Пекар Атанасій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 117.
4149. Пеленська О. Кремлівські марення про Закарпаття: відповідь Волошина. URL: (дата звернення: 17. 03. 2022).
4150. Пеленська О. Михалевич Михайло. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2018. Т. 20 (Медична–Мікоян). С. 597.
4151. Пеленський Є. Письменство [також про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 332–333.
4152. Пелехатий О. «Мамко, мамко, куп ми книжку». «Ужгородський книжковий Миколай переростає обласні масштаби». Краще наукове видання – «Вони боронили Карпатську Україну». *Срібна Земля*. 2002. 19–25 грудня.
4153. Пеняк П. Карпатська Україна в монументальних пам'ятках. *Срібна Земля*. 2012. 16 березня.
4154. Перевузок Юрій. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І.

- Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 561.
4155. Перевузник Юрій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 117.
4156. Перепічка Є. В. Феномен Степана Бандери. Львів: СПОЛОМ, 2006. 736 с.
4157. Переслегин С. Вторая мировая: война между Реальностями. М.: Язуа, Эксмо, 2006. 544 с.
4158. Перший президент Карпатської України [За матеріалами книги Олекси Мишанича «Августин Волошин»]. *Карпатський голос*. 2003. 22-28 березня. № 11 (323).
4159. Пестременко А. Переклади В. Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 138–139.
4160. Пестременко А. Перлини закарпатського регіоналізму [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 260–262.
4161. Пестременко А. Прозова творчість Василя Гренджі-Донського. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 135–137.
4162. Пестременко А. Публіцистична творчість Василя Гренджі-Донського (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 143–149.
4163. Петрів Я., Деркач А. У лавах «Карпатської Січі». *Галичина*. 2019. 8–14 березня.
4164. Петрецький В. Видання факультету суспільних наук [про книги присвячені Карпатській Україні]. *Соціально-політичні студії*. Вісник

- наукової думки студентів факультету суспільних наук Ужгородського національного університету. Випуск 1. Ужгород, 2008. С. 112–116.
4165. Петрецький В. Готуємось до відзначення ювілею. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання.* 2008. №31. С. 15.
4166. Петрецький В. До подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України. *Трибуна.* 2008. 8 листопада.
4167. Петрецький В. До подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету.* Інформаційне видання. 2008. №8. С. 11–12.
4168. Петрецький В. Політична еліта на сторінках «Нової свободи». До 70-річчя проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. 80 с.
4169. Петрецький В. Про Карпато-українське державотворення. *Бюлетень Прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання.* 2009. №1. С. 3.
4170. Петрецький В. Проблеми консолідації еліти Підкарпатської Русі другої половини 30-х років ХХ століття. *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія: Історія. Випуск 25. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2010. С. 147–150.
4171. Петрецький В. [Рец.: Вегеш М., Токар М., Басараб М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення: Навчальний посібник. Ужгород: Карпати, 2008. 256 с.]. *Науковий вісник Ужгородського університету.* Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 11. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2009. С. 259–260.
4172. Петричко М. В обороні Срібної Землі: до 72-ї річниці Карпатської України. *Шлях перемоги.* 2011. 23 березня.
4173. Петричко М. Згадаймо ті дні. *Старий Замок.* 1999. 11 березня.
4174. Петричко М. Карпатська Україна – наша історія. *Срібна Земля.* 2002. 14 березня.
4175. Петричко М. Наше славне минуле [Спогад про Карпатську Україну та Ковнер]. *Карпатський голос.* 2005. 12-18 березня. № 10 (383).
4176. Петричко М. Пора «протверезитися» [На підтримку статті В. Піпаша]. *Карпатський голос.* 1999. 25–31 грудня. № 45 (181).
4177. Петричко М. «... Як боролось Закарпаття»: (15 березня 1939 р. у Хусті було проголошено незалежність Карпатської України). *Образотворче мистецтво.* 2001. №2. С. 54.
4178. Петричко М. Як ми йшли до березня 1939-го (Спогади). *Карпатський голос.* 2001. 10–16 березня. № 10 (241).

4179. Петрище П. В. Гренджа-Донський – редактор «Нової свободи». *Тези доповідей та повідомлень наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974)*. Ужгород, 1995. С. 70–72.
4180. Петрище П. Велике бачиться на відстані. *Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 76–77.
4181. Петрище П. Велике бачиться на відстані. *Карпатська Україна*. 1993. 13 травня.
4182. Петрище П. Діяльність профспілкових організацій Закарпаття в період буржуазної Чехословаччини (1929–1939 рр.). *Актуальні питання історії Закарпаття: Збірник наукових студентських робіт. На допомогу студентам і учням шкіл*. Ужгород, 1992. Випуск 1. С. 15–20.
4183. Петрів Я., Деркач А. Героїчний чин захисників Карпатської України. URL: <https://ukrnationalism.com/history/3638-heroichnyi-chyn-zakhysnykiv-karpatskoi-ukrainy.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4184. Петровський В., Радченко Л., Семененко В. Історія України. Неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. Харків: ВД «Школа», 2007. 592 с.
4185. Петровцій І. Лет і вись мислі Потушняка. 95-річчя з дня народження письменника, етнографа (1910–1960). *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 26 лютого.
4186. Петровцій І. У промінні магічної книги. 27 лютого виповнюється 95 років від дня народження класика української літератури Федора Михайловича Потушняка. *Ужгород*. 2005. 26 лютого.
4187. Петруляк І. Потай від людського ока на світанку вбивали українських патріотів. *Новини Закарпаття*. 2009. 24 лютого.
4188. Петруляк І., Костюк І. Вийшла книга про дводенний період існування Карпатської України [про спогади полковника Сергія Єфремова]. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/32359> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4189. Пилипчинець В. Аристократ духу, володар дум жив і живе на Верховині [Про Августина Волошина]. *Срібна Земля–Фест*. 1999. 18–24 березня.
4190. Пилипчинець В. Долю освітян-патріотів Верховини досліджує нинішня генерація міжгірських педагогів: [про пошукову роботу колективу Міжгірської ЗОШ І-ІІ ступенів розповідає директор школи М. Шагур]. *Срібна Земля–Фест*. 2013. 15–21 березня.
4191. Пилипчинець В. Дослідник історії Карпатської України. *Верховина*. 2004. 18 березня.
4192. Пилипчинець В. Келечин вшановує Августина Волошина: [Виступ М. М. Вегеша біля пам'ятного знака А. Волошину в Келечині]. *Новини Закарпаття*. 2002. 28 березня.

4193. Пилипчинець В. Сила народу у його боротьбі за свободу. *Верховина*. 2014. 20 березня.
4194. Пилипчинець В. У пошуках правди. *Срібна Земля*. 1993. 8 червня.
4195. Пилипчинець В. У пошуку правди. *Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 81–82.
4196. Пинзештадлер А. Спогади колишнього гімназиста. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич*. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 74.
4197. Пирович В. Діяльність Зенона Коссака-Тарнавського в Карпатській Україні. *Sarpatica–Карпатика*. Випуск 7. Ужгород, 2001. С. 242–251.
4198. Пирович В. Діяльність Зенона Коссака-Тарнавського в Карпатській Україні. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 102–105.
4199. Пирович В. Зенон Коссака-Тарнавський (1907–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 387–391.
4200. Писар М. Степан Клочурак (1895–1980). *Історія України в історичних портретах: Збірник наукових праць*. Ужгород, 1996. С. 81–83.
4201. Письменник Василь Гренджа-Донський на волі. *Пробоем*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 20 вересня. С. 121.
4202. Письменники Закарпаття. Бібліографічний довідник. Ужгород: Карпати, 1989. 29 с.
4203. Письменники Радянської України. Біобібліографічний довідник. К.: Радянський письменник, 1966. 780 с.
4204. Письменники Радянської України. Біобібліографічний довідник. К.: Радянський письменник, 1970. 514 с.
4205. Письменники Радянської України. Довідник. К.: Радянський письменник, 1976. 417 с.
4206. Письменники Радянської України (1917–1987). Біобібліографічний довідник. К.: Радянський письменник, 1988. 719 с.
4207. Підбитий І. В таборі. *Пробоем*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Березень – квітень. С. 16–17.

4208. Підгірянкa Марійкa (літ. псевд. Домбровської Марії). *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 119.
4209. Підгорна М. І замайорів стяг над замком...: [на честь 70-ти річчя Карпатської України піднято український прапор над Середнянським замком]. *Вісті Ужгородщини*. 2009. 14 березня.
4210. Підгорний О. Розквітло Красне Поле прапорами. *Трибуна*. 2011. 19 березня.
4211. Підгорний О. Сценарії та реалії. Післямова до обласного мітингу на Красному Полі. *Трибуна*. 2005. 19 березня.
4212. Підкарпатська Русь. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 577.
4213. Підкова І. Карпатська Україна (Карпато-Українська держава). *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 289–230.
4214. Підкова І. «Карпатська Січ». *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 288–289.
4215. Підкова І. Клочурак Степан. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 127–128.
4216. Підкова І. Ревай Федір. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 613.
4217. Підкова І. Ревай Юліан. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 613.
4218. Підкова І. Рогач Іван. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 659.
4219. Підкова І. Росоха Степан. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією

- І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 680.
4220. Підкова І. Українське Національне Об'єднання (УНО). *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 931–932.*
4221. Підкова І., Джеджора О. Антанта Мала. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 13.
4222. Підкова І., Джеджора О. Бенеш Едвард. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 31.
4223. Підкова І., Джеджора О. Віденські арбітражі 1938 і 1940. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 60.
4224. Підкова І., Джеджора О. Гаха Еміль. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 71–72.
4225. Підкова І., Джеджора О. Генлейн Конрад. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 72–73.
4226. Підкова І., Джеджора О. Горті Міклош. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 80–81.
4227. Підкова І., Джеджора О. Даладьє Едуард. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 93.
4228. Підкова І., Джеджора О. Канаріс Вільгельм. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 130.
4229. Підкова І., Джеджора О. Михай І. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 188.

4230. Підкова І., Джеджора О. Муссоліні Беніто. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 194–195.
4231. Підкова І., Джеджора О. Мюнхенська угода 1938. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 195.
4232. Підкова І., Джеджора О. Нілашисти. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 204.
4233. Підкова І., Джеджора О. Ріббентроп Йоахім фрн. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 252–253.
4234. Підкова І., Джеджора О. Салаші Ференц. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 262.
4235. Підкова І., Джеджора О. Судетська криза 1938. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 282.
4236. Підкова І., Джеджора О. Тісо Йосиф. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 291.
4237. Підкова І., Джеджора О. Чемберлен Невіл. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 324.
4238. Підкова І., Джеджора О. Черчілль Вінстон Леонард Спенсер. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 325–326.
4239. Підкова І., Джеджора О. Чіано Галеаццо. *Підкова І., Джеджора О. Світова історія. ХІХ – ХХ століття. Словник.* Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. С. 331.
4240. Підлуцький О. Едуард Бенеш: Президент, який двічі втратив республіку. *Підлуцький О. Лідери, що змінили світ.* Харків: Фоліо, 2022. С. 65–78.

4241. Підлуцкий О. Эдуард Бенеш: президент, который дважды потерял республику. URL: https://zn.ua/SOCIUM/eduard_benesh_prezident,_kotoryy_dvazhdy__poteryal_r_espubliku.html (дата звернення: 17. 01. 2022).
4242. Піковська Т. Місце і роль політичних партій в Першій Чехословацькій Республіці (1918–1938 рр.). *Наукові записки Вінницького державного університету*. Серія: Історія. 2009. С. 313.
4243. Піковська Т. Національна політика в програмах політичних партій Першої Чехословацької Республіки (1918–1938). *Наукові записки Вінницького державного університету*. 2010.
4244. Піпаш Б(ожена). Августин Волошин. Штрихи до політичного портрету. *Карпатський голос*. 2002. 16–22 березня. № 11 (281).
4245. Піпаш В. Андрій Грицак та його побратими. URL: <https://zakarpattyua.net.ua/Blogs/203176-Andrii-Hrytsak-ta-ioho-pobratymy> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4246. Піпаш В. Верецький перевал. Історія і перспективи конфлікту. URL: <http://zakarpattyua.net.ua/ukr-news-37177-Veretskyi-pereval.-Istoriia-i-perspektyvy-konfliktu> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4247. Піпаш В. Верецький перевал: легенда, яку хочуть використати політичні екстремісти сусідньої держави [Вперше пролунав заклик до влади провести розкопки захоронень та перепоховати розстріляних тут карпатських січовиків]. *Карпатський голос*. 1999. 11–17 грудня. № 45 (191).
4248. Піпаш В. Видання українською мовою в умовах угорської окупації Закарпаття (1939–1944 рр.). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Історія / Міністерство освіти і науки України; Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»; [Редколегія: М. М. Вегеш (голова) та ін.]. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. Випуск 22. С. 150–153.
4249. Піпаш В. Гуцульська Республіка – предтеча Карпатської України. *Розбудова держави*. 1995. № 7–8. С. 21–24.
4250. Піпаш В. Гуцульська Республіка – предтеча Карпатської України. *Українські Карпати: матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура»* (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.). Ужгород: Карпати, 1993. С. 413–419.
4251. Піпаш В. Гуцульська республіка – унікальна сторінка в історії України. *Піпаш В. Закарпатська Гуцульщина: історико-етнографічний нарис*. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2012. С. 43–52.
4252. Піпаш В. Гуцульська республіка – унікальна сторінка в історії України. *Карпатський голос*. 2004. 3–16 січня. №1 (352).
4253. Піпаш В. Гуцульська республіка – унікальна сторінка державотворення. *Голос України*. 2009. 11 лютого. URL:

- <https://zakarpattya.net.ua/News/34094-Hutsulska-respublika---unikalna-storinka-derzhavotvorennia> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4254. Піпаш В. IV (Хустська) сесія Великої ради НРУ та її внесок у розробку ідейних засад Народного Руху України [Про значення Карпато-Української держави для українського державотворення. Сесія відбулася 24–25 березня 1990 р. у м. Хуст з виїздом на Красне поле]. *Науковий вісник / Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія.* 2008. № 20 (76). С. 144–148.
4255. Піпаш В. Ім'я М. Колодзінського – Мукачівському ліцеєві! URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/96387-Im'ia-M.-Kolodzinskoho---Mukachivskomu-litseievi!> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4256. Піпаш В. Мукачівському військовому лицю слід присвоїти ім'я начальника Генштабу «Карпатської Січі». URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/171169-Mukachivskomu-viiskovomu-litseiu-slid-prysvoity-imia-nachalnyka-Henshtabu-Karpatskoi-Sichi> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4257. Піпаш В. Народний Рух України як форма національно-визвольної боротьби українців на зламі 80–90-х років ХХ століття: закарпатський регіональний аспект [Про вшанування історії Карпатської України] Ужгород: Гражда, 2008. 216 с.
4258. Піпаш В. Не впускаєш у двері, лізе через вікно, зачиниш вікно, намагається пробратися через комин... [Про пам'ятний знак на Верецькому перевалі, необхідність проведення розкопок та перепоховання карпатських січовиків]. *Карпатський голос.* 2001. 7–13 квітня. № 14 (245).
4259. Піпаш В. Пам'яті патріота [Про команданта Карпатської Січі у Великому Бичкові П. Волощука]. *Карпатський голос.* 1995. 26 жовтня–8 листопада. № 17 (42).
4260. Піпаш В. Пам'ять ніколи не згасне [Про віче на Яблуницькому перевалі зі спогадами живих сучасників]. *Карпатський голос.* 2001. 9–15 червня. № 22 (253).
4261. Піпаш В. Піпаш Іван – карпатський січовик, житель Чорної Тиси. *Голос Мараморощини.* 1990. Листопад.
4262. Піпаш В. Полеглі на Верецькому перевалі: [про події березня 1939 р.]. *Слово Просвіти.* 2009. 19–25 березня.
4263. Піпаш В. Політичний підтекст «русинського питання» на Закарпатті. *Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку /* Головний редактор Г. Скрипник; редакційна колегія: М. Сополіга, М. Мушинка, Б. Ажнюк, М. Тиводар, П. Чучка, О. Онищенко, В. Геєць, Я. Яцків, І. Дзюба, І. Драч, О. Майборода, Ю. Бача, Б. Зілинський, М. Мозер, М. Панчук, Ю. Балєга, В. Німчук, В. Євтух, В. Наулко, О. Швець, Г.

- Бондаренко, Л. Вахніна, Л. Мушкетик. К.: НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2013. С. 105–125.
4264. Піпаш В. Політичний підтекст «русинського питання» у Закарпатті. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. № 26: Матеріали міжнародної наукової конференції: «Українці в прикордонних областях Карпат: проблеми акультурації, асиміляції, ідентифікації», Свидник, 17–18 червня 2011 р. Свидник, 2011. С. 59–73.
4265. Піпаш В. Проект заяви Центрального Проводу НРУ «Про спорудження пам'ятників на Верецькому перевалі». *Карпатський голос*. 2001. 7–13 квітня. № 14 (245).
4266. Піпаш В. Розпочалися розкопки на Верецькому перевалі. *Карпатський голос*. 2008. № 1 (листопад).
4267. Піпаш В. Степан Клочурак про чеський національно-визвольний рух та Т. Г. Масарика. *Історичний часопис з богемістики і словакістики / Редколегія: М. М. Вегеш, С. В. Віднянський, М. М. Кріль, І. М. Ліхтей, І. О. Шніцер та ін.; Упорядники: І. М. Ліхтей, І. О. Шніцер*. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2011. Випуск 1. Матеріали наукових читань «Томаш Масарик – видатний учений, політик та державний діяч» (Ужгород, 21 грудня 2010 р.). С. 152–156.
4268. Піпаш В. Українське націоналістичне підпілля на Закарпатті у роки Другої світової війни. *Закарпатська Україна: перспективи та реалії розвитку*: матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 65-й річниці воз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною (Ужгород, 24 червня 2010 року). Ужгород, 2010. С. 24 – 32.
4269. Піпаш В. Український чин Закарпаття. Українське націоналістичне підпілля на Закарпатті у роки Другої світової війни та після її офіційного закінчення. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/77599-Ukrainskyi-chyn-Zakarpattia> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4270. Піпаш В. Феномен регіонального сепаратизму в Закарпатті. Ідейні джерела, передумови та діяльність. Мукачево: Карпатська вежа, 2009. 36 с.
4271. Піпаш В. Ця підпільна організація була унікальною не лише для Закарпаття, а й для всієї України. *Карпатський голос*. 2002. 15–21 червня. № 25 (295).
4272. Піпаш В. Через десятиліття пречудове урочище Кізій відкрило свою жахливу таємницю. URL: <https://zakarpattya.net.ua/Blogs/200093-Cherez-desiatylyittia-prechudove-urochishche-Kizii-vidkrylo-svoiu-zhakhlyvu-taiemnytsiu> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4273. Піпаш В. Через десятки літ урочище Кізій розкриває свою таємницю... *Новини Закарпаття*. 2008. 4 жовтня.

4274. Піпаш В. Якби не він, не було б незалежності Карпатської України. URL: <https://zakarpattyua.net.ua/Blogs/178327-IAkby-ne-vin-ne-bulo-b-nezalezhnosti-Karpatskoj-Ukrainy> (дата звернення: 20. 07. 2021).
4275. Піпаш Ю. Микола Грицак був моїм любимим учителем і неперевершеним українським лексикографом. *Карпатський голос*. 1998. 19–25 грудня. № 38 (145); 26 грудня. 1998 р. 3 січня 1999 р. № 1 (146).
4276. Піпаш-Косівський В. Великий син України [Про Степана Клочурака]. *Карпатський голос*. 1995. 21 лютого. № 2 (27).
4277. Піпаш-Косівський В. Вони віддавали життя за Батьківщину. На Рахівщині теж діяли групи ОУН–УПА. *Карпатський голос*. 2005. 27 жовтня–4 листопада. №32 (405).
4278. Піпаш-Косівський В. Двічі репресований. Грицак Микола Миколайович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 395–398.
4279. Піпаш-Косівський В. Живе у Лузі січовик. *Карпатський голос*. 2005. 5–11 листопада. №33 (406).
4280. Піпаш-Косівський В. Життя прожити – не поле перейти або розповіді автора про минуле й сьогодні / Передмова Миколи Вегеша. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. 196 с.
4281. Піпаш-Косівський В. Іван Піпаш (1909–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 490–491.
4282. Піпаш-Косівський В. Із сім'ї будівничих Карпатської України [Про П. Калинюка]. *Карпатський голос*. 2002. 7–13 грудня. №39 (309).
4283. Піпаш-Косівський В. Карпатська Січ у Рахові. *Зоря Рахівщини*. 2009. 14, 28 лютого.
4284. Піпаш-Косівський В. Квасівська трагедія. Це сталося 53 роки тому [Про катування та розстріли угорськими гонведами о. К. Купара, І. Рознійчука та інших карпатських січовиків]. *Голос Мараморощини*. 1992. Березень. № 3 (14).
4285. Піпаш-Косівський В. Один із тих, що zostалися живими [Запис спогадів карпатського січовика Василя Козурака, якому була вручена нагорода Народного Руху України «Медаль учасника Другої світової війни 1939-1945 рр.»]. *Карпатський голос*. 1995. 13 грудня. № 19 (44).

4286. Піпаш-Косівський В. Павло Волощук (1910–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 452–453.
4287. Піпаш-Косівський В. Січовицький сотник [Про В. Романчука]. *Карпатський голос*. 1998. 5–11 вересня. № 24 (130).
4288. Піскун В. Чеська преса і мемуаристика про Августина Волошина. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 101–108.
4289. Пісня про окупацію Карпатської України [про пісню «Ой повіяв буйний вітер і на Закарпаття...»]. *Проблем*. Суспільно-інформативний часопис. 1939. 12 жовтня. С. 151.
4290. Плав'юк М. Внесок Організації Українських Націоналістів у будівництво Карпатської України. *Карпатська Україна і Августин Волошин. Матеріали міжнародної наукової конференції*. Ужгород, 1995. С. 136–145.
4291. Пластовий альманах. З нагоди п'ятдесятиріччя українського Пласту на Закарпатті. 1921–1971 / Зложив С. Пап-Пугач. Рим: Видання ЮГ, 1976. 196 с.
4292. Плиска І. Про невмирущу славу Карпатської України: [про історичну годину у Ганичівській сільській бібліотеці]. *Дружба*. 2012. 24 березня.
4293. Плита І. Герої-верховинці: [Автономна Карпатська Україна 28. X. 1938–1939 рр.]. *Україна*. 1999. № 11. С. 36–37.
4294. Плохій С. Брама Європи / Переклад з англійської Романа Клочка. 2-е видання. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 496 с.
4295. Пойда М. Тернівчани побували на Красному полі. *Вісник Тернова*. 2013. 27 березня.
4296. Пойда С. Літопис національно-визвольних змагань. Рецензія на монографію «Вони боронили Карпатську Україну». *Просвіта*. 2002. Березень.
4297. Пойда С. (Петрович С.). Літопис національно-визвольних змагань. Рецензія на монографію «Вони боронили Карпатську Україну». *Ужгородський університет*. 2002. 21 березня.

4298. Пойда С., Токар М. «Моє кредо – праця». До 40-річчя з дня народження Миколи Вегеша. *Ужгородський університет*. 2002. 29 лютого.
4299. Покликання. Біобібліографічний покажчик до 90-річчя від дня народження Павла Павловича Чучки / Укладачі: Л. О. Мельник, Н. С. Лехман, О. В. Бряник; передмова: М. М. Пахомова; відповідальна за випуск: М. М. Медведь. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2018. 224 с.
4300. Полажинець М. Перший професор-хірург Закарпаття Олександр Васильович Фединець (До 100-річчя з дня народження). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Медицина». Випуск 3. Ужгород, 1996. С. 43–45.
4301. Полажинець М. Перший професор-хірург Закарпаття Олександр Васильович Фединець. *Календар українців Угорщини на 1999 рік / Упорядник В. Худанич*. Ужгород: Гражда–Карпати, 1999. С. 90–92.
4302. Полак С. Проголошення Карпатської України – вагомий крок у боротьбі за утвердження української державності. *Ужгород*. 2009. 14 березня.
4303. Політична еліта на сторінках «Нової Свободи». Ужгород: Говерла, 2009.
4304. Політична історія України. ХХ ст.: У 6 т. / Редколегія: І. Ф. Курас (голова) та ін. Т. 5: Українці за межами УРСР (1918–1940). Керівник тому В. П. Трощинський. К.: Генеза, 2003. 720 с.
4305. Політична, культурна та громадська діяльність Каленика Лисюка (1887–1967). Клівленд, 1967. 55 с.
4306. Поліха Л. Дизайн молодіжних та дитячих видань Закарпаття 1919–1944 рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (29). Ужгород, 2013. С. 294–300.
4307. Поліха Л. Журнали Закарпаття 1920–1930 років: типи оформлення обкладинок. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 22. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 149–153.
4308. Поліха Л. Метафора як основний засіб увиразнення дизайну просвітницьких медіа Закарпаття 1919–1944 років. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 2 (32). Ужгород, 2014. С. 74–79.
4309. Поліщук Р. Праці Тараса Франка з тіловиховання в контексті спортивно-оздоровчих рухів у Західній Україні 1920–1930-х років. URL: file:///H:/Users/vegesh_m/Downloads/adminojs,+15.pdf (дата звернення: 22. 01. 2022).
4310. Половець С. До оформлень свят та імпрез в Карпатській Україні. *Пробоем*. Часопис закарпатської молоді. 1939. 20 червня. С. 43–44.

4311. Полонинський Ф. Перший осередок Пласту на Закарпатті: спомин учасника. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції* / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 101–104.
4312. Полонська-Василенко Н. Спогади / Упорядкування, вступна стаття та іменний покажчик Валерія Шевчука. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 591 с.
4313. Полтавець О. Методичні матеріали до річниці проголошення незалежності Карпатської України у березні 1939 року. URL: <https://old.uinp.gov.ua/news/metodichni-materiali-do-richnitsi-progoloshennya-nezalezhnosti-karpatskoi-ukraini-u-berezni-193> (дата звернення: 28. 07. 2021).
4314. Полянський О. Україна очима іноземців [Майкл Вінч. «Одноденна держава»: свідчення англійського очевидця про події Карпатської України. К.: Темпора, 2012. 348 с.]. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3630/1/Vinch%20M..pdf> (дата звернення: 22. 01. 2022).
4315. Полянський О., Труба Р. Історія України: Навчальний посібник для семінарських занять. Львів, 2011. 513 с.
4316. Помер останній захисник Карпатської України на Красному полі [8 лютого 2016 року на 95 році від дня народження відійшов у вічність славної пам'яті закарпатський січовик Микола Іванович Паращинець, який на Красному Полі захищав незалежність Карпатської України]. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/151694-Pomer-ostannii-zakhysnyk-Karpatskoi-Ukrainy-na-Krasnomu-Poli> (дата звернення: 01. 06. 2023).
4317. «... Поможіть мені знайти мій вірш»: [про С. Сабола-Зореслава]. *Карпатська Україна*. 1991. 30 жовтня.
4318. Пониपालяк А. Останній командир УПА. Життя і боротьба Василя Кука. К.: Наш формат, 2021. 256 с. (Серія «Наш пантеон»).
4319. Поп В. Для ширення істини такий малий був простір. До 100-річчя від дня народження Дмитра Поповича. *Новини Закарпаття*. 1999. 6 листопада.
4320. Поп В. Оживає в слові Верховини. Т. Шевченко в творчості письменників Закарпаття (Уривок) [про творчість В. Гренджі-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 416–419.
4321. Поп В. Слово нещадне, ім'я незнищенне. До 80-річчя Марка Бараболі. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження* / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика.

- Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 152–160. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
4322. Поп Д. «Карпатська Україна», «Закарпатська Україна»: дві сторінки однієї монети чи дві фальшиві монети. *РІО*. 2013. 23 листопада.
4323. Поп Д. Карпатська Україна – історичний парадокс. URL: <http://prozak.info/Иstoriya/Karpats-ka-Ukrayina-istorichnij-paradoks> (дата звернення: 12. 01. 2022).
4324. Поп Д. Про Січ і Карпатську Україну, якою її бачив істинний націоналіст Володимир Бірчак. *Карпатська правда*. 2009. № 1–2, № 3–4.
4325. Поп И. Автономия. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык*. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 73.
4326. Поп И. Автономный Земледельческий Союз. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык*. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 74.
4327. Поп И. Аграрная партия. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык*. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 74–75.
4328. Поп И. Бандусяк Микола. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык*. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 84.
4329. Поп И. Бараболя Марко (Иван Рознийчук). *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык*. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 84.

4330. Поп И. Бачинский Эдмунд. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 86.
4331. Поп И. Бенеш Эдвард. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 87–88.
4332. Поп И. Бескид Александр. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 91–92.
4333. Поп И. Билак Степан. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 94.
4334. Поп И. Бирчак Володимир. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 95.
4335. Поп И. Благовестникъ. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 95–96.
4336. Поп И. Бокшай Йосиф. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп;

- Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 99–101.
4337. Поп И. Борканюк Олекса. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 102–103.
4338. Поп И. Боршош-Кумяцкий Юлий. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 103.
4339. Поп И. Бращайко Михаил. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 104–105.
4340. Поп И. Бращайко Юлий. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 105.
4341. Поп И. Броди Андрей. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 106.
4342. Поп И. Венгерские политические партии в Подкарпатской Руси в 20–30-х гг. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 111.
4343. Поп И. Венский арбитраж 2 ноября 1938. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор

- русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 111–112.
4344. Поп И. Верецкий перевал. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 113.
4345. Поп И. Волошин Августин. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 120–121.
4346. Поп И. Ворон Андрей. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 121–122.
4347. Поп И. Второе правительство автономной Подкарпатской Руси. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 122–123.
4348. Поп И. Геровский Алексей Юлианович. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 132–133.
4349. Поп И. Геровский Георгий Юлианович. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 133–134.

4350. Поп И. Голота Якив. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 138.
4351. Поп И. Гренджа-Донский Василь. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 145–146.
4352. Поп И. Демко Михаил. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 153–154.
4353. Поп И. Демян Лука. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 154.
4354. Поп И. Долиной Микола. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 161.
4355. Поп И. Домбровская Мария (псевд. Марійка Підгірянка). *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 163.
4356. Поп И. Думен. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп;

- Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 167.
4357. Поп И. Жегуц Иван. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 173.
4358. Поп И. Желтвай Виктор. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 173.
4359. Поп И. Заклинский Корнелий. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 179.
4360. Поп И. Ильницкий Александр. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 187.
4361. Поп И. История. Век XX. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 38–48.
4362. Поп И. Каминский Йосиф. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 193.
4363. Поп И. Карабелеш Андрей Васильевич. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин

- Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 194.
4364. Поп И. Карпатская (Карпатська) правда. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 196.
4365. Поп И. Карпатська Січ. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 196–197.
4366. Поп И. Карпатська Україна. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 197–199.
4367. Поп И. Климпуши, братья, Василь (1891–1965), Иван (1893–1964), Дмитро (1897–1959). *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 206–207.
4368. Поп И. Клочурак Степан. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 207–208.
4369. Поп И. Колодзинский Михайло. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 210–211.

4370. Поп И. Маркуш Олександр. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 246–247.
4371. Поп И. Мишанич Олекса. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 254–255.
4372. Поп И. Мишуга Лука. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 255.
4373. Поп И. Мондок Иван. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 257.
4374. Поп И. Нярадий Дионисий. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 279.
4375. Поп И. Общество им. А. Духновича (Русское культурно-просветительное общество имени Александра Духновича). *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 280–281.
4376. Поп И. Парканий Иван. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп;

- Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 293–294.
4377. Поп И. Патрус-Карпатский Андрей. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 295–296.
4378. Поп И. Пачовский Василь. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 296–297.
4379. Поп И. Первое правительство автономной Подкарпатской Руси. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 297–298.
4380. Поп И. Пидгирянка Марийка (Ленерт-Домбровська Мария). *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 302.
4381. Поп И. Подкарпатская Русь. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 304–305.
4382. Поп И. Польско-венгерский альянс в период Мюнхена. *Мюнхен преддверие войны*. М.: Наука, 1988. С. 167–200.
4383. Поп И. Потушняк Федор. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 313–314.

4384. Поп И. Просвита. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 315.
4385. Поп И. Прхала Лев. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 315–316.
4386. Поп И. Пьещак Иван. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 316.
4387. Поп И. Ревай Федор. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 320.
4388. Поп И. Ревай Юлиан. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 320–321.
4389. Поп И. Рогач Иван. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 323.
4390. Поп И. Росоха Степан. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп;

- Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 325.
4391. Поп И. Рошко-Ирлявский Иван. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 325–326.
4392. Поп И. Сабол Севастиан (о. Себастьян, литературный псевд. Зореслав, Юрий Боржава). *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 335–336.
4393. Поп И. Спивак Борис Иванович. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 350.
4394. Поп И. Стерчо Петро. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 353.
4395. Поп И. Стойка Александр. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 353–354.
4396. Поп И. Фенцик Стефан. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 382–383.
4397. Поп И. Химинец Юлиан. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста

- Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 398.
4398. Поп И. Хира Александр. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 388–389.
4399. Поп И. Чехословацко-венгерские отношения (1938–1939). М.: Наука, 1972. 280 с.
4400. Поп И. Шандор Викентий. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 409.
4401. Поп И. Шерегий Евгений. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 410.
4402. Поп И. Шерегий Юрий Августин. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 410–411.
4403. Поп И. Штефан Августин. *Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси* / Составитель и главный редактор Иван Поп; Редактор русского текста Милена Шабак; Редактор английского текста Константин Шабак; Редактор чешского, словацкого, польского, болгарского текстов Дмитрий Поп; Редактор издательства и украинского текста Валерий Падык. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2001. С. 413–414.
4404. Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси / Второе издание. Ужгород: Издательство В. Падыка, 2006. 412 с.
4405. Поп І. Будівництво та архітектура в Закарпатті в 1919–1939 рр. *Нариси історії Закарпаття*. Т. 2. Ужгород, 1995. С. 448–461.

4406. Поп І. Закарпатська Україна в європейській кризі 1938–1939 рр. *Дукля*. 1967. № 1. С. 62–66.
4407. Поп І. Історія Закарпаття: критичні роздуми. *Карпатський край*. 1996. № 5–7. С. 4–22.
4408. Поп І., Галас В. Державотворення України. *Новини Закарпаття*. 1991. 28 листопада.
4409. Поп І., Петрище П., Ліхтей І. «Рота СТОС рапортує...» Трагічні березневі дні очима чехословацьких прикордонників. *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 42–46.
4410. Поп І. П. Підвищення педагогічної майстерності педагогів у Підкарпатській Русі на початку 20-х років ХХ століття. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 75–78.
4411. Поп І. П. Роль наукових досліджень у вивченні процесу становлення системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів на Закарпатті у 20–30-х рр. ХХ ст. *Освіта Закарпаття*. 2019. № 29–30. С. 83–86.
4412. Поп М. Енергія Красного поля. *Новини Закарпаття*. 2005. 15 березня.
4413. Поп С. Дубровський Павло Васильович (1917–1983 рр.). *Поп С. Рокосово – найдревніше поселення над Тисою*. Ужгород: Видавництво «ФОП Сабов А. М.», 2019. С. 280–281.
4414. Поп Ю., Кравчук О. Чехословацька політика щодо угорської меншини в 1918–1929 рр. *Україна–Європа–Світ*. Міжнародний науковий збірник наукових праць. Серія: Історія міжнародних відносин. 2009. Випуск 2.
4415. Попей А. Штрихи до історії виборів Союму Карпатської України в лютому 1939 року. URL: <https://karpatalja.ma/novini/arpad-popej-shtrixi-do-D1%96stor%D1%96i-vibor%D1%96v-sojmu-karpatskoi-ukraini-v-lyutomu-1939-roku/> (дата звернення: 29. 03. 2023).
4416. Попов В. Карпатська Україна за спогадами Василя Филоновича. *Шлях перемоги*. 2013. 13 березня.
4417. Попова Л. «Ми відчуваємо себе достойніше...»: [про життя і творчість Зореслава]. *Новини Закарпаття*. 1991. 3 вересня.
4418. Попович Дмитро. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 122.
4419. Попович М. Західноукраїнські землі у 20-30-х рр. ХХ ст. Закарпаття в складі Чехословаччини. Карпатська Україна: [тематичний урок]. *Історія та правознавство*. 2010. № 11. С. 10–13.
4420. Попович Н. Література і мистецтво як засіб естетичного виховання молоді у педагогічній спадщині Августина Волошина та творчості Василя Гренджі-Донського. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової

- конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 175–177.
4421. Попович О. Новітня історія України в польській історичній періодиці 2009 року. *Україна модерна*. 2011. № 18. С. 417–424.
4422. Попович О. Питання підготовки вихователів до організації середовища конструктивної діяльності дошкільників у спадщині Августина Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 55–56.
4423. Попович О. Повертається Василь Гренджа-Донський. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 266.
4424. Попович П. Безпідставно відрахований з армії. Кодріш Михайло Михайлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 435–439.
4425. Попович П. Борець і мученик за Україну: [В. Гренджа-Донський]. *Срібна Земля*. 1995. 25 листопада.
4426. Попович П. В чужій землі не хочу я лежати!: [В. Гренджа-Донський]. *Срібна Земля*. 1994. 26 листопада.
4427. Попович П. На командирських посадах і дипломатичній службі. Бундзяк Степан Михайлович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 350–354.
4428. Попович П. Полум'яний борець за вільну Україну: [життєвий і творчий шлях В. Гренджі-Донського]. *Новини Виноградівщини*. 1994. 26 листопада.
4429. Попович С. Предтеча незалежної України. Президент Віктор Ющенко впевнений, що з Карпатської України розпочалася остаточна і переможна битва за нашу свободу і державу. *Старий Замок Паланок*. 2009. 19–25 березня.
4430. Порозуміння й узгодження між Урядом Карпатської України і Проводом Українських Націоналістів. *Проблем*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 20 серпня. С. 72–73.
4431. Порошенко нагородив орденом Свободи одного з історичних діячів Карпатської України Ключурака. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/572864.html> (дата звернення: 22. 01. 2022).
4432. Порошенко П. В час, коли європейські політики сподівалися умиротворити агресора, українці першими гордо і мужньо заявили про свої права – Президент вшанував пам'ять героїв Карпатської України. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/?p=53910> (дата звернення: 22. 01. 2022).

4433. Посисень Г. «Високоповажний пане Меценасе...». *Карпатський край*. 1993. № 9–11. С. 35–39.
4434. Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН у 1929-1939 роках / Національна Академія Наук України; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича; Центр досліджень визвольного руху. Львів, 2010. 370 с.
4435. Посівнич М. Діяльність розвідувального відділу Карпатської Січі в 1938–1939 р. *Шлях Перемоги*. 2015. 25 лютого.
4436. Посівнич М. Діяльність розвідувального відділу Карпатської Січі в 1938–1939 рр. URL: <https://ukrnationalism.com/history/1098-diiialnist-rozviduvalnoho-viddilul-karpatskoi-sichi-v-1938-39-rr.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4437. Посівнич М. Життя і діяльність полковника Михайла Колодзінського (*Колодзінський М. Воєнна доктрина українських націоналістів*. К.: ТОВ «Основа», 2019. 287 с.). С. 255–272.
4438. Посівнич М. Закарпаття в концепціях ОУН у 1937–1938 рр. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. 2015. Випуск 2. С. 173–178.
4439. Посівнич М. Закарпаття у планах ОУН в 1937–38 рр. URL: <https://ukrnationalism.com/history/1179-zakarpattia-u-planakh-oun-v-1937-38-rr.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4440. Посівнич М. Кедюлич Іван (псевд.: Довбня, Чубчик). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 578.
4441. Посівнич М. Колодзінський Михайло Франьович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2014. Т. 14 (Кол–Кос). С. 68.
4442. Посівнич М. Косак Зенон Михайлович (псевд.: Оса, Сакко, Тарнавський). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2014. Т. 14 (Кол–Кос). С. 687.
4443. Посівнич М. Лопатинський Юрій (псевд.: Калина, Шейк). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2016. Т. 17 (Лег–Лощ). С. 670.

4444. Посівнич М. Нескорений командир [Р. Шухевич]. Торонто: Літопис УПА, 2007. 62 с.
4445. Посівнич Р. Нескорений командир: До 100-річчя від дня народження Романа Шухевича. *Дзвін*. 2007. № 7. С. 81–93.
4446. Посівнич М. Полковник Михайло Колодзінський: воєнний теоретик і практик ОУН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Львів, 2012. Випуск 22. С. 398–408.
4447. Посівнич М. Роман Шухевич (1907–1950): Біографічний нарис. *Визвольний шлях*. 2004. Книга 3. С. 48–53.
4448. Посівнич М. Український націоналістичний рух на Закарпатті у 1938–1939 рр. URL: <https://sites.google.com/a/vox-populi.com.ua/newspaper/rubriki/politika/ukraieniskijnacionalisticnijruhnazakarpattiu1938-39rokaHAVTORPOSIVNICMIKOLA> (дата звернення: 13. 01. 2022).
4449. Посівнич М. Участь членів ОУН у Карпатській Січі. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2015. Випуск 27. С. 240–252.
4450. Посівнич М. Формування зовнішньої політики ОУН (1929–1939). *Місія України та національні інтереси в глобалізованому світі: візія націоналістів*. Збірник матеріалів П'ятих Бандерівських читань (9 лютого 2018 р., м. Київ) / Упорядники Т. Бойко, Б. Галайко, Ю. Сиротюк. Київ – Львів: Недержавний аналітичний центр «УССД» – «Видавництво «Астролябія», 2018. URL: <http://ukrnationalism.com/history/3096-formuvannia-zovnishnoi-polityku-oun-1929-1939.html> (дата звернення: 31. 05. 2021).
4451. Посольство вшанувало пам'ять похованих у Празі українців, що стали жертвами комуністичних репресій [про Августина Волошина]. URL: <https://czechia.mfa.gov.ua/news/posolstvo-vshanuvalo-pamyat-ukrayinciv-shcho-stali-zhertvami-komunistichnih-represij-u-chehoslovachchini> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4452. Посольство США в Угорщині протестує проти пам'ятника Хорті. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news_in_brief/2013/11/131107_it_usa_hungary_nazi (дата звернення: 13. 01. 2022).
4453. Постанови Віденського арбітражу. URL: <https://zbruc.eu/node/14965> (дата звернення: 22. 01. 2022).
4454. Постать Августина Волошина в політичному і соціокультурному просторі Закарпаття. URL: <http://zakinppo.org.ua/kafedri/kafedra-pedagogikita-psihologii/novini/2146-postat-avgustina-voloshina-v-politichnomu-i-sociokulturnomu-prostori-zakarattja> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4455. Постать Романа Шухевича в історії України. URL: <http://koda.gov.ua/news/postat-romana-shukhevicha-v-istorii-ukr/> (дата звернення: 23. 01. 2022).

4456. Потушняк П. Великораковецька історія [Про події 15–16 березня 1939 р. в с. В. Раков]. *Карпатський голос*. 1995. 1 січня. № 1 (26).
4457. Потушняк Ф. Я і безконечність (нарис історії філософії Закарпаття) / Упорядкування, примітки та післямова Р. Офіцинського. Ужгород: Гражда, 2003. 129 с.
4458. Потушняк Федір. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркус. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 123.
4459. Похорон поета [В. Гренджі-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 5–21.
4460. Поштак В. Бій на Хустському полі. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 115–117.
4461. Правда про Карпатську Україну. *Дукля*. 2002. №5. С.77.
4462. Праця невідомого автора з 1942 року [Про статтю «Політичне й економічне значення Карпатської України»]. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 6 (11). С. 8–9.
4463. Працьовитий В. Самчук Улас Олексійович. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів* / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 717.
4464. Прем'єр др. Волошин – учням семінарії. *Нова свобода*. 1939. 1 січня.
4465. Прем'єр др. Волошин почесним горожанином Малого Раковця. *Нова свобода*. 1939. 1 січня.
4466. Приймач Н. Просвітницька діяльність та педагогічні погляди Уласа Самчука. Кременець: ВЦ КОГП ім. Тараса Шевченка, 2012. 283 с.
4467. Приймич М. Простір живопису Адальберта Ерделі. *Адальберт Ерделі* / Передмова Антона Ковача. Ужгород: «Видавництво Олександри Гаркуші», 2007. С. 7–16.
4468. Прийшов Дюла між гуцулів... [Сатиричний вірш проти мадяронської агітації в роки Карпатської України]. *Голос Мараморощини*. 1991. Жовтень.
4469. Прийшов Дюла між гуцулів... [Сатиричний вірш проти мадяронської агітації в роки Карпатської України]. *Голос Мараморощини*. 1999. № 10 (156).
4470. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника на сторінках друкованих видань (1960–2018 рр.): Бібліографічний покажчик / упорядник Є. Ф. Ражак; відповідальний редактор М. В. Бігусен [публікації про Карпатську Україну]. Івано-Франківськ, 2018. С. 369.

4471. Прилуцький В. Бачинський Едмунд. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 208.
4472. Примаченко Я. Угорська окупація Карпатської України. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0318U/> (дата звернення: 28. 07. 2021).
4473. Приходько О. Душа, переповнена чуттям добра і любові [про Ернеста Контратовича]. *Ернест Контратович. Живопис*. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2007. С. 7–10.
4474. Приходько О. Молитва у кольорі. Сакральні твори Йосипа Бокшая у збірці Закарпатського обласного художнього музею. *Йосип Бокшай. Художник правди. Людина правди* / Упорядкування, вступна стаття Ерфан Ф.; статті – Біксей Л., Чернега-Балла О., Приходько О., Жаданський Ю., Гібл Ф., Брей О. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. С. 30–35.
4475. Пріцак О. Мукачево. *Нова зоря*. 1939. № 23. С. 6–7.
4476. Пріцак О. Хто такі автохтони? *Нова зоря*. 1939. № 1. С. 15–16.
4477. Пріцак О. Хуст. *Нова зоря*. 1939. № 15. С. 6–7.
4478. Про друге число журналу «Сучасність»: [Йдеться про статтю М. М. Вегеша «Сторінки історії ОУН–УПА на Закарпатті»]. *Критика*. 2001. Рік V.Ч.3 (41). С. 19.
4479. Про замордування січовиків, 1939 / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/pro-zamorduvannja-sichovykiv-1939/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4480. Про Карпатську Україну говорили на Міжнародній конференції [Про міжнародну наукову конференцію «Карпатська Україна в контексті українського державотворення», присвячену 70-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави]. *Ужгород*. 2009. 14 березня.
4481. Про перший з'їзд Організації Народної Оборони «Карпатська Січ» / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/statti/pro-pershyj-zjizd-organizatsiji-narodnoji-oborony-karpatska-sich/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4482. Про присвоєння звання Героя України Августина Волошину: Указ Президента України від 15 березня 2002 р. № 257/2002. *Урядовий кур'єр*. 2002. 19 березня.
4483. Про проведення виховної роботи серед членів «Карпатської Січі» / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/dokumenty/pro-provedennja-vukhovnoji-roboty-sered-chleniv-karpatskoji-sichi/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4484. «Пробоем». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 125.

4485. Проголошення незалежної Карпатської України. *Український історичний календар*. 96 / за редакцією П. П. Толочка. К.: Україна, 1996. С. 79–80.
4486. Проголошення незалежності Карпатської України. *Слово вчителя*. 2017. 31 березня.
4487. Проголошення самостійності Карпатської України можна вважати першим кроком до цілковитої незалежності України – експерти, історики. URL: <https://uacrisis.org/uk/53702-progoloshennya-samostijnosti-karpatskoji-ukraini> (дата звернення: 28. 07. 2021).
4488. Проголошення самостійності Карпатської України. *Тисяча років української суспільно-політичної думки: У 10 т. Т. 7*. К., 2001. С. 375–376.
4489. Проголошення самостійності Карпатської України. *Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті: Документи і матеріали / Упорядники Т. Гунчак, Р. Сольчаник: У 3 т. Т.2*. Б. м.: Сучасність, 1983. С. 398.
4490. Проект диверсійного плану польського генерального штабу на Підкарпатській Русі / Оpubлікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/genereal/proekt-dyversijnoho-planu-polsko-hsh-na-pidkarpatskij-rusi/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4491. Пролитали кров за незалежність без підтримки світу: 15 цікавих фактів про Карпатську Україну. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/4882444> (дата звернення: 19. 03. 2023).
4492. «Просвіта» вшанувала Т. Шевченка та Карпатську Україну. *Просвіта*. 2010. Червень.
4493. Процюк С. «Про Карпатську Україну мені співав тато»: минулого тижня в Ужгороді виступив один із найцікавіших українських письменників: [розмова про презентацію книги «Аналіз крові» в Закарпатській ОУНБ (К.: Грані-Т) Є вів О. Гаврош]. *Старий Замок Паланок*. 2010. 11–17 лютого.
4494. Протокол допиту затриманого польського терориста Рудольфа Собоша / Оpubлікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/dokumenty/protokol-dopytu-zatrymano-ho-polsko-ho-terorysta-rudolfa-sobosha/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4495. Протокол допиту затриманого польського терориста Рудольфа Гавелки / Оpubлікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/dokumenty/protokol-dopytu-zatrymano-ho-polsko-ho-terorysta-rudolfa-havelky/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4496. Протокол допиту затриманого польського терориста Маріана Піча / Оpubлікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/genereal/protokol-dopytu-zatrymano-ho-polsko-ho-terorysta-mariana-picha/> (дата звернення: 23. 01. 2022).

4497. Протокол допиту затриманого польського терориста Яна Заблонського / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/generaal/protokol-dopytu-zatrymanoho-polskooho-terorysta-yana-yablonskooho/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4498. Прхала Лев. *Довідник з історії України (А–Я):* Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 628.
4499. Прхала (Prchala) Лев. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 127.
4500. Пруниця С. Нескорений герой. Вайда Степан Миколайович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга.* Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 355–360.
4501. Пуйо І. Остання зустріч з Юліяном Реваєм. *Календар «Просвіти» на 1999 рік.* Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 171.
4502. Пуряєва Н. Німчук Василь Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2022. Т. 23 (НГ–Ня). С. 488–489.
4503. Путівник по фондах Державного архіву Закарпатської області. Т. 1. *Фонди дорадянського періоду.* Ужгород: Карпати, 2019. 744 с.
4504. Пушкаш А. Венгрия в годы Второй мировой войны. Москва: Наука, 1966. 527 с.
4505. Пушкаш А. Венгрия во Второй мировой войне. Внешняя политика Венгрии (1938–1944 гг.). М.: Наука, 1963. 215 с.
4506. Пушкаш А. Закарпатье в международных отношениях накануне Второй мировой войны. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища.* Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 20–42.
4507. Пушкаш А. Цивілізація или варварство: Закарпатье 1918–1945. М.: Издательство «Европа», 2006. 564 с.
4508. Пшеничний Є. Мишанич Олекса Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови, М. Г.

Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2018. Т. 20 (Медична–Мікоян). С. 619.

Р

4509. Радик О. Батько Карпатської України [Августин Волошин]. URL: <https://forpost.lviv.ua/history/5109-batko-karpatskoj-ukrainy> (дата звернення: 12. 01. 2022).
4510. Разгулов В. Выборы в Сойм Карпатской Украины. *Карпаторусский вестник*. 1995. 19 января.
4511. Разгулов В. Дело № 148423. *Карпатская панорама*. 1995. 20 января, 26 сентября, 30 августа.
4512. Рахівчани пам'ятають тих, хто віддав за Україну найдорожче [Про розстріли на Яблуницькому перевалі]. *Карпатський голос*. 2001. 23–29 червня. № 24 (255).
4513. Рацюк О. Роль просвітницької діяльності А. Волошина у контексті становлення і розвитку національної школи Закарпаття. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 53–54.
4514. Рацюк О. Становлення і розвиток національної школи на Закарпатті: 1919–1939 рр. Реґо Г. Слов'янська писемність через призму «Азбуки угорського и церковно-славянського чтенія» Августина Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 52–53.
4515. Ребрик А. До тебе йду, народе мій... до 90-річчя від дня народження поета Зореслава. *Гімназія*. 1999. 24 грудня.
4516. Ребрик А. Степан Ключурак – Лицар Волі. URL: <https://incognita.day.kyiv.ua/stepan-klochurak-liczar-voli.html> (дата звернення: 22. 01. 2022).
4517. Ребрик А. Фільм, який має побачити кожен українець у світі: [прем'єра документального фільму «Срібна Земля. Хроніка Карпатської України 1919 – 1939» в обласному ляльковому театрі «Бавка» в м. Ужгород]. *Пластовий шлях*. 2012. Ч. 3. С. 39.
4518. Ребрик І. Вітайте вдома! [Про С. Сабола-Зореслава]. *Карпатська Україна*. 1991. 5 жовтня.
4519. Ребрик І. Гіркі уроки історії: [про В. Ґренджу-Донського]. *Закарпатська правда*. 1992. 18 березня.
4520. Ребрик І. Ґренджа-Донський – талановитий і суперечливий (В скороченні). *Твори Василя Ґренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мґр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Ґренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 388–389.

4521. Ребрик І. Гренджа-Донський – талановитий і суперечливий. *Молодь Закарпаття*. 1988. 28 травня.
4522. Ребрик І. До Бога по зарплату, котру вистраждав на землі: [про Зореслава]. *Карпатська Україна*. 2003. 13 грудня.
4523. Ребрик І. За законами честі [Про Юрія Станинця]. *Карпатська Україна*. 1994. 24 лютого.
4524. Ребрик І. Марко Бараболя, Гаврило Бокшай: побратими по перу... *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 187–194. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.*
4525. Ребрик І. Федір Ілліч Могіш (Боевір). 100-річчя від дня народження поета, громадського діяча (1910–1991). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік: рекомендований бібліографічний посібник / ЗОУНБ, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2009. С. 52–57.*
4526. Ребрик М. Щастя і горе Карпатської України. *Новини Виноградівщини*. 2009. 14 лютого.
4527. Ребрик Н. Августин Волошин – ідеолог і провідник народовецького напрямку в літературі Закарпаття. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 43–50.
4528. Ребрик Н. Бог і Україна в поетичних збірках «Встань, Україно!» Гавриїла Костельника та «Зі серцем у руках» Зореслава. *Гавриїл Костельник на тлі доби: пошук істини: збірник наукових праць*. Львів – Ужгород: Гражда, 2007. С. 52–59.
4529. Ребрик Н. Бог і Україна: [про Степана Сабола (Зореслава)]. *Бджілка*. 1995. № 1. С. 7–8.
4530. Ребрик Н. Бог і Україна: життєвий і творчий шлях Степана-Севастіяна Сабола (Зореслава). Ужгород, 2003. 22 с. (Урок літератури рідного краю).
4531. Ребрик Н. Велика правда життя і творчості Юрія Станинця. *Станинець Ю. І. Сусіди: Роман. Літературна краєзнавча серія «Люби своє» пам'яті Олексі Мишанича / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2006. С. 3–30.
4532. Ребрик Н. Війна як злочин і війна як чин. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 580–612.
4533. Ребрик Н. Вільний Дух і дешевенька слава [Також про Августина Волошина]. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 4 (9). С. 1–2.

4534. Ребрик Н. Вшановуючи Юрія Станинця. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 128–131.
4535. Ребрик Н. Гриць-Дуда Іван Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 379–380.
4536. Ребрик Н. Довганич Омелян Дмитрович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 380.
4537. Ребрик Н. Ердеvdій Михайло Йосипович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 381–382.
4538. Ребрик Н. «... З собою і життям боріться...»: минуло 100 років від дня народження видатного українського письменника Зореслава (о. Степана Севастьяна Сабола). *Літературна Україна*. 2009. № 41.
4539. Ребрик Н. Зореславів Чин. *Зореслав. Бог і Україна: поезії / упорядкування, підготовка текстів, передмова Н. Й. Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2009. С. 17–68.
4540. Ребрик Н. Іван Коршинський: «Ціна життя завжди висока...». *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 395–410.
4541. Ребрик Н. Ірина Невицька: «... Як бджілка та, усе життя при ділі...» (1886–1956) (До 130-річчя від дня народження). *Освіта Закарпаття*. 2016. № 23–24. С. 139–143.
4542. Ребрик Н. «... Ірлявські дзвони в моїм серці чути...». До 100-річчя від дня народження Івана Рошка-Ірлявського. *Освіта Закарпаття*. 2018. № 27–28. С. 71–77.
4543. Ребрик Н. Коли повітря пахло громом: поетична збірка «Кров кличе» Ю. Боршоша-Кум'ятського. До 80-річчя Карпатської України. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 322–334.
4544. Ребрик Н. Коли повітря пахло громом: збірка Ю. Боршоша-Кум'ятського «Кров кличе». Реґо Г. Слов'янська писемність через призму «Азбуки угро-руського и церковно-славянського чтенія» Августина Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 59–64.
4545. Ребрик Н. Література народоцтва і Чину на українському Підкарпатті в першій половині ХХ століття / Друге видання. Ужгород: Гражда, 2010. 220 с.
4546. Ребрик Н. Літературна творчість Василя Гренджі-Донського як явище новітньої закарпатоукраїнської літератури. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 91–116.

4547. Ребрик Н. Літописець Карпатського краю, або той, що торкнувся серцем нетлінної святості. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії.* Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 411–479.
4548. Ребрик Н. Літописець краю, або той, що торкнувся серцем нетлінної святості. *Долгош І. І. Заплакала Тиса кров'ю: Роман-диалогія. У двох книгах. Книга друга. Карпатська Україна / Післямова Наталії Ребрик.* Ужгород: Гражда, 2012. С. 289–326.
4549. Ребрик Н. Люби своє: Апологія Чину. Літературознавчі статті / Видання друге, змінене, доповнене. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2011. 552 с.
4550. Ребрик Н. Микола Грицак – письменник і науковець. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії.* Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 217–247.
4551. Ребрик Н. Микола Лелекач і державотворчий змаг часопису «Пробоем» (1933–1944). До 110-ліття від дня народження Миколи Лелекача. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії.* Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 295–321.
4552. Ребрик Н. Мушинка Микола Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття / голова редакційної колегії В. В. Химинець.* Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 494.
4553. Ребрик Н. На шляху пізнання правдивого духа. *Зореслав. Католицтво і православ'є / упорядкування, підготовка текстів, передмова Н. Й. Ребрик.* Ужгород: Гражда, 2009. С. 25–53.
4554. Ребрик Н. Народоцтво й чин у закарпатській літературі ХХ століття. *Екзиль.* Науково-мистецький часопис. 2007. № 4 (9). С. 32–35.
4555. Ребрик Н. Народоцтво й чин у закарпатській літературі ХХ століття. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії.* Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 249–280.
4556. Ребрик Н. Невицька Ірина. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття / голова редакційної колегії В. В. Химинець.* Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 507–508.
4557. Ребрик Н. о. Степан Пап й умови його мистецтвознавчих звершень. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії.* Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 155–159.
4558. Ребрик Н. «... Платити мені маєте не сріблом-золотом, а такими почуттями до мене у Ваших серцях при читанні цієї книжки, які я мав до Вас, коли цю книжку писав...» [Про Юрія Станинця]. *Станинець Ю. І. Червона йонатаночка: Вибрані твори / Передмова Наталії Ребрик.* Ужгород: Гражда, 2011. С. 3–88.

4559. Ребрик Н. Публікації в періодиці українського Підкарпаття поезії Зореслава (Степана Сабола). *Прикарпатський вісник НТШ. Слово*. 2009. № 2 (6). С. 298–304.
4560. Ребрик Н. Сабола Степан (літературне ім'я Зореслав). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 145–146.
4561. Ребрик Н. Сакральне у творчості Зореслава. *Науковий вісник Закарпатського художнього інституту*. Ужгород: Гражда, 2010. С. 114–122.
4562. Ребрик Н. Спиридон Черкасенко: «... І досі в скелю б'єм...». *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 193–216.
4563. Ребрик Н. Степан-Севастьян Сабола (Зореслав). Ужгород, 1998. 87 с.
4564. Ребрик Н. Творчість Зореслава – феномен поезії українського Підкарпаття. *Українське літературознавство: збірник наукових праць*. Випуск 69. Львів, 2010. С. 55–61.
4565. Ребрик Н. Творчість Зореслава в системі літературного краєзнавства. *Освіта Закарпаття*. 2005. № 2. С. 97–100.
4566. Ребрик Н. «... У білі сніги мої завіяні снігами, і мрії на хрестах...» [про творчість Зореслава]. *Екзиль*. 1998. № 2. С. 6.
4567. Ребрик Н. У вінок пам'яті Лицарів Абсурду. URL: <https://1939.in.ua/genereal/nataliia-rebryk-u-vinok-pam-iaty-lytsariv-absurdu/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4568. Ребрик Н. Улас Самчук: хто ви такі – українці? URL: <https://1939.in.ua/general/ulas-samchuk-khto-vy-taki-ukraintsi/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4569. Ребрик Н. Феномен поезії українського Підкарпаття. До 100-річчя від дня народження Зореслава. *Дзвін*. 2009. № 11/12. С. 130–133.
4570. Ребрик Н. Юрій Іванович Станинець. 100-річчя з дня народження прозаїка, депутата Сойму Карпатської України (1906–1994). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 252–263.
4571. Ребрик Н. Юрій Станинець (1906–1994). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 241–244.

4572. Ребрик Н. Юрій Станинець і Василь Сvida: творчий образно-композиційний тандем. *Ребрик Н. Невичерпальність духу. Літературознавчі портрети, статті, рецензії*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2021. С. 480–494.
4573. Ребрик Н., Мандриченко Л. Ірина Павлівна Невицька. 120-річчя з дня народження письменниці (1886–1965). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік*: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 362–370.
4574. Ребрик О. «Не маю камінне серце...». Листи Миколаї до Юри [Про Миколаю Божук і Юрія Станинця]. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 1 (6). С. 30–37.
4575. Ревай Федір. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 145.
4576. Ревай Ю. 100 років від дня народження Августина Штефана. Слово до читача. *Календар «Просвіти» на 1993 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1993. С. 24–27.
4577. Ревай Юліян. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 145.
4578. Реґо Г. Слов'янська писемність через призму «Азбуки угро-руського и церковно-славянського чтенія» Августина Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 49–51.
4579. Реєнт О. Павло Скоропадський. К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2003. 304 с.
4580. Реєнт О. П., Коляда І. А. Україна між світовими війнами (1914–1939). Події. Люди. Документи: Нариси історії. К.: Школа, 2004. 544 с.
4581. Рекіта В. Василь Ґренджа-Донський (1897–1974) як політичний та культурний діяч. Автореферат дис. ... канд. іст. наук. Ужгород, 2011. 20 с.
4582. Рекіта В. Василь Ґренджа-Донський: родовід поета. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки (літературознавство). Випуск 69. Ч. 2. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. С. 124–129.
4583. Рекіта В. Висвітлення постаті Августина Волошина в творчій спадщині В. Ґренджі-Донського. *Народна воля*. (Скрентон, США). 2004. 22 квітня.
4584. Рекіта В. Висвітлення постаті Августина Волошина у творчій спадщині В. Ґренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 149–153.

4585. Рекіта В. Висвітлення процесу національної ідентифікації українців Закарпаття у міжвоєнний період (на матеріалах творчої спадщини Василя Гренджі-Донського). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 22. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. С. 52–57.
4586. Рекіта В. До 110-ї річниці від дня народження Дмитра Климпуша – командира «Карпатської Січі». *Зоря Рахівщини*. 2007. 10 листопада.
4587. Рекіта В. Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського: 65-ій річниці Карпатської України присвячується. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. 100 с.
4588. Рекіта В. Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського: 65-ій річниці Карпатської України присвячується / Видання друге, перероблене, доповнене. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. 112 с.
4589. Рекіта В. Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 28. *Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття*. Ужгород, 2003. С. 95–109.
4590. Рекіта В. Короткий опис історії Карпатської України. *Тячів*. 2009. 7, 14, 21 березня.
4591. Рекіта В. Лицарі Великого Чину. Ужгород: Гражда, 2008. 88 с.
4592. Рекіта В. Літописець Карпатської України. *Народна Воля* (Скрентон-Па). 2004. 11 березня.
4593. Рекіта В. Микола Бандусяк в державотворчих процесах Карпатської України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 84–88.
4594. Рекіта В. Постать Августина Волошина у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 30. Історична школа професора Володимира Задорожного. Науковий збірник. Випуск 2 / Національна академія наук України; Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Науково-дослідницький інститут карпатознавства. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. С. 95–100.
4595. Рекіта В. Рід Василя Гренджі-Донського. *Календар «Просвіти» на 2004 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 2004. С. 195–197.
4596. Рекіта В. Рід Василя Гренджі-Донського. *Матеріали четвертої міжобласної генеалогічної конференції «Український родовід»*. Львів: НВФ «Українські технології», 2005. С. 160–165.
4597. Рекіта В. Рід, котрий народив поета: [про рід Василя Гренджі-Донського]. *Свобода* (Нью-Джерсі). 2004. 5 листопада.
4598. Рекіта Г. «А край наш – то земля краси...»: Урок української мови у 6 класі [твір-опис природи за картиною Василя Гренджі-Донського

- «Синевирське озеро»]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 102–105.
4599. Рекіта Г. Василь Ґренджа-Донський і Тячівщина. Виступ на Міжнародній науковій конференції, присвяченій 100-річчю від дня народження В. Ґренджі-Донського. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 35–40.
4600. Рекіта Г. Вірна дочка чарівної Гуцульщини [Про Марію Тисовську]. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 156–158.
4601. Рекіта Г. Вона встане, встане... Ідея соборності України у творчості Василя Ґренджі-Донського. *Слово вчителя*. 2009. 5 лютого.
4602. Рекіта Г. Ґренджа-Донський у Тячеві: до 100-річчя від дня народження співця карпатських полонин. *Справа честі*. 1997. 31 травня.
4603. Рекіта Г. «З Україною в серці»: Урок літератури в 7 класі [українці в діаспорі]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 106–114.
4604. Рекіта Г. «За горами високими, за лісами глибокими...»: Урок-мандрівка [у світі казок, записаних Василем Ґренджою-Донським]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 97–101.
4605. Рекіта Г. Зірка Зіркою зосталась. До 90-річчя з дня народження Зірки Ґренджі-Донської. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 50–55.
4606. Рекіта Г. «І розп'яв тебе ворог, і воскрес ти, як Бог...» [В. Ґренджа-Донський]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 90–96.
4607. Рекіта Г. Ідея соборності України у творчості Василя Ґренджі-Донського. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 32–34.
4608. Рекіта Г. Із листів Зірки Ґренджі-Донської. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 316–336.
4609. Рекіта Г. Із листів Марусі Тисянської. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 392–395.
4610. Рекіта Г. Із листів Олександра Сливки. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 387–391.
4611. Рекіта Г. Із листів о. Юрія Станинця. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 396–404.
4612. Рекіта Г. Навіки повернувся в отчий край [В. Ґренджа-Донський]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 41–42.

4613. Рекіта Г. Незгасний світоч Срібної Землі. До 100-річчя з дня народження Василя Ґренджі-Донського. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 23–31.
4614. Рекіта Г. Пам'яті Марусі Кабалу́к-Тисянської. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 49.
4615. Рекіта Г. Поема «Червона скала»: Урок літератури рідного краю у 8 класі [поема Василя Ґренджі-Донського, присвячена Августину Волошину]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 81–86.
4616. Рекіта Г. Славна дочка Гуцульщини [Зірка Ґренджа-Донська]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 45–48.
4617. Рекіта Г. Славна дочка карпатського пророка. Урок позакласного читання. До 85-річчя Зірки Ґренджі-Донської. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 115–123.
4618. Рекіта Г. «Смерти не боюся»: Урок літератури рідного краю в 9 класі [твори Василя Ґренджі-Донського, написані в Тячівській тюрмі]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 76–80.
4619. Рекіта Г. «Шляхом терновим»: Урок словесності [узагальнення вивченого з життя і творчості В. Ґренджі-Донського]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 87–89.
4620. Рекіта Г. «Шляхом терновим»: узагальнення вивченого з життя і творчості В. Ґренджі-Донського. *Слово вчителя*. 2003. 3 жовтня.
4621. Рекіта Г. Шляхом терновим до України: Урок літератури рідного краю у 10–11 кл. [ознайомлення із життям і творчою діяльністю Василя Ґренджі-Донського (1897–1974)]. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 68–75.
4622. Рекіта Г. Юрій Станинець – наш земляк. *Рекіта Г. Словотворення: Вибране / Передмова Наталії Ребрик*. Ужгород: Гражда, 2012. С. 43–44.
4623. Рекіта-Пазуханич Г. «Ми є лишень короткі епізоди...» [до 100-річчя з дня народження В. Ґренджі-Донського]. *Дивослово*. 1997. № 4. С. 49–53.
4624. Рекіта-Пазуханич Г. З Україною в серці. До 85-річчя з дня народження Зірки Ґренджі-Донської. *Срібна Земля–Фест*. 2006. 9–15 лютого.
4625. Рекіта-Пазуханич Г. Незгасний світоч Срібної землі: до 100-річчя з дня народження В. Ґренджі-Донського. *Срібна Земля*. 1997. 19 квітня.
4626. Рекіта-Пазуханич Г. Шляхом терновим: до 25-х роковин від дня смерті поета В. Ґренджі-Донського. *Все для вчителя*. 2003. № 3. С. 24–27.

4627. Реміні Р. В. Коротка історія США / Переклад з англійської І. Андрущенко. Харків: Віват, 2022. 496 с. (Серія «Історія та політика»).
4628. Рендюк Т. Мараморощина (Мараморош, Марамуреш, Мармарош). *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 3. К–О / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2012. С. 190–193.
4629. Рец.: Вегеш М. Велич і трагедія Карпатської України (Ужгород, 2007). *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2007. №4. С. 16.
4630. Рец.: Вегеш М. М. Велич і трагедія Карпатської України. *Наукові та навчальні видання Ужгородського національного університету за 2007-2008 роки*. Ужгород: Видавництво УЖНУ «Говерла», 2009. С. 5.
4631. Рец.: Вегеш М. М. Карпатська Україна: Документи і факти. *Книга Закарпаття: Анотований каталог видань 2004 року: (З фондів Закарпатської обласної універсальної бібліотеки) / ЗОУНБ; Укладач Л. О. Ільченко; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 8.
4632. Рец.: Микола Вегеш. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Слово вчителя*. 2004. 31 березня.
4633. Решетило С. «Наші незрілість і нерозум». *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 38–40.
4634. Риббентроп И. фон. Тайная дипломатия III рейха / Перевод с немецкого Г. Я. Рудого. Смоленск: Русич; М.: Мысль, 1999. 448 с. (Тайны XX века).
4635. Ринажевський Б. Правове становище в складі іноземних держав та становлення національної державності в Закарпатті (1918–1939). Львів: Видавництво ЛРІДУ УАДУ, 2002. 197 с.
4636. Ринажевський Б. Становлення національної державності в Закарпатті (1918–1939 рр.): автореф. дис ... канд. юрид. наук. Львів, 2004. 18 с.
4637. Рік досягнень і перемог: до 60-річчя Карпатської України. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород, 1999. С. 19–21.
4638. Ріс Л. Гітлер і Сталін. Тирани і Друга світова війна. К.: Лабораторія, 2021. 480 с.
4639. Ріс Л. За лаштунками війни. Сталін, нацисти і Захід / переклад з англійської Наталія Яцюк. К.: Лабораторія, 2023. 464 с.
4640. Річниці Карпатської України присвячується: [про встановлення меморіальної дошки І. Рогачу у смт В. Березний]. *Журналіст Закарпаття*. 2013. № 3 (березень). С. 2.
4641. Річниця вторгнення угорських військ в Україну: як карпатські «січовики» боронили рідну землю. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/200310-Richnytsia-vtorhnennia-uhorskykh-viisk->

- v-Ukrainu-ia-karpatski-sichovyky-boronyly-ridnu-zemliu (дата звернення: 12. 01. 2022).
4642. Річниця Карпатської України. *Слово вчителя*. 2008. 6 березня.
4643. Рішко М. Вайда Степан Миколайович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2005. Т. 4 (В–Вог). С. 21.
4644. Роббинс К. Черчилль. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1997. 320 с.
4645. Рогач І. Під прапором незалежності. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 95–100.
4646. Рогач І. Хочемо з'єднання сили народу. Ужгород: Свобода, 1938.
4647. Рогач І. Як живе і працює батько відродження Карпатської України у 1939 р. *Нова свобода*. 1939. 7 січня.
4648. Рогач Іван. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 148.
4649. Роговий В. Роль Августина Волошина в організації допомоги українському студентству: (до 140-річчя від дня народження). *Пам'ять століть*. 2009. № 3–4. С. 128–133.
4650. Розенберг А. Мемуари / С коментаріями Сержа Ланга и Эрнеста фон Шенка. Харків: ООО «ДИВ», 2005. 416 с.
4651. Розлуцька Г. Виховні ідеї педагогів-емігрантів Закарпаття втілені у шкільних підручниках (1919–1939 рр.). *Науковий вісник Чернівецького університету*. Серія Педагогіка та психологія. Випуск 255. Чернівці: Рута, 2005. С. 122–128.
4652. Розлуцька Г. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919–1939 рр.). Дрогобич: Коло, 2005. 282 с.
4653. Розлуцька Г. Зміст шкільних підручників як фактор полікультурного виховання молодших школярів у Закарпатті (1919–1939 рр.). Дисертація ... канд. пед. наук. 13. 00. 01. Житомир, 2006. 268 с.
4654. Розлуцька Г. Ідеї полікультурності у змісті підручників з громадянознавства (1919–1939 рр.). *Гуманізація навчально-виховного процесу*: збірник наукових праць. Випуск XII. Слов'янськ: Видавничий центр СДПШ, 2004. С. 68–73.
4655. Розлуцька Г. Культурно-освітня й науково-педагогічна діяльність Греко-Католицької Церкви на Закарпатті у формуванні національної

- самосвідомості дітей та молоді (1646–1947 рр.). Дисертація... доктора пед. наук. 13. 00. 01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Дрогобич, 2018.
4656. Розлуцька Г. Національно-патріотичний потенціал літературної спадщини закарпатського Греко-Католицького духовенства. Реґо Г. Слов'янська писемність через призму «Азбуки угро-руського и церковно-славянського чтенія» Августина Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 65–70.
4657. Розлуцька Г. Освітньо-виховна діяльність Греко-Католицької Церкви на Закарпатті: історичний дискурс. Ужгород: Говерла, 2018. 419 с.
4658. Розлуцька Г. Реалізація принципу гуманізації навчання особистості в підручниках із природничих дисциплін Августина Волошина в міжвоєнний період. *Педагогічні засади формування гуманістичних цінностей природничої освіти, її спрямованості на розвиток особистості*: Збірник наукових праць. Полтава: Полтавський державний педагогічний університет, 2003. С. 496–499.
4659. Розмови між представниками Пластового центру і іншими організаціями та політичними групами. *Роман Шухевич – народжений перемагати* / Відп. ред. Андрій Сова. Львів: Апріорі, 2018. С. 414–415.
4660. Рознійчук Іван. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 148.
4661. Рознійчук-Гошук М. Спогад про брата. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження* / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 206–209. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
4662. Розпочалися розкопки на Верецькому перевалі. *Карпатський голос*. 2008. Листопад. № 1 (426).
4663. Розпочати розкопки на Верецькому перевалі. Г. Удовенко зустрівся з керівниками області. *Карпатський голос*. 2000. 5–11 лютого. № 5 (196).
4664. Роля Н., Григаш Р. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938–1939 рр.). *З історії української дипломатії*. Науковий збірник на честь 70-річчя доцента В. П. Мельника. Ужгород, 2004.
4665. Роман Голяян: У прем'єра Карпатської України [Інтерв'ю А. Волошина спеціальному кореспонденту газети «Діло» Роману Голяяну. 22 листопада 1938 р.]. URL: <https://1939.in.ua/statti/roman-holiian-u-premiiera-karpats-koii-ukrainy/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4666. Роман І. Зореслав і Українська Національна Рада. *Дукля*. 2012. № 6. С. 49–51.

4667. Роман М. Бібліографічний покажчик професора Миколи Зимомрі. *Дукля*. 2022. № 1. С. 89–91.
4668. Роман М. Від чого ми відмовлялися: [про життя і творчість поета Зореслава]. *Дружно вперед*. 1990. Рік видання 39. № 9. С. 18–19.
4669. Роман М. Зореслав – зоря нашої поезії (З нагоди 20-річчя від дня його смерті). *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців СР. 2023. 3 лютого.
4670. Роман М. Карпатська Україна в щоденнику В. Гренджі-Донського «Щастя і горе Карпатської України». *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 163–179.
4671. Роман М. Небуденна постать нашої літератури (З нагоди 135-річчя від дня народження Ірини Невицької). *Нове життя*. 2021. № 25.
4672. Роман М. Поет Зореслав. *Нове життя*. 1999. Рік видання 49. № 49–50. С. 4.
4673. Роман М. Помер В. Гренджа-Донський. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 37.
4674. Роман М. Призабутий Михайло Качалуба (Минає 115-річчя з дня народження поета). *Нове життя*. 2023. 27 жовтня.
4675. Роман М. Слово про Василя Гренджу-Донського (З нагоди 125-річчя від дня народження письменника). *Нове життя*. 2022. 18 березня.
4676. Роман М. Слово про Василя Гренджу-Донського (З нагоди 125-річчя від дня народження письменника). *Дукля*. 2022. № 2. С. 91–94.
4677. Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950) / За заг. ред. В. Сергійчука. Т. 1. К.: ПП Сергійчук М. І., 2007. 640 с.
4678. Роман Шухевич у документах радянських органів державної безпеки (1940–1950) / За заг. ред. В. Сергійчука. Т. 2. К.: ПП Сергійчук М. І., 2007. 584 с.
4679. Роман Шухевич: «Це був наказ мого серця!». Бібліографічний покажчик. Тернопіль, 2007. 144 с.
4680. Романенко Н. Від Сільця до Імстичова. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 111–113.
4681. Романишин Н. Діяльність ОУН в документах польських спецслужб доби Карпатської України. *Вісник Львівського університету*. Серія історична. 2017. Випуск 53. С. 258–266.

4682. Романишин Н. Проголошення автономії Карпатської України й Галичини. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Історія. 2014. Випуск 1. Ч. 2. С. 50–55.
4683. Романишин Н. Шкуратенко О. Державно-правовий статус Закарпаття у міжвоєнний період. *Україна–Європа–Світ*. Серія: Історія, міжнародні відносини. 2018. Випуск 21. С. 40–50.
4684. Романюк Л. Герої, що об'єднують нас із небуття: у краї відзначили проголошення Карпатської України. *Старий Замок Паланок*. 2012. 22–28 березня.
4685. Романюк Л. Отець, доктор Августин Волошин і відродження Закарпаття. *Українське слово*. 1998. 31 грудня.
4686. Романюк М. «Бюлетень Пресової Служби Карпатської України». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 3 (Біо–Бя). С. 686.
4687. Романюк М. «Говерля». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 7–8.
4688. Романюк М., Галушко М. «Жіноча доля». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2009. Т. 9 (Е–Ж). С. 615.
4689. Росоха С. Боротьба – аж до перемоги. *Проблем*. Часопис закарпатської молоді. 1938. Червень. С. 68–69.
4690. Росоха С. Вступне слово [до першого видання творів Марка Бараболі, 1941 рік]. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика*. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 133–139. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
4691. Росоха С. Вибір Президента Карпатської України. *Проблем*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 20 серпня. С. 67–68.
4692. Росоха С. Др. Августин Волошин і Карпатська Україна. *Наступ*. 1940. 16 березня.

4693. Росоха С. Запряглися – тепер до праці. *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Січень. С. 4–5.
4694. Росоха С. Карпатська Січ (1938–1939). *Історія українського війська (1917–1995) / Упорядкування, передмова Я. Дашкевич; авторський колектив: В. Гриневич, Л. Гриневич, Р. Колісник, М. Малецький, С. Росоха, Л. Шанковський, Б. Якимович*. Львів: Видавництво «Світ», 1996. С. 468–481.
4695. Росоха С. Карпатська Січ. *Історія Українського війська*. Вінніпег, 1953. С. 593–603.
4696. Росоха С. Карпатська Україна й мадярська окупація. *Пробоєм*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 5 вересня. С. 83–84.
4697. Росоха С. Ми непереможні! *Пробоєм*. 1938. № 5. С. 1.
4698. Росоха С. Народження держави. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 19–35.
4699. Росоха С. Не зречемося Карпатської України! *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Березень–квітень. С. 11–12.
4700. Росоха С. «Немає ранених ані поранених!». *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Травень–червень. С. 20–22.
4701. Росоха С. о. Августин Волошин як педагог і вчитель. *Наша думка*. 1948. Ч. 9.
4702. Росоха С. ОУН в розбудові Карпатської України. *За самостійність*. 1948. Т. 3. № 3–4. С. 1–7.
4703. Росоха С. Переломовий час. *Пробоєм*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 27 вересня. С. 125–126.
4704. Росоха С. Привіт Учительському Конгресу. *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1938. Липень–серпень. С. 84–85.
4705. Росоха С. Проти провокацій [критика «Комунікату», опублікованого прихильниками гетьмана П. Скоропадського в еміграції]. *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Травень–червень. С. 30–33.
4706. Росоха С. Самостійність Карпатської України. *Пробоєм*. Часопис української націоналістичної думки. 1939. 5 серпня. С. 51–52.
4707. Росоха С. Сойм Карпатської України. Львів: Меморіал, 1991. 88 с.
4708. Росоха С. Сойм Карпатської України. *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1939. 20 червня. С. 35–37.
4709. Росоха С. Спомини: Події і люди на моєму життєвому шляху / Укладач В. Худанич. Ужгород–Торонто: Мистецька лінія, 2001. 92 с.
4710. Россолінський-Лібе Г. Життя Степана Бандери / пер. з англ. Київ: Видавництво «Антропос-логос-фільм», 2021. 624 с.
4711. Росул В. Тенденції розвитку школи та педагогічної думки Закарпаття (XIX–XX ст.). Автореферат дис ... канд. пед. наук. 13. 00. 01. К.: Київський університет імені Т. Шевченка, 1997. 24 с.

4712. Росул О. «Юношество» – молодіжний журнал 20–30-х рр. ХХ ст. *Актуальні проблеми журналістики: збірник наукових праць*. Ужгород: Ліра, 2001. С. 357–360.
4713. Росул О. Дорогою долі. Ужгород: Два кольори, 2003. 287 с.
4714. Росул О. Іван Росул (1897–1983). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 716–719.
4715. Росул О. Просвітянин Іван Росул. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року)*. Ужгород, 2000. С. 267–269.
4716. Росул О. Просвітянський з'їзд в селі Невицькому. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 134–138.
4717. Росул Т. Євген Шерегій (1910–1985). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 672–673.
4718. Росул Т. Фенцик Степан Андрійович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 343.
4719. Росул Т. Шерегій Євген Миронович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 371.
4720. Ротман М. З історії комуністичного підпілля на Закарпатті в 1938–1940 рр. *Наукові записки Ужгородського державного університету*. 1963. Т. 50. С. 61–67.
4721. Ротман М. Напередодні другої світової: (З історії Закарпатської комуністичної організації 1933–1938 років). Ужгород: Карпати, 1964. 139 с. (Бібліотечка пропагандиста).

4722. Ротшильд Д. Східно-Центральна Європа між двома світовими війнами. К.: Мегатайп, 2001. 469 с.
4723. Роуз Н. Черчилль. Бурная жизнь / Перевод с английского Е. Ф. Левиной. М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. 448 с. (Историческая библиотека).
4724. Рошко І. Під Прапором Націоналізму. *Проблем.* Часопис закарпатської молоді. 1939. 20 червня. С. 38–39.
4725. Рошко М., Сенько І. Міжгір'я. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина.* Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 17–29.
4726. Рубець М. Міжгірській школі присвоєно ім'я Августина Волошина. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/26169> (дата звернення: 22. 01. 2022).
4727. Рубіш Ф. Останні герої Карпатської України у спогадах очевидців. *Старий Замок Паланок.* 2009. 12 березня.
4728. Руда Л. Відомі і невідомі сторінки життя Андрія Патруса-Карпатського. *Слово.* 2002. 21 березня.
4729. Рука на серці, пам'ять у душі: [відкриття меморіальної дошки загиблим героям Карпатської України, с. Веряця]. *Новини Виноградівщини.* 2009. 21 березня.
4730. Русин Г. Волошин повертається. *Карпатська Україна.* 1992. 22 жовтня.
4731. Русин Г. Карпатські Крути, або «Півстолітня історія комахки та слона...». *Політика і культура.* 2000. №26. С. 48.
4732. Русин О. Будапештський період діяльності Василя Гренджі-Донського. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді.* Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 243–247.
4733. Русин О. Економічне становище Закарпаття у 1938–44 рр. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944 / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича.* Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 64–87.
4734. Русин О. Угорська преса про Карпатську Україну (1938–1939 роки). *Карпатська Україна і Августин Волошин.* Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 146–159.
4735. Русин О. Чому ще немає пам'ятника-погруддя Т. Г. Шевченкові і пам'ятного знака у Ворюлопоші? *Календар українців Угорщини на 2002 рік / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич.* Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 80.

4736. Русинко-Бомбик Л. Становлення українського мовознавства на Закарпатті за часів Чехословаччини. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 2 (44). Ужгород, 2020. С. 309–314.
4737. Русинко-Бомбик Л. М. Українська мова та українське мовознавство в Чехословаччині міжвоєнної доби: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2019. 246 с.
4738. Руснак В. Театр Срібної землі. Ужгород: Карпати, 1996. 184 с.
4739. Руснак І. Самчук Улас Олексійович. URL: https://vue.gov.ua/%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D1%87%D1%83%D0%BA,%D0%A3%D0%BB%D0%B0%D1%81_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: 17. 01. 2022).
4740. Руснак І. Поетика назви роману-репортажу «Сонце з Заходу» Уласа Самчука. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 293–299.
4741. Руснак І. Художня історіософія Уласа Самчука. Вінниця: ДП «ДКФ», 2009. 368 с.
4742. Руська Хліборобська Партія. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 152.
4743. Рухівці Закарпаття зустрічали угорську парламентську делегацію, впевнено стоячи на своїй землі [Про пікетування на Верецькому перевалі]. *Карпатський голос*. 2003. 24-30 травня. № 18 (330).
4744. Рушак В. Із спогадів про Карпатську Україну. *Карпатський голос*. 2005. 12–18 березня. № 10 (383).
4745. Рябець М. Спомин про Перечинську «Просвіту». *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 59–60.

С

4746. С. П. Мистецтво в службі пропаганди в Карпатській Україні. *Пробосм*. Суспільно-інформативний часопис. 1939. 5 жовтня. С. 140–142.
4747. Сабадош Т. Вплив А. Волошина на розвиток державно-правових інститутів на західноукраїнських землях кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи*: матеріали міжнародної наукової конференції, м. Дніпропетровськ, 9–10 травня 2014 р. Дніпропетровськ, 2014. С. 21–23.

4748. Сабадош Т. Вплив державницької діяльності А. Волошина на формування української правової думки. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 18. Економіка і право: збірник наукових праць. К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. 2013. Випуск 22. С. 196–201.
4749. Сабадош Т. Громадсько-політична діяльність А. Волошина в контексті становлення громадянського суспільства та правової держави на Закарпатті. *Права людини та проблеми організації і функціонування публічної адміністрації в умовах становлення громадянського суспільства в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25–26 квітня 2014 р., у 2 частинах / Запорізька міська громадська організація «Істина»*. Запоріжжя, 2014. Частина 1. С. 17–19.
4750. Сабадош Т. Державно-правові погляди А. І. Волошина. Автореферат дис. ... канд. юрид. наук. 12. 00. 01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. К., 2015. 21 с.
4751. Сабадош Т. Державно-правові погляди Августина Волошина в контексті політичних трансформацій України. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 186 с.
4752. Сабадош Т. Законотворча діяльність А. Волошина як основа державного будівництва в умовах іноземного поневолення. *Ефективні інструменти суспільних наук: матеріали Х міжнародної науково-практичної конференції, м. Прага, Чехія, 27. 04–05. 05. 2014*. Прага, 2014. С. 74–76.
4753. Сабадош Т. Значення постаті Августина Волошина в українському державотворенні. *Восьмі юридичні читання. Правові проблеми взаємодії влади і громадянського суспільства: матеріали міжнародної наукової конференції, 10–11 жовтня 2012 р.* К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 157–159.
4754. Сабадош Т. Науково-публіцистична та освітня діяльність А. Волошина в контексті побудови правової держави на Закарпатті. *Науковий часопис НПУ імені Драгоманова*. 2012. Випуск 20. Серія: Економіка і право. С. 131–137.
4755. Сабадош Т. Освіта як чинник побудови національної держави (в працях А. Волошина). *Дев'ять юридичні читання. Політико-правова реформа в Україні: матеріали міжнародної наукової конференції, 24–25 травня 2013 р.* К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. С. 156–157.
4756. Сабадош Т. Політико-правові погляди Августина Волошина в контексті державотворчих процесів в Україні. *Публічне право: науково-практичний юридичний журнал*. 2013. Випуск 4 (12). С. 274–281.
4757. Сабадош Т. Розбудова української державності як мета громадсько-політичної діяльності Августина Волошина. *Порівняльне аналітичне право*. 2013. № 3. URL: http://pap.in.ua/3-1_2013/1/Sabadosh%20T.I..pdf (дата звернення: 21. 07. 2021).

4758. Сабалош Т. Становлення А. Волошина як культурно-національного і громадського діяча. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 18. Економіка і право: збірник наукових праць. К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова. 2013. Випуск 21. С. 137–142.
4759. Сабалош Т. Участие Августина Волошина в формировании европейской традиции развития гражданского общества. *Закон и жизнь: международный научно-практический правовой журнал*. Кишинев: Издательство «Cetatea de Sus» 2013. № 10 / 2 (262). С. 222–226.
4760. Саблюк Василь: «Січ» – в авангарді. URL: <https://1939.in.ua/statti/vasyl-sablyuk-sich-v-avanhardi/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4761. Сабол С. (Зореслав). «Добраніч мамо...» (спомин з Карпатської України). *Карпатський голос*. 2003. 15–21 березня. № 10 (322); 22–28 березня. № 11 (323).
4762. Сабол С. Добраніч, мамо... (Спомини з Карпатської України). *Старий замок*. 1998. 20 серпня.
4763. Сабол С. Зростання української свідомості серед молоді Закарпаття в 1930-х роках. *Українські Карпати: етнос, історія, культура*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.). Ужгород: Карпати, 1993. С. 426–439.
4764. Сабол С. Пам'яті співця карпатських полонин Василя Гренджі-Донського (у 5-ту річницю смерті). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 371–373.
4765. Савенко А. Позиція Угорщини щодо українських земель в роки Другої світової війни (1939–1945). *Історичні і політологічні дослідження*. 2009. №1 (41).
4766. Савчин М. Карпатська Україна та континуїтет української державності. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 253–261.
4767. Савчук М. Верецький перевал [На підтримку статті В. Піпаша]. *Карпатський голос*. 1999. 25–31 грудня. № 45 (181).
4768. Савчук М. Вони страждали і гинули за волю України [також про карпатських січовиків]. *Трибуна*. 2010. 31 липня.

4769. Савчук М. Живий золотий фонд історії: [Про Карпатську Україну]. *Трибуна*. 2007. 31 березня.
4770. Савчук М. Як все починалось та дійшло до 22-го червня. *Трибуна*. 2011. 18 червня.
4771. Сагарда Василь, Сагарда Володимир. Дидактичні основи в педагогічній спадщині А. Волошина. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 126–130.
4772. Сайко Б. Полковник Гузар. Маловідомі факти з біографії захисника Карпатської України Михайла Колодзінського. *Старий Замок Паланок*. 2009. 12–18 березня.
4773. Сальков А. Первый венский арбитраж и проблема Южной Словакии Верхней Венгрии в ноябре 1938 – марте 1939 г. *Вестник БДУ*. 2011. Серия 3. Выпуск 2. С. 26–33.
4774. Самчук У. Лицар без страху і догани [Олег Ольжич]. *Календар-альманах «Нового шляху»*. Торонто, 1977. С. 48–55.
4775. Самчук У. На білому коні. На коні вороному. Харків: Фоліо, 2023. 734 с.
4776. Самчук У. Репортажі з Карпатської України / Упорядкування, вступна стаття, коментарі Андрія Жив'юка. Тернопіль: Богдан, 2019. 256 с.
4777. Самчук У. У вирі неспокойного часу. Фрагмент зі спогадів «Лицар без страху й догани». *Європа-Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 88–89.
4778. Самчукова М. Орда іде. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 126–131.
4779. Сарана Н. «Карпатська Україна – шлях до визволення»: під такою назвою у фойє облради відкрилася виставка: [матеріали до неї підготували працівники Державного архіву Закарпатської області та Закарпатської ОУНБ]. *Новини Закарпаття*. 2010. 3 липня.
4780. Саранюк Н., Свірідова Л., Хмільєвська О. Боротьба українців Закарпаття за власну державність у контексті геополітичних прагнень європейських країн. *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальні редактори: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 395–400.
4781. Сарвадій Й. Д-р Зарицький – полковник чехо-словацької армії. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 95–96.

4782. Сарвадій Й. Злочини московських володарів. *Злочин / Упорядник Петро Кардаш. Мельбурн – Київ: Видавництво «Фортуна», 2003. С. 389–390.*
4783. Сарвадій Й. Змова проти уряду Карпатської України. Накладом Карпатського Союзу, 1984. 47 с.
4784. Сарвадій Й. Могікани Діаспори. *Карпатський край*. 1994. № 7–12. С. 22–31.
4785. Сарвадій Й. У сльозах потонули наші надії. *Альманах Українського Народного Союзу*. 1989. С. 148–153.
4786. Сарвадій Й. Хто спричинив трагедію? *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 77–81.
4787. Сарвадій Й. Хто спричинив трагедію? *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 38–40.
4788. Сас Ф. «Просвіта» у Косівській Полянці. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 60–61.
4789. Сас Ф. Борець за Карпатську Україну [Про М. Горощака]. *Карпатський голос*. 1998. 21–27 листопада. № 34 (41).
4790. Сас Ф. Брати Юлій і Михайло Брацайки. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород, 1994. С. 73–76.
4791. Сас Ф. Жертви угорських фашистів. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород, 1994. С. 83–84.
4792. Сас Ф. Син Гуцульської Республіки: [Про С.Клочурака]. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород, 1995. С. 187–188.
4793. Сацький П. Карпатська Україна: «морква перед віслюками» у центральноевропейській «великій грі». *Дзеркало тижня*. 2013. 22–26 червня.
4794. Сацький П. На шляху до Другої світової війни: Перший Віденський арбітраж. *Дзеркало тижня*. 2013. 24–31 травня.
4795. Сварник Г. Чи існувала «Празька школа» української літератури? *Українські проблеми*. 1995. № 2. С. 87–97.
4796. Свистак Г. Минуле Закарпаття у новелах Ф. М. Потушняка (1938–1939 рр.). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 189–192.
4797. Свищо Є. Державний гімн, вшанування оборонців Карпатської України, капсула часу та ліхтарики в український День незалежності. *Срібна Земля–Фест*. 2011. 27–31 серпня.
4798. Свідерська Н. Українське питання в політиці держав Європи напередодні Другої світової війни (вересень 1938 – вересень 1939 рр.): автореф. дис ... канд. іст. наук. Львів, 2001. 16 с.

4799. Світлик Я. У серці Карпатської України. Хуст через усі влади зберіг автентику героїчних часів. *Старий Замок Паланок*. 2008. 20–26 березня.
4800. Світлик Ю. Хустщина відзначила 72-у річницю Карпатської України. *Вісник Хустщини*. 2011. 19 березня.
4801. Світлинець А. Прикордонник Василь Попик – захисник Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбель, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 234–239.
4802. Світлинець А. Прикордонник Василь Попик – захисник Карпатської України. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 152–155.
4803. Світлинець А. Унікальні документи часів Карпатської України. *Нове життя*. 2012. 21 квітня. С.5.
4804. Світлинець А., Вовканич М. Розвиток Іршави у Чехословацький період (1919–1939). URL: <https://1939.in.ua/genereal/rozvytok-irshavy-u-chechoslovats-kuu-period-1919-1939/> (дата звернення: 30. 07. 2021).
4805. Світлична В. Історія України: Навчальний посібник (Друге видання, виправлене і доповнене) / За ред. проф. Ю. М. Алексеєва. Київ–Львів: «Каравелла»; «Новий Світ–2000»; «Магнолія плюс», 2003. 306 с.
4806. Світлій пам'яті Івана Сарвадія. *Карпатський голос*. 2002. 7–13 грудня. №39 (309).
4807. Світлій пам'яті Миколи Бандусяка. *Карпатський голос*. 2002. 16–22 березня. № 11 (281).
4808. Світлій пам'яті Олекси Мишанича. *Карпатський голос*. 2004. 17–23 січня. №2 (353).
4809. «Свобода». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 155.
4810. Своє життя Роман Шухевич присвятив боротьбі за вільну Україну. За неї й загинув у нерівному бою з чекістами. *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 7. С. 53–57.
4811. Святкування днів Карпатської України: [презентація книги спогадів «Березневі дні Карпатської України» В. Филоновича]. *РІО*. 2011. 12 березня.

4812. Свято поезії: [літературний вечір НСПУ в театрі ляльок з нагоди 70-ліття Карпатської України]. *Новини Виноградівщини*. 2009. 21 лютого.
4813. Семистяга В. Стахів Євген Павлович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 837–838.
4814. Сідей І. Запізніле визнання [про Августина Волошина]. *Демократична Україна*. 2003. 21 січня.
4815. Сініцький А. Роль закарпатської політичної та духовної еліти у проголошенні «Карпатської України». *Емінак*. Щоквартальний науковий журнал. 2021. № 2 (34). С. 150–158.
4816. Сірка Й. Розвиток національної свідомості лемків Пряшівщини у світлі української художньої літератури Чехословаччини. *Дукля*. 1980. № 4. С. 75–77.
4817. Сірко П. Боротьба комуністів Закарпаття проти підступів буржуазних партій в 1938–1940 рр. *Тези доповідей та повідомлення до наукової конференції, присвяченої 20-річчю визволення Закарпаття Радянською Армією (грудень 1964 р.)*. Ужгород, 1964. С. 30–38.
4818. Сірко П. Деякі питання з історії комуністичного підпілля на Закарпатті у 1938–1941 рр. *Тези доповідей та повідомлення до наукової сесії, присвяченої 20-річчю завершення воз'єднання українських земель в єдиній Українській Радянській державі*. Ужгород, 1965. С. 33–42.
4819. Свобода О. На відтинку Іршава. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 105–111.
4820. Селе А. Фашистська харизма у міжвоєнній Угорщині: до поняття харизматичної влади. URL: <https://uamoderna.com/images/archiv/2013-20/Sele1.pdf> (дата звернення: 16. 01. 2022).
4821. Селянський Я. А над Хустом ворон кричє. *Верховина*. 1999. 13 березня.
4822. Селянський Я. Вони загинули за Україну: до 69-ти річчя Карпатської України. *Трибуна*. 2008. 22 березня.
4823. Семак Д., Шманько І. Микола Миколайович Голодняк: сторінки життя і творчості. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 302–305.
4824. Семедій І. Гуртожиток «Алюмнеум» [про Дмитра Поповича і Зореслава]. *Хустська гімназія*. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород: Гражда, 1994. С. 40–43.
4825. Семенюк С. Відлуння історії – Polskie dziatania dywersyjne na Rusi Zakarpackiej, 1938. *Визвольний шлях*. 2002. №12. С. 63–68.

4826. Семенюк С. Карпатська Україна на перехресті іноземних окупантів. *Воля і Батьківщина*. 2008. № 1–2. С. 46–49.
4827. Сенік О. Спалах української державності в Срібному Закарпатті: [виступ з нагоди 70-річчя Карпатської України в Музеї книги і друкарства в Києві]. *Демократична Україна*. 2009. 8 травня.
4828. Сеньків М., Дуமிнець І. З історії боротьби за соборність українських земель. 1917–1945 рр. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1995. 107 с.
4829. Сенько І. Августин Волошин – автор і упорядник підручників. *Сенько І. Земля з іменем. Краєзнавчі студії*. Ужгород, 1998. С. 83–88.
4830. Сенько І. Будительство в літературному процесі Закарпаття: всеукраїнський контекст. Белей М. До характеристики еволюції поглядів Августина Волошина як граматики і методиста мови. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (Збірник наукових праць). Випуск 14. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 157–164.
4831. Сенько І. Вузивське краєзнавство: [Згадка про книжки М. М. Вегеша з історії Карпатської України]. *Ужгородський університет*. 2001. 31 березня.
4832. Сенько І. Закарпатські сторінки творчості В. Пачовського, Марійки Підгірянки, О. Олесь. *Сенько І. Від часів Лаборця до сьогодні*. Літературно-краєзнавчі студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття. Ужгород: Карпати, 2012. С. 243–257.
4833. Сенько І. Земля з іменем. *Сенько І. Від часів Лаборця до сьогодні*. Літературно-краєзнавчі студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття. Ужгород: Карпати, 2012. С. 279–294.
4834. Сенько І. Зірка Василівна Гренджа-Донська (Аліса Данилюк). 90-річчя від дня народження громадсько-політичної діячки (народилася 1921). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік: рекомендований бібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. С. 65–70.
4835. Сенько І. Історія у дзеркалі літератури. Ужгород, 2000. 100 с.
4836. Сенько І. Келечин – рідне село Августина Волошина: Історико-етнографічний нарис. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. 376 с.
4837. Сенько І. Келечин. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2017. С. 92–100.
4838. Сенько І. Край карпатський очима етнологів. Народознавчі розвідки / Вступна стаття М. Тиводара. Ужгород: Карпати, 2018. 176 с.

4839. Сенько І. Література до 60-річчя Карпатської України. *Погляд*. 2001. 30 січня.
4840. Сенько І. Ментальність русинів-українців. Ужгород, 1996. 136 с.
4841. Сенько І. Народність шкільних підручників Августина Волошина. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11. Ужгород: «Вісник Карпат», 2004. С. 139–148.
4842. Сенько І. Народність шкільних підручників Августина Волошина. *Сенько І. Від часів Лаборця до сьогодні*. Літературно-краєзнавчі студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття. Ужгород: Карпати, 2012. С. 189–206.
4843. Сенько І. Поети-борці Дмитро Вакаров й Іван Ірлявський. *Сенько І. Від часів Лаборця до сьогодні*. Літературно-краєзнавчі студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття. Ужгород: Карпати, 2012. С. 269–278.
4844. Сенько І. Про Карпатську Україну – енциклопедично. *Погляд*. 28 травня.
4845. Сенько І. Проблеми етногенезу у творчості Василя Ґренджі-Донського. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II–III (XVI–XVII). На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 95–106.
4846. Сенько І. Проблеми етногенезу у творчості Василя Ґренджі-Донського. *Сенько І. Від часів Лаборця до сьогодні*. Літературно-краєзнавчі студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття. Ужгород: Карпати, 2012. С. 207–224.
4847. Сенько І. Рідне село Августина Волошина. *Карпатський світ*. Історико-краєзнавчий, літературно-мистецький журнал. 2005. №1.
4848. Сенько І. Роман Івана Долгоша про Карпатську Україну. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 207–212.
4849. Сенько І. У фарватері чужих здобутків (В скороченні) [про В. Ґренджу-Донського]. *Твори Василя Ґренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Ґренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 354–355.
4850. Сенько І. Українські романи другої половини ХХ століття про Карпатську Україну. *Срібна Земля*. 2015. 30 квітня–7 травня.
4851. Сенько І. Фольклор у шкільних підручниках Августина Волошина. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 284–296.

4852. Сенько І. Фольклор у шкільних підручниках Августина Волошина. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 68–74.
4853. Сенько І. Часопис «Наш рідний край» і читанки Олександра Маркуша. *Сенько І. Від часів Лаборця до сьогодні*. Літературно-краєзнавчі студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття. Ужгород: Карпати, 2012. С. 225–242.
4854. Сенькусь Р. Магочій Павло-Роберт. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2017. Т. 18 (Лт–Малицький). С. 468.
4855. Сергієнко Т. Карпатська Україна – яскрава сторінка новітньої історії. *Діловий вісник*. 2009. № 1–4. С. 4–5.
4856. Сергій Федака: «Карпатська Україна перестала існувати, але її ідеї живуть». Розмовляв Василь Бедзір. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/vid-ukrayinskoji-okrayini-do-karpatskoji-ukrayini/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4857. Сергійчук В. Августин Волошин в українському національному житті. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України 16 березня 2004 року. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 5–22.
4858. Сергійчук В. Соборна воля українства. *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 102–103.
4859. Сергійчук В. Українські державники: Митрополит Андрей Шептицький. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2015. 440 с.
4860. Сердюк Н. Архівно-слідча справа Августина Волошина як свідчення епохи репресій проти українства. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України. К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 62–74.
4861. Середняк А. Августин Волошин. *Нарис історії «Просвіти»*. Львів–Краків–Париж: Просвіта, 1993. С. 126.
4862. Серкез Д. Карпатська Україна у конвертах. Серед їх творців і закарпатські філателісти. *Срібна Земля–Фест*. 2008. 20–26 березня.
4863. Сестра василіанка, яка пережила підпілля і знала Августина Волошина, святкує свій сто другий день народження (11 червня 2021) [сестра Ольга (Марія) Ладжун]. URL: http://news.ugcc.ua/news/sestra_vasil%D1%96anka_yaka_perezhila_p%D1%96d

- p%D1%96llya_%D1%96_znala_avgustina_voloshina_svyatkuie_sv%D1%96y_s to_drugiy_den_narodzhennya_93550.html (дата звернення: 11. 06. 2022).
4864. Сивіцький М. Історія польсько-українських конфліктів / Переклад з польської Є. Петренка. Т. 1. Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 2005. 343 с.
4865. Сивіцький М. Історія польсько-українських конфліктів / Переклад з польської Є. Петренка. Т. 2. Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 2005. 358 с.
4866. Сидор Д. Карпатська Русь – наше русинське родове гніздо (скорочено). Доповідь на 9-му світовому конгресі русинів 21–24 червня 2007 року (Сігет, Румунія). *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2007. 14 липня.
4867. Сидор-Чарторійський М. Мандри життя (анабаза). В Карпатську Україну. Нью-Йорк: Видавництво Чарторійських, 1975. 160 с.
4868. Символи Карпатської України. URL: <http://uht.org.ua/forum/viewtopic.php?f=8&t=1316> (дата звернення: 16. 01. 2022).
4869. Симчич М. Говерла лицарства карпатських січовиків. *Українське слово*. 1996. 3 вересня.
4870. Синевирський Н. СМЕРШ. Год в стане врага. Мюнхенгоф–Кассел, 1948.
4871. Синюк С. Улас Самчук: ескізи до творчого портрета. Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2018. 296 с.
4872. Ситник О. Діяльність ОУН на Закарпатті в оцінці Вікентія Шандора. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II–III (XVI–XVII). Ужгород, 1999. С. 71–74.
4873. Ситник О. І щастя, і горе Карпатської України: Думки з приводу однієї публікації. *Старий Замок*. 1998. 19 листопада.
4874. Ситник О. Ідейні витoki формування української національної свідомості та принципів державницької ідеології на Закарпатті в першій половині ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 15. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 15–20.
4875. Ситник О. Ідеологічні підстави постанови Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 11–20.
4876. Ситник О. Ідеологічні трансформації в Україні протягом 1917–1939 років. Донецьк, 2010. 240 с.
4877. Ситник О. ОУН і Закарпаття. *Визвольний шлях*. 1998. Кн. 2. С. 217–222.

4878. Ситник О. ОУН на Закарпатті. *Всеукраїнське наукове та професійне товариство ім. Миколи Міхновського*. Вип. 11. Бюлетень Товариства. 1998. № 9. К., 1998.
4879. Ситник О. ОУН на Закарпатті. Київ, 1998.
4880. Ситник О. Становлення ідеології: український аспект / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Донецьк: Видавництво «Вебер» (Донецька філія), 2009. 245 с.
4881. Ситник О. Формування та еволюція ідеологічних концепцій національно-державницького спрямування в Україні (від початку ХІХ ст. – до 1939 р.). Донецьк: Донецьке відділення «Ноулідж», 2009. 550 с.
4882. Ситник О., Горват Л. Переосмислення історії Карпатської України (Рецензія на книгу: Вегеш М., Чаварга А. В обороні Карпатської України: Карпато-Українська держава і світове українство (1938–1939): монографія / Переклад з чеської Н. Петріца. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2021. 380 с.). *Наш голос*. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії. 2021. Число 326–327. Серпень–вересень. С. 22–24.
4883. Ситник О., Гудзь В., Романенко Я. Життєвий подвиг «батька» Срібної землі у новій праці його земляків. Рецензія на книгу: Вегеш Микола, Віднянський Степан. Августин Волошин – «батько Карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.+Іл., ім. пок. (Серія «Політичні портрети»). *Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика*. Збірник статей / Головний редактор В. Смолій, відповідальний редактор В. Даниленко, редактор-упорядник В. Швидкий. Випуск 25. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 329–355.
4884. Сівак О. Карпатська Україна на шкільній конференції: [Про виступ М. М. Вегеша перед учителями й учнями середньої школи №2 м. Ужгорода]. *Ріо-інформ*. 1998. 28 березня.
4885. Сідун І. На Великодні свята в Ужгородському замку нудьгувати не доведеться: [відкриття експозиції з нагоди 10-річчя заснування Меморіального музею президента Карпатської України Августина Волошина та виставка «Спадщина Августина Волошина»]. *Новини Закарпаття*. 2012. 14 квітня.
4886. 7 цікавих фактів про пісню «Пливе кача по тисині». URL: https://tvoemisto.tv/news/7_tsikavyh_faktiv_pro_pisnyu_plyve_kacha_po_tysyni_67022.html (дата звернення: 27. 05. 2022).
4887. Сімдесятиріччя Карпатської України відзначатиме ціла країна. *Зоря Рахівщини*. 2008. 15 березня.
4888. Сіреджук П. Карпатська Україна і її вплив на політичну ситуацію в Галицькій Гуцульщині (До 80-річчя проголошення Карпатської України). *Народознавчі зошити*. 2017. № 4. С. 784–791.

4889. Сірка Й. Відійшов у вічність останній Січовий стрілець Карпатської України [про Юрія Шанту]. URL: <http://ukrpohliad.org/life/vidijshov-u-vichnist-ostannij-sichovuj-strilets-karpatskoj-ukrayiny.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4890. Скоцко Є. На поклик рідної землі. Нью-Йорк–Париж, 1986.
4891. Скрипка В. 1939 рік з огляду сучасності. *Карпатська Україна*. 1994. 11 серпня.
4892. Скунець П. Не замерзли сльози Від дня народження Олекси Борканюка. *Срібна Земля*. 2001. 13 січня.
4893. Скунець П. Незатребувана сила вівсяного Колоса [Про Івана Колоса]. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 1 (6). С. 29.
4894. Слава Карпатській Україні: [до 68-ї річниці]. *Срібна Земля*. 2007. 20 березня.
4895. Славик Ю. Антиєврейська політика Угорщини в Закарпатті (1939–1941 рр.). *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Війни і збройні конфлікти у Східній Європі в ХХ – на початку ХХІ століть» / За загальною редакцією проф. Г. М. Стародубця*. Житомир: Полісся, 2015. С. 69–71.
4896. Славик Ю. Політична «зачистка» приєднаної частини Підкарпатської Русі (листопад 1938 – березень 1939 рр.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Серія: Історія. 2015. Випуск 1. Ч. 2. С. 68–74.
4897. Славик Ю. «Проливали кров за незалежність»: історія боїв за Карпатську Україну. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/3411728> (дата звернення: 17. 03. 2022).
4898. Славик Ю. Репресивна політика Угорщини на Закарпатті (1938–1944 рр.). Дисертація ... канд. іст. наук. Ужгород, 2016. 259 с.
4899. Славик Ю. Репресії угорського окупаційного режиму в Карпатській Україні (весна 1939 р.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. 2014. Випуск 2 (33). С. 40–50.
4900. Славик Ю. «Ци чулисьте, любі браття, як боролось Закарпаття...»: 8 жовтня 1938 р. було утворено перший автономний уряд Карпатської України на чолі з А. Бродієм, якого за відверто проугорську політику через 20 днів було усунуто з посади. *Нація і держава*. 2012. 15 березня.
4901. Славик Ю. Угорська антиєврейська політика на Закарпатті (березень 1939 – березень 1944 рр.). *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Історичні науки. 2015. Випуск 8: До 25-річчя створення кафедри історії України. С. 497–509.
4902. Славонець. Настрої після окупації. *Пробоєм*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Травень–червень. С. 27–29.
4903. Сливка О. «... Знай, що це він...» (Спогад про зустріч з Іваном Рознійчуком). *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою*

- пошаною: *Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 215. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.*
4904. Сливка Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920–1939). К.: Наукова думка, 1985. 271 с.
4905. Сливка Ю. Підступи міжнародної реакції на Закарпатті в 1938–1939 роках. Львів, 1966. 72 с.
4906. Сливка Ю. Проблема Закарпаття у міжнародних відносинах на зламі 1938–1939 років. *Августин Волошин як український державник, педагог і релігійний діяч. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Героя України, о. Августина Волошина і 65-річчю проголошення Карпатської України.* К.: Видавництво «Прецедент», 2004. С. 34–43.
4907. Сливка Ю. Україна в Другій світовій війні: політичний та міжнародно-правовий аспекти. *Україна у Другій світовій війні: українсько-польські стосунки.* Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Випуск 13. Львів, 2005. С. 36–67.
4908. Сливка Ю. Українсько-польське протистояння періоду Другої світової війни: витоки та наслідки. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність.* Випуск 13. Україна у Другій світовій війні: українсько-польські взаємини. Львів: Національна академія наук України; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2005. С. 143–170.
4909. Слободинський Д. Карпатська Україна – рятівниця єврейства. *Гілея.* Науковий вісник. 2013. № 75. С. 95–98.
4910. Служинська З. Сумні і героїчні події Карпатської України: 1939 р. *Визвольний шлях.* 1998. № 2. С. 168–170.
4911. Служицька З. «Петро Калинюк стояв у витоків незалежної держави Карпатська Україна, служив їй честю і правдою, тішився її радостями і сумував її невдачами, а свою любов до неї старався передати дітям». *Вісті Рахова.* 2009. 20 березня.
4912. Смерека В. Визначні постаті Карпатської України. *Самостійна Україна.* 1999. Р. LI, ч. 3. С. 17–20.
4913. Сможаник В. Федір Шимоновський – активний учасник товариства «Просвіта». *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року).* Ужгород, 2000. С. 269–271.

4914. Сможаник В. Федір Шимоновський (1905–1999). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 604–606.
4915. Снайдер Т. Кровавые земли: Европа между Гитлером и Сталиным / Перевод с английского Л. Журнаджи. К.: Дуліби, 2015. 584 с.
4916. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь 1569–1999 / Переклад з англійської. Видання 3-є. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. 464 с.
4917. Снайдер Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження / З англійської переклали Павло Білак, Олеся Камишникова, Тетяна Родіонова; Наукова редакція: кандидат історичних наук Володимир Склокін (Український католицький університет). К.: Медуза, 2017. 394 с.
4918. Снегирьов Д. Степан Вайда – член ОУН і Герой Радянського Союзу. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/05/24/40271/> (дата звернення 26. 07. 2021).
4919. Снігур О. Як боролись закарпатці. *Україна молода*. 2010. 6 лютого.
4920. Снігур О. Як боролось Закарпаття: презентовано унікальний збірник таємних документів СБУ про Карпатську Україну: [книга «Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії»]. *Україна молода*. 2010. 6 лютого.
4921. Снітко І. Демократичні сили краю спільно вшанували світлу пам'ять оборонців Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2013. 19 березня.
4922. Сньозик Г. Світоглядно-мовна концепція Федора Потушняка. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія 1 (45). На пошану Кирила Йосиповича Галаса (до 100-річчя з дня народження). Ужгород, 2021. С. 403–409.
4923. Собко О. Каленик Лисюк: «Не схилив ніколи прапора і не сплямив ідеї Соборної України»: до 30-ї річниці незалежності України. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/kalenyuk-lysyuk-ne-shylyv-nikoly-prapora-i-ne-splyamuv-ideyu-sobornoju-ukrayinu-do-30-yi> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4924. Сойма І. Степан Вайда – наш герой. *Новини Закарпаття*. 1995. 29 квітня.
4925. Сокіл В. Про пісню «Пливе кача по Тисині». *Народознавчі зошити*. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2014. Випуск 4. № 118. С. 817–821.

4926. Сокіл В. Про пісню «Пливе кача по Тисині»: обласна премія у галузі журналістики ім. М. Бабидорича присуджена професору УжНУ С. Федаці, а обласну премію ім. В. Гренджі-Донського творчому колективу ТВО «Студія експеримент за телепроект «Світ Закарпаття». *Новини Закарпаття*. 2014. 7 червня.
4927. Соколов Б. Адольф Гитлер. Жизнь под свастикой. М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2005. 384 с. (Историческое расследование).
4928. Солodka Г. Карпатська Україна описується ...в унікальних документах, які знайшли у старому вівтарі в церкві на Іршавщині. *Нарцисова долина*. 2014. 11 квітня.
4929. Солodka Г. Унікальні документи про Карпатську Україну. *Закарпатська правда*. 2014. 5 квітня.
4930. Солонтай О. Міжнародна обстановка в Європі напередодні проголошення Карпатської України. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М. Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падык. Ужгород, 1999. С. 129–132.
4931. Соратники Гитлера. Дениц. Гальдер. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1998. 304 с.
4932. Сорока А. Угорсько-польські відносини в контексті європейської політики (1918–1940 рр.). *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 69–73.
4933. Сорокіна О. Писемні джерела з історії збереження української архівної та музейної спадщини в еміграції (1920-ті – кінець 1980-х рр.). Дис ... канд. іст. наук. Старобільськ, 2017. 337 с.
4934. Сочка В. Прапор на Замковій горі. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 80–82.
4935. Співак Б. Комуніст Іван Мондок: [Борець за визволення Закарпаття і возз'єднання його з Радянською Україною, 1893–1941]. Ужгород: Карпати, 1969. 96 с.
4936. Співак Б. Нариси історії революційної боротьби трудящих Закарпаття в 1930–1945 роках. Львів, 1963. 381 с.
4937. Співак Б. Сторінки історії. Ужгород: Закарпатське обласне книжково-газетне видавництво, 1962. 54 с. (Бібліотечка пропагандиста).
4938. Сповідники та подвижники Православної церкви на Закарпатті в ХХ ст. / Авторський колектив: Ю. Данилець (голова) та ін. Мукачево, 2011. 585 с.

4939. Станіслав Аржевітін: «Красне Поле – це закарпатські Крути». Розмовляв І. Гудзоватий. *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 110–111.
4940. Старосольський Ю. Пласт. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 120.
4941. Стасюк О. Косак Зенон (псевдоніми – Оса, Тарнавський). *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 5: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2008. С. 217–218.
4942. Стасюк О., Онишко О. Лопатинський Юрій (псевд. – Еплина, Шейк). *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 6: Ла–Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2009. С. 270.
4943. Статєєва В. Мовне кредо Карпатської України. *Карпатський край*. 1996. № 5–7. С. 45–47.
4944. Стахів Є. Від націоналізму до демократії. *Нова генерація*. 1991. № 11. С. 15–17.
4945. Стахів Є. Кризь тюрми, підпілля й кордони. К.: Рада, 1995. 318 с.
4946. Стахів Є. Останній молодогвардієць. К.: «Варта», 2004. 496 с. (Про перебування в Карпатській Україні. С. 62–84).
4947. Стахів Є. Спогади колишнього січовика. *Закарпатська правда*. 1990. 24 березня.
4948. Стахів М. Карпатська Україна. *Енциклопедія Українознавства: Загальна частина*. Т. 2. К., 1995. С. 652.
4949. Стебельський І. Притягальний подих свободи. *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 90–93.
4950. Стебельський І. Шляхами молодості й боротьби: Спогади, статті, листування / Передмова О. Зінкевича. К.: Смолоскип, 1999. 368 с.
4951. Степан Микуланинець. *Історія медицини: методичні розробки для проведення семінарського заняття з історії медицини за темою: «Вчені-медики Закарпаття» для підготовки студентів за спеціальністю 222 «Медицина»* / укладачі: Д. В. Данко, І. М. Рогач, О. В. Фегер. Ужгород, 2020. С. 10–11.
4952. Степан Пап. *Нове життя*. 2022. 25 березня.
4953. Степаненко В. Людина та народ у романах Уласа Самчука: екскурс у минуле з прогнозом на майбутнє. URL: <https://plomin.club/ulas-samchuk/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
4954. Стерчо П. Августин Волошин. *Календар-альманах «Нового шляху»*. Торонто, 1974. С. 36–37.
4955. Стерчо П. Батько Карпато-українського відродження. *Америка*. 1965. 4–11 вересня.

4956. Стерчо П. Батько Карпато-українського відродження. *Самостійна Україна*. 1965. р. 18. № 7–8. С.30–35.
4957. Стерчо П. В 40-річчя проголошення самостійності Карпатської України. *Самостійна Україна*. 1979. № 3–4. С. 14–19.
4958. Стерчо П. Великий син Срібної Землі (до 80-ліття А. Штефана). *Альманах Українського народного союзу на рік 1973*. Джерзі-Сіті–Нью-Йорк: Свобода, 1972. С. 190–194.
4959. Стерчо П. Героїчний змаг Срібної Землі до волі. *Альманах «Провидіння» на рік 1969*. Філадельфія, 1969. С. 85–106.
4960. Стерчо П. Голос співця Срібної земля [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 290–297.
4961. Стерчо П. Голос співця Срібної Землі [життєвий і творчий шлях Василя Гренджі-Донського]. *Америка*. 1982. 9–10 лютого.
4962. Стерчо П. Допомога ОДВУ Карпатській Україні. *Самостійна Україна*. 1955. Т. 8. № 4. С. 6–10; № 6. С. 11–14.
4963. Стерчо П. Карпато-Українська держава: До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках. Торонто: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 1965. 288 с.
4964. Стерчо П. Карпатська Січ була школою активу похідних груп і УПА. *Дмитро Климуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 93–95.
4965. Стерчо П. Карпатська Січ і український націоналістичний рух / Оpubлікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/statti/petro-stercho-karpatska-sich-i-ukrajinskyj-natsionalistychnyj-ruk/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
4966. Стерчо П. Масарик і Карпатська Україна. *Самостійна Україна*. Чікаго, 1961. Т. 14. № 3. С. 14–17; №4. С. 17–20.
4967. Стерчо П. Національне відродження Карпатської України. *Організація Українських Націоналістів. 1929–1954*. Мюнхен, 1955. С. 188–210.
4968. Стерчо П. Роля Карпатської України в заaktuалізації всеукраїнського питання в міжнародній політиці 1938–1939 рр. *Сучасність*. 1965. Т. 11. № 7. С. 4–8; № 8. С. 8–10; № 9. С. 19–20.
4969. Стерчо П. Словацько-українські взаємовідносини. 1938–1939. *Сучасність*. 1965. Т. 5. № 9. С. 85–101.
4970. Стерчо П. Твори Василя Гренджі-Донського. Том 1. Шляховим терновим: поезії. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев;

- редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 275–279.
4971. Стерчо П. Урядова координація операцій мадярських і польських терористів у Карпатській Україні в 1938–1939 рр. Філядельфія, Па: Видавництво «Америка», 1971. 26 с.
4972. Стерчо П. Урядова координація операцій мадярських і польських терористів у Карпатській Україні в 1938–1939 рр. *Державність*. 1993. № 1. С. 15–24.
4973. Стерчо П. Штефан Августин. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 204.
4974. Стерчо Петро. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 168–169.
4975. Стефанко А. Ратай полонин (В скороченні) [про Василя Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчости поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 501–502.
4976. Стецьків Т. Уроки Карпатської України і сучасна національна демократія (Тези). *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 80–81.
4977. Стилос проти стилетів: Карпатська Україна у журналі «Пробоем» (1934–1943) / Упорядкування, передмова та примітки Леся Белея; дизайн серії Надії Пономаренко. Серія Ucrainica: ad fontes. Книга 5. Ужгород: Гражда, 2009. 232 с.
4978. 120 років тому народився автор «Воєнної доктрини українських націоналістів» Михайло Колодзінський. URL: https://galinfo.com.ua/news/120_rokiv_tomu_narodyvsya_avtor_voiennoi_doktryny_ukrainskyh_natsionalistiv_myhaylo_kolodzinskyu_387993.html (дата звернення: 06. 08. 2022).
4979. Стойка В. Перший автономний уряд Підкарпатської Русі: Державно-правова діяльність. *Карпатська Україна: питання державно-правового розвитку і міжнародного становища*. Доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 60-річчю проголошення незалежності Карпатської України. Ужгород, 10–11 березня 1999 р. / Редколегія: І. М. Гранчак, М. М.

- Болдижар, М. П. Кляп та ін.; Головний редактор В. І. Падяк. Ужгород, 1999. С. 86–89.
4980. Стойка Олександр. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 169.
4981. Стотридцятип'ятиріччя від дня народження А. І. Волошина (1874–1945). *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2009. 21 березня.
4982. Сторінками історії українських земель: вплив літератури на національне відродження в Закарпатті. *Пороги*. 2008. № 3. С. 8–9.
4983. Стражник Л. У поточиських жилах джерела пульсують розкуті [На Івано-Франківщині відзначили 120-річницю від дня народження автора «Воєнної доктрини українських націоналістів» Верховного Команданта Збройних Сил Карпатської Січі Михайла Колодзінського]. *Голос України*. 2022. 29 липня.
4984. Стріха М. Автономія [згадуються автономістичні процеси у Карпатській Україні]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т. I (А). С. 114–115.
4985. Стряпко І. Вплив товариства «Просвіта» на розвиток музичного мистецтва Підкарпатської Русі (20–30-ті рр. ХХ ст.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 27. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2011. С. 157–162.
4986. Стряпко І. Особливості розвитку товариства «Просвіта» у Словаччині (1924–1939 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 28. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2012. С. 85–89.
4987. Стряпко І. Товариство «Просвіта» в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття (1920–1939). Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2012. 330 с.
4988. Студеняк І. «Науковий вісник Ужгородського університету». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 571.
4989. Студеняк М. Пам'ятаю кошового Антіна Куцинського. *Карпатський голос*. 1999. 13–19 березня. № 10 (156).
4990. Ступарик Б. Волошин Августин Іванович (1874–1945): президент Карпатської України, публіцист, письменник, культурно-освітній, релігійний

- діяч. *Українська педагогіка в персоналіях*: навчальних посібник для ВНЗ: у 2 книгах. Книга 2. XX століття. К.: Либідь, 2005. С. 236–242.
4991. Стяжкіна О. Рокада: чотири нариси з історії Другої світової. К.: ДУХ і ЛІТЕРА, 2020. (Серія «Друга світова»). 272 с.
4992. Східняк О. Закарпатська облрада – в очікуванні свята. Закарпаття отримало свій прапор і готується до ювілею Карпатської України. *Чиста політика*. 2009. 5 березня.
4993. Схоже, у березні Ужгород таки стане містом Августина Волошина. У Мюнхені та Філадельфії запитують, коли ми матимемо меморіал президента Карпатської України. *Ужгород*. 2002. 16 лютого.
4994. Субота І. Верховинський соловейко: (Вшанування пам'яті видатного українського поета і письменника В. Ґренджі-Донського). *Твори Василя Ґренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Ґренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 276–277.
4995. Субтельний О. Україна. Історія. К.: Либідь, 1991. 510 с.
4996. Суляк С. К вопросу о терминологии Карпатской Руси. *Русин*. 2019. № 55.
4997. Сулятицький С. З Кошем. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 72–78.
4998. Сулятицький С. Срібна Земля між двома світовими війнами. *Календар-альманах «Нового шляху»*. Торонто, 1984. С. 33–44.
4999. Сурупа В. Вина слов'ян у трагедії Красного Поля. *Зоря Рахівщини*. 2014. 15 березня.
5000. Сурупа В. Чия насправді вина у трагедії Красного Поля. *Вісник Хустщини*. 2014. 19 березня.
5001. Сучасні письменники України. Біобібліографічний довідник. Уточнений і доповнений. Біла Церква: МП Видавництво «Буква», 2012. 568 с.
5002. Сюсько В. Життєвий шлях Августина Штефана. *Трибуна*. 2010. 23 січня.
5003. Сюсько В. Життєвий шлях Августина Штефана: Августин Штефан – один з найвизначніших діячів Закарпаття, колишній професор і директор Торговельної академії в Мукачеві, міністр шкільництва та релігії в Уряді Августина Волошина, голова Союзу Карпатської України. URL: <https://zakarpattyua.net.ua/News/54774-Zhyttyevyj-shlyah-Avgustyna-Shtefana> (дата звернення: 22. 01. 2022).
5004. Сюсько В. Карпатська Січ в обороні Карпатської України. *Вісник Хустщини*. 2008. 2 , 27 грудня.

5005. Сюсько Микола. Борець за волю Срібної Землі. До 110 річниці з дня народження Василя Гренджі-Донського. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2007. 28 квітня.
5006. Сюсько Микола. Вимушена розлука тривалістю тридцять років [про В. Гренджу-Донського]. *Новини Закарпаття*. 2007. 5, 9 червня.
5007. Сюсько М. Василь Степанович Гренджа-Донський. 110-річчя від дня народження письменника, громадського діяча (1897–1974). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик* / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 205–210.
5008. Сюсько М. В. Гренджа-Донський в оцінці В. Пачовського. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 237–240.
5009. Сюсько М. Гренджа-Донський в оцінці В. Пачовського. *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови: Вибране. Монографія*. Ужгород: Гражда, 2014. С. 444–449.
5010. Сюсько М. Іван Панькевич (1887–1958). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 601–603.
5011. Сюсько М. Мовна ситуація на Закарпатті (20–30 рр. ХХ ст.): орієнтація на українську літературну мову. *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови: Вибране. Монографія*. Ужгород: Гражда, 2014. С. 373–389.
5012. Сюсько М. Мовний світ В. Гренджі-Донського: літературна й діалектна стихія у творчості письменника. *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови: Вибране. Монографія*. Ужгород: Гражда, 2014. С. 421–428.
5013. Сюсько М. Мовознавчі зацікавлення В. Гренджі-Донського. *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови: Вибране. Монографія*. Ужгород: Гражда, 2014. С. 417–421.
5014. Сюсько М. Мовознавчі зацікавлення В. Гренджі-Донського. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: (Збірник наукових праць) /*

- Редколегія: М. І. Сюсько, В. Г. Чумак, Л. О. Белей та ін.; Відповідальні за випуск О. Д. Пискач, О. Ф. Миголинець. Ужгород, 1999. С. 181–185.
5015. Сюсько М. Ніхто з українських поетів Закарпаття так не писав: 23 квітня – 110-річчя від дня народження В. С. Гренджі-Донського, письменника, громадського діяча (1897–1974). *Репортаж*. 2007. 21 квітня.
5016. Сюсько М. Рідну милу Верховину тоді побачив востаннє: до 110-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського. *Срібна Земля–Фест*. 2006. 20–26 квітня.
5017. Сюсько М. Спогад коло тернового вогню: [спогади про В. Гренджу-Донського]. *Карпатська Україна*. 2004. 17 квітня.
5018. Сюсько М. Питання літературної мови у творчих взаєминах Василя Гренджі-Донського та Зореслава (о. Степана-Севастіяна Сабола, ЧСВВ). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 182–185.
5019. Сюсько М. Питання літературної мови у творчих взаєминах Василя Гренджі-Донського та Зореслава (о. Степана-Севастіяна Сабола ЧСВВ). *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови*: Вибране. Монографія. Ужгород: Гражда, 2014. С. 435–441.
5020. Сюсько М. Псевдоніми В. Гренджі-Донського та інших персоналій у творчому доробку письменника. *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови*: Вибране. Монографія. Ужгород: Гражда, 2014. С. 503–514.
5021. Сюсько М. Роль Августина Волошина в утвердженні та поширенні на Закарпатті (20–30 рр. ХХ ст.) української літературної мови. *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови*: Вибране. Монографія. Ужгород: Гражда, 2014. С. 514–532.
5022. Сюсько М. Тобі, рідний краю, і честь, і любов: до 30-річчя пам'яті В. Гренджі-Донського. *Новини Закарпаття*. 2004. 30 листопада.
5023. Сюсько М. Українська мова на Закарпатті (20–30 рр. ХХ ст.): чинники мовного розвитку. *М. Сюсько. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови*: Вибране. Монографія. Ужгород: Гражда, 2014. С. 349–359.
5024. Сятиня М. Наша гордість, наша слава [до 65-річчя Карпатської України]. *Слово*. 2004. № 1. С. 1–2.
5025. 76-та роковина мученицької смерті Августина Волошина. Представники громадськості та духовенства вшанували пам'ять Августина Волошина, Президента Карпатської України до 76-х роковин його мученицького упокоєння. *Українське Державотворення*. Науково-

- популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 7. С. 16–17.
5026. Сьогодні день пам'яті Августина Волошина – президента Карпатської України. URL: <https://4studio.com.ua/novyny/sogodni-den-pam-yati-avgustyna-voloshyna-prezydenta-karpatskoji-ukrayiny/> (дата звернення: 17. 01. 2022).

Т

5027. Таїсин С. Світло Карпатської України [Про Олександра Палаташа]. *Срібна Земля*. 2002. 8 червня.
5028. Талапканич М. Пуйо Іван. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2017. С. 369.
5029. Тарабан В. Руська Хліборобська Партія. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 700.
5030. Тарабан В. Християнсько-Народна Партія. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 1027.
5031. Тарасюк В. «Августин Волошин і Карпатська Україна» Миколи Вегеша. *Погляд*. 2004. 28 квітня.
5032. Тарасюк В. До питання про закарпатоукраїнську пресу в епістолярній спадщині Августина Волошина. *Актуальні проблеми журналістики: Збірник наукових праць*. Ужгород: МП «Ліра», 2001. С. 380–387.
5033. Тарасюк В. Національна ідея в публіцистиці Августина Волошина (На матеріалах газети «Свобода»). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 135–138.
5034. Тарасюк В. Національні заповіді Августина Волошина. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 68–71.
5035. Тарасюк В. Олександр Духнович в оцінці Августина Волошина. *Олександр Духнович – визначний педагог, мислитель, громадсько-політичний діяч Закарпаття*. Матеріали міжнародної наукової конференції,

- присвяченої 200-річчю від дня народження Олександра Духновича. 24-26 квітня 2003 року. Ужгород. Україна / Міністерство освіти і науки України, Закарпатська обласна державна адміністрація, Ужгородський національний університет, Академія наук вищої школи України, Українська академія політичних наук, Міжнародна Слов'янська академія наук. Ужгород, 2003.
5036. Тарасюк В. Про журналістську діяльність А. Волошина. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 5. Ужгород, 2000. С. 143–147.
5037. Тарасюк В. Степан Віднянський і Микола Вегеш про Августина Волошина та Карпатську Україну. *Погляд*. 2021. № 3 (244). С. 6.
5038. Тарасюк В. «Творім патріотичну молодь» як один із національних заповітів Августина Волошина. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендель, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 275–280.
5039. Тарасюк В. Утвердження національної ідеї на шпальтах часопису «Нова свобода» / Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Короленка. *Журналістика. Філологія. Медіоосвіта*. Всеукраїнська науково-практична конференція. Полтава, 2015.
5040. Тарканій Г. Правда про Карпатську Україну: [про презентацію книги «Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії»]. *Експрес. Закарпатські новини*. 2010. 11–18 лютого.
5041. Тарнавська Н. Індикатор національної зрілості. Святкування Карпатської України цікавлять закарпатців значно менше, ніж гастрономічні фестивалі. *Старий Замок Паланок*. 2011. 17–23 березня.
5042. Тарнавська Н. Кресаня від президента. 88-річний Степан Молдавчук досі носить головний убір, подарований Степаном Клочураком. *Старий Замок Паланок*. 2011. 14–20 липня.
5043. Тафійчук Г. Пам'ятаємо минуле заради майбутнього: [про історико-краєзнавчий музей Косівсько-Полянської ЗОШ I–III ступенів № 1 та експозицію до 70-річчя Карпатської України]. *Зоря Рахівщини*. 2009. 28 лютого.
5044. Тацинець Федір, поручник Карпатської Січі. URL: <https://100krokiv.info/2020/03/tatsynets-fedir-poruchnyk-karpatskoji-sichi/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
5045. Творці Карпатської України. *Срібна Земля*. 2009. 14 березня.
5046. Тегза Н. Зустрічі з минулим, сучасним і впевнений погляд у майбутнє: [Виступ М. М. Вегеша 16 березня 2002 р. на Красному Полі]. *Новини Закарпаття*. 2002. 23 березня.

5047. Тегза Н. Пекельний відгомін. Політв'язень особливого режиму [про діяльність ОУН на Закарпатті в 1939 р.]. *Срібна Земля–Фест*. 2005. 15 грудня.
5048. Текст першого Віденського арбітражного рішення / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/dokumenty/tekst-pershoho-vidensko-ho-arbitrazhnoho-rishennja/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
5049. Тернистий шлях до України: Збірник архівних документів і матеріалів «Закарпаття в європейській політиці 1918–1919, 1938–1941, 1944–1946 рр.» / Упорядники: О. Д. Довганич, О. М. Корсун. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2007. 752 с.
5050. Теслевич М. Господи, яке дороге слово «Воля». *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 146–150.
5051. Теслевич М. Приємні спогади [про Василя Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 87–89.
5052. Тиводар М. Володимир Кубійович (1890–1985) і Закарпаття. *Карпатський голос*. 1995. 13 грудня. № 19 (44).
5053. Тиводар М. Життя і наукові пошуки Федора Потушняка. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. 284 с.
5054. Тиводар М. Закарпаття: Народознавчі роздуми. Ужгород: Карпати, 1995. 208 с.
5055. Тиводар М. Історія села Бедевля. Ужгород: Гражда, 2013. 564 с.
5056. Тиводар М. Новітнє русинство – пережиток геополітичних інтересів першої половини ХХ століття. *Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (друга половина 80-х – перша половина 90-х років ХХ століття)*. Матеріали міжнародної наукової конференції 26–27 вересня 1996 року. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського обласного комітету у справах преси та інформації, 1997. С. 179–182.
5057. Тиводар М. Політичне підґрунтя псевдотеоретичних пошуків «закарпатського багатонаціонального народу». *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 249–262.
5058. Тиводар М. Політонім «Русь» і етнонім «русини» на Закарпатті. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 90–91.

5059. Тиводар М. Поява і поширення назви «Підкарпатська Русь». *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 160.
5060. Тиводар М. Потушняк Федір Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 262–263.
5061. Тиводар М. Ужгород між двома світовими війнами (1919–1944). *Історія Ужгорода*. Ужгород, 1993. С.102–159.
5062. Тиводар М. Україна – найдавніша назва Закарпаття. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 44–46.
5063. Тиводар М. Федір Потушняк. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 52–56.
5064. Тимошик М. Досі невідомий архів Українського пресового бюро в Лондоні (1931–1939). *Українознавство*. 2018. № 1 (66). С. 63–80.
5065. Тимошик М. Промоція «українського питання» та об'єднання зарубіжного українства як головні програмні напрямки діяльності Українського пресового бюро в Лондоні (1931–1939). *Українознавство*. 2017. № 4 (65). С. 215–230.
5066. Тимчук-Передарюк О. Слово про гуцульський здвиг. *Ясіня – столиця Гуцульської республіки... і не тільки: збірка наукових праць, краєзнавчих розвідок, рефератів і публіцистичних матеріалів за результатами І наукової конференції (Ясіня, 20 жовтня 2012 р.)* / упорядник – Володимир Тимчук. Львів: «Сполом», 2013. URL: http://www.biblioteka.uz.ua/content/files/E-library/_Avtors/Timchuk/Yasinia_by_Tymchuk_editor.pdf (дата звернення: 14. 12. 2020).
5067. Тисянський М. 50-ліття Проголошення самостійності Карпатської України. *Нові Дні*. 1989. № 476. С. 25–27.
5068. Тисяча років української суспільно-політичної думки: У 9 т. Т. 7: (20-ті – 40-і роки ХХ ст.) / упорядкування і примітки О. Сліпушко; редактор Ю. Косенко. К.: Дніпро, 2001. 438 с.
5069. Тищенко А. 75-річчя від дня проголошення Карпатської України. URL: <https://old.uinp.gov.ua/publication/75-richchya-vid-dnya-progoloshennya-nezalezhnosti-karpatskoi-ukraini> (дата звернення: 28. 07. 2021).
5070. Тімков М. Ой над Хустом ворон кряче... Героїв Карпатської України вперше вшановано на державному рівні. *Срібна Земля–Фест*. 1999. 18–24 березня.
5071. Ткач М. Зародження і розвиток лісової промисловості на Закарпатській Гуцульщині. *Зелені Карпати*. Всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал. 2020. № 1–4. С. 112–120.

5072. Ткач М. Командант Карпатської Січі у Великому Бичкові Павло Волощук загинув у березні 1939 року як справжній патріот своєї землі. *Новини Закарпаття*. 2014. 7 березня.
5073. Ткачова Л. Бокшай Йосип Йосипович. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 1 А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 329.
5074. Ткачук М., Зимомря І. Змістова значущість творчих пріоритетів (До 70-річчя від дня народження Миколи Зимомрі). *Наукові записки ТНПУ*. Серія: Літературознавство. 2016. № 44. С. 286–297.
5075. Ткачук О. Угорська агресія: регіональні та глобальні виміри. URL: <https://uain.press/articles/ugorska-agresiya-regionalnij-i-globalnij-vimiri-1376584> (дата звернення: 16. 01. 2022).
5076. Тодоров І. Зовнішньополітичний вимір суспільних настроїв на Закарпатті в контексті вісімдесятиліття Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 356–365.
5077. Токар М. Августин Волошин: портрет політичного лідера. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 12. / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редколегія: М. Вегеш (головний редактор), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород, 2005. С. 115–128.
5078. Токар М. Автономний Земледільський Союз. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 290.
5079. Токар М. Аграрна партія. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 290–291.
5080. Токар М. Багатопартійність Чехословацької Республіки (1919–1939): Приклад Підкарпатської Русі. *Carpatica–Карпатика*: Історія і культура Карпат (До десятиріччя утворення НДІ карпатознавства). Ужгород, 2002. Вип. 19.
5081. Токар М. Вегеш Микола Миколайович. *Вони боронили Карпатську Україну*: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців / Під ред. М. М. Вегеша. Ужгород: Вид-во «Карпати», 2002. С. 547–551.

5082. Токар М. Вегеш Микола Миколайович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 299–301.
5083. Токар М. Відданий освіті й науці. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Випуск 7–8. До 45-річчя від дня народження Вегеша Миколи Миколайовича, доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри політології факультету суспільних наук, ректора Ужгородського національного університету. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 3–16.
5084. Токар М. Відомі дослідники Карпатської України. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 545–562.
5085. Токар М. Вперед. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 309.
5086. Токар М. «В'язні сумління» [Побачила світ нова книжка про тернистий шлях закарпатських політ'язнів]. *Трибуна*. 2004. 10 липня.
5087. Токар М. Голота Яків. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 471–472.
5088. Токар М. Грига Іван Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 478–479.
5089. Токар М. Громадські організації Закарпаття в боротьбі за державність України (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ століття). 20-й річниці новітньої національно-державницької боротьби українців та проведенню Установчого з'їзду Народного Руху України за перебудову присвячується. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009.
5090. Токар М. Державна Господарська Рада. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 313.
5091. Токар М. Діяльність проукраїнських політичних партій Закарпаття (друга половина 20-х – друга половина 30-х років). *Carpatica–Карпатика: Проблеми історії та етнографії України*. Ужгород, 2001. Вип.11.
5092. Токар М. Дмитро Німчук. 100-річчя від дня народження політичного і громадсько-культурного діяча (1897–1944). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик* / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за

- випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 368–370.
5093. Токар М. За покликом серця: (До 100-річчя від дня народження просвітянина Андрія Міня). Ужгород, 1998. 60 с.
5094. Токар М. Закарпатський крайовий комітет Комуністичної Партії Чехословаччини. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 319–320.
5095. Токар М. Заклинський Корнило Романович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 320.
5096. Токар М. Іван Парканій. 110 річчя з дня народження головного радника чотирьох президентів Чехословаччини Т. Масарика, Е. Бенеша, Е. Гахи та К. Готвальда (1896–1997). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 49–50.
5097. Токар М. Іван Парканій. 110 річчя з дня народження головного радника чотирьох президентів Чехословаччини Т. Масарика, Е. Бенеша, Е. Гахи та К. Готвальда (1896–1997). *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 30 грудня.
5098. Токар М. Із Карпатською Україною в серці. *Погляд*. 2009. 21 квітня.
5099. Токар М. «Історичні дослідження» Миколи Вегеша. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 153–159.
5100. Токар М. Історичне значення Карпатської України. *Слово вчителя*. 2012. 16 березня.
5101. Токар М. Карпатська Україна. *Українська державність: історико-правничі нариси* / За загальною редакцією В. А. Смолія. Київ: Юридичне видавництво «Право України», Всеукраїнська правозахисна організація «Меморіал» імені Василя Стуса, 2021. С. 502–511.
5102. Токар М. «Карпатська Україна стоїть в одному ряду з державністю Гетьманщини, ЗУНР і УНР». Проголошення 72 роки тому незалежної Карпатської України – найсвітліша сторінка в історії закарпатців. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/80424-Marian-Tokar-Karpatska-Ukraina-stoit-v-odnomu-riadu-z-derzhavnistiu-Hetmanshchyny-ZUNR-i-UNR> (дата звернення: 12. 01. 2022).
5103. Токар М. Коротка історія «Просвіти» в Сторожниці: (До 75-ї річниці заснування «Просвіти» в Сторожниці та 80-річчя крайової «Просвіти»). Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 2000. 36 с.

5104. Токар М. Кукуруза Павло. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 327–328.
5105. Токар М. Культурно-просвітницька діяльність провідників читальні «Просвіти» у селі Сторожниця Ужгородського району. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 283–286.
5106. Токар М. Локота Іван Прокопович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 330–331.
5107. Токар М. Маргітич Іван Антонович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 331–332.
5108. Токар М. Мондок Іван. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 63–64.
5109. Токар М. Мондок Іван Ілліч. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 332–333.
5110. Токар М. На ниві освіти і науки. До 50-річчя професора Миколи Вегеша. *Календар «Просвіти» на 2012 рік*. Ужгород, 2012. С. 130–131.
5111. Токар М. «Народна Сила». *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 336.
5112. Токар М. «Наша школа». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 701.
5113. Токар М. Невицька Ірина Павлівна. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 492–493.
5114. Токар М. Невицька Ірина Павлівна. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 337–338.
5115. Токар М. Німецька партія. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М.

- Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2022. Т. 23 (Нг–Ня). С. 468.
5116. Токар М. Німецькі партії в Закарпатті. *Carpatica–Карпатика: Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури*. Ужгород: Вид-во «Два кольори», 2001.
5117. Токар М. Німчук Дмитро. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 339–340.
5118. Токар М. Німчук Дмитро. *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]*. Київ, 2022. Т. 23 (Нг–Ня). С. 489.
5119. Токар М. «Нова свобода». *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 340.
5120. Токар М. «Нова сцена». *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 340–341.
5121. Токар М. Нові видання істориків [Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти. Ужгород: Карпати, 2004]. *Трибуна*. 2005. 22 січня.
5122. Токар М. Олекса Олексійович Борканюк. 105 річчя з дня народження політичного діяча, одного з керівників Закарпатської крайової організації комуністичної партії, Героя Радянського Союзу (посмертно) (1901–1945). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 51–53.
5123. Токар М. Партії національних меншин Закарпаття (20–30-і роки ХХ ст.). Ужгород, 2002. 56 с.
5124. Токар М. Партійна діяльність Миколи Бандусяка. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 88–91.
5125. Токар М. Партія Невдоволених Автохтонів (Тутешняків). *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 347.
5126. Токар М. Перша Руська (Українська) Центральна Народна Рада. *Карпатська Україна в портретах / Відповідальний за випуск М. Токар*. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 349–349.

5127. Токар М. Питання возз'єднання Закарпаття з Україною в програмних ідеях політичних партій краю міжвоєнного періоду. *Возз'єднання Закарпаття з Україною*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 60-ти річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. Ужгород, 29 червня 2005 р. / Редакційна колегія: Л. О. Белей, М. М. Вегеш, Д. Д. Данилюк, О. Д. Довганич, І. О. Мандрик, В. І. Фенич, В. І. Худанич. Ужгород, 2006. С. 59–66.
5128. Токар М. Політичні партії Закарпаття в минулому. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 19, 26 листопада, 10, 17, 24 грудня.
5129. Токар М. Політичні партії Закарпаття в умовах багатопартійності (1919–1939). Ужгород, 2006. 380 с.
5130. Токар М. Політичні партії на шляху до національної консолідації (1920–1938 рр.). *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 155–184.
5131. Токар М. «Православні чинники» у діяльності політичних партій міжвоєнного Закарпаття (1919–1939). *Богословська думка в Україні: науковий журнал* / Ужгородська Українська Богословська академія; Карпатський університет імені Августина Волошина; Міжнародна академія богословських наук. 2020. Випуск 2. С. 55–62.
5132. Токар М. Представництво уряду Карпатської України у Празі. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 349–350.
5133. Токар М. Про Карпатську Україну дискутували в УжНУ (нотатки з міжнародної наукової конференції). *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету. Інформаційне видання*. 2009. №2. С. 10.
5134. Токар М. Проблеми партійного будівництва в умовах дножавотворення Карпатської України. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 146–153.
5135. Токар М. Проукраїнські політичні партії Закарпаття в 1919–1939 роках. Ужгород, 2001. 176 с.
5136. Токар М. Пуза Євген. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 350.
5137. Токар М. [Рец.: Вегеш М. Назустріч волі: Нариси історії визвольних змагань (Ужгород, 2004)]. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. М. Вегеш (голова

- редкол.), Д. Д. Данилюк (заступник голови редкол.) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 228.
5138. Токар М. [Рец.: Вегеш М. Карпатська Україна. Документи і факти]. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), С. Віднянський, Д. Данилюк та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 197–198.
5139. Токар М. Остапчук Яцко. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 672–673.
5140. Токар М. Роль «третього сектору» в державотворенні Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендьел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 38–49.
5141. Токар М. Роль Карпатської України в українському державотворенні. *Діловий вісник*. 2009. № 1 – 4. С. 5.
5142. Токар М. Росоха Степан Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 517–519.
5143. Токар М. Руська Національна Автономна партія. Організація і діяльність. Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ комітету інформації, 2000. 35 с.
5144. Токар М. Руська Національно-Автономна Партія. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 354–355.
5145. Токар М. Руський Театр Товариства «Просвіта» в Ужгороді. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 356.
5146. Токар М. «Свобода». *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 356–357.
5147. Токар М. Сова Петро Петрович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 357.
5148. Токар М. Соціал-Демократична партія Підкарпатської Русі. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 358.

5149. Токар М. Становлення партійної монополії Українського Національного Об'єднання. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11 / Міністерство освіти і науки України; Ужгородський національний університет; Редколегія: М. М. Вегеш (голова редколегії), Д. Д. Данилюк (заступник голови редколегії) та ін. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2004. С. 105–112.
5150. Токар М. Сторожниця: Сторінки історії суспільного та духовного життя / Науковий редактор С. Пойда; передмова М. Вегеша. Ужгород: Карпати, 1999. 124 с.
5151. Токар М. Туряниця Іван Іванович. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 361.
5152. Токар М. У полі зору науковців (Міжнародна наукова конференція про Карпатську Україну). *Слово вчителя*. 2009. 31 березня.
5153. Токар М. Українська Селянська Партія. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 364–365.
5154. Токар М. Українці та партії й громадські об'єднання з огляду історичної традиційності. *Carpatica–Карпатика: Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії*. Ужгород, 2001. Вип.12.
5155. Токар М. Феделеш Кирило Іванович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 527–529.
5156. Токар М. Фундаментальне видання з української історії. *Carpatica – Карпатика: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів*. Ювілейний збірник на пошану доктора історичних наук, професора Василя Івановича Худанича. Ужгород, 2002. Вип.14. С.337–341.
5157. Токар М. Химинець Юліан. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 529–530.
5158. Токар М. Християнсько-Народна партія. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 369–370.
5159. Токар М. Шерегій Юрій-Августин. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 534–536.
5160. Токар М. Штефан Августин Емілійович. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських*

- українців / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 539–541.
5161. Токар М. Яцко Павло. *Карпатська Україна в портретах* / Відповідальний за випуск М. Токар. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 374.
5162. Токар М., Безега Т. Діяльність адвокатів-братів Брацайків на Закарпатті. *Адвокатура України: історія та сучасність*. Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу / Укладачі І. Б. Василик, І. С. Яковець. К.: КВІЦ, 2015.
5163. Толочко Н. Любомир Белей: Термін «русин» треба заборонити використовувати у значенні «неукраїнець». *Медіацентр УжНУ*. URL: <http://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/lyubomyr-belej-termin-rusyn-treba-zaboronyty-vykorystovuvaty-u-znachenni-neukrayinets/2017-10-10-12244>. (дата звернення: 07.05.2021).
5164. Толочко (Каралкіна) Н. Особливості дрогового мовлення у період Підкарпатської Русі. *International scientific journal «Internauka»*. № 20 (60). vol. 1. 2018 С. 27–31.
5165. Томенко М. Августин Волошин (1874–1945) – Президент Карпатської України. *Молодь України*. 1991. 10 серпня.
5166. Томенко М. Лисяк-Рудницький Іван Павлович. *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, упорядник Ю. І. Римаренко. К.: Генеза–Довіра, 1996. С. 858.
5167. Томоруч Т. «Нас кидали з цілі до цілі...». *Карпатський край*. 1995. № 1–4. С. 62–67.
5168. Топальський В. Формування Карпатської Січі та участь її підрозділів в захисті Карпатської України. *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальні редактори: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 401–406.
5169. Топальський В., Шевчук О. Історичні знання в агітаційно-пропагандистській і просвітницькій діяльності Карпатської Січі. *Воєнно-історичний вісник*. Збірник наукових праць. 2018. № 1 (27). С. 72–78.
5170. Тополенко В. Закарпаття. *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, упорядник Ю. І. Римаренко. К.: Генеза–Довіра, 1996. С. 506.
5171. Трагедия единственного президента Карпатской Украины – республики, просуществовавшей всего день, но имевшей войско, герб и стяг. URL: <https://www.5.ua/ru/polytyka/trahedyia-edynstvennoho-prezydenta-karpatskoj-ukraini-respublyky-prosushchestvovavshei-vseho-den-no-ymevshei-voisko-herb-y-stiah-249672.html> (дата звернення: 12. 01. 2022).
5172. Трагедія срібної землі. *Вісник*. 1939. Т. 7. № 4. С. 296–298.

5173. Трагічна доля пастиря: Президент Карпатської України Августин Волошин. URL: <http://svoboda.fm/culture/Culture/210200.html> (дата звернення: 28. 07. 2021).
5174. Три держави за добу: як Карпатська Україна проголосила незалежність. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2021/09/14/160160/> (дата звернення: 19. 03. 2023).
5175. Трофим'як Б. Молодь у боротьбі за Карпатську Україну (1921–1939 рр.): стаття присвячена внеску галичан у творенні закарпатського Пласту та участі української молоді у боях за незалежність Карпатської України у 1938–1939 рр. *Мандрівець*. 2007. № 3 (травень–червень). С. 29–37.
5176. Трофим'як Б. Січові стрільці, пластуни Галицького краю – будівничі закарпатського пласту та в боях за незалежність Карпатської України (1921–1939). *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 63–78.
5177. Трофим'як Б. Спортивна молодь Галичини в боях за незалежність Карпатської України (1938–1939 рр.). Наукові праці / Кам'янець-Подільський державний університет. Історичні науки. 2004. Т. 12. С. 233–241.
5178. Трофимович В., Трофимович Л. Карпатоукраїнський аспект зовнішньої політики європейських країн у період чехословацької кризи (1938–1939 рр.). *Русин*. 2019. № 57. С. 251–270.
5179. Трофимович В., Трофимович Л. Питання Підкарпатської Русі у зовнішньополітичних розрахунках Польщі (жовтень 1938 – березень 1939 р.). *Русин*. 2018. № 52. С. 309–328.
5180. Трофимович Л. Карпатська Україна в зовнішньополітичних розрахунках Польщі і СРСР у післяюнкхенський період 1938 р. *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальні редактори: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 407–411.
5181. Трощинський В. Українська Господарська Академія. *Енциклопедія історії України: Україна–Українці*. Кн. 2 / Редкол.: В. А. Смолій (голова редкол.), Г. В. Боряк (заст. голови), Я. В. Верменич, В. Ф. Верстюк, С. В. Віднянський, В. М. Даниленко, Л. О. Зашкільняк, С. В. Кульчицький (заст. голови), О. Є. Лисенко, О. П. Реєнт, О. С. Рубльов (відп. секр.), О. П. Толочко, О. А. Удод, Л. Д. Якубова, О. В. Ясь. НАН України. Інститут історії України. К.: «Наукова думка», 2019. С. 702–703.

5182. Трохим Н. Українська тема на сторінках «Свободи» (Львів): 30-ті рр. ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 18. Ужгород, 2008. С. 124–128.
5183. Трубайчук А. Українське питання в європейських міжнародних відносинах (1918–1945 рр.). *Київська старовина*. 1996. № 2–3. С. 104–118.
5184. Трутненко І. Доля Закарпаття у часи Другої світової війни очима чеських істориків. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29068239.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
5185. Трухановский В. Г. Уинстон Черчилль / 4-е издание. М.: Международные отношения, 1989. 456 с.
5186. Тупиця І. ... Включаємось тобі, Карпатська Україно [Участь науковців УжНУ у відзначенні 66-ої річниці проголошення незалежності Карпатської України]. *Погляд*. 2005. 29 березня.
5187. Тупиця І. Карпатська Україна на шляху до українського державотворення [Участь вчених Ужгородського національного університету в науковій конференції, присвяченій 66-й річниці Карпатської України та презентації колективної монографії «Августин Волошин»]. *Карпатський голос*. 2005. 19–25 березня.
5188. Туряниця В. Августин Волошин про методику вивчення рідної мови. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 303–308.
5189. Туряниця В. Міфи, факти і оцінки (Августин Волошин в історіографії). Ужгород, 1996. 16 с.
5190. Туряниця В. О. Духнович в оцінці Августина Волошина. *О. В. Духнович і Слов'янський світ*. Матеріали наукової конференції. Ужгород, 1993. С. 113.
5191. Туряниця В. Педагогічна періодика Закарпаття між двома світовими війнами. *Українські землі в роки Другої світової війни: Науково-методичний збірник матеріалів конференції*. 19 грудня 1997 р. / Редколегія: М. Гаврилешко, О. Довганич, В. Задорожний та ін.; Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород, 1998. С. 183–191.
5192. Туряниця В. Педагогічно-освітня діяльність А. Волошина. *Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст.* Ужгород, 1992. С. 112–116.
5193. Туряниця В. Преса Угорської Русі в оцінці Августина Волошина. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 року). Ужгород, 1995. С. 160–168.
5194. Туряниця В., Васирина Н., Туряниця Вікторія. Стан і проблеми шкільництва Підкарпатської Русі / Карпатської України (жовтень 1938 – березень 1939 рр.): мовою цифр і фактів ново виявлених архівних

- документів. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 345–355.
5195. Туряниця В., Делеган В. Діяльність «Просвіти» на Закарпатті в оцінці дослідників повоєнного часу. *Матеріали наукової конференції*. Ужгород, 1992. С. 265–268.
5196. Туряниця В., Ціцак М. Василь Галас (загинув 1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 454–457.
5197. Туряниця Вікторія, Туряниця В. Правовий статус української мови як державної / офіційної: історія та сучасність. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендъел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 262–274.
5198. Туряниця М. Авантюра галицьких самостійників на Закарпатській Україні. *Свободное слово Карпатской Руси*. 1959. Т. 1 № 1–2. С. 20–26; № 3–4. С. 27–29; № 5–6. С. 13–15; № 7–8. С. 4–8.
5199. Туряниця М. Трагедия молодежи Закарпатской Руси. *Свободное слово Карпатской Руси*. № 5–6. С. 22–26; № 7–8. С. 10–13; № 9–10. С. 2–4.
5200. Туряниця Ю. Про видатних діячів і захисників Карпатської України. *Трибуна*. 2007. 28 липня.
5201. Туряниця Ю. Художня своєрідність творів Василя Гренджі-Донського для дітей. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 6. Ужгород, 2002. С. 115–118.
5202. Тучак А. Карпатська Україна в лабетах «корони святого Стефана». *Проблем. Суспільно-інформативний часопис*. 1939. 12 жовтня. С. 150.
5203. Тяжкий шлях до волі: історія проголошення незалежної Карпатської України. URL: <http://www.kslibrary.org.ua/406-tyazhkiy-shlyah-do-vol-storya->

progoloshennya-nezalezhnoyi-karpatskoyi-ukrayini.html (дата звернення: 12. 01. 2022).

У

5204. У березні – річниця проголошення Карпатської України. URL: <https://old.uinp.gov.ua/news/u-berezni-richnitsya-progoloshennya-karpatskoi-ukraini> (дата звернення: 28. 07. 2021).
5205. У березні минає 57 років славних і трагічних днів Карпатської України. Своїми роздумами про той буремний час ділиться пластун-вомикласник з Мукачева Іван Гоменюк. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 65–67.
5206. У бою на Красному Полі січовики Карпатської України повторили подвиг Героїв Крут. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/03/15/u-boyu-na-krasnomu-poli-sichovyky-karpatskoyi-ukrayiny-povtoryly-podvyg-geroiv-krut/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
5207. У Вічність відійшла Ганна Божук. *Карпатський голос*. 2003. 4–17 січня. № 1 (313).
5208. У збірнику «Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність» вийшла рецензія доктора історичних наук, доцента кафедри модерної історії України та зарубіжних країн Ужгородського національного університету Василя Міщанина на книгу нашого видавництва із серії «Політичні портрети» «Августин Волошин – батько карпатоукраїнського народу». Автори – М. М. Вегеш та С. В. Віднянський. <https://pt-br.facebook.com/pg/radabookua/posts/>
5209. У Карпатах відкрили Меморіал на честь захисників Карпатської України. URL: <https://www.istpravda.com.ua/short/2017/10/16/150909/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
5210. У московській в'язниці помер український політик [Августин Волошин]. URL: https://gazeta.ua/articles/history/_u-moskovskij-vyaznici-romer-ukrayinskij-politik/1043149 (дата звернення: 12. 01. 2022).
5211. У Словаччині померла Маргарета Бабота – одна з учасниць подій Карпатської України. *Ужгород*. 2009. 28 лютого.
5212. Увічнення славного імені [про присвоєння Закарпатському інституту Міжрегіональної академії управління персоналом імені Августина Волошина]. *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 65.
5213. Угрин В. Горяни на тлі історії Карпатської України. Ужгород: РІК-У, 2020. 340 с.

5214. Угрин О. Стаття В. Гренджі-Донського про привітання Августина Волошина працівникам новоствореного уряду Підкарпатської Русі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 14. Ужгород, 2006. С. 209.
5215. Удичка Ф. Хустська гімназія в моєму житті та житті мого покоління. *Хустська гімназія*. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород: Гражда, 1994. С. 22–28.
5216. Ужгородська гімназія у фотознімках (1613–2001 рр.). Фотоальбом / Укладачі І. І. Берцик, П. П. Чучка. Видання 2-ге, доповнене. Ужгород: Полі-Прінт, 2001. 92 с.
5217. Ужгородська гімназія у фотознімках / Упорядники І. Берцик, П. Чучка. Ужгород, 2000. 69 с.
5218. Ужгородська гімназія. Історія, матеріали, спогади / Упорядник та відповідальний редактор П. П. Чучка. Ужгород: Полі-Прінт, 2001. 272 с.
5219. Ужгородський П. Карпатська Україна очима двох істориків. *Срібна Земля-Фест*. 2009. 12–18 березня.
5220. Указ Президента України Про відзначення 70-річчя подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України (Із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 817/2008 від 10. 09. 2008). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/2008#Text> (дата звернення: 17. 01. 2022).
5221. Украинские националистические организации в годы Второй мировой войны. Т. 1: 1939–1943 / под ред. А. А. Артизова. М.: РОССПЭН, 2012. 878 с.
5222. Україна в концепціях і доктринах Угорщини. *Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз* / Керівник авторського колективу – Олександр Дергачов; редакційна колегія: Є. Бистрицький, О. Білий, І. Бураковський, М. Горелов, С. Макеєв, Д. Мейс, В. Полохало, М. Томенко, О. Шарварок. К.: Політична думка, 1996. С. 163–176.
5223. Україна–Угорщина: спільне минуле та сьогодення. Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 14–16 квітня 2005 р.) / Відповідальний редактор В. А. Смолій. К.: Інститут історії НАН України, 2006. 275 с.
5224. Україна в Другій світовій війні у документах. Збірник німецьких архівних матеріалів. Т. 1 / Упорядкування і передмова Володимира Косика. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1997. 384 с.
5225. Україна в румунських зовнішньополітичних концепціях. *Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз* / Керівник авторського колективу – Олександр Дергачов; редакційна колегія: Є.

- Бистрицький, О. Білий, І. Бураковський, М. Горелов, С. Макеєв, Д. Мейс, В. Полохало, М. Томенко, О. Шарварок. К.: Політична думка, 1996. С. 199–211.
5226. Україна в стратегічних планах Німеччини. *Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз* / Керівник авторського колективу – Олександр Дергачов; редакційна колегія: Є. Бистрицький, О. Білий, І. Бураковський, М. Горелов, С. Макеєв, Д. Мейс, В. Полохало, М. Томенко, О. Шарварок. К.: Політична думка, 1996. С. 225–251.
5227. Україна крізь віки: Т. 11. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.). К.: Видавничий Дім «Альтернативи», 1999. 336 с.
5228. Україна та «українське питання» в політиці Чехословаччини. *Українська державність у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз* / Керівник авторського колективу – Олександр Дергачов; редакційна колегія: Є. Бистрицький, О. Білий, І. Бураковський, М. Горелов, С. Макеєв, Д. Мейс, В. Полохало, М. Томенко, О. Шарварок. К.: Політична думка, 1996. С. 177–197.
5229. Україна у Другій світовій війні 1939–1945 рр.: матеріали до бібліографії (1991–2010) / Укладачі: С. С. Артомосова, Л. А. Майстренко, Р. В. Романовський. Київ, 2010.
5230. Україна. Антологія пам'яток державотворення Х–ХХ ст.: У 10 т. Т. 9. Час випробувань. Консолідація національно-патріотичних сил (1939 рік – початок 80-х років ХХ ст. Укладача Ю. Сливка. К.: Основи, 2008. 734 с.
5231. Україна: політична історія. ХХ – початок ХХІ ст. / Редрада: В. М. Литвин (голова) та ін. Редкол.: В. А. Смолій, Ю. А. Левенець (співголови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2007. 1028 с.
5232. Україна: шлях до незалежності: збірник інформаційно-аналітичних матеріалів / За загальною редакцією І. С. Руснака; авторський колектив: Агаєв Н., Герасименко М., Данілевська О., Мараєва В., Панін В., Хруленко І. К.: НДЦ ЗС України, 2016. 82 с.
5233. «Українська армія не знає слова «капітуляція»: бої добровольців за Карпатську Україну. URL: <https://www.armyfm.com.ua/ukra%D1%97nska-arm%D1%96ja-ne-zna%D1%94-slova-kar%D1%96tuljac%D1%96ja-bo%D1%97-dobrovolc%D1%96v-za-karpatsku-ukra%D1%97nu/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
5234. Українська звитяга і мужність: Хрестоматія з військово-патріотичного виховання української молоді / Упорядник Рудюк С. П. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 576 с.
5235. Українська історіографія на зламі ХХ і ХХІ століть: здобутки і проблеми / За редакцією Л. Зашкільняка. Львів, 2004. 406 с.
5236. Українська поезія Закарпаття ХХ століття: Науковий збірник / Упорядкування та передмова В. В. Барчан. Ужгород: Ліра, 2004. 250 с.

5237. Українська політична еміграція 1919–1945: Документи і матеріали. К., 2008.
5238. Українське Національне Об'єднання. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 186.
5239. Український національно-визвольний рух на Прикарпатті в ХХ столітті. Документи і матеріали / відповідальний редактор М. Кугутяк. Т. 1. Кн. 2 (1929–1939). Івано-Франківськ: КПФ «ЛІК», 2014. 600 с.
5240. Український чин Закарпаття: Архівні матеріали, документи, матеріали, дослідження, спомини / Упорядники В. Худанич і В. Маркусь. Ужгород: Видавництво «Мистецька лінія», 2004. 240 с.
5241. Улас Самчук: художнє осмислення української долі в ХХ столітті: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської наукової конференції 11–13 травня 2005 р. (Рівне–Дермань–Телевка–Кременець). Випуск XV спеціальний. Рівне: Волинські обереги, 2005. 346 с.
5242. Улас Самчук – видатний український письменник ХХ ст.: матеріали урочистої академії, присвяченої творчості митця. Тернопіль–Кременець: Тернопільський педінститут, Кременецький лицей, Кременецьке товариство «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка, 1994. 74 с.
5243. Улянич В. ОУН і Карпатська Україна. *Самостійна Україна*. 2009. Річник 61. Число 2. С. 17–26.
5244. Ульяновський В. Аркас Микола Миколайович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2001. Т. I (А). С. 648.
5245. Урочисте віче біля могили карпатських січовиків [на Яблуницькому перевалі]. *Карпатський голос*. 1998. 27 червня. № 23 (130).
5246. Урста С. Духовно-освітня діяльність Августина Волошина. *Богословська думка в Україні: науковий журнал* / Ужгородська Українська Богословська академія; Карпатський університет імені Августина Волошина; Міжнародна академія богословських наук. 2020. Випуск 1. С. 164–167.
5247. Урста С. Духовно-освітня діяльність Августина Волошина. *Українське Державотворення*. Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення» / Карпатський університет імені Августина Волошина. 2021. № 7. С. 18–22.
5248. Уряди України у ХХ ст.: науково-документальне видання / Відп. ред. В. М. Литвин. К.: Наукова думка, 2001. 608 с.
5249. «Урядовий Вісник Правительства Карпатської України». *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 188.

5250. Усенко І. Конституційні акти незалежної Карпатської України. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 6: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2008. С. 76.
5251. Уста І. Знамення Карпатської України: [Виступ М. М. Вегеша на урочистих зборах, присвячених 63-й річниці виборів до Сойму Карпатської України 12 лютого 1939 р.]. *Новини Закарпаття*. 2002. 14 лютого.
5252. Уста І. Про тих, хто творив і боронив Карпатську Україну. *Новини Закарпаття*. 2002. 26 березня.
5253. Устинович І. Славний Руси син (о. Августину Волошину в 50-річні роковини його уродин). *Свобода*. 1924. Ч. 12.
5254. Уткин А. Дипломатия Франклина Рузвельта. Свердловск: Издательство Уральского университета, 1990. 544 с.
5255. Уткин А. Уинстон Черчилль. М.: Издательство Эксмо, 2002. 608 с., ил.
5256. Утриско М. Волошин Августин. *Бойківщина*: Монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту. Філадельфія–Нью-Йорк, 1980. С. 87–88.
5257. Утриско М. Долинай Микола. *Бойківщина*: Монографічний збірник матеріалів про Бойківщину з географії, історії, етнографії і побуту. Філадельфія–Нью-Йорк, 1980. С. 91.
5258. Утриско М. Коссак Зенон. *Бойківщина*: Монографічний збірник матеріалів про Бойківщину у географії, історії, етнографії і побуті. Філадельфія–Нью-Йорк, 1980. С. 96.
5259. Утриско М. Ревай Юліян. *Бойківщина*: Монографічний збірник матеріалів про Бойківщину у географії, історії, етнографії і побуті. Філадельфія–Нью-Йорк, 1980. С. 108.
5260. Ухач В. «Одноденна» держава. Карпатська Україна в сучасній історіографії: історико-правовий аналіз (Вибрані аспекти). *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 2. Тернопіль, 2016. С. 34–40.
5261. Ухач В. «Одноденна» держава. Події в Підкарпатській Русі, Карпатській Україні як історіографічна проблема (Вибрані аспекти). *Військово-історичний меридіан*. Електронний науковий фаховий журнал. 2016. Випуск 1 (11). С. 5–19.
5262. Ухач В. Діяльність автономного уряду А. Волошина: досягнення та прорахунки (інтерпретації сучасних істориків). *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах*. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (присвяченої 25-річчю Незалежності). 29-30 квітня 2016 р. Частина II. Дніпропетровськ, 2016. С. 120–122.
5263. Ухач В. Історія держави і права України: навчальний посібник (конспект лекцій). Тернопіль, 2011. 114 с.
5264. Ухач В. Карпато-Українська держава в сучасній вітчизняній історіографії (Вибрані аспекти). *Наукові записки Національного*

- університету «Острозька академія». Серія Історичні науки. 2016. Випуск 25. С. 195–200.
5265. Ухач В. Правотворча діяльність уряду А. Волошина: сучасний історіографічний дискурс. *Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 8–9 квітня 2016 р.). Тернопіль: Економічна думка, 2016. С. 213–216.
5266. Ухач В. Сучасна історіографія ролі українських націоналістів у становленні Карпатської України. *Архіви України*. Науково-практичний журнал. 2016. № 3–4 (302–303). Травень-серпень. С. 48–57.
5267. Ухач В., Дранчук (Мацьків) Л. Карпато-Українська держава в сучасній історіографії: історико-правовий аналіз (вибрані аспекти). *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. С. 45–48.
5268. Учительское Товарищество Подкарпатской Руси. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 188–189.
5269. Учительська Громада Підкарпатської Руси. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 189.
5270. Учительський Голос. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 189.

Ф

5271. Файзулін Я. Августин Волошин був президентом Карпатської України один день. URL: <https://old.uinp.gov.ua/news/avgustin-voloshin-buv-prezidentom-karpatskoi-ukraini-odin-den> (дата звернення: 28. 07. 2021).
5272. Фаліс Т. Красне Поле нашої історії. *Вісті Ужгородщини*. 2011. 18 березня.
5273. Фатула М. Із відстані часу... Пам'яті наших вчителів і колег. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2015. 168 с.
5274. Фатула Р. 15 березня відзначаємо 83-тню річницю з дня проголошення незалежності Карпатської України. URL: <http://istoria.ko.net.ua/?p=3328> (17. 03. 2022).
5275. Федак В. Федакорум. *Екзиль*. Науково-мистецький часопис. 2007. № 2 (7). С. 30–31.
5276. Федак В. Федакорум. *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження* / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль».

- Ужгород: Гражда, 2020. С. 216–221. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
5277. Федака Д. Августин Волошин (1874–1945). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 139–143.
5278. Федака Д. Андрій Патрус-Карпатський (1917–1980). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 291–296.
5279. Федака Д. Брості Івана Ірлявського. До 80-річчя від дня народження Івана Ірлявського. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 28–30.
5280. Федака Д. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 615–622.
5281. Федака Д. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Під синіми Бескидами: антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини / упорядники: Д. М. Федака, І. Ю. Яцканин*. Ужгород: Закарпаття, 2006. С. 19–22.
5282. Федака Д. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 154–169.
5283. Федака Д. Василь Гренджа-Донський – літописець Карпатської України: до 70-річчя Карпатської України. *Вісник Хустщини*. 2009. 28 лютого.
5284. Федака Д. «Велика Україна – найкращий світ дозрілої мети»: Іван Ірлявський. *«Криваві тіні Кремлю»: літературна творчість репресованих закарпатців / упорядкування, підготовка текстів: О. Д. Довганич, Д. М. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2006. С. 275–284.
5285. Федака Д. «Гордого Лаборця рідний правнук». До 85-річчя від дня народження Івана Колоса. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 135–136.
5286. Федака Д. «Дай іще раз торкнутися з любов'ю...»: [до 100-ліття письменника Ю. Боршоша-Кум'ятського]. *Новини Закарпаття*. 2005. 14 липня.

5287. Федака Д. Дитина зелених гір. До 90-річчя від дня народження Ю. В. Боршоша-Кум'ятського (08. 07. 1905–28. 03. 1978). *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 129–131.
5288. Федака Д. Дмитро Кешкля. Нар. 1951. *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 486–500.
5289. Федака Д. Дорога до волі. *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 70–73.
5290. Федака Д. Драматургія Івана Козака. Іван Юрійович Козак увійшов у літературу на початку 90-х років минулого століття як самобутній письменник [Про книгу Івана Козака «Гомін Срібної землі», присвячену Карпатській Україні]. *Трибуна*. 2010. 5 лютого.
5291. Федака Д. Духовні ораниці Юрія Станинця. *Наш рідний край*. 1999. Річник I (XVIII). № 6–7 (лютий–березень). С. 14.
5292. Федака Д. Духовні ораниці Юрія Станинця. *Календар «Просвіти» на 1999 рік* / укладач П. Федака. Ужгород, 1999. С. 14.
5293. Федака Д. З-під пряшівського неба: до 90-річчя від дня народження Зореслава. *Дукля*. 1999. № 5–6. С. 34–36.
5294. Федака Д. Закоханий у Карпати: штрихи до портрета Юлія Боршоша-Кум'ятського. *Бойки*: науково-культурне товариство «Бойківщина»; головний редактор Л. Сікора. Дрогобич, 1998. С. 117–121.
5295. Федака Д. Зелена казка серед гір. Карпатські мотиви Олександра Олеся. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 193–196.
5296. Федака Д. Зі світу любові: штрихи до портрета Юлія Боршоша-Кум'ятського (1905–1978). *Карпатська Україна*. 1995. 11 липня.
5297. Федака Д. Зореслав (Степан Сабол) (1909–2003). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 623–629.
5298. Федака Д. Зореслав (Степан Сабол) (1909–2003). *Під синіми Бескидами*: антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини / упорядники: Д. М. Федака, І. Ю. Яцканин. Ужгород: Закарпаття, 2006. С. 46–49.
5299. Федака Д. Зореслав. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 168–169.

5300. Федака Д. Зореслав (1909–2003). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 212–233.
5301. Федака Д. «Зривав я зорі і блакить». До 90-річчя від дня народження Зореслава. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 223–225.
5302. Федака Д. «Зростаємо, як засіви весняні»: до 85-річчя від дня народження Івана Колоса (Кошана). *Орбіта-лосос*. 1996. 12 вересня.
5303. Федака Д. Іван Колос (1911–1993). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 266–274.
5304. Федака Д. Іван Ірлявський. *Наш рідний край*. 1998. Річник I (XVIII). № 4. С. 4–5.
5305. Федака Д. Іван Ірлявський (1919–1942). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 297–321.
5306. Федака Д. Іван Ірлявський (17.01. 1919 – 20.02. 1942). *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 27–28.
5307. Федака Д. Іван Ірлявський (Іван Іванович Рошко): 85-річчя з дня народження поета (1919–1943). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І. Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 45–49.
5308. Федака Д. Іван Козак. Нар. 1936 р. *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 373–384.
5309. Федака Д. Іван Рошко-Ірлявський (1919–1942). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 646–653.
5310. Федака Д. Іван Хланта. Нар. 1941. *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 414–423.
5311. Федака Д. «Іду!.. Співаю пісню перемоги...»: до 105-річчя від дня народження Зореслава. *Просвіта*. 2014. Грудень.

5312. Федака Д. «Із вогнистого насіння породила нас земля»: до 110-річчя від дня народження Ю. В. Боршоша-Кум'ятського. *Дукля*. 2015. № 4. С. 64–69.
5313. Федака Д. Ірина Невицька (1886–1965). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 593–595.*
5314. Федака Д. Ірина Невицька (1886–1965). *Під синіми Besкидами: антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини / упорядники: Д. М. Федака, І. Ю. Яцканин. Ужгород: Закарпаття, 2006. С. 14–15.*
5315. Федака Д. Ірина Невицька (1886–1965). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 144–147.*
5316. Федака Д. Літературно-критична розвідка Ф. Потушняка: література Закарпатської України після світової війни. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Випуск 19. Ужгород, 2008. С. 141–145.*
5317. Федака Д. «Мене гори, сині народили...». До 100-річчя від дня народження Юлія Боршоша-Кум'ятського. *Трибуна*. 2005. 9 липня.
5318. Федака Д. Михайло Качалуба (1908–1993). *Під синіми Besкидами: антологія поезії та малої прози українських письменників Словаччини / упорядники: Д. М. Федака, І. Ю. Яцканин. Ужгород: Закарпаття, 2006. С. 33.*
5319. Федака Д. «Мій портрет – то все, що я любив». *Боршош-Кум'ятський Ю. З наказу роду: твори / упорядкування Ю.-Б. Боршоша; підготовка текстів та примітки Д. М. Федаки. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2005. С. 5–20.*
5320. Федака Д. «... Невідомий, нежданий, син гордих, могутніх Карпат». *Зореслав. Блакитні естради: вибрані твори / упорядкування, підготовка текстів, примітки Д. М. Федаки. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2009. С. 5–14.*
5321. Федака Д. Неспокійні будні Івана Ірлявського. *Ірлявський І. Брості: твори / упорядкування та примітки Д. М. Федаки. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2002. С. 5–19.*
5322. Федака Д. Оберег українського Закарпаття: Василь Ґренджа-Донський (1897–1974). *«Криваві тіні Кремлю»: літературна творчість репресованих закарпатців / упорядкування і підготовка текстів О. Д. Довганича; редактор Д. М. Федака. Ужгород: Закарпаття, 2006. С. 101–109.*

5323. Федака Д. Олекса Мишанич (1933–2004). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 354–362.
5324. Федака Д. Олександр Маркуш. *Наш рідний край*. 1998. Річник I (XVIII). № 1. С. 8–9.
5325. Федака Д. Олександр Маркуш (1891–1971). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 148–153.
5326. Федака Д. Олександр Іванович Маркуш. 115-річчя з дня народження письменника, публіциста, педагога (1891–1971). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 309–313.
5327. Федака Д. Олександр Олесь. *Наш рідний край*. 1998. Річник I (XVIII). № 3. С. 6–8.
5328. Федака Д. Орач на ниві духовності [Ю. Станинець]. *Орбіта-логос*. 1996. 5 вересня.
5329. Федака Д. Під знаком лютого: до 90-річчя від дня народження Ф. Потушняка. *Карпатська Україна*. 2000. 8 лютого.
5330. Федака Д. Під знаком Потушняка: до 100-річчя від дня народження вченого, письменника, педагога. *Календар «Просвіти» на 2010 рік*. Ужгород, 2010. С. 23–27.
5331. Федака Д. Поезія бурхливого життя: тернистий шлях І. Ірлявського – поета, публіциста, борця за Соборну Україну. *Альманах Українського Народного Союзу*. Парсипані, Нью-Джерсі: Видавництво «Свобода», 2004. Річник 94. С. 117–130.
5332. Федака Д. «Свій щоденник Василь Гренджа-Донський творив не раз під загрозою смерті». Записав М. Сірик. *Срібна Земля–Фест*. 2002. 7–13 березня.
5333. Федака Д. Синьоріки Федора Потушняка: до 90-річчя від дня народження вченого, письменника і педагога. *Календар «Просвіти» на 2000 рік / укладач П. Федака*. Ужгород, 2000. С. 35–38.
5334. Федака Д. Сіяч доброго, розумного, вічного: до 115-річчя народження О. Маркуша. *Календар «Просвіти» на 2006 рік*. Ужгород, 2006. С. 153–154.
5335. Федака Д. Сіяч доброго, розумного, вічного: до 115-річчя народження О. Маркуша. *Просвіта*. 2016. № 1 (22).
5336. Федака Д. Співець зір, блакитних ескадр Карпатської України та усміхненої сонячності Христа [Зореслав]. *«Криваві тіні Кремлю»: літературна творчість репресованих закарпатців / упорядкування і підготовка текстів О. Д. Довганича; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: Закарпаття, 2006. С. 155–160.

5337. Федака Д. Співець Карпатської України: [про поета, журналіста, громадського діяча І. Ірлявського]. *Карпатська Україна*. 1994. 13 січня.
5338. Федака Д. Творчі овиди Федора Потушняка: (до 105-річчя від дня народження). *Альманах Українського Народного Союзу*. Персипані, Нью-Джерсі: Видавництво «Свобода», 2015. Річник 102. С. 168–182.
5339. Федака Д. Труди і дні Олекси Мишанича: до 70-річчя від дня народження. *Календар «Просвіти» на 2003 рік* / укладач П. Федака. Ужгород, 2003. С. 92–95.
5340. Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи. Ужгород: ТІМРАНИ, 2017. 588 с.
5341. Федака Д. Уроки Юлія Боршоша-Кум'ятського продовжуються. До сотої річниці від дня народження поета. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 9 липня.
5342. Федака Д. Уроки Юлія Боршоша-Кум'ятського продовжуються. До сотої річниці від дня народження поета. *Календар «Просвіти» на 2005 рік*. Ужгород, 2005. С. 105–106.
5343. Федака Д. Федір Іванчов (1916–2007). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 285–290.
5344. Федака Д. Федір Лазорик (1913–1969). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 275–284.
5345. Федака Д. Федір Михайлович Потушняк. 100-річчя від дня народження письменника, вченого-історика та філософа (1910–1960). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2010 рік: рекомендований бібліографічний посібник* / ЗОУНБ, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2009. С. 64–75.
5346. Федака Д. Федір Потушняк (1910–1960). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2016. С. 234–265.
5347. Федака Д. «Шкільна серія» для школярів: до 100-річчя від дня народження В. Гренджі-Донського. *Срібна Земля–Фест*. 1997. 20–26 березня.
5348. Федака Д. Юлій Боршош-Кум'ятський. *Наш рідний край*. 1998. Річник I (XVIII). №2. С. 4–6.
5349. Федака Д. Юлій Боршош-Кум'ятський (1905–1978). *Письменники Срібної Землі: до 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України* / упорядкування, передмова П. М. Ходанича. Ужгород: Ужгородська міська друкарня, 2006. С. 212–219.

5350. Федака Д. Юлій Боршош-Кум'ятський (1905–1978). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2016. С. 170–206.
5351. Федака Д. Юлію Боршошу-Кум'ятському сповнилося 110. *Карпатська Україна*. 2015. 11, 18, 25 липня.
5352. Федака Д. Юрій Станинець (1906–1994). *Федака Д. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи*. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2016. С. 207–211.
5353. Федака Д. «Я кинув серце у глибінь...». *Федір Потушняк: до 100-річчя від дня народження: бібліографічний покажчик / Управління культури Закарпатської облдержадміністрації, Закарпатська обласна універсальна бібліотека; укладачі: М. Б. Бадида, О. А. Канюка; відповідальна за випуск Л. З. Григаш*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. С. 7–18.
5354. Федака Дмитро Михайлович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2017. С. 450.
5355. Федака М. Він був справжнім просвітянином. До 100-річчя Михайла Ердевдія. *Календар «Просвіти» на 2010 рік*. Ужгород, 2010. С. 127–132.
5356. Федака М. З когорти добротворців. До 100-річчя народження Олександра Пайкоша. *Календар «Просвіти» на 2012 рік*. Ужгород, 2012. С. 87–90.
5357. Федака М. Михайло Ердевдій (1910–2000). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 580–584.
5358. Федака М., Задорожний В. З «Просвітою» в серці на життєвих розпутьях. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 166–169.
5359. Федака П. Августин Волошин: Коротка біографія. Ужгород: Гражда, 2005. 72 с.
5360. Федака П. Андрій Глуханіч. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 88–89.
5361. Федака П. Борець за правду і волю рідного народу. До 100-річчя з дня народження Августина Штефана. *Пам'ять рідної землі*. Ужгород, 1996.
5362. Федака П. Бращайко Михайло Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич,*

- О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 55–56.
5363. Федака П. Будівничий Карпатської України: До 100-річчя від дня народження С. Росохи. *Трибуна*. 2008. 4 червня.
5364. Федака П. Василь Гренджа-Донський і «Просвіта». *Тези доповідей і повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча В. С. Гренджі-Донського*. Ужгород: Патент, 1995. С. 56–59.
5365. Федака П. Великий син Срібної землі: До 55-річчя смерті А. Волошина. *Срібна Земля*. 2000. 22 липня.
5366. Федака П. Великий син Срібної Землі: до 135-річчя народження Августина Волошина. *Просвіта*. 2009. № 1 (березень).
5367. Федака П. Видання, яке відіграло визначну роль у розвитку на Закарпатті краєзнавства, патріотичному вихованні дітей і молоді. До 100-річчя виходу у світ першого числа журналу «Наш рідний край». *Календар «Просвіти» на 2022 рік / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака*. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 152–154.
5368. Федака П. Визначний вчений, публіцист, громадсько-політичний діяч: До 80-річчя П. Стерча. *Моя газета: Часопис крайової «Просвіти»*. 1999. №1. С. 2.
5369. Федака П. Визначний громадсько-політичний діяч, педагог, просвітянин: До 110-річчя народження Августина Штефана. *Календар «Просвіти» на 2003 рік*. Ужгород, 2003. С. 35–38.
5370. Федака П. Визначний громадсько-політичний і державний діяч (До 100-річчя від дня народження Юліана Ревая). *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 168–170.
5371. Федака П. Визначний громадсько-політичний і культурний діяч: До 120-річчя народження Михайла Бращайка. *Календар «Просвіти» на 2008 рік*. Ужгород, 2008. С. 108.
5372. Федака П. Відзначення 85-річчя від дня народження дослідника історії Закарпаття Олексія Корсуна. *Календар «Просвіти» на 2022 рік / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака*. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 109–110.
5373. Федака П. Відзначення 100-річчя від дня народження Миколи Бандусяка. *Календар «Просвіти» на 2010 рік*. Ужгород, 2010. С. 153.
5374. Федака П. Вікентій Шандор – визначний дослідник політичної історії Закарпаття, громадсько-політичний діяч. *Науковий вісник Закарпатського інституту ім. А. Волошина*. Випуск 1. Ужгород, 2001. С.47–56.

5375. Федака П. Вчений, бібліограф, громадсько-політичний і культурний діяч, благодійник українських справ. До 100-річчя від дня народження Д-ра Йосипа Данка. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 117–119.
5376. Федака П. Вчений, поет, громадсько-політичний діяч. В 50-і роковини смерті Олега Кандиби-Ольжича. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 109–111.
5377. Федака П. Вчений, публіцист, громадсько-політичний і культурний діяч. Доповідь на науковій конференції, присвяченій 90-річчю від дня народження Д-ра Вікентія Шандора. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник II-III (XVI-XVII)*. На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 10–15.
5378. Федака П. До питання про історичні корені національної символіки Карпатської Русі-України. *Тези III-ї народознавчої науково-практичної конференції, присвяченій 100-річчю від дня народження Олександра Маркуша. 25–26 жовтня 1991 р.* / Редколегія: М. П. Тиводар (голова) та ін. Хуст, 1991. С. 26–29.
5379. Федака П. Д-р Вікентій Шандор. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 162–163.
5380. Федака П. Йосип Андрійович Данко. 100-річчя від дня народження вченого, бібліографа, громадського і культурного діяча, почесного члена Закарпатського крайового товариства «Просвіта» (нар. 1922). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2022 рік*: рекомендований бібліографічний посібник / Департамент культури, національностей та релігій Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської облради; укладачі: О. О. Шелак, М. Б. Бадида; випусковий редактор Н. М. Бондаренко; бібліографічний редактор В. Падяк; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. С. 172–178.
5381. Федака П. З когорти найвизначніших громадсько-політичних і культурних діячів Закарпаття ХХ ст.: До 130-річчя від дня народження Михайла Брацайка. *Просвіта*. 2013. Листопад. С. 4.
5382. Федака П. З'їзди української молоді Закарпаття. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 114–117.
5383. Федака П. Закарпатська «Просвіта» у постатях її діячів (1920–2020). Ужгород, 2020. 399 с.
5384. Федака П. Заслужив любов земляків і українського народу: До 130-річчя Августина Штефана. *Срібна Земля*. 2003. 25 січня.

5385. Федака П. Зірка Гренджа-Донська. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 164–165.
5386. Федака П. Зустріч з Іваном Сарвадієм. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 121.
5387. Федака П. «Із гарячої любови до Тебе, народе мій...»: До 130-річчя народження Августина Волошина. *Берегиня*. 2004. № 4. С. 15–19.
5388. Федака П. Історичні корені національної символіки Закарпаття. *Календар українців Угорщини на 2002 рік* / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 46–48.
5389. Федака П. Карпатську Україну кувала інтелігенція. *Трибуна*. 2014. 14 березня.
5390. Федака П. Крайове товариство «Просвіта» у громадській діяльності і творчості В. Гренджі-Донського. *Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник V–VII (XIX–XXI). Ужгород, 2003. С. 41–46.
5391. Федака П. Лист Григорія Жатковича до Августина Волошина. *Календар «Просвіти» на 2020 рік*. Ужгород, 2020. С. 55–57.
5392. Федака П. Меморіальний музей Президента Карпатської України Августина Волошина: Штрихи до історії створення. *Календар «Просвіти» на 2002 рік*. Ужгород, 2002. С. 56–58.
5393. Федака П. Микола Кушніренко (1906–2000). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 585–586.
5394. Федака П. Михайло Левдар (1916–2004). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 289–291.
5395. Федака П. Михайло Шпонтак (1921–2003). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук,

- О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 763–765.
5396. Федака П. Михайло Шпонтанк. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 95–97.
5397. Федака П. Нарис історії товариства «Просвіта» Карпатської Русі–України (1920–1939). Ужгород, 1991. 51 с.
5398. Федака П. Народний Дім «Просвіта» в Ужгороді / Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта». Ужгород: Гражда, 2008. 208 с.
5399. Федака П. Невтомний плугатар (До 90-річчя від дня народження Вікентія Шандора). *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 161–163.
5400. Федака П. Павло Кукуруза. 110-річчя з дня народження видавця, державного бібліотекаря та директора архіву Карпатської України, редактора журналу «Пчолка» (1896–1978). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 125–128.
5401. Федака П. Пам'яті Августина Штефана. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород, 1994. С. 41–42.
5402. Федака П. Пам'яті Івана Рошка-Ірлявського. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 57.
5403. Федака П. Пам'ять рідної землі. Ужгород, 1996. 327 с.
5404. Федака П. Плугатар української ниви Закарпаття: До 125-річчя Юлія Брашайка. *Календар «Просвіти» на 2004 рік*. Ужгород, 2004. С. 95–97.
5405. Федака П. Погляд з відстані часу: До 90-річчя з дня народження Степана Росохи. *Новини Закарпаття*. 1998. 28 травня.
5406. Федака П. Подвижник «Просвіти». Визначні постаті української історії. До 125-річчя від дня народження Августина Волошина. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 68–72.
5407. Федака П. Полум'яний український патріот і вчений. До 90-річчя від дня народження Йосипа Баглая. *Календар «Просвіти» на 2022 рік / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака*. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 107–108.
5408. Федака П. Почесне членство «Просвіти» [Про Миколу Кушніренка]. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 35–36.
5409. Федака П. Правда про Народний Дім товариства «Просвіта». Ужгород, 1992.

5410. Федака П. Провісник української держави: До 100-річчя Юліана Ревая. *Карпатська Україна*. 1999. 26 жовтня.
5411. Федака П. «Просвіта» – предтеча Карпатської України (1920–1939 рр.). *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 123–154.
5412. Федака П. Ревай Юліан Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 269–270.
5413. Федака П. [Рец.: Вікентій Шандор. Спомини. Т. 1: Карпатська Україна 1938–1939. Ужгород, 1996. 390 с.]. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II-III (XVI-XVII). На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 108–121.
5414. Федака П. Роль і значення товариства «Просвіта» в національно-культурному відродженні закарпатських українців. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник I (XV). Ужгород, 1996. С. 12–20.
5415. Федака П. Син Гуцульського краю. До 75-річчя від дня народження Івана Жегуца. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 139–141.
5416. Федака П. Син Карпатської України: до 100-річчя від дня народження Степана Росохи. *Календар «Просвіти» на 2008 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 2008. С. 57 – 59.
5417. Федака П. Син України [Про Миколу Кушніренка]. *Срібна Земля*. 1996. 14 грудня.
5418. Федака П. Син України. До 90-річчя від дня народження Миколи Кушніренка. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 165–167.
5419. Федака П. Спадщина Олександра Духновича в діяльності товариства «Просвіта». *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 90–92.
5420. Федака П. Тернистий шлях до Соборної України. До 100-річчя народження Юліана Химинця. *Календр «Просвіти» на 2011 рік*. Ужгород, 2011. С. 75–77.
5421. Федака П. «Тіло моє прошу по смерті поховати в гробі, приготованім при гробі покійної дружини в Ужгороді...». До 65-річчя смерті президента Карпатської України о. Августина Волошина. *Календар «Просвіти» на 2010 рік*. Ужгород, 2010. С. 87–89.

5422. Федака П. Товариство «Просвіта» і духовне відродження краю: Доповідь на установчій конференції крайової «Просвіти» 23 грудня 1990 р. *Матеріали установчої конференції по відродженню на Закарпатті крайового товариства «Просвіта»* / Редколегія: П. М. Федака, І. Ю. Коцур, М. П. Тиводар. Ужгород, 1991. С. 13–40.
5423. Федака П. Товариство «Просвіта» і національно-культурне відродження Закарпаття. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 25–34.
5424. Федака П. Формування національної свідомості закарпатських українців у міжвоєнному двадцятиріччі (1920–1939). *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV (XVIII)*. Ужгород, 2000. С. 6–13.
5425. Федака П. Химинець Юліан. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 348–349.
5426. Федака П. Ціле життя працював для добра народу: До 125-річчя народження Юліана Бращайка. *Срібна Земля*. 2004. 17 квітня.
5427. Федака П. Ціле життя працював для України (До 80-річчя від дня народження Петра Стерча). *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 105–107.
5428. Федака П. Шандор Вікентій Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 367–368.
5429. Федака П. Шимоновський Федір Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 374.
5430. Федака П. Шлях до України сина Гуцульщини. До 100-річчя народження Степана Клочурака. *Срібна Земля*. 2005. 26 лютого.
5431. Федака П. Юліан Бращайко (1879–1955). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 157–160.
5432. Федака П. Юліан Химинець. 100-річчя від дня народження громадсько-політичного діяча (1911–1994). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на*

- 2011 рік: рекомендований бібліографічний покажчик / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека, Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, О. В. Малинич, Г. В. Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. С. 265–269.
5433. Федака П. Юлій Бращайко. 125-річчя з дня народження політичного і культурного діяча (1879–1955). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І. Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 98–102.
5434. Федака П. Як створювався меморіальний музей Августина Волошина в Ужгороді. *Просвіта*. 2002. Березень.
5435. Федака П., Олашин М. Талановитий вчений і педагог. До 50-річчя від дня народження професора Маріана Токаря. URL: <https://trubyna.org.ua/novyny/talanovytyj-vchenyj-i-pedahoh-do-50-richch/> (дата звернення: 08. 05. 2023).
5436. Федака П., Хланта О. «По тисячолітній неволі наша земля проголошує перед цілим світом, що вона була, є й хоче бути українська...»: до 120-річчя народження Михайла Бращайка. *Календар «Просвіти» на 2003 рік*. Ужгород, 2003. С. 198–199.
5437. Федака П. М., Федака П. П. Меморіальний музей Президента Карпатської України, о. Августина Волошина: з історії створення, експозиція, перспективи розвитку. До 20-річчя відкриття меморіальної кімнати-музею А. Волошина в Ужгородському засмку. *Календар «Просвіти» на 2022 рік* / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака. Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 47–58.
5438. Федака Павло Михайлович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2017. С. 450–451.
5439. Федака С. Августин Волошин. Коротка біографія. Ужгород, 2005. 71 с.
5440. Федака С. Августин Штефан (1893–1986). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 206–207.

5441. Федака С. Амбітні та обґрунтовані проекти: Економічна феєрія Карпатської України. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 5–11 березня.
5442. Федака С. Андрій Бродій (1895–1946). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 161–168.*
5443. Федака С. Антон-Ернест Олдофреді (1906–1982). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 227–228.*
5444. Федака С. Василь Пачовський – скандаліст, педагог і лірик. *Ужгород*. 2002. 6 квітня.
5445. Федака С. Велич і трагедія Карпатської України – провісники руху опору фашизму. Розмову вели В. Нитка, П. Поліха. *Голос України*. 2014. 14 березня.
5446. Федака С. Видатний медичний і громадсько-політичний діяч Закарпаття: до 120-річчя народження Миколи Долиная. *Календар «Просвіти» на 2014 рік*. Ужгород, 2014. С. 98–101, 151–154.
5447. Федака С. Вікентій Шандор – дипломат та історик Карпатської України. *Альманах Українського Народного Союзу. США*. 2006. Річник 96-й. Парсипані–Нью-Джерсі: Видавництво «Свобода», 2004.
5448. Федака С. Вікентій Шандор (1907–2003). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 296–301.*
5449. Федака С. Вікентій Шандор. 100-річчя від дня народження культурно-громадського діяча (1907–2003). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З.*

- Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 384–390.
5450. Федака С. Вікентій Шандор. *Європа–Центр*. Спецвипуск, присвячений Карпатській Україні. Ужгород, 2009.
5451. Федака С. Вікентій Шандор. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2010. С. 83–84.
5452. Федака С. Віктор Курманович (1876–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 399–400.
5453. Федака С. Волошин прагнув відкрити університет. Університет прагне відкрити Волошина. *Погляд*. 2003. Квітень.
5454. Федака С. Вони творили історію Закарпаття [До 75-річчя ювілею Омеляна Довганича]. *Ужгород*. 2005. 23 квітня.
5455. Федака С. Голгофа Августина Волошина. *Крізь пекло таборів: документи, спогади, нариси*. Ужгород, 1996. С. 49–52.
5456. Федака С. Голгофа Августина Волошина. *Наш рідний край*. 1999. № 6–7. С. 37–38.
5457. Федака С. Голгофа Августина Волошина. *Срібна Земля*. 1995. 15 липня.
5458. Федака С. Гриць Яворів (1913–1942). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 532–533.
5459. Федака С. Діячі Карпатської України. Микола Аркас. *Трибуна*. 2008. 5 квітня.
5460. Федака С. Діячі Карпатської України. Микола Бандусяк. *Трибуна*. 2008. 12 квітня.
5461. Федака С. Діячі Карпатської України. Михайло Бращайко. *Трибуна*. 2008. 17 травня.
5462. Федака С. До 70-ти річчя Карпатської України. Юліан Ревай. *Трибуна*. 2009. 21 лютого.
5463. Федака С. Економіка Карпатської України. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової

- конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 32–36.
5464. Федака С. Економічна феєрія Карпатської України. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редколегія: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендбель, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редколегії). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 122–128.
5465. Федака С. Євген Стахів (Нар. 1918 р.). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 411.
5466. Федака С. Життя і чин Степана Росохи. *Нова свобода*. 2001. 22 листопада.
5467. Федака С. «Карпатський кросворд» й досі повністю не розгаданий. Розмовляв П. Поліха. *Новини Закарпаття*. 2014. 15 березня.
5468. Федака С. (За) Карпатський вибір: українська державність на Закарпатті (1939) засвідчила перемогу українства над проросійською орієнтацією й закріпила подальшу інтеграцію краю з Україною. *Український тиждень*. 2010. 19 березня.
5469. Федака С. Заповіт Августина Волошина. *Закарпатська правда*. 2006. 18 – 24 листопада.
5470. Федака С. Іван Андрійович Рогач. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2013 рік*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2012. С. 205–208.
5471. Федака С. Іван Мешко: від Карпатської України – до України сучасної [Інтерв'ю]. *Срібна Земля–Фест*. 2007. 1–7 листопада.
5472. Федака С. Іван П'єщак (1904–1972). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 181–182.

5473. Федака С. Історія Закарпаття в персоналіях: Нариси. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2019. 248 с.
5474. Федака С. Історія України ХХ століття: посібник до випускного іспиту за середню школу. Ужгород, 1996. 32 с.
5475. Федака С. Його роботяща постать стійко височить на материкові української культури. До 100-річчя від дня народження письменника Івана Чендея. *Календар «Просвіти» на 2022 рік / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака.* Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 90–94.
5476. Федака С. Каленик Лисюк (1887–1980). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах.* Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 634–637.
5477. Федака С. Карпатська Січ у свідченнях очевидців. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність.* Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 36–41.
5478. Федака С. Карпатська Україна. Героїчний подвиг, вічний біль і вічна слава. Розмовляла Надія Тегза. *Новини Закарпаття.* 2007. 17 березня.
5479. Федака С. Карпатська Україна: Крапку ставити рано. *Трибуна.* 2012. 24 березня.
5480. Федака С. Карпатська Україна: напередодні 70-річного ювілею. *Трибуна.* 2008. 15 березня.
5481. Федака С. Карпатська Україна: наперекір гітлерівським планам. *Срібна Земля–Фест.* 2012. 16–22 березня.
5482. Федака С. «Карпатська Україна перестала існувати, але її ідеї живуть» / записав В. Бедзір. *Урядовий кур'єр.* 2019. 15 березня.
5483. Федака С. Карпатська Україна у контексті міжнародної політики. *Срібна Земля.* 1994. 5 березня.
5484. Федака С. Карпатська Україна у подіях і біографіях. *Трибуна.* 2011. 12 березня.
5485. Федака С. Карпатська Україна. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2009 рік.* Ужгород, 2009. С. 63–67.
5486. Федака С. Карпатська Україна. *Неділя.* 2011. 19–25 березня.
5487. Федака С. Карпатська Україна. *Панорама.* 2009. 14 березня.

5488. Федака С. Карпатська Україна: як це було. *Ужгород*. 2002. 13 квітня.
5489. Федака С. Карпатський Прометей. Августин Волошин: мученицький і чесний шлях від священника-учителя до президента Карпатської України. *Україна молода*. 2007. 21 липня.
5490. Федака С. Книжка, якої не могло бути ще рік тому: [про презентацію книги Олександра Пагірі «Карпатська Січ: військово-формування Карпатської України» та подарунок Закарпатській ОУНБ півсотні видань на виставці-ярмарку «Книга-фест»]. *Трибуна*. 2010. 29 травня.
5491. Федака С. Колодзінський-Гузар Михайло. *Енциклопедія історії України*: В 8 т. Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2007. С. 456.
5492. Федака С. Лев Прхала (1892–1963). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 183–185.
5493. Федака С. Лікування історією. *Неділя*. 2007. 17 – 23 березня.
5494. Федака С. Лікування історією. *Карпатська Україна*. 2007. 17 березня.
5495. Федака С. Літопис Карпатської України. Ужгород: Гражда, 2013. 135 с.
5496. Федака С. Лютий в історії України [Про вибори 12 лютого 1939 року в Карпатській Україні]. *Срібна Земля–Фест*. 2006. 9–15 лютого.
5497. Федака С. Микола Аркас (1881–1938). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 659–660.
5498. Федака С. Микола Бажанський (1910–1994). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 257–259.
5499. Федака С. Микола Бандусяк. *Трибуна*. 2008. 12 квітня.

5500. Федака С. Микола Долинай – лікар і громадський діяч. *Ужгород*. 2004. 3 липня.
5501. Федака С. Микола Долинай. *Трибуна*. 2009. 7 лютого.
5502. Федака С. Микола Лелекач (1907–1975). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород : ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 588–589.*
5503. Федака С. Микола Литвицький (1890–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 318.*
5504. Федака С. Михайло Бращайко (1883–1969). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 310–312.*
5505. Федака С. Михайло Бращайко. *Трибуна*. 2008. 17 травня.
5506. Федака С. Михайло Качалуба (1908–1993). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 674–676.*
5507. Федака С. Михайло Михалевич (1906–1984). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук,*

- О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 661–662.
5508. Федака С. Міжвоєнний Ужгород очима Василя Гренджі-Донського. *Ужгород*. 2003. 14 червня.
5509. Федака С. Невивчені уроки [Карпатської України], які минули марно. *Чиста політика*. 2008. 3 вересня, 1 жовтня.
5510. Федака С. Невідома армія: Карпатська Січ у свідченнях очевидців. *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відповідальні редактори: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 412–418.
5511. Федака С. Несподівані свідчення про Карпатську Україну. *Трибуна*. 2011. 11 березня.
5512. Федака С. Олександр Блистів (1916–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 449–451.
5513. Федака С. Олександр Палаташ (1919–2007). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 757–758.
5514. Федака С. Отець Августин Волошин. Харків: Фоліо, 2021. 123 с. (Серія «Знамениті українці».)
5515. Федака С. Оттон Павлюх. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 295.

5516. Федака С. П'ять крапель проти каменю історичного безпам'ятства [рецензія на перші п'ять томів «Історичних досліджень» Миколи Вегеша]. *Nova книга*. Критико-бібліографічний журнал. 2001. №7–8 (липень–серпень). С.11.
5517. Федака С. Петро Калинюк (?–1985). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 278.
5518. Федака С. Петро Стерчо – перший історик Карпатського Союзу. *Альманах Українського Народного Союзу. США*. Річник 98-й. Парсипані – Нью-Джерсі: Видавництво «Свобода», 2008. С. 154–156.
5519. Федака С. Петро Стерчо (1919–1987). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах*. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 760–762.
5520. Федака С. Петро Юрійович Стерчо: 85-річчя з дня народження громадсько-політичного діяча (1919–1987). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І. Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 95–98.
5521. Федака С. Письменство Закарпаття. Гренджа-Донський В. Щастя і горе Карпатської України. Мої спогади. Ужгород: Закарпаття, 2002. Волошин А. Вибрані твори. Ужгород: Закарпаття, 2003. *Nova книга*. 2002. № 3 (12). С. 7–8.
5522. Федака С. Подвижник книги. Дмитро Федака: до 80-річчя від дня народження: бібліографічний покажчик / Департамент культури Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської облради; укладачі: М. Б. Бадида, С. Д. Федака; автор вступної статті С. Д. Федака; редактор Н. М. Бондаренко; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТІМРАНІ, 2020. С. 6–47.
5523. Федака С. Президент Карпатської України. Августин Волошин (1874–1945). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій*.

- Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 124–152.*
5524. Федака С. Природничі та економічні науки на Закарпатті 20–30-х років. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 112–114.*
5525. Федака С. Про Карпатську Україну знатимемо більше. *Срібна Земля–Фест. 1999. 23 січня.*
5526. Федака С. Проголошення незалежності та її оборона. *Карпатська Україна. Красне Поле. 2004. 13 березня.*
5527. Федака С. Репортаж із епохи Карпатської України. *Ужгород. 2004. 13 березня.*
5528. Федака С. Російський націоналіст [М. Синевірський про український вибір Закарпаття]. *Срібна Земля–Фест. 1996. 30 травня, 5 червня.*
5529. Федака С. Служив правді і рідному народові. *Європа–Центр. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 66–69.*
5530. Федака С. Солодкість гіркої доби: думки з приводу фільму [«Гіркота солодкої землі» Д. Кешелі] і події [70-річчя Карпатської України]. *Срібна Земля–Фест. 2009. 26 березня–1 квітня.*
5531. Федака С. Степан Вайда (бл. 1910–?). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 274–276.*
5532. Федака С. Стефан Фенцик (1892–1946). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш,*

- М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 186–189.
5533. Федака С. Стефанія Тисовська. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 512–513.
5534. Федака С. Трагізм і героїка Карпатської Січі без недомовок і прикрас. *Старий Замок.* 2002. 7 листопада.
5535. Федака С. Тризуб на Верещькому перевалі: надійшла коса на камінь. *Срібна Земля–Фест.* 2011. 1–7 вересня.
5536. Федака С. Труди і дні Карпатської України: хроніка подій. Ужгород, 1998. 68 с.
5537. Федака С. Ужгород крізь віки: нариси з історії Ужгорода. Ужгород: Патент, 2010. 296 с.
5538. Федака С. Ужгород як столиця автономної Підкарпатської Русі. *РІО.* 2007. 24 березня.
5539. Федака С. Ужгородець Августин Волошин. *Ужгород.* 2004. 20 березня.
5540. Федака С. Українська державність на Закарпатті засвідчила перемогу українства над проросійською орієнтацією й закріпила подальшу інтеграцію краю з Україною. *Просвіта.* 2010. Червень.
5541. Федака С. Українське національне об'єднання: 70 років опісля. *Срібна Земля–Фест.* 2009. 12–18 березня.
5542. Федака С. Український проект у Карпатах: розробники, виконавці, партачі. *Срібна Земля–Фест.* 2009. 19–25 лютого.
5543. Федака С. Улас Самчук (1905–1987). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 654–658.
5544. Федака С. Феномен Карпатської України. *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2.* Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук,

- О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С.18–122.
5545. Федака С. Хроніка Карпатської України. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2004. 80 с.
5546. Федака С. Худанич Василь Іванович: (28.03.1922–16.03.2006). *Федака С. Ужгород: роки і люди*. Ужгород: Ліра, 2013. С. 224.
5547. Федака С. Шляхи Закарпаття до України і України до Закарпаття [Рец. на збірник документів «Тернистий шлях до України»]. *Трибуна*. 2008. 19 січня.
5548. Федака С. Юліан Ревай – мотор політичного життя. *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 57–59.
5549. Федака С. Юліан Ревай (1899–1979). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 177–180.
5550. Федака С. Юліан Ревай. *Європа–Центр*. Спецвипуск, присвячений Карпатській Україні. Ужгород, 2009.
5551. Федака С. Юліан Ревай. *Трибуна*. 2009. 21 лютого.
5552. Федака С. Юрій Шанта. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2013 рік*. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2012. С. 80–82.
5553. Федака С. Юрій Шаповал про Волошина, возз'єднання і ремесло історика. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 2–8 квітня.
5554. Федака С. Юрій-Августин Шерегій (1907–1990). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2*. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 668–671.
5555. Федака С., Ходина І. Залізний вінець президента. *Закарпатська правда*. 2006. 1–7 квітня.
5556. Федака Сергій Дмитрович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 451–452.

5557. Феделеш Кирило. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 189.
5558. Федина В. Михайло Колодзінський (1902–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 381–386.
5559. Федина В. Михайло Колодзінський-Гузар і Карпатська Україна. *Carpathica–Карпатика*. Вип. 7. Ужгород, 2001. С. 223–241.
5560. Федина В. Полковник Михайло Колодзінський-Гузар – борець за незалежність Карпатської України. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року)*. Ужгород, 2000. С. 93–96.
5561. Фединець Олександр. *Пундій П. Українські лікарі: Біобібліографічний довідник*: Кн. 1. Естафета поколінь національного відродження. Львів–Чикаго, 1994. С. 234.
5562. Фединець Т. Важливий крок на шляху до волі: 63 роки Сойму Карпатської України. *Молодь Закарпаття*. 2002. 16 лютого.
5563. Фединець Т. Вони боронили Карпатську Україну. *Молодь Закарпаття*. 2002. 30 березня.
5564. Фединишинець В. Здорові плоди молоді університетської науки: [Оцінка праць М. М. Вегеша про А. Волошина і Карпатську Україну]. *Погляд*. 2001. 30 жовтня.
5565. Фединишинець В. Земляк про земляка й по-земляцькому: Штрих про одну книгу проф. Миколи Вегеша. *Крайові літературні здвиги*. Ужгород, 2000. С. 160.
5566. Фединишинець В. З Верховини на верховину: Погляд на перші п'ять томів історичних праць професора Миколи Вегеша з його десятитомника. *Срібна Земля*. 2001. 11 серпня.
5567. Фединишинець В. З гірських плаїв (В скороченні) [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 499–500.

5568. Фединишинець В. Здивований велет: [про творчість поета В. Гренджі-Донського]. *Закарпатська правда*. 1991. 21, 22 березня.
5569. Фединишинець В. Іронія долі [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 385–386.
5570. Фединишинець В. Лука Васильович Дем'ян: 110-річчя з дня народження прозаїка (1894–1968). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І. Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 121–124.
5571. Фединишинець В. Моя праця над повістю про Августина Волошина «Сповідь президента» (з творчої лабораторії письменника). *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник I (XV). Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 214–218.
5572. Фединишинець В. Розгін молодого науковця. Враження від кількох краєзнавчих видань Маріана Токаря. *Трибуна*. 2004. 4 вересня.
5573. Фединишинець В. Сплачуючи духовний борг [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 429–430.
5574. Фединишинець М. Лідер українських будителів: [про В. Гренджу-Донського]. *Айно*. 1998. № 2–5. С. 66–69.
5575. Фединишинець М. Поезія Олександра Духновича і літературна традиція Закарпаття. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 546–553.
5576. Фединишинець М. Президент Карпатської України і президент карпатоукраїнської літератури: [про творчі взаємини А. Волошина і В. Гренджі-Донського]. *РІО*. 2002. 23 лютого.
5577. Фединишинець М. Творчі взаємини Августина Волошина і Василя Гренажі-Донського. *Руснацький світ*: Науково-популярний збірник. Ужгород, 2000. Ч. 2.
5578. Фединишинець М. Творчі взаємини Августина Волошина і Василя Гренджі-Донського. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження.

- Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 218–221.
5579. Фединишинець М. У пошуках миттєвостей істини, або Три художньо-документальні крапки від Дмитра Кешелі [Про документальний фільм Д. Кешелі «Гіркота солодкої землі» про Карпатську Україну]. *Старий Замок Паланок*. 2009. 12–18 березня.
5580. Фединишинець М. «Я – не гість, що вип’є чарку і поїде...». Елегантне слово про Андрія Патруса-Карпатського з нагоди його 90-річчя. *Новини Закарпаття*. 2007. 28 квітня.
5581. Федоришина Л. Унікальне видання «Карпатська Україна» вмістило 400 архівних документів і матеріалів тих часів: [презентація першого тома книги «Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії»]. *РІО*. 2010. 5 лютого.
5582. Федорук О. Великий Глюк з відстані часу. *Заслужений діяч мистецтв УРСР Глюк Гаврило Мартинович (1912–1983). Живопис. Графіка / упорядник – В. Г. Глюк-Александрова*. Київ, 2007. С. 3–6.
5583. Федорук О. Гармонічний Ернест [про Ернеста Кондратовича]. *Ернест Кондратович. Живопис*. Ужгород: Видавництво «Карпати», 2007. С. 5–6.
5584. Фекета І. Альма-матер. Ужгородській учительській семінарії – 200 років. *Карпатський край*. 1994. № 1–2. С. 33–35.
5585. Фекета І. Професор із Красного Поля: [Яків Голота]. *Новини Закарпаття*. 1999. 6 лютого.
5586. Фекета І. Професор у спогадах учнів [Про Якова Голоту]. *Срібна Земля*. 2000. 21 жовтня.
5587. Фекета І. Яків Голота (1880–1964). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довгань, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 460–465.
5588. Фельцман І. Ю. Кадровий склад адвокатури на Закарпатті в другій половині ХІХ – першій половині ХХ століття. *Вісник ХНУВС*. 2017. № 4 (79).
5589. Фенбі Д. Альянс. К.: Темпора, 2010. 542 с.
5590. Фенич В. В оточенні інших: греко-католики Мукачівської єпархії та їх сусіди у світлі сучасних досліджень офіційної статистики кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 25. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2010. С. 104–124.

5591. Фенич В. Від монастирської Церкви-Єпархії до «Ecclesia sui iuris»: Ужгородська унія та інституювання церковних спільнот ужгородської унійної традиції. *Наукові записки Ужгородського університету*. Серія: історично-релігійні студії. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. Вип. 5. С. 26–105.
5592. Фенич В. Від Пряшева до Пряшева (1816–1946): шість поділів Мукачівської «єпархії-матері», три хвилі міграції вірників і десять спільних ознак еклезіальної ідентичності греко-католиків ужгородської унійної традиції. Ed.: Jaroslav Coranič. Prešov: Gréckokatolícka teologická fakulta; Prešovská univerzita v Prešove, 2019. S. 61–79.
5593. Фенич В. Греко-католики ужгородської унійної традиції: міфи, стереотипи, реалії. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2019. 248 с. 335.
5594. Фенич В. До питання про юридичний статус Мукачівської греко-католицької єпархії в 1939 р. та його перспективи. *Актуальні та малодосліджені проблеми історії України*. Випуск 3. Ужгород, 1998. С. 56–65.
5595. Фенич В. Долаючи етнічні стереотипи та національні міфи: Греко-Католицька Церква в підкарпатській історіографії 1890–1945 рр. *Підкарпатська Русь в роки Другої світової війни: матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 16–17 жовтня 2014 р.)*. Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. С. 102–125.
5596. Фенич В. Дослідження з історії Карпатської України. *Молодь–Україні: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету*. Ужгород, 1995. Т. 5–6. С. 381–384.
5597. Фенич В. Дослідження з історії Карпатської України. Рецензія на книгу: Вегеш М. Карпатська Україна (1938–1939): соціально-економічний і політичний розвиток. *Микола Вегеш – історик України*. Ужгород, 2002. С. 123–127.
5598. Фенич В. Еклезіальне становище греко-католиків до встановлення комуністичних режимів у країнах Центрально-Східної Європи. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. Вип. 24: Словацько-українські взаємини в області історії, культури, мови та літератури: матеріали міжнародної наукової конференції 258 (Свидник, 23–24 червня 2006 р.). Свидник: Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidniku, 2007. С. 95–117.
5599. Фенич В. Етноконфесійна ідентичність греко-католиків Мукачівської єпархії. *Carpatica–Карпатика*. Вип. 30: Історична школа професора Володимира Задорожного: науковий збірник. Вип. 2 / упорядкування Р. Офіцинського; передмова В. Смолія. Ужгород: Гражда, 2004. С. 38–62.
5600. Фенич В. Конфесійна та національна ідентичність духовенства Мукачівської греко-католицької єпархії 1771–1949 рр. *Ковчег*. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2003. Число 4:

- Еклезіяльна й національна ідентичність греко-католиків Центрально-Східної Європи. С. 146–161.
5601. Фенич В. Митрополит Андрей Шептицький (1865–1944). *Молодь–Україні*: наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Ужгород: Патент, 1994. Том 4. С. 73–80.
5602. Фенич В. Між вірою і націоналізмом: спогади о. Севастіяна Сабола, ЧСВВ і доля Греко-Католицької Церкви в Чехословаччині 1945–1950 рр. *Наукові записки Ужгородського університету*. Серія: історично-релігійні студії. Ужгород: Вид-во УЖНУ «Говерла», 2013. Вип. 2. С. 164–201.
5603. Фенич В. Між сакральним і профанним: формування еклезіяльної та національної ідентичності о. Севастіяна Сабола до 1945 р. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 1 (30): Присвячений світлій пам'яті педагога і вченого М. В. Трояна (1923–1987). Ужгород, 2013. С. 27–45.
5604. Фенич В. Міфи і стереотипи в історії греко-католиків Мукачівської єпархії. *Gréckokatolícka cirkev na Slovensku vo svetle výročí IV b.* Prešov: Gréckokatolícka teologická fakulta; Prešovská univerzita v Prešove, 2016. S. 5–33
5605. Фенич В. Проблеми Греко-Католицької Церкви Закарпаття у дослідженнях Вікентія Шандора. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II-III (XVI-XVII). На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 44–48.
5606. Фенич В. Пряшівський єпископ Павло Гойдич та Мукачівська греко-католицька єпархія. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 27. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2011. С. 169–176.
5607. Фенич В. Трансформація державно-церковних відносин в Україні в період тоталітаризму (1938–1943 – 1988–1989 рр.). *Carpatica–Карпатика*. Ужгород: Два кольори, 2001. Вип. 8. Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури. С. 116–134.
5608. Фенич В. «Тривання русинських душ». Маловідомі сторінки історії Української греко-католицької церкви. *Карпатський край*. Ужгород: Патент, 1994. Річник 4-й. № 5–6. С. 31–32.
5609. Фенич В. Церковна політика автономного уряду о. Августина Волошина та національно-політична ідентичність греко-католицьких і православних священників Карпатської України (жовтень 1938 – березень 1939 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 13. Ужгород: СМП «Вісник Карпат», 2005. С. 48–67.
5610. Фенич В. Церковна політика автономного уряду о. Августина Волошина і Угорщини та національно-політична заангажованість закарпатського духовенства (жовтень 1938 – березень 1939 рр.). *Carpatica –*

- Карпатика*. Ужгород, 2002. Вип. 18: Історія, політологія, культура: минуле і сучасне. С. 158–195.
5611. Фенич В. Церковна політика угорського уряду та національно-політична заангажованість греко-католицького і православного духовенства Закарпаття (березень 1939 – жовтень 1944 рр.). *Carpatica–Карпатика*. Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету, 2002. Вип. 20: Релігія і церква в країнах Центральної та Південно-Східної Європи. С. 61–103.
5612. Фенич В. «Чужі» серед своїх, «свої» серед чужих. Греко-католики Мукачівської єпархії під час та після «возз'єднання» Закарпаття з Радянською Україною / Мукачівська греко-католицька єпархія. Ужгород, 2007. 107 с.
5613. Фенич В., Цапулич О. Малоберезнянський Свято-Миколаївський монастир та нарис історії Чину св. Василя Великого на Закарпатті. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2004. 188 с.
5614. Фенцик Степан. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 190.
5615. Ференц Н. Андрій Михайлович Патрус-Карпатський. 90-річчя від дня народження поета, прозаїка (1917–1980). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік*: Рекомендаційний бібліографічний покажчик / Укладачі: Т. І. Васильєва; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2006. С. 156–160.
5616. Ференц Н. Андрій Патрус-Карпатський (1917–1980). *Письменники Срібної Землі*. До 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України. Ужгород: Ужгородська міська друкарня, 2006. С. 287–289.
5617. Ференц Н. Будівничий і поет Карпатської України [В. Гренджа-Донський]. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 55–62.
5618. Ференц Н. Будівничий і поет Карпатської України [В. Гренджа-Донський]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 102–111.
5619. Ференц Н. «В огнях натхненної заграви...»: [життя і творчість Зореслава]. *Карпатський край*. 1995. № 5–8. С. 77–79.

5620. Ференц Н. Василь Гренджа-Донський. *Календар «Просвіти» на 1993 рік* / упорядкування Павла Федаки; Закарпатське крайове товариство «Просвіта». Ужгород: Патент, 1993. С. 117–120.
5621. Ференц Н. В. Гренджа-Донський про мову закарпатців. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 314–320.
5622. Ференц Н. В. Гренджа-Донський як поет і громадський діяч. *Українські Карпати*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.) / Редколегія: П. Чучка (голова) та ін. Ужгород: Карпати, 1993. С. 483–491.
5623. Ференц Н. Василеві Маркусю – 75. Подвижники. *Срібна Земля-Фест*. 1997. 25–31 грудня.
5624. Ференц Н. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Календар «Просвіти» на 1993 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1993. С. 117–120.
5625. Ференц Н. Відродження «Просвіти». *Вісті Ужгородщини*. 1990. 28 грудня.
5626. Ференц Н. «Він знав однаково любов і гнів...»: [до 85-річчя від дня народження А. Патруса-Карпатського]. *Новини Закарпаття*. 2002. 6 квітня.
5627. Ференц Н. Він працює для України: Василю Маркусю – 75. *Карпатський голос*. 1998. 17–23 січня.
5628. Ференц Н. «Вогонь патріотизму усім – усюди розсівав» [Василь Гренджа-Донський]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 72–81.
5629. Ференц Н. Вознесіння духу: [тема Карпатської України у творчості письменників]. *Красне поле: Про Карпатську Україну: у 3-х ч.* / упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: Патент, 1999. Ч. 1. С. 230–236.
5630. Ференц Н. Вшановуємо В. Гренджу-Донського. *Ужгородський університет*. 1997. 31 травня.
5631. Ференц Н. Гостре перо сатирика Марка Бараболі (Івана Рознійчука). *Освіта Закарпаття*. 2010. № 11. С. 28–31.
5632. Ференц Н. Державницька ідея у творчості В. Гренджі-Донського. *Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча Василя Степановича Гренджі-Донського (1897–1974)* (16 грудня 1994 р., м. Ужгород) / редколегія: Й. О. Дзендзелівський (голова редколегії), В. В. Туряниця, В. Є. Задорожний, М. М. Вегеш, І. М. Сенько, П. М. Федака. Ужгород: Патент, 1995. С. 19–22.

5633. Ференц Н. «Доля була до мене милосердною...»: [інтерв'ю з відомим ученим, автором книг з історії краю Василем Худаничем] / розмовляла Надія Ференц. *Новини Закарпаття*. 1997. 27 березня.
5634. Ференц Н. Духовний спадкоємець Шевченка [В. Гренджа-Донський]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 95–102.
5635. Ференц Н. Його часопис «Наша земля»: до 100-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського. *Новини Закарпаття*. 1997. 8 квітня.
5636. Ференц Н. Жага любові і краси: до 110-ї річниці з дня народження Марійки Підгірянки. *Закарпатська правда*. 1991. 29 березня.
5637. Ференц Н. Життєпис крізь призму часу [про Ю. І. Балегу]. *Балега Ю. Особистість у вимірі часу / Упорядкування Надії Ференц*. Ужгород: Гражда, 2017. С. 582–608.
5638. Ференц Н. З вірою в Україну непоборну [Кость Вагилевич]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 216–228.
5639. Ференц Н. Запізніла квітка на могилі у недалекій землі [про В. Гренджу-Донського]. *Закарпатська правда*. 1992. 7 липня.
5640. Ференц Н. Зачарований Сходом: [В. Гренджа-Донський]. *І між братами у Карпатах не стало межі...: тези доповідей науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною / відповідальні за випуск Ю. І. Балега, В. М. Береславський*. Ужгород: Закарпатська обласна організація товариства «Знання», 1990. С. 14–16.
5641. Ференц Н. Змагався з грозами [Андрій Патрус-Карпатський]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 194–207.
5642. Ференц Н. Змагався з грозами: [про письменника А. Патруса-Карпатського]. *Ужгородський університет*. 1992. 24 квітня.
5643. Ференц Н. Змагалася за долю рідної країни (До 110-річчя з дня народження Ірини Невицької). *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 170–171.
5644. Ференц Н. Зореслав: забуте ім'я С. Сабола з Пряшівщини. *Закарпатська правда*. 1991. 14 липня.
5645. Ференц Н. Зореслав: 7 грудня 1999 року йому виповнилося 90. *Новини Закарпаття*. 1999. 30 грудня.
5646. Ференц Н. Зореслав: (до 90-річчя Зореслава). *Погляд*. 1999. 30 грудня.
5647. Ференц Н. Зореслав – син гордих, могутніх Карпат. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 9. Ужгород, 2004. С. 97–103.

5648. Ференц Н. Зореслав (у миру Степан Сабол): 95-річчя з дня народження поета (1909–2003). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І. Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 222–227.
5649. Ференц Н. Зробив усе, що міг: [про В. Гренджу-Донського]. *Вісті Ужгородщини*. 1992. 23 квітня.
5650. Ференц Н. «І навик зостанусь на землі !»: [до 90-річчя Юлія Боршоша-Кум'ятського]. *Закарпатська правда*. 1995. 15 липня.
5651. Ференц Н. Ідея соборності України у творчості Василя Гренджі-Донського. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 554–563.
5652. Ференц Н. Іван Франко і Василь Гренджа-Донський. *Син народу, що в гору йде*: збірник праць викладачів, аспірантів, студентів Ужгородського державного університету: [присвячений 140-річчю від дня народження І. Франка]. Ужгород, 1997. С. 73–74.
5653. Ференц Н. Їдке перо Марка Бараболі. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 207–216.
5654. Ференц Н. Карпатська Україна в поезії Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації: збірник наукових праць. Випуск 23. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 31–35.
5655. Ференц Н. Карпатська Україна в творчості В. Гренджі-Донського. *Карпатська Січ: матеріали наукової конференції, присвяченої 56-й річниці Карпатської Січі*. Ужгород, 1996. С. 151–156.
5656. Ференц Н. Культурно-освітня діяльність В. Гренджі-Донського. *Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст.:* тези доповідей наукової конференції. Ужгород, 1992. С. 117–121.
5657. Ференц Н. Лицар національної ідеї: 23 квітня виповнилося 100 років з дня народження В. Гренджі-Донського. *Карпатський голос*. 1997. 24 квітня.
5658. Ференц Н. Лука Дем'ян (1894– 968). *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород: ВВК «Патент», 1994. С. 102–105.
5659. Ференц Н. Маргарита Бабота: «У Баранинцях я вдома»: [інтерв'ю з громадською та культурною діячкою Маргаритою Баботою / провела Надія Ференц]. *Срібна Земля–Фест*. 1998. 2–8 липня.
5660. Ференц Н. Марійка Підгірянкa. *Вісті Ужгородщини*. 1990. 20 березня.
5661. Ференц Н. Марійка Підгірянкa (Марія Омелянівна Домбровська (Ленарт): 125-річчя з дня народження письменниці (1881–1963). *Календар*

- краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 155–158.*
5662. Ференц Н. Марко Бараболя. *Використання спадщини повернутих і забутих діячів науки і культури в навчальному процесі педагогічного вузу та школи: тези доповідей та повідомлень республіканської мідвузівської науково-практичної конференції, Рівне, 29–30 травня 1991 р. / редколегія: Мітюров Б. Н., Шульжук К. Ф., Гон М. Я. та ін. Рівне, 1991. С. 151–153.*
5663. Ференц Н. Марко Бараболя (90 років з дня народження). *Погляд*. 2000. 10 травня.
5664. Ференц Н. Марко Бараболя (1910–1945). *Письменники Срібної Землі. До 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України*. Ужгород: Ужгородська міська друкарня, 2006. С. 158–166.
5665. Ференц Н. «Ми українцями звемося...» [В. Гренджа-Донський]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 89–95.
5666. Ференц Н. Микола Іванович Рішко. 100-річчя з дня народження поета (1906–1994). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 374–377.*
5667. Ференц Н. Микола Рішко (1906–1994). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 643–645.*
5668. Ференц Н. Микола Рішко. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 180–182.
5669. Ференц Н. Найвидатніший сатирик Закарпаття. До 105-річчя від дня народження Марка Бараболі (Івана Рознійчука). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1 (33). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. С. 64–67.
5670. Ференц Н. Найвидатніший сатирик Закарпаття. До 105-річчя від дня народження Марка Бараболі (Івана Рознійчука). *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова,*

- упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 178–186. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
5671. Ференц Н. Найстарший поет Закарпаття: завтра Миколі Рішку виповнилося б 90 років. *Срібна Земля–Фест*. 1996. 12–18 грудня.
5672. Ференц Н. Народ дозрів до власної держави (національна ідея в поезії Закарпаття). Ідея соборності в поезії Закарпаття. *Вісті Ужгородщини*. 2000. 24 серпня.
5673. Ференц Н. Народна творчість на сторінках ужгородського журналу «Наша земля». *Фольклор у духовному житті українського народу: Регіональні наукові читання (Львів, 24–25 січня 1991 р.)* / редколегія: Т. Комаринець (голова редколегії), Л. Боднар, В. Будний, В. Корнійчук, І. Остапик (відповідальний секретар). Львів, 1991. С. 27–28.
5674. Ференц Н. Насіння краси [до 85-річчя з дня народження Ю. Боршоша-Кум'ятського]. *Вісті Ужгородщини*. 1990. 10 липня.
5675. Ференц Н. Національна ідея у поезії Зореслава. *Тези доповідей 40-ої звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу Ужгородського державного університету*. Ужгород, 1995. С. 91–93.
5676. Ференц Н. Не продав ні себе, ні Україну: До 80-річчя від дня народження А. Патруса-Карпатського. *Молодь Закарпаття–реформа*. 1997. 29 березня.
5677. Ференц Н. Не шукаю супокою: [слово про поета Андрія Патруса-Карпатського]. *Закарпатська правда*. 1992. 28 березня.
5678. Ференц Н. «Неспокійних я буднів поет» [Іван Рошко-Ірлявський]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 169–184.
5679. Ференц Н. «Одної матері ми діти»: [А. Патрус-Карпатський]. *І між братами у Карпатах не стало межі...: тези доповідей науково-практичної конференції, присвяченої 45-річчю возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною* / відповідальні за випуск Ю. І. Балега, В. М. Береславський. Ужгород: Закарпатська обласна організація товариства «Знання», 1990. С. 29–32.
5680. Ференц Н. Пласт у житті і творчості В. Гренджі-Донського. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 111–116.
5681. Ференц Н. Поезія Андрія Патруса-Карпатського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. 1995. Випуск 1. С. 130–134.
5682. Ференц Н. Поезія Закарпаття періоду угорської окупації (1939–1944 рр.). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства (Збірник наукових праць)*. Вип. 22 / Відп. ред. І. В. Сабадош. Ужгород, 2017. С. 87–93.

5683. Ференц Н. Поезія і поети Закарпаття: літературно-критичні статті. Ужгород: Мистецька Лінія, 2003. С. 40–88.
5684. Ференц Н. Поезія молодих розсміяних днів [Іван Колос]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 184–194.
5685. Ференц Н. Поет національної ідеї: [про В. Гренджу-Донського]. *Ужгородський університет*. 1997. 31 травня.
5686. Ференц Н. Поет і журби, і ласки [Ю. Боршош-Кум'ятський]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 121–169.
5687. Ференц Н. Поетика лірики Закарпаття. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Випуск 5: Українська література в загальноєвропейському контексті: матеріали Міжнародної наукової конференції (Ужгород, 16–17 жовтня 2001 р.). Ужгород, 2002. С. 179–184.
5688. Ференц Н. Поетичне слово в умовах угорсько-фашистської окупації (1939–1944). *Дослідження історії соціально-економічного розвитку країн Центральної та Південно-Східної Європи: сучасний стан, проблеми, перспективи*: доповіді та повідомлення наукової конференції, присвяченої 70-річчю доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника освіти України Гранчака Івана Михайловича (7 жовтня 1997 р., Ужгород) / редколегія: Е. А. Балагурі, В. Є. Задорожний, І. М. Ліхтей та ін.; редактор М. А. Лендел. Ужгород: Патент, 1998. С. 397–403.
5689. Ференц Н. Поетичний образ Карпатської України. *Карпатська Україна і Августин Волошин*: матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави» (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.) / редколегія: П. П. Чучка (голова), Олекса Мишанич, Василь Маркус, Юрій Балега, Василь Худанич. Ужгород: Гражда, 1995. С. 297–309.
5690. Ференц Н. Поетичний храм: до 90-річчя Зореслава. *Новини Закарпаття*. 1999. 7 грудня.
5691. Ференц Н. Поетичний храм Зореслава. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 116–131.
5692. Ференц Н. Поетичний храм Зореслава. *Carpatica – Карпатика*. Історія і культура Закарпаття ХХ століття: (До 55-річчя возз'єднання Закарпаття з Україною) / редколегія: М. М. Вегеш (відповідальний редактор) та ін. Ужгородський державний університет, НДІ карпатознавства. Ужгород, 2000. С. 187–208.
5693. Ференц Н. Проблеми національної культури у публіцистиці В. Гренджі-Донського. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник ІV–ХVІІІ. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний

- розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 156–160.
5694. Ференц Н. Проблеми української мови у публіцистиці В. Гренджі-Донського. *Магічне слово імені: До 75-річчя професора П. П. Чучки: збірник наукових статей*. Випуск 3. Ужгород: Мистецька лінія, 2003. С. 270–282.
5695. Ференц Н. Провидець воскресіння України: 95-річчя від дня народження Зореслава. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2004. 4 грудня.
5696. Ференц Н. Просвітницька діяльність Василя Гренджі-Донського. *Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник I (XV). Ужгород, 1996. С. 63–69.
5697. Ференц Н. Проти мовного хаосу: [В. Гренджа-Донський про мову закарпатців]. *Закарпатська правда*. 1992. 11 серпня.
5698. Ференц Н. Річниця «Просвіти»: [до 72-ї річниці заснування товариства «Просвіти»]. *Вісті Ужгородщини*. 1992. 9 травня.
5699. Ференц Н. Роль журналу «Наша земля» в боротьбі за соборність України. *Актуальні проблеми журналістики: збірник наукових праць / редколегія: В. Й. Здоровега, Л. Г. Голомб, В. В. Лизанчук та ін.; відповідальний редактор Ю. М. Бідзіля*. Ужгород: Ліра, 2001. С. 395–402.
5700. Ференц Н. Роль журналу «Наша земля» в утвердженні української національної ідеї на Закарпатті. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: (Збірник наукових праць) / Редколегія: М. І. Сюсько, В. Г. Чумак, Л. О. Белей та ін.; Відповідальні за випуск О. Д. Пискач, О. Ф. Миголинець*. Ужгород, 1999. С. 53–58.
5701. Ференц Н. Сатирик високого гатунку: до 100-річчя від дня народження Марка Бараболі (Івана Рознійчука). *Слово вчителя*. 2010. 15 червня.
5702. Ференц Н. Син Срібної землі: до 95-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського. *Закарпатська правда*. 1992. 23 квітня.
5703. Ференц Н. Степан Сабол як священик і поет. *Ужгородській унії – 350 років: матеріали міжнародної конференції (м. Ужгород, квітень 1996 р.)*. Ужгород, 1997. С. 156–167.
5704. Ференц Н. Творчість Т. Шевченка в оцінці В. Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 12. Ужгород, 2005. С. 147–150.
5705. Ференц Н. Тема соборності України в ліриці Закарпаття. *Возз'єднання Закарпаття з Україною*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 60-ти річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. Ужгород, 29 червня 2005 р. / Редакційна колегія: Л. О. Белей, М. М. Вегеш, Д. Д. Данилюк, О. Д. Довганич, І. О. Мандрик, В. І. Фенич, В. І. Худанич. Ужгород, 2006. С. 122–130.
5706. Ференц Н. Тема соборності України в поезії В. Гренджі-Донського. *Тези доповідей 47-ї підсумкової наукової конференції професорсько-*

- викладацького складу Ужгородського державного університету. Ужгород, 1993. С. 53.
5707. Ференц Н. Терновий вогонь любові: [до 100-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського]. *Молодь Закарпаття–реформа*. 1997. 9 травня.
5708. Ференц Н. «У глорії сонць...»: (поетичний образ Карпатської України). *Карпатський край*. 1994. № 3–4. С. 3.
5709. Ференц Н. Українська національна ідея у публіцистиці Василя Гренджі-Донського. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наукових праць*. Випуск 6. Збірник пам'яті Кирила Галаса. Ужгород: Ліра, 2002. С. 327–333.
5710. Ференц Н. «Я буду зорі розсівать», – заявляла Миколая Божук у вірші «Прощай, матусю!». *Закарпатська правда*. 1993. 5 січня.
5711. Ференц Н. «Я в «Нашу землю» вложив свою душу» [В. Гренджа-Донський і часопис «Наша земля»]. *Ференц Н. Поетичні горизонти Закарпаття*. Літературно-критичні статті. Ужгород: Видавництво «Мистецька Лінія», 2006. С. 82–89.
5712. Ференц П. Вплив геополітичних факторів на включення Закарпаття до складу Чехословаччини. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 6. Етнічні та історичні традиції населення Українських Карпат кінця XVIII–XX ст. Ужгород, 1999. С. 83–93.
5713. Ференц П. Вплив культурних факторів на зростання української національної свідомості українців Закарпаття другої половини XIX – першої половини XX століття.
5714. Ференц П. Етнонаціональна орієнтація українців Закарпаття в 20–30-ті роки XX століття. Мукачево: Видавництво «Карпатська вежа», 2005. 216 с.
5715. Ференц П. Загальноукраїнський націогенез і становлення національної самосвідомості в українців Закарпаття. *Carpatica–Карпатика: Проблеми історії та етнографії України*. Ужгород, 2001. Випуск 11. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 12. Проблеми сучасної та зарубіжної історії. Ужгород, 2001. С. 250–262.
5716. Ференц П. Національно-культурна діяльність української еміграції на Закарпатті в 20–30-х роках XX століття. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 9. Науково-педагогічна діяльність та літературна творчість Федора Потушняка (до 90-річчя від дня народження). Ужгород, 2001. С. 106–117.
5717. Ференц П. Основні аспекти державної політики Чехо-Словаччини у ставленні до української проблеми на Закарпатті. *Визвольний шлях*. 1998. № 11. С. 1489–1495.
5718. Ференц П. Основні аспекти державної політики Чехословаччини у ставленні до Української проблеми на Закарпатті. *Визвольний шлях*. 1998. № 4 / 5. С. 5–6.

5719. Ференц П. Розвал Чехо-Словаччини і державницькі устремління українців Закарпаття. *Визвольний шлях*. 2002. № 8. С. 55–67; № 11. С. 33–46.
5720. Ферков О., Вереш С. Деякі аспекти громадсько-культурного життя угорців Підкарпатської Русі (1919–1939 рр.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 1 (30). Присвячено світлій пам'яті педагога і вченого М. В. Трояна (1923–1987). Ужгород: Видавництво Ужгородського національного університету «Говерла», 2013. С. 11–14.
5721. Фест И. Гитлер. Биография. Путь наверх / Перевод с немецкого А. А. Федорова, Н. С. Летневой, А. М. Андропова. М.: Вече, 2006. 640 с.
5722. Фест И. Гитлер. Биография. Триумф и падение в бездну / Перевод с немецкого А. А. Федорова, Н. С. Летневой, А. М. Андропова. М.: Вече, 2006. 640 с.
5723. Феськов В. Нове слово про Августина Волошина. *Погляд*. 2005. 29 березня.
5724. Филонович В. Березневі дні Карпатської України / Вступна стаття, упорядкування, коментарі В. Власенка. Суми: ФОП Наталуха А. С., 2009. 100 с.
5725. Фігура Степан Дем'янович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНИ, 2017. С. 452.
5726. Фігурний Ю. Етнічні, національні та державотворчі процеси на Закарпатській Україні й участь у них інтегральних українських націоналістів (1938–1939 рр.). К.: НДІУ, 2008. 56 с.
5727. Фізер І. Новітній «Будитель» Закарпаття: [доповідь з нагоди відзначення 100-річчя з дня народження В. Гренджі-Донського]. *Народна воля* (Скрентон-Па). 1997. 30 жовтня.
5728. Фізеші О. До питання про навчання рідною мовою в початкових школах Закарпаття у 1939–1944 рр. *Педагогічне краєзнавство*. 2015. Випуск 2. С. 28–32.
5729. Фізеші О. Й. Особливості діяльності початкової школи Закарпаття у 1939–1944 рр. *Педагогіка і психологія*. 2015. Випуск 3 (32). С. 27–33.
5730. Фізеші О. Й. Питання періодизації розвитку початкової школи на Закарпатті в контексті системних освітніх трансформацій. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2013. № 21. С. 82–86.
5731. Фізеші О. Початкова школа Закарпаття в системних освітніх трансформаціях другої половини ХІХ – початку ХХІ ст. Автореферат дис. ... доктора пед. наук. 13. 00. 01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. К., 2016. 43 с.

5732. Фізеші О. Початкова школа на Закарпатті (друга половина XIX – початок XXI ст.). Ужгород: МДУ, 2015. 528 с.
5733. Фізеші О. Розвиток початкової школи на Закарпатті в системних освітніх трансформаціях (друга половина XIX – початок XXI ст.). *Освіта Закарпаття*. 2012. № 16. С. 101–106.
5734. Філіп Л. Один з борців за Карпатську Україну [Про Василя Романчука]. *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 117–119.
5735. Філіп Л. «Благовісник». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 2 (Біо–Бя). С. 57.
5736. Філіп Л. Пам'яті великих мужів землі нашої...: [Посвячення меморіальних дошок Теодору Корятівичу, о. О. Духновичу та о. А. Волошину]. *Благовісник*. 1994. № 1–3. С. 3.
5737. Філіп Л. Педагог, політичний діяч, посол Союзу Карпатської України [Про Юрія Пазуханича]. *Календар «Просвіти» на 2000 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 2000. С. 160–161.
5738. Філіп Л. Ungvar. Uzhorod. Ужгород. Рідне місто моє. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 404 с.
5739. Філіп Л. Юрій Пазуханич – педагог, політичний діяч Карпатської України. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 75–78.
5740. Філіп Л. Юрій Пазуханич (1899–19??). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 234–236.
5741. Філіппов О. Мої зустрічі з Василем Гренджою-Донським: спогади В. Пагірі. *Старий Замок Паланок*. 2007. 19–25 квітня.
5742. Філіппов О. Трагедія Карпатської України. *Старий замок*. 1998. 8 жовт.
5743. Фляйшхауер І. Пакт. Гитлер, Сталин и инициативы германской дипломатии. 1938–1939 гг. М.: Прогресс, 1990. 480 с.
5744. Фоллріх М. 115 річниця з дня народження Василя Гренджі-Донського: [про міжнародний семінар «Словацько-українські літературні зв'язки»,

- присвяченого ювілею письменника, поета, журналіста в м. Братислава (Словаччина)]. *Нове життя*. 2012. 11 травня.
5745. Формування зовнішньої політики ОУН (1929–1939). URL: <https://bandera.lviv.ua/formuvannya-zovnishnoyi-polityky-oun-1929-1939/> (дата звернення: 12. 01. 2022).
5746. Фостул С. Срібна Земля в боротьбі. *Визвольний шлях*. 1999. Книга 3. С. 355–358.
5747. Франко В. Березневі події 1939 року і русини-українці. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 71–74.
5748. Фрідманський В. До питання про діяльність організації «Карпатська Січ» (1938–1939 рр.). *Науковий збірник закарпатського краєзнавчого музею*. Випуск 1. Ужгород: Карпати, 1995. С. 53–64.
5749. Футбол Карпатської України: перерваний політ. 80 років Карпатській Україні. URL: <https://upl.ua/ua/news/view/2898> (дата звернення: 20. 07. 2021).

Х

5750. Хайнас В. Боротьба Комуністичної партії Угорщини за єдиний робітничий і народний фронт, проти фашизму і війни, 1933–1939. Львів: Видавництво Львівського університету, 1969. 210 с.
5751. Хайнас В. Здійснення мрії (З історії Закарпатської комуністичної організації 1938–1945 років). Ужгород: Закарпатське обласне книжно-газетне видавництво, 1963. 99 с.
5752. Халус П. В боях за волю (Боротьба трудящих Закарпаття проти іноземних поневолювачів за возз'єднання з Радянською Україною. 1939–1944 рр.). Ужгород: Закарпатське обласне видавництво, 1959. 72 с.
5753. Халус П. Заради правди. *Новини Закарпаття*. 1995. 14 березня.
5754. Халус П. Мюнхен і Закарпаття. *Дукля*. 1958. № 3. С. 53–62.
5755. Халус П. Радянсько-угорські політичні, економічні та культурні зв'язки напередодні Великої Вітчизняної війни. *Культура і побут населення Українських Карпат*. (Матеріали республіканської наукової конференції). Ужгород, 1972. С. 195–197.
5756. Ханфштангль Э. Мой друг Адольф, мой враг Гитлер / Перевод с английского Б. Кобрицова. Екатеринбург: Ультра. Культура, 2006. 376 с.
5757. Хемій М. Філософський дуалізм збірки Зореслава «Зі серцем у руках». *Вісниківство: літературні традиції та ідеї*: науковий збірник. Випуск 2 / Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. І. Франка. Дрогобич: Просвіт, 2012. С. 287–294.

5758. Хемій М. «Філософські траси» барокко в поезії Зореслава. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 22. Ужгород, 2010. С. 72–76.
5759. Хибберт К. Бенито Муссоліні: Біографія / Перевод с англійського. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1998. 512 с.
5760. Химинець В. Бачинський Едмунд Степанович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 51.
5761. Химинець В. Бескид Олександр. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 60–61.
5762. Химинець В. Бродій Андрій Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 82–83.
5763. Химинець В. Василіанська класична гімназія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 92.
5764. Химинець В. Вегеш Микола Миколайович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 94–95.
5765. Химинець В. Гаджега Юлій. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 121.
5766. Химинець В. Генеза освіти Закарпаття. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 141–143.
5767. Химинець В. Геровський Георгій Юліанович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 145–146.
5768. Химинець В. Геровський Олексій Юліанович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 146.
5769. Химинець В. Горожанські школи. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 161.
5770. Химинець В. Грига Іван Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 169.
5771. Химинець В. Громадсько-політична діяльність Августина Волошина. *Закарпатські Волошинські читання*. Ужгород, 2013. С. 55–56.

5772. Химинець В. Громадсько-політична діяльність Августина Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 36–39.
5773. Химинець В. Добош Степан Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 206–207.
5774. Химинець В. Жаткович Григорій-Ігнатій Павлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 245–246.
5775. Химинець В. Зимомря Микола Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 294–295.
5776. Химинець В. Лар Василь Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 413–414.
5777. Химинець В. Мукачівська торговельна академія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 489–490.
5778. Химинець В. Народна школа. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 499–500.
5779. Химинець В. Національна школа [також про А. Волошина]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 505.
5780. Химинець В. Парканій Іван Федорович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 39–40.
5781. Химинець В. Підкарпатське товариство наук. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 65.
5782. Химинець В. Ревай Юліан Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 108–109.
5783. Химинець В. Севлюська учительська семінарія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 157–158.
5784. Химинець В. Ужгородська духовна семінарія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 230–231.

5785. Химинець В. Ужгородська учительська семінарія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 232–233.
5786. Химинець В. Халус Петро Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 262.
5787. Химинець В. Хира (Хіра) Олександр. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 267–268.
5788. Химинець В. Хустська гімназія. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 275.
5789. Химинець В. Шелепець Іван Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 298.
5790. Химинець В. Шелепець Катерина Іванівна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 299.
5791. Химинець В. Кондратович Іреней. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 385.
5792. Химинець В., Басараб М. Історія Ужгородської гімназії. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 74–77.
5793. Химинець В., Басараб М. Історія Ужгородської гімназії (1613–2013). Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2013. 272 с.
5794. Химинець В., Стрічик П. Становлення і розвиток гімназійної освіти на Підкарпатській Русі. *Слово вчителя*. 2012. 15 лютого.
5795. Химинець В., Стрічик П., Качур Б., Талапканич М. Освіта Закарпаття. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2009. 464 с.
5796. Химинець В., Талапканич М. До 90-річчя з дня народження професора В. Гомонная. *Освіта Закарпаття*. 2011. № 14. С. 59–68.
5797. Химинець В., Талапканич М., Стрічик П. Освіта чехословацької доби. *Слово вчителя*. 2008. № 11. С. 7.
5798. Химинець В., Химинець О. Особливості соціально-економічного розвитку Закарпаття в ХХ столітті. *Закарпаття в складі Чехословаччини*. Ужгород, 1999. С. 144–151.
5799. Химинець В., Ходанич Л. Грицак Микола Андрійович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. I: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 169–170.

5800. Химинець М. Жінки Закарпаття – дома й на чужині. *Краянка*. 1994. С. 46–48.
5801. Химинець М. Організоване жіноцтво Карпатської України (1919–1939). *Українські Карпати: етнос, історія, культура*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1993. С. 500–514.
5802. Химинець Ю. За кордоном. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 36–41.
5803. Химинець Ю. Закарпаття – жертва фашистської Німеччини. *Українські Карпати: етнос, історія, культура*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1993. С. 500–514.
5804. Химинець Ю. Закарпаття – земля української держави. Ужгород, 1992. 144 с.
5805. Химинець Ю. Закарпаття і Радянський Союз (1919–1944). *Карпатська Україна*. 1993. 15 квітня.
5806. Химинець Ю. Мої спостереження із Закарпаття. Нью-Йорк, 1984. 188 с.
5807. Химинець Ю. Тернистий шлях до України. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. 396 с.
5808. Химич Т. Віднайди себе вдома: про українське кліпмейкерство, документалістику та фільм, присвячений Закарпаттю 1919–1939 рр.: [розмова з режисером фільму «Срібна Земля. Хроніка Карпатської України 1919–1939». Вів розмову О. Горин]. *Український тиждень*. 2012. 22–29 березня.
5809. Химишинець В. Спогад про земляка-поета (В скороченні) [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 386–387.
5810. Хіра Олександр. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 191.
5811. Хірург Олександр Фединець. *Пагірля В., Дочинець М. Мукачєво і мукачівці*: Науково-популярні нариси і статті. Ужгород: Гражда, 1994. С. 11–12.
5812. Хланта І. Августин Волошин. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 125–131.
5813. Хланта І. Андрій Ворон. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна

- адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 134–136.
5814. Хланта І. Андрій Карабелеш. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 293–295.
5815. Хланта І. Андрій Патрус-Карпатський. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 539–544.
5816. Хланта І. Андрію Ворону було б 100. *Календар українців Угорщини на 2002 рік* / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 54–55.
5817. Хланта І. Балега Юрій Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 143.
5818. Хланта І. Бараболя Марко (справж. – Рознійчук Іван Федорович). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 214.
5819. Хланта І. Бирчак Володимир Іванович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 602–603.
5820. Хланта І. Білак Степан. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2003. Т. 2 (Б–Біо). С. 759.
5821. Хланта І. Божук Миколая (справж. – Божук-Штефуца Василина Миколаївна). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 2 (Біо–Бя). С. 177.
5822. Хланта І. Боршош-Кум'ятський Юлій Васильович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь,

- М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 54–55.
5823. Хланта І. Василь Гренджа-Донський. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 178–189.
5824. Хланта І. Василь Пачовський. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 545–546.
5825. Хланта І. Володимир Бірчак. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 57–61.
5826. Хланта І. Ворон Андрій Михайлович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 74.
5827. Хланта І. «Гартуймо серце, дух кріпкий...». Миколі Івановичу Рішку виповнилося 100 років. *Трибуна*. 2006. 30 грудня.
5828. Хланта І. Гордість і біль. Злилися воєдино в народній пісні «Ци чули ви, добрі браття». *Європа-Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 108–109.
5829. Хланта І. Гренджа-Донський Василь Степанович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 112–113.
5830. Хланта І. Дем'ян Лука Васильович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 114–115.
5831. Хланта І. Долгош Іван Іванович [автор роману про Карпатську Україну «Заплакала Тиса кров'ю»]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2008. Т. 8 (Дл–Дя). Додаток А–Г. С. 213.
5832. Хланта І. Закарпатські страсотерпці України [Рец.: Криваві тіні Кремлю: Літературна творчість репресованих закарпатців (2006)]. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 16. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2007. С. 172–173.

5833. Хланта І. Зореслав. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 268–269.
5834. Хланта І. Іван Ірлявський. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 289–290.
5835. Хланта І. Іван Колос. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 318–319.
5836. Хланта І. Іван Михайлович Сенько. 85-річчя від дня народження фольклориста, літературознавця (нар. 1937). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2022 рік*: рекомендований бібліографічний посібник / Департамент культури, національностей та релігій Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської облради; укладачі: О. О. Шелак, М. Б. Бадида; випусковий редактор Н. М. Бондаренко; бібліографічний редактор В. Падяк; відповідальна за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. С. 149–156.
5837. Хланта І. Іван Панькевич. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 517–525.
5838. Хланта І. Ірина Невицька. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 494–496.
5839. Хланта І. Ірлявський Іван (справж. – Рошко Іван Іванович). *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2011. Т. 11 (Зор–Как). С. 514–515.
5840. Хланта І. Карабелеш Андрій Васильович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 152.
5841. Хланта І. Карабелеш Андрій Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т.

- Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 273.
5842. Хланта І. Карпатська Україна у народних переказах. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 63–68.
5843. Хланта І. Карпатська Україна у народних піснях та переказах. *Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців* / М. М. Вегеш, М. В. Делеган, О. Д. Довганич та ін. [Відповідальний редактор М. М. Вегеш]. Ужгород, 2002. С. 392–410.
5844. Хланта І. Корнило Заклинський. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 254–255.
5845. Хланта І. Лука Дем'ян. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 199–205.
5846. Хланта І. Марійка Підгірянки. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 556–560.
5847. Хланта І. Марко Бараболя. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 39–41.
5848. Хланта І. Маркуш Олександр Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 206–207.
5849. Хланта І. Микола Зимомря. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 258–265.
5850. Хланта І. Микола Рішко. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 612–616.
5851. Хланта І. Михайло Попович. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна

- адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 590–591.
5852. Хланта І. Мишанич Олекса Васильович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 218–219.
5853. Хланта І. Народна пісенність часів Карпатської України. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 75–76.
5854. Хланта І. Олекса Мишанич. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 473–479.
5855. Хланта І. Олександр Іванович Сливка: 95-річчя з дня народження прозаїка, драматурга (1909). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік: Рекомендаційний бібліографічний посібник* / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Науковий редактор В. І. Падяк; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2003. С. 159–163.
5856. Хланта І. Олександр Маркуш (1891–1971). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 590–592.
5857. Хланта І. Олександр Маркуш. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 424–436.
5858. Хланта І. Олександр Сливка. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 664–665.
5859. Хланта І. Петро Міговк. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 484–486.
5860. Хланта І. Петро Сова. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна

- адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 666–668.
5861. Хланта І. Рознійчук Іван Федорович (Марко Бараболя). *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 276–277.
5862. Хланта І. Рошко Іван Іванович (Іван Ірлявський). *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 280.
5863. Хланта І. Спиридон Черкасенко. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 792–794.
5864. Хланта І. Станинець Юрій Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 309.
5865. Хланта І. Степан Пап. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 537–538.
5866. Хланта І. Тернистий шлях до храму. Літературні портрети письменників Закарпаття. Ужгород: ВАТ «Патент», 1994. 179 с.
5867. Хланта І. Федір Іванчов. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 275–278.
5868. Хланта І. Федір Потушняк. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 592–603.
5869. Хланта І. Юлій Боршош-Кум'ятський. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 76–82.
5870. Хланта І. Юрій Станинець. *Хланта І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті. Біобібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна державна адміністрація; Закарпатська державна універсальна наукова бібліотека. Ужгород: «Закарпаття», 1995. С. 679–672.

5871. Хланта І., Юрош О. Зимомря Микола Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 136.
5872. Хланта Іван Васильович. *Верховина. Волівщина–Міжгірщина*. Історико-культурологічні нариси. Ужгород: Видавництво ТІМРАНІ, 2017. С. 453–454.
5873. Хланта О. Віктор Желтвай (1886–1974). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 537–541.
5874. Хланта О. Віктор Желтвай: невідомі сторінки біографії, культурно-просвітянської, релігійної і громадсько-політичної діяльності. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 231–233.
5875. Хланта О. Він був депутатом Сойму Карпатської України. *Календар «Просвіти» на 2000 рік*. Ужгород, 2000. С. 146–148.
5876. Хланта О. Громадський діяч і педагог. Копин Юлій Юрійович. *Реабілітовані історією*: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 440–443.
5877. Хланта О. Двоє зі славної родини Желтваїв. Син – Желтвай Микола Вікторович. *Календар «Просвіти» на 2011 рік*. Ужгород, 2011. С. 135.
5878. Хланта О. Деякі питання керівництва Мукачівською єпархією православної церкви в Закарпатській Україні у 1939–1944 рр. *Науковий збірник Краєзнавчого музею*. Випуск 2. С. 103–119.
5879. Хланта О. Дмитро Попович (1899–1968). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 561–566.

5880. Хланта О. Документи державного архіву Закарпатської області про «Карпатську Січ». *Молодь–Україні*: Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету. Ужгород, 1996. Т. 9. С. 52–60.
5881. Хланта О. Єпископ Олександр Хіра. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 54–57.
5882. Хланта О. Засуджений як активіст «Просвіти». Хома Віктор Дмитрович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 559–562.
5883. Хланта О. Захисник української мови і культури. Микуляк Василь Іванович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 481–485.
5884. Хланта О. Зі славної родини Желтваїв. *Календар «Просвіти» на 1998 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1998. С. 176–177.
5885. Хланта О. Мученик за віру. Хіра Олександр Корнилович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 554–559.
5886. Хланта О. На гребені життя. Гарагонич Іван Георгійович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 391–395.
5887. Хланта О. Наукова і культурно-освітня діяльність української і російської еміграції на Закарпатті у 20–30-х роках ХХ століття. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 6. З нагоди 70-річчя відомого українського вченого-археолога, професора Ужгородського національного університету Едуарда Альбертовича Балагурі. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2002. С. 82–85.
5888. Хланта О. Несправедливий вирок. Бабиченко Арсен Васильович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 312–316.
5889. Хланта О. Новизна методики досліджень історії Закарпаття у працях Вікентія Шандора. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Ужгород, 1999. Річник II–III (XVI–XVII). С. 32–37.
5890. Хланта О. Патріот із родини Желтваїв. Желтвай Микола Вікторович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 413–416.

5891. Хланта О. Педагог, священник, громадський діяч. Попович Дмитро Миколайович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга.* Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 508–511.
5892. Хланта О. Православна церква на Закарпатті у складі Угорщини (березень 1939 – жовтень 1944 рр.). *Українські землі в роки Другої світової війни: Науково-методичний збірник матеріалів конференції.* 19 грудня 1997 р. / Редколегія: М. Гаврилешко, О. Довганич, В. Задорожний та ін.; Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород, 1998. С. 164–170.
5893. Хланта О. Серед борців за незалежність України [В. І. Худанич]. *Carpatica–Карпатика.* Ужгород: УжНУ, 2002. Випуск 14: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. С. 51–54.
5894. Хланта О. Слово про Василя Гренджу-Донського. *Срібна Земля.* 2000. 9 грудня.
5895. Хланта О. Хіра Олександр Корнилович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 349–350.
5896. Хланта О., Офіцинський Р. Про один із закарпатоукраїнських епізодів міжнародно-релігійного контексту (Діяльність Михайла Попова, адміністратора Мукачівської православної єпархії у 1938–1944 роках). *Україна на міжнародній арені у ХХ столітті: Науково-методичний збірник матеріалів на допомогу учням шкіл і студентам* (Ужгород, 13 травня 1999 р.) / Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород: Патент, 2000. С. 61–84.
5897. Хланта О., Федака П. Двоє зі славної родини Желтваїв. Батько – Желтвай Віктор Юлійович. *Календар «Просвіти» на 2011 рік.* Ужгород, 2011. С. 134.
5898. Хланта О., Федака П. Желтвай Віктор Юлійович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 129.
5899. Хланта О., Хланта І. Педагог, письменник, громадський і церковний діяч (До 100-річчя від дня народження Дмитра Поповича). *Календар «Просвіти» на 1999 рік.* Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 210–214.
5900. Ходанич Л. Алиськевич Андрій. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 20.

5901. Ходанич Л. Бабота Любиця. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 37–38.
5902. Ходанич Л. Барнич Ярослав. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 49.
5903. Ходанич Л. Баяновська Марія Романівна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 52–54.
5904. Ходанич Л. Благодійність в освіті Закарпаття [про сиротинець Августина Волошина та Ірини Петрик]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 68–69.
5905. Ходанич Л. Божук-Штефуца Василина Миколаївна (літературний псевдонім – Миколая Божук). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 73.
5906. Ходанич Л. Бокшай Еміліан. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 74–75.
5907. Ходанич Л. Боршош-Кум'ятський Юлій Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 78–79.
5908. Ходанич Л. Введення постаті Августина Волошина у навчально-виховний процес сучасної школи: методологічний аспект. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 39–43.
5909. Ходанич Л. Віднянський Степан Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 107–108.
5910. Ходанич Л. «Вперед». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 115.
5911. Ходанич Л. Гаврош Олександр Дюлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 119–120.
5912. Ходанич Л. Ганич Оксана Миколаївна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 123–124.

5913. Ходанич Л. Гартл Антонін. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 127.
5914. Ходанич Л. «Говерля». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 151.
5915. Ходанич Л. Гриць Агата. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 170–171.
5916. Ходанич Л. «Гражда» [приватне видавництво, яке систематично друкувало книги з історії Карпатської України]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 181–182.
5917. Ходанич Л. Гренджа-Донська Аліса (псевдонім – Зірка). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 182.
5918. Ходанич Л. Гренджа-Донський Василь Степанович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 182–183.
5919. Ходанич Л. Дутко Ольга Михайлівна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 225–226.
5920. Ходанич Л. «Душпастьорь». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 231.
5921. Ходанич Л. «Екзиль» [журнал, в якому систематично друкуються матеріали з історії Карпатської України]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 232.
5922. Ходанич Л. Етнографічне товариство Підкарпатської Русі. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 238–239.
5923. Ходанич Л. Етнопедагогіка [аналіз праць А. Волошина, В. Бірчака, В. Гренджі-Донського та ін.]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 239.

5924. Ходанич Л. Ідеологія в освіті Закарпаття. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 308.
5925. Ходанич Л. Імідж учителя крізь призму компетентнісної парадигми: культурно-історичний ракурс Закарпаття. *Освіта Закарпаття*. 2015. № 21. С. 3–8.
5926. Ходанич Л. Ірлявський Іван Іванович (Рошко). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 328.
5927. Ходанич Л. «Карпатський край» [часопис, в якому публікувалися статті про А. Волошина, С. Ключурака, Д. Климпуша та ін.]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 339–340.
5928. Ходанич Л. Кедюлич Іван Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 343–344.
5929. Ходанич Л. Кешеля Дмитро Михайлович [режисер документального фільму про Карпатську Україну]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 348.
5930. Ходанич Л. Лелекач Микола Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 420–421.
5931. Ходанич Л. Малильо Софія Михайлівна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 443–444.
5932. Ходанич Л. Мандзюк Ганна Іванівна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 446–447.
5933. Ходанич Л. Мандзюк Микола Миколайович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 447.
5934. Ходанич Л. «Науковий збірник товариства «Просвіта». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 503.
5935. Ходанич Л. «Наш рідний край». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 506.

5936. Ходанич Л. Неврлий (Неврлі) Микола. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 508.
5937. Ходанич Л. Обласна педагогічна премія імені А. Волошина. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття*. Т. II. О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 8.
5938. Ходанич Л. Пагиря Василь Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 32–33.
5939. Ходанич Л. Пазуханич Юрій Георгійович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 33.
5940. Ходанич Л. Пап Степан. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 38.
5941. Ходанич Л. Патріотичне виховання засобами поезії Закарпаття як основа формування оборонця Карпатської України. *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 2. С. 14–17.
5942. Ходанич Л. Підгірянка Марія (Марія Омелянівна Ленарт-Домбровська). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 64.
5943. Ходанич Л. Риторика в освіті Закарпаття. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 117.
5944. Ходанич Л. «Рідна школа». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 120–121.
5945. Ходанич Л. Рішко Микола. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 122–123.
5946. Ходанич Л. Роль Олександра Маркуша в розвитку літератури для дітей на Закарпатті. *Освіта Закарпаття*. 2016. № 23–24. С. 136–139.
5947. Ходанич Л. Роцахівський Михайло Андрійович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 135.
5948. Ходанич Л. «Русинь». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 138.
5949. Ходанич Л. Русинська мова. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 138–139.

5950. Ходанич Л. «Руська молодежь». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 141.
5951. Ходанич Л. «Руська нива». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 141.
5952. Ходанич Л. Син Карпат, що жив для України: штрихи до портрета В. Гренджі-Донського. Реґо Г. Слов'янська писемність через призму «Азбуки угро-руського и церковно-славянського чтенія» Августина Волошина. *Освіта Закарпаття*. 2017. № 25–26. С. 53–58.
5953. Ходанич Л. «Свята Родина». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 155.
5954. Ходанич Л. Святиня Іван Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 155.
5955. Ходанич Л. Сенько Іван Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 161–162.
5956. Ходанич Л. Скиба Ємиліян (Омелян) Дмитрович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 169.
5957. Ходанич Л. Сулінчак Василь. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 193–194.
5958. Ходанич Л. Тисянська Маруся (Кабалюк Марія Миколаївна). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 202–203.
5959. Ходанич Л. Тищенко Юрій (Юрій Сірій). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 203–204.
5960. Ходанич Л. Томчаній Михайло Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 214–215.
5961. Ходанич Л. Трухлий Іван. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 219.
5962. Ходанич Л. «Українське слово». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 239.

5963. Ходанич Л. «Український дитячий притулок». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 240.
5964. Ходанич Л. «Учитель». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 246.
5965. Ходанич Л. «Учительський голос». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 248.
5966. Ходанич Л. Федак Василь Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 250.
5967. Ходанич Л. Фединець Олександр Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 252–253.
5968. Ходанич Л. Хланта Іван Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 268–269.
5969. Ходанич Л. ЧУС (Чоловіча учительська семінарія). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 293.
5970. Ходанич Л. Чучка Павло Павлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 293–294.
5971. Ходанич Л. Шпонтак Михайло Юрійович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 331.
5972. Ходанич Л., Ходанич П. Літературна освіта на Закарпатті. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 429–431.
5973. Ходанич П. Аржевітін Станіслав Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 31–32.
5974. Ходанич П. Аркас Микола Миколайович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 33.
5975. Ходанич П. Балєга Юрій Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 44.

5976. Ходанич П. Бедь Віктор Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 54.
5977. Ходанич П. Белень Михайло Олексійович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 55–56.
5978. Ходанич П. Бірчак Володимир Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 61–62.
5979. Ходанич П. Бокшай Йосип Йосипович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 75–76.
5980. Ходанич П. Василь Пачовський і українська національна педагогічна ідея в закарпатській малярській школі 20–30-х років ХХ століття. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 371–376.
5981. Ходанич П. Володимир Іванович Бірчак. 125-річчя з дня народження прозаїка, публіциста (1881–1952). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік*: Рекомендаційний бібліографічний посібник / Укладачі: Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич, І. Г. Горват; Науковий редактор В. І. Падяк; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випускаючий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2005. С. 139–142.
5982. Ходанич П. Ворон Андрій Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 114.
5983. Ходанич П. Голота Яків. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 156–157.
5984. Ходанич П. Гомоннай Василь Васильович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2006. Т. 6 (Го–Гю). С. 136.
5985. Ходанич П. Гомоннай Василь Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 157–159.

5986. Ходанич П. Гранчак Іван Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 166.
5987. Ходанич П. Дем'ян Лука Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 187–188.
5988. Ходанич П. Долгош Іван Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 213–214.
5989. Ходанич П. Емігранти-педагоги. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 235–236.
5990. Ходанич П. Ерделі (Гриць) Адальберт Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 236–237.
5991. Ходанич П. Заклинський Корнило Романович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 281–282.
5992. Ходанич П. Ідея слов'янської єдності в навчальній літературі Закарпаття 20–30-х років. *Ідеї слов'янської єдності та суспільна думка на Закарпатті в ХІХ–ХХ ст.*: Доповіді наукового семінару, присвяченого 150-річчю Слов'янського з'їзду в Празі / Редколегія: І. М. Гранчак (відповідальний редактор) та ін.; Упорядник: І. М. Ліхтей. Ужгород, 1999. С. 236–240.
5993. Ходанич П. Карабелеш Андрій Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 336.
5994. Ходанич П. «Карпати» [Всеукраїнське державне видавництво в м. Ужгороді, яке впродовж десятиліть видає книги про Карпатську Україну]. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 336–337.
5995. Ходанич П. Коршинський Іван Юрійович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 372.
5996. Ходанич П. Кукуруза Павло. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 402–403.

5997. Ходанич П. Мадяризація. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 440–441.
5998. Ходанич П. Манайло Федір Федорович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 445–446.
5999. Ходанич П. Маркусь Василь Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 452–453.
6000. Ходанич П. Маркуш Олександр Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 454–455.
6001. Ходанич П. Мишанич Олекса Васильович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. 1: А–Н. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2021. С. 474–475.
6002. Ходанич П. «Общество им. Александра Духновича». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 9–10.
6003. Ходанич П. Опаленик Василь Степанович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 14.
6004. Ходанич П. Патрус-Карпатський Андрій Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 42.
6005. Ходанич П. Пачовський Василь. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 43.
6006. Ходанич П. Педагогічна освіта. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 47–48.
6007. Ходанич П. Педагогічна преса. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 48–49.
6008. Ходанич П. Педагогічна та культурно-освітня діяльність письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919–1939). Ужгород: МПП «Гражда», 1999. 88 с.
6009. Ходанич П. Петрів Всеволод Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 60.
6010. Ходанич П. Поборник української школи на Закарпатті. До 120-ліття з дня народження Августина Штефана. URL:

<http://zakinppo.org.ua/kafedri/kafedra-suspilnogumanitarnoi-ta-etikoestetichnoi-osviti/zagalni-materiali/883-pobornik-ukrayinskoyi-shkoli-na-zakarpatti> (дата звернення: 22. 01. 2022).

6011. Ходанич П. Попович Дмитро Миколайович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 77–78.
6012. Ходанич П. Потушняк Федір Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 82–83.
6013. Ходанич П. Приходько Олекса Кіндратович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 90.
6014. Ходанич П. Проблема реабілітації педагогічної та культурно-освітньої спадщини Володимира Бірчака. *Права і свободи людини та сучасний суспільний прогрес: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 24–25 лютого 1999 р.* / Редколегія: Ф. Г. Вашук (голова) та ін. Ужгород, 1999. С. 464–468.
6015. Ходанич П. «Пробоем». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 92.
6016. Ходанич П. «Просвіта». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 94–95.
6017. Ходанич П. Просвітницька діяльність учителя. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 95.
6018. Ходанич П. «Пчолка». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 103–104.
6019. Ходанич П. Ребрик Іван Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 107.
6020. Ходанич П. Ребрик Наталія Йосипівна. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 107–108.
6021. Ходанич П. Рознійчук Іван (Марко Бараболя). *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 127–128.
6022. Ходанич П. Росоха Степан. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 132–133.

6023. Ходанич П. «Русская земля». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 140.
6024. Ходанич П. «Свобода». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 154–155.
6025. Ходанич П. Сливка Олександр Іванович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 172.
6026. Ходанич П. Срібна земля. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 181–182.
6027. Ходанич П. Товариство діячів образотворчих мистецтв на Підкарпатській Русі. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 205.
6028. Ходанич П. Товариство українських письменників та журналістів Підкарпатської Русі. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 211.
6029. Ходанич П. Українське педагогічне товариство. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 239.
6030. Ходанич П. «Унію». *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 244.
6031. Ходанич П. Федака Дмитро Михайлович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 250–251.
6032. Ходанич П. Федака Сергій Дмитрович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 251–252.
6033. Ходанич П. Черкасенко Спиридон Феодосійович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 287.
6034. Ходанич П. Чехізація. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 288–289.
6035. Ходанич П. Шерегій Євген Миронович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 300.

6036. Ходанич П. Шерегій Юрій-Августин Миронович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 300–301.
6037. Ходанич П. Штефан Августин Омелянович. *Педагогічна енциклопедія Закарпаття* / голова редакційної колегії В. В. Химинець. Т. II: О–Я. Ужгород: Карпати, 2022. С. 332–333.
6038. Хома В. Таємниці поетичної творчості Зореслава. *Розвиток русинської поезії в Словаччині від 20-х до 90-х років ХХ століття* (нарис історії з портретами поетів). Братислава: Спілка словацьких письменників, 2000. С. 21–45.
6039. Хома Т. Мовознавча проблематика досліджень спадщини Августина Волошина. *Мова і культура*. Випуск 11. Том III (115). К., 2009. С. 42–49.
6040. Хоміцький М. Спогади січовика. *Карпатська Україна і Августин Воолошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави». Ужгород, 11–12 березня 1994 року. Ужгород: «Гражда», 1995. С. 340–347.
6041. Хомуляк С. Закарпаття у складі Чехо-Словаччини. *Історія і правознавство*. 2006. № 12. С. 23–24.
6042. Храпливий Є. Карпатська Україна в числах. Львів, 1938. 44 с.
6043. Християнсько-Народна Партія. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 192.
6044. Хруленко І. Інформаційно-пропагандистська та культурно-просвітницька діяльність Карпатської Січі. *Воєнна історія Галичини та Закарпаття*. Науковий збірник. Матеріали Всеукраїнської наукової військово-історичної конференції, м. Львів, 15 квітня 2010 р. / Відп. ред.: В. В. Карпов, В. І. Горелов, І. В. Мороз. К., 2010. С. 419–422.
6045. Хто автор «Проекту автономії?». *Марко Бараболя (Рознійчук Іван Федорович). З правдивою пошаною: Твори. Слово про письменника. До 110-річчя від дня народження* / Упорядкування Наталії Ребрик; передмова, упорядкування, примітки Івана Ребрика. Бібліотека науково-мистецького часопису «Екзиль». Ужгород: Гражда, 2020. С. 205. Літературно-краєзнавча серія «Люби своє». Пам'яті Олексія Мишанича.
6046. Худанич В. «Альтернативи у Волошина не було». Події 65-річної давності – очима свідка народження Карпатської України, а нині доктора історичних наук. *Світогляд*. 2004. 13 березня.
6047. Худанич В. Баран Олександр Вікторович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 33–34.

6048. Худанич В. Бачинський Едмунд Степанович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 27–28.
6049. Худанич В. Берегівська українська гімназія. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції* / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 22–42.
6050. Худанич В. Василь Вайдич. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 144–145.
6051. Худанич В. Василь Вереш. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 145–147.
6052. Худанич В. Василь Івановчик. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 168–169.
6053. Худанич В. Василь Олах. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 184–185.
6054. Худанич В. Василь Попович. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 194.
6055. Худанич В. Василь Романюк (1925–1981). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії* / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 759.
6056. Худанич В. Василь Романюк. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 197–198.
6057. Худанич В. Василь Тимко. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 207–208.
6058. Худанич В. Василь Янішевський. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 217–219.
6059. Худанич В. Виникнення, структура і діяльність Карпатської Січі. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 33–40.
6060. Худанич В. Виникнення, структура і діяльність Карпатської січі. *Книга Пам'яті України. Закарпатська область: У 2-х томах. Т. 2*. Ужгород: Карпати, 1998. С. 39–45.
6061. Худанич В. Вікентій Шандор – політик і вчений. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник II-III (XVI-XVII)*. На пошану д-

- ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 27–31.
6062. Худанич В. Володимир Росоха. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 203.
6063. Худанич В. Вступ. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції* / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 3–10.
6064. Худанич В. Ганна Кость-Мельник. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 179.
6065. Худанич В. Готуючись до оборони краю. *Дмитро Климпуш – головний командант «Карпатської Січі»: Документи, спогади, статті, вірші* / Упор. О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 45–55.
6066. Худанич В. Державотворчий процес на Закарпатті в міжвоєнний період. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року)*. Ужгород, 2000. С. 14–21.
6067. Худанич В. Дмитро Климпуш. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 175–178.
6068. Худанич В. Еміль Височаниський. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 147–148.
6069. Худанич В. Єпископу І. Маргітичу – 80 років. *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 112–114.
6070. Худанич В. Закарпаття 1938–1941 років: угорсько-українське історичне зближення. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Випуск 12*. Ужгород: «Вісник Карпат», 2005. С. 209–211.
6071. Худанич В. Закарпаття 1938–1941 років: угорсько-українське історичне зближення. *Трибуна*. 2005. 5 лютого.
6072. Худанич В. Змагання за українську національну ідею на Закарпатті в 1939–1944 рр. *Возз'єднання Закарпаття з Україною*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 60-ти річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. Ужгород, 29 червня 2005 р. / Редакційна колегія: Л. О. Белей, М. М. Вегеш, Д. Д. Данилюк, О. Д. Довганич, І. О. Мандрик, В. І. Фенич, В. І. Худанич. Ужгород, 2006. С. 89–97.
6073. Худанич В. Зореслав (Сабол Степан Михайлович). *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 163–168.
6074. Худанич В. Іван Дувалко. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 157–160.

6075. Худанич В. Іван Киртиця. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 174–175.
6076. Худанич В. Іван Небола. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 182–184.
6077. Худанич В. Іван Олексик. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 185–186.
6078. Худанич В. Іван Рогач. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 196–197.
6079. Худанич В. Іван Черешня. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 209–210.
6080. Худанич В. Іван Янішевський. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 219–220.
6081. Худанич В. Ігнатишин-Логуш Марія. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 142–143.
6082. Худанич В. Із Понадтисся – до берегів Дніпра. Витоки помаранчевої революції починалися у березні 1939-го... Розмову записала Ірина Густі. *Новини Закарпаття*. 2005. 15 березня.
6083. Худанич В. Історіографія Карпатської України. *Проблеми історіографії*: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 30-річчю Українського Історичного Товариства і журналу «Український історик». 2 березня 1996 р. Мукачево: Елара, 1996. С. 89–96.
6084. Худанич В. Карпатська Україна – провісник незалежності нашої держави. *Календар українців Угорщини на 2002 рік* / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 18–22.
6085. Худанич В. Карпатська Україна – пролог відновлення Української держави. *Історія України*. 2003. № 17. С. 11–14; № 19. С. 12–14.
6086. Худанич В. Карпатська Україна – пролог відродження Української Держави. *Самостійна Україна*. 1999. Р.І. Ч. 4. С. 17–23; 2000. Р. ІІ. Ч. 1. С. 10–16.
6087. Худанич В. Карпатська Україна – пролог відродження української держави. *Карпатський край*. 1999. № 30. С. 20–24.
6088. Худанич В. Карпатська Україна в європейській політичній кризі 1938–1939 років. *Календар «Просвіти» на 1994 рік*. Ужгород, 1994. С. 59–62.
6089. Худанич В. Карпатська Україна в європейській політичній кризі 1938–1939 рр. *Проблеми регіональної політики*. Львів, 1995. С. 213–219.
6090. Худанич В. Карпатська Україна в системі міжнародних відносин: Схід – Захід. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 169–180.

6091. Худанич В. Карпатська Україна і Карпатська Січ. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 8–16.
6092. Худанич В. Карпатська Україна на шляху українського державотворення. *Возз'єднання Закарпаття з Україною*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 60-ти річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. Ужгород, 29 червня 2005 р. / Редакційна колегія: Л. О. Белей, М. М. Вегеш, Д. Д. Данилюк, О. Д. Довганич, І. О. Мандрик, В. І. Фенич, В. І. Худанич. Ужгород, 2006. С. 80–88.
6093. Худанич В. «Карпатська Січ» в обороні Карпатської України. *Срібна Земля*. 2004. 21 лютого.
6094. Худанич В. Кедюлич-Химинець Марія. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 153–154.
6095. Худанич В. Костянтин Бризгун. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 137–140.
6096. Худанич В. Леся Шанта (Бризгун). *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 210–212.
6097. Худанич В. Людмила Бризгун-Скорюк. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 136–137.
6098. Худанич В. Марія Балтарович-Кричфалуші. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 134–136.
6099. Худанич В. Марія Ігнатишин-Логуш. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 169–171.
6100. Худанич В. Марія Кедюлич-Химинець (нар. 1915). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 319–320.
6101. Худанич В. Марія Кедюлич-Химинець. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 172–174.
6102. Худанич В. Микола Галай. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 148–150.

6103. Худанич В. Микола Мигович. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 181–182.
6104. Худанич В. Микола Павлюк. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 186–187.
6105. Худанич В. Михайло Готра. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 153–154.
6106. Худанич В. Михайло Колодзінський – шеф генерального штабу Карпатської Січі. *Самостійна Україна*. 1999. Р. LI. Ч. 2. С. 19–23.
6107. Худанич В. Михайло Колодзінський – шеф генерального штабу Карпатської Січі. *Самостійна Україна*. 1999. С. 19–25.
6108. Худанич В. Михайло Пап. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 190–192.
6109. Худанич В. Михайло Теслевич. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 206–207.
6110. Худанич В. Михайло Шпонтанк. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 215–117.
6111. Худанич В. Міжвоєнний період в історії Закарпаття. *Українські Карпати: етнос, історія, культура*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1993. С. 538–546.
6112. Худанич В. Моє навчання та визрівання в Берегівській гімназії. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич*. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 53–57.
6113. Худанич В. Нести українську правду в неукраїнський світ. *Ужгородський університет*. 1999. 30 грудня.
6114. Худанич В. Оксана Бризгун-Соколик. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 140–144.
6115. Худанич В. Оксана Генгалю. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 155.
6116. Худанич В. Олександр Желтвай. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 161–162.
6117. Худанич В. Олександр Палаташ. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 188–189.
6118. Худанич В. Олена Глібович. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 152–153.
6119. Худанич В. Особливості формування політичної думки на Закарпатті напередодні Другої світової війни. *Політологічний вісник: Матеріали Всеукраїнської наукової історичної конференції «Політична думка в Україні: минуле і сучасність»*. К., 1993. С. 25–27.
6120. Худанич В. Павло Полянський. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 193–194.

6121. Худанич В. Петро Баєр (Нар. 1921 р.). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 732–733.*
6122. Худанич В. Петро Баєр. *Світове Братство Карпатська Січ. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 130–133.*
6123. Худанич В. Петро Ігнатко. *Світове Братство Карпатська Січ. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 171–172.*
6124. Худанич В. Петро Стерчо. *Світове Братство Карпатська Січ. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 203–206.*
6125. Худанич В. Пласт у Берегівській гімназії. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 97–100.*
6126. Худанич В. Полковник А. Мельник і Закарпаття. *Календар українців Угорщини на 2001 рік / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 83–85.*
6127. Худанич В. Про нову книгу Миколи Вегеша. *Микола Вегеш – історик України. Ужгород, 2002. С. 139–145.*
6128. Худанич В. Про пам'ятний знак на Верецькому перевалі. *Календар українців Угорщини на 2002 рік / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 94–97.*
6129. Худанич В. Пролог відродження Української держави. *Срібна Земля. 1999. 20 лютого.*
6130. Худанич В. Пушкаш Андрій Іванович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 265–266.*
6131. Худанич В. Рогач Іван Андрійович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 274–275.*
6132. Худанич В. Розчленування Чехословаччини й окупація Закарпаття Угорщиною, 1938–39 рр. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944 / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 7–12.*

6133. Худанич В. Росоха Степан Степанович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 278–279.
6134. Худанич В. Січовик Варфоломій Гаджега. *Календар українців Угорщини на 2002 рік* / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 22–23.
6135. Худанич В. Спогади Вікентія Шандора. *Вісник*. 1997. Рік 50. Ч. 1. С. 63–65.
6136. Худанич В. Спогади Вікентія Шандора. *Карпатський голос*. 1996. 8 – 21 лютого. № 3 (49).
6137. Худанич В. Сподвижник віри, патріот Срібної Землі. Маргітич Іван Антонович. *Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Реабілітовані історією. Закарпатська область: У двох книгах. Книга друга*. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2004. С. 474–481.
6138. Худанич В. Спомини Вікентія Шандора. *Календар українців Угорщини на 2001 рік* / Редактори-упорядники: Омелян Русин (Будапешт), Василь Худанич (Ужгород). Ужгород: «Мистецька лінія», 2001. С. 118–121.
6139. Худанич В. Степан Росоха. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 198–202.
6140. Худанич В. Стерчо Петро Юрійович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 311.
6141. Худанич В. Суспільно-політичні погляди Василя Пачовського. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 376–383.
6142. Худанич В. Угорський концентраційний табір «Ворюлопош». *Календар українців Угорщини на 2002 рік* / Відповідальний редактор д-р. Омелян Русин; редактори-упорядники: д-р. Омелян Русин, професор Василь Худанич. Ужгород: «Мистецька Лінія», 2002. С. 77–79.
6143. Худанич В. Угорсько-українське історичне зближення [Про дослідження українськими і угорськими істориками історії Карпатської України]. *Срібна Земля*. 2005. 29 січня.
6144. Худанич В. Федір Попович. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 195.

6145. Худанич В. Хустській гімназії – сімдесят років. *Хустська гімназія*. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород: Гражда, 1994. С. 17–21.
6146. Худанич В. Чи була Карпатська Україна в 1938–1939 рр. державою? *Старий Замок*. 1999. 11 березня.
6147. Худанич В. Шанта Юрій. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 368–369.
6148. Худанич В. Штефан Августин Омелянович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 381–382.
6149. Худанич В. Юліан Ревай – прем'єр-міністр Карпатської України (1899–1979). *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати – Гражда, 1999. С. 22–33.
6150. Худанич В. Юлій Кубиній. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 180–181.
6151. Худанич В. Юрій Гвоздулич (1920–2002). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 458–459.
6152. Худанич В. Юрій Гвоздулич. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 150–152.
6153. Худанич В. Юрій Друляк. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 156–157.
6154. Худанич В. Юрій Шанта (нар. 1918 р.). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 524–525.

6155. Худанич В. Юрій Шанта. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 213–215.
6156. Худанич В. Юрко Козак. *Світове Братство Карпатська Січ*. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2005. С. 178–179.
6157. Худанич В. Яку автономію обіцяв нам Горті? *Закарпатська правда*. 1993. 14 вересня.
6158. Худанич В., Боднар В. Карпатська Україна в 1938–1939 рр. *Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30-х рр. ХХ ст.»*. Ужгород, 1992. С. 122–123.
6159. Худанич В., Боднар В. Окупація Карпатської України в 1938–1939 рр. *Українські землі в роки Другої світової війни: Науково-методичний збірник матеріалів конференції. 19 грудня 1997 р.* / Редколегія: М. Гаврилешко, О. Довганич, В. Задорожний та ін.; Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород, 1998. С. 48–54.
6160. Худанич В., Хланта І. Пап Степан Васильович. *Енциклопедія Закарпаття. Визначні особи ХХ століття* / Редакційна колегія: В. В. Бедь, М. М. Ганич, О. Д. Довганич, В. І. Комендар, І. М. Мешко, І. П. Стецяк, І. В. Хланта, В. І. Худанич. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2007. С. 241–242.
6161. Хуст відсвяткував 70-річчя Карпатської України. *Трибуна*. 2009. 17 березня.
6162. Хуст – столиця Карпатської України: Історичні, мовознавчі та суспільно-політичні публікації про місто Хуст у західноукраїнській пресі 1938–1939 років / упорядкування, літературна редакція і примітки Василя Габора. Львів: ЛА «Піраміда», 2020. 104 с.

Ц

6163. Цап М. Тема Карпатської України у періодичних и книжкових виданьох руснацох и українцох Югославії. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 310–314.
6164. Цар І. Згадую Гренджу-Донського (В скороченні). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 269–270.
6165. Цар І. Згадую Гренджу-Донського... *Радянська Верховина*. 1991. 16 квітня.
6166. Цебрик В. Карпатська Україна – у вогні. URL: <http://ukrnationalism.com/publications/4309-karpatska-ukraina-u-vohni.html> (дата звернення: 28. 07. 2021).

6167. Цендра Н. Спалах пам'яті Карпатської України на берегах Дніпра [Про заходи, присвячені Карпатській Україні, які провели члени «Товариства закарпатців у Києві»]. *Новини Закарпаття*. 2009. 21 березня.
6168. Центральна Руська (Українська) Народна Рада. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 193–194.
6169. Цибик М. Красне Поле на соборній українській ниві. *Срібна Земля*. 2002. 3 серпня.
6170. Циганко Г. Герої – верховинці: [постання Карпатської України]. *Всесвіт*. 1999. № 4. С. 147–148.
6171. Цихуляк І. Ідеї суверенності та етнонаціональна політика отця Августина Волошина. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Міжнародні відносини. 2018. Випуск 3. С. 140, 144Про М. М. Вегеша.
6172. Цікаве про Карпатську Україну від київських музейників. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/93832> (дата звернення: 19. 03. 2023).
6173. Цоклан М. Іван Паламарчук – один із захисників Карпатської України. *Карпатський голос*. 1999. 13–19 березня. № 10 (156).
6174. Цубов Л. Від Карпатської Русі до Карпатської України. *Демократичне врядування: Науковий вісник*. 2009. Випуск 3. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik3/fail/+Tsubov.pdf (дата звернення: 21. 07. 2021).
6175. Цубов Л. На шляху до державності (До 70-річчя проголошення незалежності Карпатської України). *Наукові записки УПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України*. Випуск 43. 2018. С. 231–242.
6176. Цуга В. Про велич і трагедію Карпатської України. *Трибуна*. 2006. 23 вересня.
6177. Цупа І. Сенатор сойму з Верховини (Про В. Лацанича). *Новини Закарпаття*. 9 серпня.
6178. Цуперяк М. Юність була щасливою [про Берегівську українську гімназію]. *Берегівська українська гімназія: Матеріали науково-практичної конференції* / Редактор-упорядник проф. Василь Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1997. С. 110–113.

Ч

6179. Чабан М. Гойдич Павло-Петро. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 134.
6180. Чаварга А. Вплив видавничої діяльності Чину святого Василя Великого на збереження фонетико-орфографічних особливостей української мови на теренах історичного Закарпаття у 1939–1944 роках (на матеріалі

- періодичного видання «Благовѣстник»). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. Одеса, 2018. Вип. 34. Т. 2. С. 98–102.
6181. Чаварга А. Екстралінгвальні чинники розвитку української літературної мови на теренах історичного Закарпаття у 20–40-х рр. ХХ ст. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Ужгород, 2017. Вип. 22. С. 68–72.
6182. Чаварга А. Мовне вираження гендеру в працях А. Волошина «Методическая грамматика угро-русского литературного языка для народных школ. Часть I-ая. Матеріаль II-го класса народной школы» (1901) та «Методична граматика карпато-руського языка для низших клас народных школ» (1923). *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2018. Вип. 5. Т. 2. С. 23–29.
6183. Чаварга А. Про фонетико-орфографічні особливості мови деяких періодичних видань Угорської Русі другої половини ХІХ – початку ХХ ст. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Лінгвістика». Херсон, 2018. Вип. 33. С. 95–98.
6184. Чаварга А. Церква та культурно-релігійні інституції як головний чинник розвитку літературної мови на теренах історичного Закарпаття у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. *Jazyk a kultúra : Internetový časopis Lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra excelentnosti pri Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove*. 2017. Ročník 8, číslo 31–32/2017. URL: http://www.ff.unipo.sk/jak/31-32_2017/Anna_Cavarga_studia.pdf (дата звернення: 11.05.2021).
6185. Чаварга Г. Приходьте частіше! [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том ХІ. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 350–352.
6186. Чаварга І. Карпатська Україна та останні дні її президента. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 168–171.
6187. Чаварга І., Виноградов С., Гичка А. Роль Августина Волошина у героїчній та трагічній долі Карпатської України. *Українські землі в роки Другої світової війни*: Науково-методичний збірник матеріалів конференції. 19 грудня 1997 р. / Редколегія: М. Гаврилешко, О. Довганич, В. Задорожний та ін.; Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород, 1998. С. 41–48.

6188. Чайка В. Гитлер. Чем грандиознее ложь, тем легче ей готовы поверить. К.: Лотос, 2019. 224 с.
6189. Чайка В. Уинстон Черчилль. Гений власти. К.: ЛОТОС, 2018. 224 с.
6190. Чайківський Б. «Фама». Рекламна фірма Романа Шухевича. *Роман Шухевич – народжений перемагати* / Відп. ред. Андрій Сова. Львів: Апріорі, 2018. С. 286–307.
6191. Чапкалюк Н. Спомин про батька [Про Івана Цмура]. *Календар «Просвіти» на 1999 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 60–62.
6192. Часто П. Батько Августин: [про богослова, педагога, публіциста, письменника, Президента Карпатської України Августина Волошина]. *Свобода*. 2008. 14 березня.
6193. Часто П. Брати мої: [про трьох знаменитих закарпатських братів Федак – Дмитра, Павла та Михайла]. *Альманах Українського Народного Союзу на 2015*. Парсипані–Нью Джерсі: Видавництво «Свобода», 2015. Річник 102. С. 200–208.
6194. Часто П. Він був «каменем з Божої праці»: [до 100-річчя від дня народження О. Ольжича]. *Свобода*. 2007. 6 липня.
6195. Часто П. Карпатська Україна – славна сторінка нашої історії: [конференція, присвячена 60-річчю створення Карпато-Української держави]. *Свобода*. 1999. 9 квітня.
6196. Часто П. УВУ – діяспорний університет, глибоко український [до 90-річчя від дня заснування Українського Вільного Університету]. *Свобода*. 2010. 22 січня.
6197. Часто П. Уклін тобі, Срібна Земле: [історія Карпатської України]. *Свобода*. 1992. 14, 17, 18 березня.
6198. Чемеринський О. *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 1041.
6199. Чендей І. До глибини чарівних літ [жмуток споминів про угорський окупаційний режим]. *Хустська гімназія: матеріали науково-практичної конференції*, Хуст, 27–28 червня, 1992 рік. Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 62–66.
6200. Чендей І. Йосип Бокшай – чарівник із мольбертом. *Іван Чендей у колі сучасників: збірник спогадів, статей, есе, художніх творів, бібліографічних джерел / укладачі: О. Д. Гаврош, С. С. Кіраль, І. В. Когутич, М. І. Трещак, О. В. Шмайда; відповідальні за випуск: О. А. Канюка (2017), М. І. Трещак (2020)*. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. С. 28–31.
6201. Чендей І. Чари чудодійства Федора Манайла. *Іван Чендей у колі сучасників: збірник спогадів, статей, есе, художніх творів, бібліографічних*

- джерел / укладачі: О. Д. Гаврош, С. С. Кіраль, І. В. Когутич, М. І. Трещак, О. В. Шмайда; відповідальні за випуск: О. А. Канюка (2017), М. І. Трещак (2020). Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. С. 52–57.
6202. Чендей І. Велика спадщина Ерделі. *Іван Чендей у колі сучасників*: збірник спогадів, статей, есе, художніх творів, бібліографічних джерел / укладачі: О. Д. Гаврош, С. С. Кіраль, І. В. Когутич, М. І. Трещак, О. В. Шмайда; відповідальні за випуск: О. А. Канюка (2017), М. І. Трещак (2020). Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. С. 58–62.
6203. Чендей І. Спадщину захищати Громадою. *Іван Чендей у колі сучасників*: збірник спогадів, статей, есе, художніх творів, бібліографічних джерел / укладачі: О. Д. Гаврош, С. С. Кіраль, І. В. Когутич, М. І. Трещак, О. В. Шмайда; відповідальні за випуск: О. А. Канюка (2017), М. І. Трещак (2020). Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. С. 80–90.
6204. Чендей І. Наш Олександр Маркуш. *Іван Чендей у колі сучасників*: збірник спогадів, статей, есе, художніх творів, бібліографічних джерел / укладачі: О. Д. Гаврош, С. С. Кіраль, І. В. Когутич, М. І. Трещак, О. В. Шмайда; відповідальні за випуск: О. А. Канюка (2017), М. І. Трещак (2020). Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. С. 98–103.
6205. Чендей І. Наш Олександр Маркуш: [До 100-річчя з дня народження письменника]. *Закарпатська правда*. 1991. 2 листопада.
6206. Чендей І. Письменник і освітянин: [До 90-ліття О. Маркуша]. *Літературна Україна*. 1981. 20 листопада.
6207. Чендей І. Поезії Ю. Боршоша-Кум'ятського. *Закарпатська правда*. 1957. 12 лютого.
6208. Чендей І. Сіяч добра: [Про О. Маркуша]. *Радянська Україна*. 1967. 24 лютого.
6209. Чендей І. Снага і простір Павла Чучки. *Іван Чендей у колі сучасників*: збірник спогадів, статей, есе, художніх творів, бібліографічних джерел / укладачі: О. Д. Гаврош, С. С. Кіраль, І. В. Когутич, М. І. Трещак, О. В. Шмайда; відповідальні за випуск: О. А. Канюка (2017), М. І. Трещак (2020). Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. С. 120–122.
6210. Чендей І. Уклін його пам'яті: [Про О. Маркуша]. *Літературна Україна*. 1971. 29 жовтня.
6211. Чендей І. Щедрий засів: [про творчість поета Ю. Боршоша-Кум'ятського]. *Культура і життя*. 1965. 29 квітня.
6212. Чепелюк О. Син Срібної Землі: [про В. Гренджу-Донського]. *Вісник Хустщини*. 2016. 15 жовтня.
6213. Чепіль М. М., Цибар Т. М. Естетичне виховання учнівської молоді на Закарпатті (1919–1939). Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, 2007. 262 с.

6214. Червак Б. Біографія Андрія Мельника. 12 грудня [2020] відзначатимуть річницю народження голови ОУН Андрія Мельника. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3098904-golova-oun-andrij-melnik-do-130ricca-potribno-bilse-prosvitnickih-i-kulturnih-zahodiv.html> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6215. Червак Б. Карпатський пролог України. *День*. 2008. 15 березня.
6216. Червак Б. Полковник Андрій Мельник і II Великий збір українських націоналістів. URL: <http://argumentua.com/stati/polkovnik-andr-i-melnik-velikii-zb-r-ukra-nskikh-nats-onal-st-v> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6217. Червак Б. Триумф і трагедія Карпато-Української держави. *Українське Слово*. 2005. 23 березня.
6218. Червак Б. Уроки полковника Євгена Коновальця. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2021/06/14/159668/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6219. Череватенко Л. «Я камінь з божої праці». *Ольжич О. Незнаному воякові. Заповідане живим*. С. 351–424.
6220. Черепаха О. На Яблуницькому перевалі вшанували карпатських січовиків... *Срібна Земля–Фест*. 2008. 26 червня–2 липня.
6221. Черешня І. Від Берегівської гімназії до Хуста. *Хустська гімназія*. Матеріали науково-практичної конференції. Ужгород: Гражда, 1994. С. 36–39.
6222. Черная Л. Коричневые диктаторы (Гитлер, Геринг, Гиммлер, Геббельс, Борман, Риббентроп). Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1999. 480 с.
6223. Чернега-Балла О. Черпаючи із Книги Життя. *Йосип Бокшай. Художник правди. Людина правди / Упорядкування, вступна стаття Ерфан Ф.; статті – Біксей Л., Чернега-Балла О., Приходько О., Жаданський Ю., Гібл Ф., Брей О.* Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати», 2016. С. 19–29.
6224. Чернихівський Г. Улас Самчук: сторінки біографії. Тернопіль: Збруч, 2005. 246 с.
6225. Черничко С., Товт Е. Вивчення української мови як іноземної в Угорщині (на Закарпатті) у першій половині ХХ ст. [про Августина Волошина та його підручники]. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Випуск 9. С. 261–267.
6226. Черничко С., Фединець Ч. Наш місцевий Вавилон. Історія мовної політики на території сучасного Закарпаття у першій половині ХХ століття (до 1944 року): [монографія]. Ужгород: Ліра, 2014. 234 с.
6227. Чернишов С. Карпатській Україні 84! Про феномен українського державотворення говорили в обласній бібліотеці. *Погляд*. 2023. 5 квітня.
6228. Черченко Ю. «Пробоем». *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 17.*

6229. Черченко Ю. Рогач Іван. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 249.
6230. Черченко Ю. Чемеринський Орест (псевд. – Ярослав Оршан). *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 489.
6231. Черченко Ю. Шептицький Андрей. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 10: Т–Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2013. С. 631–633.
6232. Черченко Ю. Шептицький Андрей. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 324–327.
6233. Черчилль У. Нікогда не сдаваться! Лучшие речи Черчилля. Каунас, Литва: Кнугу klubas, 2016. 592 с.
6234. Черчилль У. Мировой кризис. Автобиография. Речи. М.: Издательство Эксмо, 2003. 768 с.
6235. Черчилль В. Спогади про Другу світову війну. Том 1. / Переклад з англійської П. Таращука. К.: Видавництво Жупанського, 2018. 496 с.
6236. Чех М. Московський слад польських поправок. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/03/6/152177/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
6237. Чехович В. А. Карпатська Україна. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал – Киї). С. 365–366.
6238. Чехович В. Карпатська Україна. *Політична енциклопедія*: Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заступник голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С. 318.
6239. Чехович В. Карпатська Україна. *Юридична енциклопедія*: У 6 т. / Редакційна колегія: Ю. С. Шемшученко (відповідальний редактор) та ін. Т. 3. К–М. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. 792 с.
6240. Чечва В. У боротьбі за волю Закарпатської України (На основі спогадів П. Полянського). *Визвольний шлях*. 1977. Книга 4. С. 471–477.
6241. Чи мадярська королівська армія мала право на ті варварські злочини / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/chy-madiars-ka-korolivs-ka-armiia-mala-pravo-na-ti-varvars-ki-zlochynu/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6242. Чи могла вистояти Карпатська Україна? URL: <https://old.uinp.gov.ua/news/chi-mogla-vstoyati-karpatska-ukraina> (дата звернення: 28. 07. 2021).

6243. Чижмар О. В. Гренджа-Донський – засновник нової української літературно-художньої антропонімії на теренах Закарпаття. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наукових праць*. Випуск 15. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. С. 386–391.
6244. Чижмар О. Загальнонаціональне та регіональне в закарпатоукраїнській літературно-художній антропонімії XIX–XX століть. Мукачево: «Карпатська Вежа», 2018. 180 с.
6245. Чирибан С. Поет Срібної Землі [про Василя Пачовського]. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка*. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 384390–57.
6246. Чирибан С., Гриць М. Іван Гриць (1884–1954). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака*. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 689–694.
6247. Чирибан С., Гриць М. Іван Гриць: педагогічна, громадсько-культурна і політична діяльність. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року)*. Ужгород, 2000. С. 263–266.
6248. Чирибан С. «Наша Україна жить буде...». Штрихи до портрета педагога, громадсько-політичного і культурного діяча Івана Гриця. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 11 червня.
6249. Чирський М. Тюрми й табори. *Заповіт Срібної землі. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї»*. Львів: Світ, 2001. С. 137–167.
6250. Чирський М. Тюрми й табори (Уривок із спогадів надрукованих у збірнику «Карпатська Україна в боротьбі») [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська*. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 341–343.

6251. Чирський Микола. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 197–198.
6252. Човрій С. Ю. Підготовка вчителів для шкіл Закарпаття (XIX – 40-і роки ХХ ст.). Методичні рекомендації до вивчення теми «Розвиток освіти і шкільництва Закарпаття» з навчальної дисципліни «Історія педагогіки». Мукачево: МДУ, 2017. 31 с.
6253. Чопик Б. Збірник творів для дітей [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 307–308.
6254. Чопик Б. Поезія Василя Гренджі-Донського (Доповідь прочитана на 21-ій конференції Американської Асоціації для розвитку Слов'янських Студій в Чикаго 4 листопада 1989 р.). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 199–205.
6255. Чопик Д. В. Гренджа-Донський – співець Українських Карпат. *Українські Карпати*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.) / Редколегія: П. Чучка (голова) та ін. Ужгород: Карпати, 1993. С. 553–562.
6256. Чорі Ю. Драматургія Закарпаття. Ужгород: Карпати, 1996. 212 с.
6257. Чорна печаль Красного поля (з нагоди річниці пам'яті). *Трибуна*. 2011. 26 березня.
6258. Черногор В. Архіви привідкривають свої таємниці. Закарпаття готується до 70-річчя Карпатської України. *Новини Закарпаття*. 2009. 10 січня.
6259. Черногор В. Із чистого серця, з витоків правди і доброти. До 96-річчя письменника Олександра Сливки. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 30 липня.
6260. Черногор В. Пам'ять, якою нам жити [Про Івана Ірлявського]. *Карпатська Україна. Красне Поле*. 2005. 19 лютого.
6261. Чернописький М. Священний героїзм Михайла Колодзінського. *Березіль*. 2000. № 5–6. С. 146–153.
6262. Чернописький М. Священний героїзм Михайла Колодзінського (26.07.1902–18.03.1939). *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження.

- Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 97–101.
6263. Чуев С. Неизвестная война в Карпатах. Карпатская Сечь. URL: https://runivers.ru/doc/d2.php?SECTION_ID=6341&CENTER_ELEMENT_ID=147494&PORTAL_ID=6341 (дата звернення: 28. 07. 2021).
6264. Чуев С. Проклятые солдаты. Предатели на стороне III рейха. М., 2004.
6265. Чужа О. Книжковий ярмарок відновлюється в Ужгороді: [в т. ч. про презентацію книги О. Пагірі «Карпатська Січ: збройне формування Карпатської України» (26 травня в Закарпатській ОУНБ)]. *Срібна Земля–Фест*. 2010. 20–26 травня.
6266. Чужа О. Микола Бандусяк у спогадах друзів. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 12–30 грудня.
6267. Чужа О. Останні кадри Карпатської України на розсуд сучасників: [презентація в Закарпатській ОУНБ документального фільму Каленика Лисюка про події березня 1939 р. та художньо-документального твору «Карпатський кросворд» Сергія Федаки]. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 17–23 грудня.
6268. Чужа О., Бігарі Й. Шану полеглим захисникам Карпатської України віддавали вдячні нащадки: [заходи присвячені 71-й річниці проголошення Карпатської України]. *Срібна Земля–Фест*. 2010. 18–24 березня.
6269. Чумалівський М. Бій під Горондою. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 104–105.
6270. Чумалівський М. Бій у Підгорбі. *Пробоем*. Часопис закарпатської молоді. 1939. Березень – квітень. С. 14–15.
6271. Чумалівський М. Бій у Пістрялові. *Пробоем*. Часопис закарпатської молоді. 1939. 20 червня. С. 41–42.
6272. Чумалівський М. Відступ у Чомонину. *Пробоем*. Суспільно-інформативний часопис. 1939. 5 жовтня. С. 137–140.
6273. Чумаль В. Указ про відзначення ювілею Карпатської України проголосив... отець Волошин. У Києві збиралося закарпатське земляцтво. *Старий Замок Паланок*. 2008. 10–16 січня.
6274. Чучка І. За Севлюш і Велику Копаню. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 113–114.
6275. Чучка П. Августин Волошин і питання української мови на Закарпатті. *Від Наукового Товариства ім. Шевченка до Українського вільного університету*. Пряшів, 1991. С. 83–84.
6276. Чучка П. Августин Волошин і питання української мови на Закарпатті. *Закарпатська правда*. 1991. 5 листопада.

6277. Чучка П. Августин Волошин і утвердження літературної мови в Карпатській Україні. *Матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог відродження української держави»* (Ужгород, 11–12 березня 1994 р.). Ужгород: Гражда, 1995. С. 24–39.
6278. Чучка П. Василь Пачовський і літературна мова на Закарпатті. *Василь Пачовський у контексті історії та культури України*: Науковий збірник / Упорядкування Б. Галаса; Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб, В. Є. Задорожний, Л. М. Полюга, М. І. Сюсько, В. І. Худанич, П. П. Чучка. Ужгород: Видавництво «Закарпаття», 2001. С. 48–57.
6279. Чучка П. Василь Худанич – громадський діяч. *Carpatica–Карпатика*. Ужгород: УжНУ, 2002. Випуск 14: Проблеми вітчизняної і зарубіжної історії з найдавніших часів до наших днів. С. 48–50.
6280. Чучка П. Закарпаття – земля українська. *Карпатська Україна*. 1992. 8 січня.
6281. Чучка П. Карпатська Україна в народно-поетичній творчості. *Carpatica–Карпатика*. Випуск 18. Історія, політологія, культура: минуле і сучасне. Ужгород, 2002. С. 297–305.
6282. Чучка П. Лист Августина Волошина до Василя Сулинчака. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Філологія. Випуск 14. Ужгород, 2006. С. 210–214.
6283. Чучка П. Маловідома монографія «Карпатська Україна», що вийшла друком навесні 1939 року у Львові. *Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 56-ій річниці Карпатської Січі (Ужгород, 11–12 березня 1995 року) / Редактор-упорядник В. Худанич. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. С. 118–124.
6284. Чучка П. Національна свідомість закарпатських українців у ХХ столітті: етнолінгвістичний та культурно-історичний аспекти. Науково-методичний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ, 2005. 64 с.
6285. Чучка П. Національна свідомість закарпатських українців у ХХ столітті: етнолінгвістичний і культурно-історичні аспекти. *Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному розвитку* / Гол. ред. Г. Скрипник; редакційна колегія: М. Сополіга, М. Мушинка, Б. Ажнюк, М. Тиводар, П. Чучка, О. Онищенко, В. Геєць, Я. Яцків, І. Дзюба, І. Драч, О. Майборода, Ю. Бача, Б. Зілинський, М. Мозер, М. Панчук, Ю. Балєга, В. Німчук, В. Євтух, В. Наулко, О. Швець, Г. Бондаренко, Л. Вахніна, Л. Мушкетик. К.: НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2013.
6286. Чучка П. Національна свідомість українців Карпатського регіону та їх стремління до державності у ХХ столітті (Етнолінгвістичні та культурно-історичні аспекти). *Бойківщина*. Науковий збірник. Т. 1. Дрогобич: Добре серце, 2002. С. 50–75.

6287. Чучка П. Національне назвотворення в умовах бездержавності (на матеріалі українського Закарпаття міжвоєнних років). *Матеріали наукового семінару, присвяченого 90-річчю Кирила Кузьмича Цілуйка*. К., 1998. С. 175–179.
6288. Чучка П. Не з Волошиним, а з Волошином. *Карпатська Україна*. 1991. 29 жовтня.
6289. Чучка П. Олег Ольжич, Олександр Олесь та Улас Самчук у Хусті. *Карпатська Україна і Августин Волошин*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1995. С. 348–360.
6290. Чучка П. Питання літературної і державної мови в Карпатській Україні. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.). Ужгород: Патент, 1993. С. 30–38.
6291. Чучка П. Питання літературної і державної мови в Карпатській Україні. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 30–44.
6292. Чучка П. Пласт і українська мова на Закарпатті. *Пласт на Закарпатті в минулому і сьогодні*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 75-річчю Пласту на Закарпатті (Ужгород, 17 серпня 1996 р.) / Упорядник А. Ребрик. Ужгород: Гражда, 2012. С. 39–45.
6293. Чучка П. Поширення термінів «Україна» і «українці» на Закарпатті та в суміжних регіонах. *Тези доповідей I-ї народознавчої науково-практичної конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження Михайла Лучкая (17 – 18 листопада 1989 р.)*. Ужгород: Карпати, 1989. С. 160–162.
6294. Чучка П. Поширення термінів «Україна» і «українці» на Закарпатті та в суміжних регіонах. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1. Ужгород: Патент, 1995. С. 67–70.
6295. Чучка П. Спогади ужгородця про Карпатську Україну. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 101–104.
6296. Чучка П. Хотів жити в Хусті [Взимку 1939 р., коли Закарпаття здобуло ознаки державності, О. Ольжич вирішив поселитися в Хусті назавжди]. *Новини Закарпаття*. 1994. 16 червня.
6297. Чучка П. Питання літературної і державної мови в Карпатській Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. 1995. Вип. 1. С. 67–70.

6298. Чучка П., Божук Г. Сподвижниця Карпатської України [Марія Кедюлич-Химинець відзначила ювілей]. *Новини Закарпаття*. 1995. 21 вересня.
6299. Чучка П., Керекеш Ю. Відгукніться, друзі! [про відкриття горельєфа В. Гренджі-Донському в Ужгороді]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 289–290.
6300. Чучка П., Маркусь В. Культурні відносини на Закарпатті напередодні і в роки Другої світової війни. *Закарпаття під Угорщиною. 1938–1944 / Упорядкування та передмова Василя Маркуся та Василя Худанича*. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 88–119.
6301. Чучка П., Швед Е. На шляху до Ковнера – 42. *За Українське Закарпаття: Дослідження, статті, спогади / Упор. В. Маркусь, В. Худанич*. Ужгород: «Гражда», 1994. С. 36–40.

Ш

6302. Шандор В. Армія і Карпатська Січ. *Дмитро Климуш – головний командант «Карпатської Січі»*. Документи, спогади, статті, вірші / Упорядники О. Д. Довганич, М. І. Кухта. Ужгород, 1997. С. 51–67.
6303. Шандор В. Армія і Карпатська Січ. *Карпатська Січ: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 56-ій річниці Карпатської Січі*. Ужгород: МПП «Гражда», 1996. С. 33–72.
6304. Шандор В. Аудіозапис з нагоди 43-річчя Карпатської України / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/dokumenty/audiozapys-z-nahody-43-richchia-karpats-koi-ukrainy/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6305. Шандор В. Бенеш в екзилі і карпатські українці. *Сучасність*. 1981. Ч. 2 (лютий). С. 61–66.
6306. Шандор В. Вибори до Союму Карпатської України / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/vybory-do-sojmu-karpatskoji-ukrajiny/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6307. Шандор В. Військова окупація Закарпаття. Угорська армія в Хусті / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/vijskova-okupatsija-zakarattja-uhorska-armija-v-khusti/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6308. Шандор В. Ворожі чинники і політичне життя в Карпатській Україні / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/statti/vikentij-shandor-vorozhi-chynnyky-i-politychne-zhyttja-v-karpatskij-ukrajini/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6309. Шандор В. Вплив ворожих чинників на політичне життя і державотворчі процеси в Карпатській Україні. *Науковий Збірник Товариства*

- «Просвіта» в Ужгороді. Річник IV (XVIII). Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 33–40.
6310. Шандор В. Делегація УНО / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/vikentiy-shandor-delehatsiia-uno-1939/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6311. Шандор В. Є це найтяжча дорога... / Підготовка тексту І. Ребрика. *Екзиль*. 2007. № 8. С. 7–8.
6312. Шандор В. Заколот проти уряду Карпатської України / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/zakolot-proty-urjadu-karpatskoji-ukrajiny/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6313. Шандор В. Зміна напрямку атаки / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/zmina-naprjamku-ataky/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6314. Шандор В. Карпатська Україна – зфедерована держава. Нью-Йорк, 1968.
6315. Шандор В. Карпатська Україна між двома світовими війнами. *Календар «Світла» на божий 1979 рік*. Торонто, 1979. С. 53–60.
6316. Шандор В. Кордони Карпатської України / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/kordon-karpatskoji-ukrajiny/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6317. Шандор В. Меморандум «Українського об'єднання в Карпатській Україні» до президента Е. Бенеша / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/dokumenty/memorandum-ukrains-koho-ob-iednannia-v-karpats-kiy-ukraini-do-prezydenta-e-benesha/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6318. Шандор В. Невластива самобутність Карпатської України у виданні Гарвардського Українського Дослідного Інституту. *Український Історик*. 1980. Ч. 1–4. С. 180–190.
6319. Шандор В. Олекса Приходько (1887–1977). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії* У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 663–664.
6320. Шандор В. Правові підстави приєднання Карпатської України до УРСР / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/pravovi-pidstavu-prujednannja-karpatskoji-ukrajiny-do-ukrajinskoji-rsr/> (дата звернення: 23. 01. 2022).

6321. Шандор В. Про висновки з'їзду карпатських українців у діаспорі / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/vikentij-shandor-pro-vysnovky-zjizdu-karpatskykh-ukrajintsiv-u-diaspori/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6322. Шандор В. Про читальню ім. О. Духновича в Баранинцях. 1930 / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/vikentiy-shandor-pro-chyтал-niu-im-o-dukhnovycha-v-baranyntsiakh-1930/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6323. Шандор В. Русини-українці і словаки: Федерація 1938–1939. *Сучасність*. 1970. Ч. 2. С. 13–27.
6324. Шандор В. Спомини. Т. I. Карпатська Україна. 1938–1939. Ужгород: МПП «Гражда»; Карпатський Союз, 1996. 388 с.
6325. Шандор В. Спомини. Т. II: Карпатська Україна. 1939–1945. Ужгород: МПП «Гражда», 2000. 245 с.
6326. Шандор В. Створення власної інформаційної сітки / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/stvorennja-vlasnoji-informatsijnoji-sitky/> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6327. Шандор В. Сучасний стан нашої державно-визвольної справи. Промова, виголошена на банкеті XVIII Конвенцій УРСоюзу на «Верховині» дня 19 червня 1974. *Науковий Збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник II-III (XVI-XVII). На пошану д-ра Вікентія Шандора. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1999. С. 16–21.
6328. Шандор В. У тридцятиліття Карпатської України. *Сучасність*. 1969. № 4. С. 98–105.
6329. Шандор В. У цивілю (уринок зі спогадів) / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/vikentij-shandor/> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6330. Шандор В. Українська проблема, цензурована у Празі / Опублікував А. Ребрик. URL: <https://1939.in.ua/memoirs/ukrajinska-problema-tsenzurovana-v-prazi/> (дата зієрнення: 23. 01. 2022).
6331. Шандор В. «...Читайте нашу будуччину в нашій долі»: Русини-українці і словаки. *Пам'ятки України*. 1992. № 1. С. 85–97.
6332. Шандор Вікентій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 199.
6333. Шандор Н. З історії великої родини: [Маргареті Баботовій-Шандор – діячці Карпатської України, народній учительці – 90]. *Трибуна*. 2007. 31 березня.
6334. Шандор-Бабота М. Жалію, що не взяла ті кроваві свідчення: [Спогад]. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 204–210.

6335. Шандрівський І. Г. Військово-політична та наукова діяльність Миколи Капустянського. Автореферат дис. ... канд. іст. наук. 20. 02. 22 – військова історія. Львів, 2003. 20 с.
6336. Шанта Ю. Бої на Красному полі (Розділи з книги спогадів «Билися хлопці Хустові на славу»). *Екзиль*: Науково-мистецький часопис. 2018. № 3. С. 3–9.
6337. Шанта Ю. Карпатська Україна – 1939-й. Боротьба з чеськими збройними силами. *Літопис Червоної Калини*. 1991. № 1. С. 28–31.
6338. Шанта Ю. Карпатська Україна. 1939-й. Боротьба з чеськими збройними силами. *Закарпатська правда*. 1993. 13 березня.
6339. Шанта Ю. Карпатська Україна: кров пролита за свободу. *Орбіта-логос*. 1999. 4 берез.
6340. Шанта Ю. Карпатська Україна: Свобода, здобута кров'ю. *Красне Поле*. Частина 1. Про Карпатську Україну / Упорядники: Ю. Зейкан, В. Копейко. Ужгород: «Патент», 1999. С. 22–37.
6341. Шанта Ю. Схиляємо голови в тихій молитві [Про Августина Волошина]. *Срібна Земля*. 2003. 20 вересня.
6342. Шаповал Ю. «Діло». *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2007. Т. 7 (Г–Ді). С. 686.
6343. Шаповал Ю. Карпатська Україна. *Слово Просвіти*. 2007. 26 квітня – 2 травня.
6344. Шаповал Ю. Муссоліні Беніто. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 138.
6345. Шаповал Ю. Муссоліні Беніто. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 193.
6346. Шаркань В. Важливе джерело для вивчення історії української мови на Закарпатті. Рец. на кн.: Ігор Ліхтей. Августин Волошин: два ювілеї. Ужгород, 2017. *Українська мова*. 2018. № 2. С. 144–147.
6347. Шаркань В. Проблема використання української мови у збірнику законів і розпоряджень Чехословаччини (1919–1939). *Hungaro-Ruthenica*. Szeged, 2015. С. 233–239.
6348. Шаркань В. Проект державного університету в Карпатській Україні. *Міжнародний науковий вісник*: збірник наукових праць / ред. кол. І. В. Артьомов (голова) та ін. 2014. Випуск 2 (9). С. 307–315.

6349. Шарко Д. Про Карпатську Україну. *Погляд*. 2019. № 4 (221). 24 квітня.
6350. Шатайло О. Єфремов Сергій Федорович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2009. Т. 9 (Е–Ж). С. 477.
6351. Шаульський М. На здобуття Державної премії України («Вони боронили Карпатську Україну»). *Погляд*. 2003. 21 червня.
6352. Шафран Т. Улас Самчук: письменник, публіцист, патріот. URL: <http://www.sde.org.ua/zmi/zlus/item/2811-ulas-samchuk-pysmennyuk-publicyst-patriot.html> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6353. Шафраньош О. Державотворчі процеси в Карпатській Україні у 1938–1939 роках: нове видання науковців УжНУ. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/derzhavotvorchi-protsesi-v-karpatskij-ukrajini-u-1938-1939-rokah.htm> (дата звернення: 11. 03. 2022).
6354. Шафраньош О. До 30-ти річчя незалежності України видана найповніша бібліографія історії Карпатської України [Вегеш М., Федака С. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1998). Хронологія подій. Бібліографія. Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2021. 437 с.]. URK: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/najpovnishya-bibliografiya-istoriji-karpatskoji-ukrajini.htm> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6355. Шафраньош О. Карпатська Україна та бої 15 березня 1939 року в спогадах Михайла Гуляничя. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендель, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 240–244.
6356. Шафраньош О. Карпатська Україна у вогні. *Срібна Земля*. 2015. 12 березня.
6357. Шафраньош О. Науковці УжНУ опублікували монографію «В обороні Карпатської України: Карпато-Українська держава та світове українство (1938-1939)». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/v-oboroni-karpatskoji-ukrajini.htm>. (дата звернення: 17. 01. 2022).
6358. Шафраньош О. Перед ворогом не схилилися. *Альманах Українського Народного Союзу*. Річник 104-й. Парсипані–Нью-Джерсі, 2019. С. 119–123.
6359. Шафраньош Олексій. Побачив світ біобібліографічний покажчик праць професора Миколи Вегеша «Досліджуючи історію Карпатської України». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/pobachiv-svit-biobibliografichnij-rokazhchik--mikoli-vegasha.htm> (дата звернення: 17. 01. 2022).

6360. Шафраньош О. Спогади Михайла Гуляничча про бої 15 березня 1939 року в Карпатській Україні. *Карпатська Україна – етап українського державотворення: історія і сучасність*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 80-річчю проголошення незалежності Карпато-Української держави і 145-річчю від дня народження видатного закарпатського політика і громадсько-культурного мислителя Августина Волошина. Ужгород, 2019. С. 122–125.
6361. Шваб М. Невтомний у праці для народу [Миколі Бандусяку – 85]. *Новини Закарпаття*. 1994. 17 грудня.
6362. Швагуляк М. Н. Украина в экспансионистских планах германского фашизма (1933–1939). К.: Наукова думка, 1983. 246 с.
6363. Швець Т. Польські та угорські терористи у Карпатській Україні. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Війни і збройні конфлікти у Східній Європі в ХХ – на початку ХХІ століть»* / За загальною редакцією проф. Г. М. Стародубця. Житомир: Полісся, 2015. С. 67–69.
6364. Швидкий В. Бажанський Михайло (псевд.: Михайло Вірлиний, Пелехатий, Кудеяр та ін.). *Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2003. С. 164–165.
6365. Швидкий В. Пачовський Василь. *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 8: Па–Прик / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* К.: Наукова думка, 2011. С. 102.
6366. Шворц П. Карпатська Україна і Словаччина. *Карпатська Україна (1938–1939)*. Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції до 70-річчя проголошення Карпатської України. Пряшів, 5 березня 2009 року. Пряшів–Ужгород, 2010. С. 81–97.
6367. Шевелева М. Августин Волошин – невтомний просвітник, «батько» народу, президент Карпатської України. URL: <https://uain.press/blogs/avgustyn-voloshyn-nevtomnyj-prosvitnyk-batko-narodu-prezydent-karpatskoji-ukrayiny-1199066> (дата звернення: 12. 01. 2022).
6368. Шевелева М. Андрій Алиськевич – освітянин Галичини. URL: <https://uain.press/blogs/andrij-aliskevich-osvityanin-galichini-1376849> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6369. Шевелева М. Всеволод Петрів – славетний воєначальник Української революції. URL: <https://uain.press/blogs/vsevolod-petriv-slavetnyj-voenachalnyk-ukrayinskoji-revoljutsiyi-1151367> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6370. Шевелева М. Гаврило Глюк – художник казкових пейзажів Закарпаття. «Лісоруби» принесли художнику срібну медаль на виставці у Брюсселі. URL: <https://uain.press/articles/gavrylo-glyuk-hudozhnyk-kazkovyh-pejzazhiv-zakarpatya-1035574> (дата звернення: 17. 01. 2022).

6371. Шевелєва М. Євген Онацький – укладач «Української малої енциклопедії». URL: <https://uain.press/blogs/yevgen-onatskyj-ukladach-ukrayinskoji-maloi-entsyklopediyi-1150322> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6372. Шевелєва М. Іван Лисяк-Рудницький: між історією та політикою. Домінантна ідея вченого – формування української політичної нації. URL: <https://uain.press/blogs/ivan-lysyak-rudnytskyj-mizh-istoriyeyu-ta-politykoju-1100402> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6373. Шевелєва М. Карпатська Україна: свобода, розчавлена угорськими окупантами. URL: <https://uain.press/articles/karpatska-ukrayina-svoboda-rozchavlena-ugorskymu-okupantamy-1010556> (дата звернення: 12. 01. 2022).
6374. Шевелєва М. Марійка Підгірянкa – поетеса з Карпатських гір. Понад сорок років пропрацювала Марія Омелянівна на ниві народної освіти. URL: <https://uain.press/articles/marijka-pidgiryanka-poetesa-z-karpatskyh-gir-1016831> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6375. Шевелєва М. Спиридон Черкасенко: Горить, болить душа моя, і серце все в огні. URL: <https://uain.press/blogs/spurydon-cherkasenko-goryt-bolyt-dusha-moya-i-sertse-vse-v-ogni-1139443> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6376. Шевелєва М. Степан Клочурак – організатор Гуцульської Республіки. URL: <https://uain.press/blogs/stepan-klochurak-organizator-gutsulskoyi-respubliki-1185649> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6377. Шевелєва М. Улас Самчук – український Гомер ХХ століття. URL: <https://uain.press/blogs/ulas-samchuk-ukrayinskyj-gomer-hh-stolittya-999337> (дата звернення: 17. 01. 2022).
6378. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): Стан і статус. К.: Сучасність, 1987. 295 с.
6379. Шевченко В. Герої Срібної землі. *День*. 2004. 19 березня.
6380. Шевченко В. На початку справжньої Великої Вітчизняної. Трагедія і звитяга захисників Карпатської України. *День*. 2009. 14 березня.
6381. Шевченко К. Русинский вопрос в межвоенной Чехословакии. *Славяноведение*. 2003. №3. С. 3–17.
6382. Шевченко К. Русины в межвоенной Чехословакии. М.: Модест Колеров, 2006. 272 с.
6383. Шелевер В. Армія і «Карпатська Січ»: [Наукові читання з нагоди виходу у світ кн. В. Шандора та Е. Вінтера]. *Армія України*. 1997. 4 січ.
6384. Шелепець В. Іван Михайлович Кедюлич. 100-річчя від дня народження оборонця Карпатської України, командуючого західною групою УПА (1912–1945). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік: рекомендований бібліографічний покажчик* / Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека імені Ф. Потушняка; Відділ краєзнавчої літератури; Інформаційно-бібліографічний відділ; Укладачі: Н. М. Вачиля, Г. В.

- Бобонич, І. М. Горват; Відповідальна за випуск Л. З. Григаш; Випусковий редактор Л. О. Ільченко. Ужгород: Видавництво В. Падяка, 2012. С. 267–271.
6385. Шелепець В. Марія Михайлівна Химинець-Кедюлич. 105-річчя від дня народження громадсько-політичної діячки (1915–2014). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2020 рік*: рекомендований бібліографічний покажчик / Департамент культури Закарпатської облдержадміністрації; КЗ «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради; укладачі: Н. М. Куцова, М. Б. Бадида; вип. ред. Н. М. Юрах; відп. за випуск О. А. Канюка. Ужгород: ТІМРАНІ, 2019.
6386. Шелепець В. Мужній син України [про Івана Кедюлича]. *Срібна Земля–Фест*. 2012. 7–13 грудня.
6387. Шелепець Й. Вірш Зореслава «У день, коли умру» і задум поеми «Рут». *Дукля*. 2012. № 3. С. 64–67.
6388. Шелепець Й. Забутий поет: [про Зореслава]. *Нове життя*. 1990. Рік видання 40. № 8. С. 5.
6389. Шерегій Євген. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 200.
6390. Шерегій Ю. Бард Закарпатської України (В 70-ти річчя народження поета) [Василя Гренджі-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 476–479.
6391. Шерегій Ю. Бард Закарпатської України: 70 років народження Василя Гренджі-Донського. *Шветлосц*. Нови Сад, 1967. № 2. С. 141–143.
6392. Шерегій Ю. Батько закарпатоукраїнських хорів: 80-річчя Олекси Приходька. *Шветлосц*. Нови Сад, 1967. № 4. С. 306–308.
6393. Шерегій Ю. Василь Гренджа-Донський. 23. IV. 1897 – 25. XI. 1974. З приводу 90-ти ліття з дня народження поета. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 540–541.
6394. Шерегій Ю. Мої спогади про барда Закарпатської України. З приводу 90-ліття з дня народження поета [про Василя Гренджу-Донського]. *Новий шлях*. 1987. 25 квітня.
6395. Шерегій Ю. Нарис історії українських театрів Закарпатської України до 1945 року. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто–Пряшів–Львів, 1993. 413 с.

6396. Шерегій Юрій. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 200.
6397. Шетеля В. Василь Гренджа-Донський і розвиток театрального мистецтва на Закарпатті 20–30-х рр. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1 (37). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С. 101–106.
6398. Шетеля В. Ідея пробудження національної свідомості закарпатців у поетичній творчості В. Гренджі-Донського та П. Скунця. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23. Ужгород, 2012. С. 169–173.
6399. Шетеля В. Поетика романтизму у збірці «Квіти з терням» В. Гренджі-Донського. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (29). Ужгород, 2013. С. 221–227.
6400. Шетеля В. Суспільно-виховний потенціал лірики В. Гренджі-Донського 20–30-х рр. (на матеріалі журналів «Пчілка» та «Наша Земля»). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: збірник наукових праць*. Випуск 20. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. С. 145–151.
6401. Шикітка Г. Освітньо-просвітницька діяльність крайових педагогічних товариств Закарпаття (1919–1944 рр.). Дис ... канд. пед. наук. Ужгород, 2017. 237 с.
6402. Шикітка Г. Основні напрями освітньо-просвітницької діяльності крайових педагогічних товариств Закарпаття (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). *Науковий вісник Черкаського університету*. Серія: Педагогічні науки. № 17 (270). Черкаси, 2013. С. 130–136.
6403. Шикітка Г. Прояви творчості педагогів Закарпаття у роботі її фахових організацій (1920–1940 рр.). *Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики*. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16: «Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики». Випуск 21 (31). К., 2013. С. 86–90.
6404. Шикітка Г. Становлення та організаційна діяльність «Педагогічного товариства Підкарпатської Русі». *Тернопільський національний педагогічний університет. Наукові записки*. Серія: Педагогіка. Випуск 2. Тернопіль, 2015. С. 9–14.
6405. Шикітка Г. Суспільно-політичні та соціокультурні передумови виникнення й діяльності педагогічних товариств на Закарпатті (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.). *Науково-методичний журнал «Освіта Закарпаття»*. Випуск 15. Ужгород, 2012. С. 53–55.
6406. Шикітка Г. Умови створення й діяльності педагогічних товариств міжвоєнного Закарпаття. *Зародження та розвиток українського цивілізаційного простору: проблеми національного державотворення,*

- духовної та культурної самобутності українського народу. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Ужгород, 11–12 листопада 2011 року). Ужгород: Інформаційно-видавничий центр УУБА, КаУ, 2012. С. 506–512.
6407. Шимон Ю. Проголошення Карпатської України та постать А. Волошина в курсі історії України 10 класу загальноосвітнього навчального закладу. *Освіта Закарпаття*. 2014. № 19. С. 51–52.
6408. Шимон Ю. Проголошення незалежності Карпатської України. *Історія України*. 2003. № 17. С. 10.
6409. Шимоняк К. Етноміфологеми моря та сонця як складові поняття долі у творчості Івана Ірлявського. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Збірник наукових праць. Випуск 18. Ужгород, 2013. С. 134–137.
6410. Шимоняк К. Збірка Івана Ірлявського «Голос Срібної землі» у світлі психобіографізму. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 27. Ужгород, 2012. С. 134–138.
6411. Шимоняк К. Поетичний календар людського життя в збірці Івана Ірлявського «Моя весна». *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (29). Ужгород, 2013. С. 227–231.
6412. Шимша Н. Карло Купар (1908–1939). *Карпатська Україна. Документи і матеріали. Хроніка подій. Персоналії*: У двох томах. Том 2. Карпатська Україна. Хроніка подій. Персоналії / Упорядник С. Д. Федака; редакційна колегія: І. І. Качур (голова), М. М. Вегеш, О. Д. Гаврош, М. В. Делеган, В. І. Дмитрук, О. Д. Довганич, В. К. Дрогальчук, О. М. Корсун (заст. голови), І. Ю. Коршинський, Ю. В. Мойш, М. В. Олашин, О. М. Пагіря, С. Д. Федака; редактор Д. М. Федака. Ужгород: ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2010. С. 545–548.
6413. Шинкар І. Деякі питання історії Закарпаття у творчості В. Гренджі-Донського. *Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 рр. ХХ ст.»*. Ужгород, 1992. С. 130–133.
6414. Шинкар І. На шляху до державності: Карпатська Україна (1938–1939) із вісімдесятирічної відстані. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендзел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 245–248.
6415. Ширер В. Злет і падіння Третього Райху. Історія нацистської Німеччини: У 2 т. К.: Наш формат, 2017. Т. 1. 704 с.

6416. Ширер В. Злет і падіння Третього Райху. Історія нацистської Німеччини: У 2 т. / З англійської переклала Катерина Диса. Друге видання. К.: Наш Формат, 2022. Т. 1. 704 с.
6417. Шімова Й. Зореслав. *Благовісник*. 2003. Рік видання 39. № 3. С. 12–13.
6418. Шкіря Н. Треба молитися за тих, хто боровся за Карпатоукраїнську державу: [Ю. В. Іваніга, карпатський січовик]. *Срібна Земля–Фест*. 2009. 12–18 лютого.
6419. Школа береже пам'ять про патріотів: [про відзначення 74-ї річниці Карпатської України у Міжгірській ЗОШ I–II ступенів]. *Верховина*. 2013. 21 березня.
6420. Шляхом до щастя: Нариси історії Закарпаття / С. О. Міщенко (керівник авторського колективу). Ужгород: Карпати, 1973. 288 с.
6421. Шляхом жовтня: Боротьба трудящих Закарпаття за національне і соціальне визволення та возз'єднання з Радянською Україною. Збірник документів. Том V. 1938–1944 рр. / Редакційна комісія: В. Белоусов (голова комісії) та ін., Упорядник Г. Сіяртова. Ужгород: Книжкове видавництво «Карпати», 1967. 518 с.
6422. Шмідт А. Україна, країна майбутнього / пер. з нім. Ф. Кулі. Ужгород: Карпати, 2006. 88 с.
6423. Шніцер І. Історія словацького автономістичного руху 1918–1938 рр. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2008. 168 с.
6424. Шпак В. Героїзм і трагедія Карпатської України: нині, коли українська тема стала однією з найважливіших у світі, не гріх нагадати, що 75 років тому склалась аналогічна ситуація. *Урядовий кур'єр*. 2014. 13 березня.
6425. Шпонтан М. В пошану св. п. д-ра Ю. Химинця. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 119–120.
6426. Шпонтан М. Воскресне вільна, славою сповита... До 58-ої річниці Карпатської України. *Календар «Просвіти» на 1997 рік*. Ужгород Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1997. С. 59–62.
6427. Шпонтан М. Діяльність Карпатського Союзу в ЗСА. *Календар «Просвіти» на 1995 рік*. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. С. 98–101.
6428. Шпонтан М. Діяльність Карпатського Союзу в ЗСА. *Культура Українських Карпат: традиції і сучасність*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Ужгород, 1–4 вересня 1993 року). Ужгород: МПП «Гражда», 1994. С. 281–286.
6429. Шпонтан М. 75-річчя Закарпатської «Просвіти». *Календар «Просвіти» на 1996 рік*. Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 1996. С. 92–95.
6430. Штелиха М. З історії «Просвіти» у селі Тур'я Пасіка Перечинського району. *Науковий збірник Товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Річник IV–XVIII. Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток.

- Персоналії. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України (11–12 березня 1999 року). Ужгород, 2000. С. 291–292.
6431. Штефан А. Августин Волошин Президент Карпатської України. Спомини. Торонто: Карпатський дослідний центр, 1977. 209 с.
6432. Штефан А. Біографія о. Августина Волошина. *Вісник Карпатського союзу*. Нью-Йорк, 1971. Т. 2. № 2–3. С. 2–7.
6433. Штефан А. Василь Гренджа-Донський. *Америка*. Філадельфія, 1975. 4, 10, 11 січня.
6434. Штефан А. Василь Гренджа-Донський (1897–1974). *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XI. Похорон поета. Огляд творчості поета / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев; редакція англійського тексту: Мгр. Імре Кардашинець. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк.; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1990. С. 45–55.
6435. Штефан А. За правду і волю: Спомини і дещо з історії Карпатської України. Книга перша. Торонто: Карпатський дослідний центр, 1973. 352 с.
6436. Штефан А. За правду і волю: Спомини і дещо з історії Карпатської України. Книга друга. Торонто: Карпатський дослідний центр, 1981. 384 с.
6437. Штефан А. Закарпаття в 1919–1939 рр. *Енциклопедія Українознавства*. Загальна частина. Т. 3. К., 1995. С. 949–950.
6438. Штефан А. Карпатський Березень. Бріджпорт – Коннектікут: Наш Ужгород, 1950.
6439. Штефан А. Колишній міністр Карпатської України д-р Микола Долинай помер у Празі на 75-му році життя. *Свобода* (Нью-Йорк). 1970. 15 травня.
6440. Штефан А. Кольори герба і прапора Закарпаття. *Альманах Провидіння на рік 1971*. Філадельфія–Пенсільванія, 1970. С. 156–161.
6441. Штефан А. Українське військо в Закарпатті. *Вісті Комбатанта* (Торонто, Нью-Йорк). 1966. Ч. 4–5. С. 60.
6442. Штефан А. Українські лікарі в Карпатській Україні. *Лікарський вісник*. Журнал Українського Лікарського Товариства в Америці. Ч. 1 (3). С. 28–32.
6443. Штефан А. Хуст, 1919–1939. *Альманах «Гомону України» на рік 1959*. Торонто, 1959. С. 81–87.
6444. Штефаняк В. 348 праць молодого вченого: [Про бібліографічний покажчик М. М. Вегеша]. *Новини Закарпаття*. 1998. 24 березня.
6445. Штефаньо О. Внук Степана Бандери приїхав вшанувати творців Карпатської України та презентувати нову книгу: [презентація книги П. Мірчука «Карпатська Україна» (витяг із «Нарису історії ОУН. 1920–1939 роки» в Закарпатській ОУНБ)]. *Новини Закарпаття*. 2009. 24 березня.

6446. Штефаньо О. Героїчна «Жіноча Січ». *Альманах Українського Народного Союзу*. Річник 104-й. Парсипані–Нью-Джерсі, 2019. С. 124–127.
6447. Штефаньо О. До ювілею Карпатської України в Іршаві оновили експозицію місцевого краєзнавчого музею. *Новини Закарпаття*. 2014. 15 березня.
6448. Штефаньо О. Документи періоду Карпатської України, знайдені у Зарічові, передають в Іршавський краєзнавчий музей. *Новини Закарпаття*. 2012. 12 березня.
6449. Штефаньо О. Маловідома «Жіноча Січ»: до визвольних змагань в Карпатській Україні активно долучилося і жіноцтво. *Новини Закарпаття*. 2012. 24 березня.
6450. Штефуца М. Карпатська Україна – яскрава і трагічна сторінка української історії. *Вісник Хустщини*. 2010. 16 березня.
6451. Штефуца М. Пам'ятає Хуст, пам'ятає Україна... *Європа–Центр*. Суспільно-політичний міжнародний журнал. 2008. № 4 (24). С. 104–107.
6452. Штефуца М. Хустщина відзначила 73-ю річницю Карпатської України. *Вісник Хустщини*. 2012. 17 березня.
6453. Штефуца М. У Хусті відзначили 75-ту річницю Карпатської України. *Вісті Хустщини*. 2014. 19 березня.
6454. Штець М. Боротьба за літературну мову українців Східної Словаччини в 1919–1945 рр. *Жовтень і українська культура*. Пряшів: КСУТ, 1968. С. 284–292.
6455. Штець М. Літературна мова українського Закарпаття і Східної Словаччини (після 1918 року). *Педагогічний збірник*. Серія мовознавства. Братіслава: Словацьке педагогічне видавництво, 1969. 169 с.
6456. Штець М. Місце і роль Івана Панькевича в культурно-освітньому та громадському житті Закарпаття. *Українські Карпати*. Матеріали міжнародної наукової конференції «Українські Карпати: етнос, історія, культура» (Ужгород, 26 серпня – 1 вересня 1991 р.) / Редколегія: П. Чучка (голова) та ін. Ужгород: Карпати, 1993. С. 582–588.
6457. Штець М. Українська мова в Словаччині (Соціолінгвістичне та інтерлінгвістичне дослідження). Пряшів, 1996. 256 с.
6458. Штокало В. О. Ольжич (Олег Кандиба) у вирі боротьби за Карпатську Україну. *Карпатська Україна і Карпатська Січ*: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю Карпатської України і Карпатської Січі. м. Хуст, 14 березня 1999 р. / Упорядник та вступ проф. В. Худанича; Відповідальний за випуск В. Худанич. Ужгород: Карпати–Гражда, 1999. С. 44–51.
6459. Штрассер О. Гитлер и я / Перевод с английского. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1999. 384 с.

6460. Шульгин О. Автономія. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 12.
6461. Шумицька Г., Шаркань В. Статус і стан мов національних менших в освітній сфері на Закарпатті впродовж ХХ – початку ХХІ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. 2020. Т. 1. № 43. С. 229–308.
6462. Шурхало Д. Розвідники без держави. Українські спецслужби в екзилі. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/31051550.html> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6463. Шуст Р. Хира (Хіра) Олександр. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 1013.
6464. Шуст Р. Шептицький Андрей. *Довідник з історії України (А–Я): Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста*. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 1085–1087.

Щ

6465. Щадей М. Забуті сторінки 1939 року... *Старий Замок Паланок*. 2009. 12–18 березня.
6466. Щастя і горе Карпатської України: [Виступ М. М. Вегеша на урочистих зборах, присвячених 63-й річниці виборів до Сойму Карпатської України]. *Закарпатська правда*. 2002. 14–20 лютого.
6467. «Щастя і горе Карпатської України» Василя Гренджі-Донського. *Срібна Земля*. 2016. 3 березня.
6468. Що сталося на Верецькому перевалі? Розмова зі Святославом Шереметою. Спілкувався Ігор Богун. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2017/10/18/151046/> (дата звернення: 26. 07. 2021).
6469. Шобей О. Подія, що створила державу: [Про книгу М. О. Беленя «Карпатська Україна у портретах»]. *Погляд*. 1999. 30 березня.
6470. Шобей В. Спомини сина про батька. *Календар «Просвіти» на 2001 рік*. Ужгород, 2001. С. 159–160.
6471. Щур Б. Прогресивна інтелігенція Севлющини у визвольних змаганнях часів Карпатської України. *Новини Виноградівщини*. 2009. 7 березня.
6472. Щур Б., Костик Р. «Карпатська Січ» у с. Вереця та Королеві в спогадах учасників подій 1939 р. *Українські землі в роки Другої світової війни: Науково-методичний збірник матеріалів конференції*. 19 грудня 1997 р. /

- Редколегія: М. Гаврилешко, О. Довганич, В. Задорожний та ін.; Упорядники: В. Мельник, Р. Офіцинський. Ужгород, 1998. С. 54–56.
6473. Щур В. Подвижник освітянської нови Закарпаття. Штрихи до життя і діяльності Михайла Бори. *Календар «Просвіти» на 2022 рік / Укладачі Павло М. Федака, Павло П. Федака.* Ужгород: ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта», 2022. С. 155–160.

Ю

6474. Ювілей Карпатської України: що, де, коли. *Срібна Земля–Фест.* 2009. 12–18 березня.
6475. Ювілейний вечір поета Зореслава в Ужгороді. *Календар «Просвіти» на 2000 рік.* Ужгород: Закарпатське крайове товариство «Просвіта», 2000. С. 185.
6476. Юзич Ю. Бій на Красному полі. Головна битва Карпатської України. *Українське Державотворення.* Науково-популярне видання Альманах «Українське Державотворення». Ужгород. 2022. Випуск 22. С. 16 – 38.
6477. Юзич Ю. Бій на Красному полі. Головна битва Карпатської України. *Історична правда.* 2023. 19 березня. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2023/03/10/162473/> (дата звернення: 19. 03. 2023).
6478. Юзич Ю. Хронологія подій: Бій на Красному полі. Головна битва Карпатської України. URL: <http://www.mukachevo.net/ua/news/view/4882431> (дата звернення: 16. 03. 2023).
6479. Юнкер Д., Айгнер Д. Франклин Рузвельт. Уинстон Черчилль. Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1998. 352 с. («Исторические силуэты»).
6480. Юричка І. «Читанка для руської молоді» Августина Волошина. Музейна спадщина Карпатської України. *Срібна Земля.* 2004. 31 січня.
6481. Юричко В. Життя і творчість Степана Севастіяна Сабола (Зореслава) в культурно-суспільному контексті ХХ століття. *Метаморфози його ліричного героя. Ucrainistica: збірник наукових праць / Криворізький державний педагогічний інститут.* Кривий Ріг, 2002. С. 49–67.
6482. Юричко В. Майстерність ліри Зореслава, закарпатоукраїнського поета. *Мова і культура.* Випуск 10. Т. VII (107) / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. К., 2008. С. 183–190.
6483. Юричко В. Степан Севастіян Сабол. *Дукля.* 2009. Рік видання 57. № 2. С. 68.
6484. Юричко В. Степан Севастіян Сабол, ЧСВВ (Зореслав). *Нове життя.* 2003. Рік видання 53. № 9–10. С. 6.

6485. Юричкова В. Синкретизм сакрального й профанного в творчості Зореслава. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. Том 25: «Східно-християнські сакральні пам'ятки на словацько-польсько-українському пограниччі»: матеріали міжнародної наукової конференції (Свидник, 19–20 червня 2009 р.). Свидник, 2010. С. 378–385.
6486. Юришинець Н. Августин Волошин – президент Карпатської України. *Нарцисова долина*. 2010. 19 березня.
6487. Юришинець Н. Зачинатель нової української літератури на Закарпатті: [про В. Ґренджу-Донського]. *Нарцисова долина*. 2010. 13 серпня.
6488. Юркевич М. Організація Українських Націоналістів (ОУН). *Довідник з історії України (А–Я)*: Посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів / За загальною редакцією І. Підкови, Р. Шуста. 2-ге видання, доопрацьоване і доповнене. К.: Генеза, 2001. С. 534–536.
6489. Юркова О. Кульчицький Станіслав Владиславович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 5: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2008. С. 490.
6490. Юркуц С. «Йшли до волі тернистими шляхами»: [історична година на тему Карпатської України, яку провели з десятикласниками місцевої ЗОШ у Діловецькій сільській бібліотеці спільно з СБК]. *Зоря Рахівщини*. 2011. 26 березня.
6491. Юрош О. Гуманістичні засади як основа особистості вчителя. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2005. № 1 (11). С. 66–69.
6492. Юрош О. Зміст пісні – чинник виховання. *Літопис Бойківщини*. Самбір, 2007. № 2. С. 99–100.
6493. Юрош О. Концепти музичного виховання: зміст як чинник. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2006. № 7 (22). С. 49–51.
6494. Юрош О. Концептуальна сутність музики та її змістова роль у процесі музичного виховання. *Світ дослідницьких студій: філософія, культурознавство, літературознавство, перекладознавство, мовознавство, педагогіка*: наукові записки факультету романо-германської філології. Дрогобич, 2007. Випуск 3. С. 500–502.
6495. Юрош О. Методичні засади музичного виховання та їхній зміст на сторінках періодичних видань у Закарпатті (1919–1939). *Молодь і ринок*. № 5/6 (28/29). Дрогобич, 2007. С. 146–149.
6496. Юрош О. Місце репертуару у музичному вихованні (Закарпаття, 1919–1939). *Початкова школа*. К., 2008. № 6. С. 44–46.
6497. Юрош О. Мотиваційні аспекти змісту музичного фольклору як чинника виховання. *Джерела інтерпретації*: ювілейний збірник на пошану 80-річчя від дня народження проф. Ю. Борєва / за ред.: В. Скотного, М. Зимомрі. Дрогобич, 2005. С. 719–725.

6498. Юрош О. Музичне виховання в Закарпатті (1919–1939 рр.): складники змісту. *Молодь і ринок*. № 1/2 (24/25). Дрогобич, 2007. С. 94–104.
6499. Юрош О. Музичне виховання в Закарпатті: контекст освітнього процесу (1919–1939). Дрогобич: Сурма, 2007. 216 с.
6500. Юрош О. Народна пісня та її художньо-змістова зображуваність. *Бойківщина*. Дрогобич, 2006. С. 506–509.
6501. Юрош О. Невідома сторінка спадщини Іштвана Мартона. *Україна–Польща. Монолог – діалог культур*. Студії взаємин народів-сусідів / за ред.: В. Скотного, М. Зимомрі. Кіровоград; Дрогобич; Кошалін, 2004. Випуск 4. Т. 1. С. 368–386.
6502. Юрош О. Сутність освітньої практики у музичному вихованні Закарпаття (1919–1939 рр.). *Молодь і ринок*. № 7/8 (42/43). Дрогобич, 2008. С. 97–101.
6503. Юрош О. Фольклор та його роль у музичному вихованні на матеріалі «Співаників» (1919 – 1939 рр.). *Збірник наукових праць, присвячених 60-річчю О. Галича* / упорядники: О. Горошкіна, В. Фоменко, І. Савенко. Луганськ, 2008. С. 208–216
6504. Юрош О. Художній смисл народної пісні та її виражальні функції. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка*. Кіровоград, 2006. Випуск 69. Ч. 2. С. 213–217.
6505. Юрченко-Микита О. Бокшай Йосип Йосипович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2004. Т. 2 (Біо–Бя). С. 218.
6506. Юрченко-Микита О. Манайло Федір Федорович. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2018. Т. 19 (Малиш–Медицина). С. 91–92.
6507. Юсип Ю. Августин Волошин і мовна дискусія 20-х рр. ХХ ст. *Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні*. Матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 5–6 травня 1992 р.) / Редколегія: Б. К. Галас (відповідальний редактор) та ін. Ужгород, 1993. С. 338–342.
6508. Юсип-Якимович Ю. Августин Волошин: від рутенства до великого українства (еволюція поглядів). *Екзиль*. 2015. № 4. С. 2–4.
6509. Юсип-Якимович Ю. Августин Волошин: становлення національно-мовної особистості. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* (Збірник наукових праць). Вип. 22 / Відп. ред. І. В. Сабадош. Ужгород, 2017. С. 73–77.

6510. Юсип-Якимович Ю. Мовна картина світу письменника і фоностиль (фонопоетика Василя Пачовського). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 23. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2010. С. 85–89.
6511. Юсип-Якимович Ю. Світоглядні основи Августина Волошина: національно-мовний та культурологічний аспекти. *Карпатська Україна – незалежна держава*. Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої Незалежності Карпатської України (м. Ужгород, 14–15 березня 2019 року) / Вступне слово В. Смоланки; Редкол.: М. Вегеш (голова), С. Віднянський, М. Лендшел, О. Пагіря, М. Токар, С. Федака (члени редкол.). Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2019. С. 314–324.
6512. Юсип-Якимович Ю. Фонетика в дзеркалі семантики поетичного тексту: роль фоностилем у ліриці Зореслава (о. Степана-Севастіана Сабола). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 22. Ужгород, 2010. С. 124–128.
6513. Юсип-Якимович Ю. Формування національномовного світогляду К. Й. Галаса в контексті мовної ситуації на Закарпатті (20–40-і роки ХХ ст.). *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія 1 (45). На пошану Кирила Йосиповича Галаса (до 100-річчя з дня народження). Ужгород, 2021. С. 15–24.
6514. Ющенко В. Указ Президента України N 141/2009 «Про відзначення державними нагородами України з нагоди 70-ї річниці подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України». *Офіційне представництво Президента України*. 2009. 10 березня.

Я

6515. Яворенко Г. Гарнізон ОНОКС в Торуні. *Заповіт Срібної землі*. Карпатська Україна в боротьбі за незалежність. Серія «Подвижники національної ідеї». Львів: Світ, 2001. С. 89–94.
6516. Яворенко М. 15 березня в читальній залі ЦРБ проходив красназничий день «Карпатська Україна: героїчна сторінка нашої історії». *Зоря Рахівщини*. 2013. 23 березня.
6517. Ядловський Я. «Ми змогли зробити не все, що планували...»: 70-річчя Карпатської України – дата не регіональна. *Новини Закарпаття*. 2009. 14 березня.
6518. Ядловський Я. Невідома Карпатська Україна містить ще багато білих плям, вважає директор Державного архіву Закарпатської області М. Делеган. *Новини Закарпаття*. 2009. 28 лютого.
6519. Ядловський Я. Семидесятиріччя проголошення Карпатської України глава держави відзначав разом із закарпатцями: [перебування президента

- України Віктора Ющенко на Закарпатті]. *Новини Закарпаття*. 2009. 17 березня.
6520. Як карпатські січовики боронили рідну землю. URL: <http://argumentua.com/stati/yak-karpatsk-s-choviki-boronili-r-dnu-zemlyu> (дата звернення: 23. 01. 2022).
6521. Як пісня «Плине кача» стала реквієм загиблим героям Небесної Сотні. URL: <https://7days-ua.com/news/yak-pisnya-plyne-kacha-stala-rekvijemom-heroyam-nebesnij-sotni-video-foto/> (дата звернення: 27. 05. 2022).
6522. Як то давно було: Легенди, перекази, бувальщини, билиці та притчі Закарпаття у записах Івана Сенька / Запис та підготовка текстів, упорядкування, передмова, примітки та словник – Іван Михайлович Сенько. Ужгород: ВАТ «Видавництво «Закарпаття», 2003. 368 с.
6523. Якимович Б. Врецьона Євген (псевд. – Волянський). *Енциклопедія історії України: В 5 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 641.*
6524. Якимович Б. Драма Карпатської України. *Дзвін*. 1990. № 11. С. 84–87.
6525. Якимович Б. Карпатська Січ Організація народної оборони (ОНОКС). *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2012. Т. 12 (Кал–Киї). С. 364.*
6526. Якимович Б. Карпатська Україна та її Збройні Сили – Карпатська Січ (1938–1939 рр.). *Шляхом перемоги*. 1993. 13 березня.
6527. Якимович Б. Збройні сили України: Нарис історії. Львів: Місіонер, 1996. 360 с.
6528. Якимович Б. «Нова Зоря». *Енциклопедія історії України: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 430.*
6529. Якимович Б. «Новий час». *Енциклопедія Сучасної України / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський – співголови, М. Г. Железняк – відповідальний секретар]. Київ, 2021. Т. 23 (Нг–Ня). С. 591.*
6530. Якимович Б. Роман Шухевич – стратег і тактик повстанських військ. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Історія. Випуск 11. Ужгород: «Вісник Карпат», 2004. С. 52–61.
6531. Яковенко С. Августин Волошин як священник. *Шлях*. 1955. 22 жовтня.
6532. Яковлев Н. ФДР – человек и политик. Загадка Перл-Харбора: Избранные произведения. М.: Международные отношения, 1988. 736 с.
6533. Яневський Д. Бандера. Шухевич. Мельник. Коновалець. Стецько. Сташинський. Судоплатов. Портрет на тлі епохи. Харків: Фоліо, 2021. 506 с.

6534. Яневський Д., Красовицький О. 10 розмов про історію України. Харків: Фоліо, 2022. 349 с.
6535. Яневський Д. Роман Шухевич, Василь Кук, Василь Галаса, Тарас Бульба-Боровець, Клим Савур, Степан Стебельський, Кирило Осьмак. Портрети на тлі епохи. Харків: Фоліо, 2022. 510 с.
6536. Янишин Б. Народовці [також про А. Волошина]. *Енциклопедія Сучасної України* / Національна Академія Наук України, Наукове товариство ім. Т. Шевченка, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України; [І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, О. М. Романів – співголови]. Київ, 2020. Т. 22 (Мр–На). С. 495–496.
6537. Янський С. Пам'яті поета-земляка [про В. Гренджу-Донського]. *Твори Василя Гренджі-Донського*. Том XII. Додаткові твори. Бібліографія / Літературна редакція: проф. д-р. Василь Лев. Зібрала і впорядкувала Зірка Гренджа-Донська. Вашингтон: Видання Карпатського Союзу, Інк; Відділ у Вашингтоні, Д. К., 1992. С. 275–276.
6538. Янчик М. Зустріч з В. Гренджою-Донським назавжди запам'яталась мені: [спогади про письменника]. *Міжгір'я-онлайн*. 2016. 5 листопада.
6539. Ярнецькі М., Колаковські П. «Український П'ємонт» на політичній шахівниці. Закарпаття в період автономії 1938–1939 / Переклад із польської Івана Зимомрі. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 384 с.
6540. Ярослав О. Кривава Тиса. *Слово*. 1992. Ч. 5. С. 8.
6541. Яскравий пролог української державності: історія цієї держави є маловідомою / підготував З. Нагірняк. *Народна армія*. 2013. 16 березня.
6542. Ясь О. Автономія. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 1: А–В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 23–24.
6543. Ясь О. Гунчак Тарас Григорович. *Енциклопедія історії України*: В 5 т. Т. 2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2003. С. 255.
6544. Ясь О. Гунчак Тарас Григорович. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 123–124.
6545. Ясь О. Румунія. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 364–367.
6546. Ясь О. Румунія. *Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник*. Випуск 4. П–Я / Відповідальний редактор М. М. Варварцев. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. С. 158–162.
6547. Ясь О. Онацький Євген Дометійович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 7: Мл–О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2010. С. 596–597.

6548. Ясь О. Субтельний Орест Мирославович. *Енциклопедія історії України*: В 10 т. Т. 9: Прил–С / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наукова думка, 2012. С. 879–880.
6549. Ясь О. Субтельний Орест Мирославович. *Політична історія України. ХХ століття*: У 6 т. Том 5. Українці за межами УРСР (1918–1940). К.: Видавництво «Генеза», 2003. С. 223–225.
6550. Яцина О. Педагогічна й культурно-освітня діяльність товариства «Просвіта» на Закарпатті (1920–1939 рр.). Автореферат дис ... канд. пед. наук. Загальна педагогіка та історія педагогіки. 13. 00. 01. Івано-Франківськ, 2009. 20 с.
6551. Яцканин І. Зі серцем у руках: (до 100-річчя від дня народження Зореслава). *Нове життя*. 2010. Рік видання 60. № 1–2. С. 7.
6552. Яцканин І. Зореслав у чехів та словаків. *Дукля*. 2010. № 2. С. 56–58.
6553. Яцканин І. [Рец. на: Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2020 552 с.]. *Дукля*. Літературно-мистецький та публіцистичний журнал (Пряшів, Словаччина). 2021. № 5. Рік видання 69. С. 32.
6554. Яцканин І. Наша спільна доля [Рец. на: Вегеш М. Державотворчі процеси у Карпатській Україні (1938–1939). Ужгород: Видавництво «АУТДОР-ШАРК», 2020 552 с.]. *Нове життя*. Двотижневик русинів-українців СР. 2021. № 18 (3556).
6555. Яцко П. Августин Волошин як педагог. *Августин Волошин его жите и діяльність*. Ужгород, 1924.
6556. Яцко Павло. *Закарпаття в Енциклопедії Українознавства* / Редактор-упорядник проф. Василь Маркусь. Ужгород: Видавництво «Гражда», 2003. С. 210.

A - Z

6557. A magyar kiralyi csendorseg zsebbkonyve 1943. Budapest, 1944.
6558. A Magyar Tudomanyos Akademia Tortenettudomanyi Intezete. Magyarorszag es a Masodik Vilagaboru. Titkos Diplomaciai Okmanyok a Haboru Elozmenyeihez es Tortenetehez. Masodik kiadas. Budapest: Kossuth Kiadv kiado, 1961.
6559. Adam M. A Muncheni Egyezmeny Letrejotte es Magyarorszag Kulpolitikaja 1936–1938 (Diplomaciai iratok). Vol. II. Budapest: Akad. Kiado, 1965.
6560. Adam M. Allianz Hitler – Horthy – Mussolini. Dokumente zur ungarischen aubenpolitik. Budapest, 1966.
6561. Adam M. Magyarorszag Kulpolitikaja 1938–1939 (Diplomaciai iratok). Vol. III. Budapest: Akad. Kiado, 1970.

6562. Almashii Mykhailo, Pop Ivan. Hranchak Ivan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 199.
6563. Ballreich Hans. *Karpatenrussland*. Heidelberg, 1938.
6564. Beck Józef. *Ostatni raport*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1987.
6565. Botlik J., Dupka G. *Ez hat a hon... (Tenyek, adatok, dokumentumok a karpatajai magyarorszag eletebol (1918–1991))*. Budapest – Czeget, 1991.
6566. *Carpatho-Ruthenica at Harvard. A Catalog of Holdings*, Compiled by Paul R. Magocsi and Olga K. Mayo. New Jersey: Rusyn Research Center Fairview, 1984.
6567. *Carpatho-Ukraine. Encyclopedia of Ukraine*: Edited by V. Kubijovyc. Toronto – Buffalo – London, 1985. Vol. I (A–F). P. 375.
6568. Dąbrowski D. *Rzeczpospolita Polska wobec kwestii Rusi Zakarpackiej (Podkarpackiej)*. 1938–1939. Toruń, 2007.
6569. Daras Gabor. *A Ruten kerdes tegnap es ma*. Budapest, 1938.
6570. Deszczycski M. P. *Ostatni egzamin. Wojsko Polskie wobec kryzysu czechoslowackiego 1938–1939*. Warszawa, 2003.
6571. Dyula Marina. *Karpatalja vegzete*. Toronto, 1977.
6572. Fenczik Istvan. *A karpatozoszok multja es jelene*. Pecs, 1939.
6573. Henderson A. *The Eyewitness in Czecho-Slovakia*. London, 1939.
6574. Hoensch J. K. *Der ungarische Revisionismus und die Zerschlagung der Tschechoslowakei*. Tübingen, 1967.
6575. Hoensch Jorg K. *Die Slovaei und Hitler's Ostpolitik*. Graz, 1965.
6576. Horbal Bogdan, Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. *Prosvita Society. Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 380–381.
6577. Horbal Bogdan. Magocsi Paul Robert. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 300–301.
6578. *Istoria Romaniei intre anii 1918–1981*. Bucuresti: Editura didactica si pedagogica, 1981.
6579. Jarnecki Michał. *Irredenta ukraińska w relacjach polsko-czechosłowackich w latach 1918–1939*. Kalisz–Poznań: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2009.
6580. Kapral Mykhailo. Kozma Miklos. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 241–242.
6581. Karskyi M. *Die Karpatho-Ukraine*. In: *Nation und Staat*, 1939.

6582. Kasperek J. Przepust karpacki: tajna akcja polskiego wywiadu. Warszawa, Wydawnictwo Czasopism i Książek Technicznych, 1992.
6583. Kokoska Jaroslav. Amiralul Canaris. Editura militara, 1970.
6584. Kozauer Nikalaus. Die Karpaten-Ukraine zwischen den beiden Weltkriegen. Verlag Essing am Neckar, 1979.
6585. Kozłowski P. Ochotnicy z polski w szeregach siczy zakarpackiej 1938–1939: [Набір та переселення укр. волонтерів з Польщі після скасування Карпатської Січі 18 березня 1939 р.]. *Галичина*. 2018. Ч. 31. С. 162–175.
6586. Kozma Nocholas. Le probleme ruthene. *Nouvelle revue de Hongrie*. Vol. LXI. Budapest, 1939. P. 3–14.
6587. Kozminski M. Polska i Węgry przed deuga Wojna switowa (pardziernik 1938 – wrzesien 1939). Z dziejow dyplomacji i irredenty. Wroclaw – Warszawa – Krakow, 1970.
6588. Koźmiński Maciej. Polska i Węgry przed II wojną światową (październik 1938 – wrzesień 1939). Z dziejów dyplomacji i irredenty. Wrocław–Warszawa–Kraków, 1970.
6589. Krause-Servola. Das Schicksal der Karpatho-Ukraine. Frankfurter Rundschau, 1949.
6590. Kredátus J. Politicko-vojenské akcie II. Rzeczpospolity na Podkarpatskej Rusi a východnom Slovensku na prelome rokov 1938-1939. *Slovenská republika 1939–1945 očami mladých historikov*. T. IV. Banská Bystrica 2005.
6591. Kvacek R. Podil Eeskoslovenska na jednanich Male dohody a Mad'arska v letech 1936–1938. *Historicky easopis*. 1963. N. 3. S. 427–440.
6592. Lapica C. Michael. The Rise of Carpatho-Ukraine. *The Tridend*. Vol. III. N. 1–2. New York, 1939. P. 7–21.
6593. Lukes F. Podivny mir. Praha, 1968.
6594. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Aunovomy. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 23–24.
6595. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Autonomous Agricultural Union. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 23.
6596. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Communist party. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 71–73.
6597. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Dukhnovykh Society. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 97–99.
6598. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Niaradii Dionicii. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 337–338.

6599. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Pap Stepan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 356.
6600. Magocsi Paul Robert, Pop Ivan. Parkanii Ivan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 358.
6601. Magocsi Paul Robert. A History of Ukraine. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 1996. P. 607–608, 611–620.
6602. Magocsi Paul Robert. Baradolia Marko. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 30–31.
6603. Magocsi Paul Robert. Baran Alexander. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 31.
6604. Magocsi Paul Robert. Carpatho-Rusyn Studies an Annotated Bibliography. Volume I: 1975–1984. New York–London, 1988.
6605. Magocsi Paul Robert. Carpatho-Rusyn Studies an Annotated Bibliography. Volume II: 1985–1990. New York–London, 1992.
6606. Magocsi Paul Robert. Dovhanych Omelian. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 92.
6607. Magocsi Paul Robert. Gerovskii Georgii Iulianovich. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 133.
6608. Magocsi Paul Robert. History. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 177–188.
6609. Magocsi Paul Robert. Karpatskaia pravda. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 221.
6610. Magocsi Paul Robert. Klochurak Stepan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 227–228.
6611. Magocsi Paul Robert. Markus Vasyl. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 310.
6612. Magocsi Paul Robert. Mondok Ivan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 318.

6613. Magocsi Paul Robert. Mushynka Mykola. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 323–324.
6614. Magocsi Paul Robert. Nova svoboda. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 339.
6615. Magocsi Paul Robert. Pop Ivan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 373.
6616. Magocsi Paul Robert. Prosvita Rusyn National Enlightenment Society. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 380.
6617. Magocsi Paul Robert. Prosvita. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 379–380.
6618. Magocsi Paul Robert. Russian National Autonomist party. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 401–401.
6619. Magocsi Paul Robert. Russian National party. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 401–402.
6620. Magocsi Paul Robert. Sabol Sevastiian. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 414.
6621. Magocsi Paul Robert. Shandor Vikentii. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 423.
6622. Magocsi Paul Robert. Sheregii Iurii-Avhustyn. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 424– 425.
6623. Magocsi Paul Robert. Social-Democratic party. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 438– 439.
6624. Magocsi Paul Robert. Stercho Peter. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 446.
6625. Magocsi Paul Robert. Subcarpathian Rusin National Theater. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 451.

6626. Magocsi Paul Robert. Vegesh Mykola. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 492.
6627. Magyarország es a második világháború. Budapest, 1959.
6628. Markus V. Carpathian Sich. *Encyclopedia of Ukraine*: Edited by V. Kubijovyc. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 1985. Vol. I (A–F). P. 374–375.
6629. Nowak R. Von der Karpaten-Ukraine zum Karpatenland // *Zeitscher für Geopolitik* (mai 1939). S. 313–322.
6630. Ortutay Tivadar. Cseh világ a kárpátokban.
6631. Pekar A. B. The bishops the Eparchy of Mukachevo with historical outlines. Pittsburgh: Byzantine seminary press, 1979. 88 p.
6632. Pekar A. Bishop Paul P. Gojdich, O.S.B.M. Pittsburgh: Byzantine seminary press, 1980.
6633. Pekar A. The Bishops of the Eparchy of Mukachevo with historical outlines. Pittsburgh: Byzantine seminary press, 1979. S. 66–73.
6634. Pop Ivan. Benes Edvard. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 34.
6635. Pop Ivan. Beskyd Alexander. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 35–36.
6636. Pop Ivan. Birchak Volodymyr. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 39–40.
6637. Pop Ivan. Boichuk Iosyp. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 42.
6638. Pop Ivan. Bokshai Iosyf. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 43–44.
6639. Pop Ivan. Borkaniuk Oleksa. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 46.
6640. Pop Ivan. Brashchaiko Iulii. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 48.
6641. Pop Ivan. Brashchaiko Mykhailo. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 48–49.

6642. Pop Ivan. Brodii Andrii. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 49–50.
6643. Pop Ivan. Carpathian Sich. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 55.
6644. Pop Ivan. Carpatho-Ukraine. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 58–60.
6645. Pop Ivan. Dumen. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 101.
6646. Pop Ivan. Fedaka Pavlo. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 113–114.
6647. Pop Ivan. Fentsyk Shtefan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 117–118.
6648. Pop Ivan. Gerovskii Aleksei Iulianovich. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 132–133.
6649. Pop Ivan. Historiography. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 161–171.
6650. Pop Ivan. Karabelesh Andrii. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 218.
6651. Pop Ivan. Myshanych Oleksa. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 326–327.
6652. Pop Ivan. Rohach Ivan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 391–392.
6653. Pop Ivan. Roshko Ivan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 394.
6654. Pop Ivan. Rosokha Stepan. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 395.

6655. Pop Ivan. Shtefan Avhustyn. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 428–429.
6656. Pop Ivan. Stoika Aleksander. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 447.
6657. Pop Ivan. Subcarpathian Rus. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 450–451.
6658. Pop Ivan. Svoboda. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 454.
6659. Pop Ivan. Vienna Award. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 494.
6660. Pop Ivan. Voloshyn Avhustyn. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 499–501.
6661. Pop Ivan. Voron Andrii. *Encyclopedia of Rusyn History and Culture*. Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. Toronto – Buffalo – London: University of Toronto Press, 2002. P. 501.
6662. Paladi Renata. Ukrajna Európa történetében: egy frissen kiadott ukrán társmonográfia ismertetése. Az ismertetett kötet adatai: *Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси*. С. В. Віднянський (відп. ред. та керіvn. автор. кол.), М. М. Вегеш, О. М. Горенко, О. В. Даниленко, О. А. Іваненко (відп. секретар), М. О. Кононенко, Н. В. Кривець, О. О. Кураєв, О. Є Лисенко, А. Ю. Мартинов, І. Б. Матяш, О. О. Мітрофанова, В. В. Піскіжова, Є. В. Сафар'янс, М. С. Точицький, Г. О. Харлан. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 814. oldal. 2020 nyarán Kijevben került kiadásra az *Ukrajna Európa történetében a 19. század – 21. század kezdete között: történelmi esszék*; Paladi Renata. Ukrajna Europa torteneteben: egy ukran tarsmonografia ismertetese. *KLIÓ – Történelmi szemlésző folyóirat*. 2021. № 1. 72-81 old.
6663. Ranki G. Adatok a magyar kulpolitikához a Czechoslovakia elleni agresszio idejen (1937–1939). *Szazadok*. 1959. N. 1.
6664. Rauser A. Pripojeni Podkarpatske Rusi k ceskoslovenske Republike. *Podkarpatska Rus*. Bratislava, 1936. S. 68.
6665. Rosocha Stepan. The First Diet of Carpatho-Ukraine. *The Trident*. Vol. III. N. 9–10. New York, 1939. P. 21–32.

6666. Samus P., Badziak K., Matwiejew G. Akcja «Lom»: Polskie działania dywersyjne na Rusa Zakarpackiej w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP. Warszawa, 1998.
6667. Schmidt Axel. Ukraine land der zukunft. Berlin: Verlag Reimar hobbing, 1939.
6668. Shandor Vincent. Carpatho–Ukraine in the Twentieth Century: A Political and Legal History. Cambridge: Distributed by Harvard University, Press for the Ukrainian Research institute, 1997. P. 285–321.
6669. Skotzko Eugene. Mecca to Carpatho-Ukraine. *The Trident*. Vol. III. N. 3. P. 6–22.
6670. Sofronie Georges. L'aspect international du probleme de L'ukraine (Extrait de la Revue «Affaires Danubiennes». No. 3, mars 1939). Bucarest: Institut des Recherches Sociales de Roumanie; Centre de hautes studies internationales, 1939.
6671. Sucko L. German Policy towards Slovakia and Carpatho-Ukraine in the period from the September Crisis in 1938 up to the Splitting of Czechoslovakia in March 1939. *Studia historica slovacica*. VIII. – Bratislava, 1975. P. 111–155.
6672. Tarjian Odon. Hungarians, Slovaks and Ruthenians in the Danube valley. Budapest, 1938.
6673. Teroarea hortisto-fascista in nord-vestul Transilvaei. Bucuresti, 1985.
6674. Tharnay Tarnai L. Katonai munkaszazadok. Budapest, 1940.
6675. Tilkovszky L. Revisio es memzetiseg politica Magyarorszagon 1938–1941. Budapest, 1967.
6676. Tsoulokidse M. Die Ukraine. Leipzig, 1939.
6677. Veges M. Karpatska Ukrajina. *Zakarpatska Ukrajina: povijest – tradicija – identitet*. Zbornik radova (prijevod s ukrajinskoga). Priredio Jevgenij Pascenko. Zagreb, 2013. S. 157–162.
6678. Vehesh M. Carpathian Ukraine: from autonomy to independence. *Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kontsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 5-30.
6679. Vehesh M. Conclusions. *Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kontsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 179– 182.
6680. Vehesh M. Conclusions. *Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. (SENSE)*. Lviv – Torun: Liha-Pres, 2019. P. 170–171.
6681. Vehesh M. Introduction. *Carpathian Ukraine in the Central European political crisis on the eve of World War II: Collective monograph / M. M. Vehesh,*

- M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kontsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 2–5.
6682. Vehesh M. Introduction. *Church, spirituality, nation: the Ukrainian Greek-Catholic Church in the social life of Ukraine: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kontsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 2–4.
6683. Vehesh M. Introduction. *Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. (SENSE).* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2019. P. 2–3.
6684. Vehesh M. Religion and Church in Carpathian Ukraine. *Metropolitan Andrey Sheptytsky and the Greek Catholic in Eastern Galicia and Transcarpathia: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, Ye. B. Kish etc. (SENSE).* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2019. P. 113–125.
6685. Vehesh M. The UGCC in the Light of historiographical work and documents. *Church, spirituality, nation: the Ukrainian Greek-Catholic Church in the social life of Ukraine: Collective monograph / M. M. Vehesh, M. M. Palinchak, V. V. Marcuk, M. M. Kontsur-Karabinovych etc.* Lviv – Torun: Liha-Pres, 2020. P. 5–31.
6686. Vehesh M., Vidnyanskyj S. Some Aspects of State-Building Processes in Carpathian Ukraine on the Eve of the Second World War. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки.* Вип. 29: міжвідомчий збірник наукових праць. Відп. ред. С.В. Віднянський. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2020. P. 201–225.
6687. Vidnanskyj Stepan. Zakarpatsko ako sucast CSR: problemy narodno-kulturnej obnovy a statnosti. 1918–1938. *Slovensko v politickom systeme Ceskoslovenska.* Materialy z vedeckeho sympozia. Bratislava, 1992. S. 204–213.
6688. Vehes M., Tokár M. A müncheni egyezmény. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 91–93.
6689. Vehes M., Tokár M. Komáromi tárgyalások. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 93–94.
6690. Vehes M., Tokár M. Az első bécsi döntés. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 94–95.
6691. Vehes M., Tokár M. Az első kárpátaljai kormány tevékenysége. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 95–98.

6692. Vehes M., Tokár M. A második kárpátaljai kormány tevékenysége. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 98–100.
6693. Vehes M., Tokár M. Galícia és Kárpáti Ukrajna. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 100–102.
6694. Vehes M., Tokár M. Kárpáti Ukrajna politikai rendszere és választások a szojmba. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 102–106.
6695. Vehes M., Tokár M. Kárpáti Ukrajna függetlenségének kikiáltása. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 106–107.
6696. Vehes M., Tokár M. Kárpáti Ukrajna egyházi ügyei. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 117–119.
6697. Vehes M., Tokár M., Ostapets Yu., Fedinec Cs. Az ISMERETLEN ISMERŐS KÁRPÁTALJA. Kárpátalja 1919–2009: történelem, politika, kultúra / F ő s z e r k e s z t ő: Fedinec Csilla, Vehes Mikola Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, 2010. Old. 15–18.
6698. Volohin A. A rutének tótosítása. *Gör. Kath. Szemle*. Ungvár, 1916.
6699. Volohin A. Azbuka uhro-ruszkoho jazöka. Ungvár, 1916. 110 c. 2-у вид. Ungvár, 1919.
6700. Volohin A. Carpathian Ruthenia. *Jhe Slavonie and East European Review*. Лондон, 1935. Т.13. С. 372–378.
6701. Volohin A. Egészen fejbecsaptak az események! *Uj Nemzet*. 1939. 21 березня.
6702. Volohin A. Intervien with father A.Voloshin. *Tine magarin*. 1939. 23 january.
6703. Volohin A. Kis Biblia a görög katolikus elemi népislolak alsó osztályai számára. VI kiadás. Užhorod, 1932. 135 c.
6704. Volohin A. Mala Biblia dlya nizensich klassov narodnöch skol. Ungvár, 1918. 95 c.
6705. Volohin A. Napady mad'árských komunistov v r.1919. Vpad mad'árských bol'shevikov na Slovensku v roku 1919. Bratislava, 1938. С. 237–240.

6706. Volohin A. Počátky národného proburení na Podkarpatské Rusi. *Podkarpatská Ruś*. Bratislava, 1936. C. 53–56.
6707. Volohin A. Recko-katolícká cirkev v Podkarpatské Rusi. *Podkarpatská Ruś*. Orbis. Praha, 1923. C. 99–112.
6708. Volohin A. Ssitanka dlya IV i V klaszszov narodnöh skol. Ungvár, 1916. 334 c.
6709. Volohin A. Szerednya Biblia dlya narodnöh i nizensich szerednich skol. Ungvár, 1917. 185 c.
6710. Volohin A. Vývoj časopisectva na Podkarpatski Rusi. *Duch Nonin*. Praha, 1928 (I). C. 3–5.
6711. Winch Michael. Republic for a Day. An Eye Witness Account of the Carpatho-Ukraine incident. London: R. Hale, Ltd., 1939.
6712. Wojciechowski M. Stosunki polsko-niemeckie. 1933–1938. Poznan, 1965.
6713. Zlepko D. Die Entstehung der polnisch-ungarischen Grenze: Oktober 1938 bis marz 1939. Ungarishes Institut Munchen: Studia Hungarica. Vol. XV. Munich, 1980.

ЗМІСТ

Карпатська Україна. 1938 – 1939. Хронологія подій.....	5
Передісторія Карпатської України (1937 – 10 жовтня 1938 рр.).....	6
Становлення автономної державності (11 жовтня – 2 листопада 1938 р.).....	30
Зміцнення автономної держави (3 листопада 1938 р. – 12 лютого 1939 р.).....	45
Творення передумов незалежності (13 лютого – 13 березня 1939 р.).....	86
Проголошення незалежності Карпатської України та її оборона (14 – 18 березня 1939 р.).....	96
Августин Волошин: сторінки біографії.....	108
Замість вступу.....	109
Родина Августина Волошина. Дитячі та юнацькі роки.....	112
Ірина – дружина Августина Волошина.....	121
Августин Волошин і Томаш Масарик.....	126
Августин Волошин і митрополит Андрей Шептицький.....	129
В боротьбі за рідну мову.....	134
Автор підручників і видавець.....	137
«Свобода» Августина Волошина.....	140
Літературна діяльність.....	146
На чолі «Просвіти» і «Учительської громади».....	151

Буремні 1918–1919 роки... Початок активної політичної діяльності...	158
У міжвоєнний період. Боротьба за автономію.....	162
Августин Волошин – прем'єр-міністр.....	165
В боротьбі з терористами та угорською «п'ятою колоною».....	172
На допомогу Карпатській Україні.....	175
Вибори до Сейму Карпатської України. Спроби реформ.....	179
Августин Волошин – президент Карпатської України.....	184
В еміграції.....	189
Шлях на Голгофу.....	195
Августин Волошин і Карпатська Україна. Бібліографія.....	210
Від упорядників.....	211
Карпатська Україна від А до Я. Бібліографія.....	220
А.....	220
Б.....	224
В.....	271
Г.....	354
Ґ.....	378
Д.....	395
Е.....	430
Є.....	431
Ж.....	432
З.....	434
І.....	443
Й.....	448

К.....	448
Л.....	487
М.....	497
Н.....	533
О.....	540
П.....	549
Р.....	608
С.....	625
Т.....	648
У.....	664
Ф.....	669
Х.....	711
Ц.....	745
Ч.....	746
Ш.....	757
Щ.....	770
Ю.....	771
Я.....	774
А – Z.....	777